Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

He 2592

OPERA

IOSEPHI IVDAEORVM DOCTISSIMI AC DISERTISSIMI, QVÆ AD NOSTRAM ÆTATEM PERVENERUNT OMNIA, NIMIRUM:

DE ANTIQVITATIBVS IVDAICIS LIBRI XX. QVIbus Vita Iosephi per ipsum conscripta, est adiecta: De bello Iudaico VII. Contra Apionem II. De imperio rationis sive de Machabæis I. Antehac in Latinum sermonem translata, & ad exemplum Græci Codicis accurate distincta.

NVNC VERO CHRONOLOGIA AD CAPVT VNIVSCUIUSQUE FOLII, CUM EX VETERUM TUM RECENTIORUM SCRIPTORUM COMMENTARIIS, CUMQ; SCHOLIIS NECESSARIIS, RECENS CONCINNATA.

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

OMNIA QUAM ABSOLVTISSIME EDITA, ET a mendis, quibus scatebant plurimis, repurgata

IMPRESSVM FRANCOFVRTI AD MOENVM,

M. D. XCIX.

He 2592

KNIHOVNA PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

AMPLISSIMÆ DIGNITATIS VIRO, DOCTRINA SAPIENTIAQVE ET MVLTO RERVM vsu præstantissimo Dn. ERASMO NEVSTETTERO, cognomento STVRMERO, Præposito Combergensi, Ecclesiarum Bamberg. & Herbipol. Canonico, &c. Equiti Franco, S. P. D.

CVM *Fl. Iosephi illa à Sigismundo olim Gelenio, V. Cl. latine edita opera denuo typis hic elegantioribus minoribusq; adornanda curassem; non modo ad nouæ huius editionis laudem interesse putabam, si tua, Antistes optime, inscriberem ea reuerendæ amplitudini, sed & fore persuasum mihi erat, vt in nomine tuo firmissimum esset situm ipsis aduersus iniquiores Criticorum calculos præsidium, tantoque venirent amabiliora, etiam quo prodeunt ornatiora. Equidem reuerendam Amplitudinem tuam, honoribus ætateque prouectam, non ignorabam negociis assidue grauioribus distineri, & curis occupari maioribus. Itaque interpellare eam, atque has illi opinione multorum inanes, quasi merces obtrudere primum verebar. Verum vbi reuerend. Amplitudinis tuæ ingenium humanitatemque animo intuerer, ad tuamque multorum annorum in fouendis literarum studiis consuetudinem mentem referrem, nihil metui, à tuo vnus ipse vt patrocinio excluderer, summaque vt liceret obseruantiæ erga te meæ libri recentis*

inſcriptione ſatisfacere, nimirum cum ſummiſſæ id erga te affectionis ſit argumentum, non animum meum hoc ex munuſculo, ſed munuſculum ex animo meo æſtimabis, reſpecturus ſcilicet non quid reueren. Amplitudinis tuæ dignitas poſtulet, ſed quid mea poſſit tenuitas.

Gentis id tuæ proprium eſt, artium opt. curam ſuſcipere, paſſimque iacentibus diſciplinis opem ferre, & hoc genus munuſculorum non aſpernando οὐχ ἧττον οἴεσθαι φιλάνθρωπον εἶναι, *ſecundum Artaxerxem Perſarum regem,* τῷ μεγάλα διδόναι τὸ μικρὰ λαμβάνειν εὐμενῶς. *Exempla maiorum tuorum vetuſtiora non adducam, vno iam propinquo tuo Daniele Stibaro contentus, quo in Germania olim tum amico homines docti, tum patrono vſi nomen eius & egregia in Rempub. merita, per orbem terrarum ſcriptis celebrarunt immortalibus. Ille Herbipolenſis Eccleſiæ columen, Reuerendi collegii ſplendor, totius orientalis Franciæ decus Muſis errantibus, ceu illuſtrem de editiore ſpecula facem prætendens iter oſtendebat & hoſpitium, earumque conſuetudine in omni vita ſua delectatus, ſubueniebat egentibus, afflictas excitabat. Tuam ille indolem, & maiores ætate ad virtutem impetus cum animaduerteret, à prima te pueritia ſingulari amore complexus eſt, tuamque te olim familiam illuſtraturum auguratus, in aula ſua moribus & literis expoliturn, ad ſui imitationem, & quaſi imaginem totum effinxit. Adoleſcens igitur cum aliquam latinæ iam linguæ facultatem conſecutus, cogitationes tuas omnes ad maiores in ſtudiis progreſſus conuertiſſes, autoritate illius Louanium, atque in eminentiores cum Gallia tum Italiæ deinceps Academias profectus es, vbi tuum te ingenium, tui te mores ita liberalium diſciplinarum, & Iuris vtriusque Profeſſoribus, cæteriſque viris quibuſ-*

cum vixisti præstantissimis, commendarunt, vt incredibili eos studio tui incenderes.

Præclaram vero eruditionem tuam, tot partam vigiliis & peregrinationibus, vbi bene viuendi consuetudine confirmasses, & tui illius, quem dixi, propinqui de te opinionem comprobaret euentus, insignes patria tibi eximia, tum rerum cognitione, tum linguarum peregrinarum facultate prædito, honores tribuit, & campum, in quo virtus tua excurreret, aperuit latissimum. Impendebat tremenda communi patriæ, cum odiis capitalibus aucta, tum diffidentia inuidiaq; confirmata perturbatio, & tempora omnibus prope Reipub. membris conuulsis, & quasi luxatis multiplici iam tum calamitate grauida esse videbantur. Istum igitur quasi partum modis omnibus auertere cupientes, Ecclesiarum tum Bambergensis, tum Herbipolensis Proceres, acerrimo in æstimandis hominum morib. iudicio præditi, singulari te studio collegam asciuerunt, atque ita affecti, vt quæ virtuti præmia debentur libentissime persoluant, eximiis te sacerdotiis collocupletarunt, ad quos scilicet honorum gradus non illorum te fauor, sed excellens ingenium tuum euexit.

Tum vero Magistratus, quod aiunt, virum indicauit, & quæ cum voluntatis tum industriæ tuæ esset præstantia ostendit. Quot subiisti enim pro communi patria tempestates? quantis sæpe laboribus es perfunctus? dum eo consilia tua omnia, omnes cogitationes conuertis, qua ratione simultatum illæ ac dissidiorum procellæ, quæ infestare nos multis ab hinc annis cœperunt, vel auerti penitus, vel ita saltem sustineri possint, ne salutem populi in discrimen adducant. Itaque obeundis sæpe legationibus, multisque periculorum diffi-

cultatibus superatis, demonstrasti tuam te salutem posteriorem salute communi ducere. Quæ res tibi cum solidam peperit gloriam, tum reuerendã amplitudinem tuam ad sublimiores quoq; honorum gradus extulit.

Insignis Comburgens. Ecclesiæ te Decano annis pluribus quam triginta æquabili prosperaque fortunà usa nunc eodem te floret Præposito. Annuos ibi reditus maiorem in modum auxisti, ædificia magnifica picturis exornata artificiosissimis extruxisti, Bibliothecam optimorum, manuscriptorum etiam, librorum copia instructam aperuisti, suspiciendum ad omnem posteritatem meritorum tuorum monumentum. Cumq; nihil sit difficilius, quam rebus secundis, atque ad voluntatem nostram fluentibus seruare constantiam, & sic uti fortuna, vt beneficentiæ non arrogantiæ facultatem dedisse videatur, in sublimi dignitate ista, rerumque omnium abundantia, nunquam reuerenda ampl. tua efferri, nunquã commoueri, nunquam ad seipsam referre quicquam, sed cuncta Deo, perenni bonorum fonti, ascribere visa est, neque suo vnquam se rectius officio perfuncturum existimauit, quam de communi hominum societate bene merendo.

Imprimis vero cum, vt ait ex Ennio M. Tullius, benefacta male locata malefacta sint, reuer. ampl. tua liberalitatem commendat eorũ, quos beneficiis afficiendos censes delectus. Beneficia enim illa temeraria, in quibus neq; dignitas accipientium, neq; iudicium conferentium agnoscitur, nullam existimas laudem mereri. Illis igitur potissimum reuer. amplitudinis tuæ benignitas rem familiarem aperit, quos vita morumque probitas à cætera clientum turba distinguit, quiq; ingenio præstantes suos iam studiorum edunt fructus.

Assentari nescio, &, vt sciam, non volo, neque reuer. amplitudinis tuæ seruio auribus. Astipulatur in scriptis hominũ vox eruditissimorum, qui æternis ingenii monumentis virtutum tuarum exempla ad posteritatis memoriam transmittunt. Quid referam enim illustria illa Germaniæ lumina Lotichium, Posthium, Rudigerum, Melissum, Modium? quorũ splendida iampridem, & plena venustatis poemata reuerendæ amplitudinis tuæ nomen in omnes vbi humanitas colitur partes Europæ dissiparunt.

Non igitur grauate reuer. amplit. tua, cum eruditorum neminem à suo congressu atq; sermone vnquam excluserit, sed sui copiam adhuc fecerit omnibus, erga Iosephum hunc nostrum patroni partes suscipiet, & qua alios, eadem & ipsum benignitate complectetur. Etenim nulla reuer. amplitudini tuæ res adhuc esse potuit tanti, vt vllam putaret voluptatem ea cum voluptate esse conferendam, qua legentes scribentesve afficimur Legere memini me factos à reueren. amplitudine tua versiculos canoros & concinnos, illustria ingenii studiorumque tuorum argumenta. Herbipolensis igitur Ecclesia tibi septem iam annis Decano cum sublimiores ante oculos honores obuersarẽtur, vltro ea te dignitate abdicasti, dignusq; ea, vt eras, videri maluisti, quam eadem gerenda occupatus à studiis humaniorib. diuelli. Ostendisti scilicet, virtutem magis ipsam te diligere quam virtutis insignia. Vere igitur, secundum Posthium nostrum,

Tu contemnendo quæ alii mirantur & optant,
Esse animo ostendis cuncta minora tuo.

Istud igitur, Antistes amplissime, historiæ sacræ cõpendium, 4035. annorum gesta vno volumine comple-

Etens ſuſcipe, &, quoniam conſuetudine virorum illuſtrium delectaris, cum Regibus hic & Principibus, cumque prudentiſſimis Rerumpubl. gubernatoribus, imo cum Deo ipſo, loquere.

Prædicari vero à me hic aut commendari autorem non eſt neceſſe, ipſa eum hæc opera commendant, &, quod dici ſolet, αὐτὸ τὸ ἔργον artificem demonſtrat, neq; etiam notiſſima illa multis in locis commemorata ab aliis Hiſtoriæ præconia, ne actum agerem, hic retexenda putaui. Quod igitur reſtat, Deum Opt. ter max. qui reuer. Amplitudini tuæ iſtam mentem dedit atque autoritatem, oro toto pectore, vt tuum communibus ſtudiis patrocinium velit eſſe maxime diuturnum, annoſq; tuos æquet cum iis bonis, quæ in te contulit ſumma. Vale. Data ex ædibus meis Francofordiæ ad Mænum, Calend. Febr. Anno M. D. XC.

Reuerendæ Amplitudinis tuæ

obſeruantiſſimus

Sigiſmundus Feyerabend,
ciuis & Bibliopola
Francofordenſis.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPROBATO, partim confutato, IOSEPHVS hiſtoriæ ſuæ fidem facit.

Acuſilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor Chronographus
Chæremon
Chœrilus Poeta
Conon hiſt.
Demetrius Phalereus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Heſiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Iſidorus
T. Liuius
Lyſimachus
Manethon
Menander Epheſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophraſtus
Thucydides
Timæus
Zophyrion.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Primus.

Sigismundo Gelenio interprete.

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Prooemium, continens causas & summam sequentis descriptionis.*

II. *De mundi creatione, & elementorum dispositione.*

III. *De posteritate Adami, & decem atatibus, vsque ad Diluuium.*

IIII. *De Diluuio, & quomodo Noe in Arca cum familia seruatus habitauerit in campo Senaar.*

V. *De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione.*

VI. *Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.*

VII. *Quid gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint.*

VIII. *Quomodo Abraham generis nostri autor e Chaldæorum terra profectus habitauerit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.*

IX. *Fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum olim profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro vnde venerat reuersus.*

X. *Sodomitarum cladem ab Assyriis accepta.*

XI. *Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus, tam captiuos quam reliquam prædam victor reduxerit.*

XII. *Quomodo Deus Sodomitarum gentem occiderit, flagitiis eorum offensus.*

XIII. *De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus.*

XIIII. *De Isaaco legitimo Abrahami filio.*

XV. *Sara Abrahami coniugis obitus.*

XVI. *Quomodo e Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenerit.*

XVII. *De obitu Abrahami.*

XVIII. *De Isaaci filiis Esau & Iacobo, & nativitate eorum ac educatione.*

XIX. *De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.*

XX. *Mors Isaaci & sepultura in Hebrone.*

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS & summam sequentis descriptionis.

CAP. I.

AD scribendas historias qui se conferunt, non vnam neq; eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures eas q; multum inter se differentes. quidã enim ostentandæ eloquentiæ causa gloriæq; ex ea captandę, ad hoc studiorum genus se applicãt, alii quo gratiam illis referrent, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori, quantum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes, cognituq; dignas in obscuro latere non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex iam dictis causis postremæ duæ me quoque ad idem perduxerunt. Bellum n. quod cum Romanis habuimus, & res vtrinq; gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici; narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis veritatem depranuauerunt. Præsens vero opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu non iucundum fore. Complectemur enim vniuersam nostræ gentis antiquitatem, formamque reipublicæ, ex Hebraicis literis translatam. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum historiam de bello scribetem, docere, vnde primum oriundi Iudæi, quam varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatem cæterasque virtutes instituti, quibus bellis per tot secula gesti, inuicti ad postremum contra Romanos bellum sint perracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud proprie dicato opere exorsus vsq; ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut vsu venit his qui res arduas aggredientur, cunctatio quædam ac segnicies mihi incessit, tam tam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum vero rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negocijs & variæ fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussumque virtutis studium perpetuo retinuisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molienti umtautori, cum me mei iam suppuderet, si viderer ignauiam speciosissimo labori anteponere, vires animumque resumpsi: simul hæc quoque reputatione non leuiter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benigne communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaque inuenio literis proditum, quod Ptolemæus secundus eius nominis Rex, totus disciplinis colligendisque libris deditus; magnopere contenderit legem nostram, eiusque institutæ, & viuendi formam præscriptam in Græcum eloquium transferri. Eleazarus autem pontificum nostrorum nemini secundus, Regi hanc vtilitatem non inuidit, reclamaturus omnino, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honestas celare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, vt & pontificis nostri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos persimiles putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatem attinet. neque enim totam scripturam occupauit ille, sed legem solam ei tradiderunt interpretes, qui ob hoc Alexandriam missi

Varia Historiographorũ differentia.

Impulsiua causa huius historia conscribẽdæ.

Iosephus hanc historiam non Hebraica sed peregrina lingua, Græca mirifice conscripsit.

Epaphroditus.

Ptolemæus Philadelphus Eleazarum.

Septuaginta interpretes.

fuerant.

An. 268. ante Christū nat.

fuerant. Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt quæ quinque millium annorum historiam in se complectatur, in qua diuersi sunt inopinati casus, varia belli fortuna, multa imperatorum præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes. In vniuersum autem ex huius potissimum historiæ lectione cognoscere licet, quod his qui Dei voluntati obsequuntur, & leges bene latas transgredi verentur, omnia prospere succedunt supra quam credi possit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur, quod si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neque consilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorum opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter iam nunc lecturos hæc volumina adhortor, vt Deo mentem adhibeant, & legislatorem nostrum probent, si naturam, vt dignum est, considerauit, & virtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, puramque suam narrationem ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruauit: tametsi quantum ad longitudinem temporis, rerumque vetustatem attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim est ante annos bis mille, cum ad tot retro secula etiam Poetæ ne Deorum quidem suorum natales, ne dum mortalium leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurate suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterum quoniam ferme omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem forte cogitatio subeat, qui factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quod vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel vitam suam recte dispositurus, vel aliis leges positurus, vt in primis naturæ Dei cognitionem habeat, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allaturum, nisi ante omnia discerent, quod Deus cum sit parens omnium ac Dominus, omniaque contueatur, eis quidem qui se sectatur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis, & mutuo circa hæc inite leges est auspicatus, quemadmodum alii solent: sed ad Deum & mundum ipsum eo conditum erectos mente, & persuasos quod in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cum iam ad pietatem haberet obsequentes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alii Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atque hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad malitiam addiderunt, at noster Legislator posteaquam puram virtutem habere DEVM docuisset, censuit pro se quenque adniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire possit: in eosque qui neq; sapiunt, hæc neque credunt, seuere admodū animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum volo Lectorem hæc nostra examinare. namque sic considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei magnificentia indignum esse videbitur. omnia enim summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt dispositā, partim ita vt dignum erat à Legislatore subindicata, partim decentissimis allegoriis conuestita: partim etiam diserte expressa, nimirum quæcunque absq; ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim considerare vellet, sublimis inde & valde Philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus dif-

Quid potissimum ex huius historia lectione petí debeat.

Ad lectorem Iosephi exhortatio.

Norma Magistratus & Legislatoris.

Discrimē Mosis & aliorum Legislatorum.

Epilogus præmissi.

ferenda.

ferenda. Quod si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoque perscribantur operam dabimus: nunc ad rerum seriem vertemus stylum, præmissis quæ Moses narrat de mundo condito. ea è sacris codicibus ita vt inuenimus transsumpta, in hunc ferme modum se habent.

CAP. II.

De mundi creatione, & elementorum dispositione.

An. mũdi 1. Ante Christum natũ 5963. *Genesi. 1. Hedio & Rufinus cap. 1. Creatio mundi. Prima dies. Secunda dies. Tertia dies. Quarta dies. Quinta dies. Sexta dies.*

IN principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cum in conspectum nõ veniret, alta caligine tecta, spiritusq; eam superne permearet, lucẽ Deus fieri iussit: quæ cum effulsisset, considerata tota materia, discreuit lucem à tenebris, & his nomen imposuit noctem, illam vero diem appellauit, vesperæ & mane vocabulo exordiis lucis & quietis indito. Atque hæc quidem prima dies extitit. Moses autem vnam eam dixit. Cuius causam posssem equidem & nunc reddere: sed quoniam promisi me omnium causas proprio volumine conscriptas editurum, in illud tempus hanc quoque rationem differam. Post hæc secunda die cœlum vniuersitati rerum superimposuit, discretum à cæteris; & in sublimi per se collocatum, glacieque circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam competenter temperatum. Tertia vero terram statuit, mari vndiquaque circumfusam: eademque die continuo plantæ simul & semina è terra sunt exorta. Quarta vero cœlum sole ac luna, aliisque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporũ anni reuolutionem manifeste indicarent. Quinta vero die animantia, tum natatilia, tum per sublime volantia, per altum perque aerem dimisit, copulata prius & ad congressus genituræ causa comparata, quo genus eorum crescceret simul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, masculo & fœmineo sexu distinctum: in hac vero hominem etiam finxit. atq; ita mundum sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moses facta esse dicit. Septima autem requieuisse Deum, & ab operibus cessauisse. quamobrem etiam nos vacationem à laboribus per hanc diem celebramus. appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorum lingua significat. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moses incepit, de hominis fabricatione in hunc modum differens. Finxit Deus hominem humo telluris sumpta, immisitque in eum spiritum & animam: homo autem hic vocatus est Adamus, significat autem hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidem è rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta terra & vera. Statuit autem Deus coram Adamo diuersa animalium genera, tam masculina quam fœminina ei ostendens, qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns autem Adamum carentem societate & conuictu fœminæ (nondum enim erat) mirantemque quod reliquæ animantes ita se haberent: sopito illi costa vna exempta, mulierem ex ea formauit: moxque vt est adducta ex se productam Adamus agnouit. Ista autem Hebræorum lingua vocatur mulier. huius autem nomen erat Eua, id significat mattem omnium viuentium. Narrat præterea Deum hortum ad orientem plantasse omni viuenti planta: & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur bonum à malo. in hunc hortum cum introduxisset Deus Adamum eumq; vxore, iussit eos plantarum curam habere. Rigatur autem hic hortus ab vno amne, vniuersam in circuitu terram lustrante, qui in quatuor diuersos alueos finditur. Horum qui Phison nominatur (ea vox multitudinem significat,

Sabbatum. Hedio & Rufinus cap. 2. Gen. 2. Omnium rerũ nominũ origo. Eua mater omniũ viuentiũ. Paradisus. Quatuor Paradisi fluuii. 1. Phison siue Ganges.

γάγησ. Hod. Sorh. 2 Euphrates. 3 Tigris. 4 Geon, Nilus. Hadio & Ruffinus. cap. 3. Gen. 3. Afius serpentis. Adami & Euæ lapsus.

ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeunt: quorum Euphrates vocatur Phora, id significat vel dispersionem vel florem. Tigris autem Diglath, quod interpretatur angustus simul & velox. Geon autem Ægyptum mediam secat: id nobis ab oriente exortum signat, quem Græci Nilum appellare solent. Porro Deus Adamum & vxorem de cæteris plantis gustare iussit, vna arbore scientiæ solum illis interdixit, præmonitis si attigerint, confestim exitium eis futurum. Cum autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac vxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei parere perseuerarent: & ratus in calamitatem casuros, si mandata neglexissent, malicioſe persuadet mulieri, vt de arbore scientiæ gustaret, asseuerans ineſſe ei vim dignoscendi boni ac mali, de qua si gustassent, beatam nihiloque deteriorem quam Deos vitam acturos. atque hoc pacto mulierem subuertit, vt mandatum Dei contemneret: quæ gustato arboris fructu, ciboq; hoc delectata, etiam Adamo vsum eius persuasit. iamque se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi dispiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulnis sese rexerunt, atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebant. Mox cum Deus in hortum venisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiæ secedebat. Deus autem miratus causam scisitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo vero tacente præ conscientia non seruati præcepti, Deus ita infit: Equidem prospexeram vobis, quomodo vitam felicem, omnisque mali expertem viueretis, nulla noua cura inanimo solicitati, omnibus quæcunque ad vsum ac voluptatem conferunt, sua sponte vobis prouenientibus, mea vnius prouidentia citra omnem vestrum laborem aut solicitudinem: quibus fruentes vos, neque senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quam longissime proferretur. tu vero hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo contempto. non enim propter bonum aliquod taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & vita vestra minus sit diuturna. Adamus autem excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in vxorem referens, & dicens, ab illa deceptum se peccauisse. at illa serpentem accusabat. Tum Deus mulctauit eum, quod mulieb ri consilio cessisset: terramq; nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborantibus autem & opere attritis alia dare, alia negare, Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quod ipsa à serpente decepta, Adamum eisdem dolis illectum in calamitates coniecisset, quin & serpenti vocem ademit, iratus ob maliciam, qua erga Adamum est vsus: venenumque linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuitque, caput eius plagis impetendum esse, tum quod in hoc pernicies hominis sita sit, tum quod ipsa bestia hoc pacto facilime opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

An. mũdi 1. Ante Christũ nat. 3963. Adamũ Deus alloquitur. Adamus iram Dei deprecatur. Adami pœna. Euæ pœna. Semẽ mulieris (hoc est Christus) conteret caput serpentis. Gen. 3. Pœna serpentis.

CAP. III.

De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque ad diluuium.

Hadio & Ruffino cap. 4. Gen. 4.

NAti sunt autem eis & filii mares duo, horum prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctum significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Hi fratres suis quisque

studiis

studiis intenti erant. Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deum præsentem ratus, virtuti operam dabat. pastoralis autē eius erat vita. Cain vero quum alioquin etiam pessimus esset, lucrumq; solum spectaret, terram quoque arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quum visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius sacrificium Deo fuit acceptius, quod sponte naturæ gentis constaret, quam ea quæ homo auarus & industrius per vim quandam à natura extorserat. Ideo Cain ægre ferens præiatum sibi à DEO Abelem, interfecit fratrem; & cadauere eius abdito, rem clam fore putabat. Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbinam esset. multis enim diebus se non vidisse eum; quem reliquo omni tempore cum ipso versari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod responderet Deo, primum se quoque demirari ait, qui factum sit, quod frater nusquam compareat. Instante vero Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se pædagogum fratris aut rerum eius obseruatorem esse. Tum Deus coarguit Cain parricidii, mirari se dicens, quod negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset. & supplicium quidem quod cæde commeruerat ei remittit, sacrificio placatus, ne grauius in supplicem sæuiret: sed male ominatus ei & posteris ipsius, vsque septimam progeniem puniturum se est comminatus, & ex illa regione extorrem vna cum vxore fecit. Illo autem timente, ne oberrans in feras incideret, atque ita periret, securum esse iussit, quod ad hoc periculum attinet, & impauide terras peragrare, & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autem multas regiones vna cum vxore emensus tandem Naida condidit: id loci nomen est, atque illic sedem optauit, vbi etiam liberos procreauit. Cæterum tantum abfuit, vt hac castigatione in melius vitam mutauerit, vt peior etiā fuit factus, suis voluptatibus vel cum aliorum iniuria indulgens, & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunque latrociniorum & nequitiæ sociis, magister illis ad facinorosam vitam est effectus. Ad hæc simplicē hactenus viuendi rationem, excogitatis mensuris & ponderibus immutauit, pristinamque sinceritatem & generositatem ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vbemque extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandam tradidit, Enosæ nomine impositō, ab Enoso liberorum natu maximo. Is Iaredum genuit, ex quo Malehel, & ex eō deinceps Mathusala est progenitus. huic Lamechus fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & septem, ex duabus susceptos vxoribus, Sella & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis constructis pastorali cultu ac victu fuit contentus. Iubal vero germanus eius Musicæ operam dedit, psalteriumq; & citharam inuenit. Thobel autem vnus ex alteta vxore prognatorum viribus excellens rem militarem egregie tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & victum lautiorem sibi comparauit. quin & æraria primus est commentus, & filiæ factus est pater vnius, nomine Naamæ. Porro Lamechus diuini iuris non imperitus, videns pœnas se exoluturum parricidii à Caino perpetrati, vxoribus suis hoc indicauit. Cæterū superstite etiam tum Adamo Caini soboles sceleratissima euasit, dum posterior quisque fit deterior, nec solum imitatur priorum vitia, sed & superat, interim nec à bellis, nec à latrocinijs temperando, & qui à cædibus abstinebant, alioquin auare & superbe inter suos viuebant. Adamus autem qui primus è terra factus, vt ad illum oratio nostra recurrat, posteaquā Abel esset mactatus, & Cain propter cædem solum

De Cain & Abel fratribus.

An. mūdi 70. ante Christū nat. 3894.

Sacrificia Cain & Abel.

Abel à Cain interfectus.

Colloquiū Dei & Cain.

Cain regione extorris.

Cain Dei castigatione haud melior redditur.

Mensuras & pondera Cain excogitat.

Enosa vrbs prima.

Iubal musicæ inuentor.

Thobel inuentor æraria.

Cain Hypocritarū & scelerū parens.

vertisset,

vertisset, procreandis liberis operam dedit, quod magno prolis desiderio teneretur, annos iam natus triginta supra ducentos: quibus cum accessissent septingenti, tandem vita defunctus est. ex huius liberis, quos complures habuit, fuit etiam Sethus. sed quia de aliis longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. hic à patre educatus, vbi eo ætatis venit, vtiam quod rectum est discernere valeret, virtutis studiis se totum dedidit: & cum ipse vir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniam erant omnes bona indole præditi, & patriam absque seditione incolebant, in perpetua felicitate vitam exegerunt, & sideralem scientiam ac cœlestiū rerum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perirent quam pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitum præcecinisse, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis duabus columnis, vtrique sua inuenta inscripserunt, vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discēdi copiam faceret, & quæ inscripta continebat, spectanda exhiberet. aiuntenim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

Adami ætas 930. anni.

Seth Adami filius vir optimus.

Columnæ duæ excitatæ.

CAP. IIII.

De diluuio, & quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar.

IN hunc modum per septem generationes perseuerarūt vnum Deum colentes omnium rerum Dominum, semperque virtutis respectum habentes. Procedente deinde tempore à patriis institutis degenerarunt, neque humana iura seruantes, neque Deo consuetos honores persoluentes. & qui prius certatim virtutem exercuerant, postea duplo maiore studio maliciam consectabantur: atque ita Deum offensum sibi reddiderunt. nam multi Angeli Dei cum mulieribus congressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem: quorum facinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noe autem facta eorum moleste & indigne ferens, suadebat vt in melius voluntates ac opera sua transmutarent: verum cum videret illos sibi non parere, totosque vitiorū dulcedini succumbere, veritus ne & se & familiam suam interimerent, secedens cum suis in aliam regionem migrauit. tum Deus viri iustitia delectatus, non eius solum seculi homines extremæ maliciæ damnauit, sed cum decreuisset vniuersum humanum genus extinguere, aliudque nouum & à viciis purum instaurare, primum vitam eorum breuiore spacio circumscripsit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos circuit, dein continentem terram in pelagi faciem transmutauit, atque ita genus aliud abolenit vniuersum. Noe autem solus est seruatus, diuino oraculo viam euadendi, & rationem edoctus talem. Arcam quatuor contignationum extruxit, longitudine cubitorum CCC. latitudine L. patentem in altum cubitos XXX. in eam cum matre liberorum suorum, eorumque coniugibus conscendit: impositis prius quæ ad vitam sustentandam forent vsui, & omne genus animantibus ad seminarium conseruādum iugatim pro sexus ratione introductis, & quibusdam ex his septenarium vsque numerum. erat autem arca tam tecto quam lateribus firmis contra omnem vim tempestatum, & vndarum insultum. In hunc modum seruatus est Noe cum familia, gentis successione ab Adamo decimus. nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Mathusala. hic autem Enochi fuit filii Iaredi, Malahelo geniti, qui cum

Hedio & Ruffinus cap. 6. Gen. 5. 6. Quos Iosephus hic Angelos, Moses Dei filios nominat.

Gen. 6. Noe in aliam regionem migrat.

Arca Noe.

Genealogia Noe. Diluuium.

pluribus

pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enoſi filio. Enoſus vero Sethi filius erat, Adami nepos. contigit autem hæc vaſtitas anno ætatis Noæ ſexcenteſimo, menſe ſecundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marſonane. ſic enim Ægyptii diſtinxerunt annum. Moſes autem Niſan qui eſt Xanthicus, menſem primum in ſuis faſtis ordinauit, quod per hunc Hebræos ex Ægypto eduxiſſet, eundem et iam omnium quæ ad rem diuinam pertinerent, exordium fecit, alioqui quod ad nundinationes rerum venalium reliquamque diſpenſationem anni attinet, nihil de priſtino ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpiſſe ait vigeſima ſeptima iam dicti menſis, poſt annum ab Adamo primo homine [redacted] milleſimum ſexcenteſimum quinquageſimum ſextum. hoc ſpacium temporis relatum eſt in ſacros codices, diligenter annotantibus priſcis illuſtrium virorum, tam natales quam obitus. Adæ ſiquidem, qui nongentos & triginta vixit annos, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt. Sethus autem ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum. qui dum quinque & nongentis vixiſſet annis, Cainani filio ſuo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centeſimo nonageſimo. his vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixiſſet decem & nongentis annis, Malalehelem filium dereliquit, quem genuit anno ætatis centeſimo ſeptuageſimo. Iſte Malalehel cum vixiſſet quinque ac nonaginta & octingentis annis, defunctus eſt, laredum filium derelinquens, quem genuit, quum ſexaginta duorum & centum eſſet annorum. cui nouem & ſexaginta & nongentis annis viuenti, Enochus filius ſuccedit, natus cum ſexaginta & centum annorum pater eius exiſteret. qui exactis trecentis ſexaginta quinque annis, diſceſſit ad Deum, vnde finis eius non inuenitur eſſe conſcriptus. Matuſala autem Enochi filius, quinto et centeſimo natus anno, Lamechum filium habuit, quum eſſet annorum octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatum, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuiſſet principatum annis ſeptingentis & ſeptem, Noe filium ſuum rebus præfecit, qui de Lamecho natus eſt agente annum ætatis ſecundum & octogeſimum ſupra centeſimum. quique quinquaginta & nongentis annis rerum adminiſtrationi præfuit. Hi anni in vnam ſummam contracti, ſupra ſcriptum tempus conficiunt. Non ſunt autem diſquirendi obitus virorum illorum, cum liberis enim ſuis agebant vitam, eamque vſque ad ipſorum nepotes extendebant, ſed natales tantum eorum in hac ratione ſunt ſpectandi. Cæterum Deus ſigno dato imbres emiſit, qui cum nonaginta continuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua ſuper terram extitit, quæ cauſa omnem ſalutem ademit, non habentibus quo ſe in tutum reciperent. Centeſima autem & quinquageſima die poſtquam pluere deſiit, tandem cœperunt aquæ ſidere, menſe ſeptimo, viceſimoſeptimo die menſis. deſtituta deinde arca in vertice montis cuiuſdã in Armenia, ſentiẽs hoc Noe, aperuit eam, & videns circa eam aliquantulum terræ, meliore ſpe concepta pauliſper quieuit: mox poſt paucos dies magis recedẽte aqua, emiſit coruum, cupiens cognoſcere ſi qua alia parte terrarum aquæ deceſſiſſent, vt tuto exſcendere poſſet. at ille comperto totum adhuc ſtagnare, ad Noe eſt reuerſus. is poſt ſeptem dies columbam ad explorandum terræ ſtatum emiſit, quæ cum lutata, & frondem oliuæ ferens rediſſet, intellecto terram à diluuio iam eſſe liberatam, poſtquam alios ſeptem dies expectaſſet, animantes ex arca emiſit. & ipſe quoque cum liberis egreſſus, mactatis DEO victimis, epulabatur vna cum familia. Apobaterion, id eſt, egreſſorium, loco nomen Armeni fecerunt.

An. mũdi 1656. ante Chriſtũ natum 2308. *Niſan vel Xanthicus nobis eſt Aprilis.*

An. mũdi 1656. an. Chriſtũ nat.

Hæc cõputatio cum Hebræis & ſeptuaginta interpretib. exactè nõ congruit.

Enochi finis in ſacris literis non inuenitur conſcriptus.

Gen. 7. 8. In Græco Codice ita Moſes ſunt dies 40.

Ex arca Noe coruũ emittit.

Noe egreditur ex arca ma-

Statu Deo victimas.

Huius autem diluuii & arcæ meminerunt omnes barbaricæ historiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus. narrans enim de hoc diluuio, sic ferme scribit: Fertur autem & naufragii huius pars in Armenia apud montem Cordæorum supereſſe, & quosdam bitumen inde abrasum secum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alii plures. quin & Nicolaus Damascenus libro nonagesimo sexto de his rebus narrat in hæc verba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuii tempore seruatos ferunt, & quendam arca vectum in huius vertice hæsisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit, de quo etiam Moses scribit Iudæorum legislator. Noe autem veritus ne DEVS damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, victimis incensis precabatur, vt in posterum pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtque affectis merito supplicio sceleribus, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit, & sua sententia absoluerit. alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius damnatos, si non in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculum perpessi, & posterioris exitio destinati; orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, neve vllam post hac tantam iram contra terram conciperet, vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus extructis feliciter vitam degerent, nullis commodis carentes, quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longæuitatemque, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes.

Nic. Damascenus de arca Noe.

An. mũdi 1657. Ante Christũ natum 2307.

Hedio & Ruffinus cap. 6.

Noe precatur ne Deus terram iterũ inundaret.

Precib. & sacrificio Noe Deũ propitiũ reddit.

Hedio & Ruffinus cap. 7.

His precibus finitis, DEVS iustitia viri delectatus, votis eius annuit, negans se deletis interitus autorem fuisse, sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas acciuisse. Si enim deletos cuperet, nunquam in hanc vitam eos introducturum fuisse. Potius enim esse ne dare quidem vitam, quam eos, quibus dederis, perdere. sed continuis, inquit, contumeliis, quibus pietatem mihi debitam violabant, coegerunt me vindictam de se sumere. non sum autem posthac tam iracunde pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore. quod si quando maiores tempestates concitauero, cauete expauescatis ob vim imbrium. nunquam enim in posterum aquæ terram sunt inundaturæ. Iubeo tamen vt ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui contra fecerit, seuere puniatis. aliorum animalium vsum ad voluntatem ac libitum vestrum permitto. Dominos enim vos feci omnium, tam terrestrium quam natatilium, & eorum quæ per sublime feruntur, absque sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus cœlestis signum vobis erit cessaturæ meæ iaculationis. nam iris arcus DEI apud illos habetur. His mandatis & promissis DEVS abiit. Noe autem cum post diluuium superuixisset CCCL. annos, totumque hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in vniuersum DCCCCL. Nec est cur aliquis præsentem vitam, annorumque eius paucitatem cum priscorum rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræque prorogari videt, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim DEO chari quum essent, ipsiusque recens etiam tum opificium, & commodiore victu ad diuturnitatem vterentur, merito per tam multos annos viuebant. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter vtilitatem inuentarum artium, vt Astronomiæ, ac geometriæ, DEVS illis prolixiorem

Hedio & Ruffinus cap. 8.

Noe anno 950. an.

Iris signũ fœderis inter Deum & Noe.

An. mũdi 2007. an. Christum na. 1919.

Noe precatur ne Deus terram iterũ inundaret.

Precib. & sacrificio Noe Deũ propitiũ reddit.

Hedio & Ruffinus cap. 7.

Homo sui interitus autor non Deus.

Fœdus Dei cum Noe.

largitus est vitam: quarum certitudinem assequi non possunt, si minus DC. annis vixissent. ex tot enim magnus annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricasve antiquitates literis prodiderunt. Namque & Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarum, ad hæc Mochus, Hestiæus, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoque cum Hecatæo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisque vt sibi visum fuerit, accipiat.

Priscorū vita quàm breuē prorogata, nunc nō peraque. Magnus annus.

CAP. V.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione.

An. mūdi 1790. Ante Christū natum 2174.

TRes vero Noe filii, Semas, Iaphetus, & Chamas, centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planiciem habitare cœperunt, & aliis recenti etiam tam cladis memoria pauidis, nec audentibus à celsiore loco descendere, idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo, quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterum Deo iubente vt propagandi multiplicandique generis gratia colonias deducerent, homines rudes non paruerunt: quamobrem calamitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim florerent iuuentutis multitudine, DEVS rursum de colonia deducenda admonebat. Illi vero obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, toramque illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consilium de coloniis non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius disperti possent opprimi.

Gen. 10. Tres Noe filii.

Noe post riu vt terram colerent Deus mandat.

An. mūdi 1790. an. Christum na. 2174.

Hanc superbiam Deique contemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filii Noe, vir audax & manu promptus, subinde iactans, non DEO, sed propriæ virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad Tyrannidem trahebat, ratus fore vt homines ad se deficerent à DEO, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuium intentantem. Turrim enim se exædificaturum, excelsiorem quam quo aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum vlturum. Vulgus autem facile Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus DEO cedere: atque ita structuram turris occœperunt, nulli laboti parcentes, nihilque sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cumque ingens esset operarum numerus, surgebat opus supra quam sperauerant. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc eorum vaniam videns DEVS, delere quidem omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerunt, sed dissidium in eos immisit, linguis eorum variatis, ita vt ob diuersitatem sermonis mutuo se non intelligerent. Locus vero turris nunc Babylon vocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his verbis: Cum vniuersi homines vno eloquio vterentur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cœlum per eam ascensuri. Dii vero procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuique linguam dederunt; quæ causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur,

Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicā exædificat Gen. 11.

Linguarū confusio.

Sibylla de Babylonica turri narratio.

meminit Hestiæus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Enyelii Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

CAP. VI.

Quemodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

An. mũdi 1790. ante Christũ natum 2174. *Hestiæ & Rufinus cap. 10. Nomina regionum & gentiũ.*

ILlo ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum coloniis nusquam non deductis, & quo quemque sors & DEVS tulit, eam terram cum suis occupauit, vt tam maritima quam mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui cõscensis nauibus ad insulas habitandas traiicerent. Porro gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerunt, nonnullæ in familiarem accolis & notiorẽ vocem sunt versæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dumque tanquam ad suum ius attinerent, mores quoque proprios in illas inuehunt.

CAP. VII.

Quod gentes singulæ a suis autoribus nomina traxerint.

Hestiæ & Rufinus cap. 11. Gen. 10.

ERant autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisque terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Taure & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Europa vsque Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quo factum est, vt ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos, Gomar condidit. Magoges vero Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt, Græcis Medi nominati, à Iauane vero Ionia, totumque Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui *nunc* sunt Iberi, & Meschini à *Mescho autore* appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, veteris autem vestigium adhuc supereſt. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere volenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thiras autem Thiras de se vocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes a Iapheti filiis sunt institutæ. Gomaris autem, trium liberorum parentis, vnus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur, Rhiphates vero Riphatæis, nunc Paphlagonibus, & Thygrammes Thygrammæis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis item trium filiorum vnus Alisas Alisæis vt originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Æoles: patique modo Tharsenſibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei signum est Tharsus vrbium eius celeberrima, cæterarumque princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porro Chetimus insulam occupauit, tunc Chetimam, nunc Cyprum, quo factum est vt tum insulas omnes, tum pleraque loca maritima Hebræi gentili voce Chetim significent, atteſtatur mihi vna è Cypris vrbibus, quæ adhuc nomen retinet. Citium enim vocatur ab his qui in Græcum sonum vocabula detorquent, ne sic quidem abludens à Chetimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filii nepotesque. Cæ-

Galatæ a Gomar oriundi. Iapheti Noe primogeniti progenies.

Progenies filiorum Gomar. Progenies filiorum Iauani. Tharsus Pauli patria.

terum quod Græci fortassis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationem prosequar. Nomina ita decoris causa in Græcam formam mutari ad aurium voluptatem. nostrates enim huiusmodi forma non vtuntur, sed eandem apud nos perpetuo speciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certe nobis Adam vocatur, & Noe qui Græcis Nochos diceretur, eaque forma nullam variationem admittit. Chamæ vero filii Syriam & regionem Amano Libanoque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupando, & Oceanum vsque ditionis terminos proferendo. vocabula tamen partim omnino euanuerunt, partim ita deprauata sunt in diuersum, vt haud facile agnoscantur. Ex quatuor enim Chamæ liberis Chusо nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nunc quoque tam à se ipsis, quam ab Asianis omnibus Chusæi nominantur. Mestæis etiam sua mansit appellatio, Ægyptum enim Mesren, & Mestæos Ægyptios vocamus, quotquot eam regionem incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phutes, deque suo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine, & complures apud Græcos historici eius mentionem faciunt, sicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autem præsens nomen ab vno filiorum Mestrei, qui vocabatur Libys. cur autem Africa sic dicta, paulo post docebimus. Quartus Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatam habitauit, gentemque suam Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerunt, & in his Chusus filios sex. quorum e numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes vero Sabathenos, qui Græcis dicuntur Astabarri: Sabactas quoque Sabactenos instituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit Alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes autem tyrannus apud Babylonios tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. Mestræi vero filii numero octo quantum terrarum à Gaza Ægyptum vsque patet possederunt, sed solius Philistini nomen ipsius regio seruauit. Palestinam enim Græci eius portionem vocant. reliquorum, Lumæi, Enamiæ, Labimi, qui solus colonis in Lybiam ductis regionem à se denominauit, tum Nethemi, Phatrosimi, Chesleemi, Chephthomi, tam res quam nomina sunt in obscuro. Bello enim Æthiopico, de quo suo loco dicetur, vrbes eorum sunt euersæ. Chananæo quoque filii fuerunt hi. Sidonius, qui & vrbem sibi cognominem condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis vocatam. Amathus vero Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe vocitatur, tametsi hanc Macedones Epiphaniam ab vno è Regum successoribus denominauerunt. Arudæus Aradum insulam obtinuit, Arucæus Arcen vrbem in Libano sitam. cæterorum septem, Euæi, Chettæi, Iebusæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergesæi, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nam Hebræi vrbes eorum exciderunt, quæ clades causam habuit hanc.

Postquam terra finito diluuio in pristinam naturam est restituta, Noe cœpit eam colere, quam cum vitibus conseuisset, suoque tempore vindemiasset, inuento vini vsu, sacris prius operatus epulabatur: ebriusque factus ac sopore grauatus, parum decore nudatus iacuit, id conspicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit, illi reuerito parentem operuerunt. Sensit hoc Noe, & precatus aliis filiis felicitatem, ne Chamam quidem ditis deuouit, respectu sui sanguinis, sed tantum eius posteros, quas cum cæteri euasissent, Chananæi liberos vltio diuina est consecuta. sed de his rebus dicemus postea.

An. mũdi 1790. ante natũ Christũ 2174.

Mutatio nominum vnde orta. Hedio & Rufinus cap. 12.

Gene. 10. De Chami filiis ipsorumque progenie.

Libya siue Africa.

Progenies Chananæorum.

Nabrodes siue Nemroth.

Palestina à Philistæo nomine nata.

Filii Chananæi.

Hedio & Rufino cap. 13. Genes. 5.

Noe inebriatur, nudatur, & pro indibrio habetur, vnde desciscere diuina denouet.

An. mũdi 1790. Ante Christũ natum 2174.

Semæ vero tertio Noe filio filii fuerunt quinque, qui Asiam vsque ad Indicum Oceanum incoluerunt, ab Euphrate propagandæ ditionis initio facto. nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persæ originem traxerunt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subitos de se Assyrios denominauit, quorum opes præ cæteris efflоruerunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldæi sunt Arphaxadeos nominauit, imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami vero quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damascique conditor. ea sita est Palestinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armeniam Ozus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas vero Mesanæos: nunc Pasini castrum vocatur. Ex Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quondam appellabantur. Porro Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis sonat. Iuctæ vero Heberi filio liberi fuerunt, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Iraes, Edoramus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophenæ flumine Indiæ ad Assyriam vsque habitant. Hactenus de Semæ progenie sit dictum. nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognat' est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus. hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuium anno secundo supra ducentesimum & nonagesimum. siquidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamum. Nachores cum esset viginti & octo annorum genuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nascitur circa annum trigesimum secundum. Ragaus factus est Sergni pater, cum esset annorum triginta duorum. totidem vero annorum Phalegus genuit Ragaum. Heberus autem quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegum, ipse de Sale prognatus annum nato tricesimum: quem Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachorem & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Lotho, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in vrbe quæ Vra Chaldæorum vocatur, & sepulchrum eius nunc vsque ostenditur. neptes vero ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Satam Abrahamus. Cæterum cum Tharrus exosam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ, vbi etiam Tharrum defunctum sepeliuerunt, anno exactæ vitæ ducentesimo quinto. Iam enim paulatim subtrahebatur de vitæ spatiis, vsque ad Mosis ætatem post quem CXX. annorum terminus Deo finitore est statutus, quantum temporis & Moses ipse vixit. Itaq; Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelem. atque hi legitimi Nachoris filii fuere. nam Tabæum, Gadamum, Tauaum & Macham è Ruma concubina genuit. Porro Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati sunt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

Hedio & Ruffinus cap. 14. Genes. 2. De filiis Sem, eorũ sedibus Noe filii, & de progenie ipsorũ & Abrahami. Hebræorũ origo. Genealogia Abrahami.

An. mũdi 1910. Ante Christũ natum 2014.

Humana vita à Mose ad certum annum ducta.

Quemodo

CAP. VIII.

Quemodo Abraham generis nostri autor e Chaldæorum terra profectus, habitauerit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.

An. mũdi 2024. ante Christũ natum 1940. *Hedio & Rufin. cap. 15. Genes. 11. 12.*

ABrahamus vero Lothum Aranis fratris sui filium, Saræ coniugis sue fratrem, adoptauit, quod germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæam terram mutauit Chananæa: quæm & ipse habitauit, & posteris reliquit: vir sapiens ex æquo & eloquens, & in coniectando sagax. Cumq; ob virtutem eximiam sapiens esset præcunctis habitus, ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo primus omnium clara voce prædicauit, vnum esse DEVM rerum vniuersitatis conditorem: de cætero si quid ad felicitatem conferat, non nostris nobis viribus, sed illius voluntate contingere. Hoc vero ex terræ aç matis obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere, esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret, qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cum nihil suapte virtute polleat, sed vniuersa omnipotenti ipsius voluntati obsecundent. quapropter huic vni honorem deberi, huic gratias agi oportere. Quamobrem cum Chaldæi Mesopotamiæque cæteri contra se insurgerent, consilium migrandi cæpit, & voluntate ac fauore Dei fretus terram Chananæam tenuit: vbi sedibus positis DEO struxit aram, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis: Post diluuium autem decima ætate apud Chaldæos erat quidam iustitiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ peritus. Hecatæus vero non meminit tantum obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus autem Damascenus in quarto historiarum sic scribit: Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu veneret è regione supra Babylonem sita, quæ Chaldæorum dicitur. nec ita multo post hinc quoque migrans cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc Chananæam, nunc vero Iudæam nominatam: eiusq; posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami vero nomen et iam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

Ob virtutem eximiam sapiens esset præcunctis habitus, ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere.

Sapientia Abrahami.

Abrahamus primus verbi Dei cõcionator.

Berosus.

Hecatæus

Nicolaus Damascenus.

Domicilium Abrahami.

CAP. IX.

Quod fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro vnde venerat est reuersus.

An. mũdi 2026. an. Christũ nat. 1938. *Hedio & Rufinus cap. 16. Gene. 12. 13.*

FAME deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, proficisci illuc decreuit, tum ut copiis eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modo melior esset; aut ipse rectiora eis commonstraturus. Cæterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne forte ob excellentem vxoris formam à rege interimeretur, artem commentus est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi suæ subseruiat. Vt autem ventum est in Ægyptum, id, quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim coniugis pulchritudinem fama diuul-

An. mũdi 2026. Ante Christũ natum 1938.

Ægyptiorum libido.

gauerat. quamobrem Pharaotes gentis rex audita oculis ſuis cognoſcere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic malæ libidini Deus obſtitit, peſtilentia & ſeditione res regis infeſtans, conſultique de remedio Sacerdotes quoue modo placandum eſſet numē, hanc mali cauſam reſponderunt, quod hoſpitis matrimonio iniuriam inferre parauiſſet. Rex territus primum ſcitatur, quænam ſit, quisue eius comes. cognita deinde rei veritate, Abrahamo ſatisfecit: ſororem ſe puraſſe non vxorem, & affinitatem contrahere, non iniuriam inferre voluiſſe, donatoque magna pecunia, poteſtatem fecit congrediendi cum præſtantiſſimo

Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes.

quoque Ægyptiorum ac doctiſſimo: quo factum eſt, vt virtutis nomine in maximam exiſtimationem veniret. nam cum ea gens in diuerſos ritus & opiniones ſcinderetur, & per mutuum contemptum atque inſectationem infenſis inter ſe animis ageret, colliſos inter ſe eorum de religione ſermones & à ſeipſis confutatos, vaniſſimos eſſe nihilq; prorſus veritatis habere declarauit. ob has diſſertationes in pretio habitus, vt qui magnam tam intelligendi, quam eloquendi docendique facultatem præ ſe ferret, & numerorum ſcientiam & ſiderum benigne illis communicauit. nam ante Abrahami ad ſe aduentum, Ægyptii rudes erant huiuſmodi diſciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuerſus inde in Chananæam, agros cum Lotho diuiſit. orta vero inter opiliones contentione de iure ac terminis paſcuorum, arbitrium & opinionem Lotho permiſit: ipſe contentus relicta ſibi portione agri ſubmontani, domicilium elegit in oppido Hebrone. Id ſeptem annis eſt antiquius quam vrbs Ægypti Tanis. Lotho vero campi ceſſerunt, & planicies Iordani fluuio contigua, non longe à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina vltione ac ira, vt ne veſtigium quidem ſuperiit, eſt deleta, cuius rei cauſa mox ſuo loco dicetur.

Abrahamus egregius Aſtronomus.

Diuiſio agri Abrahami & Lothi.

CAP. X.

Sodomitarum cladis ab Aſſyriis acceptæ.

Hedio & Ruſin. cap. 17. Gene. 14. Quinque reges Sodomitarū.

EOdem tempore cum Imperium Aſiæ penes Aſſyrios eſſet, Sodomitarum res tam opibus quam numeroſa iuuentute florebant, vt à quinque Regibus adminiſtrarentur. hi erant Balla, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, ſuo quiſque regno præpoſitus. Hos Aſſyrii bello petierunt, diuiſisque quadrifariam copiis ſub quatuor Imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, commiſſo tandem prœlio victores Aſſyrii Sodomitarum Regibus tributum imperauerunt. cumque per duodecim annos imperata feciſſent, & tributa ſoluiſſent, decimotertio defecerunt: quo factum eſt vt noua in eos Aſſyriorum expeditio fieret, ductu & auſpiciis Marphadis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuerſam rapinis vaſtauerunt, & gigantum poſteros perdomuerunt. cumque in agrum Sodomorum eſſet ventum, caſtra metati ſunt in valle puteorum bituminis, tunc enim putei fuerant in eo loco: mox vero Sodomis deletis, lacus ibi, quem à ſcatenti bitumine Aſphalticen dixere, repente extitit. eo de lacu paulo poſt dicemus. cæterum Sodomitæ cum Aſſyriis congreſſi, poſt egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lothus captiuus eſt abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

An. mūdi 2051. Ante Chriſtū natum 1988.

Aſphaltitis lacus.

CAP. XI.

Quemodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos, quam reliquam prædam victor reduxit.

HIs auditis Abrahamus, tum Lothi cognati, tum Sodomitarum amicorum ac vicinorum clade commotus, nil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostem assecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso facile superauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes sunt cæsi, partim præ temulentia pugnæ inutiles in fugam se conuerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo sequenti quoq; luce perurgens ad Soba Damascenorum compulit. Quo facto nemini dubium reliquit, victoriam non in multitudine militum, sed in bellatorũ alacritate consistere, & virtutem nulli numero succumbere, vt qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decem & octo vernaculis, triumque amicorum auxiliis tantum exercitum profligauerit, quotquot autem ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperunt. Abraham vero captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad suos rediit. redeunti Rex Sodomitarum vsque in locum quem campum regium vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis Rege Melchisedeco est exceptus, id nomen interpretatur, rex iustus, erat enim reuera talis, omnium consensu sacerdotio summi Dei ob iustitiam dignus habitus. Sed Solyma posterior ætas vocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad victum deesse passus: simulq; ipsum adhibitũ mensæ meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria cõtigerat, debitos hymnos vt sua pietate dignum erat cecinit. Abrahamus contra de manubiis decimas ei dono dedit. Rex vero Sodomorum Abrahamo prædam omnem cedens solos captiuos suæ regionis reposcebat. hanc conditionem ille non accepit, negans ad se quicquam inde rediturũ, exceptis alimentis militum amicis tantum in prædæ partem admissis. hi erant Eschol, Ennerus & Mambres. Hac viri virtute delectatus Deus: non carebis, inquit, præmio quod pro tot rebus egregie gestis tibi debetur. Quo respondente, & quam voluptatem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hæredem carear? (nondum enim pater factus erat) tum Deus & filium illi est pollicitus, & posteritatem ex eo tantam, quæ stellas cœli posset æquare numero. His auditis lætus, sacrificium Deo iussu ipsius obtulit. Porro sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete item trienni, cæteras victimas vt iussus fuerat, diuisit, solis auibus exceptis. deinde priusquam erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarum cruorem, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. in Ægypto habituram: quo tempore grauiter afflictos, victoriam tamen de inimicis reportaturos, deuictisque Chananæis regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum quæ vocabatur Ogis. Id agri nomen erat non longe ab vrbe Hebrone. Cæterum ægre ferens coniugis sterilitatem, supplex à Deo petiit vt prolem sibi masculam largiretur. Tum Deus de cætero quoque bene sperare illum iussit, vt qui non temere Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei non defuturos promisit. ibi Sara Dei monitu in thalamum eius adducit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiã genere, quo liberos sibi ex ea quæreret: & cum vterum se gerere sensisset famula, cœpit contemptim habere Saram, ad principatum aspirans, quasi ad prolem suam dominatio peruentura esset, quapropter cum Abrahamus vxori eam ad pœnam dedisset, decreuit

Hedio & Ruffinus Cap. 18. Gen. 14.

In quibus victoria consistat.

Abrahã Lothum captum cum Sodomitis reducit.

Campus regius.

Melchisedech Rex iustus.

Solyma postea Hierosolyma vocata.

Gen. 15. Deus Abrahamo filiũ polliceatur.

Abrahamo Deus progeniẽ eius malos vicinos in Ægypto habituram prænunciat.

Gen. 16. Sara Abrahamo in thalamũ addu cit Agar.

An. mũdi 2034. Ante Christũ na. 1930 *Agar Sarã contemnit. Ismahel Deus exaudit. Isaac Abrahamo promiss. Gen. 17. Circũcisio instituta.*

fugere non ferens afflictionem, Deumque rogabat, vt sui misereretur. Itaque per desertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. fore enim eam meliore conditione, modo se modeste gerat. nunc enim ingratitudinis acarrogantiæ pœnam luere. quod si contemptis Dei iussis vlterius pergeret, præsens exitium eam manere aiebat. sin retro rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, veniam est consecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo quod Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus sextum supra octogesimum annum natus genuit: cum autem nonagesimum nonum attigisset, apparuit ei Deus, nuncians quod e Sara suscepturus esset filium, eum iussit vocari Isaacũ, addens prodituras ex eo gentes magnas & Reges: easque iure belli occupaturas vniuersam Chananæam à Sidone vsque Ægyptum. Iussit etiam genus ipsius, quod nolebat cum aliis permixtum, pudenda circumcidi, idque octaua die natiuitatis. causam vero nostræ circumcisionis dicam alibi. Consulente vero Abrahamo & de Ismahele, an esset victurus, respondit est, fore longæuum simul & multarum gentium parentem. Tum Abrahamus posteaquam Deo gratias egisset, è vestigio circumcisus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimum tertium: ipse vero pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

CAP. XII.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem exciderit, flagitiis eorum offensus.

Hedio & Ruffinus Cap. 19. Sodomitarũ flagitia. Angelos Abrahamus suscipit hospitio.

PEr idem tempus Sodomitæ diuitiis & abundantia pecuniarum elati, tam in homines contumelioſi erant, quam erga Deum impij: quippe qui neque beneficiorum eius meminerant, & hospites auertabantur, denique mutuis etiã libidinibus sese incestabant. His rebus offensus Deus decreuit superbiæ pœnas de illis sumere, & regionem eorum adeo vastam reddere, vt posthac nec plantas nec fructum vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus conspicatus tres Angelos (sedebat enim ad quercum Mambræ pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitque vt ad se diuertentes fruerentur hospitio. illis vero annuentibus iubet panes è similagine fieri, & mactatum vitulum ac assatum sub quercu discumbentibus apposuit. at illi visi sunt ei comedere, & de vxore quærebant, vbinam esset Sara. quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquanto post reuersuros, eamque inuenturos iam matrem. muliere autem arridente, & negante fieri posse vt liberos gigneret ipsa nonagenaria, è marito centesimum annum agente, non sustinuerunt amplius simulare, sed fassi sunt se Dei esse Angelos: & quod missi essent; vnus nunciatum de filio, duo vero ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deum, ne promiscue iustos cum iniustis perderet. Deo vero negante quemquam Sodomitarum esse bonum, alioqui si vel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœnam. Abrahamus destitit, Angeli vero peruenerunt Sodoma. ciues autem cum vidissent adolescentes forma præstantes ad Lothum diuertisse, ad illudendum per vim ætati eorum sunt versi. Lotho vero suadente contingrent se, neue in probrum hospitum ruerent, sed hospitio suo nonnihil honoris haberent: aut si temperare sibi non quirent, filias se pro illis eorum libidini exhibiturum, ne sic quidem parere voluerunt. Deus autem illorum audacia commotus ad iram, ipsos quidem excæcauit, ne in ædes introitum inuenire possent. cæterum Sodomitarum

Angeli Abrahamo filium nascituru nuntiant, & delendos Sodomitas. Ad Lotũ Angeli diuertunt. Sodomitæ Deus excæcat.

popu-

populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus autem ab ipso prænonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiam tum innuptis. sponsi enim earum monentem de exeundo cõtempserant vt delirum qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telum in vrbem, eamq; cum ipsis incolis exurit, & agrum quoq; pari deuastat incendio, quemadmodum mihi iam dicti est in commentariis, quos de bello Iudaico prodidi. Cæterũ Lothi vxor inter abeundum subinde ad vrbem respiciens, & curiosius cladem hanc contra mandatum Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi iam & de illa, nam extat hodie quoq;, ipse vero cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circumquaque vastans pepercit. id Zoor nunc vsque vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudine vitam inopem aliquantisper tolerauit. puellæ vero vniuersum genus humanum extinctum ratæ, astu circumuento parente, cum incestu sunt congressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex hoc congressu nati sunt filij: maiori Moabus, ac si dicas è patre, iunioti Ammonus, quod nomen significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ætate. alter vero Ammonitarum. vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hũc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestinæ, Saram acsi sororem secum ducens. eadem arte qua quondam, nimirum infidiarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem, qui & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat. eam cupidinem morbus grauis impedit diuinitus immissus, atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. mox cum meliuscule habere cœpisset, indicat amicis, quod Deus sibi hunc morbum immisisset vindicans ius hospitis, & vxori eius ab iniuria cauens. non enim sororem esse, sed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, securum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum enim eius curã habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere. idq; ita esse Deum testabatur, & mulieris conscientiam, ac ne expetiturũ quidem eam fuisse, si nuptã esse sciuisset. ad hæc rogabat, vt xquo animo in se esset, Deumque propitium rederet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore, siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum venisset. Hæc locuto Abrahamus nec omnino fictam consanguinitatem aiebat, esse enim fratris filiam, & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne mortis quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoque cum illo libenter. tum rex tam agri quam pecuniarũ partem ei cessit, & conditiones pacis bona fide vtrinq; seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodam icto, qui Bersabe vocatur, ea vox iuramenti puteum significat, & id nomen & hodie locus seruat. Nec ita multo post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei, quem Isaacum nominauit. Sic risus Hebræis significatur, siquidem risus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus vero annorũ centum, ipso anno quo Isaacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt post totidem dies circumcisionem celebrent.

Lothus ab suis seruatur.

In Zoor Lothus migrauit.

Explicatio nõnũ Moabus & Ammon.

Hodie & Ruffinus Cap. 20. Gen. 20.

Abimelech amore Sarę captus.

An. mundi 2048. Ante Christũ ann. 1916.

Bersabe iuramẽti puteus.

Isaaci risus.

CAP. XIII.

De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus.

Hodie & Ruffinus

ARabes vero post decimumtertium annum id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum

tem-

Cap. 21. Gen. 21.

temporis est circumcisus, de quo iam dicendum. Amabat Sara Ismahelem ab initio, e famula Agare natum, non secus ac si esset ex se genitus. alebatur enim in spem successionis. verum postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi parte iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo vt eum vna cum matre aliquo ablegaret. ille vero primum non aduertebat mentem ad Saræ consilium, rem atrocem ratus, puerum nondum adultum & mulierem egenam ablegare, tandem vero approbante Deo, Saræ voluntati paruit: puerumque matri commisit, nondum per se peregrinationi aptum, & dato eis vtre aquæ ac panibus iussit ire quo eos necessitas duceret, & cum defecissent commeatus, in anxietate erat mater. cumque nihil aquæ supereesset, deposito sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis, vlterius pergebat. cui occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit. sperandam enim illi eximiam felicitatem e salute Ismahelis. tum vero mulier meliori spe concepta, cum incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erant, Nabæothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Memassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Naphasus, Calmasus. hi quicquid terrarum est, Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabathæx nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentem suam eiusque tribus denominauerunt, tum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

Iudæi octauo die circumcisionem celebrant. Arabes post decimum tertium annum.

Ismahel cum matre Abraham ablegat.

Angelus Dei occurrit Agar.

Duodecim Ismahelis liberi.

Gen. 25.

Nabathæa regio

CAP. XIIII.

De Isaco legitimo Abrahami filio.

An. mũdi 2074. Ante Christũ. na. 1890

ISacum autem Abrahamus supra modum amabat vt vnigenitum, & quem in senectute Dei dono susceperat. hunc affectum & beneuolentiam parentum puer ipse magis ac magis accendebat, omni virtuti deditus, & tam parentes quam Deum colens, quo successore omnium fortunarum relicto, Abrahamus haud grauatim vita excessurus videbatur, id quod ipsi Dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, Deus apparuit ei, enumeratisque omnibus beneficijs in eum collatis, vt victoriam illi de hostibus olim concesserit, vtque præsenti felicitate suo fauore fruoretur, filium Isacum poposcit vt sacrificium & victimam sibi offerret, iubebat autem vt in montem Morium subductum holocaustum faceret, sic enim pietatem eius illustriorem fore, si vel filij salutem voluntati diuinæ posthaberet. Abrahamus vero nefas ducens quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei mandatum, quam suam de pueri fede sententiam. ac ne famulorum quidem vlli rem indicans, ne forte aliquis sibi obstaculo esset, absumpto Isaco cum duobus seruis, impositisque in asinum rebus ad sacrificium necessarijs, proficiscebatur ad montem. ac biduum quidem comitati sunt eum serui, tertia vero die cum iam in prospectu esset mons, relictis alijs in campo cum solo puero ascendit in montem, in quo post Dauid templum constituit, ferebantque secum quicquid ad sacrificium pertinet, absque victima. Isaco vero qui tum vigesimum quintum annum agebat, aram apparante, porcontanteque quidnam mactaturus esset nullam habens hostiam, tum ille Deum daturum aiebat, qui potens esset hominibus & quæ non habeant largiri, & quæ habeant adimere, si in illis fiduciam collocent, daturum ergo sibi quoque

Cap. 22. Hedio & Ruffinus

Abrahami obedientia.

Isac mactãdus annũ agit vigesimũ quintũ.

victimam

victimam, siquidem propitius esset his sacris interuenturus. postquam autem structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit. Fili, mille votis te expetitum, postquam in hanc vitam venisti, summa cura ac solicitudine educaui, nihil beatius existimans quam si te virum videre daretur, & tandem hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam Deo visum est vt te susciperem, ac nunc rursum vt te amittam, fer generose hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis vt moriaris, non vulgarem habebis vitæ exitum, sed à proprio patre patri vniuersorum Deo sacrifico ritu oblatus, ipso vt credere par est indignum te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: vbi memor cur te potissimum educauerim senectutem meam sustentabis, non quidem per teipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquens. tum Isacus haud quaquam à tanto parente degener, libenter hæc verba accepit, negans se dignum qui vnquam natus esset, si tam Dei quam patris decreto reluctans, non alacriter se præberet vtriusque placitis: quandoquidem etiam si pater solus ita vellet, nefas esset non obsequi. iamque minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens. non enim cupidine sanguinis humani, pueri cædem imperasse, neque vt quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. nō defuturam autem nec in posterum suam prouidentiam, tam ipsi quam eius generi. hunc quoque filium longissimo tempore victurum, vitaque feliciter exacta filijs germanis & probis magnum principatum relicturum. prædixit etiam fore vt genus eorum in multas gentes cresceret, nec minus opibus quam numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam. regione quoque Chananæa bello quæsita, vsque ad inuidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arietem ad victimam ex improuiso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditaque tantæ felicitatis promissione, mutuo se complexi & ebanturmactata deinde victima incolumes ad Saram se receperunt: vixeruntque beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

Oratio Abrahami ad Isacum ante mactatum.

Isaci ad parentem responsio.

Arietem ad victimam loco Isaci Deo offert Abrahamo.

CAP. XV.

Sara obitus. Abrahami coniugij.

SAra autem non multo post moritur, cum vixisset annos vigintiseptem supra centū. Sepulta est in Hebrone, Chananæis publice ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

An. mūdi 2087. An. Christi nat. 1877. *Hodie & Ruffinus Cap. 23. Gen. 23. Ætas Sarę 127.*

CAP. XVI.

Quemodo Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

POst hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis vero fuerunt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus

An. mūdi 2087. An. Christi nat. 1877.

dedu-

Gen. 24. 25. Troglodytarū origo Lybia de nominatur Aphrica. Alexander Polyhistor.

deducendi colonias fuit autor, occupaueruntque Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quidquid ad rubrum mare pertinet. Ferrur etiam quod hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Atteſtatur huic opinioni & Alexander Polyhiſtor ſic ſcribens: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Moſis legiſlatoris Iudæorum hiſtoriam contexuit, narrat Abrahamum è Chæturæ aliquot filios ſuſcepiſſe, tres nominatim recenſens, Aphram, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Aſſyriam. ab Aphra vero & Iaphra vrbem Aphram & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militaſſe contra Anteum, Herculem etiam ex Aphræ filia genuiſſe filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces Barbari habent nomen. Iſaco autem iam ferme quadragenario Abrahamus pater coniungere volens vxorem Rebeccam Nachoris fratris ſui neptem, mittit maximum natu famulorum ad ſponſalia, prius accepta fide obligatum, modus vero deuinciendi fuit talis. Subditis alter alteri manibus ſub fœmora, Deum ita teſtem inuocabant eorum quæ deſtinauerant. Miſit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nunquam ante viſa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eo quod difficilis eſſet tranſitus per Meſopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æſtate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterant, niſi à cautis, tandem peruenit ad vrbem Carras. & cum veniſſet in ſuburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: morqueintra ſe precatur, ſi Deo gratæ forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio deſponſandam Abrahamus eum miſerat, & hoc ſigno dignoſceretur, quod cæteris negantibus ipſa potum roganti præberet. hæc ſecum volutans accedit ad puteum, poſcens ab eis potum. illis vero cauſantibus aquam ſe non ſine labore acquirere, quam domum deferant, non alijs præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines verſatas, quę ne aquam quidem impartirent, benigne hoſpiti potum offert, at illo certa iam ſpe de euentu concepta, volens tamen verum cognoſcere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum ſua fatigatione roganti ſubminiſtrare non grauaretur, ſciſcitatur ex quibuſnam eſſet parentibus, gratulatus eis talem filiam, & imprecatus vt eam ex animi ſententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque ei gratificatura genus ſuum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomen eſt, pater vero fuit Bathuel. quo defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrem, meæ quoque virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ ſibi acciderent, quæque audiuiſſet, manifeſto cernens Deum hoc iter proſperare. prolato deinde monili & alijs quibuſdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ dicens hanc eſſe gratiam & honorem pro communicato potu, ipſamque dignam quæ accipiat, cum inter tot virgines bonitas eius emineat, rogabat etiam vt ad domeſticos ipſius diuertere liceat, quandoquidem nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre ſe mundum muliebrem magni precij, qui nuſquā tutior eſſe poſſit quam apud eos quorum probitatem iam eſſet expertus. coniecturam enim ſe facere ex ipſius moribus, matrē quoque & fratrem pari humanitate eſſe præditos, neque grauatim hoſpitē admiſſuros, præſertim ipſis nec oneri nec ſumptui futurum. ad hæc illa, bene eum de parentum humanitate coniectare, ſed non recte facere quod tam illiberales ſuſpicetur. omnia enim ſine precio habiturū, indicaturam tamē prius Labano fratri. cuius permiſſu ipſum adducturam. quo facto poſtquam adduxit hoſpi-

Hedio & Ruffinus Cap. 24. Iſaac Rebeccam vxorem ducit.

An. mūdi 2089. Ante Chriſti nat. 1875

Rebecca familiaritatem contrahit cum Abrahami ſeruo.

tem, serui Labani camelos curandos acceperunt. ipse vero ad cœnam eum secum duxit, qua peracta sic eum & matrem puellæ est allocutus. Abrahamus filius est Tharri, vester autem cognatus. Nachores enim tuorum mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre, eademq; matre prognatus; is nunc mittit me ad vos, postulans hanc virginem filio suo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium suarum facultatum hæreditatem educatum, cui cum posset opulentissimam quamuis ex eius regionis fœminis deligere, non est ita visum: sed malens hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias, cuius voluntatem nolite contemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere successerunt, & puellam hanc & vestras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, conspicatus multas virgines puteum petentes, optaui vt in hanc incideret, quod & factum est. has igitur nuptias auspice Deo conciliatas, vos quoque vestra autoritate ratas habetote, & Abrahamum qui me tam accurate huc misit, vestro annutu honorate. illi vero tum quod rem tam optabilem approbarent, tum quod Dei sententiam accedere cognoscerent, mittunt eam quibus postulabatur conditionibus, duxitque illam Isacus, facultatum paternarum iam dominus.

Oratio serui Abrahami & Rebeccæ.

Ann. mūdi 2124. Ante Christū nat. 1840 Hedio & Ruffinus Cap. 28. Gen. 25.

CAP. XVII.

De obitu Abrahami.

DEfunctus est autem Abrahamus non ita multo post, vir in omni virtute eximius, & pro sua insigni pietate Deo egregie carus. Vixit annos 175. sepultus est in Hebrone iuxta vxorem Saram, communi cura filiorum suorum, Isaci & Ismahelis.

Abrahā mortuus annorum 175.

CAP. XVIII.

De Isaci filijs Esau & Iacobo, & nutritate eorum & educatione.

DEfuncto autem Abrahamo vxor Isaci gerebat vterum, cuius mole crescente indies, anxius consuluit oraculum. Responsum est, genellos ei pariturum Rebeccam, & ab vtroque descensuram gentem autori suo cognominem, & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. nec multo post, sicut prædictum erat, nascuntur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat hispidus. minor vero exeuntis ante se calcaneum retinebat. pater autem amabat seniorem Esaum ex re cognomen habentem. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus vero iunior à matre amabatur. Fame autem in ea terra grassante, Isacus volens ire in Ægyptum propter vbertatem regionis peruenit Gerara, Deo sic iubente rex autem Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamum interceſſerat. cumque hominem initio magna benenolentia prosequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deum Isaco propitium, suumque fauorem declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, secessit non longe à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire, sed illo vltro cedente, visi sunt vicisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursum vi prohibentibus alijs Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod significat amplum. è prioribus vero alterum vocauit Escon, hoc est pugnam. alterum Siennam, hoc est inimicitiam. Itaque Isaci potentia cum opibus indies

Hedio & Ruffinus cap. 26. Gen. 25.

Isacus peruenit Gerara. Gen. 26. Abimelech Isacū inuidia motus expellit.

magis

An. mũ di 2124. Ante Christũ na. 1840

magis ac magis crescebat. Abimelech autem ratus contra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincere consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionem aliquantisper secesserat, veritus ne quando apud eum plus recens offensa quam pristinæ amicitiæ memoria valeret, neue iniuriam acceptam vlciscereturvr, profectus ad illum amicitiam cum illo renouat, vno è suis amicis arbitro adhibito. cumque Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternæ amicitiæ libenter donaret, voti compos domum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in quem pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & Alibamen Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, idque autoritate propria, ne patre quidem consulto, neque enim ille permissurus erat, si filius ipsius sententiam ipsius expectasset, quippe qui non delectabatur affinitate eius regionis hominum nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum, vt mulieres missas faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex & visu orbatus, accito filio, præfatusque ætatem, per quam etiamsi cæcitatis calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius Deum solito cultu venerari, iussit eum venatum ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: qua sumpta precabor Deum, vt tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nam meę finis quam longe absit incertus sum: qui prius quam me opprimat, æquum est vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Esaus venatum: interim Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam præter Isaci mentem, iubet eum hædis iugularis cœnam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens. cœna vero parata, circumuolutis hædino exuuio brachijs, vt contactis pilis Esau crederetur: nam cætera omnino similis vt gemellus, hoc solo differebat solicitus ne mature in malo dolo deprehensus pro faustis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat cœnam patri. at Isacus sentiens in voce nonnihil peculiare, aduocat filium, illo vero protendente brachium hædina pelle amictum: voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi videris. nec quidquam doli suspicans, iam cœnatus ad Deum precibus inuocandum se vertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & conditor omnium creaturarum, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficijs eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, neue me propter hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæsum custodi. da ei vitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate. fac eum formidabilem inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putans se Esao bene precari. vix absoluerat preces, cum Esaus à venatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamen est commotus, Esaus vero postulabat vt sibi quoque sicut fratri faceret. dęnegante id patre, eo quod omnes preces in Iacobum absumpsisset, lugebat quod voti compos non esset. quin & pater mœrore eius motus, studijs quidem venandi, & robore corporis armorumque præstantia celebrem fore prædicit, eamque gloriam tum ipsi, tum eius posteris mansuram sempiternam: seruiturum tamen fratri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit. persuadet enim marito, vt Iacobo Mesopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismaelis filiam. Male enim Chananæis volebant Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quo-

Ante Christũ natum 1778.

Abimelech amicitiã renouat cum Isaco.

Vxores Esau.

Gen. 27.

Isaac mittit venatũ Esau.

An. mũdi 2186. Ante Christũ natum 1778.

Matris hortatu Iacob fratris benedictionẽ anteuertit.

Esau sibi quoq; benedictionem postulat.

Hedio & Ruffinus Cap. 27.

An. mũdi 2186. Ante Christ. na 1778.

rum gratiam filius Baſemmathen duxit, quam poſtea magis quam exteras dilexit.

CAP. XIX.

De Iacobo metu fratris in Meſopotamiam profugo.

IAcobus autem in Meſopotamiam miſſus à matre, ducturus auunculi ſui Labani filiam, conſentiente etiam patre iter faciebat per Chananæam: cumque ſimultatem haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere, ſed ſub dio quieſcebat, lapide vice puluini capiti ſubiecto, cui dormienti viſio talis eſt oblata. Videre videbatur ſcalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam ſpecies deſcendentes, ſupra humanam naturam auguſtas. & in ſumma ſcala Deum manifeſte apparentem, & nominatim ſe his verbis compellantem, Iacobe, cum ſis patre bono, & auo ob ſuam virtutem celebri prognatus, non debes præſenti neceſſitati ſuccumbere, ſed meliora potius ſperare. Meo præſidio magna te manet felicitas. nam & Abrahamum ego è Meſopotamia huc adduxi pulſum à cognatis, & patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior eſt futura. quare bono animo hanc viam perge, fretus me deductore. eueniet ex tua ſententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorum numerus erit magnus, & ipſi curſus maiorem prolem poſt ſe relinquent. his ego terræ huius imperium dabo, & eorum poſteris, qui repleturi ſunt terram omnem & mare quam late ſol aſpicit, tu ne cede vlli vel labori vel periculo, tui curam mihi committens, & nunc, & magis etiam in poſterum. hoc oraculum Deus Iacobo reddidit, quo lætus vngit lapidem in quo dormienti ſanta ſpes affulſit, & votum Deo facit ſacrificaturum ſe illic, ſi incolumi ex facultatibus auctо reditus contingeret, quod poſt reuertens ſoluit, omnium bonorum ſuorum decimis oblatis. honorem etiam loco addidit, Bethel nominato quod græcis domicilium Dei ſignificat. Pergens deinde cœptum iter in Meſopotamiam, tandem peruenit Carras, & cum paſtores offendiſſet in ſuburbio, & adoleſcentes ac puellas ad puteum quendam ſedentes, popoſcit potum, hinc orto ſermone percontatus eſt an noſſent quendam Labanum ſuum populares, ſi forte adhuc ſit ſuperſtes. aiunt omnibus ſibi notum, neque enim talem eſſe vt ignotus eſſe poſſit. quin & filiam eius vna paſcere, demirarique ſe quod nondum adſit, ex ea facile quæ cuperet cogniturum. vix hæc verba finierunt, cum puella accedit comitantibus ſuis paſtoribus. ei Iacobum ostendunt, dicentes hoſpitem de ipſius patre ſciſcitari. quę puellariter gauiſa Iacobi aduentu, rogabat quiſnam & vnde ad eos veniret, & cuius rei cauſa, addens optare ſe vt poſſent illi gratificari, quacunque re opus haberet. Iacobus vero non tam cognatione aut huius affectu quam inſigni puellæ forma captus, obſtupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cum tuo patre, ſiquidem Labani es filia, antiquior intercedit neceſſitudo, quam ſit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius. Abrahami vero & Saræ Aranis filiæ Iſaacus, meus pater. eſt & propinquior ac recentior neceſſitudo, qua ſumus mutuo deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui ſoror eſt eodem patre ac matre genita. itaque conſobrini ſumus ego & tu. & nunc venio ſalutaturus vos, cognationiſque officia, ita vt par eſt, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, ſcienſque parentes deſiderare aliquid de ea cognoſcere, præ amore patris lachrymabunda ruit in colli eius, complexoq; iuuene: optatiſſimam, inquit, & maximam voluptatem affers

Gen. 28.

Scala Iacobi. Verbum Dei ad Iacobum.

Iacobus ſe ſacrificaturū voto Deo facit, locūq; nominat Bethel, id eſt, domicilium Dei. Gen. 29. Iacobus in Meſopotamiā peruenit Carras ad cognationē matris. Iacobi cū Rachel colloquiū. Rachel inſignis forma prædita.

An. mūdi 2186. Ante Chriſtū an. 1778.

patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiſcitur crebram illius mentionem faciens. eumque nuncium cum quantauis felicitate nõ permutaret. tum iubet vt è veſtigio ſe ad patrem ſequatur, neue diutius eum hac voluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanum, & aguitus ab auunculo, tum ipſe fuit ſecurus iam apud ſuos, tum illis inexpectato aduentu magnam voluptatem attulit. Poſt aliquot autem dies Labanus gaudere ſe quidem eius præſentia magis quam verbis exprimere poſſet aiebat, rogabat tamen quamobrem veniſſet relictis parentibus ætate confectis, & qui ipſius obſequiis ægre, carerent pollicebatur etiam benignitatem & operam ſuam in quacunq; re opus haberet. Iacobus vero totam ei cauſam recenſuit, Iſaco eſſe filios geminos, ſe & Eſaum. eum qui fraudatus ſit patris fauſta imprecatione per matris artem in ſe tranſlata, cupere ſe interimere, quaſi raptorem principatus à Deo deſtinati, & reliquorum votorum paternorum. hanc eſſe cauſam ſui aduentus, & mandata matris, præſertim cũ omnes ſint inter ſe conſanguinei, ſed propiore gradu mater. Sperare ſe in rebus anguſtis poſt Deum præſidium maximum in auunculo reperturum. Labanus contra omnem illi humanitatem pollicetur, tũ propter communes auos, tum etiam vt affectum ſorori abſenti debitum erga ipſum præſentem declaret. velle ſe eum gregum ſuorum magiſtris præfícere & quando ad ſuos reuerti libuerit, nec indonatum nec inhonoratum abiturum, quemadmodum tam propinque cognatũ deceat. ad hæc Iacobus, ſe vero libenter accipere conditionem quantumuis laborioſam, ſed æquum eſſe mercedis loco ſibi dari Rachelis coniugium, quã & ipſius virtutis cauſa diligeret, & quia eius opera in tale hoſpitiũ ſit introductus. amor enim puellæ cogebat eum hanc mentionem iniicere. ibi Labanus ipſo vultu læticiam præferens, eius petitioni annuit, negans ſibi optatiorem generum potuiſſe contingere: ſed opus eſſe vt aliquandiu ſecum maneat. In Chananæam enim non miſſurum filiam, quin & ſororis in tam longinquam regionem nuptam datæ propemodum pœnitere. His aſſentiente Iacobo de ſeptem annis eſt conuentum. tot enim voluit ſeruire mercede apud ſocerum, vt dato virtutis ſpecimine, magis cognoſceretur quinam vir eſſet, cæterum elapſo præſtituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat. noctu vero non ſentiente Iacobo inducit in thalamum alteram filiam Rachelem maiorem natu, facieq; non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congreſſus eſt cum ea. luce deinde cognito errore expoſtulauit cum Labano, illeq; veniam petebat neceſſitati, qua compulſus hoc fecerit. non malitioſe, inquit, tam ſuppoſui, ſed conſuetudine regionis huius cogente nihil tamen hoc obeſt Rachelis coniugio, ſed dabo eam tibi videnti ac ſciẽti poſt alterum ſeptennium. Paſſus eſt hoc ſibi perſuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero ſeptennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, ſubditæ tamen. ſed Liam male habebat amor mariti, quo ſororem proſequebatur, expectabatque poſt partum ſe fore in pretio: idque aſſiduis precibus à Deo contendebat. cumq; puer maſculus natus eſſet, & maritus ob hoc propenſior in eam factus, Rubelum nominauit, qui ſibi miſeratione diuina contigiſſet. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto poſt naſcuntur ei tres alij: Simeon, quod ſignificat exorabilem ei fuiſſe Deum: Leui, quod eſt firmator ſocietatis, Iudas, quod eſt gratiarum actio. Rachel autem verita ne propter fœconditatem ſororis deteriore apud maritum conditione eſſet, iubet famulam ſuam Balam cum Iacobo cubare, ex ea naſcitur puer nomine Dan, ac ſi dicas, Dei iudicium: & aliquanto poſt alter nomine Nephtha-

Iacobi cũ Laban colloquiũ. An. mũdi 2193. Ante Chriſtũ na. 1771.

Iacobus mercedis loco petit Rachelis coniugiũ.

Iacobo Rachelis loco Liã in thalamum inducitur.

Nomina filiorũ Iacobi & explicatio. Gen. 30.

Rachel Iacobo Balã adiuuit.

thalim, ac si dicas artificiosum, quod mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam ipsam visa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum, ex ea quoque nascitur filius Gadas, fortuitum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum, quod mactam fœcunditate se Lia diceret. Porro cum Rubelus filiorum Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum, partemque à sorore precario petiit. Illa vero denegante, iubenteque contentam esse, quod honoris prærogatiuam apud communem maritum haberet, Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem. quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rursum ei filij nascuntur, Ischares, quod nomen significat ex mercede natum, & Zabulon, quod significat pignus beneuolentiæ, præterque filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Iosephum filium, ea vox significat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum viginti, pascuis soceri & gregibus præfuit. quo exacto, æquum esse aiebat, vt cum vxoribus ad suos reuerteretur. Socero vero non permittente, clam hoc facere cogitabat, pertentabatque animum vxorum, quomodo laturæ essent peregrinationem, quibus cum gratum hoc esset, Rachel figillis etiam Deorum patriæ religionis sublatis, vna cum sorore fugiebat, simulque vtriusque liberi & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam totis, quantæ erant, facultatibus. Adducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priusquam Laban rescire posset. figilla vero Deorum secum ferebat Rachel, non quod Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat, sed vt si forte pater fugientes assequeretur, haberet quo confugeret veniæ impetratura. Labanus autem post vnam diem cognito Iacobi & filiarum discessu, indignatus persequebatur eum cum valida manu, & septima demum die deprehendit eos in quodam colle quietcentes. quumque esset diei serum, ab omni vi se continuit. per noctem vero Deus in somnis illi visus vetuit ne quid indeprehensum in fuga generum cum filiabus durius præira consuleret, sed potius fœdus cum eo ferret, neue paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequenti vero luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non dissimulans oraculum, quumque ille fidei eius se commisisset, cœpit hominem accusare, exprobrans quod pauperem omniumque egenum susceperisset, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditasset. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga nostram fore firmiorem. tu vero neque matrem tuam & communem sanguinem, neque vxores apud nos ductas, neque liberos, quorum ego auus sum, reueritus, non aliter quam hostem me tractasti. rapuisti mea bona, filiabus vt parentem fugerent autor fuisti, sacra patria domum tecum portasti. & apud maiores meos, & apud me in summa veneratione habita. & quæ vix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus conuictor mihi fecisti. Iacobus contra pro se afferebat, non sibi soli, sed omnibus esse innatum patriæ desiderium, æquumque vt post tanti temporis moras tandem ad eam reuertaretur. Quod vero prædæ, inquit, abactæ crimen obiicis, ipse iniustitiæ sub alio iudice damnareris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conseruaris & auctis debeas, an non iniquum est ægre ferre quod partem earum modicam vsurpauimus? certe quod ad filias attinet, scito non hoc lædendi animo à me factum, sed caritatis coniugalis hoc esse officium. sequuntur igitur non tam me quam suos liberos. Hæc, p se, retorquebat deinde accusationem in ipsum, quod auunculus ac socer

Lia Zelphã addu cit Iacobo. An. mũdi 2206. Ante Christũ na. 1758. *Genes. 13.*

Iacobus cũ vxoribus filiis & gregibus inscio socero proficiscitur.

Rachel patrẽ Deos aufert.

Laban Iacobũ persequitur, Deus vetat a proposito eum deterret.

Labani contra Iacobum accusatio.

Iacobi ad Labani accusationem responsio.

Iacobi cõtra Labanum accusatio.

duris mandatis eum per annos XX. vexauerit, & illa quidem quæ nuptiarum spe tulerit, quamuis per se grauia, sibi tamen leuiora fuisse: quæ vero postea secuta sunt, multo grauiora, quæ nemo nisi benevolus perferret. etenim Labanus valde inique Iacobum tractauerat. videns enim eum in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturum se futuros fœtus, modo quicquid album nasceretur, modo quicquid nigrum. cum vero magno numero nascerentur, quæ Iacobo destinata essent, non seruabat fidem in præsens, sed in proxime sequentem annum promittebat, quod esset ad rem attentior, promittens quidem eo quod non speraret tantum prouentum, ac mox vbi prouenerat fallens. sacras tamen effigies permissum est, inquirere. Rachel autem cognito patrem permissa potestate vti velle, deponit figilla in sarcinam cameli qua ipsa vectabatur: sedebatque desuper dicens se menstruis laborare, & Laban destitit amplius inquirere, credens filiam sic affectam non fuisse sacris propius accessuram. Post hæc offensæ veniam pollicetur, vicissim alter amorē filiarum, idque iureiurando sanciunt. Hoc fœdus ictum est super monte quodam, vbi columnam erexerunt arx specie, vnde Galades colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananzam iter cœptum prosequenti visiones obueniebant, bonam spem in posterum facientes, cui loco Dei castra nomen indidit. Volens autem scire animum fratris erga se, præmisit diligenter cuncta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem, quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantum temporis spatium satis valere ad reconciliationem, ideoque redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid carum haberet illi dedat, quandoquidem nihil felicius existimet, quam ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nunciatis Esaus vehementer exhilaratus, occurrit fratri cum CCCC. armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam properare cum tot armatis, extimuit valde. Deo tamen sefuatore fretus prouidebat pro tempore ne quid detrimenti acciperet, vtq; suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios propere subsequi, vt si quis primos aggrederetur, ad sequens agmen haberent refugium, & hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdam ad fratrem cum muneribus. ea constabant iumentis multisque ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatem. veniebant autem alij post alios, vt crebrius occurrentes plures quam pro numero viderentur. & credibile erat donis placatum remissurum iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatum est præmissis, vt blande hominem alloquerentur. His ita per totam diem dispositis, noctu mouit agmen. Cumque Iobacchum torrentem transissent, Iacobus aliquantum ab agmine relictus incidit in luctam cum spectro, ipse prior lacessitus, eratque superior: exclamat igitur mactum virtute qui non quemuis aduersarium, sed Angelum Dei vicerit, idque illi esse magnæ felicitatis præsagium, genusq; eius nunquam defore, nec vllis vnquam humanis viribus posse opprimi, iussitq; illum posthac vocari Israelem, quod Hebræis Angelo reluctantem significat. Hæc sunt prædicta Iacobo id ipsum roganti. Cum enim sensisset Angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrum euanuit. Iacobus vero lætus auditis, imposuit loco nomen Phanuel. id significat Dei faciem, sed quia latum neruum inter luctandum læsit, & ipse post eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum vesci non licet. Cognito vero fratrem iam non longe abesse, iubet vxores procedere per se quanque cum

Laban cũ Iacobo fœdus sancit.

Gen. 32.

Iacob ad Esau fratrem nũcios mittit.

Gen. 33.

An. mũdi 2206. Ante Christũ na. 1758.

Iacob fratrem muneribus reconciliat.

Iacob luctatur cũ spectro & vocatur Israel.

Iacob Esau fratrẽ accedit.

pedissequis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si eam frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, non male de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierũ ac puerorum: & cum didicisset omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo vero excusante lassitudinem iumentorum, reuersus est in Sairam. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus autem peruenit ad Scenas quas vocant, vetus nomen adhuc retinentes. inde profectus est Sicima, quæ est vrbs Chananæorum, & cum esset celebritas apud Sicimitas, Dina vnica Iacobi filia venit in vrbem ad visendum cultum mulierum eius regionis. qua visa Sychemis Emmoris Regis filius, raptæ fluprum obtulit: & correptus amore patrem suum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille morem ei gerens, venit ad Iacobum, rogans vt filio suo Dinam in matrimonium collocaret. Iacobus vero qui neque negare poterat propter maiestatem rogantis, neque fas putabat alienigenæ filiam nuptum tradere, deliberandi spatium poposcit. Rex sperans Iacobum assensurum, abiit. Ille vero indicata filiis iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos consultare quid facto opus esset. maior pars hærebat incerti quid esset agendum. Simeon vero & Leui vterini puellæ fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitæ voluptati & conuiuiis operam dabant, inuasis noctu custodibus sopitos contrucidant: atque ita facile vrbe potiti, mares vniuersos interimũt vna cum Rege ac filio, solis parcentes fœminis. quo facinore citra consensum patris perpetrato, sororem reducunt. Iacobum autem obstupefactum audacia tanta filiorum, indignequeferentem, Deus per visum bono animo esse iussum, lustrare tentoria, sacrificiumque quod olim post somnium illud in profectione Mesopotamena vouerat, persoluere imperat. itaque dum lustrat, incidit in Labani Deos (nesciuerat enim Rachelem eos furatam) his apud Sicima defossis in terram sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit apud Bethela, vbi somnium illud diuinum viderat iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuam sepelit, solam monumento cognatorum in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quod doloris causa matri fuerit. Atque hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia sex, duo è Racheli: quatuor vero è pedissequis, è singulis duo: quorum nomina iam dixi.

Iacobus peruenit ad Scenas. Gen. 34.

Dina Iacobi filia historia.

Simeõ & Leui Sicimitas contrucidant. Gen 35.

Iacob defossis Labani Dijs Bethel proficiscitur.

Inde venit Hebronem in Chananæa sitam, vbi Isacus habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

Rachel ex partu moritur. Hedio & Ruffinus Cap. 28.

CAP. XX.

Mors Isaaci & sepultura in Hebrone.

An. mũdi 2230. Ante Christũ an. 1754.

REbecca enim iam ante defuncta, Isacus quoque eam sequitur, non multo post filij reditum: & sepultus est à filiis iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isaacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem valde longo etiam tempore vixit. Mortuus est enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque supra centum.

Isaac ætatis anno 185. moritur. Gen. 35.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Secundus.

SVMMA CAPITVM LIBRI II.

Antiquitatum Iudaicarum.

I. Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quod Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

II. Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatis pronuncia in fratrum insidiam incurrit.

III. Quomodo Iosephus in Ægyptum venditus a fratribus, illustris ibi factus, & fratres tandem in sua potestate habuit.

IIII. Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

V. De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400.

VI. Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerunt.

VII. Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.

CAP. I.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quod Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

An. mūdi 2230. Ante Christū na. 1734. *Isaaci filij habitationē partiuntur. Gen. 25.*

DEfuncto autem Isaco, filij partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumææ denominatus est à se ipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibiipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit, vt experitum sibi cibum traderet. at ille adiuuante fratris fame, ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius, interposito iureiurando. Ob eius cibi colorem à colluforibus adolescentibus Adomus est per ludibrium cognominatus. Adoma enim Hebræis significat rubens, id nomen post in regionem ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinque. ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duobus Aliphazem Aza, Raguelem Mosamerha ei peperit. Hos filios habuit Esaus, Aliphaza item quinq; legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanazus. Nam Amalecus erat nothus, è Thamna concubina genitus. Hi habitauerunt Idumææ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quondam enim late patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus denominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

Esau primogenitus ob lenticulam cedit. Esau Edō dictus. Gen. 36.

Esau filij & posteri.

CAP. II.

Quomodo Ioſephus Iacobi filiorum natu maximus propter ſomnia futura ſua felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

An. mũdi 2206. Ante Chriſtũ na. 1658. *Gen. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 2.*

IAcobus autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vir alius quiſquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat & conſpicuus. nihil enim eis deerat, ſed induſtrij fuere omnes, & generoſa quadam fortitudine ſimul ac prudentia prædíti. Tantam autem ipſius felicitatis curam gerebat cœleſte numen, vt etiam ex rebus, ſicut tum videbantur, aduerſis maximorum bonorum occaſionem præberet, & per ipſum eiuſq; liberos patribus noſtris viam ad exitum ex Aegypto præſtrueret ac præmuniret. Ioſephum è Rachele ſibi natum pater tum ob corporis præſtantiam tum ob animi virtutem (erat enim prudentiſſimus) præ cæteris liberis amabat. is parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. acceſſerunt eo ſomnia, quæ ſibi viſa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res etiam coniunctiſſimos ad æmulationem facile concitat. Viſiones autem Ioſephi fuere tales. Miſſus cum patre ad colligendas fruges meſſis tempore, viſionem vidit quæ non poterat exiſtimari vna ex iſtis vulgaribus quales in ſomnis obuerſari ſolent: eam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens, viſum ſibi præterita nocte ſuum tritici manipulum ſtare loco, illorum vero manipulos accurrentes adorare eum, quod videbatur & amplam fortunam ipſi prænunciare, & fratres quoque in eius poteſtate futuros. At illi nihil tale Ioſepho ſunt interpretati, diſſimulantes ſe intelligere: ſed taciti precabantur irritum fieri præſagiũ, ipſumq; maiore etiã odio proſequebantur. Deus autẽ aduerſus eorum inuidiam contendens, alterã viſionem Ioſepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim Solem cum Luna & vndecim Stellis deſcendere in terrã, & adorare ipſum. Hoc ſomniũ in præſentia fratrũ, nihil mali de illis ſuſpicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit voluptati. Præſagium enim ſomnij colligens, & ſapienter euentũ coniiciens, gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi videretur: venturũ olim tempus quod tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solem ac Lunã patrem & matrem, quod altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porro ſtellarum nomine fratres accipiebat, tum quod numerus non diſcreparet, tum quia vim à ſole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Ioſephi valde contriſtauit id præſagium, haud aliter quam ſi alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, & non fratri, cum quo patiter omnibus fortunis fruiposſent, tam felicitatis quam generis ſocij, decreuerunt q; adoleſcentem tollere. & hoc conſilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt ſe cum pecoribus in Sicima agrum paſcuis percommodum, nõ prænonito patre, atq; ibi paſtoticias curas obibãt. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nunciante, de filiis ſolicitus ac mœrens, mittit Ioſephum ad greges cogniturũ res fratrum, & quid agant renunciaturum.

Ioſephi ſomnium.

De Sole, Luna & Stellis, Ioſephi ſomnium.

Ioſephi ſomnij interpretatio.

Ioſephi fratres eũ tollere decernunt. Sicima paſcuis percommoda.

CAP. III.

Quomodo Ioſephus in Ægyptum venditus a fratribus illuſtris ibi factus eſt, & fratres tandem in ſua poteſtate habuit.

ILli autem viſo fratre aduentante gauiſi ſunt, non ob aduentum germani à patre miſſi, ſed tanquam inimico in manus ſuas à Deo tradito: volebantque confeſtim eum interimere, neque præſentem occaſionem elabi ſinere. Rubelus autem inter hos natu maximus videns eos

Ioſephus venit ad fratres, qui eum

e medio tollere conantur. Ruben fratris neci remouetur.

consp iraſſe, conabatur impetum eorum remorari, docens quantum facinus molirentur, & quantam inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam Dei quam hominum iudicio cædem hominis vel non cognati, ſed longe ſceleratius eſſe necis fraternę reos deprehendi, quo ſublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoq; in luctum ac diram orbitatem coniecturos. hos reſpicerent, reputanteſque quantam eis calamitatem allatura ſit mors filij tum probitum nati minimi, abſtinerent à tam nefario ſcelere. Deum quin etiam verererentur ſpectatorem ac teſtem conſilij contra fratrem initi, hunc ſi à cœpto deſiſtant, acceptum eorum pœnitentiam ac reſipiſcentiam, ſin pergant, fieri non poſſe quin exigat ab eis parricidij pœnas, cum nihil ipſius prouidentiam latere poſſit, ſiue in ſolitudine admittatur ſiue in ciuitate. Vbicunq; enim ſint homines, exiſtimandum ibi Deum quoque adeſſe. Sed & propriam conſcientiam poſt tantum ſcelus illis aduerſariam fore, quam nunquam abire, ſiue bona ſit, ſiue talis qualis ipſorum foret ſi fratrem interfecerint. Addebat, ne læſo quidem fas eſſe germanum occidere. Satius eſſe dare veniam amicis ſicubi non feciſſe officium videantur. Ioſephum vero ne peccaſſe quidem in illos, cuius ætas miſerationem potius mereatur, & illos ipſos tutores ac protectores. Cauſam etiam cædis facinus eorum grauaturam, ſi videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam ademiſſe, qua felicitate propter cognationē ipſis quoque frui licebat. Debere enim ita exiſtimare, ipſorum eſſe quicquid Deus Ioſepho largitus, proinde cogitandum eo grauiorem fore indignationem Dei, ſi eum quem ipſe omni bona fortuna dignum iudicaſſet interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ ſubtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos abſterrere a parricidio. Poſtquam autem nihil ſe proficere vidit, ſed omnino ad cædem accenſos, conſulebat vt ſaltem modum necis mitiorem eligerent. Diſſuaſiſſe quidem ſe primum pro virili, ſed quandoquidem ſemel decretum ſit fratrem tolli, minus mali futurum ſi ſuo conſilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, ſi ad cædem conferatur. Satius eſſe temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui ſinere, vt ſaltem manus puras ſeruarent. In hanc ſententiam itum eſt, abductumque adoleſcentem Rubelus funę religatum demiſit ſenſim in puteum, erat enim ſatis ſiccus. Quo facto abiit paſcua quęſiturus. Iudas autē vnus è Iacobi filiis, conſpicatus negociatores Arabas Iſmaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Robelo conſilium dedit fratribus vt extractum Ioſephum venderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & ſe impollutos permanſuro. quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus vendunt viginti minus annos ſeptendecim natum. Rubelus autem noctu ad puteum veniens inſciis fratribus ſeruare Ioſephum voluit. quo fruſtra inclamato ſuſpicatus per ſuam abſentiam interemptum, fratres incuſabat, cognitoque quid acciditſſet, lugere deſiit. his perpetratis fratres conſultare cœperunt, quomodo patris ſuſpicionem a ſe alienarent. placuit tandem tunicam qua indutus Ioſephus ad eos venerat, quamque dimittendo in puteum detraxerant, laceratam prius ſanguine hircino inficere, atque ita patri allatam oſtendere, vt à feris deuoratum putaret. quo facto venerunt ad ſenem, non ignarum de infortunio filij. aiebant autem Ioſephum quidem neque vidiſſe ſe, neque ſcire quid illi acciderit, tunicam tamen hanc inueniſſe laceram & cruentatam. quamobrem ſuſpicari beluarum incurſu periiſſe, ſi tamen eam indutus domo exierit. Iacobus autem qui hactenus Iouius malum

Ruben Ioſephum in puteū proiicien-dum ibiq; necandū ſuadet. Hedio & Ruffinus Cap. 3. Gen. 37. 39.

Ioſephus Iudæ conſilio Arabibus negociatoribus venditur.

Rubē noctu venit ad puteū.

Ioſephi fratres eū a feris deuoratum patri perſuadent.

An. mūdi 2217. Ante Chriſtū ann. 1747

sperauerat, captiuum aliquo abductum puerum, opinionem hanc abiecit, euidens argumentum necis tunicam ratus: agnoscebat enim esse qua indutum miserat: iamque haud aliter quam extincto se afflictãs, lugebat tanquam vnicum, aliorum consolationem non admittens, quod nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neque filii consolando quicquam proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Ioſephum autem de negotiatoribus emptum Petephres vir Ægyptius, qui Pharaothis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & vitæ commodiore quam pro seruili conditione vti præcepit: denique totius domus curæ præposuit. ille vero fruebatur concessis, nec tamen innatam virtutem propter hanc sui status mutationem amisit, docuitque prudentiam aduersanti fortunæ non succumbere, si quis ea legitime & non secundis tantum in rebus vtatur. Herilis enim vxorium dexteritate eius, tum forma in amorem illecta, rataq; si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturum si cõtingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsenti conditione, quam ex immutabili morum generositate, concupiscentia detecta mentionem de concubitu facit. at ille preces eius repulit, ne fas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria coniuncta esset. quin & ipsam hortabatur, vt morbo suo repugnaret, negans vnquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri non liceat, sic enim fore vt mala cupiditas facile sedetur, se quiduis potius perpessurum, quam vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruum non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam vero repulsa magis etiam accendebat, quod non putabat Ioſephum pernegaturum, & non cessante morbo, secundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, *cuius* celebritatem fœminas quoque frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum, captans solitudinem, & ad Ioſephum solicitandũ opportunitatem, quam nacta supplex blandiciis talibus eum adoritur. Satius quidem eras primis precibus non repugnantem cedere, idq; vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblitame dominam ad tam abiecta verba descendi: sapies tamen si vel nunc cedes, & prius erratum corriges. siue enim iterum rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quam ante. nam & ægritudinem ad hoc finxi, & festi lætitiam tuæ consuetudini posthabui. siue prius diffidebas, non tentari te malitioſe certo argumẽto colligere potes, quia in eadem voluntate perſto. quare aut præsentem voluptatem elige, & amanti obsequere, maiora etiam cõmoda expectans: aut odium meum & vindictam, si meæ gratiæ castitatis opinionem præfers. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, si ad maritum te deferam, & de stupro me appellatam dicã. quantumlibet tua veriora fuerint, meis verbis maiorem fidem habiturus est Petephres, quam tuis. ad hæc verba lachrymasq; verborum testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus perstaret in suo pudicitiæ proposito: constanterque restitit intentanti iniustam afflictionem, malens acerbissima quæque sufferre, quam oblatis perfrui: non ignarus iusto se dignum supplicio, si quidquam tale in mulieris gratiam admitteret. Ipſam quoque officii sui monuit, iurisque coniugalis ac consuetudinis, iubens huius maiorem habere rationem, quam momentaneæ libidinis, huic enim præsto esse pœnitentiam, quę factum quidem doleat, infectum tamen reddere non possit, adesse & timorem continuum, qui pro magno habeat non prodi suum dedecus, ac coniugalem consuetudinem & voluptatem habere securam, & con-

Iacob Ioſephũ tanquam iã extinctũ luget.

Ioſephus in Ægypto Potiphari venditur. Gene. 39.

Potiphariꝰ vxor de concubitu Ioſephum ſolicitat.

Ioſepho Potipharis vxor ſecũdas machinas admouet.

Ioſephus adulterium iterum denitat.

An. mũdi 2217. an. Christum na. 1747.

scientiæ fiduciam tam apud Deum quam apud homines, quin & conducibilius esse, si impolluta manens habeat se herili iure subditum, potius quam flagitii communis conscium, satius enim esse conscientia recte factorum, quam peccati latebris fidere. his & aliis similibus verbis mulieris impetum retundere conabatur, eamque à praua affectione ad rationis arbitrium reuocare. at illa vehementius instabat, & cum verbis nihil proficeret, iniectis manibus hominem ad obsequium cogere nitebatur. Ibi vero Iosephus intemperias mulieris vlterius non ferens, relicta etiam interula ex qua retinebatur, prosilit è cubiculo. Illa partim repulsæ dolore, partim metu ne suam petulantiam maritus cognosceret, decreuit priorIosephum falso deferre, & hoc pacto vindictam de eo sumere, dignum muliebri astutia rata, si accusationem præoccuparet. itaque sedebat mœrens & perturbata, qui erat dolor ob frustratam libidinem, esse indignationem tentatæ pudicitiæ simulans. Marito autem reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causamq; scitante, Ne viuas, inquit, marite, ni scelestum seruum, cubile tuum violare conatum, digna pœna mulctaueris, oblitum & qualis in ædes nostras venerit, & quanta benevolentia sit à te complexus: qui ingratissimus habendus, ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidem tuo iniuriam abstinuit: idque die festo obseruata absentia tua, vt facile appareat, modestiam quam prius præ se ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectam. Quod vt auderet à te præter spem ac meritum indulgente corruptus est. videns enim omnia tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grandioribusque conseruis se præpositum, æquum putauit vxorem quoq; tuam attrectare. & vt verbis fidem astrueret, protulit tunicam, quali in colluctatione relictam. Petephres autem victus oratione & lachrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omissa ampliore veritatis inquisitione, collaudata prius vxoris fide, audacis facinoris Iosephum damnatum in maleficorum carcerem coniecit: ob vxorisque pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertæ ipsius honestatis.

Iosephus vestibus mulieri relictis aufugit. Adultera accusatio contra Iosephum.

Iosephus in carcerẽ cõiicitur.

Iosephus autem innocentiam suam Deo committens, neque se defendere curauit, neque rem ita vt gesta erat indicare: sed vinculorum necessitatem tacitus ferens, vna spe consolabatur, nimirum potentiorem esse Deum his qui se vinxerant, cuius prouidentiam confestim est expertus. Custos enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis operum pensis considerans, tum formæ dignitatem, soluit eum à vinculis, eamque miseriam aliquanto leuiorem reddidit: victu etiam commodiore quam reliquos vinctos vti permisit. Cæterum his qui in eodem erant ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt solent miseriarum socii, & inter se causam damnationis percontantibus, pincerna quidam regi charus, per iram ab illo ad compedes damnatus, familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudentem existimauit, visum somnium expossuit, orans vt indicaret si quod subesset præsagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat Regis indignatio, nisi per quietem etiam somniis diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis vidisse trium palmitum vitis vuas è singulis enatas pendere grandes iam & vindemiæ tempestiuas: easque se exprimere, subdente Rege phialam. Collatum deinde mustum se obtulisse Regi, illumque libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat vt si quid scientiæ datum à DEO haberet, interpres visionis esse dignaretur. Ille vero bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduum solutionem à vinculis, Rege ipsius ministerium requirente, ad quod ei denuo sit redeundum. Interpretabatur enim

Hedio & Ruffinus cap. 4. Gen. 40. Iosephi patientia in vinculis. Custos carceris amice agit cũ Iosepho.

Pincerna somnii explicatio.

vitem

vitem fructum mortalibus in bonum vſum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipſos ſanciatur, & inimicitiæ diſſoluantur, ad hæc moleſtiæ mœroresq; vſu eius diſcutiantur, pro quibus lætitia ſuccedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expreſſum accepiſſe regem. Scito igitur bonum tibi ſomnium oblatum, & ſignificare miſeriæ huius remiſſionem intra tot dies, ex quot paniculis fructum vindemiaſti in ſomniis. Tu vero memento mei poſtquam euentus hanc fauſtam prædictionem non falſam approbauerit: & iam liber ne deſpexeris nos in hac miſeria, in qua relinquimur te ad prænuntiatam hanc felicitatem diſcedente. neq; enim fontes in hęc vincula ſumus compulſi, ſed ob virtutem ac modeſtiã quaſi malefici punimur, quod potiorem habuerimus honorem domus in qua verſabamur, & eius qui nos huc contruſit, quam propriam voluptatem. Atque ita pincerna, vt par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius vero quidam ſeruus piſtoribus regiis præpoſitus, in eiſdem vinculis degens cum pincerna, ex tam fauſta Ioſephi interpretatione ſpe concepta, quia & ipſe ſomnium viderat, rogat eum quidnam ſibi quoq; præteritæ noctis viſio portenderet, erat autem huiuſmodi: Tria caniſtra, inquit, ſupra caput baiulare mihi videbar, ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & variis eduliis, qualia regibus apparari ſolent. Deuolantes autem alites abſumpſiſſe omnia, ab ipſo licet arcente nihil deterritas. His dictis ſimile priori præſagium expectabat. Tum Ioſephus coniectura ſomnii facta, præfatusque quod mallet ei lætiora prænunciare, quam quæ ſomnium portenderet, dicit duos omnino dies vitæ ipſi ſupereſſe. Hoc enim ſignificare caniſtra. tertia vero cruci ſuffixum ab alitibus deuorandum, quas à ſe arcere non poſſet. Nec aliter euenit vtrisque, quàm vt Ioſephus prædixerat. Ad præſcriptam enim in ſomnis diem Rex natalicium epulum celebrans, præpoſitum piſtorum in crucem egit, pincernam vinculis exemptum miniſterio priſtino reſtituit. Ioſephum autem poſt biennii tempus in miſeria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutum, Deus eripuit tali via ad libertatem præſtructa. Pharaotes Rex cum eadem nocte in ſomniis duas viſiones vidiſſet, pariterque interpretationem earum, hanc oblitus, ſola ſomnia retinuit, nihil lætum vt coniicere poterat ſignificantia, conuocatisque prima luce doctiſſimis Ægyptiorum, interpretationem requirebat. Illis vero nihil explicantibus, tanto magis Rex turbabatur. Quo viſo pincernam ſubiit recordatio Ioſephi, eiusque in hoc genus coniecturis prudentiæ, & adito Rege, indicauit ei de Ioſepho, & deviſione in carcere agenti ſibi oblata eiusque euentu iuxta illius interpretationem, quodque eadem die piſtorum præpoſitus cruci ſuffixus tanto magis fidem prædictionibus eius aſtruxerit. vinctum autem à Petephræ coquorum præfecto, cuius eſſet ſeruus. ipſum autem dicere, apud Hebræos ſe genere ac parentibus cum primis claris natum. Hunc, inquit, euocati iubeto, neve contemſeris hominem propter præſentem miſeriam: clare enim ſignificata ſomniorum ex eo diſcere poteris. Confeſtim igitur accerſitum Rex, manuque apprehenſum comites his verbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidem te prudentem indicio famuli mei cognoui, enarra ſomniorũ meorum præſagia, quemadmodum & illi enarraſti, tem gratiſſimam mihi facturus. caue autem vel metu quicquam ſupprimas, vel ad gratiam ac voluptatẽ loquaris, ſed vera omnia, etiamſi fortaſſe non admodum læta. Viſus ſum mihi ſecundum flumen inambulare, videreque boues bene paſtas & bene magnas numero ſeptem à fluentis ad paludes progredi, & alias totidem à paludibus ob uiam eis factas, vehementer extenuatas macie ac viſu fœdas, quæ cum

An. mũ di 2228. ante natũ Chriſtũ 1736.

Piſtoris ſomnium.

Piſtoris ſomnii enodatio.

Gene. 41.

Pharaonis Ægyptiorum regis ſomnium,

Ioſephus liberatur vinculis,

Pharaonis ſomnium de ſeptem bobus.

An. mũdi 2231. ante natũ Christũ 1733.

deuoraſſent ſeptem illas ſaginatas & magnas, nihil tamen profecerunt, miſere à fame vexatæ. Poſt hanc viſionem experrectus è ſomno turbatusque dum mecum agito quidnam ſibi velint ſpecies per ſomnum obuerſatæ, obrepente ſenſim ſopore grauatus iterum obdormiui: iterumque ſomnium vidi priore prodigioſius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas ſeptem videbam ab vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, meſſique iam maturas. iuxta quas totidem alias ſpicas, languidas & præ roris inopia deficientibus ſimiles: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras abſumpſiſſent, attonitum miraculo me reddiderunt. Ad hæc Ioſephus: Somnium hoc rex, duplici licet ſpecie viſum, vnum tamen & eundem euentum ſignificat. Namque & boues animal aratro & labori natum, viſæ ab exilioribus deuorari, & ſpicæ è deterioribus abſumptæ, famem Ægypto & ſterilitatem ad totidẽ prænunciant annos, ad quot prius vbertatis felicitatem, horumque fertilitatem à totidem ſequentium ſterilitate abſumendam, huic inopiæ non facile videtur proſpicere & occurrere, id quod inde coniicio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, ſatiari non potuerunt. Sed iſta Deus, non vt terreat & contriſtet, prænunciat hominibus: ſed vt prænoniti ſibi prouideant, quo leuius imminenti malo prænantur. tu ergo ſi vberioris temporis prouentus repoſueris ac diſpenſaueris, in ſequentem penuriam Ægyptus non ſentiet. Cumque rex admiratus Ioſephi prudentiam & ſapientiam percontaretur quonam modo eſſet in futurum proſpiciendum vbertatis tempore, quo tolerabilior fieret ventura ſterilitas: monuit & conſuluit Ægyptiis vtendum parſimonia, & quod præſenti vſui ſupereſſet ad futuram neceſſitatem reſeruandum. ſuaſit etiam vt indicta profeſſione frumenti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum ſat eſſet, & non amplius, populo diſtribueret. ibi rex tam conſilio quam interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum huic diſpenſationi præficit, iubetq; prouidere quæcunq; putaret in rem eſſe vel ipſius regis vel populi, præfatus neminem ſibi videri magis idoneum ad hoc conſilium exequendum, quã ipſum eius authorem. qua poteſtate à rege auctus, accepto etiam annulo regis ſignatorio, & iure purpuræ geſtandæ, in ſella curuli ſublimis per Ægyptũ circumuectabatur, frumentumq; comportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantum in alimenta & ſementẽ ſufficeret, nemine ſciente cauſam, cur hoc faceret. Trigeſimum iam ætatis annum exegerat, in ſummo apud regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Pſontomphanechus ab eo cognominatus, quod occultorum inuentorem ſignificat: ſed & coniugium nactus eſt honoratiſſimum. Duxit enim Rege connubium hoc procurante virginem Petephræ Heliopolitani ſacerdotis filiam, cui nomen erat Aſanethe, ex qua & liberos genuit ante agrorum ſterilitatem, ex his maior dictus eſt Manaſſes, quo nomine ſignificatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus venit in prioris obliuionem: iunior vero Ephræmes, quod redditum ſignificat, eo quod maiorum ſuorum libertati reſtitutus eſſet. Ægyptum autem iuxta Ioſephi interpretamentum ſeptennio per diuitem affluentiam exacto, octauus annus fame infeſtabat, & quia malum improuiſum erat, promiſcua multitudo grauiter laborans ad fores Regiæ confluebat. Rex Ioſephum accerſit, qui mox frumenta diuidendo ſeruator populi citra controuerſiam extitit. nec ſolum eius regionis hominibus forum aperuit, ſed etiam exteris, exiſtimans vniuerſum genus hominum inter ſe cognatum, & in rebus anguſtis fortunatiorum ope ſubleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoque omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cogno-

Somnii Pharaonis enodatio.

Ioſephi conſilio tolerabilior euadit vẽtura ſterilitas.

Ioſephus a Pharaone ingentibus honorib. auctus.

Hedio & Rufinus cap. 5.

Ioſephus uxorẽ ducit in Ægypto, ex qua genuit Manaſſem & Ephraim.

In Ægypto annona caritas.

Iacobus in Ægyptum filios frumentatũ mittit.

Gen. 42.

uiſſet

uisset quod & exteris eo foro vti liceret, solo Beniami retento, quem e Rachele susceperat, vterinum Ioſephi fratrem. Qui postquam in Ægyptum peruenere, Ioſephum accedunt, mercatum sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Ioſephi quidem gratia negligeretur. Ille agnitis fratribus nihil tum minus quàm de se cogitantibus, quod adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi, nam & frumenti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehendi voluit, dicens conuenisse è diuersis regionibus, & cognationem simulare, qui enim fieri posse, vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas vel regibus raro contingeret. id faciebat vt de patre cognosceret, quove in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quidve de Beniamine sit factum. solicitus enim erat ne & eum quemadmodum se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & fruſtra se tantum iter emensos existimantes: cumque crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi, sed dira fames cuius effugium quærimus, venire huc compulit, fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed & exteris quoque salutem vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus. Quod autem fratres simus, & ex eodem sanguine, vel facies nostræ argumento sunt, non admodum inter se variantes. Pater nobis est Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostræ satis prosperæ fuerunt. Cæterum vno, cui Ioſepho fuit nomen, absumpto, domesticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quam olim suauissimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatum venimus, patris cura Beniamini natu minimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Ioſepho suspicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni admoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseuerastis vos in detrimentum regis ac regni non venisse, fratresque esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim vno ex vobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrem profecti, rursum ad me reuertamini, adducentes vobiscum fratrem quem aiebatis illic relictum esse. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His verbis perculsi, ratique iam extremam calamitatem instare, lamentabantur fortunam suam, crebro iactantes, adesse dirас vltrices fratris per summam immanitatem oppressi. Rubelus increpabat seram & inutilem eorum pœnitentiam fortiter ferenda mala dictitans, quæ Deus innocentiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes linguæ Hebreæ gnarum interesse neminem, mœrebantque omnes tacti verbis Rubeli, & scelus perpetratum damnabant, ac si nō ipsi essent autores facinoris, cui tum iustissimam pœnam à Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate constitutos videns Ioſephus, dissimulare fratrem vlterius non valens, quod lachrymæ iam prorumperent, quas etiam tum celari volebat, subduxit se de medio. Nec multo post reuersus retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iussit, quā prius vni è suis mandasset, vt pecunia quam

Ioſephus fratres tētat, vt parentis statum & Beniamin expiscari queat.

Ruben ad Ioſephum pro se & fratribus depulsio.

Ioſephus in carcerē fratres includit.

Ioſephi fratres peccata in eū commissa deplorāt.

Ioſephus fratres Simeone retento dimittit.

pro

An. mũdi 2248. Ante Christũ natum 1726.

pro frumento attulerant, clam in sarcinas indita, potestatem abeundi eis faceret. peregit mandata famulus. Iacobi vero filii reuersi in Chananæam, renunciauerunt patri quicquid eis in Ægypto acciderat, & quod pro speculatoribus regni fuerint comprehensi, quumque dicerent fratres se esse, & vndecimum domi relictum apud patrem, noluisse illos credere. relictum etiam Simeonem apud Præsidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabantque vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo vero filiorum factum displicuit, & eum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidem rogante, filiosque suos dedente, vt si quid Beniamini accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo vt assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiam terruit pecunia reperta in saccis frumentariis. Cæterum deficiente iam tritico, vrgente fame compulsus Iacobus deliberauit Beniaminem vna cum reliquis mittere non enim licebat eis in Ægyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cumque in dies maior necessitas incumberet, & filii rogare non desinerent, adhuc tamen hæsitabant. Tandem Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quod nimis de fratre solicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei posset accidere, siue foris, siue domi. se vero in certam perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam vnicum à Pharaothe præsidium adimitur. habendam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi committere cunctantur, interim ille ab Ægyptiis occidatur. crederet Deo salutem filii: se certe aut eum saluum reducturum, aut illic vna perieturum. ac tum demum Iacobus cedens tradit eis puerum, & duplex frumenti pretium, addidit & dona ferenda Iosepho ex prouentu Chananææ, balsamum vnguentum, ladanen, terebinthum & mel, atq; ita multis vtrinque fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene misere timente saluti filiorum, illis contra solicitis, ne per suam absentiam mœrori pater succumberet. in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater afflictans se domi substitit, illi in Ægyptum tendentes præsentem tristitiã spe melioris fortunæ leniebant. quo postquam est peruentum, apud Iosephum diuertunt, non parum solliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumenti precium secum abstulerint, quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter excusauerunt, dicentes pecuniam domi repertam in frumento dum saccos exinaniunt, quam nunc bona fide reportarent. illo vero negante se vnquam eam pecuniam deliderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. moxque Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerunt, & scitanti de patre bene valere aiunt. tum ille cognito Beniaminem supereste quem inter eos videbat, percontatur an is esset frater natu minimus, & audito quod is esset, hoc tantum effatus, Deum vniuersis rebus prouidere, secessit nolens ab eis aduerti lachrymas, quas vlterius continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discumbere: cumque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminem honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorem frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis vero sarcinam cyphum argenteum, quo ipse præcipue delectabatur, immittere. id faciebat volens experiri fratrum animum, essentne adfuturi Beniamini seo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrem reuerterentur. quæ vbi facta sunt vt imperatum erat, prima lu-

Iacobus propter absentem Simeonem & Beniaminem ablegandum solicitus. Gene. 43.

Iacobi filii præsertim Iuda vt Beniamin peregrinationi committat vrgẽt.

Iacob filios cum munerib. mittit in Ægyptũ

Iacobi filii veniũt in Ægyptum, & Simeon liberatur.

Ioseph⁹ fratribus incognitus eos salutat & Beniamin.

ce omnium ignari filii Iacobi proficiſcuntur aſſumpto Simeone, læti tam huius reſtitutione, quam Beniaminis reditu, quem patri ſe reducturos fidem dederant, & ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in ſarcinam indiderat. illis vero turbatis inopinato incurſu, & rogantibus cur irruerent in viros, quos paulo ante honore hoſpitii dignati fuerint. Ægyptii contrà ſceleratos inclamabant, qui huius ipſius beneficii, Ioſephique comitati immemores, auſi ſint pro talibus meritis iniuriam reponere, daturosque furti pœnas minitabantur. non fefelliſſe enim eos Deum, licet ad tempus miniſtrum menſæ fefellerint. & nunc rogitare ſatis ne ſani eſſent, quaſi vero neſciant ſtatim ſe ad pœnam rapiendos. his & ſimilibus verbis famulus præ cæteris inſultabat. at illi vt qui nihil de dolo compoſito ſciebant, conniciabantur ei, demirati ſe hominis intemperias temere obiicientis furti crimen eis viris, qui ne frumenti quidem pretium in ſaccis inuentum retinuerint, ſed ſecum deportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipſos ſciret: tantum abeſſe vt data opera damnum inferre vellent, certiorem tamen rati inquiſitionem quam negationem, iubent eos ſcrutari ſarcinas: nec recuſabant vniuerſi, pœnas dare, ſi vnus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur, tanta erat ſecuritas & innocentiæ fiducia. acceperunt illi conditionem inquiſitionis, ſupplicium tamen ſolius fore penes quem furtum inuentum fuerit. Inquiſitionem deinde aggreſſi, omniumque ordine ſarcinas ſcrutati, poſtremo ad Beniaminem veniunt, non quod neſcirent in eius ſacco latere cyphum, ſed vt accurate officium facere viderentur. itaque cæteri iam ſecuri de ſe, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant ſoliciti. ſperabant tamen ne ipſum quidem in maleficio deprehendendum, adeo vt iam liberius indignarentur perſecutoribus, per quorum importunitatem ſtetiſſet, ne bonam partem itineris iam confectam haberent, vt vero Beniaminis ſarcinam ſcrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo verſi, tum fratrem deflebant mox furti ſupplicium daturum, tum ſuam ipſorum vicem, qui fidem de Beniaminis ſalute parenti datam præſenti caſu fallere cogerentur, augebat etiam dolorem eorum, quod cum maxime euaſiſſe omnia pericula videbantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atque huius tam fratris quam parentis infortunii ſe autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantem ad puerum ſimul mittendum precibus importunis tantum non compuliſſent. Et equites quidem comprehenſum Beniaminem, ducebant ſecum ad Ioſephum, ſequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratrem in carcere contruſo cæteros lugubri habitu adſtare, Itane, inquit, ſceleſtiſſimi omnium, vel meam humanitatem, vel Dei prouidentiam contempſiſtis, vt tam neſarium facinus contra hoſpitem ac benefactorem veſtrum auderetis? at illi vicarios ſe pro Beniamine ad ſupplicium offerebant, turſumque Ioſephi crebra mentio, felicem eum qui morte à vita calamitatibus ſit exemptus, ſi tamen eſſet mortuus: quod ſi viuat, qui dignus ſit habitus, ob cuius iniuriam Deus tam ſeuere in ipſos vindicaret. patris quoque ſe peſtem eſſe & infortunium maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent. nec deſinebat Rubelus denuo illis ſcelus eorum exprobrare. Ioſephus vero negabat ſe alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus vnius pueri ſupplicio. nam neque hunc dimitti in gratiam inſontium æquum eſſe, neque illos alieni peccati pœnas perſoluere. abirent quo vellent, ſe curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter ictos, cæteros præ dolore vox defecit: Iudas vero qui patri adoleſcentem mittere perſuaſe-

Hedio & Rufinus cap. 6. Gen. 44. Ioſephus fratres nũ in aduerſis Beniamin eſſent ſubſidio, tentat.

Ioſephi fratres in via Ægyptii prehendunt.

Iacobi filii accuſantur furti.

Beniamin vt reus capitur.

An. mũdi 2238. an. Christum na. 1726. *Iuda ad Iosephum pro Beniamin oratio.*

uaſerat, vt alioquin etiam ſtrenuus, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obiicere. Fatemur, inquit, Præſes, graniter à nobis peccatum, ſuppliciumque commeritos, quod parati ſumus omnes luere, licet non omnium ſit culpa, ſed vnius natu minimi. ſed quamuis ſalutem eius pene pro deplorata habeamus, vnica tamen effugii ſpes in clementia tua bonitateque ſupereſt. quamobrem oramus, vt non tam noſtri commiſſi rationem habeas, quam tuæ naturæ, & in hac cauſa non indignationem iuſtam, ſed natiuam tuam bonitatem in conſilium adhibeas, iramque magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus ſuccumbere ſolent. diſpice quæſo num ex tua dignitate ſit eos occidere, qui ipſi ſe dedunt ad pœnam, & ſalutem non niſi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primum tuæ benignitati ſunt acceptam laturi. ne committas, vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumento liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodem periculo laborantem domum alimenta perferendi poteſtatem feciſti. Eiuſdem enim bonitatis eſt ſeruare fame de vita periclitantes, & mortem meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidiſſe viſa eſt. eadem plane gratia eſt, diuerſo modo collata. Seruabis enim quos pauiſti, & vitam quam præ fame deficere non es paſſus denuo donabis, quo commendabilior ſit tua clementia, dum & *vitam donas*, & per quæ *vita retinetur*. Quinetiam Deum ipſum exiſtimo tibi hanc virtutis exerendæ materiam ſuppeditare, vt appareat te proprias quoque offenſas benefaciendi voluntati poſthabere, & non in ſolos innoxios egenos liberalem eſſe. Quantumuis enim magna laus eſt opem ferre in rebus anguſtis, non minus tamen principem ornat clementia, præſertim in cauſa quæ ad ipſius iniuriam priuatim attineat. Si enim parua peccata remittentes merita laus ſequitur, quid in capitali crimine iram cohibuiſſe, an nõ diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod niſi Ioſephi interitu compertum haberem, quam moleſte ferat pater orbari filiis, non adeo pro ſalute noſtra laborarem, niſi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur, & ſi non haberemus quibus mors noſtra luctum ac mœrorem ſit allatura, æquo animo ſupplicium perferremus. Nunc vero quando non tam noſtri nos miſeret, tametſi iuuenes adhuc non multum fructum aut voluptatem vitæ percepimus, quam parentis miſeri, ætate curisque confecti, has tibi preces illius quoque nomine offerimus, & vitam nobis donari oramus, ſupplicio per hodiernum malefactum obnoxiam. ille certe vir bonus eſt, nosque vt ſimiles eſſemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatem experiatur, qui nunc ob noſtram abſentiam curis ac mœrore diſcruciatur. quod ſi talem noſtri interitus nuncium acceperit, ſimulque eius cauſam, non ſuſtinebit amplius viuere, noſtræ mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipſo inteliciorem, quia ne noſtri dedecoris rumorem ſentiret, è viuis exceſſiſſe videbitur. His igitur perpenſis tametſi ad iuſtam indignationem hoc ſcelere permotus, patri tamen vindictæ gratiam facito, & plus illius miſeratio apud te valeat, quam noſtra iniquitas. Defer hoc honoris ſenectuti eius, quæ ſi nobis orbetur, ſuperſtes durare nec volet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipſi patris vocabulo quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum. quem & ipſum honorabis hac pietate propter commune nomen, ſi te calamitatis ſenis patris miſereat, quem orbatum manere eſt credibile. Nunc tuum eſt quæ nobis Deus dedit cum iure poſſis, non auferendo iterum dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte ſimilem ei fieri. Cum enim tantundem ad vtrumlibet valeas, præſtat bene facere quam male, & poteſtate con-

tentum

tentum tui iuris non meminisse, sed tantum ad seruandos homines potentiam tibi datam existimare, & quo pluribus salutem dederis, hoc teipsum illustriorem fore. potes autem fratri erroris venia data nos omnes seruare. neque incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absq; hoc ad patrem redire licet, sed hic ferēdum est quicquid frater tulerit. neque enim aliam gratiam à te Præses petimus, si hanc non impetramus, quam vt nos eodem afficias supplicio, non secus ac sceleris socios. hoc enim satius fuerit quam si præ mœrore nobis ipsis manus inferamus. Non addam iuuenem esse, & per ætatem nondum satis sapere, & talibus non grauatim veniam dari solere, sed hic dicendi finem faciam, vt siue damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causæ patrocinato, siue absoluamur, insolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quod non solum nos seruaueris, sed plura etiam quam nos ipsi in causa nostra, quæ pro nobis faciant, videris. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad supplicium accepto, patri eum remitto. Siue ad seruitium addicere mauis, ego tuis ministeriis magis sum idoneus, & ad vtrumuis vt vides magis paratus. His dictis ludas promptus ad quiduis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Iosepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac placare iam conatur: pariquemodo & cæteri prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem pietate victus, & iam ægre personam irati sustinens, ablegat alios qui tum aderant, vt sine arbitris à fratribus agnosceretur, cumque soli essent, aperit se ipsum & infit. Pietatem vestram & amorem quo fratrem prosequimini non laudare non possum, quem maiorem comperio, quam expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt, in hoc enim hæc omnia feci, vt fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum, cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum vestræ naturæ imputare libet, sed Dei potius voluntati totum ascribo, qui vobis & præsentia commoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatem optatam magis quam speratam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrem comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hos tempus communi nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quam vestræ, vt tum videri poterat, maliciæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilii bonum euentum libenter ferre, neque pudore præteriti errati quicquam contristari. quid enim est cur vos male habeat inique quondam vestræ sententiæ pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis. Læti igitur hac diuina dispensatione, ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo consumpto immodica de vobis solicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquam ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros, totamque cognationem assumentes migrare vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus complectitur fratres. illi vero in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia, quod in tam bonum fratrem peccauissent. mox conuiuium est secutum. Rex autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni acciditset lætatus est, donauitque eis currus onustos frumento, & aurum ac argentum. munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini,

Potentia ad salutē data.

Genes. 45 Iosephus a fratribus agnoscitur.

Rex cognito fratrū Iosephi aduentu lætatur.

Hedio & Rufinus cap. 7. al. 4.

mini, reuersi sunt ad suos. Iacobus autem postquam ex filiis statum Iosephi cognouit, quod non solum mortem effugit, quam tam diu luxerat, sed etiam in splendida fortuna viuit, cum Rege administrans Ægyptum, & pene totam illius regionis gubernationem commissam habens, facile ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper vt videbatur intermissum; nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Iacobus dum Iosephi statum ex filiis cognoscit, mani mo perfunditur gaudio.

CAP. IIII.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

An. mũ di 2239. ante natũ Christũ 1725. Gen. 46.

VT vero ventum est ad puteum iuramenti, oblato DEO sacrificio, cum timeret ne filiis propter vbertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua non rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa DEI: neve inconsulto DEO migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne forte ipse antequam Iosephum aspicere contingat, ex hac vita eximatur: talia volutanti in animo & somno grauato DEVS per visionem astitit, eumque bis nominatim inclamauit. Quo rogante quisnam esset, an non agnoscis, inquit, Iacobe DEVM perpetuum, tam tuum, quam tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem? qui contra patris tui propositum principem familiæ te constituit? & cum solus in Melopotamiam profectus esses, effeci vt coniugium nactus fortunatum redires, & liberis multis & facultatibus auctus, incolumem etiam progeniem tuam seruaui, & quem amisisse videbaris Iosephum, ad tam sublime dignitatis fastigium euexi, vt non multum à Rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni, vt me ducem huius itineris habeas, vtque tibi prænunciem inter manus Iosephi te è vita exiturum, & posteritatem tuam per multa secula potentem fore simul & illustrem, occupaturamq; terram cuius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus eo libentius in Ægyptum cum filiis ac nepotibus properabat, qui erant in vniuersum LXX. Eorum nomina cum sint duriora, non eram adscripturus, nisi propter quosdam qui nos Ægyptios contendunt esse non Melopotamenos. Ergo Iacobi filii fuere duodecim, ex quibus Iosephus iam antea venerat. recensendi sunt nunc reliqui, cum sua quisque progenie. Rubelifuerunt quatuor filii, Anoches, Phalles, Essaron, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Goar, Saar. Leuis quoque tres fuerunt, Gelesmis, Caathus, Marathis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filii Pharæ, Esron & Amyrus. Isachare quatuor, Thulas, Phruras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidem genus è Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filii fuerunt duo, quorum alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephræmen. alteri vero Beniamini fuerunt decem, Bolossus, Bacharis, Asabel, Gela, Naamanes, Ises, Aros, Nomphthis, Optais, Sarodus. isti quatuordecim superioribus additi, fiunt numero quadraginta septem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala vero famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor sequebantur filii, Eleimus, Gunes, Sares, Hellimus. Dano vero vnicus erat filius nomine Vsis. his adiam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Asserus nati fuerunt è Zelpha Liæ famula, ex his Gadem sequebantur filii septem, Zophonias, Ugis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel. Asserum vero vna filia, & mares numero sex, quorum nomi-

Iacobus cum filiis ac nepotibus proficiscitur in Ægyptum.

Iacobi progenies.

ma Iom-

na Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supra dictus numerus cõpletur, annumerato etiam Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Hetoum oppidum illi occurrit: qui præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, non tamen æquè ac pater. deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumtis quinque fratribus properauit ad regem, nunciaturus adesse cũ familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus est Iosephum, quibusnam studiis potissimum delectarentur. ait, pastoralem artem callere, & nihil aliud exercere: idque eo consilio respondit, ne forte distraherentur, sed vt vna degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Ægyptiis interueniret, si circa eadem cum illis studia versarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut pascua curare. Iacobo autem salutatum ad Regem perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis vixisset. & cum audisset triginta supra centum annos natum, admiratus est hominem tam longæuum. cumque ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cum filiis degere in Heliopoli, vbi etiam Regii pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agros rigante, non enim ascendebat, neque vllis de cœlo pluuiis, ad hæc grauius erat malum quia vulgo improuisum, qui nihil parati habebat, neque Iosephus frumentũ dabat nisi numerata pecunia. quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus vero agri fuere, partem aliquam in precium alimentorum Regi decidebant. cumque ad hunc modum omnes eorum possessiones in ius Regis deuenissent, alius alio migrabant, quo certius esset Regium dominium. Soli Sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. postremo hæc necessitas adeo non corpora solum, sed & animos gentis in seruitutem redegit, vt nihil turpe putarent, quo victus vtcunque parari posset. postquam autem cessauit fames, & tigante flumine terra ad pristinam fertilitatem rediit, Iosephus regionis vrbes obeundo conuocata per singulas multitudine, agrorum quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non secus quam proprios colerent, iussit quintam partem fructuum Regi penderetur, quæ eiiure dominii deberetur. qui læti insperata restitutione agrorum culturam strenue aggrediebantur. atque hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit, & ius quintæ partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permansit. Iacobus autem cum decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manus filiorum vitam finiuit, precatus eis prius prosperitatem & abundantiam, & vaticinatus quod singulorum posteri in partem possessionis Chananeæ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto post tempore. præterea collaudato Iosepho, quod oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quam vel benefactoribus deberentur, mandauit suis filiis vt Iosephi filios Ephræmen & Manassen in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananæam, quemadmodum postea dicetur. postremo rogauit vt in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum vixisset annos centum quinquaginta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna præmia Dei benignitate est consecutus. Iosephus vero permittente Rege deportatum patris corpus in Hebronem magnifice sepeliuit. cæterum fratribus recusantib. cum eo reuerti, quod timerent ne defuncto patre in se vindicaret, cum non amplius esset in cuius

Iacobum quin expiraret præ nimia lætitia parũ abfuit.

Iosephus cum quinque fratribus Pharaonẽ regẽ ascendit. Gen. 47.

Iacobus cum Pharaone Rege loquitur, & inhabitandam accipit Heliopolin.

Annona caritas in Ægypto. An. mũ di 2245. Ante Christũ natum 1719.

Ingẽs molos ex penuria & caritate proueniens.

Iosephus quintam fructuum partem regi pendere iubet.

Hodie & Ruffinus cap. 8.

Iacobus ætatis anno 147. moritur.

Iacobus in Hebron sepultus.

Ant. mũdi 2511. Ante Christũ natum 1491. *Iosephus ætatu anno 110. moritur.*

gratiam daturum veniam sperarent, iussit eos posito metu nihil mali suspicari, & reductis secũ magnas possessiones largitus est, nec vnquam eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur autem & ipse centesimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute præditus, in omnibus negotiis prudens, & potestate bene vsus, quibus artibus factum est vt neque externum genus, neque calamitas de qua diximus, quicquam offecerit quo minus ad summam dignitatem eueheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto sunt mortui, quorum corpora filii & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarent. hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

Iosephi ossa in Chananæam translata. Historia libri Exo. Hedio & Ruffinus cap. 9. Exod. 1.

CAP. V.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos CCCC.

Ægyptiorum erga Hebræos inuidia.

Ant. mũdi 2513 ante Christũ natum 1611.

AEgyptii gens delicata & ad laborem segnis, voluptatibus solum & captandis vndecunque lucris dedita, male volebat Hebræis, quod per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat, videntes enim genus Israelitarum florere, & opibus labore atque industria quæsitis abundare, non satis tuta sibi eorum incrementa existimauerunt; & cũ iam Iosephi beneficiorum memoriam tempus obliterasset, regnumque Ægypti in aliam familiam demigrasset, inhumane tractabant Israelitas, & variis laboribus atterebant. nam & flumen in multas fossas diducere sunt iussi & mœnia exædificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam insanis substructionibus vexabant gentem nostram, cogendo varias artes edisscere, & laboribus ferendis adsuescere. atque in hunc modum per CCCC. annos fuit laboratum, Ægyptiis id agentibus, vt Israelitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari, conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam ex eo genere hominum, quos gens illa vocat sacrorum scribas, quorumque prædictionibus multum tribuit, pronunciat Regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam, res Ægyptiorum olim graniter afflicturum, Israelitas contra euecturum, si modo ad ætatem adultam peruenerit. nam & virtute fore præcellentissimum, & gloria per omne ævum celebrem. Quo terrore percitus Rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat, ne obstetrices ob cognationem edictum Regium contemnerent. Proposuit etiam pœnam, si quis clam seruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas, non eo solum, quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum: atque ita in extremo infortunio constituti sibi videbantur. Sed nemo potest Dei voluntati resistere, etiamsi infinitas artes in hoc comminiscatur. nam & puer, de quo sacrorum scriba prædixerat, elusis Regiis obseruatoribus clam fuit educatus, & vatem non fuisse vanum euentus rei comprobauit, Amaremes Hebræus vir inter suos nobilis, solicitus tum

Pharao Hebræorũ masculos necari edicit.

Exod. 2. Ant. mũdi 2573. Ante Christũ natum 1591.

publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quod domi prægnantem vxorem haberet, inopia consilii laborabat: & ad implorandum diuinum præsidium conuersus, orabat vt tandem miseraretur homines à quibus vnis perpetuo cultus fuerit: daretque finem præsentis afflictionis, quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus supplicis ad misericordiam flexus, astitit ei per somnum, iussitque in futurum bene sperare. Memorem se esse pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipsis defutura præmia, sicut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo fauore Abrahamum solum è Mesopotamia in Chananæam profectum præter reliquas felicitates ex vxore antea sterili liberos suscepisse, & successoribus amplas regiones reliquisse, Ismaeli Arabiam, Cheturæ filiis Troglodytidem, Isaco Chananæam. Res etiam bello meis auspiciis feliciter ab eo gestas nunquam sine impietatis & ingratitudinis nota non meminisse potestis. Iacobi vero nomen etiam apud exteras gentes celebre est, tum ob eam felicitatem, in qua ipse vixit, tum ob eam, quæ posteris eius quasi hæreditario iure obtigit: quia septuaginta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum millium numerum creuerunt. nunc quoq; scito mihi cordi esse & publicam vestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus vestros ad necem damnauerunt, tibi nascetur. hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquã euaserit præter opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Ægyptia seruitute liberabit, memoriamque sempiternam hoc præclaro facinore consequetur non apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficium in te tuosque posteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo Sacerdotio ipse & posteri eius in omne æuum. His per visionem cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli vxori, quæ res vtrique solicitudinem auxit. iam enim non puero tantum timebant, sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed mox oraculo itidem fecit mulieris partus, quæ tam facile est enixa, vt obseruatores fefellerit, nihil sentientes eorum, quæ in vulgaribus puerperiis sentiri solent. hunc infantulum per tres menses clam nutrierunt. deinde Amarames veritus ne re deprehensa iram Regis incurreret, ac mox & ipse vna cum puero sublatus è medio promissionem Dei faceret irritam, maluit salutem filij totam ipsius prouidentiæ committere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamen perdifficile erat, molestum tamen in continuo periculo viuere, non eius tantum, sed & suo. De Deo vero certam spem habebat, prouisurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papyro contexto, quantus infantulum commode capere poterat, bitumineque illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerum: atque ita in flumen proiecti salutem diuinæ prouidentiæ commiserunt. in hunc modum cum à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quo tandem papiraceum illud vas deportaretur à flumine. hic vero manifestissime Deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eosque qui propter vtilitatem suam aut securitatem aliis perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia, sæpe tamen voti compotes non fieri: rursum qui suam salutem Deo committunt, præter opinionem è mediis periculis emergere: quod & in hoc puero videre licet. Erat filia Reginomine Thermuthis. hæc dum ludit ad ripas fluminis, conspicata vas flui-

Amarames fœnatur Mosis parens

Deum orat pro Hebræis.

Moses natus.

Moses in flumen proiicitur.

Thermuthu Pha-

raonis filia extrahit ex flumine Mosen.

tans, missis natatoribus iubet lectulum ad se in ripam extrahi. quo vt iussum erat, allato, mire placuit puer, quod esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore DEVS Mosen prosecutus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaque iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mammam, sed auersante, idque cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, Regina dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quod si Hebræam aliquam accerseres, tum forte popularis mammam admitteret. cumque recte monere videretur puella, iussa est ipsa hoc negotium exequi, & lactantem quamprimum adducere: ac mox vsa permissa potestate, rediit adducens communem matrem, ignotam omnibus qui tum aderant. tum infans perquam libenter inhærere mamillæ visus est: & rogante Regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomen est sortitus. aquam enim Ægyptii vocant Mo, yses vero seruatus. quare composita voce ex vtrisque nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra controuersiam prudentissimus Hebræorum euasit, ita vt DEVS iam ante prædixerat, erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic vero Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat progenatus, hic autem Abrahami erat filius. puer autem non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerendas præ se ferebat. post tertium vero annum ætatis admirandam gratiam ei DEVS addidit. nemo enim erat adeo tetricus, vt visa Moïs pulchritudine non obstupesceret: & persæpe accidebat vt dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque ab se conuerteret, ita vt relictis seriis negotiis mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo discederent. quo factum est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret. allatumque patri ostenta bat, dicens de successore se cogitare, etiamsi DEVS illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quam pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinum meum tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filium, tibi vero in principatu ac imperio successorem. & cum dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptum ad pectus appressisset, filiæ gratificaturus comiter diadema suum eius capiti imposuit. Moses vero capiti pueriliter detractum prolabi in humum passus, pedibus etiam calcauit. id quod mox ominosum est visum, & regno nihil boni portendere. moxq; ille sacrorum scriba, qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturam prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex, puer iste per cuius necem nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iam confirmauit, insultando tuo regno, & diadema calcando. Hoc interempto tam Ægyptiis metum, quam Hebræis spem & fiduciam adime. Thermuthis vero confestim eum eripit, Rege quoque non inuito, cui DEVS talem animum indiderat, Mosis saluti prouidens. itaque educabatur quam accuratissime. Quamobrem Hebræi quidem felicitatem suo generi sperabant, Ægyptiis vero suspecta erat hæc educatio. sed cum nemo extaret, vel è cognatis regiis, vel ex aliis optimatibus, qui etiamsi Moses sublatus esset, magnopere videretur procuraturus Ægyptiorum commoda, abstinuerunt ab eius

An. mundi 2876. Ante Christum natum 1588.

Moses vnde nominatus.

Moses ab Abrahamo septimus.

Moses Thermuthi Pharaonis filiæ adoptatus filius.

Moses diuina prouidentia morti eripitur.

cæde.

cæde. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, breui suæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptiis esset allaturus, occasionem nactus talem. Æthiopes qui supra Ægyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: mox prælio commisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulsi retro ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauum rati si fortuna non vterentur, concepta spe subiugandæ Ægypti, late eam populabantur: degustataque prædæ dulcedine, non temperantes sibi ad maiora audenda accendebantur. cumque vicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebant vltetius Memphim vsq; & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus Ægyptii pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cumque responsum esset: Hebræum in auxilium aduocandum, Rex à filia postulat Mosen, qui vniuersis copiis cum imperio præsit. paruit illa, sed prius Rege iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturum, pro magno hoc auxilium imputans, & Sacerdotibus probro dans, quod non puderet nunc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moses vero Thermuthidis simul ac Regis rogatu libenter hoc negotium suscipit. quod factum gentis vtriusque vatibus lætitiam attulit. Ægyptii post partam eius virtute de Æthiopibus victoriam, occasionem sibi per dolum tollendi, non defore sperabant; contra Hebræi, Mosè copiis præposito, adfore sibi facultatem euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille vero volens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, non per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit, qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset præ multitudine serpetum (nam his tractus plurimos gignit, aliquot etiam genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, vt non solum humi latentes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad securum iter exercitus stratagema dignum admiratione. vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat. est autem hoc animal infestissimum serpentum generi. quapropter fugitant earum infectationem, & inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorantur, sunt autem mansuetæ alites, & contra solos serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, vtpote apud Græcos non incognitis. postquam igitur ventum est in terram venenosis bestiolis scatentem, ibes illis immisit, quarum bona opera vsus, itinere impune peracto, nec opinos Æthiopes inuasit: commissoque prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Ægypti frustratos retro in suam regionem compulit. nec hoc contentus oppida illorum euertebat, & vbique magna cædes hostium patrabatur. quo factum est vt post hæc auspiciis Mosis feliciter gesta tantam alacritatem exercitus præ se ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur, iamq; aut excidium, aut captiuitas Æthiopibus immineret, ad vltimum compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum Rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autem ea ne inexpugnabilis, vtpote Nilo circumquaque cincta, accedentibus ad eius munitionem & aliis fluuiis Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent. itaque sita in insula, & muro valido inclusa, non fluminibus tantum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorum inundationes prohibendas exstructi,

Hedio & Rufinus cap. 10. al. 7. Ægyptiorum Rex in Æthiopas.

Mosen Ægyptii exercitus ducem postulant. Moses in Æthiopes mouet.

Moses & Hebræorum contra Æthiopas victoria.

Saba regia obsidione cincta.

ad hoc quoque tum proderant quod hosti etiam post superata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabāt. Hic cum Moses desidere exercitum ocioſum ægre ferret, hoste non audente manus conſerere, interim tale quiddam accidit. erat Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Moſen mœnibus exercitum admouentem & egregie dimicantem conſpicata, virtutemque viri admirata, qui & Ægyptiorum fortunam labantem in integrum reſtituiſſet, & Æthiopas modo victores in extremum periculum adduxiſſet, vehementi eius amore eſt correpta: quo indies creſcente, mittit ad eum è ſeruis fidiſſimos coniugium ſuum offerens. aſſenſit ille hac conditione iureiurando firmata, poſt vrbem ſibi traditam ductурum ſe eam vxorem: ac mox dicta factum ſequitur. Sæuitum eſt nihilominus in hoſtem, & actis Deo gratiis nuptiiſque celebratis, Ægyptiorum exercitus victor domum eſt reductus. illi vero accepta ſalute odium pro gratia Moſi repoſuerunt, & maioribus ſtudiis inſidias contra eum machinabantur: ſuſpicatiq; ne rebus feliciter geſtis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cædis accuſauerunt. iam enim & ipſe ſuſpectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter adminiſtratum, partim etiam metu alicuius cladis, ſollicitantibus huc & irritantibus indefinenter ſcribis ac ſacrificis: vt iam Moſes minimo minus abeſſet à pernicie, opprimendus dubio procul, niſi rem olfaciens in ipſo temporis articulo ſe clam ſubduxiſſet. & cum vias obſeruari intelligeret, per ſolitudines fugam arripuit, qua euaſurum inimici minime ſuſpicabantur: & quamuis alimenta nuiquam inueniret, inediam patientia ſuperabat. cumque ad vrbem Madienam peruenisſet, in rubri maris littore ſitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chæturæ filiis, ſedens ad quendam puteum laſſitudinem ex laborioſo itinere contractam recreabat. erat enim tempus meridianum, & vrbem iam in proſpectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum ex incolarum viuendi ratione, per quod & virtutem ſuam declarauit, & melioris fortunæ occaſionem inuenit. cum enim ea regio laboret aquarum inopia, paſtores operam dabant, vt primi puteos occuparent, ne forte exhauſta aqua ab aliis, ipſorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum ſeptem virgines ſorores Raguelis ſacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hauſta aqua quantum ſatis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vſum factas diffundunt. cumque paſtores ſuperueniſſent, & repellendo puellas aquam ſibi vſurparent, Moſes iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & ſe inſpectante vim virorum plus pollere quam ius puellarum, abactis vſurpatoribus auxilium eis ita vt decebat præbuit. at illæ accepto beneficio poſtquam ad patrem venerunt, & paſtorum iniuriam & quomodo ab hoſpite adiutæ fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi hoc beneficium periret, tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iuſſit vt Moſen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouiſſet de auxilio, quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat. relaturum enim ſe gratiam, non modo patrem, ſed etiam aliquanto maiorem. deinde adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim vniuerſa barbarorum poſſeſſio conſtabat, curatorem eum ac dominum conſtituit. Hanc fortunam Moſes nactus apud Ietheglæum, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud ſocerum paſcens pecora. ali-

Tharbis Æthiopum Regis filia Moſi cōiugium petit.

An. mūdi 2400 Ante Chriſtū natum 1564.

Moſi inſidiantur Ægyptij. Exod. 2.

An. mūdi 2418. ante Chriſtū natum 1551.

Hedio & Rufinus cap. 11. al. 8.

Moſes ad Medienā vrbē profugit.

Moſes Raguelis ſacerdotis filiabus ſert opem cōtra paſtores.

Raguel Moſi vnā ex filiab. nuptum tradit.

quanto

quanto vero post, egit pactum greges in montem, qui dicitur Sina omnium in ea regione celsissimum, & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quod vulgato rumore numen illic habitare, pastoribus hactenus inaccessus ob loci religionem fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigium. ignis enim rubi fruticem depascere visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit; cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus magis etiam obstupuit, postquam vocem ex igne emissam, & nominatim sibi vocato verba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui non sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quam longissime a flammis abscederet: & contentus quidem sit hac visione, non indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutem habitus, cæterum vlterius nihil curiose inquirat. prædixit etiam quantam honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente, iussitque confidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorum multitudinis, & liberaturum cognatũ eius, populũ ab iniqua gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps, tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, vt eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarum actionis ob felicem successum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodiit. Moses vero tam visis quam auditis territus infit, Potentiæ quidem tuæ Domine quem & ego veneror & maiores mei coluerunt, non sum tam insanus, vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus præditus, vel meis persuadere potero, vt relicta terra quam nunc habitant, me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaothes sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus autem iussit illum securum esse de toto hoc negocio, se illi nunquam non adfuturum pollicitus, & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurum. mox iussit vt virga in terram proiecta fidem promissorum acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac mox denuo in virgam est mutatus. post hoc manum in sinum mittere iussus eum pausisset, albam & colore calci similem exemit, quæ mox in pristinum colorem redit. iussus deinde aquam è propinquo hanstam humi effundere, vidit in colorem sanguineum versam. Ad hæc stupentem vt confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorem adfore, vtq; apud omnes his prodigiis vtendo fidem illis faciat à Deo se missum, eiusque iussu omnia facere, iret sine cunctatione, & festinãs in Aegyptum, properaret, neque die neque nocte iter intermittendo, neue diu tempus terendo longiorem Hebræis seruitutem & afflictionem redderet. Moses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis auditis & visis satis colligebat, precatus vt eandem potentiam in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat vt quem conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoque suum volens ac libens indicaret, vt tem diuinam illi aliquando facturus nominatim eum ad sacrificium inuocare posset, tum Deus aperit ei suum nomen, nunquam antea hominum vlli auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius nec fas esse arbitror. Mosi vero non tunc tantum, sed quotiescunq; opus esset talium prodigiorum facultas aderat, atq; ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate,

Hædio & Ruffinus Cap. 12. al. 9.
Exod. 3. Mosi Dei in rubo ardente apparet.
An. mũdi 2454. Ante Christũ nat. 1510.
Mosen & Israelitas miraculis Deo cõuincit, vt ipsius promissionibus fidẽ habeant.
Exod. 4.
Mosis virga in Draconẽ mutata
Mosis manus alba.
Moses aquã effundit humi, quæ vertitur in sanguinem.
Moses in Ægyptũ ad liberãdos Israelitas mittitur.

An. mũdi 2454. Ante Christũ na. 1510.

deq; Dei adiutoris fauore, magnam ſpem concepit fore vt tandem & ſui liberarentur, & Ægyptij inſigni aliqua clade afficerentur.

Hebio & Eniſſimus Cap. 33. al. 10.

Cumq; cognouiſſet Pharaothem Ægyptiorũ regem ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, à Raguele commeatũ rogat, vt ſalua eius pace ac gratia liceat ſibi in Ægyptũ ob publicam cognatorum ac tribuliũ ſuorum vtilitatẽ proficiſci. quo impetrato & aſſumpta quã ibi duxerat Raguelis filia, liberiſq; cõmunibus, Gerſo & Eleazaro, iter in Ægyptũ arripuit, quorum nominum prius peregrinũ ſignificat, poſterius. Dei auxilium, quod diuina ope inſidias Ægyptiorum euaſiſſet, cumq; iam non longe a limitibus abeſſent, Aaron frater venit obuiam Deo ſic iubente: cui mox indicauit quidquid in monte viderat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox vlterius progreſſus obuios inuenit præſtantiſſimos quoſq; Hebræorum, qui aduentũ eius præſenſerant, & mox ne quid amplius de fide Moſis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati attentantia ſunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem viſis attoniti, ſperare iam cœperunt prouidentiã Dei ſecurati illorum & incolumitati non defuturam. Atq; ita obſequentiores nactus Hebræos, & in poteſtate ipſius ſe futuros pollicẽtes, accenſos nimirum libertatis amore, ad nouum regem ſe confert. Ibi poſteaquam cõmemoraſſet operam ſuam pro Ægyptiis contra Æthiopas contemptim agros eorum vaſtantes nauatam, laboreſq; exhauſtos dum non aliter quam pro ſuis popularibus bellum adminiſtraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficiis ſibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptũ regi aperit, nec non prodigia quibus de voluntate Dei cõfirmatus omnem hæſitationem poſuerit, ſingillatim enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatem Dei decreris obſtaculo eſſe velit. cæterũ cum à rege contemptim audiri ſe animaduerteret, exhibet illi ſpecimẽ prodigiorũ quæ in Sina viderat. Rex vero iratus ſceleratum eum appellat, qui Ægyptiorum olim fugitiuus, nunc magis præſtigiis inſtructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere ſe quoque ſacerdotes qui eadem oſtẽta repræſentare noſſent, non minus peritos huiuſmodi artium: nec eſſe cur ſe Moſes iactare debeat, quaſi ſolus diuina præ cæteris virtute polleat, atq; ita apud rudem multitudinem quaſi ſupra mortalẽ conditionem poſitus ſe venditet: conſeſtimque cum & ipſi tuas virgas proieciſſent, in dracones ſunt verſæ. Tum Moſes nihil his motus, ne ipſe quidẽ, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamẽ quæ ego operor, tanto præſtantiora eſſe aio, quam illorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas poſt ſe relinquunt. iamq; manifeſte declarabo nõ eſſe hoc præſtigias veritatis ſpecie parum cautis imponentes, ſed ipſiſſimam Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt fiat draco, quæ mox dicto parens Ægyptiorum virgas quæ draconum ſpecie reptabant, vnã poſt aliam aggreſſa omnes ad vnam deuorauit. ac mox in priſtinam ſpeciem reuerſam Moſes rurſum ſuſtulit. Rex autem ad indignationem magis quam admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturum reſpondiſſet, neq; quicquam Ægyptiacis artibus profecturum, mãdat operarum exactori qui Hebræis erat præpoſitus, vt de labore nihil eis remittat, ſed grauioribus etiam quam ante operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingendos præbere ſolitus, poſthac id facere deſiit: ſed interdiu detentos in opere noctu ad cõportandas paleas dimittebat, priſtini laboris onus conduplicaturus. Moſes autem neque minis regis à propoſito deterrebatur, neq; aſſiduis ſuorũ querelis vt à cœpto deſiſteret vel minimum flectebatur: ſed obfirmato contra vtrunq; animo, in hoc totus erat, vt ſuos in optatiſſimam

Moſes ex Media in Ægyptũ proficiſcitur.

Moſis duo filij, Gerſo & Eleazarus.

Moſes ab Hebræis in Ægypto exceptus mirac. cla cis exhibet.

Exod. 5. 7

Moſes Ægypti regem vt Iſraelitas dimittat hortatur.

Pharaoni prodigia exhibet Moſes.

Moſis virga deuorat Ægyptiorum virgas.

Pharao Hebræos grauioribus operũ difficultatibus premit.

Exod. 6.

liber.

libertatem restitueret. itaq; denuo Regem accedit, suadens vt dimittat Hebræos in Sina montem, illic Deo sacrificaturos. hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquam eius voluntati resistere, quapropter dandam operam ne fauorē eius contemnere videatur, vtque populo potestatem exeundi faciat, ne forte contra moliendo posthac culpam in se transtetat, si quid ipsi tale acciderit, qualia Dei voluntati resistentibus euenire solent. Nā necessario calamitates eos cōprehendere, qui diuinam iram in se prouocauerint: & tum terram tum aerem illis infestum existere, tum procreationem filiorum parum feliciter procedere, elementis etiā ad vindicandum in eos concitatis. atque hæc mala nō posse euitare Ægyptios, etiamsi Hebræos regionem eorum exire contingat, nisi hanc profectionem bona pace ipsorum impetrauerint. Rege vero nihil faciēte verba Mosis, neque vel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerunt: quæ singulatim recensebo tū propter eorum nouitatem, tum vt eo magis appareat non vanas fuisse vatis nostri prædictiones: posstremo quia hominum interest talia cognoscere, quo magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligēdas pœnas commoueri solet: Primum amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cum præterea nullum fontē habeant, nec coloris tantum id erat vitium, sed ti quis siti coactus gustaret, cōfestim acri dolore corripiebatur: eratque talis Ægyptiis solis, Hebræis vero dulcis ac potabilis, & omnino pristinam naturā retinens, quo miraculo Rex inops consilij, timēs incolumitati gentis, permisit Hebræos abire, cūque malum cessasset, rursum ad pristinam mentem rediit, sententiam suam reuocans. Deus autem motus hominis ingratitudine, qui nec à pericu lo liberatus vellet tapere, aliam plagam Aegypto infligit. Ranarum vis immensa terram eorum populabatur, refertus erat & fluuius, vt aqua inde non nisi sanie harum vitiata hauriri posset, immorientibus earum plerisque & imputrescentibus. plena erat & terra turpi limo ex quo exalescebantur, rursusque in eundem resoluebantur, quia & domesticum victū fœdabant in escis & potulentis nusquam non repertæ, & in cubilibus quoque passim oberrantes, ita vt omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cū exagitarentur Aegyptij, Rex iubet Mosen cum Hebræis abire quo velit. & quamprimū hoc dixit eua uerunt ranæ, terraque simul & flumen in pristinam naturam sunt restituta. vix dum hoc malum cessauerat, cū Pharaothes denuo mutatus, priorum oblitus retinere populū cœpit, & quasi aliarum etiā afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitum quem prius concesserat timore magis compulsus, quā ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominē fraudulētum vindicat. pedunculorū enim magna vis e corporibus Aegyptiorū scatebat, a quibus mali male perdebantur, neq; lauacris, neq; medicamētorū inunctionib⁹ extinguere eos volētes. Qua noua peste turbatus Rex, & nō magis ipso periculo quā eius fœditate ac turpitudine territus, nequā cū esset, ægre dimidiata ex parte resipuit. Hebræis n. exire permissis, ac mox malo cessante liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat. quo facto magis etiā Deū exasperat, putās se prouidentiā eius circūuenire posse, quasi Moses, & nō potius De⁹ pœnas de Aegyptiis Hebræorum oppressionib⁹ sumeret. Varias ergo & multiformes bestiolarū species immittit, quales nemo ante eam diē vnquā viderat, tāta copia, vt tota regio malo hoc repleretur, præ quarū frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat, & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege vero & ne tum quidē resipiscēte voluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidem cum viris dimittente,

An. mūdi 2454. Ante Christū na. 1510. *Moses Regem iterū Hebræos vt dimittat hortatur.*

Prima Ægyptiorū plaga: Aqua in sanguinē mutata. Exod. 7.

Exod. 8. 9 Altera plaga, Rana.

Tertia plaga, Pediculi.

pueros

Quarta plaga Beſtiola.
Quinta plaga, Peſtis Exod. 9.
Sexta plaga, Vicera.
Septima plaga, Grando.
Octaua plaga, Locuſta. Exod. 10.
Nona plaga, Tenebræ. Moſen Pharao propellit. Exod. 10. 11. 12.
Xanticus Macedonibus teſte Suida eſt Aprilis.
Iudæorũ Paſcha tranſitũ ſignificat.
Decima plaga, Ægypti primogenitorũ hominũ & animaliũ interitus.

pueros vero retinere volente, non defuerunt Deo variæ prioribus etiam grauiores pœnæ, quibus ob Regis maliciam in vniuerſam gentem ſeuere animaduerteret: ſed exulceratis intus & in cute corporibus miſerabilem in modum non mediocris numerus abſumebatur. Et cum ne ſic quidem Rex reſipiſceret, grando nunquam ante in Ægyptio cœlo viſa, tunc vero maior quam apud alios hyberno tempore, aut in ſeptentrionali regione, vere iam adulto ſuperne ruens omnes eorum fructus contriuit: & ſi quid intactum grando reliquit, nubes locuſtarum ſuperuenientes ita abſumpſerunt, vt fructuum colligendorum ſpes Ægyptiis omnibus omnino ſit adempta. Quod ſi Rex ſtultus tantum, & non etiam malus fuiſſet, poterat vel iam dictis cladibus admonitus reſipiſcere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametſi non ita intaniebat vt cauſam non intelligeret, tamen tanta malicia pectus eius obſederat, vt adduci nullo modo poſſet, quin Deo quaſi per contentionem repugnare, & in publica commoda ſciens volenſque peccare pergeret. itaque tandem Hebræis pueros et iam vna cum mulieribus concedit, ſed iuſſis vt bona ſua Ægyptiis tanquam prædam relinquerent, eo quod ex ipſorum bonis nihil poſt tot calamitates ſupereſſe conquerebantur. Moſe vero negante æquum poſtulari, alioqui non habituros vnde ſacrificarent, atq; hac controuerſia diutius durante, tã denſæ tenebræ omniſq; luminis expertes Aegyptiis ſunt circũfuſę, vt ipſpectu in vniuerſum priuati alij alio caſu abſumerentur, illo quoque metu imminente, ne forte penitus ab ea caligine abſorberentur. deinde his diſcuſſis poſt tres dies ac totidem noctes, cũ nondum flecteretur Pharaothes vt liberum exitum permitteret, his verbis eum Moſes aggreditur. Quouſque repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, neceſſ aliud præter hoc remedium aduerſus mala, quibus affligimini. Rex vero irate ferens hanc dicendi libertatem, minatus eſt eum capite plectendum, ſi poſthac de hac re moleſtus eſſe pergeret. Reſpondit Moſes, ſe non amplius hac de cauſa verba facturum, ſed ipſum cum optimatibus Ægyptiis vltro Hebræos rogaturum vt quamprimum inde proficiſcantur, atque his dictis abiit Deus autem cum decreuiſſet adhuc vna plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iuſſit Moſen edicere populo, vt paratum haberent ſacrificium, præparatum tertiadecima Xantici menſis in quartam decimam, qui apud Ægyptios Pharmuti vocatur. item Hebræis Niſan & Macedonibus Xanticus: vtque ipſe Hebræos educat omnia ſua ſecum portantes. ille vero inſtructos prius ad profectionem, & per ſodalitia diſtributos in vno loco continebat. illucęſcente vero quartadecima omnes ad exitum animati ſacrificabant, & ſanguine domos luſtrabant, aſperſos hyſſopo: & peracta cœna reliquias carnium exuſſerunt, tanquam exiturí. vnde nunc quoque ſolenne manet nobis idem ſacrificium, quam feſtiuitatem vocamus Paſcha. id tranſitum ſignificat, eo quod Deus illa die præteritis illæſis Hebræis, Ægyptios morbo percuſſit. nam peſtis illa nocte abſumpſit primogenita Ægyptiorum, vt agminatim ad regiam cõcurreretur à proximis vociferantibus non amplius detinendos Hebræos. tum Rex accito Moſe mandat vt abeant, ratus poſt eorum exitum regionem ceſſantibus calamitatibus ſubleuandam, donis etiam Hebræos honorabant, alij quo celerius diſcederent, alij propter vicinitatis conſuetudinem, atque hoc pacto exitum eſt ſentibus Ægyptiis & pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebant per Latopolim tunc deſertam: Babylon enim poſt eo loco eſt condita, Cambyſe Ægyptum vaſtante. cumque abeuntes iter ſtrenue continuarent, tertia die peruenerunt Beelſephontem ad ru-

brum

brum mare sitam, cumque nihil per viam inuenirent, propter solitudinem, macerata farina & modico calore in panis speciem solidata se sustentabant: quo victu per triginta dies sunt vsi. neque enim plus commeatus Ægypto extulerant, atque eum ipsum parce dispensabant ad necessitatem magis quam ad satietatē. quapropter in memoriam eius inopiæ festa per octo dies celebramus, quos vocamus azymorum. cæterum multitudo migrantium vna cum liberis & vxoribus, vix erat numerabilis, qui vero militarem ætatem habebant, sexcentorum millium numerum explebant.

Israelita ex Ægypto discedunt.

Azymorū festū.

Filiorum Israel numerus.

CAP. VI.

Quomodo Mosē duce Ægyptum reliquerunt.

RElinquerunt autem Ægyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo postquam Abraham pater noster in Chananæam venit: & post Iacobi migrationem in Aegyptum anno ducentesimo decimoquinto. Moses vero annum tunc agebat octuagesimum, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant etiam secum ossa Iosephi, ita vt filiis suis mandauerat. Ægyptios autem pœnituit quod Hebræos dimisissent: cumq; rex præ cæteris hanc rem ægre ferret, totū prælligiis Mosis imputans, decretū est, vt in eos irrueret: & correptis armis reliquoque apparatu, persequebantur, retracturi si possent assequi. non enim timendum ne Deus offendatur, cum iam semel exitus illis sit concessus. sperabant enim facile se in potestatem redacturos inermes, & de via lassos. itaq; obuium quemque rogantes qua tenderent, raptim insequebantur, tametsi per viam difficilem non solum exercitibus, sed expeditis quoq; viatoribus. Moses autem hac Hebræos ideo duxit, vt si Aegyptij mutata sententia persequi eos vellent, pœnas malitiæ violatique pacti persoluerent, neue Palæstini, quos ob veterem simultatem infensos habebat, de hac profectione certiores fierent. est enim illorum regio Aegypto contermina. quapropter omissa via quæ in Palæstinam ducit, per desertum via dispendiosa ac difficili voluit Chananæam inuadere: obiterq; iuxta Dei mandata in montem Sina populum sacrificaturum adducere, sed vbi ad rubrum mare peruentum est, ecce Aegyptiorum multitudo circumfusa in arctum eos compellit. aderant enim septingenti currus cum equitum quinquaginta millibus & ducenta millia scutatorum peditum. hivias omnes obsederant, quibus effugium Hebræis patere poterat, inter rupes & mare conclusis, quo loco mons præ aspretis inuius ad littus vsque procurrit. atq; ita ne fugæ quidem spe relicta Hebræos mare inter & montem obsidione premebant, oppositis armatis qua exitus in campos aperiebatur. in hac locorum iniquitate conclusi, cum nec obsidionem præ inopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire possent, necarma adessent etiamsi maxime pugnare cuperent, nihil superesse videbant nisi vt turpi deditione saluti consulerent, quo factum est vt Mosen incusarēt, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat: minimumque aberat quin Propheta lapidato, contemptisq; per incredulitatem pollicitationibus, deditione in pristinam seruitutem redirent. nam & lamentis mulierum ac puerorum exasperabantur, nihil nisi perniciem expectantium, cum essent rupibus & mari & armatis circumcirca cincti, nec vlla spes effugij relinqueretur. Moses autem efferata licet contra se turba, nulli succumbens difficultati non cessabat eis prospicere, Deo fretus, quem post tot libertatis præsagia probabile non erat permissurum vt aut delerentur, aut in potestatem inimicorum relaberentur. cumque medius in concione constitisset, sic ad eos verba fecit. Si

Tempus exitus ex Ægypto. Exod. 12.

Iosephi ossa. Hedio & Ruffinus cap. 14. al. 11.

Israelitæ Ægyptij persequūtur.

Quare Moses Israelitas non duxerit per Palæstinam

Israelitæ ab Ægyptiorum multitudine ad mare rubrum cinguntur. Exod. 14.

Israelitici populi ab Ægyptiis conclusi anxietas.

An. mũdi 2454. Ante Christũ na. 1510.

homo aliquis res vestras bene ac prudenter hactenus administrauerit, o portebat & in posterum similem eius curam & diligentiam expectare, nunc postquam Deus ipse gubernandos vos suscepit, quantæ insaniæ fuerit, eius opem non sperare, qui per me vltro vobis præstitit quicquid ad vestram salutem ac libertatem conferre videbatur. imo hac ipsa difficultas & angustia magis vos ad sperandum accendere debuerat. ipse enim vos in arctum hunc locum concludi voluit, vt ex tanta necessitate præter vestram æque ac hostium opinionem seruaret, atq; hunc in modum declararet, non solum potentiam suam, sed fauorem etiam, quo vos perpetuo prosequitur. non enim in paruis rebus Deus propitius auxilium afferre solet, sed tum potissimum quando spei superest minimũ. ergo huius ope freti, qui potest & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Aegyptiorum apparatu, neq; propter fugam mari & montibus impetiram animum despondete. potest enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

Moses populum vt Deo totũ se dedat hortatur.

Quãdo potissimum Deus auxiliũ afferre solet.

10

CAP. VII.

Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.

HAec effatus ad mare eos Aegyptiis spectantibus ducebat. Habentes enim eos sub oculis, quod essent persequendo defatigati, pugnam in sequentem diem differre, consultius putabant, vt vero ad extremum littus ventum est, tum Moses sumpta virga Deum in auxilium supplex inuocat, dicens: Tu Domine scis ipse quod nec viribus nec artibus humanis vllum hinc nobis patet effugium, superest vt ipse salutem huic populo expedias qui Aegypto relicta huc est delatus, tuam voluntatem tuamque fidem secutus. ad te solum omnia alia spe, omni consilio destituti confugimus, ad tuam tantum prouidentiam respicimus, quæ sola nos iratis Aegyptiis eripere potest. succurre igitur propere, & potẽtiam tuam exere, & populum iam conclamatæ salutis ad inducias & spem excita. in difficultatibus constituti sumus, sed nostris non tuis. tuum est Domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit, & hic potest te iubente aperiri. & illud in terram verti, possumus & per aerem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. hæc precatus, mare virga percutit, quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebræis ad fugam capessendam relinquit. Moses autem videns adesse Deum, & mare de suo solo cessisse, primus progreditur, hortatus Hebræos vt alacriter sequantur per viam diuinitus datam, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem salutis rationem tam subito exortam, illis vero impigre subsequentibus, nimirum diuina ope fretis, Aegyptij primum insanire eos putabant in manifestam periciẽ ruentes. postquam vero viderunt eos longe processisse, & impune absque omni impedimẽto iter facere, impetu facto persequi eos cœperunt, quasi & ipsi tutum per mare iter habituri, & præmissis equitibus à littore descendebant, iamque in aduersum littus euaserant Hebræi, hostib. à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiam miraculi nouitas nonnihil est remorata, sed cum incolumes illos terram tenere viderent, sibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verum fefellit eos hæc opinio, nescientes non quorumuis talem viam esse, sed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur. ergo cum iam vniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterum mare, & Aegyptios fluctibus inuoluit. ventis eodem impellentibus: accesserunt & imbres de cœlo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus, fulmina quoque deferebantur,

Moses ad Deũ precatur.

Mare rubrũ findi tur.

Israelitæ incolumes per mare rubrum euadunt quod Ægyptios inuoluit.

10

20

30

40

50

tur, & nihil omnino deerat eorum quæ ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa comprehendit, atque ita totus ille exercitus est deletus, vt ne nuncius quidem cladis domum reuerteretur. Hebræi vero vix sui compotes erant præ gaudio ex tam inopinata salute conceptо, accedente huc etiam hostium interitu, quo maior esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illis auxilium submittente, quapropter tum sua salute, tum inimicorum supplicio læti magis quam vlli ante hac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt, & Moses carmen laudes Dei & ob præsentem fauorem gratiarum actiones continens hexametro versu composuit. Hæc ego vt in sacris codicibus inueni, ita singillatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquam incredibilia, si priscis hominibus & ad maliciam etiam tum rudibus, de salute periclitantibus via per mare patuit, siue Dei voluntate, siue naturæ sponte: quandoquidem heri & nudiustertius Alexandri ductu Macedonibus Pamphylium mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium vti decreuisset: id quod omnes testantur qui res gestas illius Regis scripto prodiderunt. Sed de his vt cuique libet ita sentiat. Postera vero die cum æstus & ventus arma Ægyptiorum in littus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerant, Moses id quoque diuina prouidentia factum interpretatus, ne posthac inermes essent, collecta viritim distribuit: atque ita iam probe munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam ante dictum est.

An. mũdi 2454. Ante Christũ na. 1510. *Exod. 15. Carmẽ & gratiarũ actio Mosis & Israelitarum pro præsenti liberatione.*

Pamphylii mare quomodo Alexandro cesserit dũ non moueret in Persas: Ægyptiorũ arma cessisse ex Hebræorũ castris ex pulsis.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Tertius.

SVMMA CAPITVM LIBRI III. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.*
II. *De Amalecitarum & sociorum clade, & præda qua Israelitis inde obtigit.*
III. *Raguelis consilium quod genero suo Mosi dedit.*
IIII. *Moses conscenso Sina monte acceptas a Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.*
V. *De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.*
VI. *De arca in qua tabulæ legis Moses collocauit.*
VII. *De mensa & candelabro aureis, deq; altaribus tabernaculi.*
VIII. *De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.*
IX. *De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.*
X. *Leges de sacrificiis ac purificationibus.*
XI. *Leges belli & conseminationes.*

XII. Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna.
XIII. De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.

CAP. I.

Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.

An. mũdi 2454. Ante Christũ na. 1510. *Israelita in deserto æqua penuria laborant.*

RECENTEM hanc lætitiam ex insperato acceptæ salutis offuscauit nonnihil itineris molestia, quo per deserta in Sina montem ducebantur, quod emetienda esset regio difficilis propter ciborum & aquarum extremam inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim totæ squalida, & nihil omnino humoris habens, vnde fructus prouenire solent. talem autem viam necessario sunt ingressi, cum aliam non possent, deferebantque secum aquam priusquam desertum intrarent haustam duce ita præmonẽte. qua absumpta puteos magno labore propter duritiẽ terræ fodientes aquabantur, ac ne sic quidẽ vel satis bonã, vel quantum sufficeret inueniebãt. in hunc modũ iter facientes peruenium prima vespera in locum quendam cui propter aquas vitiosas nomen fecerunt Mar, amarorem vocabulo significante, ibique lassis de via & commeatu quoque iam absumpto inopiam sentire incipientibus, diuertere placuit. inuitabat ad manendum puteus forte repertus, qui tametsi tantis copiis non posset sufficere, nonnihil tamen solatij propter naturam regionis præbebat. audiebant enim nihil aquæ in progressu se inuenturos. hæc ipsa quoque amara fuit & nulli potabilis, non homini solum, sed ne iumento quidem. Moses autem videns eis animum cecidisse, nec habens quod diceret, non enim erat res cum hoste quem virtute repellere posset, sed & viri & imbellis mulierum ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægre expediebat consilium, populi miseriam ad proprium infortunium referens, ad hunc vnum enim concurrebant mulierculæ, infantibus opem implorantes, viri vero mulieribus, ne se despiceret, vtque salutis remedium aliquod quæreret. ad preces igitur versus orat vt Deus mutata aqua ex vitiosa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit frustum ligni forte ibi iacens, & medium per longitudinem scissum in aquam mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitum daturum se aquam desiderantibus, si gnauiter iussa peragerent. quibus rogantibus quid facto opus sit vt aqua mutetur, iubet robustissimum quemque certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquum potabile fore. quo facto aqua agitatione continua purior reddita, potum iam non aspernandum multitudini exhibuit. Hinc castris motis peruenerunt in Elym, agrum, vt primo aspectu è longinquo videbatur, non malum. ferebat enim palmas. vt vero propius est ventum, fefellit omnium expectationem palmæ enim non plures erant quam septuaginta, exq; non admodum proceræ propter loci ariditatem. nam ne à fontibus quidem rigabantur. qui duodecim eo loco erant, sed non ita l[a]e vt emissis riuulis humiditatem terræ subministrarent. quare ad egerendam arenam versi in nullas venas incidere poterant, & si quid modicum distillaret, fossione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoque non multum fructum ferebant propter eandem aquarum inopiam. quamobrem exortum est murmur multitudinis contra ductorem, omnem miseriæ suæ causam in vnum illum conferentis. triginta enim diebus itinere confecto, commeatum omnem quem secum extule-

Mara amarore significat. Exod. 15.

Moses Deum orat vt aquã vitiosam potabilẽ reddat.

Israelita in Elym perueniunt, vbi contra Mosen ob cõmeatus penuriam murmur exoritur. Exod. 16.

rant,

rant, iam absumptum desiderabant, & cum nihil alimentorum in terra delecta inuenirent, minimum à desperatione aberant: atque præsente egestate præteritorum tam Dei quam Mosis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbantur iamiam correptis saxis in imperatorem suum euasuri, autorem interitus sibi clamitantes. at ille irritatam multitudinem & tam acriter in se concitatam animaduertens, fretus Deo & conscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios vociferantes & saxa intentantes: cumque singularem quandam gratiam in vultu præferret, popularique facundia cum primis polleret, exorsus est iram eorum mitigare, oblecrans ne in præsentem necessitatē intenti omnium præteritorum beneficiorum memoriam abiicerent: vtque à difficultate tunc premente animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionē cumulati fuissent. nunc quoq; expectarent eum bonum exitum procuraturum, quem verisimile sit ad probandam eorum fortitudinem, patientiam & gratitudinem, vtq; appareat præteritane an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. cauendum igitur ne ob intolerantiam atq; ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendantur, qui & voluntatem ipsius quam secuti Ægyptum reliquissent, contemnant, & se ministrum eius iniquis odiis persequantur, præsertim cū hactenus in nullo eorum quæ Dei iussu gerenda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat deinde singillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptij, dum eos contra Dei voluntatem detinere conarentur: quomodo idem flumen illis qui idem cruentum & ad potum inutile, ipsis vero dulce fuerit ac potabile. quomodo item refluo mari locum eis & viam ad effugium cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutem sint consecuti, inimicos vero intercecione deletos inspectauerint: & quomodo in eum vsq; diē inermes, Deo præbente armorum quoque copiam sibi comparauerint, tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionē incolumes Deus eripuerit, qui cum semper sit omnipotens, ne tum quidem de ipsius prouidentia desperandum, quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandumque non esse serum auxilium quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur, & sic existimandum, non contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinem probari ac libertatis amorem, vt videat, vtrum eius cupidine & ciborum & aquarum inopiam sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suum vsum pascentibus seruire malint. Se quidē non tā sibi priuatim timere, cui certo iniuste nihil mali accidere possit, quam ipsorum incolumitati, si per istam lapidationem facta & consilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem reduxit, & iam ad sacinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat non de nihilo concitatos, ad preces & supplicationes confugit, & conscensa quadam specula, opem Dei rebus per inopiam afflictis deposcebat. in cuius solius manibus salus populi reposita esset, vtque propitius veniam daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus vero curæ sibi populū fore pollicetur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moses descendit ad multitudinem: illi vero animaduertentes promissionibus diuinis lætum, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumpserunt. tum ille stans in medio concionis, ait se præsenti necessitati à Deo remedium afferre. nec ita multo post magna vis coturnicum, quod genus auium præcæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari longo volatu fessatum, qui alioquin etiam non est sublimis, in Hebræos defertur. illi vero cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quære-

An. mūdi 2454. Ante Christū na. 1510.

Moses populum vt animum ad Dei dona ac gratiam vertant hortatur.

Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat.

Moses opē Dei implorat.

An. mūdi 2454. Ante Christū ānā. 1510. *In Hebræorū castra coturnices Deus immittit.*

bant, & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxiliū à Deo promissum simul atq; exhibitum: qui ad hunc modum pastis, alia mox alimenta demisit. nam interim dum Moses precabundus palmas attollit, ros de cœlo delabitur: qui cum manibus eius hærēs concreuisset, suspicatus ille hanc quoq; alimoniā à Deo dimitti degustat: lætusq; re comperta, turbā ignarā & putantē hiberna tempestate ningere, monet opinione falli, nec vulgarē rorē de cœlo descendere, sed alimoniā, quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret: ac nioxprægustatum offert, vt experti crederent. illi vero ad eius exemplum nouo cibo lætiffuebantur, qui suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspectu vero ad aromatis simillitudinem quod bdellium dicitur, magnitudine coriandri semini similis, eumq; pro se quisq; certātim colligebāt. Sed mox edicto admonentur, vt ex æquo assaronis mensuram quotidie colligerent: non enim defore hoc sibi genus, quod eo factum est ne infirmioribus deesset, dū robustiores per auaritiam plus satis colligunt. quod si quis contempto edicto vltra præscriptum modum collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat quam cæteri. quicquid enim vltra assaronē sequenti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptū: adeo diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hæc natura est, vt qui hunc habet alium non desideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio genere hoc cōpluitur, quemadmodum olim in Mosis gratiam Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi Manna vocant. nam & hæc vox Man, in nostra vernacula est percontatiua, quid hoc est interrogans. atq; ita perpetuum gaudiū ac securitatem per hunc cibum sunt adepti, quo per annos XL. deinceps sunt sustentati: tantum enim temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primū contigerunt castris motis, post quam in Raphidim peruenerunt extrema iam siti laborabatur: eo quod & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datum est, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderunt. Rursum igitur Mosi ita fecebantur. ille vero declinato ali quantisper turbæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potū quoq; in extrema necessitate largiretur tantum non siti deficientibus, quandoquidem solus cibus in hoc rerum statu nihil proderat. Deus vero nihil cunctatus promittit Mosi datum se fontem & aquarum abundantiam vnde minime sperārent: iubetq; vt virga feriens petram in conspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabat. velle se vt per ocium & absq; labore potum adipiscantur. His acceptis à Deo Moses reuertitur ad populum præstolantem & intentis oculis se spectantem. iam enim videbant à specula descendentem. qui postquam reuersus est, ait Deū eos ex hac etiam necessitate liberaturum, & insperato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito tetritis, si lassitudine ac siti confectis petra esset excidenda, Moses ferit eam virga, quæ è vestigio dehiscens aquam euomit copiosissimam simul ac limpidissimam. illi vero inopinato spectaculo attoniti, vel aspectu ipso recreabātur: mōxq; magna cum voluptate bibebant, quod esset dulcis & qualem diuinitus datam esse conueniebat. quapropter & Mosen plurimi faciebant, quem Deo tam carum viderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per sacrificia gratias referebant. Testantur autem sacræ literæ in templo dedicatæ, quod Deus Mosi prædixerit petram ex se aquam profluentem esse edituram.

Manna Israelitas Deus cibat. Edictum quantum Mannæ quotidie quilibet colligeret.

Manna quid significet. Exod. 17. Israelitæ 40. annos Manna sustētati. Israelitæ in Raphidim veniunt, vbi laborant siti. Moses virga petrā ferit & larga prosiliunde...

CAP. II.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda qua Israelitis inde obtigit.

An. mũdi 2454. Ante Christũ an. 1510. *Hodie & Ruffinus Cap. 2. Exod. 17.*

HEbræorum autem fame longe lateq; diuulgata, rumoribusq; de his per omnes gentes circũquaq; sparsis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & missis vtro citroq; legationibus adhortabãtur se inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, si modo possent, aduentantem multitudinem. præcipui vero huius expeditionis instigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolũt, vocanturq; Amalecitæ, inter eas gentes pugnacissimi. Horum Reges & se inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant externum exercitum Ægyptiorũ fugitiuos perniciem ibi struere dictitantes: quos nõ oportere contemni, sed priusquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionem adeptę, & fiducia ex ipsorum cessatione concepta priores bellum aggrediantur, tuto posse opprimi. cõsultiusq; esse in desertõ eorum conatus vlcisci, quam expectare dum vrbibus bonis ac opulẽtis potiantur. Hoc enim esse prudentium, initiis aduersariorum potentiæ quamprimum obstare, nec expectare dũ quotidianis successibus in maius augeatur, & potius curare ne in discrimẽ veniant, quam vt periculo eximantur. Post huiusmodi legationes decretum est communi consilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moses quam motum aliquem indigenarum: ergo cum videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiso & imparato cũ instructissimo hoste confligendũ erat: hortatur vt Dei sententia freti, cuius auspiciis libertatem seruituti prætulissent, nihil aliud quam victoriam cogitarent: neue reputarent quod armis, pecuniis, commeatu & aliis huiusmodi præsidiis sint inferiores, sed cum Deum pro se contra hostes stantem habeant, tales animos conciperent ac si humanis etiam opibus essent longe superiores, nec ignorare illos quantus sit adiutor, toties in grauioribus malis expertos. hunc & hostibus esse infensum, & Hebræis propitium: eumq; fauorem satis declaratum dum famem ac sitim prodigiose ab eis depellit, dum mari & monte inclusis insperatũ effugium expedit. ad hæc tanto magis ad victoriam aspirandum, quod post hanc nihil sint desideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatisq; tribunis & optimatibus, vniuersos & singulos hortatur, iuniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos vero vt omnes imperatoris sui nutus obseruent: at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, sperabant hanc pugnam miseriæ finem allaturam, & vltro Mosen rogabant vt se confestim in hostem duceret, neue intempestiua cunctatione alacritatẽ militum hebetaret. tum ille selectis è reliqua multitudine ad pugnam idoneis Iesum præficit, Naueci filium è tribu Ephræmitide, virum manu ac consilio iuxta promptum, & pierate insignem, & à Mose præceptore hac parte non degenerantem, aliquot etiam cohortes ita disponit ne ab aquatione intereludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus cutatis, intenti signũ classicó per Mosen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eumque de instruendis ordinibus admonebat. appetente vero iam die, hortatur ducem vt spei de se conceptę respondere studeat, & re feliciter gesta existimationem sibi apud milites cõparare, simillitet Hebræorũ optimum quenq; priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinẽ accẽdit. atq; ita instructos & animatos Iesu & Deo cõmittit, ipse montẽ ascendit. iamq; ad manus ventum erat, pugnabaturque strenue, nec adhoc

Amalecitæ monent in Israelitas.

Moses populum vt nihil aliud quam victoriã cogitarẽt, hortatur.

Amalecitæ fundunt fugantque Israelitas.

An. mũ di 2454. Ante Christũ na. 1510.

tationes mutuæ deerant, & quandiu Moses erectas manus tendebat, Amalecitæ deteriore conditione prælia bantur. Moses vero extensione manuum iassatus, cum obseruasset quotiescunq; manus dimitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariames maritum Vronem, vtrinq; astãtes manus sibi indesiuenter sustinere, neq; permittere vt per lassitudinem deferrentur. quo facto egregie vicerunt Hebræi, fuissentq; internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutem sibi quæsissent. qua victoria non alia vel magnificentior vel magis opportuna maioribus nostris contigit. nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaq; degentibus magnum terrorem incusserunt, & laboris præmium prædam opimam reportauerunt. namq; castris etiã hostilibus expugnatis publice & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem vix quotidianum victũ sibi parare poterant, nec in præsens tantum ea victoria profuit, sed in futurum etiam. non solum enim corpora aduersariorum, sed animi quoq; eo prælio sunt fracti, & omnibus circumquaq; gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis vero opulentiæ non mediocris accessio est facta. multũ enim auri & argenti in castris fuit repertũ, multa æramenta vel escaria vel coquinaria: magnus etiam pecunię signatæ numerus, ad hæc textilia & armorum ornatus, aliaq; supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solẽt. quin & audaciores multo successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenue colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est sortitum. Sequenti vero die Moses cæsorum cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis, quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesumq; ducem pro concione collaudauit, milite per acclamationes laudem viri comprobante, adeoq; incruenta fuit hæc victoria, vt ne vnus quidem ex Hebræis desideraretur, cum hostilium cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis aram DEO VICTORI posuit: prædixitq; internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius gentis relinquatur, quod Hebræos vitro armis aggressi essent, idque in deserto & inopia laborantes. postremo ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primũ prælium post exitum de Ægypto, quo hostem lacentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies aliquot festis epiniciis celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense postquam ex Ægypto mouerant, ad montem Sinã peruenerunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt iam ante commemorauimus.

An. mũ di 2454. Ante Christũ na. 1510. *Iosua Israelitarũ Dux designatur.* *Israelita prædã opimam ab Amalecitis reportant.* *Spoliorũ & præmiorum distributio.* *Amalecitæ internecione delendos prædicitur.* *Israelita ad montẽ Sina perueniunt.*

CAP. III.

Raguelis consilium quod genero suo Mosi dedit.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Exod. 18.

CVm autem rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoque peruenisset, gratulabundus occurrit Mosen & Sepphoram & eorum liberos salutatutus. Is lętus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulum præbet prope rubum, qui flagrationem illæsus euaserat. dum vero multitudo per suas quisque cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorẽ salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq; suum fastis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudem, multa in Mosis eius seruatoris cecinit, cuius auspiciis tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autẽ die

Raguel ad Mosen in desertũ Sinaĩ perueniit.

Raguel videns Moſen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipſum deferentibus, & alio arbitro ius ſuum tenere ſe poſſe non exiſtimantibus, & his etiam qui cauſam ſub tali iudice perdebant æquo animo ſententiam ferētibus) tunc quidem ſiluit, neminem volēs impedire quo minus iuſtitia viri frueretur. vbi vero tandem à negociorum tumultu abſolutum vidit, ſeductū ſeorſum quid facto opus eſſet docuit: conſuluitque vt minores cauſas aliis cognoſcendas cederet, ipſe vero tantum Reipublicæ negocia tractaret. non deeſſe enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam vero tot millium ſalutis ſuſtinere poſſe neminem, niſi Moſi ſimilem. itaque cū non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerunt vſui, tibi ipſi parcens, permitte aliis vt ipſi inter ſe lites ex iure dirimant, tu vero diuino tantū cultui deditus eſto, quo facilius populum è præſenti neceſſitate eximas. Quin & illud pro virili cōſuluerim, vt luſtratis ac recenſitis copiis eas in dena millia diſtribuas ſingulis huiuſmodi legionibus ſuos duces præficiendo, eaſq; rurſum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris, itemque in manipulos triginta & viginti & decem commilitonum, tū deinde ita diſtinctis præfectos imponas, ſingulis appellatione à numero ſubditorum militum indita. Iudices autē viros virtute ac iuſtitia præſtantes populi ſuffragiis creabis, qui de controuerſiis eorū decernant, & ſi forte quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atque hoc pacto neq; Hebræorū quiſquā ſuo iure fraudabitur, & tu ſine interpellatione Deū colens fauorem eius propenſiorē exercitui conciliabis.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Raguel ſiue Iethro Moſis ſocer ex Iſraelitis iudices deligendos cōſulit.

Hoc Raguelis conſilium Moſes libenter admiſit, fecitque quicquid ille monuerat, non ſibi hoc commentum vſurpans, neque authorē eius celans, ſed pro concione populo indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris ſuis Ragueli adſcribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorum, malens dignos ſua laude non fraudare, quam ſibi alienum decus vſurpare, vt hinc quoque virtutem ipſius cōiicere liceat, de qua ſuis locis ſæpe nobis dicendum erit. Interea dum his locis populus hæret. Moſes pro concione ait ſcire in montem Sina collocuturum cum Deo & aliquid vtile eis inde repertaturum, iubetque vt ipſi interim in propinquo caſtra metentur, viciniores Deo futuri.

Hedio & Ruffinus Cap 5. Moſes ſceri conſilium admittit.

CAP. IIII.

Moſes conſenſo Sina monte acceptas a Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

An. mūdi 2454. Ante Chriſtū nat. 1510

Hedio & Ruffinus Cap. 6. Moſes Sina montē aſcendit.

His dictis aſcendit Sina montem omnium regionis eius celſiſſimum, & ob nimiam altitudinem cauteſque præruptas non aſcenſus tantum hominum, ſed aſpectus quoque ipſos defatigantem, vt non immerito propter numen incolens religioſus haberetur. Hebræi vero iuxta mandatum Prophetæ moris caſtris radices montis occupant, ſuſpenſi animis quidnam boni ita vt promiſerat, eſſet à Deo reportaturus, atque interim dum ductorem ſuum expectant, feſtos dies agebant, caſtitatem ſeruantes tum in cæteris, tum abſtinendo à congreſſu mulierum per triduum, ſicut iuſſi fuerant, & aſſiduis precibus Deum ſolicitantes, vt propitius Moſem excipiens, donum ſibi per eum aliquod mitteret, quod ad vitam bene ac feliciter degendum conducibile foret. interim & victu ſumptuoſiore vtebantur, & ornatu ſplendidiore vna cum vxoribus ac liberis excolebantur. atque in hunc modum duobus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia, nubes primum præter ſolitum ſupra tota caſtra Hebræorum ſublimis pependit, tentoria quam late patebant contegens, reliquum cœlum circumquaque clara ſerenitate obti-

An. mūd. 2454. Ante Christū na. 1510.

obtinente: procellæ deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura simul crebro micantia terrebant, fulminaq; elisa significabāt Mosen ex sententia cum Deo propitio conuenisse. Hæc lecturi vt cuique placuerit accipiant, mihi certe fas non fuit discedere ab illis quæ in sacra historia conscripta habentur. Cæterum Hebræi visa insolita tempestate, eiusque horrendo strepitu aures feriente supra modum turbabantur. nam & rei nouitas terrebat: & rumor vulgatus de monte, quod crebro Deus eum inuiseret, quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti, putantes actum de salute Mosi. & illo per iram Dei sublato, se quoque simile exitiū manere. In tali rerum statu ecce tibi Moses exultans lętitia, vultuque ipso animum gaudio gestientem præferens. quo conspecto repente metus omnis abiit, inque locum eius spes magni alicuius boni successit: nam & aer ad eius aduentum pristinam serenitatem recepit. Moxigitur concionem aduocat audituram quæ mandata à Deo referat. quam vbi conuenisse animaduertit, è superiore loco, vt ab vniuersis exauditetur, in hūc modum est affatus: Viri Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodum nunquam antea vota nostra est aspernatus, ita hoc quoque tempore legatum vestrum benignissime excepit, & iam in castra vestra præsens ac propitius adest, præscripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem potest. quare per ipsum perq; eius magnifica opera vos obsecro, ne contemnatis quæ vobis dicturus sum, meam mediocritatem intuentes, quodque humanam linguam audituri estis: sed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoscite eius maiestatem, qui vt vestra commoda prouehat, me internuncio ad vos vti non est dedignatus. Non enim Moses Amatamæ & Iochabelis filius, sed is qui pro vestra salute Nilum sanguineis fluentis labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam variis calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis muniuit, qui omnium egenis cibos cœlitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris vsumfructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quem Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananææ terræ est factus, per quem Isacus confectis senio parentibus est natus, per quem Iacobus XII. honestissimis filiis est ornatus, per quem Iosephus in Ægyptiorū præsidem euasit. is inquā vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quā tanti numinis interpres. ea vobis sacrosancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatam vitam agetis, fruentes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisq; hostibus vestris semper formidolosi. ego enim cum Deo corā collocutus, immortalē eius vocē audiuiadeo illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His dictis adducit populum cum liberis & coniugibus vt Deum loquentem eis audiant, & quid agendum docentem, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguam in animos eorum illaberentur. itaque omnes audiebant vocem è sublimi descendentem, vt nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis euulgare, sententias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Hortenda fulmina in monte Sina.

Mosis ad Israelitas oratio.

Populus Israeliticus Deū de monte Sinai loquentem audit.

Decem præcepta. Exod. 20 Deut. 5.

Primum Præceptum, Deum esse vnum, & hunc solum colendum.
Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.
Tertium, Non temere iurandum.
Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.
Quintum, Parentes honorandos.
Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.

Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Non deponendum falsum testimonium.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moses prædixerat audiuit, dimissa est concio. Sequentibus autem diebus sæpius ad ducis tentorium ventitantes postulabant vt etiam leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quoue modo agendum esset per idem tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiorem legum partem in aliud tempus differo, priuatim de his commentaturus. Eodem fere tempore Moses rursum in Sina montem ascendit, prænonito ante populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit. cumq; diu tius moraretur, per XL. enim dies abfuit, cœperunt soliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neque in tot ærumnis aliud quidquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio. variabat enim rumores, dum alij deuoratum à bestiis iactant, maxime qui minus eum amabant: alij raptum à Deo videri malunt. qui vero prudentiores erant, inter vtranque sententiam ancipites, quod alterum ab humanis casibus non alienum, alterũ viri illius virtuti cõuenientius videbant, ipsius sortem satis æquo animo ferebant: suam autem vicem dolebant, quod tali præside ac patrono essent orbati, qualem alium inueniri credebant impossibile: & neque solicitudo iperare eos sinebat, neque spe adempti non dolere poterant. ac ne castra mouere quidem audebant, reditum expectare iussi. tandem XL. diebus totidemque noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentuque suo tota castra ingenti gaudio repleuit, diuinam prouidentiam illis adesse significans, & rationem bene ac beate viuendi se per eos dies didicisse. postulareque Deum vt tabernaculum ei faciant, quo descenderet quoties placeret, quod etiam migrantes secum circũferre possent, vt nõ sit opus amplius in Sina ascendere, sed interuisitans crebro & tantum non cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationibus. mensuram quoque & formã tabernaculi sibi præmonstratam, nihilque superesse, nisi vt ad eius fabricam quamprimũ se accingerent. His dictis profert duas tabulas continentes decem præcepta inscripta, in singulis quina erat autem Dei manus ea scriptura. Illi vero præsentia sermoneque Mosis læti pro se quisq; certatim ad structuram tabernaculi conferebant, aurum, argentum, cuprum, materiam ligneam elegantem & contra carien firmã, pilos caprarũ, & ouiũ pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura, quasdam etiam candidas colore, & alias purpureæ flore infectas, ad hæc lanas eisdem coloribus tinctas, & linum byssinum. lapillos quoque pretiosos qui ad ornatum auro includi solent, atque insuper vim magnam odoramentorum. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo postea quam istæ species ambitiosæ sunt collatæ, viritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quam pro domesticis facultatibus, architectos operi Propheta præficit ex mandato Dei, sed tales vt non alij deligendi fuerint, etiãsi populi suffragiis res commissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicibus extant: Beseleel ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror: & Et Eliabus Isamachi, tribus Danidis. Plebs autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, vt edicto coercendi fuerint, & præconis voce admonendi non esse opus pluribus, ita enim fabricatoribus est visum. atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur. Mose & mensuram & magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei colloquio didicerat, tum quantum instrumen tũ capere deberet ad vsum sacrificiorum & sacrorũ ministerium, rite ac

An. mũdi 2454. Ante Christũ na. 1510.
Exod. 21.
Exod. 24
Per 40. dies & 40. noctes in mõte Sinai Moses moratur.
Quadraginta ex. & noctes Moses ieiunat. Exod 26. Duæ tabulæ Mosis. Exod. 35. Israelitæ læti cer. atim ad structurã tabernaculi conferunt.
Exod 36. Beseleel & Eliab Architecti tabernaculi. Edicto plebs coercenda, ne quidquã amplius ad taber-

naculi structurâ offerant.

ordinate præscribente, nec minor fuit largitio mulierum circa vestes sacerdotales, & cætera quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

CAP. V.

De tabernaculo per Mosen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

Exod. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Omnibus autem paratis, & vasis aureis & æramentis ac textilibus, Moses indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculum erigit hoc modo. Atrium primo dimensus latitudine L. cubitorum, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinque cubita per longiora latera vicenos, & in postico latere X. In vnoquoque inerant annuli, & capitella argentea, bases vero auratæ mucronatæ, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terram defixæ. annulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmiabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum mollissimum circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totumque eum locum sepiens, vt nihil à pariete differre videretur. atque hoc modo se habebant septi tria latera. quartum vero latus L. item cubitorum totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinque habens geminatos vallos instar postium. ex argento hi quoque constabant præter bases, quæ erant æneæ. ab vtroque autem latere stabant tres valli bene firmati. erant autem & illi linteo è byssо contexto circumducti. ad ianuam vero pendebat velum viginti cubita longum, & quinque altum, ex purpura byssoq; & hyacintho contextum, varie picturatum exceptis animantium formis. intra ianuas autem erat aspersorium æneum, basi ex eadem materia superpositum, vnde sacerdotes manus ablueturent, & pedes perfunderentur. Hunc in modum septum attij se habuit. Tabernaculum autem statuit in eius medio versus ad orientem, vt sol surgens radios in illud mitteret: eratq; longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septentriones obuersus. tergum ad occidentem spectabat, attollebaturque tantum, quantum in latitudinem patebat. Erantq; tabulæ lignеæ vicenæ ex vtroque latere quadrangulæ, crassitudine quatuor digitorum, latitudine vnius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases, quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularum cardines suscipiebant. Parietis vero occidentalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita cõpagiuatę vt vnus paries esse videretur. Ex lateribus autem tabulæ erant vicenæ, quarum latitudo habebat mensuram vnius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris vero parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant, quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectę, quas angulares posuerunt ad instar maiorum tabularum. Singulæ vero tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, veluti quibusdam radicibus confixos per ordinem, ad inuicem per circuitũ respicientes, & per eos deaurati vectes immissi, singuli cubitorum quinque, tabulas coniungebant, intrabatque caput vectis vniuscuiusque in alio capite, in modum pyxidis, & post tergũ parietum in longitudine positorum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadès, quo per vncinos vtriusq; parietis latera cõtinebantur, incastrationibus factis & immissis ad inuicem. atque ita cautum est tabernaculo contra ventorum vim aliosue impetus, vt securum & immobile cõsisteret. Intus autem diuisa in tres partes longitudine, post decem cubita

Ante Christũ ann. 1506.

Tabernaculum.

Sanctuarium.

intima

intima, ſtaturæ ſunt columnæ quatuor eodem opere & ex eadem materia factæ, ſimilibus baſibus impoſitæ, paribus interuallis per tranſuerſum diſſitæ: vltra has fuit adytum, reliquum vero tabernaculi ſacerdotibus patebat. atque hæc tabernaculi trifariam diuiſio, vniuerſitatis naturã referebat, nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, ſacerdotibus inacceſſa cœlum Dei quodammodo repræſentabat: viginti vero cubitorum ſpatium, tanquam mare & terra hominibus inacceſſibilis, ſolis ſacerdotibus concedebatur. à fronte vero qua aditus patebat, columnas ſtatuerunt quinque æreis baſibus innixas. poſt hæc vela ſunt per tabernaculum expanſa, è byſſo contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus diſtincta. horum primum cubita decem quaquauerſum patebat, quod per columnas eſt diſtentum, quæ adytum à reliquo ſpatio diſparabant, & à conſpectu hominum excludebant. totumque hoc fanum vocabatur ſanctum, adytum vero vltra IIII. columnas ſitum, dicebatur ſanctum ſanctorum. fuit q; hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert aliisq; ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium figuris. alterum autem velum magnitudine, colore, textura priori par, circa ingreſſum ſitas quinque columnas tegebat, quod à ſummo ad dimidium columnarum pendens ibi anulis ſuſtinebatur, & acceſſum ſacerdotibus ſubintrantibus præbebat. huic pene contiguum erat aliud velum magnitudine par, ſed & è lino contextum, anulis à funiculo per tranſuerſum pendens, quod aliquando adducebatur, aliquando feſtis præcipue diebus reductum populi proſpectum admittebat. reliquis diebus, & maxime parum ſerenis obiectu ſuo picturatum illud velum à tempeſtatibus protegebat. vnde mos manſit etiam poſt templum exædificatum, vt velum huic ſimile in aditu prætenderetur. erant præterea decem aplea quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenumoctonũ cum vncinis aureis, qui contiguorum anulis ita inſerebantur, vt coaptata vnum viderentur: quæ extenſa fanum ſuperne obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus vno pede ad terram pertingentia. erant & alia peripetaſmata vndecim æque lata, ſed longiora, videlicet triginta cubitorum ſingula, è pilis eadem ſubtilitate qua illa è lana contexta, quæ tegmine ſuo vſque terram fuſa inſtar thalami exhibebant, vno à fronte prominente, quod in hunc vſum ſupra denarium numerum erat adnexum. hæc rurſus ab aliis è pellibus conſutis contra æſtus ac pluuiarum iniurias protegebantur. quapropter è longinquo ſpectantibus res erat miraculo digniſſima, colores enim tabernaculi non aliter micabant, quam ſi cœlum quis contueretur. cæterum cilicia & pellicea vela ita pendebant, ſicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempeſtates obiecta.

Ante Chriſtũ natum 1509.

Tabernaculi diuiſionis ſignificatio.

Exo. 26. Templum ſanctum. Sanctum ſanctorũ.

CAP. VI.

De arca in qua tabulæ legis Moſes collocauit.

TAbernaculo autem hunc in modum conſtituto, etiam arcam Deo ſacram inferunt, è materiæ natura validã, & ab omni carie inuiolabili. hæc vernacula noſtra lingua dicitur Heoron, figura tali. longitudo eius erat quinque palmorum: altitudo vero & latitudo trinũm palmorum, eratq; intus & extra tota laminis aureis incruſtata, & habebat tegmen aureis cardinibus coaptatum, nulla ex parte prominens, ex vtroque autem longiore latere inerant anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos vectes aurati vtrinq; traiecti, vt quoties opus eſſet quocunq; tranſporrari poſſet. neq; enim à iumentis vehebatur, ſed ſacerdotum humeris tranſferebatur. operculo autem eius impoſitæ erant

Exod. 37. Hedio & Ruffino cap. 8. De arca ſacra Deo.

Cherubin

effigies duæ, quas Hebræi Cherubeis appellant, ea sunt animantia volucria, noua specie nec vnquam cuiquam hominum visa: quæ Moses in Dei solio viderat figurata. in hanc arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in vtraque quina, & in singulis paginis duo cum dimidio; ipsamque arcam intra adytum recondidit.

Legis tabulæ in arca.

CAP. VII.

De mensa & candelabro aureo, deque altaribus tabernaculi.

An. mūdi 2455. Ante Christū natum 1509. *Hedio & Ruffinus cap. 9. Mensa.*

IN fano autem mensam collocauit Delphicis non absimilem, longitudine duum cubitorum, latitudine vnius, altitudine palmorū trium. eam sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Dorienses addere solent: sed superne quadrangulares erant. habebatque circumquaque labrum quatuor digitis tam inferne quam superne prominens. & per singulos pedes inerant anuli fere circa summum pedem; adhibebanturque vtrinq; duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulum vtrunque vt vectes trahiebantur, sed fibulato morsu mensæ labrum superne, inferne pedis anulum comprehendendo, facilitatem transferendi quocunque opus esset præbebant, hæc solebat deponi in fano versus septentrionalem parietem non longe ab adyto. & in ea disponebantur duodecim panes non fermentati, seni è regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi confecti è farina duorum assaronum, quæ mensura Hebræorum septem cotylas Atticas continet super panes autem ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ, post septem verò dies alii panes inferebantur, festo quod nos vocamus Sabbatum: cuius ritus causa alias est à nobis indicanda. Ex aduerso mensæ pr ɔp'us meridianum parietem situm erat candelabrum ex auro fusili sed non solido, pondo minarum centum. hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentum sua lingua nominant: eratque distinctum globulis, liliis, malis punicis, craterculis ab vna basi in altum assurgētibus, in septem ramos diffusis iuxta numerum solis & reliquorum planetarum. exibat autem in septem capita ordine inter sese respondentia: quibus imponebantur septem lucernæ secundum totidem planetarum numerum: respiciuntque ad orientem & meridiem, candelabro oblique posito. inter hoc & mensam vt dixi sita erat arula suffumigatoria, & ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina circumquaque contecta, cubitali in quadrum latitudine, altitudine vero dupla, super qua stabat foculus corona aurea circumquaque cinctus: cui anuli inerant cum suis vectibus, quo per viam sacerdotibus deportari posset. Sed & præforibus tabernaculi erat ara alia hæc quoque lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinque cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cratem pro foculo superpositam habens. excipiebat enim terra quicquid ignitum superne decidebat, quod basis nulla subesset. ad aram vero præsto erant infundibula & phialæ, thuribulaque & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

Hedio & Ruffinus cap. 10. Candelabrum aureum.

Ara suffumigatoria.

Exo. 38.

CAP. VIII.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

Hedio & Ruffinus cap. 11. Exod. 39. Vestitus sacerdotū.

ET tabernaculum quidem cum paratu suo sic se habebat. nunc restat dicendum de vestitu tam reliquorum sacerdotum quos illi chaneas vocant, quam pontificis, quem anatabachem nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primum de vulgo sacerdotum. Sacerdos

sacris

sacris operaturus purus iuxta legem & castus accedens ante omnia manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, consutum è byssо retorto: in quod pedibus insertis subducunt velut dimidiatas bracas, atq; ita circum ilia constringunt. super hoc induit linteam interulam byssinam è duplicata tela cõfectam, chetomene nostris vocatur, significatque ea vox lineam, linum enim vocamus chethon. id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habens manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani, ita contexta vt serpentis exuuium videri possit. floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen vero è sola byssо constat: quæ semel atque iterum circa pectus reuoluta ad talos vsq; defluit, tantisper dum sacerdotes à sacris feriantur: idq; ad ornatum conferre videtur. cum vero sacris est ministrandum, ne ventilata sit impedimento super humerum lævum reiicitur. hanc zonam Moses nominauit Abaneth; nos vocabulo à Babyloniis mutuato emian dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatur, haberq; circa collum amplam aperturam, cuius ore vncinis à pectore & à tergo committuntur: massabazanem vocant. super caput autem gestat pileum non fastigiatum, neque totum caput comprehendentem, sed paulo plus quam medium. hic vocatur masnaemphthes. est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sæpe in orbem replicata & consuta, quam supernè alia tela integit vsq; ad frontem descendens, & per superficiem verticis suturarum deformitatem occultans. hic adaptatur accurate, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis. Pontifex vero vtitur quidem etiam hoc, nihil eorum quæ enumerauimus omittens, sed superinduitur hyacinthinam tunicam talarem, quam nostrates methir nominant: astringitq; eam zona coloribus supradictæ simili, nisi quod auro intertexta. cæterum ima vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt medium esset quodque malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica, hæc tunica non constat è duobus segmentis, vt futuras habeat in humeris aq; lateribus: sed vnica tela in longum contexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsq; ad medium pectus: cui decoris causa assuta est fimbria ne sciissura appareat. eodem modo qua manus exeruntur est sciſſa. Super hanc terram etiamnum induit vocatam ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex variis coloribus auro intermixto ita contexitur, vt circa medium pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq; ita extantibus vt plane tunica appareat. lacunæ vero inseritur frustum amplitudine palmi auro eisdemq; coloribus, quibus ephodes, variegatum. id vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amussim spacium illud circa pectus à texente relictum expleat. id committitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & ne quid inter circulos hiet filo hyacinthino futuram explente. in vtroq; autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculpta sunt Iacobi filiorum nomina literis vernaculis linguæ nostratis, in vtroque lapide sena, ita vt seniores dextrum humerum obtineant, quin & essenem ipsum duodecim gemmæ distinguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme precium incomparabilis cui ternæ per ordines quatuor inerant, consertæ coronulis aureis ita vt excidere non possent: in primo ordine,

An. mũdi 2455. ante natũ Christũ 1509.

Manachases.

Chetomenes.

Abaneth

Massabazanes.

Masnaemphthes.

Pontificis ornatus.

Methir.

Ephod.

Essen siue Logion.

An. mũdi 2455. ante Christũ natum 1509.

sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbunculus, iaspis, saphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolitus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorum Iacobi nomina, quos tribuũ autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerunt. Cum autem per se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gemmarum sustinere, alios duos maiores in extremitate rationalis quæ respicit ad collum, eminentes è textura fecerunt: qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, venientes per fistulas quasdam ad extremitates humerorum, quarum catenarum summitas ascendens reducitur post tergum, & circulo qui est à tergo in epomidis fimbria connectitur, id quod præcipue sustinet ephoden, ne quo pacto defluere possit. esseni autem assuta erat zona iam dictis coloribus & auro distincta, quæ totum complexa, rursumque supra suturam nodata, deorsum propendere sinebatur. omnes autem fimbriæ quibusdam oris fistulosis vtrinque includebantur. Porro pileo, quali cæteri sacerdotes, vtebatur: super quem extabat alius consutulis ex hyacintho variatus, hunc aurea corona triplici ordine circundabat, in qua spectabantur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharus, apud Græcorum herbarios hyosciamus. quod si quis aut visam aliquando non satis animaduertit, aut nominetenus auditam de facie non nouit, huic etiam describere eam non grauabor. herba est tres palmos sæpe in altitudinem excedens, papo similem radicem habens: vix enim hac parte est alia similior. folia vero apio. hæc è ramis emittit calyculum ipsis inhærentem, vestituraq; tunica quadam, quam exuit fructu ad maturitatem tendente. calyculus autem est quantus articulus minimi digiti, circumferentiam habens crateri similem. quod ipsum clarius faciam propter ignorantes. ima sui parte circa fundum dimidiato globo est rotunditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursum dilatatus in labrum exeat mali punici vmbilico incisuris simile, cui operculum orbiculate inhæret, quasi de industria tornatum, eminentes habens incisuras, quas dixi vt in malo punico aculeatas & in acutos mucrones desinentes. continet autem sub operculo fructum per totum calyculum, herbæ sideritidis semini similem. florem vero fert qui papaueris yideri possit. eiusmodi corona ab occipitio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem isti calyculi non ambiebant, sed ceu lorum quoddam latum aureum, quod sacris characteribus Dei nomen incisum habebat. atque hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuam opinionem de nobis cõceptam, quasi per impietatem numen contemnamus, quod ipsi assiduo cultu venerentur. Nam si quis tabernaculi fabricam contempletur, & Sacerdotis ornatum, & vasa quibus inter sacrificandum vtimur, comperiet legislatorem nostrum diuinum quendam virum fuisse, & falsò nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnib. repræsentatã quodammodo vniuersitatis rerum naturã inuenire licet, si quis non ociose sed prudenter singula consideret. Nam & tabernaculum longitudine 30 cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus Sacerdotibus permissis, quasi profano loco terram & mare significat. hæc enim ab omnibus promiscue calcantur. tertiam vero partem soli Deo designauit, eo quod cœlum hominibus sit inaccessibile. itidem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim menses diuisum. & cum candelabrum è septuaginta partibus composuit, duodecim signa per quæ planetæ feruntur subindicauit, & per septem lucernas impositas, totidem planetarum cursum. vela quoq; è quatuor coloribus contexta elementorum naturam designant.

Pontificis aurea corona triplex.

Sideritis.

Significatio tabernaculi fabricæ & Sacerdotij ornatus.

nam

nam byſſus terram referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit, purpura vero mare, eo quod conchylii cruore ſit fucata. aerem vero hyacinthus repræſentare videtur, ſicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum ſit lintea, terram ſimiliter ſignificat, hyacinthus vero polum, per mala punica fulgetra referens, ſicut tonitrua per tintinabulorum ſtrepitum. epomis etiam vniuerſi huius naturam indicat è quatuor coloribus cõtexta, quibus aurum acceſſit, ſicut ego interpretor, propter adiunctum rebus omnibus lucem eſſen quoque in eius medio eſt inſertus, non aliter quam terra medium mundi locum obtinet. Zona item quæ cingitur, oceani ſimilitudinem habet, qui vniuerſa circumplectitur. duo præterea ſardonyches in veſtitu pontificis pro fibulis additi, ſolis & lunæ ſignificationem habent. gemmarum etiam duodenarium ſiue ad menſes retuleris, ſiue ad patem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum vocant, nequaquam à vera coniectura aberraueris. pileus item cœli ſignificatio videtur eſſe, cum ſit ex hyacintho confectus: alioqui non ſuſtineret Dei nomen, & corona illuſtratur aurea propter ſplendorem, quo maxime Deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati ſumus per occaſionem, ne latentem in his legislatoris ſapientiam vltro diſſimulare videremur.

An. mũdi 2455. Ante Chriſtũ natum 1509.

CAP. IX.

De Aaronis ſacerdotio, & legibus quæ ad feſta ac ſacrificia ſpectant.

His ita peractis, priuſquam dedicarentur apparuit Deus Moſi, iuſſitque vt Sacerdotium Aaroni fratri ſuo conferret, ea virtute prædito vt merito præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione recenſuit virtutes illius, & quam ſtudioſus eſſet publicorũ commodorum, pro quibus toties in ſalutis etiam diſcrimen venire non dubitaſſet. Cumque omnes dicta eius comprobarent, & fauorem Aaronis vultibus ipſis præ ſe ferrent, Viri, inquit, Iſraelitæ, opera iam ſunt abſoluta, qualia vel Deus popoſcit, vel noſtræ facultates præſtare valuerunt, & quoniam ſcitis eum in hoc tabernaculo excipiendum, ante omnia proſpiciendum eſt quis ſit idoneus ſacerdotio, qui ſacra curet, & pro vobis vota faciat. quod ſi res arbitrii mei fuiſſet, mihi ipſi honorem hunc adiudicaſſem, tum quod ita natura comparatum ſit, vt quisq; ſibi optime velit, tum quod mihi conſcius ſim laborum pro repub. ſuſceptorum, quibus tale præmium iure meo repoſcere poſſem. Nunc Deus ipſe cuius eſt ſacerdotium, Aaroni hunc honorem deferendum decreuit, eique ſui calculi prærogatiuam contulit, vt qui iuſtitia in toto populo præmineat, cui iam antè veſtem ſacratam & curam ſacrorum altariſque ſui deſtinauit. is pro vobis vota faciet apud Deum, eo libentius exauditurum, quod & iam ante in vos eſt propenſus, & propitiatorem habituri eſtis quem ipſe in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & ſuo quoque ſuffragio Dei comprobauit electionem. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virtutem fratris honore hoc longe digniſſimus, cui fuerunt eo tempore filii 4. Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithmarus. Quicquid autem ex collatis ad fabricam tabernaculi ſuperfuit, torum iuſſi ſunt in vela tectoria tabernaculi & candelabri, & aræ in qua ſuffitus fieret, aliorumque vaſorum impendere, vt hæc dum in itinere tranſportantur, neque pulnere, neque pluuia, aut alia quacunque iniuria lædi poſſent. Poſthæc conuocato populo imperauit vt rurſum contribuerent viritim dimidium ſiclum. ſiclus autem nummi genus eſt apud Hebræos, quales ſunt tetradrachmi Attici. at illi ſine

Hedio & Ruffinus cap. 12. Exod. 28. 29. 30. 40.

Aaroni Moſis fratris ſacerdotiũ confertur a Deo.

Aaronis filii. Exo. 37.

Siclus.

Israelitarum etatiu annorũ viginti & supra vsque ad annũ quinquagesimum numerus.

Vnguentum sanctum.

Sacrificia.

Beseleel.

Exo. 45.

Tabernaculum in deserto dedicatũ primo die Aprilis, anno secũdo exitus ex Ægypto, mundi cõditi 2451 ante natũ Christum 1509.

Tabernaculi & sacerdotum dedicatio.

Leuit. 18.

Leuit. 9.

Sacrificiũ sponte sua accenditur.

Leuit. 10.

Nadab et Abiu Aaronis filii combusti.

iorora paruerunt, quorum numerus fuit sexies centena millia, & insuper quinque millia quingenti quinquaginta: conferebantque id argentum soli ingenui ætatis annorum viginti & supra vsquéad annum quinquagesimum: quod mox in vsus tabernaculi est insumptum. deinde & tabernaculum & Sacerdotes lustrauit in hunc modum. mitræ electæ siclos quingentos, ireos tantundem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti ponderis concisa ac contusa iussit macerari in oleo oliuarum, hin. mensuræ nomen est, quæ capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte vnguentariorum decoctis factum est vnguentum suauissimum: quo & sacerdotes, & totum tabernaculum vngens purificauit. Offerebantur deinde multa & varia super altare aureum adolenda preciosa valde, quorum naturam, ne sim prolixitate Lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autem bis in die suffitum facere, ante ortum & circa occasum solis: & oleum purificatum ad lucernas seruare, quarum tres in sacro candelabro per totam diem Deo lucebant, reliquæ sub vesperam accendebantur. Porro omnibus iam absolutis, palmam artis fabrilis tulerunt Beseleel & Eliabus. nam & aliorum inuenta excoluerunt, & ipsi multa de nouo inuenerunt: ex his tamen duobus præcellebat Beseleel. insumptumque est huic fabricæ tempus mensium septem: quo transacto primus annus ab exitu ex Ægypto est expletus. Initio vero sequentis anni mense Xanthico Macedonum, Hebræorum nisan, nouilunio tabernaculum dedicatum est, & quicquid vasorum in eo fuerat. Statimque Deus indicauit gratum sibi esse & non superuacaneum laborem Hebræorum, præsentem se fano suo hunc in modum declarans cum cœlum esset alias serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tantæ quantæ solent esse hybernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanum transmitteret: iucundusque ros distillabat ab ea, præsentiæ Dei fidem populo astruens. Moses autem distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum taurum & arietem, hædumque pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicam dum de sacrificiis tractabo, & quæ victimæ solidæ tradantur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorum eius aspersit, purificans eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorum curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguento sicut iam dixi confecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnumquenque pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiose victimas offerebant, quibus super aram impositis subito sponte sua ex illis ignis fulguris in morem emicuit: & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generose pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei voluntate factum. Ex quatuor filiis quos dixi, seniores duo Nadabus & Abbius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptum Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorifice sepelire: totusque populus inopinatam hanc eorum mortem luxit: solos fratres ac patrem Moses voluit a mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quam suam tristitiam habere. iam enim sacrum amictum Aaron gestabat. Cæterum Moses re-

cusa-

cusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem non amplius ascendebat, sed in tabernaculum ventitans oracula quoties opus erat à Deo referebat, cultu & habitu priuati hominis vti perseuerans, neque quicquam præter reip. curam præ aliis sibi vendicans. Leges præterea scribebat & viuendi rationem, quam seruantes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter & pacate viuere: atque hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicam autem & de illis legibus suo loco, nunc illud succurrit, quod in mentione Sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. nam ea vestis omnē sub prophetiæ prætextu impostorum occasionem ademit his qui illa vtebantur: liberumque Deo vel adesse Sacerdotibus, vel non, omnibus & popularibus demonstrauit, & exteris, si qui forte huic spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos Pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli non notam narrare supervacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrum humerum occupabat: tantumque fulgorem emittebat, vt procul etiam intuentibus conspiceretur, idque præter naturam suam & consuetudinem: quod certe admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiæ opinionem aucupantur. Sed mirabilius est quod nūc dicturus sum. per duodecim gemmas, quas in pectore pontifex insutas esseni gestat, in bello victoriam prænunciare Deus solebat. nam priusquam exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facile innotesceret, adesse Deum, opemque & auxilium suum inuocantibus esse allaturum. quapropter Græci qui à nostra religione non abhorrent, cum hoc miraculum pro compertissimo habeant, ita vt negari non possit, essena vocant logiòn, hoc est, oraculum. Desiit tam essen quam sardonyx fulgorem emittere annis ducentis antequam hæc commentaremur, irato Deo propter legum suarum præuaticationem: de quo alias opportunius dicetur, nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunque ad Sacerdotalem ordinem pertinebāt rite peractis, populus Deo in castrotum contubernium recepto lætus ad hymnos & sacrificia se conuertit, non aliter quam omnibus iam malis auerruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donaque Deo tam priuatim quam publice per singulas tribus offerebant. Principes enim tribuum bini de suo conferentes plaustrum cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirent: & præter hoc vnusquisque eorum obtulit phialam & trulleum & acerram. hæc decem Daricos valebat, eratque odoramentis referta. trulleum vero & phiala, vtraque simul ducentos siclos pendebant, sed phiala seorsim tantum septuaginta. hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebatur, præterea vitulum & arietem cum agno anniculo in holocaustum, & hircum pro peccatis, ad hæc obtulit vnusquisq; Principum alias victimas, quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinq; arietes cum agnis anniculis & hœdis. atque ita per duodecim continuos dies sacrificauerunt, qualibet die vnus. Moses autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis, & de ferendis legibus: quas meliores quam vt ad hominem autorem referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeo vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his nunc desino, proprium volumen aliquando huic tractationi dicaturus.

An. mūdi 2455. an. Christum nat. 1509.

Gemmarū in Pontificali ornatu miraculum.

Principū tribuū sacrificia & dona. Num. 7.

Moses in tabernaculo Deū consulit.

CAP.

An. mũdi 2455. an. Christũ nat. 1509.

CAP. X.

Leges de sacrificiis & purificationibus.

Hedio & Rufinus cap. 13. al. 12.

NVnc paucas tantum commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum vtrumq; duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideo vocatur holocautoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouem, agnum & hœdũ, & hos quidem anniculos, bouẽ vero licet mactare etiã grandiorem. Sed opus est vt sint omnia masculą quę solida concremantur. His iugulatis Sacerdotes aram circumquaque sanguine horum tingunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente, deinde pedes & intestina omnia diligenter primum repurgata ad reliquum aceruum adiiciunt, tergora vero Sacerdotibus cedunt. & holocautomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum vero pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentum & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni aræ inferunt. pectore vero ac dextro crure Sacerdotibus concesso, reliquis carnibus per biduum epulũ instruunt, & quæ superfuerunt igni cõburunt. idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocautoma, altera sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de sacrificiis disseremus. Nam quiper ignorantiam peccauit, agnum & hœdum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdosq; sanguine non vt ante aram, sed cornua eius sola imbuit: renesque & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram infert. Sacerdotes vero tollunt sibi & pelles & carnes eadem die absumendas in fano. nam lex vetat quicquam in posteram diem reliquum facere. Quj autem sciens peccauit, nemine consscio, arietem offert lege ita iubente, cuius carnes in fano similiter Sacerdotes eadem die consumunt. Principes quoq; cum pro peccato sacrificãt, eadem, quę plebeii, offerunt, hac tantum differentia, quod victimas adducunt taurum & hædum masculum. Iubet etiam lex vt tam in priuatis quam in publicis sacrificiis farina afferatur puriſſima, cum agno affaronis mensura, cum ariete duorũ, cum tauro trium. hanc consecrant in altari oleo subactã. nam & oleum sacrificantes afferunt, cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partem, cum agno quartam. ea est mensura prisca Hebræorum, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem non sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in aram coniicit reliquum eius Sacerdotes in cibum sumunt, aut coctum: nam oleo subigitur: aut panibus inde confectis. quantumcunq; autem Sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal vna cum genitrice, & alias quoq; non nisi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperanda valetudine, aut alia de causa, in quibus liba cum victimis insumuntur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, Sacerdotibus quoque partem suam inde sumentibus. Publicis vero impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac vespere. Septima autem quaque die duos iugulant, eodem modo sacrificantes, & nouilunio præter quotidianas victimas duos boues

Holocautoma. Leuit. 1.

Sacrificiũ pro gratiarum-actione.

Leu. 4. 5.

Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis.

Sacrificiũ si quis sciens peccauit. Leui. 4. 9.

Consuetudo in sacrificiis obseruata. Leui. 2.

Num. 28. 29.

cum

cum agnis anniculis ſeptem, & arietem: hædum vero pro peccato, ſi quid forte per obliuionem omiſſum fuerit. Septimo item menſe, quem Macedones hyperberetæum vocant, præter iam dicta taurum & arietem & ſeptem agnos mactant, & hædum pro peccacis, decima deinde luna eiuſdem menſis ieiunant vſque veſperam: ſacrificantque eadem die taurum & arietes duos & agnos ſeptem: & pro peccato hædum. adducunt autem duos præter hunc hædos: quorum alter viuus extra fines in deſertum emittitur, in quem, ſi quid mali propter peccata populo immineat, auertatur. alterum vero in ſuburbanum in locum puriſſimum eductum cum ipſa pelle exurunt nihil omnino purgantes. & cum eo ſimul exuritur taurus, non à populo adductus, ſed ſumptu pontificis. quo mactato, & ſanguine eius ſimul & hædi in fanum illato, aſpergit digito tectum ſepties, totiesque pauimentum, turſusque toties interiora fani circum altare: reliquum deinde circum altare maius quod eſt ſub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris inferunt altari: pontifexque adiicit arietem de ſuo, ſolidum Deo conflagraturum. Eiuſdem menſis decimaquinta, tempore iam in hibernum vergente, tabernacula compingere iubetur per ſingulas familias contra ventura frigora quæ annus ſeneſcens afferre ſolet. quin & in patria tandem conſtituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis ſint habituri, & octo dies feſtos ducere, victimasque Deo ſolidas incendere, & ſimul pro gratiarum actione ſacrificare, manibus interim geſtantes ramos myrti, ſalicis & palmæ, ex quibus mala Perſica dependeant, prima die ſacrificium debet eſſe holocautoma ex tredecim bobus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus dieb. idem numerus agnorum & arietum vna cum hædo mactatur, ſed per ſingulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad ſeptenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactantque ſicut diximus vitulum & arietem & agnos ſeptem, & pro peccatis hædum. Atq; hæ ſunt Hebræis ceremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Menſe autem Xantico, qui noſtris niſan vocatur, & annum exorditur, luna quartadecima, ſole arietem obtinente, quandoquidem hoc menſe ab Ægyptiaca ſeruitute liberati ſumus, ſacrificium, quod tunc exeuntes feciſſe diximus, Paſcha nominatum, quotannis inſtaurare lege iubemur: celebramusq; id per ſodalitia, nihil e victimis in ſequentem diem relinquentes, quæ eſt quintadecima & azymorum feſtiuitatis prima. nam hoc feſtum priori continenter ſuccedit, duratque dies ſeptem, per quos panibus non fermentatis veſcuntur, & per ſingulos dies tauri iugulantur duo, aries vnus, agni ſeptem, hæc holocautoma fiunt, additurque hædus pro peccatis in quotidianum epulum ſacerdotibus. Secunda azymorum die quæ eſt menſis huius decima ſexta, frugibus demeſſis & hactenus intactis incipiunt frui, æquumque rati Deum huius vberitatis autorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinſunt, atque ita in alicæ modum fracti aſſaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum Sacerdotum vſui cedit: & ex eo licitum ſit publicas ac priuatas meſſes metere, primitiarum tempore agnus in holocauſtum Deo mactatur. Poſt Paſchale ſactum elapſis ſeptem ſeptimanis, hoc eſt quadraginta nouem diebus, quinquageſima quam à numero aſartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem e farina triticea duobus aſſaronibus cum fermento confectum, mactantq; agnos duos, hæc oblata mox in cœnam Sacerdotibus apponuntur, & eadem die fit vt nihil ſuperſit abſumuntur. cæterum holocautoma faciunt e tribus

An. mũdi 2455. an. Chriſtũ nat. 1509.

Sacrificiũ menſis Octobris.

Tabernaculorũ feſtum.

Exo. 23.
Leui. 23.
Deut. 31.

Exod. 12. 13. 23.
Leuit. 23.
Num. 9.
Deut. 16.

Paſcha decimaquarta Aprilis.

Feſtum azymarum.

Primitiæ frugum.

Sacrificiũ Pentecoſtes.

An. mũdi 2455. ãte nãtũ Christũ 1509.

In singulis festis et sacrificiis quid obseruetur.

Panes propositionis.

Leuit. 8. Num. 3.

Leui tribui cultui sacrato.

Res immundæ. Leuit. 12. 13. 14. 15.

Qui homines immundi.

De leprosis.

Contrà illos qui Mosen & Israelitas propter leprã proiectos ex Ægypto contendunt.

Hecatæus & Ruffinus cap. 14.

vitulis, arietibus duobus, agnis quatuordecim, hœdisque pro peccato duobus. Nullum autem festum ducitur absque holocaustomate & laborum vacatione, sed in omnibus omninò hæc duo lex obseruari iubet: & post sacrificium in epulis degunt. ex publico præbetur panis non fermentatus ex farinæ asſaronibus viginti quatuor. coquuntur autem bini pridie Sabbati: & Sabbato mane proponuntur in sacra mensa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respicientes: atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vsque in proxime sequens Sabbatum: tunc demum alii pro illis recentes supponuntur, & hi priores Sacerdotibus in cibum dantur: thus item sacro igne abboletur, quo ad holocaustomata vti solent, & pro eo quoque aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratã, & modica coctura duratam: estque demensum eius farinæ asſaron vnus. huius dimidium mane, tantundem vesperi, in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem aliàs diligentius explicabimus. Cæterum Moses tribum Leuiticam à cætero populo exemptam, vt Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum sacris vasis sartum tectum curandum commisit, iubens vt ad præscripta Sacerdotum sacrum ministerium capesserent: atque eo tempore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post hæc animalia discreuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus vesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorum esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certe ideo vetuit, quod hũc animam & spiritum putaret: neq; animalis non occisi carnem ad cibum concessit. ad hæc reticuli & adipis captini; ouilli & bubuli abstinentiã indixit. Eiecit etiam è cœtu & consuetudine hominum leprosos, & seminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur vetari inter homines vetuit, nec nisi post septimam diem puras haberi voluit. eum quoque qui cadauer cursset, per totidem dies à cœtu arcuit. si quis autem vltra hunc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarum alterum sacrificare oportet, alterum Sacerdotes accipiunt. eodem modo & pro gonorroico sacrificari mos est. qui verò per somnium genituram emisit, si se mergat in aquam frigidam, vt solet fieri post legitimum vxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil a cadauere differentes. quod si quis pristinam valetudinem à Deo precibus impetrauerit, & in cutem sanitatis colorem redierit, hic variis sacrificiis Deo gratitudinem suam attestatur, de quibus alias dicemus. Quo magis ridenda est illorum fabula, qui dicunt Mosen propter lepram ex Ægypto profugum, turbã eodem morbo laborantium in Chananæam duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nunquã Moses in suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio ferente, probabile erat ipsum reclamaturum: præsertim quum inter multas gentes leprosi versentur, & in pretio sint: & adeo nec relegentur, nec contemptim habeantur, vt in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis committatur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur vetabat, si tali vitio fuit infectus, quo minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potius quam detrimentum afferrent? Qua re manifestum fit quod hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem Dei talium legum autor esse voluit. Sed hæc quisque ita vt libitum fuerit accipiat.

Cæterum puerperas fanum introgredi vetuit, aut sacris interesse, vsque in quadragesimum diem si fœtus sit masculus: quod si fœmina sit,

duplum

duplum eius temporis præcibitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absque victimis, quæ partim Deo, partim Sacerdotibus cedunt. Quod si quis adulterii suspicionem de vxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est Sacerdotibus vescendum datur. Deinde aliquis Sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum: & inscriptò primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurãdum cum imprecatione, vt si pudicitiam læsisset, luxato crure dextro & ventre dissipato misere moriatur: sin autem præ amore nimio & præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit commotus, decimo mense infantem masculum pariat. peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam exprimit, & sumpto e fano puluere humi collecto, atq; in poculum aspersò, ebibendũ porrigit. mulier vero si iniuste est delata, praegnans facta mature & feliciter enititur. quod si coniugalem fidem & Deum iurisiurãdi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moses genti suæ de sacrificiis ac purificatipnibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulteriũ in vniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipublicæ quoq; interesse vt liberi legitimi proueniant. Item incestum cum matre, aut nouerca, cum amita aut materitera, cum sorore natuue, omnesque tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente congredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis moribus turpem voluptatem captarent: & qui contra fecissent, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse voluit. hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quamuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuam, neque cauponariam aut fabulariam, neque à priore marito quacunque de causa repudiatam. Pontifici vero ne viduam quidem permisit, quod tamen cæteris Sacerdotibus liberum reliquit: sed solum virginem ducere concessit, eamque seruare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitum, ad fratres & parentes ac liberos mortuos accedere. Idem iubentur simplices esse, omnique fuco carere. Quicunque è Sacerdotibus integer corpore non esset, partem quidem suam cum cæteris accipere sinitur, sed ad altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solum in sacris subeundis puros esse oportet, sed vitam etiam irreprehensibilẽ præstare. quapropter qui sacrum amictum gestant, tantilper dum eo vtuntur, præter aliam castitatem, puritatem & sobrietatem à vino quoq; interim accentur. Victimæ etiam integri corporis mactantur, omnique vicio carentes. Hæc sunt quæ Moses iam tunc vitæ suæ tempore obseruanda tradidit: quædam etiam in futurum, ipse licet in deserto degens, Chananæam terram tandẽ adeptis prosperit. Septimo quoq; anno remissionẽ agris dedit, intactosq; aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iam ante populo septima quaque die remissionem à laboribus dederat. quæ vero per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse & promiscui vsus iussit, & neque indigenam neque aduenam ab eis fructibus colligendis arcerit: idemque obseruari post septimam annorum septimanam, qui numerus quinquaginta conficit, vocaturque Hebræis quinquagesimus quisque annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittũtur, qui contribules cum essent, legem aliquam violauerint, & supplicii vice in seruitũtem vindicati fuerint. Agri quoque ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Instante Iobelo, quæ vox libertatem significat, conue-

Puerpera leges. Num. 5.

Adulterii leges et zelotypia.

De adulterio et incestu.

Exod. 22. Deut. 17. Leui. 18. 20. 21. 29

Leuit. 21.

Qualis vxor Sacerdoti ducenda.

Leui. 25.

Lex septimi cuiusque anni.

Annus Iobelus.

An. mũdi 2455. Ante Christũ natum 1509.

niunt venditor & agri emptor, computatisque fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse comperiantur, recipit agrum venditor. quod si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiens emptor possessionem alteri cedit. sin vtraque paria fuerint, possessio ad veteres dominos reuertitur. idem ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum vero de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere, quod si integer annus interim abiuerit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo, moxque literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

CAP. XI.

Leges belli & consuetudines.

Hodie & Ruffinus cap. 15. al. 12. Num. 1.

LEgibus ad hunc modum digestis ad rei militaris curam animum adiuertit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur censum tribuum, excepta leuitica: eiusque cura principibus demandata, numerum eorum qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitæ enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorum qui arma ferre valerent, ætatis ab anno vigesimo vsque quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. Pro Leui autem allegit inter autores tribuum Manassem Iosephi filium, & Ephræmen pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionem à Iosepho impetrauerat, sicut supra diximus. Compacto igitur tabernaculo in medium castrorum illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebant. Forum quoque rerum venalium est propositum, & meroes suo quæque loco dispositæ: aderantque opifices omnium artium in suis officinis, vt plane ciuitas videretur, huc atque illuc commeans. Loca autem tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsim sunt recensiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octoginta, maribus tantum, & qui trigesimum à natiuitate diem excederent, in hunc cẽsum venientibus. Et quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties vero se alio mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem & buccinæ speciem ex argento talem. Canna erat tibia paulo crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantũ ad inflandum sufficeret; desinebatque in extremitatem campanulæ similem, quemadmodum tubæ. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excibantur: vtrisque vero clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties vero tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo vero, quia à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum medium portabatur inter sex tribus præcedentes. & alias sex pone sequentes. Leuitæ vero tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificiis, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quam exteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis celebrarunt, ex eo tempore quo in libertatem vindicati Ægyptiorum dominationem effugerant.

Moses populum numerat.

Num. 2. 3. 4.

Dispositio castrorũ.

Nubes super tabernaculum. Num. 9.

Num. 10.

Buccina dua ex argento facta.

Ordo castrorum cum tabernaculo.

CAP. XII.

Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna.

An. mũdi 2455. ante Christũ natum 1509. *Hedio & Ruffino cap. 16. al. 13. Num. 11. Seditio contra Mosen.*

NOn multo post à Sina monte castra mouentur, & post aliquot mansiones, de quibus dicemus, ventum est ad locum qui dicitur Iseremoth, vbi denuo populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregrinationis culpam in Mosen conferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solum eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate in extremis miseriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes, & si manna quoq; aliquo casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virum optime meritum passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorũ Mosi beneficiorũ, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opera diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse pollicendo se quamuis grauibus contumeliis immerito petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tantum diem, sed in plures etiam. Illis vero credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego, quantumuis male apud vos audientes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere. idque breui effis visuri. Vix hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorum insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis e populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocaturque Cabrotha ba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

Israelita in deserto coturnicũ carnes impetrant. Concupiscentia sepulchra.

CAP. XIII.

De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi, Israelitis terrorem hostium incusserunt.

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. 14. Num. 13. 14. Exploratores terra Chanaan mittit Moses.

MOses autem posteaquam abductos inde adduxisset in locum humanæ habitationi parum aptum, non longe à finibus Chananæorum situm, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Cumque in mediis constitisset. Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatem, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterum quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorum finibus, à quibus adeo nulla ciuitas, nullus ve rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gens collatis in vnum viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victoriæ præmium erit. Sed ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ vbertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos vero in primis concordiæ studere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex vnaquaque tribu vnum: qui exorsi à partibus ad Ægyptum vergentibus, totam Chananæorum regionem perlustrauerunt, donec ad Amathen vrbem & Libanum montem peruenirent, exploratæque terræ simul & incolarum natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo, quorum specimen erat allatum, vbertasque regionis quam audiebant, animos mul-

An. mūdi 2455. an. Christum nat. 1509.

titudinis ad bellum ſuſcipiendum erigebat. contra deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquiſitionem, quod flumina ſuperanda eſſent magna & profunda, & montes ardui tranſcendendi. & vrbes mœnibus firmiſſimis cingantur. Apud Hebronem vero etiam gigantum progeniem ſe reperiſſe aiebant, atque ita exploratores cum omnia maiora apud Chananæos inueniſſent, quam quæ hactenus poſt exitum ex Ægypto viderant, ſuo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impoſſibile rati talē terram acquirere, ſoluta concione domum reuerſi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deum verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilii præſtare. rurſumque Moſen incuſantes, in eum ſimul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atque ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia inſtando, mane vero ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Moſe ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euentum metuētes duo è ſpeculatoribus, Ieſus Naueci filius ex tribu Ephraimitide, & Chalebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compeſcunt, otantes vt bona ſpe ſint, neve Deum inſimulent mendacii, temere fidem habentes quibuſdam, qui vanis ſermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent: quin potius eos ſequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces ſe præberent. neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obſtaturam viris fortiter rem gerere paratis, præſertim auſpice Deo, & proillis in acie præiaturo. Ite, inquiunt, poſito omni timore alacres, Deoque freti, qua vos ducemus ſequimini. Talibus verbis conabantur ſedare tumultuantem populum. Moſes interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo, non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cum ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem DEVM ſignificat. Quo viſo Moſes animatus infert ſe in turbam, & vltro pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, non tamen quantā peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſoler paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lachrymis deprecanti, commemoraſſe Deum, quot & quantis beneficiis affecti, ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putarent, quam ſuis promiſſionibus. quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus præſtiſſet: attamen terram Chananæam eiusque vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta annis erraturos, quo peccati pœnas exſoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eosq; commodorum quibus patres ſe per intemperentiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturum. His denunciationibus vulgus attonitum, totum ſe mœſtitiæ dedidit: Moſenque obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatisque condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille vero negabat Deum laturum talibus ſe tentari precibus. non enim temere aut humano more ad hanc indignationem eſſe commotum, ſed iuſtam hic ſententiam protuliſſe. Non eſt autem incredibile, Moſen vnicum virum innumera penè hominum millia concitata ſedauiſſe, quandoquidem Deus illi præſens placabiliorem faciebat multitudinem, ſæpe iam ſuo malo experram, condueibilius eſſe non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille digniſſimus eſt admiratione, tum ob ſingularem virtutem, tum ob fidem non tantum à ſui ſeculi hominibus, ſed à

Explorateres Iſraelitis terrorem incutiunt.

Murmur populi cōtra Moſen.

Ioſua & Chaleb populum cōpeſcunt.

Moſes & Aaron Deo ſupplicant.

Hodie & Ruſinus cap. 18. al. 14.

Iſraelitæ in deſerto quadraginta annu erraturi.

Pœnitentia populi.

Moſes vir maximæ autoritatis.

poſte-

posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi lætre possit, quasi præsentē reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quod quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alii semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosi legibus quam suo proposito obsequi: idq; nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudii, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostram premeret, vt assaron quatuor drachmis veniret. & in festinitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & vnus, Attici vero quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est ex eam vnam inde comedere, tanta egestate premente, legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quod talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisq; vt videbitur sentiat.

An. mundi 2455. Ante Christū natum 1509.

Annona caritas principatu Claudii.

An. mũdi 2455. an. Christum na. 1509.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Quartus.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Hebræorum, inscio Mose, cum Chananæis pugna & clades.*

II. *Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.*

III. *Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filiis sit confirmatum.*

IIII. *Qua Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.*

V. *Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum Reges, deleueritque eorum copias.*

VI. *De Balamo vate.*

VII. *Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritu regio quomodo a Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.*

VIII. *Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.*

CAP. I.

Hebræorum, inscio Mose, cum Chananæis pugna & clades.

Num. 14. Israelita absq; Dei mandato & Mosis, cum hostibus congredi cogitant.

HEBRÆOS autem duram vitam in deserto agentes, & multis miseriis afflictos, nihil pœnis habuit, quam quod Deus nõ sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspiciis victoriam de hoste se posse obtinere: accusabantque eum, quasi hoc tantum agentem, vt in magna inopia constituti, semper ab illius consiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, non tam Mosis respectu, quam quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoq; si rem strenue gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiamsi Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninoque expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quàm pro excussa Ægyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, eiusque libidini seduci pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi vero non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quam loca deserta grauiorem in dies reddant, & auctore Deo manus cum Chananæis quamprimum conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum.

Com-

Comprobata deinde omnium calculis hac ſententia, populariter in hoſtes vadunt: qui neque feroci eorum impetu, neque immenſa multitudine perterriti, irruentes in ſe excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum cæſa, reliquos turpiter vertere terga coactos inſequendo, trepitudo in caſtra compellunt. Et clades præter omnium opinionem obſtata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantiſque ab irato numine immiſſam eſſe, eo quod non expectato oraculo ad pugnam prorupiſſent. Moſes autem videns tum ſuos accepta clade conſternatos, tum hoſtem victoria recenti elatum, veritus ne præſenti ſucceſſu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retro in deſertum reducere. Quumque populus poſthac in ducis poteſtate ſe fore polliceretur, malo admonitus nihil abſque ipſius conſilio proſpere ceſſurum, motis caſtris itum eſt in deſertum hoc animo, vt non ortus contra Chananæos pugnam capeſſerent, quam ſigno diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vſu venit, maxime rebus aduerſis, vt difficiles ſe moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam, idem accidit. Quum enim eſſent numero ſexcenta millia, & vel in ſecunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egeſtate ac infortunio, tam in ſe inuicem quam in imperatorem ſuum exaſperabantur. Quapropter tanta ſeditione eſt laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuiſſe accepimus, quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidiſſet, ni Moſes oblitus acceptæ iniuriæ quod minimum abfuit quin lapidarētur, rebus labantibus opem attuliſſet. Ac ne Deus quidem curam eorum prorſus abiecit, ſed tametſi contumelioſos non ſolum erga legiſlatorem, verum etiam in mandata diuina per Moſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima ſeditione, cuius abſque ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea edata Moſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primum expoſita.

An. mūdi 2455. Ante Chriſtū nat. 1509. *Hebræos Chananæis cadūt.*

Moſes retro populū ducit in deſertum.

Seditio aduerſus Moſen.

CAP. II.

Seditio per Chorem aduerſus Moſem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

Num. 16. Coires populū excitare aduerſus Moſen conatur.

Ores vir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, videns Moſem in celſo dignitatis conſtitutum, noleſte ac inuidenter id ferebat. Cum enim eſſet ex eadem tribu & conatione, iniquum cenſebat ſe illi poſthaberi, & diuitiis pollentiorem genere nihilo inferiorem, multaque in illum apud contribules Leuitas & inter cognatus concionabundus vociferabatur, rem indignam dicitans, nec diutius ferendam, Moſem ambitioſis artibus ſub prætextu iuſdem diuinitatis cum aliorum iniuria ſuæ tantum gloriæ ſtudere, & ſuper præter ius & fas ſacerdotium abſque populi ſuffragio fratri Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniuriam, quod ita latenter ſe in dominationem inſinuet, vt priuſquam ſentiri poſſit, populi liberas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum volente ac perſuaſo populo ſine vi ad tale faſtigium aſpirare. Qui vero bonis artibus eo peruenire deſperent, à vi quidem abſtinere ne bonitatis ac honeſtatis opinionem amittant, ſed techni maliciosis ad id conſequendum niti. Talium conatus in medium pertractos puniri è Repub. eſſe, priuſquam è clancularijs inſidiatoribus aperti hoſtes euadant. Quam enim rationem Moſem afferre poſſe, cur Aaroni potiſſimum & filiis ſacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honori ex

An. mũ di 2455. Ante Christũ na. 1509 Vitæ Balæ.

diuina voluntate deberetur, se merito fuisse præferendum, genere Mosi parem, ætate atque opibus potiorem. quod si antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitiis iuxta ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores videri volens rei publicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verum sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur: breuique eo res deuenit, vt ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur, qui omnes operam dabant: vt sacerdotium fratri Mosis ademptum, in illum transferretur. populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur: concurrebatque incondita multitudo in concionem, vbi stans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendum tyrannum, & populum è seruitute eximendum, cui sub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis electo[r], aliquem dignum fuisse ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis esset merito posthabendus: vel si Aaroni eum dare decreuisset, populi suffragio potius quam fratris beneficio fuisse datum. Moses autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum irritatum, nequaquam expauit: sed fretus conscientia rei bene administratæ, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodiit in concionem: & quoniam non erat imperitus animum quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi, inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducentos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imo ne reliquam quidem concionem contemno, etiamsi vobis diuitiis & cætesis dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quam vterque nostrum, facultates possides. neque quia nobilior. Cõmune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cultus eundem, cunctis autorem dedit. neque fraterno affectu motus quod aliis debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissem, nequaquam oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi non minus quam illi bene velim, & alioqui qualis erat prudentiæ me violati iuris reum facere, & huius facinoris præmium alteri cedere? Verum & à mea probitate abfit tale scelus, neque Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragiis committere, nullam prærogatiuam postulans ex eo quod hactenus eo sit legitime functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiam calculis iam ante comprobatus. neque enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quod vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quod ille retro detulit, salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud æquum est, vt qui semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit denuo quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionem obstare, quo minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras mane cum sua quisque acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu vero Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neq; maiorem quam Deus habeat, authoritatem tibi arroga: sed tu quoque inter cæteros huius honoris

Cora factionem ducenti quinquaginta viri sequuntur,

Moses populos obruendũ clamãt.

Mosis, ad Corem seditiosum oratio.

compe-

competitores iudicandus adesto; nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. vbi vero conueneritis, coram toto populo suffitum facitote, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, eum meaquoque autoritate confirmabo, meque ab hac calumnia collatæ per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba tumultuari simul, & male suspicari de Mose desistit, & insuper consilium eius collaudauit tanquam e Republica futurum: atque ita concio dimittitur. An. mũdi 2455. Ante Christũ nat. 1509.

CAP. III.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filiis sit confirmatum.

Postero vero die reditur in concionem vt sacro facto interessent diuino in iudicio per quod competitorum certamen erat dirimendum: eratque nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus expectationem, quibusdam Mosem in ordinẽ redigi cupientibus: qui vero prudentiores erant seditionum finem exoptantibus. timebant enim ne actum esset de Repub. si vlterius seditio procederet. multitudo quoque natura nouarũ rerum cupida, & ad oblaquẽdum magistratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moses autem missis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iussit vt ad conditum venirent sacris interfuturi. postquam autem negauerunt se obtemperaturos, neque diutius passuros Mosi potentiã artibus malis quæsitam in populo augeri: his renunciatis assumptisque aliquot præstantioribus, non est dedignatus ad contumacem Dathami factionem venire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Mosem cum primatibus ad se aduentare, progressi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus esset. aderant etiam satellites qui arcerent eum si quid vi agere vellet. ille vero iam propior sublatis in cœlum manibus, & elata voce vt à tota multitudine exaudiri posset. Domine, inquit, cœli & terræ ac maris. tu qui mihi testis es fide dignissimus, quod quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræorum perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationem. tu enim scis omnia, ipsas etiam cogitationes hominum: quapropter non dedignaberis rei veritatem atque istorum ingratitudinem in medium proferre. Nolli sane exacte & illa quæ natiuitatem meam præcesserunt, visa mirarum non audita: nunc in illis rebus testimonio tuo mesubleua. quas isti cum non ignorent, male suspicari tamen non verentur. Ego cum vitam agerem quietam, id quod mea virtute & tua voluntate Raguelisq; soceri beneficio consecutus eram. tamẽ relictis e us voluptatib. & commodis meipsum totum dedidi arumnis pro illo populo perferendis: & primũ pro libertate eorum, nũc vero pro salute promptissime magnos labores suscepi. Nunc ergo quoniam in suspicionẽ veni hominibus, qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in igne illo ad montem Sina mihi apparuisti, & voce tua spectaculoq; illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi voluisti, qui Ægyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum effugere cõcessisti, & Pharaonis potentiã succumbere mihi fecisti, qui ignaris viæ per mare mediũ iter aperuisti, cuius postea fluctibus Ægyptios inuoluisti, qui inermes armis muniuisti, qui ex vitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potũ nobis inopia laborantibus e petra produxisti, cibumque in terra non inuenientibus à mari attulisti, e cœlo deniq; nunquam ante auditum es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram ornasti, adesto mihi Domine iudex omniũ ac testis in

Ruffinus Cap. 2. Num. 16.

Dathã & Abiram contumaces.

Mosis ad Deũ precatio.

corru-

An. mũdi 2455. Ante Christũ na. 1509

corruptissimus, quod neque munera à quoquam Hebræorum, fauorem meũ contra iustitiam captante, admisi, neq; pauperem bonam causam habentem propter aduersarium diuitem perdere litem sum passus, & Republica sinceriſſime administrata in suspicionem culpæ, à qua sum alieniſſimus, venio, quasi fratri ob priuatum affectum & non tua voluntate sacerdotium tuum contulerim. ostende quod omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua voluntate ad effectum peruenit, & quod res Hebræorum cordi tibi sint, iusta in Dathamum & Abironem animaduersione declara, qui te stupidum faciunt meis impostoris circumueniri iactantes. facies autem manifestam aduersus insanos gloriæ tuæ detractatores vindictam, si non communi more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscens cum familiis ac facultatibus eos absorbeat, hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuetur, ne quis secus quam pium est de tua maiestate sentire audeat. & meum ministerium ex tua sententia esse comprobabitur. Quod si vera sunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus sum incolumibus Atq; ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, concordia, & mandatorum tuorum custodia seruа intactam & expertem supplicij sceleratis hominibus debiti, quandoquidem alienum est à tua iustitia, illorum pœnas immeritam Israelitarum turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repente contremuit, & vndante superficie, non secus quam pelagus vento fluctuans, vniuersum populum terruit, immani mox sonitu eliso, qua seditiosi tendebant. solum subsidit, & eodem momento omnes ad vnum absorbet. subla tisque in hunc modum profanis, hiatus ille ita rursum clauditur, vt ne vestigium quidem eius supereſſet. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumentum diuinæ prouidentiæ simul & potentiæ: fuitque hic casus eo miserabilior, quod adeo nemo ne propinquorum quidem aut cognatorum eos est miseratus, vt totus quantus erat populus, anteacto rum oblitus, lætis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt pestem ac perniciem popularium existimaret. Post Dathamum cum suis extinctum Moses pontificatus æmulos con uocat, Deo denuo commissurus electionem, vt ei sit ratum Sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in precio semper apud populares habiti, tum quod à maioribus omni virtute præclaris oriundi essent, tum quod ipsi nequaquam degenerarent, cumque his procedunt & Aaron & Cores, deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebãt acerris odo ramenta, quæ secum attulerant, cum subito tantus ignis effulsit, quan tum nec homines ipsi vnquã excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgẽtissimus simul ac flagrantissimus, cuius vi ac impetu ducenti illi & quinquaginta vna cum Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ compare rent, solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendium. His ita absumptis, Moses volens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cœleste numen humanis dolis circumueniri posse putant,

Datham & Abirã absorbet terra.

Corem cũ ducentis quinquaginta viris ignis absumit.

CAP.

CAP. IIII.

Quæ Hebræi in deserto per annos 38. obuenerint.

An. mũdi 2455. Ante Christũ na. 1509

POst tam euidens argumentum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotium ad Aaronem peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit, nec tamen ob hoc diu cessatum est à seditione, imo pene grauior prioré est insequuta. nam ex talibus casibus ortum habuit, vt facile appareret longo tempore duraturam. Cum enim semel animos hominum occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabantur Deum in gratiam Mosis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorum odio Deus sæuiret, sed à Mose solicitatus, ægreque ferebant, quod non solum impune tot optimatum morte populum multasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum aliis id male cessisse videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt superbæ & nimiæ Mosis potestati modum aliquem statuerent. facile enim hoc illi esse. Tum ille mature sentiens excitari turbas, veritus ne qui rursum res nouas molirẽtur, vnde magnum aliquod malum accidere posset, concionem aduocari iubet. & auditis postulatis nihil respondẽs ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore Sacerdotium, in cuius virga Deus signum ostenderit. quod vbi placuit, inscriptas attulerunt, cum alij, tum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam. eas Moses acceptas in Dei tabernaculum deposuit. sequenti vero die omnes protulit, quæ facile agnoscebantur, quod essent & à principibus qui attulerant, & à cętero populo notatæ, videbantq; alias eadem specie manere, qua erant pridie cum eas Moses acciperet, ex Aaronis vero ramos & germina esse exorta, & quod magis mirum, amygdala matura, quod virga ex hoc genus ligno constaret. hac nouitate spectaculi vulgus attonitum, omissis odiis quibus tam Mosem quam Aaronem prosequebatur, totum in admirationem diuini iudicij versum, amplius Deo repugnare desiit. rarumque Aaroni sacerdotium esse voluit, atque ita tertio Dei calculo confirmatus, nemine posthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorum populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moses autem posteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia fecisset, ne forte in parandis ad vitam necessariis occupari, negligentius sacra tractarent, mandauit vt post armis ac Dei fauore quæsitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro mœnibus eorum contiguo duum millium cubitorum, & insuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis simul ac Sacerdotibus conferendas, atque hi posthac eius tribus solennes reditus fuere. Nunc dicendum quæ sint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iussit vt Leuitæ concederent eis tredecim & decimatum à populo quotannis acceptarum decimas penderent, præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas est, primogenitum, si masculum fuerit, sacrificandum Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia vescantur in vrbe sacra. pro eis vero quibus patria lex vetat, dominus fœtus siclum cum dimidio dependat, pro homine vero primogenito quinque siclos. debent eis etiam primitias tonsuræ ouium, & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui vero ex voto se consecrant, Nazaræi dicti, capillum alentes, & vinum non gustantes, cum capillum consecrant, victimas eorum

Aliæ seditiones contra Mosen.

Aaronis virga germinat.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. Num. 18. 35. Leuit. 14 18. & 26. Sacerdotũ reditus.

Num. 6. De Nazaræis.

An. mũdi 2493. Ante Christũ na. 1473

rum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban seipsos nominant, hoc est, Dei donum, si velint à ministerio, ad quod se vltro obligauerunt, dimitti, Sacerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta siclos, virum quinquaginta. qui vero tantum pecuniæ non habuerint, hos Sacerdotum arbitrio relinquendos. quin & si quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen Sacerdotibus pectus & brachium dextrum. Tantum est quod Sacerdotibus Moses attribuit, præterque quicquid pro peccatis populus offert, vt in proxime præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quam filias & famulos etiam participes esse voluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano solo Sacerdotio fungentes mares eodem die absumunt. His ita post seditionem dispositis castra mouit, & cum omnib. copiis ad Idumææ fines peruenit, legatis primum ad Regem præmissis, petebat ab eo tantum liberum transitum, paratus ipsius arbitrio fidē dare sine cuiusquam iniuria iter se facturum: præterea forum rerum venalium suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aquæ pretium, si Rex ita iuberet. ille vero legatis, re infecta, dimissis, negatoque transitu armatus cum exercitu ei obuiam profectus, prohibiturus Mosen si vi viam aperire conaretur. at Propheta consulto prius oraculo, & Deo non permittente, vt ipse pugnæ principium faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem tempore sorori eius Mariammæ vltimus vitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mensis Xanthici luna prima: sepultaque est publico sumptu magnifice, super quodam monte, qui appellatur Sein. & post mœstruum luctum lustrauit Moses populum hunc in modum. Iuuencam laboris & aratri expertem, colore toto corpore rufam, paulum ante castra producta Pontifex in loco purissimo mactauit, & sanguinem septies digito aspersit versus Dei tabernaculum. Deinde solida iuuenca ita vt procubuit cum pelle ac intestinis ardente, lignum cedrinum in medium ignem iniiciunt, simulque hyssopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem vniuersum vir purus ac castus collectum reponit in locum purissimum: & quotquot posthac funesti purificatione opus habebant, paulum huius cineris in fontanam immittentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima, quo facto pro putis posthac habebantur. & hunc lustrandi morem etiam in terra belli sorte quæsita seruari præcepit. Cæterum funesto exercitu ita vt dixi lustrato, per desertum cum exercitu pergēs Arabiam petiit. Quumque venisset in agrum vrbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelsum, quo ager clauditur, Aaron conscendit, præmonitus à Mose quod esset moriturus: & in conspectu totius exercitus, stans in loco acclui, exutam pontificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis successio pertinebat, atque ita spectante populo moritur, eodem ipso anno quo sororem amisit, anno ætatis vigesimo tertio, dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Athenienſibus hecatombæon dicitur, Macedonibus Ious, Hebræis sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Mosis ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ montibus exortus, desertum medium pererrās, in Asphaltitem lacum influit, Moabitas ab Amorææis disterminans. estque hæc regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis suppeditat. ad eius Regem Sehonem misit legatos Moses, qui transitum per regnum peterent, fidem daturus, quod sine detrimento vel agrorum vel colonorum militem traduceret: sed persoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam si po-

Num. 20 Mosis ad Idumæos legatio.

Mariãme soror Mosis defuncta. Num. 19 Mos lustrandi populum.

Num. 20

Aaron moritur.

Ruffinus Cap. 4. Hist. ca. 8 Num. 21. Mosis ad Sehonem Amorræorũ Regem legatio.

tum

tum aquæ sine precio date grauarentur. Sehon vero negato transitu, & armato suorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur. An. mũdi 2493. Ante Christũ na. 1473

CAP. V.

Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amorræorum Reges, deleueritque eorum copias.

MOses autem postquam intellexit Amorræos hostilem in se animum gerere, haud ferendum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facile adduci posse vt pristinos tumultus ac seditiones renouarent, occasionem eis adimere volens, consuluit Deum, an bello viam aperire permitteret. Deo vero annuente, & victoriam insuper pollicente, magnopere hac spe animatos, militem quoque fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupiditate exsatiarẽtur, auspice Deo & quo sponte iam propenderent autoritate sua compellente. at illi permissa potestate læti arma corripiunt, & è vestigio instructa acie ad hostem properant. Amorræus contra vt vidit aduentantes, oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est territus, tum milites animos, quos ante visum hostem præse ferebant, præ timore demiserunt. Itaq; vix primo conflictu excepto, terga vertunt, in sola fuga spem salutis reponẽtes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primũ animad uerterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatisq; eorũ ordinibus, in extremam formidinem eos coniecerunt. Iamque totis campis sparsi effuso cursu alij alias vrbes petebant, nec alteri persequendo fatigantur, imperfectam victoriam relinquere nolentes, sed cum essent funditores optimi, & eius pugnæ generis, quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quam vt armis grauarentur, aut pedibus fugatos assequebantur, aut glandibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum vulneribus & siti conflictabantur. erat enim æstus. Cumque desiderio potus ad fluuium agmine magno ferrentur, ab insequentibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt confixi: & inter cæteros Sehon Rex cecidit. Hebræi vero cæsos spoliabant, prædas agebãt, magna rerum copia fruebantur, quod fructus nondum ex agris collecti essent, & milites totam regionem percurrebant impune diripiendo, captiuosque abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugnã absumpto. Talis clades Amorræis accidit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt vsi. Hebræi vero terram eam occupauerunt, interires ãmnes insulæ modo sitam. Nam Arnonis ripæ meridionalẽ eius latus terminant. Iobacchus vero septentrionale, qui in Iordanem influens nomen amittit occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis nouus hostis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum Rex, in auxilium Sehonis amici & socij veniens: cuius res quum iam perditas videret, nihilominus victoriam sperans, virtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Quã spe frustratus & ipse in prælio periit, & exercitus ad vnum est deletus. Moses vero Iobacchio fluuio superato regnum Ogis ingressus vrbem vnam post aliam subuertebat, habitatores internecione vastans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroica specie corporis, nec viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumẽtũ exstabat in expugnata Regia vrbe Aminanitidis regionis, dicta Rabbatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorũ latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum non solum præsens Hebræorum felicitas

Num. 21. Hebræi pugnam parãt aduersus Amorræos.

Amorræi Hebræi fundunt fugantq;.

Sehon Amorræorũ Rex interfectus.

Hebræi terrã Amorræorũ occupant.

Amorræorum terræ situs.

Oges Rex cum exercitu trucidatur.

est iu-

An. mũdi 2493. Ante Christũ na. 1473 *Ruffinus cap. 5. Hedio c. 6 Hiericho.*

est insecuta. sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est acta. Sexaginta enim oppida egregie munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quam publice sunt locupletati. Post hæc Moses castra Iordanem versus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans & balsamum ferens. Iamque in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quam pugnas ac prælia cuperent, & Moses vrendum hac promptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vrbesque gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem causam habuit.

CAP. VI.

De Balamo vate.

Num. 22 Balaci Moabitarũ Regis ad Madianitas legatio.

BAlæus Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & societatem cum Madianitis, cum res Israelitarum in tantum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vsurpare appetant: atque ita non satis consulte de rebus nouis cogitabat & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum successu non est ausus, obstare tamen volens ne vlterius procederent, legatos de communibus commodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilem in eis locis vatẽ & sibi amicum, cũ Balaci legatis mittunt etiam de suis honoratissimum queinq; rogantes vt veniret ad se, & diris imprecationibus Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mensæ adhibitis, consuluit Deum, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia. qui cum veraret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi non deesse voluntatem illis gratificandi, sed obstare Deum, cuius beneficio debeat gloriam ex veris hactenus prædictionibus comparatã. nam exercitum illum, quẽ ipsi execratum velint, esse Deo longe charissimum, deditq; illi consilium, vt ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacem cum illis quibuscunq; conditionibus facerẽt. his dictis legationem dimisit. at Madianitæ Balaco maximis precibus vrgente, eadem de re denuo legatos mittunt ad Balamum, qui cupiens hominibus obsequi, Deum consuluit. Deus vero offensus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deum hæc serio iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundum autem cum ventum esset in viam quandam angustam inter duas maceries stram, occurrit ei Angelus: quo animaduerso asina qua vehebatur declinans appressit eum ad alterum septum, nihilque mouebatur verberibus fessoris pressuram moleste ferentis, cumque nec Angelus de via cederet, nec vates verberandi finem faceret, tandem procumbens Deo sic volente humana voce Balamum incusat, quod nunquam antehac læsus sequiret in se, nõ intelligens Deum prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dum ille turbatur, apparuit ei Angelus, obiurgãs verberatorem, quod iumentum non esset in culpa, sed ipse obstaret iter cõtra Dei voluntatem facienti. Tum vates territus volebat retro abire, sed Deus iussit eum pergere quo instituerat, modo ne quid aliter agat quam diuinitus admoneretur. His mãdatis perceptis ad Balacum peruenit, exceptusque à Rege honorificentissime, voluit ad quendam montem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus vero ipse cum regio comitatu deductit vatem in montem proxime imminentem: qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus consideratis iubet Regem septem aras exstruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeritet iussu Regis est factum,

Balaci & Madianitarum ad Balamũ legatio.

Secunda ad Balamum legatio.

Balami Angelus restitit.

Balami asina loquitur.

Balamus obiurgatur ab Angelo.

Balacus ad Balamum pergenit.

mactat victimas, vt victoriam præfagire posset. deinde sic fatur: Felices vos, quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidentiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit. quoniam nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, virtutisque ac probitatis studio sitis anteferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos complectitur, & vt omniu sub sole felicissimi sitis prospicit, quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuum possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, adeoque multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantum auctus. nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatum scitote, vtcunque in insulis quam in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsis cœli stellis numero æquiparanda. Cumque tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerum copiam deesse patietur. in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis vestris in metum veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint, non enim reuertetur e tali prælio victor, qui lacticiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore contigit, qui solus potest & quæ supereſt detrahere, & quod deest addere. Talia vates fatidica vociferabat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indigne ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandum hostes, quos nunc mactos virtute ac pietate caneret. Ad quem vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperienda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu? ipse voces quales vult profert & oracula, nobis nec scientibus nec cogitantibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eaque causa veni vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est Deus quam mea voluntas, qui contra Dei voluntatem ad gratiam hominum loqui proposueram, quamprimum enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certe nihil in horum laudem dicere, in animo habui, nec quæ Deus eorum generi dare decreuit, commemoranda putaui: sed numen illis propicium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hæc verba mihi subdidit. Nunc age quando animus est tibi atq; Madianitis rem gratam facere, quorum preces me non decet nō admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si forte Deum flectere possim, vt execrationibus hoc genus hominum deuouere liceat. Cumque Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidem sacro potestatem deuouēdi impetrasset, collapsus in faciem pronus prædicebat quicquid euenturū esset regibus & ciuitatibus præclarissimis, quarum quædam nondū conditæ videntur, quæ vero extant earum res terra mariq; gestæ ita prædictionibus respōderunt vsq; ad nostrā memoriam, vt facilis sit coniectura, reliquū etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquando comprobaturū. Balacus autem ægre ferens expectationem frustratam, sine honore vatem ablegat. ille domum repetens cum iam in Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarum, Balaee, inquit, vosq; Madianitæ, quandoquidem necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello aut pestilentia fameue aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis seruandæ, ne quādo talis clades incidat qua vnius de medio tollantur, interdum tamen quædam vitari non poterunt, q

Balaami de Israelitico populo vaticinium.

An. mūdi 2493. Ante Christū ann. 1471.

Balacus Balaā reprendit Balaamū.

Balaami responsio.

Num. 25.

Balaami de rebus futuris vaticiniū.

An. mũdi 2495. Ante Christũ an. 1472

bus ad tempus afflicti, mox magis quam ante florebunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem victoriam de illis consequi quæritis, hoc consilio voti compotes efficiam. Filiarũ formosissimas, quæ pulchritudine sua mẽtes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circum castra obuersentur, & iuuenibus complexus experentibus faciles se præbeant: vbi vero cupidine captos viderint, subito se proripiant. cumque rogatæ fuerint vt maneant, non annuant nisi persuasis, vt relictis patriis legibus & cultu Dei à quo illas acceperunt, Madianitarum & Moabitarum Deos veneretur. sic enim Deum iratum sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis autem ita vt moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarum capiuntur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptatẽ ex earum pulchritudine capere inuideant, neue cõsuetudinem eorum auertentur. illæ libenter & verba iuuenũ & complexus admittunt: iamque blandiciis illectos & cupidine feruentes relinquere parant. tum illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquant, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant Deum testem inuocando, & lachrymas fundendo, quo magis eas ad miserationem flecterent. tum illæ postquam omnino captos & consuetudine sua deuinctos animaduerterunt, sic respondent: Optimi iuuenes, non desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentum ac domesticorum affectus: neque inopia talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nundinaturæ preces vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia non dedignatæ qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quandoquidem amare vos, & abitionem nostram moleste ferre asseueratis, ne has quidem preces auersabimur. quare si beneuolentiæ coniugalis fidem dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscum vt legitimæ nuptæ coniecturæ sumus. veremur enim ne libidine exsatiatæ, cum iniuria & contumelia nos retro ad parentes nostros ablegẽtis: cui nostræ solicitudini veniam vos dare æquum postulamus. illis vero quoliber modo fidem daturos se pollicentibus, & nihil præ amore nimio recusantibus. quandoquidem, inquiunt, ita vobis videtur, & mores habetis ab aliis diuersissimos, vt cibis etiam propriis vestro more vtamini, nec potum cum aliis communem sustineatis, necesse est si vultis nobiscum vitam degere. Deos nostros colatis: neque enim alio argumento persuadebitis amorem istum vos non fingere, nisi eosdem nobiscum Deos adoretis. Nec absurdum fuerit aut vitio vertendum, si terræ in quã veniistis peculiares Deos colere malitis: præsertim cũ nostri per omnes regiones honorentur, vestrum nemo præter vos cultu dignetur aut cæremoniis. aut igitur exterorum more vobis est viuendum, aut alius orbis quærendus, vbi soli iuxta vestra instituta vitam agatis. At illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quo trahebantur sequentes à religione patrum desciscunt: & plures Deos credere inducti, sacra illis eius gentis ritu faciunt: cibis quoq; indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebant: vt iam tota castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio priore peior gliscceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iunctus enim gustatis semel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vna cum reliqua turba corrumpebatur. Zambrias etiam Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Vsi filia gentis eius dynastæ, iussus ab vxore, & contemptis in eius gratiam Mosis placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigenæ coniuge non dissimulanter se oble-

Balami aduersus Hebræos consiliũ.

Madianitarũ filiæ ad Hebræorum castra perueniunt.

Madianitarũ filiæ Hebræos ad Idololatriam perducũt.

Hebræi mulierũ cupidine ducti a pũra religione desciscunt.

Zãbrias, Chosbi.

ctabat. In hos rerum statu Moses veritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata concione, neminem quidem nominatim accusauit, nolens in desperationem adducere eos, qui tantisper dum latere se putant, ad sanitatem reduci poterant: sed dicebat rem indignam, nec ipsis nec maioribus eorum decoram, quod voluptatem pluris quam Deum & religionem facerent. Expedire illis vt dum tempus est relipiscant, & non legum contemptu, sed compescendis prauis cupiditatibus fortes se viros declarent; absurdum præterea dicebat, quod cum in deserto modeste vixissent, nunc in bona regione ita baccharētur, & quæ per inopiā quæsuerant, nunc per affluentiam perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad saniorem mētem reducere. Tum Zambrias insurgens, Tu, inquit, Moses tuis legibus vtere, quibus iam longo vsu robur addidisti: quod ni fecisses, iampe iam pœnas dedisses, & tuo malo non esse Hebræis imponendum didicisses. me certe nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictum habebis, neque enim aliud hactenus, quam sub legis ac religionis prætextu nobis seruitutem, tibi principatum malitiosis artibus adstruis, voluptatem nobis ac vitæ licētiam adimens, quæ liberorum sunt, & sub nullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca seruitute fuerit grauius, in quemuis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cum ipse multo dignior sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omnium consensus approbat, plus tua quam cæterorum mortalium placita valere postulas. ego quæ nunc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenam me duxisse. audis à meipso mea facta, vt ab ingenuo. neque enim latere cupio. Sacra etiam Diis facio præter consuetum, quia id æquum censeo, ex multis mihi veritatem quærere, & non sicut sub tyrannide viuere, de vnius tantum fiducia pendentem. nemo mihi rem gratam fecerit, qui in rebus meis meipso plus arbitrij haberevoluerit. Hæc Zambria pro se & quibusdam sui similibus afferēte, populus quieus expectabat quonam audacia hæc esset euasura, maxime quod videret legislatorē amplius nolle contendere, ne hominē insolentem irritatiorem redderet. verebatur enim ne plures tales in loquendo impudentiæ imitatores facti, turbas in populo excitarent. Atq; ita tum cōcio dissolutur. ac forsasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturc subiatus esset talem ob causam. Phinees tum aliis rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facile princeps, Eleazari pontificis filius, & Moseu magnum patruum habens, ægerrime tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus crescerct, vindicare in flagitiosos decreuit. non ignarus quod exempla primatum in vtramuis partē plurimum valeant. Cumq; tanto esset animi & corporis robore, vt non temere aliquid arduum aggrederetur, quod nō etiam perficeret, ad Zambriæ tentoriū vadit, & eodē ictu ipsum vna cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis æmulationē accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiā maluerunt: nec prius destitit, quam quatuordecim millia virorum deflerarentur. Hanc ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentem internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum ante non oportuit, dixerimus. Balamus ille, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret, à Deo est prohibitus, nihilo secus tamen tale hostibus consiliū dedit, quo effectum est vt quibusdam infectis praua opinione,

An. mūdi 2493. Ante Christū na. 1472

Moses Israelitarū idololatriā & voluptatem accusat.

Zambria aduersus Mosen oratio.

Phinees Zambriā & Chosbi uno ictu trāsfigit.

Al. 24000 Moses in Madianitas mouet.

An. mūdi 2493. Ante Christū na. 1472 *Num.31.*

pene totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cumque nihil vetaret quin ea pro suis ederet, nec vllo teste id factum eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare Sed hæc quisque vt libuerit ita consideret. Moses autem vt dicere cœperam, in Madianitas misit exercitum duodecim millium, singulis tribubus mille militibus imperatis: eisque copiis Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulo ante memorauimus.

CAP. VII.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo a Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.

Hedio c.7 Ruffinus cap. 5.

MAdianitæ vero intellecto hostium aduentu, & quod iam non longe abessent, & ipsi copias in vnum contrahunt, & qua in regionem suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præsto erant, impetus eorum pro viribus propulsaturi. Sed mox primo congressu tanta multitudo Madianitarum est cæsa, vt numerus cadauerum iniri nō posset. ne regibus quidem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeus, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram vocare malunt. Fusis hostibus Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas vna cum mulieribus interimendo, solis parcentes virginibus: hoc enim Phinees à Mose mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæso exercitu prædam quoque memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia & insuper sexaginta septem: asinorum sexaginta millia, vasorum aureorum & argenteorum magnum numerum, quibus in domestica supellectile vtebantur. Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abductę sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moses autem partitus prædam, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus, & Leuitis alterius quinquagesimam: reliquum vero populo distribuit. quo factum est vt deinde suauiter viuerent, opibus virtute quæsitis, ocium quoque ad fruendum nacti. Moses autem iam admodum senex Iesum designauit, qui sibi in prophetæ & ducis (si opus foret) muniis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atque humani iuris peritissimus, Mosę præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus, Gade & Rubeli, & dimidia Manassitis, numero pecudum & aliis rebus abundantes, de communi consilio rogant Mosen, vt sibi extra sortem tradere t Amoritidem terram, quæ non multo ante bello capta fuerat. esse enim pascuis vberem. Ille vero suspicatus eos prælia contra Chananæos inerti detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticulosos simulatores dictitans. Velle eos in ocio luxuque terram marte quæsitam communi possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes, terram vltra Iordanem à Deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui videntes eum iratum, ne merito irasci videretur, respondent se neque per ignauiam pericula, neque per desidiam labores fugere, sed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratosque se aiebant, si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent, reliquum exercitum armatos quocunque ducerentur sequi, & communibus militare auspicijs. Tum Moses comprobata eorum voluntate, aduocatoque Eleazaro pon-

Quinque Reges Madianitarū cæsi. Alius Arceme vel Arca. Ingēs præda de Madianitis parta.

Num.27. Deut.3. Iosua Mosem sibi successorē designat.

Num.32. Tribus Ruben, Gad, & dimidia Manassis Amoritidē terrā expetunt.

tifice

tifice & Iesu, cæteriſque magiſtratibus, concedit illis Amoritidem hac conditione, vt ſimul cum cognato populo aduerſus communem hoſtem bellum gerant, donec omnia ex ſententia confecta fuerint. atque hoc pacto accepto quod petierunt, & exſtructis munitis oppidis, liberos & vxores atque impedimenta in illis deponunt. Moſes quoque in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus aſyla ſanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non ſponte cõmiſſa eo confugiſſent. ſtatuitq; talibus exilij tempus, tantiſper dum pontifex viueret ſub quo cædes accidit, poſt cuius obitum redire in patriam permiſit. Exilij vero tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impune occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehenſum: idque Ius ſolis cognatis eſſe voluit, aliis non item. Cæterum oppida refugij fuerunt hæc. ad fines Arabiæ Boſora, in Galadena regione Arimanum, in Batanea de Gaulacaman. & poſt captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moſis deſtinata ſunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem tempore cum defunctus eſſet quidam è primatibus Manaſſidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum ſexus relictis, tribules eius viri inſignes Moſen conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat. Is reſpondit ſi in domum tribulis nuptum darentur, ſortem dotalẽ fore: ſin mallent in aliam tribum elocari, ſortem in ſua tribu relinquerent. atque hac occaſione inſtituit, vt cuique tribui ſuę ſortes perpetuo manerent. Quumque iam de quadrageſimo migrationis anno triginta tantum dies ſupereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila viſitur, agrum habens palmetis conſitum, vbi populum omnem præſto vidit, in hunc modum verba fecit.

An. mũdi 2493. Ante Chriſtũ na. 1472 *Num. 35. Deut. 4. 19. Ioſ. 20.*

Oppida refugij.

Num. 27 36. Salpadis filiæ parẽtis loco hæreditatem capiunt.

Hiſtoria Deuteronomij. Ruffinus Cap. 5. Hexaëmeron Cap. 3. Deut. 4. Moſis ad populum ante obitũ oratio.

CAP. VIII.

Moſis leges, & quomodo ex hominibus fuerit ſublatus.

VIri commilitones, & longi laboris ſocii, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. annorum exacta poſtulat, vt ex hac vita diſcedam, & rebus vltra Iordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt viſum, æquum duxi, vt quantum ad veſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commonſtrata ad eam via, ſempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tam veſtra quam poſterorum beatitudo conſiſtat indicauerimus, & hoc pietatis erga vos noſtræ perpetuum monumentum relinquerimus, libentes ex hac vita diſcedamus. Fidem enim, ſat ſcio, meteor, vel quod antehac veſtris cõmodis indefinenter ſeruiens nunquam vos fefelli, vel quod anima prope exitum conſtituta in omni virtute a veritate ſeipſa melior redditur. Filij Iſraelis, vna omnibus hominibus felicitatis eſt cauſa Deus propitius: quam ſolus dignis dare, & peccantibus in ſe auferre potis eſt, cui ſi vos tales præſtiteritis quales ipſe poſtulat, qualeſue ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non macti virtute, æmulantique omnibus eritis: ſed & quæ iam cont gerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui conſequemini. Tantum voluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius parete: & neque legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quidquam nouate. Quod ſi feceritis, bello præſtantiſſimi inter omnes gentes, & omnibus hoſtibus inſuperabiles eritis, nã auxiliante Deo, minæ omnes facile contemnuntur. Cæterum virtutis præmia magna per omnem vitam ſunt propoſita, & ipſa ſibi primum eſt ac potiſſimum præmiũ: deinde per hanc cætera bona facile parantur: qua inter vos inuicem vten-

Moſis ad Iſraelitas vt Deo ipſiuſque mandatis ſint obedientes adhortatio.

An. mũdi 2493. Ante Christũ na. 1471

tes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas, nec ipsi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego vero commodis vestris lætus discedo, vosque pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magistratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori deberis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quamdiu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec decrunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuum, quibus cauete vos difficiles præbeatis, scientes quod qui bene parere nouit, etiam bene imperaturus est vbi ad potestatem peruenerit: neue in hoc libertatem sitam existimetis, si mãdatis principum obmurmaueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliori statu videbitis. Absit autem vt ita in hostes exasperemini, quemadmodum aliquoties in me incanduistis. meministis enim quod Iæpius à vobis de salute periclitatus sum quam ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & ne in præpositos contumelioſi sitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini. alioqui si per has insolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam eritis habituri. quem si vestro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppressi ab hostibus per summam ignominiam amittetis, & per totum quam late patet orbẽ dispersi seruitute vestra terras ac maria replebitis, quo si ventum fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. quare quo minus periculi sit, ne illas violetis. post victoriam nemi nem hostium superesse patiamini: id rebus vestris conducibilius existimate, ne cum illis viuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionem corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferroque & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona vestra tutius conseruabitis. Verum ne per ignorantiam meliorum natura vestra in deterius depraue tur, Deo iubente & leges conscripsi, & formam administrationis rerum tam publicarum quam priuatarum, à quibus si nusquam discedatis, mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus tradit eis Codicem, leges scriptas & institutas bene viuendi continentem. Illi vero soluebantur in lachrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoresque quanta pericula pertulissent, quamque alacriter salutem ipsorum procurauisset: & de futuro soliciti quod non essent talem principem habituri, ac ne Deum quidem æque propitium Mose non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorum quæ in deserto per furorem contra illum commiserant, grauissime dolebant; ita vt totus populus lachrymans nullam consolationem admitteret. Moses vero solabatur eos, & iubens à lachrymis desistere, ad leges accipiendas hortabatur, atque ita tum concio est dissoluta. Nunc priusquam ad reliqua transitum faciam, operæ pretium duxi, leges talis latoris maiestate ac virtute dignas hic inserere, quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam inde à priscis secula instituta. Extant autem omnia quæ ille vir scripsit, vt ni-

Diuini auxilij promissio.

Obedientia erga magistratum.

Deut. 7. 11.

Israelitæ hostes, eorum idola tollere iubẽtur.

Moses Israelitis Codicẽ legis scriptum & institutas ciuitates tradit.

Leges a Mose latæ Ruffinus cap. 7.

hil ornatus causa liceat affingere: seriem tantum nouanimus, & leges quas ille sparsim vt quamque a Deo retulerat, scripsit, nos generatim in suos ordines digessimus: qua de re lector admonendus erat, ne si quis forte ex contribulibus in hæc nostra inciderit, calumniam temere struat, quasi parum sincere scripta Mosaica tractantibus. Enumerabo autem eas potissimum leges quæ ad publicam institutionem, ritusque gentiles pertinent: quæ vero ad priuatam consuetudinem aut contractus vel cum exteris vel cum nostratibus spectant, in eum commentarium distulimus, quem de moribus & sacrorum causis Deo fauente scribere est animus.

Excusatio Historiographi, cur Legũ seriem inuerterit.

Postquam acquisita Chananæa terra, vrbibusq; conditis, victoriæ fructus securę capere cœperitis, hæc mandata obseruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatem constabilietis. Vrbs sacra sit vna in regione Chananæa, in loco illustri & fertili, quam Deus per oracului elegerit: & templum in ea sit vnum, & altare vnum ex lapidibus non politis, sed collectitiis constructum, qui inducti tectorio decoram & mundam speciem præ se ferant: ascensusque sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per accliue aggesta: in alia vero vrbe nec altare sit vllum neque templum. Deus enim vnus est, & Hebræorum genus vnum. Qui conuicium Deo fecerit, lapidatus per diem pendeat, deinde ignominiose & obscure sepeliatur.

Israelita quomodo in terra Chananæa victuri. Vrbs sacra & templum in Chananæa.

In sacram vrbem & templum terin anno conuentus fiat Hebræorum ex vniuersa eorum ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & in futurum precibus eum demereantur, & per conuersationes ac conuiuia mutuam beneuolentiam agant. Expedit enim vt inter se noscantur, quibus idem est genus, quiq; eisdem studiis delectantur. Id vero ex huiusmodi congressibus facile contingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hærent: sicut contra qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

Conuicium Deo facientes. Leuit. 4 Deut. 16. Ter in anno Hebræi conuenire debent.

Sint præterea decimæ fructuum seorsum abillis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quibus in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquum enim est ex prouentu terræ à Deo datæ in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede meretricis non est sacrificandum. neque enim quicquam Deum delectat cum iniuria coniunctum: neq; maior est turpitudo quam quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedem pro admissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem Deo sacrificare est licitum. Diis alienis nemo male loquatur. Fana externa non sunt spoliandanequesacra donatia tollenda. Nemo veste e lino & lana contexta vtatur, est enim solorum Sacerdotum. Septimo quoque anno, quando per Scenopegiæ festa apud sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat: & neq; mulieris neq; pueri ab auscultando arceantur, imo ne mancipia quidem. Nam bonum est vt inscriptam in animis nunquam delendam memoria retineant. sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam vim maiorẽ obtinebunt in delinquentium conscientiis, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam nõ legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri etiam ante omnia leges ediscant, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, ineunte die, & cum iturcubitum, commemoranda summa Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstiterit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inscribenda sunt etiam fo-

Decimæ Deut. 18. Merces meretricis. Diis alienis. Deut. 2 Linum Colana. Deut. 22 Legis liber in tabernaculorũ festo prælegendus. Pueri leges ediscant. Deut. 6.

ribus præcipua, & in brachiis ostentanda. & quæ potentiam eius ac beneficentiam indicant, circumferēda sunt inscripta in capite & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populum suum benignitas. Oppidatim præsint septem viri probatæ virtutis, & iusticiæ cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi sors obtigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurum est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoque assuefiant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus quicquid visum fuerit, illorum sententia valere debet, nisi constet pecuniis esse corruptos, aut manifeste coargui possint non recte decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus aliis rebus anteponere: Hæc enim iniuria in Dei contumeliam recidit, quasi vero is infirmior sit habendus, quam illi quorum potentiæ metu præterius fertur calculus. nam Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam prævaricatur, potentiores illos quam Deum facit. Quod si iudices nesciant de negocio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent: tum vero pontifex & propheta vna cum senatu quod visum fuerit decernāt. Vni testi fides non habeatur, sed tribus, aut vt minimum duobus, quorum testimonium vita anteacta faciat verisimile. Mulieribus autem testimonium deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominem testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præ metu non verum testimonium deposituros. Quod si cui falso testi creditum fuerit, isque postea falsi coarguatur, ei pœnæ sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio in aliquo agro commisso, si autor nusquam compareat, neque suspicio sit à quopiam per odium occisum hominē, inquisitio fiat summa cura propositis indicii præmiis. quod si nullus existat index, magistratus oppido um vicinorum agro in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in tesqua nec sementi nec plantationi idonea, neruis ceruicis abscissis, cædant, & ablutis manibus supra caput iuuencæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere proclament, eamque nec fecisse se, nec dum fieret interfuisse. inuocentque Deum vt propitius factus nunquam posthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Optimum quidem est optimatum regimen, & sic in administrata Republica viuere, nec est cur aliam eius speciem concupiscatis: sed præstat vt hac contenti in legum & vestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est Deum habere præsidem. Attamen si regis vos cupido ceperit, nemo sit nisi vestri generis & sanguinis, & cui iustitia sit cordi cum cæteris virtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quam suæ sapientiæ tribuat, nihilque præter pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equisue plurimis gaudeat: quarum rerum copia facile contemptor legum posset euadere. & si talibus studiis plus æquo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quam rebus vestris expedit. Terminos terræ mouere non est fas, nec propriæ, nec alienæ, dummodo pacatæ: sed religiose cauendum, vt tanquam Dei calculus in æternum fixus maneat; quod hæc præcipua causa sit bellorum & seditionum, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facile enim legum præscripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Signa Legu.
Septem Præsides.
Honor magistratuum.
Officium Iudicum.
Iustitia est Dei potentia.
Deut. 19.
Falsi testiu pœna. Deut. 21.
De homicidio commisso.
Aristocratia optimum regimen.
Deut. 17. De Regis electione.
Deut. 19. Termini terræ non mouendi.

Omi

Qui terram plantauerit, si plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vsum conuertere intempestiuus enim est talis fructus. quicquid autem præmature à natura extorquetur, eius vsus nec Deo conuenit, nec domino. quarto vero anno colligat quidquid iam tempestiuum, & in sanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in cõuiuiis cum amicis consumat, & cum pupillis ac viduis. quinto demum anno arbitratu suo fructus colligat. Agrum vitibus consitum ne semines. sufficit enim quod hanc plantam nutriat, nec opus est vt & aratro vexetur. Bobus aranda est terra, nec aliud animal tum eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agenda. Semina quoque debent esse pura & impermixta, nec dum simul aut trium generum sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neq; diuersi generis iumentorum coitus sunt admittendi. verendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis sui perueniat, vt solent à minimis principiis res in peius proficere. Cauëdum est autem magnopere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne lenia quidem leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegiũ faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquant, vt hæc tanquam à fortuna obiecta in vsum suum conuertant & alimoniam. De vindemia quoq; racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuetorum fructu nonnihil, vt sit egenis quod colligant, quandoquidem de suo non possunt. non enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deum etiam ad enumiendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisq; suis tantum commodis prouideat, sed inopum quoque rationem habeat. Nec bobus in area triturantibus os obligandum est. non enim æquum est vetare laboris socios quo minus & fructuum sint participes. Nec à pomis maturis viatores sunt arcendi, sed tinendi vt tanquam propriis se satient: & siue indigenæ siue sint exteri, libenter illis ad esum exhibenda sunt. auferre vero secum non liceat. Neque vindemiantes vetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis a Deo concessis inuidere tantillum concupiscentibus, præsertim cum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationem non diu duraturum. & si quis præ pudore eunctetur attingere, vt sumãt hortentur, Israelitas quidem vt socios: & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas vero hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis Deus pro tempore præbuit. Non enim debet existimari detrimentum, quod liberali animo sumendum hominib. permittitur: quia non in hoc Deus abundantiam bonarum rerum largitur, vt his soli fruamur, sed vt de nostro etiam alios honoremus: volens hoc modo singularem erga Israelitas fauorem ac liberalitatem suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis supereſt benigne cum illis communicant. Qui vero contrà fecerit, plagas vna minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem pœnam hãc sustineat, eo quod cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est vt cum ipsi multa in Ægypto & deserto sitis perpessi, aliorum miserias non negligatis. & Dei benignitate amplas facultates consequuti, ex his nonnihil per compassionẽ egenis decidatis. Vltra duas decimas quas quotannis pendere iam iussi, alteram Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoq; anno est conferenda, quæ in egenas vidnas & pupillos distribuatur. E fructibus primos prouentus in templum deferãt, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratias actis, & sacrificiis iuxta legem ri-

Leuit. 25. Plantarũ ante quartum annũ fructus prohibiti.

Vites plãtanda.

Terra arãda.

Deu. 24. Egenis aliquid in agro relinquendũ.

Deut 25. Boues triturantes.

Viatores a pomis maturis non arcendi.

Plaga quadraginta.

Decimæ egenorũ.

Primitiæ frugum.

Deut. 26.

An. mũ di 2493. ante natũ Christũ 1471.

te peractis, primitias sacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vtrasque decimarum quæ Leuitis debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat e regione templi, ante omnia DEO gratias agat, quod ab [illegible] priorum graui seruitute liberatis terram vberiçm & amplam fruendã dederit: testatusque decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publice propitius, & quę bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiam dignetur.

De vxoribus ducẽdis.

Vbi ætas maturuerit, vxores ducant virgines ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit virginem, ne sibi coniungat alteri maritatam, neve priorem eius virum contristet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamatas quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit. Neq; me terrici sit ius nuptiarũ, cuius propter iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum Deus non admittit. atq; hæc ita obseruari valde interest, aut hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studium virtutis erecta, si non e turpi aut liberali matrimonio sint prognati. 19

Ancillæ ingenui non ducãt.

Meretricũ nuptiæ.

Si quis aliquam pro virgine desponsam postea talem non inuenerit, in ius vocatam accuset, afferatq; argumenta quæ habet: puellæ vero causam agat pater aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, isq; nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionem non recipiat. cæterum temeritatis & petulantiæ qua insontem detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quod si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum solicite pudicitiam vsque ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidibus obruatur. quod si ex sacerdotibus prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorem, aut formam, aut aliam quamuis causam, alteri plus beneuolentiæ honorisque detulerit, alteri vero minus: si filius dilectæ iunior quam ille ex altera natus, propterea quod sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet ius primogenituræ, vt duplicem facultatem paternarum partem iuxta meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim est eum qui sit natu grandior, propter matrem negligentius a patre habitam suo priuilegio fraudari. Qui virgini alteri desponsatæ ituprum obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto. fontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit vt liberali coniugio rem turpissimam anteponeret: hæc vero quia lucro aut voluptati succubuit. quod si solitariam alicubi nactus, vi oppresserit, solus det supplicium. Qui virginem nondum desponsatam constuprauerit, ipse ducat. quod si pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretium numeret. Qui à coniuge quacunque de causa, vt sæpe hominibus vsu venit, disiungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quod eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi, alioqui diuortium non permittitur. Quod si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat. 20

Pœna mulieris pro virgine desponsata talis postea non inuenta.

Deut. 24.

Deut. 21. Primogenitus sua summ retineat.

Deut. 22. Stupri pœna.

Virgo cõstuprata.

Si cuius maritus nondum susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, sortis hæredem nutrito. nam hoc è Republica erit, dum nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoq; leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo victuræ. quod si frater nolit eam ducere, mulier senatũ accedens testetur, quod volentem eam 30

Leuit. 25. Defuncti fratris vxor ducenda.

in fa-

in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. Rogante vero senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tantum res euadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & consputa eius facie, merito hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit. atque ita ille quidem è curia discedet, in omnem vitam notatus ignominia: mulier vero cui vult nubito. Si quis vel virginem vel maritatam captiuam abduxerit, eique legitime coniungi voluerit, non ante ius esto cubile eius tangere, quam raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demũ ad nuptiale conuiuium veniat. Bonũ enim & iustum est, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non suæ tantum voluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis aũt luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptis dare operam liceat. Quod si satiata concupiscentia, pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidem eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunq; è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut cõtumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primum verbis parentes moneant. nam hos natura fecit idoneos iudices. dicantq; non voluptatis causa in matrimoniũ se conueniſſe, neq; vt collatis in commune facultatibus opulentiores fierent: sed vt liberos acquirerent, qui se in senectute nutriant, & necessaria sibi suppeditent. Acceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio summa cura educauisse, nulli rei parcentes quæ ad eorum salutem & institutionem pertinere visa sit. nunc quoque quando iuuenatutis erraris ignoscendum est, satis sit quod officii hactenus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quod etiam Deus lædis parentibus offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se pertinere iniuriam existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis est appellatio. quin & lex talibus pœnam inclementer infligit, cuius absit vt tu facias periculum. His verbis si arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inscitiam commissis debetur venia. hoc enim & ad legislatoris clementiæ laudem & ad parentum felicitatem pertinet, si nec filium nec filiam legibus dare pœnas videant. quod si hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed contumacibus in parentes ansis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra vrbem sequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnibus ad spectandum propositus, nocte demum sepeliatur. Similiter & qui quomodocunque legibus damnati dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur, nec mortuus quisquam expers terræ iaceat, vltra quam iustum est pœnas exsoluens. Mutuum dare ad vſuram Hebræorum nemini liceat, neque cibum neque potum. non enim iustum est reditus captare ex fortunis tribulium, sed præstat opem ferre illorum necessitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei retributionem, quæ huiusmodi beneficentiam solet consequi. Qui vero acceperint mutuo siue pecuniam, siue fructum aliquem aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, alacres restituant eis qui mutuauerunt, quasi sua reponentes, & vsuri denuo si opus fuerit. Quod si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus aufferenda pignora, nisi iussu iudicum: & pignus foris est exspectandum. is vero qui afferre debet, nihil contradicat ei quicum legum auxilio ad se venit. & si quidem non inops fuerit qui oppignorauerit, retineatur pignus donec reddatur mutuum, sin autem pauper, restituat id creditor priusquam sol occidat,

An. mũdi 2493. an. Christum na. 1471.

Cum capta ouiningum. Deut. 21.

Luctus triginta dies.

Deut. 21. *De liberorum*, a509. *vita.*

Hostes sepeliendi. Deut. 23.

Mutuum dare ad vſuram Hebræorũ nemini licet.

Mutuum reddendũ Deut. 24.

Pignus.

maxi-

An. mūdi 2493. an. Christū nat. 1471.

maxime si vestimentum pignus fuerit: vt habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui vero aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impune esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue. pro hoc enim quintuplum numerandum est. Qui vero mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur. Qui tribuli in seruitutem est venditus, sexennio seruiat, septimo anno manumittatur. Quod si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vna cum filiis & vxore. Si quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddatque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus in quas errantes in desertо inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se teseruet, Deum testatus quod aliena vsurpare non cupiat. Iumentum per tempestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus quam proprium. Viam ignoranti commonstrare oportet, non per ludibrium risum captando alienas vtilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitor. Percussus in rixa absq; ferro, confestim vindicetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit, quod si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit, à cæde insons esto. sin autem reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat. præterq; mercedem medici. Qui mulierem vterum gerentem calce percusserit, si quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quod corrupto fœtu populum vno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniam det marito mulieris. quod si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem vitam pro vita reponi iustum est. Venenum neque lethale, neq; alias noxiū quisquam Israelitarum penes se habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos venenū parauerat. Qui excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior. Bouem cornupetam dominus iugulet. quod si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui vel in cibū veniat. quod si & dominus coarguatur nouisse in genium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quod si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapidetur, dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quod si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quam qui percussit, & pretium vtriusq; inter se domini partiantur. Qui puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iniectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quod si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoque circumsepienda sunt obicibus, qui non facile prolabi sinant ac decidere. Depositum tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neque mulier, etiam si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit. in vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quidquid laudem meretur apud ho-

Furtum.

Hebræus seruus anno septimo manumittēdus.

Inuenta bona.

Deut. 22. Homicidæ lex.

Venenum

Pœna talionis.

De boue cornupeta.

Deut. 21. Putеus.

Deu. 24.

mines.

mines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus vnquam potest fallere. quod si absque dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando Deum testem faciat, quod nihil sua voluntate aut malicia sit perditum, nec vsum se parte depositi, atq; ita absolutus abeat. quod si vel minima commissorum parte vsus posit perdiderit, ad rehibendum quod accepit, insolidum condemnetur. Idem ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis virum pauperem mercede sua defraudet, memor quod is vice agri & facultatum hoc à Deo fortitus sit. proinde non procrastinanda solutio, sed eadem die reddenda, cum constet Deum nolle vt operarius laboris sui fructu careat. Liberi ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam virtutem digniores miseratione, quod è talibus nati sint, quam odio propter illorum vicia. Neque patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt faceere. Spadones abominare & auersare, qui virilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis DEVS ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcendum est hoc genus, quod non modo posteritatem quantum in se est, sed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat quod effœminato primum animo etiam corpora habent muliebria; similiter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

An. mũdi 2498. Ante Christũ natum 1471.
Ibidem.
Ibidem.
Merces.
Liberi ob parentum iniquitatem non puniendi.
Spadones.

Castrare nec hominem licet, nec vllum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunto, & Deus propicius inconcussam eam & imperturbatam conseruabit. absit autem vt vllum tempus veniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cum vsus erit in promtu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso temporis articulo. Faxitque Deus vt terram quam vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace ac tranquillitate colentes possideatis, nec hostibus incursantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtque in perpetua legum à Deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella vero vel vobis vel vestris posteris gerenda, extra fines Deus auertat. Cæterum cum bellum instabit, caduceatores primum ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim ante arma verbis ad eos vti, docendo quod quamuis & copiæ vobis adsint numerosæ, & equi, & arma, & super omnia Deus auxiliator propicius, mauultis tamen non cogi ad bellum, neq; ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidem quod æquum est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quod si plus suis viribus tribuentes ius in armis reponant, exercitum contra eos educite, imperiũ Deo committentes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi præimperator. multorum enim imperium non modo moram affert rebus strenue gerendis, sed non raro plus nocet quam prodest. Delectus autem habendus est virorum tantum robore tam animi quam corporis præstantium: ignaui vero minime admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem potiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nondum integrum annum illa sunt vsi: tum qui plantata vinea, nondum ex ea fructus perceperunt, & præter hos qui desponsata vxore nondum eam domum duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se relictis voluptatibus, in gratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

Belli leges Deut. 20.
Caduceatores ablegandi.
In bellum qui mittendi.

Arbores frugiferæ non excidendæ. Deut. 22.

Cæterum autem politis cauete ne quid aspere ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi vrbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominum ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quod, cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium si liceat, & alio migratura. Victores in prælio facti, eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi enim cum totis familiis sunt delendi. Cauete autem, maxime in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt institutæ quæ Moses reliquit. Leges vero ante quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in aliis commentariis dicemus.

Chananæorum gentem exstirpandam.

Deut. 30. 31. 32. 33. 34. Mosis carmen & benedictio.

Sequentibus deinceps diebus, nam continenter conciones aduocabat, faustis eos precationibus Deo commendauit, sicut contra diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduersus earum præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continens prædictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atq; fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc volumina & Arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præterea tabernaculum. populo etiam mandauit, vt occupata terra & fixis sedibus, non obliuisceretur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ: sed expeditione in eos suscepta pœnas repoſceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe eius, vt par est deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersam, non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisasque copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & vna cum illis Leuitas ac Sacerdotes. & primum illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis constitutiones non violantibus, alteros vero acclamationibus hoc approbare: & rursum his præcantibus illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam faustas ominationes quam deuotiones in literas retulit, vt in perpetuum cuiuis eas discereliceat; quæ tandem huic aræ inscriptæ sunt, ex vtroq; latere, quâ populus iussus est stare, & holocaustomata offerre, & post eam diem nunquam alias victimas imponere: neque enim fas esse. Hæc sunt quæ Moses præcepit, & quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat. Postridie populo cum vxoribus & liberis in concionem collecto, ne mancipiis quidem exclusis iureiurando eas ad legum custodiam astrinxit: vtque Dei volantatem diligenter expendentes, neq; cognationis gratiam, neque periculorum motum, neque vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorem legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earum labefactare conetur, priuatim & publice illis periclitantibus auxilium ferrent. quam si vicissent, à fundamentis vt desertricem reuellerent, & ne solum quidem ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin vero id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testarentur se impietati alienæ non contentire. hæc populus ita fore iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierent: & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quib. iam diximus. Sed & Iesus superstite etiam tũ & præsente Mose vaticinatus est quicquid pro salute populi gerendum erat, vel foris bello administrando, vel domi ferendis legibus: & ad vitæ emendationem recens institutam eos præparans, diuino monitu

Amalecitæ plectendi. Deut. 27. 28.

Deut. 29. Moses Hebræos iureiurãdo ad legum custodiam astringit.

se prædigne aiebat, quod si patriam religionem violatent, clades non effugerent. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & vrbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta victoris venundandos, seruturosque gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atque inutilem erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipsorum conditorem, & vrbes suis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autem fore, vt non semel tantum amittant, sed sæpius. Deinde & Moses exhortatus Iesum vt in Chananæos exercitum duceret; affuturumque cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta omiuatus. Quoniam, inquit, ad patres nostros abeo, & Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi viuens adhuc & vobis præsentibus ago, pro cura ac prouidentia quam de rebus vestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meum ac solicitudinem, dum vestrum statum in meliorem fortunam reducere conor, propicius semper adiuuit: imo vero ipse & exortus est rem & absoluit, me ministro vsus & vicario in obeundis quæ ad vestram felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est, vt priusquam decedam, eius potentiæ, qui & in posterum vobis non deerit, dignas laudes rependam, meque hoc debito exsoluam, vestræque memoriæ commendem; quod hunc solum colere & venerari conuenit: & leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterum a propitio conferendis; longe sint anteponenda. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator, si constitutionibus suis autoritatem adimi sentiat. Dei vero indignationem abstt vt experiamini, quæ legibus ipsius contemptis excitari posset. Hæc postrema verba Mose loquente; & singulis tribubus sua fata aperiente, vniuersa multitudo in lachrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futuram ipsius mortem conceptum declararent. quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præ se ferebant, quod tanta esset viri virtus ac magnificentia, vt ne illam quidem ætatem latere posset. Itaque certamen quoddam erat inter minores & grandiores, vtros maior haberet mœstitia. alteri enim intelligentes quali orbarentur antistite, futuram suam conditionem lamentabantur. alteri hoc ipsum lugebant, quod priusquam eius virtutem satis degustassent, iam carendum eo, seq; destitutendos videbãt. Quantus autem fuerit populi ploratus & querimonię, coniecturam capere licet ex eo quod tum Prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimum semper habuit, non esse instante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges non veniat, viso tamen affectu populi, a lachrymis temperare non valuit: dum vero eo proficiscitur, vbi dispariturus erat, omnes cum fletu sequebantur. Tum Moses his qui longius aberant manu mota significauit vt consisterent: propiores autem rogabat, ne excessum suum lachrymabilem facere pergerent, eum fletu prosequendo. Illi vero & hanc extremam gratiam ei referendam existimantes, vt quemadmodum cupiebat seorsum secederet, continuerunt se inter se lachrymãtes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus & imperator Iesus. Vt vero in monte Abarim vocato constitit, qui celsus e regione Hierichuntis attollitur, & conspicientibus late Chananæ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit. Cumque post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu vltimum vale diceret, inter loquendum repentina nube circumdatus in vallem quandam erat ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuum, veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum prædicarent. Vitæ eius tempus vniuersum centum viginti annorum fuit, cuius fer-

An. mũdi 2495. an. Christi nat. 1471.

Iosua Moses hortatur.

Deut. 31. Deut. 33. 34.

Hebræorũ ob Mosis obitũ plãctus.

Moses 120. ætatis anno ablatus.

tiam

An. mũdi 2493. ante Christũ natum 1471. *Adar Hebræu mensis duodecimus, nobu Martius dictus.*

tiam partem in imperio exegit, vno mense minus. Mortuusque est vltimo anni mense, die prima mensis, qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris vero Adar: vir omnium quotquot vnquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optime nosset exsequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omnino illis carere videretur, & nomina tantum eorum ex his quæ in aliis hominibus conspiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, vates vero qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui numquam quicquam tristius accidit, quam tunc prophetæ mors. nec in præsens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutem ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Mosis exitu dicenda habuimus.

Mosis Imperator bonus & vates.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Quintus.

SVMMA CAPITVM LIBRI V. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.*

II. *Quomodo post mortem Imperatoris Israelitæ neglectis patriis religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 700. tantum fuerint superstites.*

III. *Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.*

IIII. *Libertas per Cenizum tradita.*

V. *Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iodam è seruitute exemptus.*

VI. *Quomodo sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi.*

VII. *Quomodo Amalecita deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.*

VIII. *Quomodo Gedeon populum liberauerit.*

IX. *Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.*

X. *De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.*

XI. *Quomodo filii Sacerdotis Elu à Palæstinis in prælio cæsi fugerint.*

XII. *Quomodo Elu audita filiorum cæde, & arca amissione procidutus de throno expirauerit.*

CAP. I.

Quomodo Iesus Hebraeorum Imperator debellatis ac captis Chananais terram eorum sorte diuiserit tribubus.

An. mūdi 2494. ante Christū natum 1470.

POST Mosen quemadmodum dixi ex hominibus sublatum, officiumque memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitque exploratores in Hierichuntem, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet mature Iordanem traiecturus. mox conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atque etiam Manassetidis: nam & huic tribui dimidiatæ Amorræam habitare permissum erat, quæ fuit Chananæa pars septima: reuocauit eis in mentem quid Mosi fuissent polliciti: rogauitque vt in eius gratiam qui ne vltimo quidem vitæ tempore prospicere eis defatigatus est, & propter communem vtilitatem, alacriter præstatent quæ promiserant. illis vero imperata haud grauatim facientibus, armatis quinquaginta millibus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia castra promouit: quæ postquam metatus est, commodum speculatores aderāt, omnibus apud Chananæos exploratis. ignoti enim à principio, totam illorum vrbem per otium considerauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quænam assultum minus ferre possint, & capi essent faciliores. nec quisquam obuiorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositatem hospitum consuetam interpretantur, nec hostile adhuc quicquam suspicantur. vt vero sub vesperam secesserunt in quoddam diuersorium non longe à mœnibus, in quod primum fuerant deducti, iamque cœna peracta de reditu consultabant, indicatum est Regi cœnanti, venisse speculatum quosdam è castris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantum curare quomodo latentes se subducant. Ille vero confestim mittit qui eos comprehendant, quæstioni admouendos vt causam aduentus sui aperiant. quos vbi aduentare Rachabe cognouit, forte enim lini manipulos siccabat in mœnibus, speculatores his contexit. missis autem à Rege dixit, hospites quosdā ignotos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse, qui si suspecti essent Regi, quasi detrimentum aliquod reipublicæ allaturi, paruo negocio posse ab insequentibus deuia rerrahi. Tum illi decepti à muliere, quam serio loqui putabāt, ne perscrutati quidem diuersorium abierunt. & excurrentes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebant, vestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quāto suo periculo saluti eorum consuluisset, vt quæ in dolo deprehensa pœnā capitis cum tota familia Regi erat daturā, rogatosq; vt occupata terra Chananæa memores beneficii gratiam sibi rependerent pro accepta sālute, iussit vt bono animo abirent: iureiurādo prius delato, quod expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorum decretum internecioni traditis, mulieri salus manebit incolumis. hunc enim euentum sibi Deum iam ante significasse. illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurum abunde relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cum præsenserit vrbem expugnandam, contractis facultatibus & propinquis intra diuersorium, vestem coccineam pro foribus expādat. imperatorem enim indicto inhibiturum, ne quis eam domum lædere audeat, quo datæ sibi saluris gratiam recipiat. Q si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsius culpam fore non suam: neque se ad eius incolumitatem præstandam iureiurādo teneri velle. His

Iesus exploratores mittit in Hierichūtem.

Tribus Ruben, Gad, & Manassis quid Mosi fuissent polliciti Iesus in mentē reuocat. Num. 32.

Hierichūtem speculatores explorant.

Rachab exploratores contegit.

An. mũdi 2494. Ante Christũ na. 1470

conditionibus discessum est, cum se fune de mœnibus demisissent: reuersique ad suos rem totam vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorumque autoritate iusiurandum ratum est habitum. Imperatore autem solicito de trajectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pótem nõ haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vltæ præsto aderant) Deus se illis transitum procuraturum promisit fluentis eius imminutis. Itaq; Iesus postquam duos dies expectasset, copias omnes ad hunc modum in vlteriorem ripam traduxit. Sacerdotes cum Arca agmen præcedebant, post eos ibant Leuitæ portantes tabernaculum & vasa sacrificijs destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quo tutiores essent ab impetu fluminis. Vt vero Sacerdotibus primis ingressis vadabile est visum, quod & aqua decreuisset, & glarea non amplius vndarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepide vadum trahibant, tale redditum cernentes quale Deus promiserat. Steterunt que in alueo medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod vbi factum est, & ipsi egressi fluuium, liberum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinam aquarum molem rediit. Exercitus autẽ quinquaginta stadia progressus, ad decimam à Hierichũte stadium castra metatus est. Porro Iesus ara exstructa è lapidibus quos singuli tribuum principes ex alueo, propheta iubente, sustulerant, vt monumentum esset prodigiosæ refrenati fluminis, sacrum in ea Deo fecit: & Paschæ solennitas eo loci celebrata est, omnibus rebus tam affluentibus, quarum penuria hactenus laboratum fuerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebant, & alias prædas abigebant, eodem enim tempore & Manna eis defecerat, post annum, ex quo ea primum vti ceperant, quadragesimum. Cumque hæc omnia secure & impune Israelitæ facerent, nusquam occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præ metu se continentibus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaq; prima die festiuitatis, Sacerdotes Arcã gestantes, stipati armatorum custodia, accesserunt ad vrbem septẽ cornubus clangendo, & ad virtutem suos adhortando circũambulant mœnia senatu comitãte, nec aliud quicquã faciendo, quã vt inflarent cornua, retro in castra reuertebãtur. Cumq; per sex cõtinuos dies idem fecissent, septima Iesus cõtractis in vnũ copijs, reliquo populo conuocato, lętũ illis affert nuncium, vrbem ea die sine labore capiendam, Deo hanc in potestatem ipsorum tradente, & ruentibus sua ipsa te mœnibus facilem aditum aperiente, iussitq; omnes occidi quotquot in manus militum deuenirent, & neq; lassitudine, neque miseratione, neque prædæ cupidine à cædibus auocari, aut effugium vllum hostibus permittere: sed quicquid spiritum vitalẽ habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumentum cessurum reseruando, quicquid autem auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitiæ ob rem feliciter gestam spolia de primum capta vrbe Deo dedicarentur. solum autem Rachaben cũ sua cognatione seruari, propter iusiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus instructũ exercitum ad muros admouet. vrbem deinde rursum circumambulant, præcedentibus cum Arca Sacerdotibus, & cornuum classico militẽ ad aggrediendum opus incitantibus. cumque septies lustrata paulisper constitissent, collapsa sunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi vero nullo negocio per ruinam irrumpẽtes in Hierichuntem, omnes promiscue cædunt, inopinato mœnium casu consternatos, & subitaneo stupore ad pugnam inutiles: passimq; cadaueribus viæ ster-

Iosua 3. *Iesus Iordanē trasit cum copijs.*

Iosua 4.5 Iesus monumentũ extruit ad Iordanē. Israelitæ Paschã celebrant, terræ frugibus fruuntur & deficit Manna.

Iosua 6. Iesus cum copijs vrbẽ circumambulat.

Iesus nemini præter Rachab parcere iubet.

Hierichũtis mœnia sponte sua collapsa.

neban-

nebantur, nullum nec præsidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidē parceretur ac pueris. repletaq; trucidatis vrbs, & postremo incenta rogum defunctis præbuit, in agros quoque pari ꝛ-uiente incendio. Rachaben vero cum domesticis qui in diuersoriū confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adductæ gratiæ sunt ob seruatos speculatores actæ, dicente se meritis illam præmiis remuneraturum. moxque agris donatam, in honore postea temper habuit. Reliquias autem vrbis quæ incendio superauerant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel vastatam instaurare aggrederetur: nimirum vt prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natum minimum eliberis amitteret. Nec irritam esse voluit Deus imprecationem, sicut suo loco dicetur. E direptione autem ingens vis argenti ac auri, atque etiam æris in vnum aceruum est redacta, nemine edictum non obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde quærente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modum se habuit. Achar autem quidam Zebediæ filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorum pondo, & iniquum ratus si nullum periculi pretium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defudit, putans sicut commilitones ita & Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui vocatur Galgala, voce libertatem significante, tranigressi enim fluuium, randem se & ab Ægyptiis & ab arumnis in deserto exantiatis liberatos existimabant. Paucis autem post diebus quam Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam supra Hierichuntem sitam: qui cum Ainatis prælio congressi, & in fugam versi, triginta fere suis desiderauerunt. Huius incommodi accepti nuncius postquam in castra peruenit, maiorem quam pro casorum numero mœstitiam attulit: nō tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quam propter desperationem. Credentes enim te iam ea regione portos, & illa sum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaq; saccos induti per totam diē hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabant: nullaq; interim corporum curādorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autem videns exercitum sic affectū, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: Nos, inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos excuit, cui multis attestantibus prodigiis pollicitus es, traditurum te nobis hanc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua fretum temper in conflictu aduersarios fore superiorem. atque hactum promissionum euentum non semeliam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Mosis hæsitantes, & à præliis abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo Domine, potes enim, feropem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adimere, desperationemque in futurum attonitis eximere. Talibus exorabat Deum Iesus, in faciem humi prolapsus. Respondit deinde accipit, surgeret & lustraret exercitum pollutum sacrilegio & violata religione. hanc esse causam esse præsentis calamitatis. inquisitione autem facta & poena sacrilego exacta, Israelitarum fore victoriam. hoc oraculum Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice, ac magistratibus, sortem per singulas tribus mittebat. cumque sors tribui cecidisset, rur-

An. mūdi 2494. Ante Christū na. 1470

Hierichō capta, homines trucidati, vrbs prostrata & incensa.

Ios. 7. 8. Achar quadā ex præda contra Dei mandatū abscondit.

Galgal, libertas.

Ios. 5. Israelitæ ab Ainatis fusi fugatique.

Ios. ad Deū precatio.

Resp. ostum cuiusnam culpa Iosua inquirit.

An. mũdi 2494. Ante Chriſtũ natum 1470.

ſum per cognationes mittebatur. & cum in Sachariæ cognatione maleficium eſſet inuentum, eam rurſum viritim examinantes, Achorem deprehenderunt. qui videns non locum eſſe tergiuerſandi contra diuinũ indicium, furtum faſſus res furtiuas in medium protulit: moxq; affectus ſupplicio, noctu ignominioſæ ſepulturæ traditur, quemadmodum ſolent damnati iudicio publico. Ieſus autem luſtratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu diſpoſitis circa vrbem inſidiis, diluculo hoſtẽ ad certamen prolicit. illis vero audacter ob proximam victoriam irruentibus, ſimulata fuga procul eos ab oppido abſtrahit, ſuſum hoſtem exiſtimantes, & quaſi victoria iam parta inſoleſcentes. poſtquam autem ſubito cõuerſis copiis in faciem illis obſtitit, & aliis qui in inſidiis latebant, ex compoſito ſignum datum eſt, coorti celeri curſu ad Ainam feruntur, & auerſam eius portam occupant, pleriſque ciuium è muris ſuorum, vt tum putabant victoriam ſpectantibus: vrbemque ingreſſi ſine diſcrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Ieſus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hanc quoque ab hoſte captam, & cum vxorib. ac liberis incenſam animaduerterunt, per agros diſpalati, cum ſibi inuicem præſidio non poſſent eſſe, alij aliis in locis ſunt oppreſſi. Poſt hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta eſt, & ſupellex ſine numero: pecudum item greges non modici, & inſuper ſignata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atque hæc omnia Ieſus inter milites partitus eſt in eis caſtris, quæ habuit ad Galgala. Cæterum Gabaonitę qui non longe à Hieroſolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum caſu, iamq; in ſe iturum hoſtem ſuſpicati, Ieſum quidem precibus flectere non tentauerunt, fruſtra eas fore putantes apud eum qui internecinum bellũ cum Chananæis gereret: ſed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in ſocietatem adſciſcere, dicentes nec ipſos poſſe euadere periculum niſi mature prouideret: quod ſi ſuum conſilium ſequantur, non deeſſe remedium. Quod vbi perſuaſerunt, mittunt legatos ad Ieſum de fœdere, quos maxime credebant ad negocium conficiendum idoneos. Qui periculoſum rati ſi ſe Chananæos faterentur, & multo tutius ſi nihil ſibi cum illis commune dicerent, ſed longe diuerſas ſedes habere: aiunt ſe fama viri excitos multorum dierum iter feciſſe, & hoc eſſe verum ex habitu comprobabant. veſtes enim quas viam ingreſſuri nouas induiſſent, longo itinere detritas. ſumpſerant enim tritas data opera, vt veriſimilia dicere viderentur. Hoc habitu in concionem ingreſſi, dicunt ſe miſſos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt ſaluis patriis inſtitutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quod Deus gratuito munere Chananæorum terram illis cõceſſiſſet, gratulari ſe eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & oſtentatis veſtibus in ſignum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiam admitterẽtur. Ieſus autem credens eorum verbis quod Chananæi non eſſent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum ſenatu iurauit, habituros ſe eos pro amicis ac ſociis, & nihil contra eos iniuſtum molituros, approbãte id fœdus vniuerſo populo. hoc aſtu voti compotes domum ad ſuos ſunt reuerſi. Ieſus autem exercitu ducto in ſubmontanum Chananæ tractum, cum audiſſet Gabaonitas non longe à Hieroſolymis habitare, & eſſe Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorum incuſabat. illis vero excuſantibus non allum ſe modum ſalutis quærendæ habuiſſe, & ideo ad dolum verſos neceſſitate cogente, Eleazarum pontificem & ſenatum conuocat, cumq; decretum eſſet non violandam fidem iureiurando ſancitam, ſed publicis miniſteriis deputandos, in hac conditione poſtea ſunt habiti:

Achor ſorte deprehenditur & punitur.

Ain expugnata atq; combuſta, præda populo diſtributa.

II.

Ioſ. 9.

Gabaonita legatos mittunt ad Ieſum.

Gabaonitarum ad Hebræos oratio.

Ieſus cum Gabaonitis fœdus facit.

Gabaonita miniſteriis publicis deputati.

Ioſ. 10.

atq;

atq; hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterum cum Rex Hierosolymitanũ indigne ferret Gabaonitas ad Iesum defeciſſe, & quatuor proximarum gentium Reges ad bellum contra eos gerendum aceiuiſſet, Gabaonitæ videntes ſe peti, & hoſtes caſtris circa quendã fontem non longe ab vrbe poſitis, ad oppugnationẽ expediri, Ieſum in auxilium aduocant. nam eo tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis vero qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam ſpem ſalutis reponerent. Tum Ieſus cum toto exercitu in ſuccurſum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cumq; terga vertiſſent, per decliue fugientes eſt perſecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuiſſe huic prælio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cœlo tonante & crebris fulminum ictibus, grandine inſuper maiore ſolito ruente. acceſſit & illud nunquam antea viſum, quod dies factus eſt longior, ne interuentu noctis victori hoſtis eriperetur. quo factum eſt, vt Ieſus Reges iſtos caperet in ſpelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibuſque ſupplicium ſumeret. creuiſſe autem eam diem vltra conſuetum, extat relatum in ſacra volumina, quæ in templo ſunt aſſeruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaſerant, Ieſus in Chananæ montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædaque abacta, exercitum reducit in Galgala. cumque late per circumquaque ſitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter geſtis ſpargeretur, deq; ſtupenda multitudine cæſorum, excitati ſunt in eos Reges Libani accolæ, & ipſi Chananæi generis: & quãtum Chananæorum campeſtria colit adſcitis Paleſtinis caſtra poſuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longe à ſuperiore Cædeſa, quæ etiam in Galilæorum agro ſita eſt. erant que omnes hæ copiæ, peditum trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hoſtium multitudo adeo tam ipſum Ieſum, quam cæteros Iſraëlitas terruit, vt præ metu minimum à deſperatione abeſſent. Sed cum Deus exprobraſſet eis formidinem, & quod eius præſidio ſe non ſat tutos putarent, pollicituſque victoriam, equos captiuos eneruari, & currus incendi iuſſiſſet: concepta ex his promiſſis fiducia, ducit in hoſtem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitque conflictus validus, & ſtrages maior, quam vt facile credi poſſit, eſt edita, in fuga quoque plurimi ceciderunt, vt præter paucos totus hoſtilis exercitus interierit. reges etiam ad vnum omnes ſunt cæſi. adeoq; ſæuitum eſt in victos, vt hominibus ſublatis in equos ferrum exercerent, & currus exurerent. Totam deinde regionem peruagatus eſt, nemineq; audente cõgredi, expugnabat oppida, & quotquot ad manus ſuas peruenirẽt interficiebat. Iamq; quinto huius belli anno exacto Chananæorum nemo ſupererat, niſi ſi qui in loca munitiſſima confugerant. Ieſus autem caſtris è Galgalis in montana tranſlatis, ſacrum tabernaculum in vrbe Silunte fixit: quod is locus propter pulchritudinem viſus ſit idoneus, in quo tantiſper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi ſe præberet. Inde cum omni populo profectus verſus Sicima, altare, ita vt Moſes præceperat, ſtatuit: & diuiſo exercitu, in Garizeo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium, in quo altare erat cum Leuitis ac ſacerdotibus. vbi mactatis victimis, execrationibuſq; peractis, & in altari inſculptis, in Siluntem ſunt reuerſi. Ieſus autem iam ſenex, cum videret Chananæorum vrbes pene inexpugnabiles, tum propter ſitum naturatutum, tum propter munitiones ad fruſtrandos hoſtium conatus arte additas: nam cognito Iſraëlitarum ex Ægypto exitu, & quod ad ſuum excidium properarẽt, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati

An. mũdi 2494 an. Chriſtũ nat. 1470.

Rex Hieroſolymitarum in Gabaonitas mouet.

Hieroſolymitanos fundit fugatq; Ieſus.

Quatuor Reges trucidati.

Sol immotus conſiſtit.

Ioſ. 11.

Chananæorũ Reges mouẽt in Hebræos.

Chananæorum ingens exercitus.

Chananæorũ Reges omnes ad vnum cæſi.

Chananæorũ regione tota Ieſus deuaſtat.

Ioſua in duas partes copias diuidit.

Hedio & Rufinus cap. 8. Ioſ. 13. 14. 18.

Iosua diuidendam regionē, & duas tribus cum dimidia remittendas hortatur.

fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat: cumq; frequens concursus factus esset, res hactenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales par erat Dei auspiciis à populo religiosissimo geri: Reges triginta & vnum ausos manus conserere deuictos, exercitusq; potentissimos prælio superatos & internecione cæsos, vt ne reliquiæ quidem generis supereſſent. cæterum quoniam ex vrbibus aliæ captæ essent, aliæ munitiores & ob hoc obstinatiores longa oppugnatione opus haberent, censuit eos qui ex regione vltra Iordanem sita in communem expeditionē profecti fuerant, & propter cognationem socios periculorum sē adiunxerant, gratiis prius actis ad proprias sedes remittendos. deinde ex singulis tribubus singulos testatę probitatis viros eligendos, qui regionē totam permensi bona fide & abiq; dolo magnitudinem eius renunciarent. In eam sententiam itum est ab vniuerso populo: moxq; eos viros misit ad metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam geometriæ peritis, qui propter hanc scientiam errare ac falli nō poterant: hisque mandata dedit, vt æstimationem agrorum iuxta bonitatem terræ facerent. nam Chananææ natura talis est, vt videre liceat campos magnos & frugum ac fructuum feracissimos, qui collati ad aliā terram admodum vberes videri possent: quod si iidem ad Hierichuntinum aut Hierosolymitanum agrum conferantur, iam non magni precij videbuntur: cum tamen hi agri parui sint & bona ex parte montani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis aliis secundi. hanc ob rem voluit iuxta æstimationem potius quam iuxta mensuram sortitionem fieri, quod nonnunquam vnum iugerum pro mille aliis valeat. Decemuiri autem huic negocio destinati perlustrata regione & æstimatione terræ peracta, septimo mense reuersi sunt ad eum in Siluntem, vbi tum tabernaculi sedes erat. Tum Iesus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuum principibus diuisit regionem nouem tribubus & Manassitarum dimidiæ parti, cuiq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiens. cūque ad sortes ventum esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Iudęa pertingens vsq; Hierosolyma. latitudo vero eius Sodomiticum lacū attingebat. in hac sorte vrbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco Simeonis sortita est Idumææ partem Ægypto & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionem sortiti sunt, quæ à Iordane amne vsq; mare porten ditur. latitudo vero eius patet Hierosolyma inter & Bethela. angustissima autem hæc sors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt. Ephræmi autem tribus terrā à Iordane vsq, Gadara in longum protensam sortita est, in latum patentem à Bethelis vsque magnum campum. Manassetidis item dimidia pars agrum à Iordane vsque Dora vrbem, latitudine vsque Bethsana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Post hos Isacharis in longum patentem à flumine vsque Carmelum montem, latitudinis vero mōs Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ vsq; Genesaritem lacum terram Carmelo & mari contiguam sunt sortiti. Quæ autem regio post Carmelum sita est conuallis ex re nomen habens, tota Asseritis cessit qua ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ vero ad orientem spectant vsq; Damascum vrbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, vsq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc monte oriuntur, qua fines sunt Arces vrbis versus septentriones sitæ. Porro Danitæ adepti sunt quicquid conuallis ad occidentem solem vergit, Azoto & Dorā terminata. horum est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vsq; montem à quo Iudæ tribus initium fecit. Ad hunc modum, lex gentium à filiis Chananæi denominatarum regionem Iesus diuisit, & nouem cum dimidia tribubus habitandam dedit, Amorræam

An. mūdi 2499. ante Christū na. 1465.

Iosua ad metiendā & diuidēdā terrā quosdam mittit.

Iosua Chananæorū regionem nouem tribubus & dimidiæ Manassis diuidit. Ios. 16. 17. 19.

Supra lib. 4. Cap. 7. Num. 32. Ios. 13.

enim

enim & ipſam ab vno ex filijs eius dictam Moſes iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiſerat, vt ſupra diximus. Sidoniorum autem, Aruæorum, Amatheorum & Aritheorum agri nihil ad hanc diuiſionem pertinuerunt. Cæterum Ieſus ætate iam defecta cum non valeret conſilia ſua per ſe exequi, & qui vicē eius gerebant, negligentius Rempubl. adminiſtrarent, præcepit vnicuique tribui vt ex ſua ſorte Chananæorum reliquias tolleret. In hoc enim conſiſtere & ipſorum ſecuritatem, & diſciplinæ ac religionis incolumitatem: idq; eos non ex Moſi tantum monitis, ſed ſuomet experimento didiciſſe: deinde vt Leuitis triginta octo deſtinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amorræa trans flumen acceperant. ex his in tribus profugis receptacula ſunt inſtituta. nihil enim magis erat curæ, quam vt nuſquam à Moſis præſcriptis recederetur. hæ fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephraimi Sicima, in Nephthalidite Cedeſis quæ eſt in ſuperiore Galilæa. poſt hæc quod de præda reliquum erat diuiſit: ſupererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarum acceſſio & publice & priuatim facta eſt, tantum erat auri & veſtimentorum ac reliquæ ſuppellectilis: tantum etiam iumentorum ac pecudum, vt numero comprehendi non poſſent. Poſthæc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem tota vno militabant numero quinquaginta millia, in hanc ſententiam locutus eſt. Quoniam Deus & pater qui eſt dominus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum manſuram nobis promiſit: vosque opem veſtram indigentibus ex mandato Dei alacriter & impigre præſtitiſtis, æquum eſt, cum iam nihil orduum ſuperſit, miſſionem vobis dari, & promptitudine veſtra non abuti: quandoquidem certi ſumus, ſi in poſterum ſit opus, nihilo ſegnius operam veſtram nobis paraturam fore. Itaque gratias vobis agimus, quod ſocij periculorum eſſe voluiſtis, rogamusque, vt in hac mutua beneuolentia perſeueretis, memores amicorum, & quod vos quoque veſtras poſſeſſiones noſtris auxilijs paraſtis, ſicut nos ad hanc felicitatem, Deo fauente & vobis adiutantibus, peruenimus, nec id ſine veſtræ operæ præmio: quandoquidem ex hac militia ditati eritis, multumque prædæ, auri & argenti, referetis, & ſuper omnia noſtram beneuolentiam ad referendam vicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Moſis mandatis ſatisfeciſtis, non contempta autoritate mortui, & nihil vobis ad noſtram gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lætos igitur vos ad veſtras poſſeſſiones dimittimus, hoc vnum rogatos, vt nullum terminum exiſtimetis cognationem noſtram dirimere, neue propter flumen medium alios nos putetis quam Hebræos. omnes enim Abrahæ ſtirps ſumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tam noſtros quam veſtros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moſen inſtituta, diligenter obſeruanda ſunt. hoc enim pacto futurus eſt adiutor & propitius: ſicut contra, ſi in alienos ritus degeneraueritis, & ipſe nos auerſabitur. Hæc locutus & ſigillatim primoribus populoq; in commune dicto vale, ipſe quidem eodem loco reſtituit, reliqua autē multitudo vniuerſa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à ſe inuicē diuellebantur. Itaque traiecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manaſſitarum eos ſunt ſecuti altare ſuper ripam Iordanis erigunt, monumentum poſteris & ſignum coniunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolunt. Quo audito apud cæteros Iſraelitas, cum altare exſtructum ſcirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere; & temere hac ſuſpicione violatæ religionis mori, arma corripuerant vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi. exiſtimabant enim non tam cognationis ac di-

Ant. mundi 2499. Ante Chriſtū nā. 1465

Ioſua vnicuique tribus vt ex ſua ſorte Chananæorū reliquias tolleret, præcipit.

Oppida refugij. Num. 35. Deuit. 4. ioſ. 20.

Præda diuiſa.

Ioſua ad eos, qui ex regione vltra Iordanem ſita militabant, oratio.

Hebio & Ruffinus Cap. 4. Ioſ. 22.

Iſraelitæ tradecti fluuio, altare ſuper ripā Iordanis erigūt.

An. mũdi 2499 ante Christũ natum 1465. *Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio. Phineæ ad Rubenitas oratio.*

gnitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam diuinæ voluntatis rationem habendam. atque ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus vero & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicẽtes verbis prius quam armis rem aggrediendam, & scitandum qua mente id fecerint: & si forte malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eo legatos, Phineesem filium Eleazari & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt vero traiecto flumine & conuentu aduocato Phineeses in concione constitit: Maius, inquit, vestrum delictum est quam vt verbis tantum castigari debeat: attamen non culpæ magnitudine moti repente ad arma conclamauimus, vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quod fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temere armasse nos in vos videamur, si piis rationibus adducti id feceritis: sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, discessum a nobis & in vestram possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorum ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Arca, & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quod si in male cœptis obstinate persistatis, nõ grauabimur vllum laborem pro legum defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendum flumine traiecto, pro Chananæis habitos, non secus atque illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitem nostrum estis, extra potestatem etiam Dei vos euasisse. vbi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. Quod si putatis locum vobis ad recte sapiendum esse obstaculo, præstat nouam agrorum diuisionem facere, & hanc regionem pecoribus compascuam relinquere. Satius est igitur vt resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamusq; vos per salutem liberorum ac coniugum, & quicquid habetis charissimum, ne nobis belli suscipiendi necessitatem imponatis, contra quos minime volumus. In hac enim concione & consultatione situm est, vtrum pace nostra & vestris affectibus perpetuo frui malitis, à nobis persuasi, an vos & vestra omnia belli periculis exponere.

Rubenitarum responsio.

Postquam hæc Phineeses dicere desiit, qui concioni præerant, pro communis causæ defensione hæc attulerunt. Viri fratres, nos neque a cognatione deficere volumus, neque in religione cuius nequaquam pœnitet, quicquam innouare. Vnum Deum nouimus Hebræis omnibus communem, & altare eius æreum quod est ante tabernaculum, nec aliud vnquam nostras excipiet victimas. nam hoc quod nũc ereximus, quodque vestræ suspicioni ansam præbuit, non ad Deum sacrificiis placandum exstructum est, sed vt perpetuum argumentum exstet nostræ necessitudinis, nosque patriæ religionis admoneat, non vt vos suspicamini, violandæ religionis sit initium. & hanc fuisse nobis exstruendi causam, Deus ipse testis esto idoneus. quapropter meliorem posthac de nobis opinionem habetote, absitque vt nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrahæ posteris se obnoxium fecerit, & à patriis moribus ac ritibus degenerauerit, absq; capitali pœna expiari non valeat. His auditis Phineeses, collaudataq; eorum constantia, reuersus ad Iesum rem totam apud populum expoluit, qui lætus quod nec detectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: moxque

soluto conuentu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima elegit domicilium. Anno autem post vigesimo iam decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tum ex plebe, quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adesse: primum Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamque gloriam peruenerant. hortatur deinde vt dent operam, vt Deum in posterum æque habeant propitium, cum sciant eius beneuolentiam non aliis retineri posse quam pietatis artibus. Suum enim fuisse, vt priusquam decederet, illos officij commonefaceret. postremo rogauit vt hanc admonitionem boni consulerent, essentque eius perpetuo memores. post hanc concionem naturæ debitum exoluit, anno vitæ centesimo decimo: quorum quadraginta sub Mose magistro ministerij ipsius exegit, & post eius obitum viginti quinque Reipub. præfuit, vir incomparabili tum prudentia tum eloquentia, ad hæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique in quauis virtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus moritur & Eleazarus pontifex, Phineesi hæreditarium relinquens Sacerdotium. sepulturæ eius monumentum impositum extat in vrbe Gabatha. Post horum obitum consultus Phineeles à populo de voluntate Dei, quinam foret imperium in bello Chananæo, respondit, iubere Deum vt Iudææ tribus bellum gereret, quæ mox assumpta Simeonide, his conditionibus rem aggressa est, vt sublatis è sua ditione hostium reliquiis, tum tributariis, in alterius tribus exstirpandis huius generis reliquiis vicem rependeret.

An. mũdi 2499. Ante Christũ na. 1465

Iosua domicilium ad Sicima.

Ios. 23. 24.

Iosua postrema ad seniores & Magistratus Hebræorum adhortatio.

Iosua moritur.

Eleazar moritur.

Iudic. 1.

CAP. II.

Quemodo post mortem Imperatoris Israelita neglectis patriis religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitu 300. tantum fuerint superstites.

Hudio & Ruffinus cap. 5. al. 2.

AT Chananæi quorum res tum erant satis integræ, cum magno exercitu apud Bezemam vrbem expectabant, ductu loci Regis Adonibezeci. id nomen Bezecenorum dominum significat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi spem victoriæ reponebant in hoc, quod Iesus Israelitarum esset defunctus. aduersus hos quas dixi iuæ tribus egregie pugnauerunt: & cæsis decem millibus dum reliquos fugientes insequuntur, Adonibezecum ceperunt, qui manibus ac pedib. truncatus agnouit diuinam iustitiam, septuaginta & duos Reges antea hunc in modum à se mulctatos confessus. sic affectum detulerunt non longe à Hierosolymis vbi fato functum terræ mandauerunt. deinde circa oppida bellum circumferebãt: quorum bona parte capta, Hierosolyma iunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt, at superior natura loci & munitionibus est defensa. quare oppugnatione in Hebronem translata, vrbeque vi capta, in oppidanos omnes sæuitum est. apud hos in eam diem superstites erant quidam è gigantum genere, statura & specie cæteris mortalib. disparés, visu simul & auditu horribiles: quorum ossa adhuc ostenduntur, qualia vix credant qui non viderunt ipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mandatum Mosis. fuerat hic vnus e speculatoribus, quos Moses in Chananæam præmiserat. Habita est ratio Iethræ quoque Madianitæ olim Mosis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto arumnarum socij fuerant. expugnatis montanis oppidis, in campestria & maritima descendentes prædictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum

Chananæorum decẽ millia trucidãtur. Adonibẽzack capitur.

Hierosolyma pars capta eiusq; habitatores interfecti.

Ios. 21.

Iethra Mosis soceri posteris ager attributus.

An. mūdi 2758. Ante Christum 1452

de Chananæis cepérunt. Euasit autem eos Gaza & Accaron, quod in planitie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se male mulctatos facile reiiciebant. Atque ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ vero, in quorum sorte erant Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterū alteri à cædibus alteri à periculis feriati, ad culturam agrorum vtrique se contulerunt. Beniamitarum exemplo & reliquæ tribus & ipsæ idē fecerunt, & tributis cōtenti pacē Chananæis dederunt. Ephraimi vero tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter duravit. tandem comprehenso vno ciuium qui in vrbem importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clam ipsum cū familia seruaturos, proditione eius facti sunt voti compotes: cæteraque reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi postea vobis dominium habuerunt. Omisso deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operam dabant: atq; ita pace longa emolliti, voluptati magis quam honestati studebant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria Deus commotus per vatem admonet eos non è sua sententia hosti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquando per occasionem pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametsi territis oraculo, bellum tamen non libebat suscipere, tum quod multa è Chananæo perciperent commoda, tum quod ob luxum ad laborem non essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualida, dum nec senatus vt ante legitur, nec magistratus solennes creantur: dumque relicta cura status publici, omnes priuatis tantum lucris sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua mox bellum ciuile exortum est, quod hanc causam habuit. Virè plebe Leuitica in Ephræmitarum ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet, hanc cum vehementer ob formam amaret, parum respondere in amore ægre ferebat. hinc orto dissidio, mulier continuas expostulationes non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur. is coactus desiderio, & ipse venit ad soceros, quorum opera missis querelis cum vxore in gratiam reuertitur. eo loci quatuor dies exegit, comiterà puellæ parentib. habitus. quinta cum decreuisset domum repetere, post meridiem iter ingredi fur. cunctanter enim parentes filiam dimiserunt, nec nisi meliore diei parte transacta, comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur asina cumque emensi triginta stadia non longe essent à Hierosolymis, famulus dabat cōsilium vt aliquo diuerterent: ne, si nox iter facientes opprimeret, in aliquod incommodum inciderent, præsertim propinquis hostibus, cum serotina hora eriam amicorum loca suspecta facere soleat. marito non placuit alienigenarum vti hospitio, nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebatque progressus viginti stadia ad sui generis homines diuertere. in hoc consentientibus omnibus, peruenit in Gabam tribus Beniamitidis sero admodum, cumque in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidam è rure domum repetens, Ephræmita genere, sed Gabæ habitans, casu repertum interrogat, quisnam sit, & cur crepusculo demum cœnam è foro peteret, ille se Leuitam ait, & vxorem à parentibus domum reducere, & in Ephræmitarum ditione se habere domicilium, tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod forte oblatus hospes visus est, ad se deducit hominem. Gabæni vero quidam iuuenes qui mulierculam in foro viderant, mirati eius formam, postquam ad senem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitu-

Iudic. 19. Historia de vxore Leuitæ.

Triginta stadia 4. millia Italica.

Duo millaria Italica cū dimidio.

Facinus detestandum Gabæorū.

dine,

dine, venerunt ad ianuam: roganteque sene vt abirent, & vim abstinerent ac iniuriam, postulabant vt exhibita hospita quieti suæ consuleret. cumque ille contradiceret cognatam esse & Leuitidem, peccaturos eos grauiter si propter voluptatem leges violarent, iuuenesq; iura contemnerent ac deriderent, cædem minantes si obstare libidini eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, vt saluo hospitali iure cupiditatem explerent, volens, quantum in se erat, tutos ab iniuria præstare quos exceperat. illis vero pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omnino accipere volentibus, supplex orabat ne quid contra leges committerent. at illi furentes viraptam mulierem domum abducunt, cumque ei per totam noctem ad satietatem illusissent, diluculo dimiserunt: quæ ita misere ad hospitium reuertitur, & præ nimio dolore ac vereeundia, non audeus in mariti conspectum venire: quod hunc indignissime rem laturum, putaret, humi collapsa expirauit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil grauius suspicans, excitare conabatur, consolaturus eo quod non sponte se ad stuprum præbuisset, sed vi in alienas ædes abrepta, vt vero defunctam sensit, satis prudenter pro calamitatis magnitudine se gerens, cadauer iumento impositum domum reportat: & membratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus vt indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorum violentia. Tum vero illi, nunquam tali ante viso vel audito spectaculo, ad indignationem grauiter commoti, & iusto furore perciti apud Siluntem conuentum faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temere cognatis bellum inferendum, priusquam verbis agerent de criminibus: quando ne in exteros quidem ob iniuriam acceptam armati leges permittunt, nisi legatis prius de satisfactione missis. rectum igitur esse ad Gabaenos mittere qui sontes ad supplicium deposcant, qui si dedantur, horum pœna contentos esse debere, sin contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui vim pudicitiæ mulieris intulerant, & postulaturi, vt pro violatis legibus morte iustas pœnas dependerent. Gabaeni vero non dediderunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum, si alienis imperatis metu belli parerent, cum multitudine ac virtute nulli se cedere videri vellent: eratque magnus apparatus totius tribus, cum certi non defuturos se promitterent, si quis vi & armis eos aggredi vellet. Quæ postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurando sanciunt neminem ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugem, & acriore bello persecuturos se eam tribum, quâ maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerunt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamitæ vero habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcentos, ex eo numero fuere quingenti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. Itaq; commisso apud Gabam prælio, egregie vicere Beniamitæ, cæsis ex aduersa acie viginti duobus millibus, & fortasse plures cecidissent, nisi nox prælium diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt, Israelitæ vero in castra insperata clade attoniti. Sequenti die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt ex parte Israelitarum, quo factum est vt castra metu desererent, profectiq; Bethela, quæ vrbs non longe aberat, postridie ieiunio peracto supplicauerunt Deo per Phineesem pontificem vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur contra hostem concederet. Deus vero precibus eorum annuit, & per eundem

An. mũdi 2526. an. Christum na. 1438.

Leuita vxorem in 12. partes discerptã ad singulas tribus mittit.

Iudic. 20. Israelitæ mittũt ad Gabaenos qui sontes ad supplicium deposcant.

Israelitis Gabaeni sontes non tradunt.

Israelita iureiurando sanciunt, neminẽ ex suis viro Beniamita filiã traditurũ in cõiugem, & 400000 exercitũ contra eos educunt.

Israelitarũ in acie viginti millia cadunt.

Israelitæ iterum decem octo millia cadũt.

vatem

Israelitæ copiarum partem in insidiis collocant, & vt impares paulatim pedem referant.

vatem fauorem est pollicitus. Ergo diuisis bifariam copiis, dimidiam partem noctu circa vrbem in insidiis collocant, reliqua in aciem producta cum Beniamitis manus conserunt, moxque vt impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ instant sponte cedentibus quo longius hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatem imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri locij. postquam autem satis longè à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallem quandam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerãt, telis ferarum in montem sunt confixi. Sexcenti tantum euaserunt incolumes: qui conglobati & facto cuneo, ferociter per medios hostes irruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui omnes ceciderunt, numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ vero Gabam incenderunt, & mulieres atque impuberes contrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeoq; indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam etiam Iabisum Galaaditidis vrbem, quæ auxilium contra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderũt tam viros quam mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recentibus etiam cladibus exasperatus. qui postquã resedit, subsecuta est pœnitẽtia, dum vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, iciunium tamen indixerunt ob eorum exitium. Sexcentos quoq; illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hi petram quandam, quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati vero apud illos tam ipsorum quam suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, neue quantum in se esset, vniuersam tribum Beniamiticam irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædam insuper quantam possent abigere. At illi agnoscentes suam iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in suæ tribus ditionem, parentes suorum hortatibus. Israelitæ vero dederunt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis vero deliberabant vnde illis vxores ad sufficiendam prolem parari possent. cum enim ante initium belli iureiurando cautum esset, ne quis filiam in Beniamitidam tribum elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum consulerent, quod ab ira profectum esset, non à iudicio, Non ingratam rem Deo fore si quo modo prouideatur, ne integra tribus pereat, & periuria non, quando necessario fiunt, periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malicioso committuntur. Cum vero senatus succlamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consilium, quomodo saluo iureiurando Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus, Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ, harum quotquot potuerint rapere, Beniamitis impune sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus. quod si patres earum ægre tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse qui filias negligenter custodiuerint: & quod non oporteat iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam ante plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiam concessum est, decretumque vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autem festo ducenti illi bini triniue ante vrbem insi-

Israelitæ 25000. trucidantur, tantũ 600. incolumes euadunt. Gibea & alia Beniamitarũ vrbes incensa.

Iabes in Galead quia auxiliũ contra Beniamitas negauerat destruitur. Iudic. 21.

Israelitæ 600. Beniamitas reuocant.

Beniamitæ 400. virgines Iabiticas ducunt.

Quando & quomodo iuramentum seruandũ.

Beniamitis vt virgines rapiant, cõceditur.

diabantur aduentantibus virginibus intervineta & per alias latebras. illæ vero nihil suspicantes, lusitando iter faciebant. iuuenes autē coorti dispersas corripiebant: atque hoc pacto quæsitis nuptiis, agriculturæ insudantes dederunt operam vt ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum consilio seruaretur: moxque magnis incrementis tam numero quam opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici. An. mūdi 2526. Ante Christū na. 1438.

Nec felicior per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna vsa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias, non quod sibi timerent, sed vt, illata Hebræis aliqua memorabili clade, securius in posterum suas vrbes habitarent: & coniuratione facta, magnoque numero peditum armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem & Accaronem in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias plerasque campestres ciuitates: ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campestribus habentes. qui cum nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorum haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos num quem locum inuenirent deducendis coloniis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progressi, non longe à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renunciant. qui mox cum exercitu illo profecti condiderunt vrbem Dana, cognomine vni e Iacobi filiis, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quod neque ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reipublicę statu, magna licentia pro suo quisque libito viuebat, vt domestica Chananæorum vicia iam totam gentem impune inundarent. *Hedio & Ruffinus ca. 7. al. 4 Iudic. 18. Daniana tribus a Chananæis pressa. Danita locum inhabitandū quærunt. Dana extructa.*

CAP. III.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem a Deo populus Israelitarum sit traditus.

HAnc ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui dispersit. Bello enim à Chusarte Rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti. *Iudic. 3. Israelita a Cusar the oppressi.*

CAP. IIII.

Libertas per Cenizum reddita.

ERat in tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias perferre, sed vt ad audendum pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum socils, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primo præsidium suis à Chusarte impositum interficit: tantumque primus successus valuit vt indies crescente suorum numero, iam aperto marte hosti pares viderentur. itaque congressi cum hoste vno prælio se in libertatem asserunt, reliquiæ fusi & fugati exercitus vltra Enphratem se recipiunt. Cenizus vero egregie nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est. *Ibidem. Cenizus siue, vt sancta scriptura loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnat.*

CAP. V.

Quomodo populus rursum a Moabitis sit subiugatus, & per Iodem a seruitute exemptus.

Hedio & Ruff. c. 8. Iudic. 3. Egli Rex Moabitarū Israelitas subiugat.

POst cuius mortem, vacante principatu, res Israelitarum rursum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis, quod nec Deo debitum honorem nec legibus obedientiam exhiberent: quæ res in causa fuit, vt Eglon Moabitarum Rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. excepere tamen eum aliquot præliis, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichuntem domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, a dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Gerz tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraque manu ex æquo promptus habitabat ipse quoque apud Hierichuntem. is in familiaritatem Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine a amicis etiam Regiis gratus. Accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstum, partim satellitibus occupatis circa prandium. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cum Iode collocuturus famuliciū ablegauerat. sedebatque in sella, & Iodes verebatur, ne fallente ictu, plagam non satis lethalem inferret. iubet igitur eum surgere dicens habere se somniū, quod ex Dei mandato sit indicandum. cumque ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus. Regij famuli interim quiescebant, dormire eum putantes. Iodes vero Hierichuntis re clam indicata, autorem se illis libertatis vindicandæ præbuit. illi vero libenter hæc accipientes, & ipsi confestim arma corripiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari mos erat. Eglonis autem domesticos diu latuit quod acciderat. sed cum aduesperascaret, veriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculum: cumq; mortuum inuenissent, hærebant inopes consilij: & priusquam satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex his pars in vestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. eos Israelitæ præoccupato Iordanis transitu, in fuga intercipiebant, maxime circa ipsa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atque ita Hebræi Moabitarum imperium excussere: Iodæ autem huius felicitatis autori is honor consensu multitudinis est habitus, vt confestim princeps declaratus sit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude dignissimus: post quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finiit.

Iodes Eglonē trucidat. Moabitæ ab Israelitis fusi fugatique.

An. mūdi 2614. Ante Christū na. 1350. Hedio & Rufinus Cap. 9. Iudic. 4. Iabin Rex Chananæorū Israelitas subiugat.

CAP. VI.

Quomodo Israelita sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi.

ISraelitæ vero, quos præteritæ calamitates nihilo castigatiores reddiderant, in pristinam impietatem atque inobedientiam relapti priusquam satis a Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananæorum Regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Aforum, quæ vrbs sita est super Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecen-

ta, equitū decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copiis præfectus Sysares primus inter amicos regios, congressus cum Israelitis in tantam desperationem res illorum adduxit, vt libenter incolumitatem tributaria seruitute paciscerentur, quā per viginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute, caput non audentes attollere, etiam Deo sic volente, quo nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem resipiscentes, & agnita calamitatum causa, nimirum quod a legum contemptu proficiscerentur, Deborā quandam Prophetidem adeunt (nomen hoc apem Hebræis significat) rogantes vt precibus Deum ad misericordiā flectat, ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus salutem illis annuit, imperatore designato Baraco, viro tribus Nephtalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem millium virorum exercitu, in hostem ducere. Satis enim esse cot ad victoriam, quam Deus oraculo promiserit. Baraco vero negante se accipere imperium, nisi & illa vna secum administratura id esset, illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorē, quem Deus te habere voluit? ego vero non recuso. & conscriptis decem millibus, castra posuerunt ad montem Itabyrium. occurrit mox eodem Sysares, Regē suo sic iubente, & non longe ab hoste cum exercitu consedit. Baracum autem & Israelitas multitudine hostiū territos, & in tutiora se recipere volentes, retinuit Debora, iussitq; eadem die prælio decernere. Victoriā enim penes ipsos fore, & Deum iudicium & opē allaturum. Itaq; commissa pugna vehemens imber mixtus grandine superuenit, quem ventus in aduersos Chananæorum vultus ingerens. & prospectu adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam scutati manibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Israelitas vero tempestas à tergo imminens non solum minus offendebat, sed alacriores etiam faciebat, manifestario Dei præsentis ac fauentis signo accensos. itaq; rupta aduersa acie, turbatisq; ordinibus, ingentem nostrū stragem ediderunt. atq; ita pars telis Israeliticis cadebant, pars à suomet ipsorum equitatu ac curribus proterebantur. Sysares vero vt vidit suos terga vertere, desiliens à curru fuga delatus est ad quandam mulierem Cenetidē, nomine Iahel, quæ latebras petentem excepit, & potū potenti lac acidum exhibuit. quod ille cū auidius ingurgitasset, in somnū est solutus. quem Iahel aggressa, ferreum clauum sopito per tempora adegit malleo, moxq; Baraci nis superuenientibus solo affixum ostendit. atq; ita mulier iuxta Deboræ præsagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Asorū, Iabinum obuiam factū interfecit: & caso Rege, ac solo vrbe æquata, quadraginta annis imperium Israelitarum tenuit.

Sysares siue Sisara præfectus exercitus.

Debora Prophetissa.

Baracus contra hostes designatur.

Deborah & Baracus in hostes mouent.

Sisara ex suo exercitu trucidatur.

Iael Sisarā ferreo clauo interficit.

Baracus quadraginta annu Israelitarū imperium tenuit.

CAP. VII.

Quomodo Amalecita deuictu Israelitu regionem eorum per septem annos vastauerint.

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem fere tempore, paulo post Madianitæ, sociis Amalecitis & Arabibus, expeditionem contra Israelitas fecerunt: & congredi ausos magno prælio vicerunt: vastatisque frugibus prædam abegerunt. cumq; idem per continuos septem annos facerent, Israelitas in montana compulsos campestri solo cedere coegerunt. qui, speluncis & subterraneis ædificiis excauatis, quicquid hostiū violentiam euadere poterat, intro receptum asseruabant. Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, vt possent denuo labores eorū vastare. Itaq; in perpetua fame ac egestate viuebant, neciam vllum supererat præsidium nisi in precibus ad Deum & supplicationibus.

Hebio & Rufinus Cap. 10. Iudic. 6. Madianitæ Amalecitis socius Israelitas magno prælio vincunt.

CAP.

An. mũdi 2654. Ante Christũ na. 1350.

CAP. VIII.

Quemodo Gedeon populum liberauerit.

Gedeons ut Israelitas a Madianitis liberet, Deus mãdat.

PEr idem tempus Gedeon Iasi filius, vnus ex primatibus tribus Manassetidis manipulos frugum clam in torcular comportatos flagellabat. non enim ausus est propter hostẽ propalam hoc in area facere, cumque spectrum ei adolescentis specie se obtulisset, & felicem ac Deo carum appellauisset: respondens. Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentum est maximum, quod torculari nunc vtor pro area. illo contra iubente vt bono esset animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse, nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negociis imparem. Deus autem quicquid deesset se supplementum pollicebatur, & victoriam Israelitis daturum, modo ipse imperium assumere non grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo sine mora effecerunt, vt præsto essent decem millia militum, ad quiduis pro libertate audendum paratissima. Gedeoni autem Deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriam sibi potius quam Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti. vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem, cum æstus feruet maxime, exercitum ducat ad fluuium, & quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederet, quotquot autem trepide ac tumultuarie potum sumerent, sic existimaret, eos metu hostium hoc facere. quod posteaquam ita, vt iussus est, fecit, trecenti inuenti sunt cum perturbatione aquam sumere, cauis manibus ori admouendo, imperauitque Deus, vt his assumptis hostem inuaderet. Gedeone vero solicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, volens ei metum omnem eximere, iussit vt assumpto vno milite clam accederet ad Madianitarum tentoria, ab illis enim accepturum occasionem fiduciæ, vadit ille quo iussus est, vno tantum comitante famulo. cumque ad quoddam tabernaculum adrepsisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam commilitoni narrantem somnium, ita vt à Gedeone quoque exaudiri posset, erat autem tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceam, præ vilitate hominibus fastidiendam, per castra prouolui, & primo regis tentorium, mox cæterorum omnium prosternere, qui respondit interitum exercitus significari, addens vnde hoc ita colligeret; inter omnes, inquit, fruges hordeum est sine controuersia viliſſimum: & inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias viliorem quam hodie sunt Israelitæ, vt merito conferri possint hordeo. hi nunc autore Gedeone contraxerunt copias, & res nouas moliuntur. ergo quia dicis te vidisse illam massam tentoria nostra subuertentem, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum est, accensi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam ferme vigiliam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenariæ, gerebantque singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt clam possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra late patebant, eo quod camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundum ambitum continebantur. Hebræi verò à duce ante præmoniti, cum iam non longe ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & confractis amphoris

Iud. 7. Gedeonẽ exiguas copias Deus eligere iubet. Victoria Deo tribuenda.

Gedeõ ad Madianitarũ tentoria accedit, & ab illius somnio confirmatur.

Gedeon cũ trecentis viris pugnã ad ornat.

phoris: sublatoq; militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semilomnes consternatio exoritur, vt incomparabiliter plures mutuis vulneribus quam hostili ferro caderent. quod diuersæ linguæ homines eadem castra haberent. semel enim pauore consusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis victoriæ rumor vbi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quotquot ad manus venere, occidunt, interq; cæteros Reges etiam duos Oribum & Zibum. Qui vero superfuere duces, cum reliquiis exercitus ferme decem & octo millia hominum, quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum copiis eo properat, & iterum congressus postremo hoc conflictu ad vnum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. his præliis cæsa sunt Madianitarum & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon vero reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarū regibus. Cæterum Ephræmi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quod, inscijs ipsis, hostē esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modeste respondit, se non suo arbitratu hostem absque illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quam suam ipsorum qui militassent. atque his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quam rebus prospere gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbię tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porro Gedeon cum vellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos XL. dicendo ius & de litibus finiēdis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

An. mūdi 2654. Ante Christū na. 1310.

Madianita & confœderati mutuis vulneribꝰ cadunt.

Israelita hostes insequūtur, & Reges duos Oribꝫ & Zibum occidunt.

Iud. 8. Gedeō duos duces Zebim & Hezarbunim capit Madianitarū & cōfœderatorū centū viginti millia trucidati.

Gedeō per annos 40 regnat.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Iud. 8. 9.

CAP. IX.

Quemodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.

HAbuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothum vero vnum ex concubina Druma; cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriunda, adiutusque à maternis cognatis pecunia, cum videret maiis atribus insignes & ad quoduis facinus promptos, vna cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes fratres interemit, excepto vno Iothane. hic enim fuga incolumitatem quæsiuit. Abimelechus autem, occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gerere omnibus iustitiæ defensoribus inuisus æque ac infestus. Itaq; dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quam plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatum diximus, conscenso monte Gatizeo qui Sicimis imminet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentium ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cumque illi magis etiam silerent intenti, dixit, quod arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerūt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quod contenta honore quem propter fructus suos percipiebat, non requireret alium: arbores non destiterunt principem quærere, visum ij eū viti hunc honorem deferre, ea vero totidem verbis, quot ficus

Abimelechus 79. fratres interfecit.

Iothan apologo Sicimitis in Gedeonē ingratitudinem obiicit.

An. mūdi 2694 Ante Christū na. 1270

recusauit, & simili modo etiam olea. tum ait deinde cum eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is respondit, Si serio me Regem poscitis, sub vmbra mea requiescite. sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat vos. Hæc, inquit Iothanes, non risus mouendi causa vobis fabulor, sed quia maximis beneficiis à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechum, necatis fratribus, principatum vsurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per triennium in latebris montium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo post, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum ex vrbe & tota tribu expulerunt. Ille vero cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cumque instaret vindemia, non audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Forte per eosdem dies contulerat se eo cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ, vt tantisper sui custodiam susciperet, dum vindemia peragitur, cœperuntque secure fructus conuehere, & per sodalitia cœnantes audebant aperte in Abimelechum conuicia iactare, & principis cognati dispositis circa vrbem insidiis, multos ex Abimelechitanis in eas præcipitatos interficiebant. Zebellus vero quidam è Sicimitarum primatibus, hospes Abimelechi, per nuncium ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiam vt insidias ei ante vrbem tenderet. se enim Galem illo adducturum: atque ita fore facile vt inimico gratiam, qualem meretur, referat. quo facto curaturum se, vt eum populo reconciliet. cumque Abimelechus locum insidiis aptum cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repente armatis, exclamat, Zebelle hostem video. illo respondente, vmbras esse cautium, iam propiores cernens, imo non vmbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. ad hæc Zebellus, Nonne tu Abimelecho ignauiam obiicis? quin igitur ostendis qui vir sis, & armis hominem aggrederis. Gales vero rubatus excipit primum impetum: cumque suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eum quasi volens male pugnasset, effecit vt vrbe pelleretur. cæterū Abimelechus cognito quod Sicimitæ ad vindemiæ reliquū exituri essent, insidias circa vrbem disponit. cumq; prodissent tertiam suorum partem occupare portas iubet neciuibus reditus in vrbē pateret. cæteri vero dispersos circumueniunt. Itaque vbiq; plurima cædes patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac solo æquata, saleq; in ruinis eius seminato, tum demum militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot autem per regionem dispalati periculum euasserant, collecti denuo, petra quadam occupata, locum natura munitum muro insuper cingere volebant. Sed hoc consilium præuenit Abimelechus, qui quamprimum id cognouit, exercitum eo adduxit. & arrepto fasce atido, iussisque cæteris idem facere, breui petram strue lignorum circumdedit, subiectoq; igne & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, sed vna cum vxoribus & liberis absumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum sane, nisi quod meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optime de se meritum. Abimelechus autem Israelitis Sicimitarum internecione perterritis, videbatur non fore præsenti fortuna contentus, neque prius conquieturus, quam vniuersos perderet. mox enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incursu oppido, circa turrim quandam restitit, quæ quod esset non mediocris, populo fuit receptaculum.

Arborū de Rege delegendo cōsilium.

Abimelechum Sicimitæ expellunt.

Abimelechus in Sicimitas mouet.

Gales ab Abimelecho fugatus a Sicimitis vrbe pellitur.

Sicimitæ capta ac solo aquata.

Sicimitæ profugi in petra conburūtur.

Abimelechus Thebas capit.

hanc expugnaturus cum propius ianuam accessisset, mulier, fragmine molę demisso, caput subeuntis ferit, ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu perisse diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exsoluit, simul & crudelitatis, qua in Sicimitas vsus est: quæ quidem clades iuxta Iothanis præsagium illis accidit. cæterum exercitus, duce mortuo, milesin suas quisque domos reuersus est. Israelitarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manassetide suscepit, vir tum rebus cæteris tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixisset, iam senex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ est sepultus. Res autem Hebræorum in peiore statu erant, legibus autoritatem suam non amplius obtinentibus. qua occasione arrepta Ammahitæ & Palæstini cum valido exercitu regionem eorum ingressi omnia rapinis vastabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traiicere flumen & reliquam regionem inuadere parabant. Hebræi vero calamitatibus castigati supplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret, aut certe moderatius exerceret. Deus autem propitius auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: sed imperatore carebant. Erat autem quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat. ad hunc missis nuntiis rogabant vt in auxilium veniret, promittentes se perpetuum copiarum imperium ei tradituros. Ille non admisit preces, causatus quod nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriam pateretur. Cum enim non esset eadem matre natus, sed externa, quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem. tunc autem in Galadena degebat, omnibus quotquot ad se venirent, stipendia soluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes se fore, militem suum cum eis coniunxit. Et cum mature quicquid facto opus erat prouidisset, exercitu in vrbe Maiphaca collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expostulatum quod res alienas inuaderet. Qui missis aliis oratoribus respondit, ipsos potius inique agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulabatque vt de regione Amoræa decederent, quę ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum merito queri de adepta quondam Amoræa, sed ira gis gratiam debere pro Ammanitide relicta (potuisse enim Mosen & illam occupare.) Se vero agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis Deo volente tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit. ipse votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domum reuerso primum occurrisset. congressus deinde cum hoste vicit egregie: fugientesque persecutus est vsque vrbem Maniathen, & ingressus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi concessa: finemque seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quam domi. redeunti enim obuiam facta est filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit victimam esse Deo destinatam, at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostium. vnum rogauit, vt sibi liceret iuuentutem suam cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atque ita voto patrem soluere. quo impetrato ad præfinitum terminum pater mactatam holocaustoma obtulit, neq; legitimũ neq; Deo gratum

Abimelechium mulier fuit, & armiget eum occidit.
Hedio & Ruffino Cap. 12. al. 10.
Iud. 10.
An. mũ. 2697. ante Chri. na. 1267
Thola 23. an. regnãuit.
Post eũ Iair an. 22.
An. mũdi 2719. Ante Christũ na. 1245.
Israelita ab Ammanitis & Palæstinis oppressi.
An. mũdi 2742. Ante Christũ na. 1222.
Iaphthes Dux Israelitarũ creatur.
An. mũdi 2760. Ante Christũ na. 1204
Iaphthes votum facit.
Iaphthes Ammanitas fundit fugatque.

Iaphthes filiũ mactat.

Ephramitribus mouet in Iapthem.

Iud. 12.

Ex tribu Ephraim cæciter 42000. cæsi.

Iaphtes moritur.

Apsanes per septenniũ Iudex

Helon per decenniũ Iudex.

An. mũ. 2773. ante Chri. nat. 1191

Abdon Iudex.

sacrum facietis, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto locutura esset. Petitus post hæc bello ab Ephræmi tribu, quod sine illis in Ammanitas expeditionem fecisset, & nullo solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quod consanguinei bello premerentur, nec auxilium attulisse, quod vel non vocatos ferre decebat. vltro deinde accusauit, quod inique facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. postremo minatus est, pœnas sibi Deo volente daturos, si insanire pergerent. vt vero nihil se verbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu venientes excepit: plurimisque in conflictu cæsis, & postquam in fugam versi sunt, præmissis qui vada Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit. ipse expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadenâ. Huic in principatu successit Apsanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuere sexaginta, mares triginta, totidem deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cura & opera sua coniunctos, cumq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodum senex diem obiit, in patria sua sepultus. Helon post hunc assumpsit principatum, tribu Zabulonita: quo per decenniũ functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde successit Abdon Elelis filius tribu Ephræmita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & glorioſe gerendarum occasio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregiis equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnifice sepultus.

CAP. X.

De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

Israelitæ a Palæstinis superati.

Iud. 13.

An. mũdi 2783.

Ante Christũ na. 1181.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 10.

POst huius mortem Palæstini superauerunt Israelitas, & tributa ab eis exegerũt per annos quadraginta. ab ea miseria liberati sunt in hunc modum. Manoches quidam vir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægre ferens orbitatem, in suburbanum suum, quod erat in campo magno, cum vxore ventitans, crebris precibus solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. insaniebat autem in vxorem præamore, eratque vehementer zelotypus. cumque aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit Angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore vt fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam. iussitque ne capillitium ei detonderetur, vtque, Deo sic volente, ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremo addens à Deo se missum, abiit. ille marito reuerso Angeli verba indicat, mire prædicans iuuenis staturam & pulchritudinem, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de vxoris pudicitia mali suspicati inciperet. quæ volens hunc mariti stultum mœrorem adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum Angelum mittere dignaretur, quo ille a coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in suburbano versantibus apparuit Angelus soli mulieri. illa rogat vt paulisper maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur. quo viso, ne tum quidem suspicari desiit: rogantique vt sibi

Samsonis natiuitatem Angelus nuntiat.

Manochi Angelus iterum apparet.

quoque

quoque eadem indicaret. illo respondente, satis esse quod mulier sciat, iubet, quisnam esset, dicere: vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio lætum se attulisse nuncium. cumque iterum rogaretur vt saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt paulisper maneret dum aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendumque vxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra, & panes & carnes absq; valculis. quo facto, virga, quam gestabat, carnes attigit: confestimque flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & Angelus fumo tanquam vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manoche autem solicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, vxor bono eum iubet esse animo, affirmans magno suo bono Deum se vidisse; cumque concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti, Samson est nomen inditum, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus, promisso capillitio victuque sobrietate diuinum melcio quid præ se ferebat. Cumque adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam vrbem Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit suos parentes, vt id connubium procurarent. quibus excusantibus quod diuersi esset generis, quodque religio vetaret eiusmodi nuptias. vicit iuuenis pertinacia, effecitque vt virgo sibi desponderetur, crebro deinde sponsam interuisens, in itinere in leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit licet inermis. sed nudis manibus adortus beluæ fauces eliit, eiusque cadauer in dumetum viæ vicinum abiecit. aliquot post diebus eandem viam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, &, sumptis inde tribus fauis, eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas conuocat, qui quod vires haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores ex æqualium numero iuueni adhibent, iussos obseruare ne qd auderet. Conuiuiis dein de, vt fit, hilarescentibus, ait se quæstionem propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuiq; sindonem & daturum & tunicam. qui tum quod sagaces videri cuperent, tum quod lucrum non fastidirent, iubent eum proponere. Ille, ex voraci, inquit, cibus prodiit, & ex imminti suauitas. in his explicandis cum hæsissent triduo nec proficerent, puellam aggrediuntur minis simul & precibus, vt expiscata secretum e marito indicium sibi faceret. ille repulsis aliquandiu blanditiis, cum rogandi finem non faceret, & lachrymans gratam se illi negaret, tandem nihil suspicans rem totam de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cum præfinita soluendæ quæstioni dies adesset, ante solis occasum conuenientes, Neque leone, inquiunt, quicquam occurrenti immitius, neque melle gustanti suauius. Ibi Samson subiecit, neq; muliere dolosius, quæ vobis quæstionem nostram aperuit. Nihilominus ipsis persoluit quæ promiserat, spoliatis quibusdam Ascalonitis, quos forte per viam inuenit obuios: sed iratus mulieri remisso nuncio res suas sibi habere iussit ac gerere. at puella contempta vt vicissim illi moueret stomachum, nuptit eius sodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia commotus Samson, decreuit de tota gente pœnas sumere: & commodum maturis segetibus tempus iam messis aderat. ergo comprehensis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum annexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus momento fere temporis cõcrematus est. Quo cognito gentis principes, & quid Samsonem ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnam

Ant. mundi 2783. Ante Christũ ann. 1181.

Samsõ natus. Iud. 14.

Samsõn Palæstinã virginem ducit.

Samsõn Leonem nudis manibus discerpit.

Samsõn Thamnitis ænigma proponit.

Samsonis vxor Thamnitis aperit ænigma.

Samsõn Ascalonitas aliquot trucidat, eiusq; conuiuæ alteri nubit. Iud. 15.

Samsõn Palæstinorum fruges comburit.

Ann. mundi 2791. Ante Christum 1173.

Samson traditus Palæstinis.

Samson asini maxilla mille viros interficit.

Samson fontem impetrat precibus. Iudic. 16.

Samson Gazæ portas auulsas aufert.

Dalale meretrici Samsonis causam tanti roboris ex piscari conatur, & ter deluditur.

fatellitibus vxorem quondam eius cũ cognatis damni datiros prius factos, viuos exusserunt publice. Samson autem in Palæstinos late grassatus cædibus, ad habitandam Ætam se contulit ea est petra bene firma in tribu Iudæ sita. At Palæstini totã tribum bello impetunt, quibus bellum deprecantibus, quod nec Samsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quicquam diminuerent, responsum est non absoluendos ab hoc crimine ni Samsonis deditionem facerent. Illi volentes hanc suspicionem à se amotam, armatis tribus millibus ad petiam veniunt: & expostulantes, quod suis facinoribus Palæstinos Hebræis infensos redderet, qui irritati facile possent toti genti magnam aliquam cladem rependere, dicerentesque in hoc se venisse, vt comprehensum illis dederent, postulabant vt consensu ipsius facere hoc sibi liceat, qui, ideireiurando accepto nihil præterea molituros, sed hosti tantum deditionem faciendam, descendens de petra in cognatæ gentis potestatem se permisit: & illi vinctum prius duobus funibus, Palæstinis trádendum ducebant. cumq; ventum esset ad locum, qui obscurus ante, nunc ex Samsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostium, procurrentibus obuiam Palæstinis, & lætitiam, re ex sententia gesta, clamore testantibus: Samson abruptis repente vinculis, arreptaq; maxilla asini quæ forte iacebat præ pedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu terga dare compulit. qua victoria plus satis elatus, & opis diuinæ immemor, cum totum sibi tribueret, quod maxilla tantum armatus fudisset ac fugasset hostium copias, ingenti siti oborta, confessus nihili esse quantas sibet vires humanas, Deo victoriam acceptam retulit: supplexque rogauit, vt arrogantię data venia succurreret & periculo se eximeret. nec irritæ fuere preces, sed copiosus fons subito è quadam petra prorupit. Loco maxillę nomen Samion impositum, quod in hodiernum vsq; durat. Post hoc prælium iam Palæstinos contemnens venit Gazam, & in publico diuersorio egit. Quo audito Gazeorum magistratus, ne clam abire posset, stationes portis collocant. Samson vero qui insidias mature senserat, circa mediam noctem surgens, portas cum ipsis claustris ac vestibus cęteroque para tu reuulsas, & humeris impositas, in montem qui est supra Hebronem perlatas deposuit. paulo vero post à patriis institutis desciscere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omnium malorum fuit principium. Cum enim meretricem quandam Palæstinam adamasset, nomine Dalalen, consuetudine eius delectabatur. Quamobrem qui apud Palæstinos rerum potiebantur accedunt eam, & magnis pollicitationibus inducunt, vt eliciat è Samsone causam tanti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hostibus. Assensit illa, & cum prima occasio data est, inter compotationẽ & muliebres blanditias extollens eius res gestas, omni astu vtebatur vt cognosceret, cur tantopere virtute excelleret. Samson vero adhuc mentis compos eisdem artibus contra mulierem vtens: si septenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita se habere putãs, communi cato; q; super hoc cum magistratibus consilio, incluſaq; in penitiore domus parte manu militum, bene potum ac sopitum accurate, vt ab ipso didicerat, vinxit. deinde excitato indicat, adesse quosdam qui illũ vellent aggredi; ille ruptis virgeis vinculis ad resistendum se expedit. Mulier tunc frustrata paulo post aliam opportunitatẽ nacta, grauibus querelis aggressa est virum, quod amanti non satis fidens, celaret eamid, quod maxime scire cuperet, aeſi ne sciat tacere, quicquid alios scire amasio suo non expedit. rursumq; simili figmento elusa est, cum septem

funibus

funibus alligatum perditurum se vires diceret, experta enim hoc quoq; nihil effecit: cumq; vrgere non desisteret, tertio mulierem ludificatus est, dicens capillos suos oportere implectilicio, atque ita parati vincu la. Acne hoc quidem verum experta, postremo adhibitis omnibus ar tibus non prius rogandi finem fecit, quam fatali iam necessitate instante, victus importunitate Samson in gratiam mulierculæ suum ipse secretum prodidit. Deus, inquit, mei curam habet, & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius comam ipse mihi interminatus est, nam in eo capillitio totas sibi vires consistere. Hoc cognito, nescienti comam derasit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius non valentem. illi orbatum oculis & vinctum abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cumque solenne Palæstinis adesset epulum, confidentibus optimatibus in quodam fano cuius tectum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Samson, vt misero inter compotandum illuderent. qui hoc extremum malum existimans quod illusores vlcisci non quiret, iubet puerū, à quo manu ducebatur, vt ad illas columnas se accliner, iam, vt tum simulabat, defatigatum: quibus admotus sic eas concussit, vt subuersæ totius ædificij ruinam traherent, qua tria millia hominum sunt oppressa, & inter ea teros ipse Samson. Hic finis viri fuit, exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incomparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem vsque ad extremum habitum vsus est. Nam quod a muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiusmodi vicia. cætera dignus sempiterna memoria virtutis nomine, cognati vero eius cadauer in patriam reportatum, apud Sarasam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Samsonis roboris causam Dalila aperit, Palæstini oculis orbatū vinctum, abducūt. An. mūdi 2811. Ante Christū ann. 1153. *Samson cū tribus millibus Palæstinorum moritur. Samson viginti annos regnat.*

CAP. XI.

Quomodo filii Sacerdotis Heli a Palæstinis in prælio cæsi fuerint.

POst Samsonis autem obitum præfuit Israelitis Elis Pontifex, in cuius principatu fames valida eam regionem inuasit, quam non ferens Abimelechus Bethlemorum ciuis, quod oppidum est tribus Iudæ, assumpta vxore Naami, & filiis cōmunibus Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migrauit, cumque ibi prospera fortuna vteretur, filiis suis vxores dedit eius gentis fœminas, Chelloni Orpham, Ruthē Malloni, exacto autem decennio, Abimelechus cum filiis breui tempore alius post alium obiit. quo casu Naamis in maximum mœrorem coniecta desolata à charissimis quorum consuetudinem amori patriæ prætulerat, mutato prorsus consilio, reuerti ad sua decreuit iam enim res patria in meliori statu esse perceperat. Nurus autem eius non sustinebant ab ea discedere, & velle non comitari eam volebant, at illa precata eis felicius coniugium, quam in quo cum suis viris viuissent, & in reliquis rebus prosperitatem, & docens quod in se nihil esset operis, rogabat, vt manerent, neue, relicta patria, in euentum incertum sequi miseram socrum cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem vero nolentem manere, cuiusuis fortunę futuram socrum tecum secutus abduxit. Quę postquam vna peruenerunt Bethlema, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. eumque Naamis a ciuibus suo nomine appellaretur, iustius, inquit, vocaretis me Maram. Significat autem Hebræorum sermone Naamis felicitatem, Mara dolorem. Et cum esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegium, vt cibos sibi pararent, casuq; in Boziti deuenit. qui cum paulo post superueniset, conspicatus puellam, de ea villicum percontatur. is denarrauit omnia domino, quę paulo ante ex ipsa cognouerat, qui exosculatus in eo beneuolentiam erga

Ruth. 1. Hegio & Rufinus cap. 14. Eli Sacerdotis tempore annona carior.

Naamis post mariti & filiorū obitum cum Ruth in patriā redit. Ruth in Bethlehē proficiscitur. Ruth. 2. Bozus Naami & Ruth amicus.

An. mundi 2811. Ante Christũ na. 1155.

socrum, & affectam erga defunctum maritum, noluit spicilegio contentam esse, sed permisit vt sibiipsi meteret quantum posset, ac sumeret: mandauitque villico ne eam prohiberet, & vt vna cũ messoribus prandium ac potum ei præberet. Ruthe vero acceptam ab eo polentam seruauit socrui, & vespere cum frugibus collectis simul attulit: sed & Naamis seruauerat ipsi quasdam partes ciborum, quos ei vicini contulerãt. narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditoque ex ea, quod cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegium cum Bozi ancillis. posti aliquot dies, iam hordei tritura peracta, venit Bozus in suum rus, & cubabat in area. hoc cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: misitque eo Ruthem dormituram ad pedes eius. quæ nefas rata non parere socrui, fecit quod iussa est. ac primo non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem experrectus, sentiensque eam vna cubare, quæsiuit quænam esset: edidit illa nomen, & famulam se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed mane summõ priusquam famuli ad opus surgerent, excitatam iussit hordei quantum ferre posset capere, & priusquam aliquis eam ibi dormisse videat, ad socrum redire. cauendos enim tales rumores, maxime si non de nihilo oriantur. Cæterum meum, inquit, cõsilium est hoc. rogabis eum qui tibi propinquior est quã ego, an te vxore opus habeat. quod si aiat, sequeris eum: sin minus, mea legitima cõiux eris. Hæc verba vbi renunciauit socrui, bonam spem habuerunt, Bozo res earum curæ futuras. circa meridiem vero reuertus ille in oppidum, senatum coire fecit: ac mox Ruthem & cognatum illum acciuit. Qui postquam venit: Abimelechi, inquit Bozus, & filiorum sortem possides. fassus est alter possidere se, idque iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptum earum facere. ecce adest mulier, quam si vis possessionem agrorum retinere, lex te ducere iubet. at ille Bozo & sortem & mulierem cessit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iam & vxorem esse & liberos: Id Bozus apud Senatum contestatus, iussit mulierem accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere, quo facto, Bozus duxit Ruthem, & anno elapso, natus est illis infans masculus. hunc Naamis nutricans Obedem de consilio mulierum nominauit, sibi in senectute constitutæ inseruiturum. nam ea vox Hebræis inseruientẽ significat. ex Obede prognatus est Iessæus, ex hoc Dauid Rex qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnam ætates duraturum. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volens Dei potentiam ostendere, cui facile est etiam vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, sicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum. Porro Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum Palæstinis inferunt ob causam talem. Eli Pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeses: hi contra omne ius & fas, omnia sibi licere volebant: nec contenti honorariis muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierum insuper, religionis ergo confluentium ad sacrum locum, pudicitiam, vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorum moribus differrent. hanc insolentiam iuuenum & pater ipse magnopere detestabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans, & populus iniquissime ferebat. postquam autem illorum exitium Deus & patri & Samueli Prophetæ etiam tum puero prædixit, tum vero non aliter quam defunctos filios lugebat. Sed priusquam de clade, in qua sunt absumpti, dicam, quædam de hoc Propheta narranda sunt. Helcades Leuita vir ingenuus Ramatham vrbem in sorte Ephræmitarum habitans duas

Ruth. 3. Ruth socrus suasu ad pedes Bozi cubat.

Ruth. 4. Bozus, Ruth cognatum, eam vt ducat hortatur.

Bozus ex Ruth Obedẽ Dauidis auũ genuit.

1. Reg. 2. Eli Pontificis filij Ophnes & Phinees nefarij.

Hodie & Russinus Cap. 15. al. 12.

vxores habuit, Annam & Phenannam: ex quarum posteriore liberos suscepit, nihilominus alteram quanquam sterilem diligens. is cum sacrificaturum venisset in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret, Anna videns alterius liberos cum matre considentes, in lachrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis. cumque consolationem mariti non admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura, votumque factura, ablata sterilitate matrem factam primum filium se consecraturam, ad ministeria Dei non vulgari more educarum. In huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculum sedebat, tanquam parum sobriam iussit abire: quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quod liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eam esse iussit pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis ante præ mœrore fastiditis vlà est. in patriam deinde reuersa, breui vterum gerere cœpit. mox vbi pariendi tempus aduenit enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo, cumque parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simulque decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Eli tradidit, Deo consecratum, prophetamque futurum, itaq; & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebatque circa fanum, cuius ministeriis educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porro Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetam agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatum, Deus idem tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait. Ego mi Samuel nunc quoque, vt ante filni, sed Deus te vocat. quapropter præsto esse te respondeo. Itaque rursum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum Deus: quando, inquit, præsto es, audi imminere Israelitis cladem maiorem quam credibile est, & filios Elis ambos vna die perituros, & Sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quam meum cultum, idque ne cum ipsorum quidem commodo. hoc oraculum cum abiurato extorsisset Pontifex, alioqui se non contristaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones veras euentu approbante. Per idem tempus Palæstini suscepta expeditione contra Israelitas, castra metati sunt apud vrbem Amphecā: & nemine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorū circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepide in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent Arcam in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostem superent, ignari eum, qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore vt vincerentur, maiorem esse, quam Arcam, quæ propter ipsum erat veneranda. Venit igitur Arca in exercitum, & cum ea Pontificis filij, accepto à patre mandato, si amissa Arca viuere sustineant, ne vnquam in conspectum sibi veniant. quorum Phineeses iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac sitam existimantibus: contra hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio. attamen vtrorumque expectationem euentus fefellit. Nam post confictum sperata Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerunt frustra se in Arca fiduciam collocauisse. namque primo impetu in fugam sunt

Anna Helcana uxor liberos a Deo petit. An. mūdi 2818. Ante Christū na. 1146

Samuelē Anna Helcana coniux genuit. 1. *Reg.* 1. *Samuelis Deus Elie & filiorū pœnam ostendit. Hedio & Ruffinus Cap.* 16. 1. *Reg.* 4. *Israelitarū Palæstini quatuor millia trucidant.* An. mūdi 2850. an. Christū nat. 1114. *Hebræi in aciē proferunt Arcam fœderis. Ophin & Phineas cum* 30000. *cadūt, & Arca in hostiū potestatem venit.*

An. mũdi 2850. an. Christi nat. 1114.

auerũ, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filii ceciderunt, & arca quoq; in hostium potestatem deuenit.

CAP. XII.

Quomodo Elis audita filiorum cæde, & arcæ amissione prælatus de throno expirauerit.

Ibidem. Eli in Silo filiorũ cædes & arcæ amissio significatur.

HAnc cladem & Arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægre seruatus e prælio renunciauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alteram portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cumq; audisset euentum prælii, tam militum quam filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam ante hæc præsciuerat. Solent enim longe grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt vero etiam Arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiẽs, prolapsus è throno exhalauit animam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phineesis quoque alterius è filiis vxor obiit, non valens superesse mariti infortunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen, cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea vox apud Hebræos significat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, Pontificatum obtinuit. nam ante in Eleazari familia fuit hoc Sacerdotium, quod à patre per manus accipiebat Ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & successor eius Abiezeres filio suo Boceæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod manfit eius generi vsque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursum rediit.

Eli audita Arcæ amissione expirat. Pinneus vxor Ioachabem parit & moritur. Eli Pontificu Genealogia & progenies.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Sextus.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Palæstini peste & fame coacti Arcam Hebræis remiserint.*
II *Victoria Hebræorum ductu Samuelis.*
III. *Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.*
IIII. *Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.*
V. *Saulus iubente Deo Rex declaratur.*
VI. *Sauli victoria contra Ammanitas.*
VII. *Palæstini Hebræis bello aggressi vincuntur.*
VIII. *Victoria Sauli contra Amalecitas.*
IX. *Samuel ad Dauidem Regiam potestatem transfert.*
X. *Expeditio nona Palæstinorum contra Hebræos.*

Singu-

XI. *Singulare certamen Dauidis & Goliath, secutaque Palæstinorum clades.*
XII. *Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.*
XIII. *Quomodo Rex Dauidi necem sit molitus.*
XIIII. *Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis egre elapsus, his tamen cum in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.*
XV. *Hebræi a Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex una cum filiis fortiter pugnans occubuit.*

CAP. I.

Quomodo Palæstini peste & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiserunt.

ARTA de Hebræis victoria, sacraq; Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæstini cum cæteris spoliis Azotum eam referunt, & in fano Dei sui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti vero die mane venientes, vt adorarent Deum suum, inuenerunt eum è basi excidisse, & pronum prostratum ante Arcam: quod ægre ferentes, in pristinum locum eum reponunt. cumque sæpius illuc accedentes, semper prostratum & adorabundum reperirent, stupor maximus ac perturbatio totum populum inuasit. postremo grauissima pestis Azotiorum vrbem atque agrum adorta est. correpti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morboque corrosa euomebant. Ager vero totus scatebat muribus, qui omnia vastantes, nec segetibus parcebant, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azorij pressi, nec valentes amplius tolerare, intellexerunt Arcâ in causa esse, & victoriam cum eiusmodi spoliis luctuosam sibi contigisse. miserunt igitur ad Ascalonitas, postulantes, vt arcam in ipsorum vrbem transferrent: qui non gratanter Azotiorum legationi annuentes, cupidè Arcam ad se receperunt, moxque eisdem, quibus illi, malis laborauerunt. Cum Arca enim simul etiam calamitates sunt translatæ: itaque hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eidem pestibus. ad vicinas vrbes eam transmittebant. atque in hunc modum quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessi tot malis, & aliis exemplum factæ ne Arcam reciperent talia hospitii præmia referentem, nihil superesse videbant, quam vt bono alíquo modo à se eam ablegarent: & cum conuenissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Ascaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, disputabant quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem DEVS vlciscereturr, quum tot mala simul cum ea regionem ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ isti Arcæ: cuius si tanta vis esset, aut si omnino Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentesque vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent, hæc omnia non aliunde quàm à natura prouenire, quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ luæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositâ negotium censere videbãtur. His neq; remitti Arcâ placuit, neq; retineri sed

An. mundi 2850. Ante Christũ natum 1114.

1. *Reg. 5. Hedio & Ruffinus cap. 1.*

Arca sacra a Palæstinis in fanũ Dei sui Dagonis defertur.

Azoti propter arcam ereptam horribiliter cruciantur.

Mures Azotiorum agrũ vastant.

1. *Reg. 6.*

De Arcæ sacra consultatio.

An. mũdi 2851. Ante Christũ ann. 1113.

pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quod eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remediis euadere fuerit impossibile: & totidem mures aureos addi illis similes qui agris vastitatem intulerunt. His omnibus in loculũ inclusis & super Arcam impositis plaustrum ei nouum fabricari: vaccas deinde nuper enixas plaustro subiungi, inclusis domi earũ vitulis, ne sint impedimento matribus, & vt fœtuum desiderio magis properent. ipsas vero deduci in triuium Arcam vehentes, atque ibi relinqui vt quamcunque velint viam ineant. Et siquidem ad Hebræorum regionem se verterint, ad eamque perrexerint, credere Arcam fuisse calamitatum causam. sin alio deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac inesse virium. hoc consilium omnium calculis est approbatum, quod mox opere sunt exsecuti: & paratis quæ diximus, productoque in triuium plaustro, ac ibi relicto, ipsi retrorsum discesserunt.

Deliberationis de Arca sacra conclusio.

CAP. II.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

Ibidem. Arca sacra Bethsamam pernenit.

VAccis autem veram viam ingressis, & recta non aliter, quam si deducerentur, tendentibus, principes Palæstinorum sequebantur, cupientes cognoscere quo peruenirent, & vbi plaustrum sisterent. Vicus est quidam in tribu Iudæ, nomine Bethsama. huc postquam venerunt vaccæ, tametsi pulchram planiciem ante se haberent, vlterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plaustrum statuerunt: ad quod spectaculum à vicanis mox cum gratulatione est concursum. Cum enim esset æstas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcam, præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plaustrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod statuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exstabat, deposuerunt: & acciis victimis peractoq; sacrificio splẽdide epulati, plaustrum simul ac vaccas holocaustoma Deo fecerunt. quo viso principes Palæstinorum retro ad suos sunt reuersi. Cæterum indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex quibus septuaginta occidit, quod, cum non essent sacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam sint ausi. quæ res lætitiam vicanorum nouo luctu nonnihil obscurauit, eo magis quod suos non fatali morte, sed diuina vltione extinctos desiderabant. quamobrem indignos se ducentes qui hospitium Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuersos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæstinis reddita. illi re cognita transferunt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethsamitis, atque ibi apud Aminadabum quendam Leuitam opinione religionis ac iustitiæ celebrem, in ædibus eius collocant, idoneum sacrario locum existimantes, vbi vir iustus haberet domicilium. cura Arcæ commissa est eius filiis, quam per viginti annos cum summa laude gesserunt. tot enim annos in Chariathiari mansit, quatuor solis mensibus apud Palæstinos detenta. Cumque populus toto hoc vicennio votis & sacrificiis operam daret, magnamque religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatem, & bona quæ illam sequuntur, orationem & tempori accommodans & negocio, verba in hanc ferme sententiam ad eos fecit: Viri Israelitæ, quandoquidem nec hostis infestus esse desinit, & Deus vestris precibus flexus propicius esse incipit, oportet non votis tantum libertatem expetere, sed eo totis viribus incumbere, vt vel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisque colat iustitiam: expul-

Arca in Cariathiarim transfertur.

Hedio & Ruffinus cap. 2. Israelitarũ pœnitentia. Samuelis ad Israelitas oratio.

sisque

siſque omnibus vitiis ex animo purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione cõstanter perſeuerate. hæc enim facientibus brevi omnia bona veniẽt, & in primis noua libertas & victoria de hoſtibus: quæ neque armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine conſequi licet. non enim his rebus Deus præmia propoſuit, ſed probitati ac iuſtitiæ: qui veſtram expectationem non fallet, mihi credite. Hanc adhortationem alacris populus fauſtis acclamationibus excepit, promptum ſe offerens ad omnia quæcunque Deus velit ac iubeat. Samuel autem edixit, vt conuenirent in oppidum Maſphatim, quæ vox conſpicuum ſignificat, ibi hauſta aqua libauerunt Deo, & indicto vnius diei ieiunio, publice ſupplicatum eſt. Nec latuit Palæſtinos, Hebræos circa Maſphitim congregari, ſed confeſtim cum magno exercitu affuere, ſperantes ſe illos nec opinos poſſe opprimere. quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, conſilium dubiis rebus petentes, nihil diſſimulantes, non eſſe ſibi latis vel virium, vel animi ad conſligendum cum tam potente hoſte, à quo toties victi diſceſſiſſent: & libenter quieturos, ſi liceat, neq; vltro ſibi perniciem accerſere videantur. conueniſſe ſe ad ſupplicationes & ſacrificia, vtque ſacramento ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hoſtem, vt nulla ſpes ſalutis ſuperſit, ni Deus à propheta exoratus periclitantes in tutelam accipiat. Ille iubet eos ſecuro animo eſſe, neque enim auxilium Dei defore. & mactato agno lactante, rogat Deum, vt in ſe ſperantes protegat, & à vi Palæſtinorum tutos faciat: neue patiatur iam iterum ab eodem hoſte cladem accipere hac victima egregie litatum eſt, & Deus præſens ac propitius inſignem victoriam annuit. Sed priuſquam totam flamma abſumeret, nondum ſacro peracto, hoſtis in conſpectu aciem explicat, rem ſuo factam ſe habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longe aliter accepti ſunt quam crederent, etiam ſi quis prædixiſſet. Primum enim terra lubente Deo, ſub pedibus eorum intremuit, & vacillante veſtigio nutabant, nonnulli etiam in improuiſos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac manus ſemiuſtulati, vt ne arma quidem retinere poſſent, in fugæ ſpem totam ponebant, cum ſubito Samuel in perturbatos irruit, cæſiſque plurimis, reliquos vſque Corræos (id loco nomen eſt) perſequi non deſtitit, & fixo ibi ſuæ victoriæ fugæque hoſtium termino, qui trophæi vice eſſet, appellauit eum Fortem, in ſignum donatæ à Deo contra hoſtem fortitudinis: qui poſt hanc cladem nunquam bellum inſtaurare eſt auſus, ſed cohibente metu & accepti incommodi memoria intra fines ſuos ſe continuerunt: & inuerſis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris tranſiit. Nec his contentus Samuel crebris expeditionibus & multis cædibus eos vaſtauit, donec omninò ſuperbiam gentis perdomaret. agrum etiam quem prælio victis Iudæis abſtulerant, quam late inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui vero Chananæi pacem eo tempore cum Iſraelitis habebant.

An. mũdi 2871. Ante Chriſtũ na. 109.

Samuelis adhortatio ad ſalutarẽ pœnitentiam.

Ieiunium, preces, & ſupplicatio Iſraelitarũ in Maſphatim.

Quæ hoſtis potiſſimũ in militia oppetenda cauſa et populũ ſolutus.

Sacrificium & precatio Samuelis.

Victima cœleſtibus magnabili præſagij diuini indicium.

Horrendum in hoſtium acie tumultus.

Samuelis de hoſtibus victoria.

Iudæi agrum à Samuele recuperat.

CAP. III.

Quomodo Samuel per ætatem deficientibus viribus, rerum adminiſtrationem filiis ſuis commiſerit.

Samuel gerit, & ciuitates aliquot vrbes inſtituit.

REbus autem populi compoſitis, & iuridicis conuentibus per certas vrbes inſtitutis, Samuel ſingulis annis bis eas obibat, & iura reddebat: multoque tempore hanc præcipuam curam habuit, vt patrijs legibus Reſpublica adminiſtraretur. Deinde ſenio grauante, vt conſuetis muniis ſufficere non poſſet, filiis ſuis principatum & curam Reipub.

tradi-

Hedio & Ruffinus cap. 3.

tradidit: quorum seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: manuauitque vt alter in Bethelis, alter in Berſabe ius diceret, partito populo, & ſua cuique iudicii parte attributa. In his manifeſtum exemplum exhibitum eſt, non ſemper patribus ſimiles naſci filios, ſed interdum ex malis bonos, ſicut tunc contra ex bono mali prognati ſunt. Relictis enim paternis inſtitutis diuerſiſſimam viam ingreſſi, muneribus corrupti iuſtitiam opprimebant, ſolutique in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem tum patris contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quam vt in populo iuſtitia vigeret quam maxime.

1. Reg 8. Samuel filius fuit, Iohel & Abia principatum & reipub. curã tradit.

Exemplũ non ſemper patribus ſimiles naſci filios.

CAP. IIII.

Quomodo populus offenſus Samuelis filiorum moribus, Regem ſibi dari poſtulauerit.

Iſraelita Samuelis filiorum iniquitates commemorant, eumque vt Regem atque declarat obnixe precantur.

POpulus autem videns Rempub. cura & diligentia prophetæ optime conſtitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, vehementer offenſus ad patrem concurſum fecit, qui tum habitabat in vrbe Ramatha, & commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipſe iam ſenio debilis, more ſolito præeſſe adminiſtrationi rerum non poſſet, vnixe precabatur, vt Regem aliquem declararet, qui totius eum imperio præſit, & à Palæſtinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc populi voluntas vehementer Samuelem contriſtauit, qui propter innatam iuſtitiam non amabat regiam poteſtatem: vt numiam. Valde enim optimatum gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi conducibiliorem exiſtimans. adeoq; res hæc hominem ſollicitũ habuit, vt nec cibum nec ſomnum præ cura caperet, ſed per totam noctem ſe in lecto verſaret, multa interim animo volutans. Sic affecto Deus ſe videndum præbuit, conſolatus eum, ne poſtulata populi ægre ferat: dicens non tam ad ipſum pertinere hanc contumeliam, quam ad ſe, quem nolint ſibi ſolum eſſe Regem: idque molimi cœpiſſe iam inde, ex quo primum ope ſua ex Ægypto ſunt educti. verum non multo poſt futurum eſt, inquit, vt eos conſilii huius ſero pœniteat, quando nec factum infectum eſſe poterit, & ipſi ſuam erga me æque ac te ingratitudinem damnabunt. Nunc iubeo te eis creare Regem, quem ego deſignauero: idque prius quam facias, præmonebis quantum maiorum ſibi vltro adſciſcant, proteſtaberisque eos, te inuito, ad mutationem ſtatus in deterius properare. His auditis Samuel, mane conuocatis Iudæis, declaraturum ſe illis Regem promiſit, addens velle ſe prius indicare, quæ erunt ſub Regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum, quod à vobis abſtrahent veſtros liberos, & alios aurigas ſibi facient, alios equites & ſatellites, & curſores, & tribunos ac centuriones: & alios item opifices, armorum ſuorum ac curruum, aliarumque inſtrumentorum fabros: præterea villicos agrorum ſuorum & aratores, & vinearum foſſores: & nihil eſt quod non cogentur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoque veſtras facient ſibi vnguentarias, & culinarias, & panificas: & ad alia miniſteria compellent, quæ ancillæ neceſſario verberum formidine obeunt. poſſeſſiones etiam veſtras vobis ablatas eunuchis ſuis & ſatellitibus donabunt, & pecorum greges vniuiuis è ſuis largientur, &, vt compendio dicam, ſeruietis vna cum omnibus veſtris Regi, non ſecus atque domeſtici eorum famuli. cumque hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitentia tacti ſupplices Dei miſerationem implorabitis, vt vos à Regibus liberet. verum ille non admittet eas preces, ſed repulſos ſinet dare pœnas inconſultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat ſurda, nec à propo-

Samuelẽ populi voluntas cõtriſtat.

Samuelẽ conſolatur Deus.

Samuelẽ Deus Regem creare iubet.

Samuel Iſraelitis incommoda ſub regibus ferenda indicat.

ſito

siro dimouere poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum asserebat: sed vrgebat obstinate, vt missa futuri cura Regem crearet: quandoquidem nisi Regis ductu vindicare se de inimicis gentibus non valerent: nec esse absurdum, si, cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem Reipub. formam accipiant. Samuel vero videns se prædictionibus suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, & cum tempus erit accersam vos, quam primum cognouero, quem vobis Regem Deus dare velit.

Populus in proposito creandi Regis, pertinaciter perseuerat.

CAP. V.

Saulus iubente Deo Rex declaratur.

ERat quidam ex tribu Beniamitide, vir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius nomine Saulus, egregia tum statura, tum specie, quibus reliquebat & animus. His Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrâtes amisisset, filium cum vno famulo ad eas quærendas misit. qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias venit: & cum nusquam comparerent, decreuit redire, ne patri sollicitudinis causa fieret. & dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, eumque omnino consulendum esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respondit nihil se habere quod mercedem diuinationis daret iam enim viaticum esse consumptum, & dicente famulo, superesse quadrantem sicli, eumque dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, irum est ad illum, inuentisque circa portam virginibus aquatum euntibus, interrogabant vbinam sit propheta domicilii. quæ indicatis ædibus, iubent properare priusquam eat ad cœnam. præbere enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primos accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam pridie cum per totam diem precatus esset Deum, vt certiorem se redderet, quem creaturus esset Regem, in crastinum se illud facturum pollicitus est: circa eandem enim horam missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quamobrem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat, cumque Saulum offendisset, Deus inspirauit ei hunc esse futurum principem. Saulus vero accedens eum, salutatum prius rogat vbi propheta habitet, hospitem enim se hoc ignorare. cumque ille respondisset, se eum esse, & ad cœnam duceret, dices non asinas tantum quas quæreret saluas, sed omnis omnia bona in potestate eius fore: supra spem, inquit, meam sunt ista domine. neq; enim ea est mea tribus quæ Reges proierat, & familia mea humilior est aliis familiis, tu vero ludis me, & maiora quam pro mea conditione loqueris. Propheta autem deductum eum ad conuiuium accumbere fecit, & famulum supra alios vocatos. erat hi septuaginta numero. iussitq; ministris vt Saulo portionem regiam apponerent cumq; iam hora dormiendi adesset, alii quidem surgentes domum quisq; suam reuertebantur. Saulus vero apud prophetam cum famulo pernoctauit. & cum primus dies illuxit, Samuel excitatū eum in viam deduxit. Postquam autem egressi sunt vrbem, monuit, vt famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret. esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere. tum Saulus famulum ablegat, & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit. simulque Regem salutat, Deum ei honorem hunc ratum facere dicens pro tutela Hebræorum, quorum iniurias, bello Palæstinis illato vlcisci debeat. hæc ita fore hoc argumento cognoscere poteris. In hoc itinere offendes tres homines religionis ergo tendentes ad Bethala, quorū primum videbis ferre tres

An mundi 2880. an. Christum. 1084. 1. Reg. 9. Saulus asinas amissas quærit.

Sunt Samuelis de mittitura vbinam sit interrogat.

Samuel Deus qui creaturus esset Regē certiorem reddit.

Samuel Saulum accedit.

Saulo Samuel Regiam dignitatem annūciat.

Samuel Saulum ad conuiuium deducit.

1. Reg. 10. Saulū Samuel in Regem vngit.

panes,

An. mũdi 2880. ante Christũ na. 1014

panes secundum hædum. hos tertius sequetur vtrem vini baiulans, hi tibi comiter salutato dabunt panes duos, & accipies. inde venies ad Rachelis monumentum, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas esse asinas. Inde progressus ad oppidum Gabatha, in cœtum prophetarum incides: & correptus diuino spiritu, vnà cum illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint, attoniti miraculo dicant, vnde hæc felicitas Cisi filio? his signis visis certo scito Deum esse tecum: & saluta patrem tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accersente, vt pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenem: & quicquid prædictum est occurrit ei in hoc itinere. Postquam autem domum rediit, percontante cognato suo Abenato, quem præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio, nihil illum celauit, ne hoc quidem quod apud prophetam fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas. de regno tantum tacuit, ne ea res vel credita inuidiam, vel non credita vanitatis opinionem ei contraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac consultius arbitratus est silentium, reputans credo humanæ naturæ infirmitatẽ, quod nemo constans in amore, sed etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas contingat, tamen alios sibi præferri inique & inuide ferunt. Porro Samuel populum in oppidum Masphatim conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos. pro quibus beneficiis hanc mihi gratiam reponitis, quod abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero digniorem existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quemuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominem sic affectus sit, quemadmodum ego erga à meipso conditũ. Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quam vel religio vel beneficiorum memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat sortitio. Quo facto Beniamiticæ tribus sors exiit. dein familiarum nominibus in vrnam coniectis, Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis vero qui hoc præsciebat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum plerique vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint compotes, & omnibus se ob oculos ingerant: hic tot populorum Rex declaratus ac dominus, non modo non ostentaret se, verumetiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absque negocio posset inuenirι. cumque nusquam comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quidnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratumque iuuenem exhibere dignetur. quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant: & postquam venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum Propheta: Hunc vobis Deus dat Regem. contemplamini quantum omnibus præminet, & quam sit hoc honore dignus. Cumque populus acclamasset, Viuat Rex: propheta conscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suæ monumentum. His ita perfectis, dimisso que populo, ipse reuersus est Rama-thaim patriam. Saulum vero in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstan-

Samuel Sauli in itinere euentura, vt ipsius verbu fidẽ habeat, prædicit.

Saul reticet Regiã dignitatẽ.

Inconstantia amoris in homin.

Samuelis propheta de Rege Saul ad populum oratio.

Per tribus & familias sortitio.

Sauli modestia & temperantia in regno suscipiendo.

Saulus e subditorũ conspectu sese subducit.

Saul procera statura.

Saul Rex a populo declaratur.

tes

tes. Sed plures mali & factum hoc eorum vitio vertebant, & ipſi contempto Rege nullis vel muneribus vel obſequiis gratiam eius demereri conabantur. Menſe autem poſt acceptum regnum elapſo, exortum cõtra Naaſen Ammanitarum Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi pàtauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanem habitantibus infeſtus, poſtremo cum magno & forti exercitu regionem ingreſſus, vrbes eorum ſubiugare cœpit: nec contentus libertatem in præſens abſtuliſſe, vt omnem rebellandi materiam in futurum adimeret, tam vltro deditis, quam vi ſubactis dextrum oculum eruebat: vt quoniã ſcutum ſiniſtro proſpectum negat, omnino inutiles bello fierent. hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & caſtrametatus ad primatiam regionis vrbem, cui nomen eſt Iabes, oratores eo miſit, qui conditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alii: aut internecionem hominum & oppidorũ excidium expectent. eligerent ipſi vtrum mallent, paruam corporis particulam decidere, an in omnium facultatum ſimul & vitæ diſcrimen venire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hoſtile reſponſum dare auſi ſunt, nec pacatum: ſed inducias ſeptem dierum petierunt, vt miſſis ad conſanguineos nunciis poſtularent auxilium, & ſi impetratũ fuerit, bellum gerant. ſin minus, promittebant ſe deditionem facturos quacunque conditione hoſti liberet. Naaſes autem qui Galadenos cõtemnebat, non grauatim inducias dedit, permiſſis vndecunque ſuppetias implorare. qui eueſtigio per omnes Iſraelitarũ vrbes nuncios diſmiſerunt, ſignificantes ſe minis Naaſis in extremam deſperationem adductos. ſed quocunque illi venirẽt, tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo ſe mouere auderet. cæterum cum ad regiã quoque veniſſent, & ibi etiam populus ſicut in aliis oppidis afficeretur, nil aliud quam mœrens, Saulus rure domum reuertens, & animaduerſa mœſtitia populi, ſcitatus ſatin ſaluæ res eſſent, & qua noua cauſa triſtitiæ: ex nunciis omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabeſenis referre, ſe tertia die venturum auxilio, & ante ſolem exortum hoſtes profligaturum, vt exoriens Ammanitas fuſos ac fugatos, miſeros vero ciues periculo exemptos inſpiciat. atque his mandatis aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

Saulum quidã comitantur quidã vero contemnunt. Hedio & Rufinus Cap. 5. 1. Reg. 11. Sauli contra Ammanitas bellum.

Naas Ammanitarum rex Galadenis iniſtas conditiones pacis offert. Galadenorum ad Iſraelitas legatio. Saul Iabenſibus auxilium promittit.

CAP. VI.

Sauli victoria contra Ammanitas.

VOlens autem pœnæ formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare, quo celerius conueniret, boum, qui forte ab opere veniebant, neruos ſuccidit, idem paſſuros minatus qui poſtridie cum armis ad Iordanem non afforent, ſecuturi quocunq; ipſe ac propheta ducerẽt. Eo metu factum eſt, vt, cum omnes ad præfinitum tempus præſto eſſent, recenſitis apud Balam oppidum copiis inuenirentur ſeptingenta millia cõfluxiſſe, abſq; tribu Iudæ: quę ſola armauit LXX. millia. Tranſgreſſus dein Iordanem & decem ſchœnorum ſpatium nocte vna emenſus, ante ſolis ortum, quo deſtinarat, peruenit: & diuiſo trifariam exercitu, vndiquaq; hoſtem nihil tale expectantem aggreditur: & acriter pugnando, ingenti ſtrage edita, inter cæteros Naaſen Regem occidit. Hæc victoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytum reddidit, fama longe lateq; fortitudinem viri celebrãte. Si qui enim erant qui prius eum contemnerent, tunc mutata in diuerſum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Iabeſenos ſeruaſſe, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vaſtauit, & ditato ex præda

An. mũdi 2880. an. Chriſtum na. 1084. Sauli ad bellũ mandatum & feria adhortatio. 1. Reg. 12. Decem Schœni 37. militaria Italica conſtituunt. Saul Ammanitas & Naaſen Regem occidit.

Saul nomẽ ſuum apud omnes Hebræos inclytũ reddit.

exercitu, glorioſe domum reuerſus eſt. Populus vero nimio gaudio geſtiens, placebat ſibi quod talem Regem eſſet nactus, & illis, qui inutilẽ foré dixerant, inſultabat, rogitans vbi nunc eſſent iſti contemptores, & ad ſupplicium eos depoſcens. & alia multa iactabat, vt ſolet multitudo, quoties in aliqua felicitate conſtituta contra autorum aduerſarios irritatur. Saulus interea ſtudium quidem ac beneuolẽtiam eorum collaudabat, ſed iureiurando affirmauit non paſſurum, vt quiſquam è conſanguinea multitudine tam feſto die rapiatur ad ſupplicium. Peniniquum enim eſſe victoriam à Deo datã ciuili ſanguine polluere: ſed magis decere vt poſitis odiis diem epulis ac hilaritate tranſigãt. Poſthæc, Samuele monente opus eſſe alteris comitiis, per quæ Saulo rata fiat regni poſſeſſio, conuentus ſit apud oppidum Galgala. ibi rurſum inſpectante tota multitudine, propheta vnxit Saulum ſacro oleo, atq; iterum Regem conſalutari fecit. Ita factum eſt, vt mutato Reip. ſtatu, regia dominatio introduceretur. Sub Moſe enim & diſcipulo eius Ieſu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem adminiſtrabant. poſt cuius mortẽ octodecim an populus ſine ſummo magiſtratu vixit. deinde rurſum ad priſtinam regiminis formam redierunt, qui belli gerendi ſcientia & fortitudine præcelleret, ſupremum iudicem conſtituendo. quam ob rem totum hoc tempus, quo talis ſtatus durauit, apellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta, priuſquam comitia diſſoluerentur, ſic eſt allocutus populum: Adiuro vos per maximum Deum, qui vobis optimos illos fratres Moſem & Aaronem miſit, & patres veſtros ex Ægypto eduxit, vt abſque pudore ac metu omnive affectu alio, libere dicatis, num quid contra ius & æquum fecerim, vel proprii lucri cupiditate, vel in alterius cuiuſquam gratiam. Coarguite me, ſi cuius vitulum aut ouem aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiuſmodi munuſcula, quæ in quotidianum victum cedunt, ab vltro dantibus ſumere, vitio verti non ſoleat: aut ſi cuius iumento ad meas neceſſitates vſus ſum. in his & ſimilibus, ſi quem offendi, nunc Rege præſente dicite. Acclamatum eſt vno ore, nihil tale eum feciſſe, ſed ſancte & iuſte principarum geſſiſſe. Tum ille, Gaudeo nullas eſſe veſtras de me querelas, at ego habeo non nihil quod conquerar, ſi vera loqui licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certe hoc facto valde offendiſtis, quod alium Regem popoſcitis. oportebat enim vos meminiſſe, quod auus veſter Iacobus, LXX. ſolis hominibus veſtri generis comitatus, fame coactus in Ægyptum deuenit. Cumque ibi in multa millia propagata eſſet eius progenies, eaque graui & contumelioſa ſeruitute ab Ægyptiis premeretur, inuocantibus veſtris patribus, abſq; vllo Rege Deus tantam multitudinem eripuit, miſſis in hoc Moſe & Aarone fratribus: qui vos in hanc terram induxerunt, quam nunc poſſidetis, & tamen poſt talia beneficia non ſemel prodidiſtis veram pietatem ac religionem. Nihilominus ſubiugatos ab hoſtibus liberauit, dum eius ope viciſtis primum Aſſyriorum potentiam, deinde Ammanitarum ac Moabitarum, & poſtremo Palæſtinos. atq; hæc omnia confeciſtis non Regum auſpiciis, ſed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur dementia vos impulit, vt detrectantes imperium Dei, ſub Rege eſſe malletis? Geſſi tamen vobis morem, eo declarato, quem ipſe elegit. Vt autem manifeſte ſciatis, Deum vobis iratum, nec ei placere in regnum verſam veſtram Rempubl. dabo euidens ſignum diuinitus. Qualem enim nunquam quiquam, æſtatis medio, vidit in hac regione tempeſtatem, talem nũc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem aſtruat. Vix ea fatus erat: cum tanta vis tonitruũ ac fulgurum & grandinis ingruit, vt attoniti, extremaq; timentes faterentur ſe peccaſſe, & per inſcitiã in hunc errorem prolapſos, rogarentq;

Saul nõpe ſtat. diuinitus Iſraelitis immiſſa.

Pro-

Prophetam, vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum antea, huius quoque peccati veniam impetraret. pollicitus est ille rogaturum se pro eis Deum, & exoraturum: simulque consilium dedit, vt probi ac iusti esse perpetuo studerent, nec vnquam obliuiscerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidissent: meminissent præterea prodigiorum Dei legumq; per Mosen latarum, si earum haberent, vel suam ipsorum vel Regis incolumitatem. quod si hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipsis, quam Regi non defore. atque ita denuo confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

An. mundi 2880. Ante Christũ natum 1084. *Adhortatio ad confœderationẽ auxilii & beneficii Dei Israelitis exhibiti. Hodie & Ruffinus cap. 6.*

CAP. VII.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincuntur.

Saul tria millia sibi & Ionatha filio satellites adscribit.

REx autem delectu habito, conscriptisq; tribus millibus, duo millia sibi voluit esse Satellitium, cum quibus ad habitandum Bethela se contulit: reliquos Ionathæ filii satellites esse iussit, quem misit in Gabam, ille vero expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longe inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis prædiis ea communiuerunt, & omni prorsus ferri vsu eis interdixerunt. quamobrem si quando agricolis opus esset aliquo ferramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petẽdum. Vt vero audiuerunt expugnatum castrum, indignati & non ferendam contumeliam dictitantes, armant contra Iudæos trecenta millia peditum, curruum triginta millia, equitum sex millia, & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totam ditionem, edicit, vt, qui saluam vult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potentiam, & negans tales esse, vt timeri debeant, sed vbi certo compertum est, maximum esse hostium numerum, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in speluncas ac loca subterranea se abdunt, plures vero vltra Iordanem fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autem accersit Prophetam, vt de communi consilio res geratur. Ille renunciat debere eum eodem loco manentem comparare victimas: se enim post septem dies venturum, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prælio decernatur. at ille expectauit quidem quantum Propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum enim cunctans Prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cumque nunciatum esset, Prophetam aduentare, honoris caussa obuiam illi prodiit. Ille male factum dixit, quod neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei voluntate facienda erant pro populo, temere occupasset. Saulo vero excusante, expectasse se ad statutum dierum numerum: sed cum milites audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se deiecerent, necessitate cogente, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, feciſſes, si mihi parusses, & præ nimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatem regni, & posteris successionem parare poteras. Ita Samuel offensus Regis facto domum est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonem. horum maior pars non erat armis instructa, quia regio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi diuiso trifariam exercitu, per totidem vias regionem Hebræorum ingressi, omnia populabantur, spectante

Saul contra Dei mandatũ & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert.

Samuel Regẽ Saul accusat.

Hodie & Ruffinus Galgala.

An. mūdi 2880. ante Christū 1104. *Palæstini Hebræorū regionem populantur.*

Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quendam cum pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Pontificis posteris, & videntes suorum res impune agi & ferri, grauiter angebantur, quod in se nihil esset præsidii. Filius vero Saulis cum armigero suo conspirat, vt clam ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiamsi mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt. ea uita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebantur, quia propter naturam loci non solum ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eo accesserunt, Ionathas confortabat armigerum ad hostem aggrediendum. Si nos, inquit, viderint, iusserintque ascendere, omen victoriæ accipiendum est: quod si tacuerint, neque nos vocauerint, reuertamur. Cumque propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Sauli filius cupide arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem recessit è loco in quo conspecti fuerant. sed ex alia parte ad rupem accedentes propter situm iucustoditam, magno labore difficultate loci superata euaserunt ad hostem, aggressique sopitos viginti ex his interfecerunt, & totum exercitum stupore ac consternatione repleuerunt: vt abiectis armis in fugam se darent. plerique vero non noscitantes inter se, quod ex multis gentibus conflati essent, pro hostibus se inuicem inuadebant, & cum non putarent duos tantum Hebræos in castra penetrasse, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitia aut ipsi ruebant, aut, vt fit in turba tumultuante, alii ab aliis protrudebantur. Cumque renunciatum esset Regi per speculatores tumultum esse in castris Palæstinorum, interrogauit Saulus, num aliquis à suis abesset: & audito filium cum armigero abesse, iubet Pontificem sumpto Sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo respondente victoriam Deum & hostium cladem promittere: ducit militem in Palæstinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipsos inter se depugnantes. quo audito, qui ante in speluncas & subterraneas se abdiderant, & ipsi prorumpentes militib. Saulis se agglomerant. iamque ad decem millia creuerant, hostemque tota ea regione palantem insectabantur. ibi Rex siue nimio gaudio parum sui compos, quod difficile sit eximiâ felicitatem moderato animo ferre, siue per inscitiam, dignum quiddam reprehensione admisit. Volens enim meritas pœnas à Palæstinis ad satietatem repetere, diris deuouit eum, quicunque intermissa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras insequendi & cædendi finem facere. Paulo post cum delati essent ad quandam syluam Ephræmiticæ tribus referta apibus, filius Sauli, qui non exaudiuerat patris imprecationes, easq; consensu populi ratas habitas, fauum forte nactus expressum inde mel edebat: & monitus, quod pater additis execrationibus, interdixisset, ne quisquã cibum ante solis occasum sumeret, edere quidem destitit: negauit tamen recte id à patre factũ. maiore enim vi & alacritate hostem persecuturos fuisse, si corpora cibo recurauissent, & longe plures assecuturos fuisse ac trucidaturos. Itaq; ea sis Palæstinorũ multis millibus, sub vesperã demum eorum castra diripiunt: & inter cæteram prædam, magna pecudum copia reperta mactant, carnibusq; nondum a cruore purgatis vescuntur: quod è vestigio Regi à scribis renunciatum est, vul-

Ionathæ cum armigero clã hostiũ castra ingreditur.

Ionathæ in Palæstinorũ exercitu quosdam trucidat, reliqui se inuicem inuadũt & dant se in fugam.

Hedio & Ruffinus cap. 7.

Saul tumultũ esse in castru Palæstinorum certior factus, eos adoritur.

Sauli edictũ quod Ionathas insciꝰ violat.

Carnibus cruentis Hebræi vescuntur.

10

20

30

40

50

gus militum in Deum peccare, & carnes etiam tum cruentas coquere & edere. Tum Saulus iubet saxum grande in medium prouolui: edicitque, vt super illud pecudes iugulent, neve carnes cum sanguine comedant: quia factum hoc Deo displicet. cui edicto cum omnes parerent, statuit ibi altare, & impositis victimis holocautoma Deo incendit: idq; altare omnium primum à Saulo exstructum est. cumque eadem nocte, priusquam vires & animos resumerent, hostium reliquias vellet confícere, & miles haud grauatim impetata faceret, magnam præ se ferens alacritatem, accito pontifice, iubet eum diuinam super hoc voluntatem quærere, an sibi reliquum hostilem exercitum delere permittatur. Pontifice vero negante Deum responsum velle reddere: non temere est, inquit Rex, hoc Dei silentium, qui antehac vltro solebat, quid facto esset opus, consulere: sed oportet aliquod latens in nobis peccatum esse, quo offensus tacet. Sed iuro per eum ipsum, quod etiam si filius meus Ionathas peccatum id commisisset, vt Deum placem, capitis pœnam ab eo exigam, non secus, quam si de quouis, nihil ad cognationem meam pertinēte, supplicium sumendum sit: tum acclamante multitudine, vt hoc faciat, vniuersos confestim in vnum locum statuit: & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehensurus quis in culpa sit. cumque sors Ionathan indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, equidem pater, nihil aliud scio, nisi quod heri dum hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustaui. Saulus vero iurat se eum occisurum, pluris, quam genus aut naturam aut affectus, iusiurandum faciens. Ille ne præsenti quidem periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit. Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam victoriam videre contigit. maximum enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiam ab Hebræis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miserationem flexa est, iurantque non laturos se, vt occidatur Ionathas author tam luculentæ victoriæ. atque ita iuuenem irato patri eripiūt, & vota Deo faciunt, vt ipsum immunem à peccato faciat. Saulus victor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & contra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinosq; & Idumęos ac Amalecitas, & Regem Obæ multas res gessit prospere. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerunt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus vero & Cis Sauli pater germani fuere Abeliæ filii. Abundabat autem & equitatu & curribus, & cum quocunque hoste congressus semper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res ad felicem statum perduxerit, & potentiam eorum in tantum auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis vero numero robore ac specie præstantissimum quenque suum deligebat satellitium.

An. mũdi 2880. Ante Christũ natum 1084.

Saul per sortes causam irati Dei perquirit

Saulus proprium filium moriturũ interficere conatur.

Israelita Ionathan irato patri eripiunt.

Oba siue Seba.

Saul semper victor

Hedio & Ruffino Cap. 8. 1. Reg. 14. Samuel

CAP. VIII.

Victoria Sauli contra Amalecitas.

Saulũ ex Dei mandato cum Amaleciis bellum vt gerat commone facit.

SAmuel autem ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eum cōmonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno prælatum, atque ideo par esse, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autem & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerunt iniuriis, dum egressi ex Ægypto in eam, quam nunc tenent regionem, proficiscuntur, oportet iusto bello in eos vindicare, & deuictos internecione delere: sæuireq; in omnem sexum ac æta-

An mũdi 2883. an. Christum na. 1081.

Saul recẽsito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.

Saul Amalecitarũ vrbes expugnat.

Agagum Amalecitarum regem Saul capit, & cõtra Dei mandatũ seruat.

Hebræi in mentu & pecoribus hostiũ in prædã contra Dei mandatũ abactu parcunt.

Hedio & Ruffinus cap. 9.

Deus propter inobedientiam Sauli offenditur.

Samuel Deũ Saulo conciliare conatur.

Indulgentia nimia & lenitate mali in proposito confirmãtur.

tem, & has illis pro iniuriis pattibus olim illatis pœnas repẽdere. ac ne iumentis quidem aliisq; pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Mosis præceptum Amalecitarum nomen e rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ratus obedientiam in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quam celerrime mandata exsequeretur, confestim omnes vndique copias contrahit, & recensito apud Galgala milite, absque tribu Iuda circiter quadraginta millia comperit: quæ tribus ex suo tantum delectu præbuit triginta millia. Saulus autẽ Amaleticarum terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentem disposuit, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso etiam per vias circumuentos opprimeret. Postremo magno prœlio in fugam versos non prius persequi destitit, quam ad vnũ omnes ferro tolleret. Quod opus posteaquam ita, vt diuinitus prædictũ fuerat, successisset, oppidatum bellum circumferre cœpit: quorum aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame, siti, aliisq; modis cum expugnasset, vsque ad mulieres & pueros cædibus crasatus est, nec crudele nec inhumanum hoc ratus: primum quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu Dei, cui non parere periculosum est. Cepit etiam Regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eum decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi vsurpans. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidem parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse voluit. Saulus autem Regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, piuris eius formam, quam Dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus est mox populus, & ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatum abactis, pecunias etiam, cæteras que opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaq; deuictis omnibus, a Pelusio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsq; ad rubrũ mare, totam eam regionem Saulus vastauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in Madiana terræ meditullio habitant. Hos ante belli principium admonuit per nuncios, vt secederent, neve res suas cum Amalecitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & adipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cum Raguele Mosis socero intercedebat. Atque ita Saulus ac si nihil esset prætermissum ex iis quæ Propheta iuxta Dei volũtatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia iussa ad vnguem obseruata, latus victoria domum reuertitur. Deus autem offensus est, quod Regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædam verteret, cum ipse neutrum permisisset. Iniquum enim erat, cuius ope victoria contigisset, eius mandata contemni, etiamsi is mortalis aliquis rex fuisset. Admonens igitur ea de re Prophetam, ait se pœnitere Saulum elegisse, qui non curet iussa sua exequi, sed malit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis Samuel vehementer conturbatus, per totam noctem fusis precibus Deum Saulo cõciliare conabatur. At ille quantumliber a Propheta rogatus veniam Regi non annuit, quod non placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis nascantur, quam ex nimia eorum, in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriã aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi ansam offerunt. Postquam igitur Deus preces Prophetæ non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad Regem, Galgalis tum agentem, proficiscitur. hunc quamprimum Rex vidit, accurrens salutauit, dicens se gratias agere DEO pro victoria: omniaque iuxta voluntatem

eius

eius esse peracta. Tum Samuel: qui fit igitur quod voces iumentorum & pecudum in castris audio? Respondit Rex, populum hæc ad sacrificia reservasse, sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatum deletam, nemine superstite. Solum se captiuum adducere eorum Regem, de quo ex Prophetæ consilio se decreturum. Ad hæc Propheta respondit, Non sacrificiis delectari Deum, sed viris bonis ac iustis. hos autem esse, qui voluntati & mandatis eius obsequuntur, nihilque à se recte fieri putant, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius consistere, non in non sacrificando, sed in non obediendo: & qui non obediunt, vnicumque hoc & verum sacrificium non offerunt, ab his Deum nec multas saginatas victimas, nec donaria ex auro argentove fabricata vel postulare vel admittere: sed aduersari hæc vt malitiæ magis quam pietatis argumenta. Contra qui id solum meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallent quam inde discedere, his delectari, ac ne victimas quidem ab his requirere. quod si etiam sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quam à quocunque alio vel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in iram Dei incurrisse: contempsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi forte idem esse putas, per ie, & immolari Deo. Quapropter expectabis amissionem regni & huius potestatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis, mandata eius neglexisti. Saulus autem tardius est se peccasse & male fecisse, quod verbis Prophetæ non paruisset. meruta men coactum se id fecisse, quod non auderet militem prædæ cupiditate accensum cohibere. Sed da veniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterum, ne in simile peccatum incidam. Rogabatque, vt maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille vero qui præuidebat Deum nulla flectendum victima, abire incepit.

An. mūdi 2883. Ante Christū ann. 1081.

Saulum Samuel obiurgat.

Dei contemptus in quibus consistat.

Verum ac Deo placens sacrificium.

Samuel Saulo iræ Dei & regni amissionem denunciat.

Saul se peccasse fatetur, ac veniam precatur, quæ tamen ei denegatur.

CAP. IX.

Samuel ad Dauidem Regiam potestatem transfert.

TVm Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium; & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in vestimento. cumque Propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad virum iustum & bonum (Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi merito infensum, sed factum infectum fieri non posse. Rogabatq; saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deum simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & vna cum illo adoratum iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus Rex Amalecitarum, quicum ô mortem amaram exclamasset, audiuit à propheta: quemadmodū tu multis Hebræorum matribus cæcis earum liberis lamenta & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas. iussitque eum ibidem in Galgalis interfici: ipse vero reuersus est Ramatham. Rex vero tum demum sentiens in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gabaa regiam proficiscitur, quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Prophetæ conspectum venit. Samueli vero vicem eius molestè ferenti, Deus hanc curam mittere iussit, & , assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filiis eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cumq; Propheta diceret vereri se, ne, si Saulus hoc sensisset, vel per insidias vel etiam aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictū oppidum peruenit. Eo loci magno hominū concursu salutatus est, quæ-

Saulus Samuelis retinere volens, vestimentum eius scindit.

Hedio & Ruffinus cap. 10.

Amalecitarum rex Samuelis iussu interficitur.

1. Reg. 16. Samuelē Deus Bethlehem Dauidem in regem vngat mittit.

An. mũdi 2883. Ante Christũ na. 1081.

rentibusque aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vna cum filiis conuocat: visoque natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturũ. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, respõsum est, non eadem spectare Deum quæ homines. Tu, inquit, visa iuuenis pulchritudine, iam satis dignum principatu existimas: apud me vero non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfecte excultus, pietateque ac iustitia, obedientia & fortitudine animi exornatus. His auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: moxque & alii quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Asamus. His quoq; visis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deum, quitnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, scisciatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum; Propheta iubet vt confestim vocetur: non enim licitum esse ablque illo sacrum epulum celebrari. qui postquam accitus à patre venit, adolescens colore flauus, & martiũ quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum Propheta ad patrem versus submissa voce, hic est, inquit, quem regnare Deo visum est. & cum dicto accumbit, & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrum oleum, quo delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnum in populum obtineat: præcipitque, vt iustitiam colat, & operam det, ne vnquam à mãdatis Dei discedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam vniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscunque gentibus congressus fuerit, semper victorem rediturum, insignemque inde gloriam tam sibi paraturum quam posteris relicturum. Post hæc mandata Samuel domum proficiscitur, simulque numen, deserto Saulo, ad Dauidem commigrat. quo factum est vt hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus vero in morbum dæmoniacum incideret, ita vt præfocari ac strangulari videretur, nec aliam opem inuenirent medici, quam si quis peritus excantator adhiberetur. monueruntque vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumque Rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astantibus ait se apud Bethlema vidisse filium Iessi, adolescentem liberali forma, & præteraliam honestam institutionem hymnos ad cytharam canere doctum, ac ne militariũ quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciantq; patri, Regem audita adolescentis tam forma quam virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simulque munera per filium Regi misit. Cumq; venisset, confestim à Rege admodum lxto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, vnicum erat in excantatione remediũ: & solus Dauid hymnos ad citharam accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, vt filium apud Regem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

Deus non corporis formam, sed animi virtutes spectat.

Iessæi filii præstanti corpore regno haud præficiendi.

Dauidẽ in Regem Samuel vngit.

Numen deserto Saulo ad Dauidem cõmigrat qui prophetare incipit.

Dauidẽ Saulus in Satellitiũ assumit.

CAP.

CAP. X.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.

An. mūdi 2835. ante Christū na. 1081. *Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. Reg. 17. Alia Palæstinorū contra Hebræos expeditio. Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos. Goliath singulare certamen Hebræis denūciat. Saulus Dauidē remittit patri.*

ALiquanto autem post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israelitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecum oppida metantur. nec Saulus cunctatus, ducto in hostem exercitu, effecit, vt prioribus castris relictis in munitiorem quendam collem è regione Israelitarum Palæstini se conferrent, valle quadam inter vtrosque intercedente. In hanc è castris hostium descendit Gitteus Goliathus, vir prodigiosa statura: quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinq; millia siclorum pēdebat, huic moli respondebat & galea & ocreæ. prægrandem etiam hastam nō dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorum siclorum ferro cuspidatam. pone sequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter vtranq; aciem constitisset, immani voce sublata: Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam vos subire? Date mihi aduersarium, & duorum periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorum miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant. præstat enim vnum aliquem, quam totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedens eisdem verbis est vsus: atq; ita per quadraginta dies prouocare hostem prædictis conditionibus non destitit, stupente Saulo cum vniuerso exercitu qui prodibant quidem in aciem, sed à neutris initium pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidem remiserat patri, contentus tribus aliis eius filiis, qui tum signa regia sequebantur, isque ad gregum curam intermissam se receperat. Sed cum bellum ducitur magis quam geritur, missus à patre venit in castra, visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descendere audeat. Forte tum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, auditisq; barbari conuiciis grauiter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem, per imperitiam rerum supra quam ætatem eius deceat ferocientem, addens satius esse vt ad patrem ac greges quamprimum reuertatur. reuertitus est Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi non deesse animum ad singularem pugnam, ita vt celeriter ad Regem de hoc fit perlatum quare accitus & iussus quid vellet dicere, Nō est, inquit, Rex, cur abiiciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolentiam eius compescam, & elatum ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendum reddam. Tantoque erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quod ab adolescente magis quam viro hostis deuictus videbitur. Saulo vero laudante generosum eius animum, nec tamē audente rem tantam tam teneræ ætati committere: Non est, inquit, quod dubites: nam hæc Deo fretus polliceor, cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quam enim paternos greges pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsamque feram in me impetum vertentem cauda correptam, soloque afflictam occidi: neque mitius tractaui vrsum gregem inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atq; homines conuicia emouat, non patietur cœleste numen impune hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tam prompte audacia iuuenis, vt Rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio simulque ense ac galea. Tum Dauid, qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his ma-

Dauid cū Goliath congredi cupit.

Dauid agnum raptum ex ore Leonis recipit, ipsamque ferā occidit.

An. mũdi 2933. Ante Christã na. 1063.

gis quã muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capesse re. & cum dicto arma deponit, baculumque tantum assumit: & coniectis in peram quinq; lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc apparatum postquam vidit barbarus adeo contemptit, vt per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imo cane viliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibus q; pabulo spartiurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi vero pro armatura Deus est, qui te actum exercitum nostris manibus hodie deleturus est. auferã enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandum relinquam: & discent omnes quod Deus curam Hebræorum habet, eiusque prouidentia vires nobis simul atque animã suggerit: licet contra vbi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quã vt procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

Dauid instructus erat, depsitis, funda armatus in hostem properat.

Dauid hoste accedẽs, conterritur.

CAP. XI.

Singulare certamen Dauidi & Goliath, secutaque Palæstinorum clades.

HVic Dauid impigre occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducens: & promptum e pera in hoc selectum e torrente vnum lapidem, funda rotatum tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit victor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbarum obtruncat: tantumque in eo momenti fuit, vt e vestigio Palæstini terga verterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & vniuersus Hebræorum exercitus, sublato militari clamore, in trepidos irruunt, & quotquot assequi poterant cædentes, vsque ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Ceciderunt que Palæstinorum triginta millia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus vero à persequendo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus deinde inuidia Saulus cœpit clam Dauidem odisse, hac potissimum occasione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam venerunt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala & tympana canentes. Mulierum cantio fuit, Saulum millenos hostes profligasse, virginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores victoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam gloriosum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parum tutum putans armatum circa se versari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori quam suæ securitati consultum volens, vt sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autem nusquam diuina ope destitutus, quocunque mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non solum apud populum gratiosus fieret, sed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne patrem quidem latere id posset. Nactum enim se ampliorem insidiarum tendendarum occasionem putans, renunciantibus puellæ amorem, libenter se illam ei traditurum respondit, futurum periculorum & exitij causam. Promitto, in-

Dauid ad pugnã a Saulo instructus erat, depsitis, funda armatus in hostem properat.

Dauid hoste accedẽs, conterritur.

Damnũ cũ Goliatho ante cõgressum cõmittit.

Dauidem vidit via de Goliatho.

Palæstini terga vertunt.

Palæstinorum 30000. cæsi.

1. Reg. 18

Saulus clam odit Dauidẽ.

Saul' Dauidẽ ex fa mẽte tribunũ facit, vt sæpe hostib' obiectum aliquis casus e medio tolleret.

quit,

quit, filiæ coniugium, si sexcenta hostium capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturum, sed fortiter Palæstinos inuasurum: id quod mihi bonum erit & commodum. sic enim sine mea infamia sublatus securitatem nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugium sit affectus. Qui cum indicassent ei, quod ob gratiam quam tum apud Regem tum apud populum polleret, Saulus generum sibi eum destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certe non item, qui conscius mihi sum quam plebeis ortus sim natalibus. Quo renunciato, Saulus ad domesticos, dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ sponsæ offerat, hoc enim vendere fuerit filiam magis quam elocare. Sed cupere generum, fortitudine aliisque virtutibus præcellentem, quales in ipso iam comperi, poscere autem pro nuptiis filiæ non aurum aut argentum quod e paternis ædibus afferat, sed cladem Palæstinorum, & sexcenta eius gentis virorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificum non vulgaria dona ista accipere, sed in matrimonium viri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans sincere à Rege affinitatem suam expeti, nihil cunctatus neque expendens negocij difficultatem, cum suo sodalitio ad imperata exsequenda properat: & hic quoque, vt in cæteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscissa signum victoriæ ad Regem tetulit, promissi eum admonens.

Sauli filia Dauidis amore capitur.

Saulus Dauidē Palæstinis interficiendum obtrudere dolo conatur.

Saul Dauidi filiæ coniugiū promittit si sexcēta Palæstinorū capita afferat.

Dauid vt plurimū propitiū numē experitur.

CAP. XII.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

SAulus autem non valens tergiuersari, quod turpe duceret, vel meriri, vel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum rectum hoc existimauit vel regno suo vel vitæ: & cum durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiusq; necis, Ionatham filium cum domesticorum fidissimis, ministros esse voluit. Qui demirans patris inconstantiam, quod non solum amare talem iuuenem desiuerit, sed mortem etiam eius expetereat, tum propria beneuolentia, tum virtute hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat: simulque consulit, vt saluti suæ mature fuga prospiciat, neu in sequentem diem vsquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis causa, refellere eum conabor. Nullam enim existere possit idoneam rationem, cur oprime & de Republica & de Rege meritus opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc priscis eius meritis donari. post colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Parui huic consilio Dauid, seque quamprimum è conspectu Regis subtraxit.

Saulus Dauidē tollere cogitat.

Ionathas Dauidē amat, patris voluntatem ei nunciat, simulq; consulit, vt saluti suæ fuga prospiciat.

CAP. XIII.

Quod Rex Dauidis necem sit molitus.

IOnathas autem die sequenti patrem accedens, cum hilarem ac lubentem eum offendisset, cœpit de Dauide verba facere. Pater inquit, quanam in re vel magna vel parua læsus iubes interfici virum, qui tantum

Ionathas parenti proclarem

Dauidis res gestas commemorat, orans ne tantopere in eiusmodi virum se uiat.

momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinorum: quique a quadraginta dierum ignominia populum Hebræum vindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idem postea relato præscripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius viduitatem quam coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans sine te flecti ad mitiora, ne te cæcas in virum primum optime de familia nostra meritum, quando te dæmoniaco morbo misere vexatum, pristinæ sanitati restitutum seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregie vindicauit. Indecorũ enim fuerit horum omnium obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Dauide abstinere se velle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quam salutem ipsius cupere: eductumque in aulam patri reconciliat, vt solita officia circa eum, quemadmodum ante, obiret.

Ionathas Dauidi mollitum patrem indicat.

CAP. XIIII.

Quemodo Dauid aliquoties insidias Regis ægre elapsus, bis tamen in potestatem suam redactum interficere non iusserit.

Dauid Palæstinos magna edita strage vincit.

PEr idem tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: bteuique victor, magna eorum strage edita, ad Regem reuertitur. At non ita exceptus est ab eo, vt sperabat, vtque post rem feliciter administratã excipi oportebat, sed successu mactus, eius felicitatem periculosam sibi fore existimabat. Cumq; rursum intemperiis, vt ante, agitaretur, accitum in cubiculũ, in quo decumbebat, spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: & illo iussa exsequente, spiculum in eum iaculatus est. quod cum Dauid flexu corporis declinasset, domum refugit, ibiq; per totam eam diem mansit.

Saulus in Dauidem spiculum eiaculatur.

Noctu vero misit Rex qui vsque mane ædes eius seruarent, ne clam elaberetur, vt in iudicium euocatum capitali sententia damnaret. Melcha autem eius vxor & Regis filia, vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quanto is in periculo esset, ipsaq; vna cum eo renunciãs, quo sine viuere nec vellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehẽdat, aut nunquã posthac te videbit. sed fuge dũ per noctumbras tenebras licet quas Deus ad tuam salutem longiores faciat. alioqui scito, quod si te pater inuenerit, sine mora est interfecturus. His dictis funem per fenestram demissum periculo exemit. deinde, parato lecto, tanquam ægrotanti, stragulis iecur capræ recens exemptum subiecit: diluculoque venientibus, quos pater ad Dauidem miserat, ostendit lectum opertum, & quod palpitatione iecoris stragula moueri viderent, maritum ægrum anhelare persuasit, addens totam noctem inquietam eum exegisse. Quod vbi renunciatum est Regi, ea nocte in aduersam valetudinem incidisse, iubet sic vt erat eum asserri, omnino enim illi moriendum esse, qui cum reuersi ac retecto cubili artem muliebrem tandem deprehendissent, rem totam ad regem deferunt, & cum pater expostularet quod inimicum sibi eripuisset, excusationem verisimilem commenta est. Ait illum mortem sibi, ni pareret ac adiutaret, comminatum: itaque venia se dignam quæ hoc non sponte fecerit, sed necessitate compulsa. debere enim illi cariorem esse vitam filiæ, quam inimici interitum. atque ita veniam consequitur. Dauid autem fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha: eique rem omnem, quo erga se animo Rex esset, indicat, & quam minimum abfuerit, quin ipsiculo ab eo traiectus

Michol Regis seruis Dauidem ægrotare persuadet.

Michol se se quod Dauidem eripuerit, excusat.

Dauid Samueli Regis erga se animũ indicat.

fuerit:

fuerit: idque cum neque Regem vllâ in re læsisset, neque in bello segniter aut improuide se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confecisset. atque hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Prophetа vero, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquandiu cum eo habitauit. Vt vero nunciatum est Regi Dauidem apud Prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem venerunt, offenduntque eum in cœtu prophetarum: moxque eodem spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperunt. Hoc audito Saulus alios eo mittit, Dauidem comprehensuros. quibus cum idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit, cumque tertij quoq; prophetico spiritu corriperentur: tandem iræ impotens ipse eo properat. iamque non longe ab eo loco remotus, priusquam in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cumque ad destinatum locum peruenisset, alienatus à mente, abiectoq; vestitu nudus per diem ac noctem in conspectu Dauidis, & prophetæ iacuit. Paulo post ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius insidiis conquerens, quod se nihil tale meritum totis viribus opprimere cuperet. Ille vero rogabat, ne vel ipse hoc temere suspicaretur, vel allis forte suggerentibus talia facile crederet: sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri. alioquin indicaturum eum sibi fuisse, cum absq; ipsius consilio nihil agere soleat. Contra Dauid iureiurādo affluerabat se vera dicere; obtestabaturq;, vt mallet credere ac saluti amici prospicere, quam contemptis eius verbis tanquam vanis tum demum fidem habere, posteaquam extinctum vel viderit vel audiuerit. Nam patrem talia consilia ideo cum ipso non cōmunicare, quod non ignoret mutuam beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quod iā persuasus esset, percontatus est, quanam in re posset illi gratificari. Tum Dauid: Scio, inquit, quod bene mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solenne Regi conuiuiū, cui me quoque adhibere solet. quare si ita videtur, extra vrbem in agrō clam te præstolabor, tu vero cum requisierit me, dic profectum in patriam Bethlema, vt interim festo quod mea tribus celebrat: idque permissu tuo factum. Quod si, vt mos est, de amicis, dixerit, feliciter profectus sit. scito illum nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentum. indicabisq; mihi rem, ita vt præsenti mea calamitate mutuaq; nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cum seruo tuo voluisti inire. qua si me indignum aut erga parentem tuum iniurium censes, nihil expectatis eius iussis iam nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Ionathas, facturum se postulata promisit, & si quid patrem male de ipso cogitare deprehenderit, indicaturum, & quo maiorem ei fidem faceret, educto sub diuum iureiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quam late vides, implet ac moderatur, quique priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto initi inter nos fœderis, quodq; non prius patris voluntatem scrutari de fistam, quam compertum habuero, ecquid latentis odij aduersum te conceperit: & quicquid deprehendero, siue amicum, siue infensum, cōfestim tibi significabo. Nouit Deus, quod ipsum tibi perpetuo propitiū precor, vtq; semper tuas res prosperet, quemadmodum & nunc facit, & posthac facturus est, & siue pater meus, siue ego tibi aduersetur, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu vero memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos serua, & mihi de

Saul aut nuntios qui Dauidem ad se pertrahant mittit, qui prophetare incipiunt, tandē ipse quoq; eo properans idem facere prophetare incipit.

1. Reg. 20

Dauid Ionathæ de patru insidiis conqueritur, Ionathas autem parentem excusat.

Dauid erat Ionatham, vt parētis erga se animū explicaret & significare velit,

Ionathas amicitiā cum Dauide iureiurando cōfirmat,

bitam

Ionathas Dauidi signa Regis animũ declarantia constituit.

bitã gratiam in illos colloca. Post hoc iáſſiurandum Dauidem dimittit, iuſſum in certum agri locũ ſecedere, in quo ſe exercere ſolebat. cognito enim patris animo, venturum ſe illuc vna cum puero, & ſi inquit, emiſſis tribus ad ſcopum iaculis, collecta puerum referre iuſſero: iacere enim ante ipſum: ſcito nihil triſte à patre timendum, quod ſi cõtrarium me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectum exiſtima, vtcunque tamen ceciderit, ego dabo operam: ne quid tibi ſecus quam velimus, accidat. Tu cum lætiora tempora venerint, fac memor ſis horum, & liberos meos commendatos habeto. His Ionathæ promiſſionibus confirmatus Dauid ad conſtitutum locum proficiſcitur. Sequenti vero die qua fuit nouilunium, Rex de more caſte ac pure ad cœnam venit. cumque filius Ionathas dexter illi accumberet, alterumque latus Abenates exercitus imperator clauderet, videns Dauidis locum vacuũ, tacuit, ſuſpicatus eum ideo abeſſe, quod à congreſſu vxoris non eſſet purus. ſed cum ne poſtridie quidem adeſſet, ſciſcitatus eſt ex filio, qua de cauſa neque tunc neque heſterna die adfuiſſet ſolennibus epulis Ieſſæi filius. Reſpondit ille profectum in patriam ad ſolennem tribus eius feſtiuitatem, commeatu à ſe impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit: & ſi tibi idem videtur, ibo. nolti enim quanta beneuolentia hominem proſequar. Hic iam non amplius odium ſuum Saulus apud filium diſſimulare potuit, & euidenter patuit quam infeſto eſſet in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, deſertorem eum patris ac hoſtem appellauit, ſociumque & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quod nullo parentum reſpectu cum inimicis conſpiret, & non poſſit induci vt credat nunquam ſecure regnaturos incolumi Dauide. ſimulque iubet, vt hominem accerſat, daturum debitum ſupplicium. cumque filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet, non iam intra verba iram continens proripuit ſe, & nactus alicunde ſpiculum impetum in filium fecit: perpetraſſetque impium facinus, ni intercurſu amicorum fuiſſet cohibitus. atque ita manifeſte malignum & infeſtum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cum minimum abfuerit, quin ſuis ipſum manibus propter illum perimeret. At tum quidem regius filius è conuiuio profugus, obſitus epularum, tumſuum periculum, tum amici iam neci deſtinati vicem dolens, in mœrore noctem exegit: & prima luce ante vrbem in agrum prætextu exercendi ſe, ſed reuera, vt amico indicaret omnia, proceſſit. peractiſque in iaculatione his quæ promiſerat, ablegatoque in vrbem comite puero, ſolitudinem nactus ad colloquium Dauidis properat, qui vt primum in conſpectum eſt datus, procumbens ad eius pedes ſeruatorem ſuum ſalutauit. ille erectum à terra complectitur. atque ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam ſortem ſuam deplorabant, quæ illis ſuauiſſimam conſuetudinem inuideret, & inuitiſſimos à ſe inuicem diſtraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vix tandem multis lamentis exſatiati, obteſtatique ſe inuicem, vt mutuæ fidei perpetuo meminiſſent, digreditur. Inde Dauid fugiens inueſtiſſimum Regem, in oppidum Nobam ad Achimelechum ſacerdotem peruenit: qui ſolum neque famulitio ſtipatum, neque amicis comitatum aduenire videns, motus admiratione tantæ ſolitudinis cauſam percontatus eſt. tum ille ſecreta mandata à Rege ſe habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus eſſet, nam famulos in conſtituto loco ſibi occurrere iuſſos. poposcit autem ab eo viaticum, ſic enim & amici officium facturum, & ad præſens negocium opem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petiit, aut haſtam aut gladium. Forte autem aderat Sauli quidam ſeruus na-

Saul Dauidis abſentiã ſciſcitatur, reſpõſo Ionathæ, Regi animum cognoſcere cupit.

Saul malignum in Dauidẽ animum prodit.

Dauidẽ Ionathas excuſans, a parente ſpiculo petitur.

Ionathas à cõuiuio profugit.

Ionathas & Dauid in agro cõueniunt.

Hedio & Ruffinus cap. 13. 1. Reg. 21.

Dauid Nobẽ ad Achimelechũ ſacerdotem peruenit.

Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittã Paleſtinorũ ad Anchum ſe conſert.

tione

tione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex vero negauit ſibi eſſe quicquam arinorum. eſſe tamen ibi Goliathi gladium, quem occiſo Palæſtino Deo conſecrauerat. Hoc accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæſtinorum, apud quam regnabat Anchus vbi agnitus à Regis miniſtris, & indicio ad Regem perlato, hunc eſſe Dauidem qui tam multa Palæſtinorum millia neci dederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculũ quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem ſimulat, ita vt ore ſpumam emitteret, & alia ſigna inſaniæ præ ſe ferret, quibus morbo fidem apud Gittenſiũ Regem aſtrueret. qui iratus famulis quod mente captum hominem ad ſe adduxiſſent, iuſſit vt quamprimum eiiceretur. Hoc pacto e Gitta cum euaſiſſet, in tribum Iudæ peruenit, & agens in ſpelunca quæ eſt in agro Adullamæ, miſit ad fratres qui eos doceret, vbinam ipſe moraretur. at illi cum tota cognatione ſe ad eum contulerant, necnon & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltro confluxerunt, operam ſuam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem proficiſcitur, rogatq; hominem, vt parentes ipſius intra regni ſui fines tantiſper reciperet, dum res eorum in meliore ſtatu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem, quandiu illic manſerunt habitis, ipſe iuſſu prophetæ relicto deſerto in tribum Iudæ ſe cum ſuis tranſtulit, apud Sarim oppidum ſe continens. Quod poſtquam ad Saulum delatum eſt, Dauidem cum armatorum manu eſſe coſpectum, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum moliturum ſuſpicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certe difficultatis ac laboris plurimum afferret, conuocatiſq; amicis & ducibus & vniuerſis ſuis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, ſedens in loco cui nomen Aruum, adſtante honoratiſſimo quoque & toto ſatellitio, ſic eos eſt affatus. Viri contribules, ſcio vos meminiſſe quantis à me affecti ſitis beneficiis, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis auſti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Ieſſæi filio expectetis. ſcio enim vos omnes in illum propenſiores, initio facto à Ionatha filio, qui & vobis huius ſententiæ autor eſt. non enim me latent clandeſtina inter illum & Dauidem icta fœdera: neq; quod conſilio & opibus aduerſariorum partes contra me adiuuan. Vos autem nihil hæc cura tangit, ſed quieti, quo res euaſura ſit expectatis. Poſt hæc regis verba cæteris ſilentibus, ſolus Doecus Syrus mulatum regiarum curator reſpondit ſe vidiſſe Dauidem in Noba oppido, quo cum ad Pontificem Achimelechum veniſſet, ab eo de euentu rerum oraculum accepiſſe, adiuturumq; commeatu & gladio Goliathi armaturi, quo volebat deductũ eſſe. Accitus eſt mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Qua noſtra iniuria prouocatus excepiſti Ieſſæi filium, & Regis inſidiatorem armis atq; commeatu inſtruxiſti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidiſti? Non enim ignorabas, quod propter odium, quo familiam meam proſequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, libere faſſus eſt hæc ſe non tam Dauidi præſtitiſſe quam ipſi Regi. Excepi, inquit, non vt inimicum tuum ſed vt fidiſſimum miniſtrum & tribunum, &, quod maius eſt, generũ, ac propinqua neceſſitudine coniunctum. quis enim putaret eum, qui hoc honore à te dignatus ſit, inimicum eſſe, ac non potius cum primis benevolum? Cõſultus etiam de diuina voluntate, non nunc primum ei reſpondi, ſed alias quoq; ſæpenumero. Cumq; ſe diceret à te miſſum ad arduum negocium propera-

An. mũdi 2863. ante Chriſtũ an. 1081.

Dauid rege Anchũ timẽs, furorẽ ac rabiem ſimulat.

1. Reg. 22

Dauid ad Moabitarũ Regem proficiſcẽs parẽtes ei commendat.

Dauid ad Sarim oppidũ perueniẽs.

Saul Dauidem timet.

Sauli ad amicos, Ducesq; tribulos oratio, in qua Dauidem accuſat.

Doecus Saulo, ſe Dauidem in Noba apud Achimelechũ vidiſſe ſignificat.

Saulus Achimelechum et Dauidem armis atque commeatu inſtruxiſſe exper-

re non

Achimelechi proditionis a Saulo insimulati apologia.

re, non suppeditare quæ requirebat, ad tuam magis quam ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduersum te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum volui, quicquid officij in illum cõtuli. His verbis Saulus fidem habere noluit, quod plus apud eum metus periculi valeret quam excusatio quantumuis iusta. itaq; circumdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cumque illis religio esset viros Deo sacros ferro violare, Doëcum Syrum eam cædem perpetrare mandauit, qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, Pontificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque. moxq; missi sunt à Rege Nobam sacerdotum oppidum, qui contrucidatis ad vnum habitatoribus, nullo vel ætatis vel sexus respectu, postremo flammis eam deleuerunt: ex qua clade vnicus tantum Abimelechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum iuxta oraculum Dei Eli Pontifici olim redditum contigit, quo prædictũ erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe Pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insuperque ciuitate quam patriam ac alumnam Sacerdotum & Prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quam prauum sit hominum ingenium. Tantilper enim dum humiles sunt atq; plebeij, quia non audent, neq; liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni viri esse videntur, mirumq; quoddam iustitiæ studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt, Deumque omnibus actionibus nostris interesse, omnes denique cogitationes intueri persuasum habent. sed simul atq; ad potentiam & imperium peruecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouaque persona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarumque æque ac humanarum rerum contemptum prolabuntur. & cum ad superandam inuidiam maxime illis opus est pietate & iustitia, cumque omnes eorum non actiones solum, verum etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ, tum maxime tanquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorum formidante, in subditos debacchantur, & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt, id tum hominibus ratum, tũ Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum vero prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorũ gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniã etiam sæpe opprimunt, non considerantes quam merito, tantumq; temerariis delationibus absq; vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt nõ in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitum, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum suprematum magistratum Rex Hebræorum creatus, propter suspectum Abimelechũ trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: cæsosq; excidio vrbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum Sacerdotibus sacrisq; ministeriis orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiatharus autem Abimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem Sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. at ille iam ante se hoc præsagiuisse dicebat, cum illic Doecum videret: facileque suspicatum, calumniam Pontifici apud Regem struendam:

Inusta Achimelechi cũ tota familia cædes.

Noba Sacerdotum oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur. Sup. li. 5. cap. 11. 1. Reg. 22. & 3.

Exemplũ eius quod dicitur, honores mutant mores.

Abiathar manib. Sauli elapsus, Dauidi patris & Sacerdotũ nuncias cædem.

Ann. mūdi 2883. Ante Christū ann. 1081.

ægerrimeque ferebat quod ipse tanti mali occasionem præbuisset. simulque iussit, vt apud se maneret, quod nusquam tutiores latebras inuenire posset. Per idem tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatusq; oraculo, & cū sua cohorte hostē aggressus magna cæde repulit, prædasq; ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dū fruges ex areis conuecherent. Resciuit hoc mature Saulus, nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin late propagata ad regias quoque aures permanaret, nō sine ipsius Dauidis laude. Quo nuncio lætus Rex putauit se iam rem factā habere, audiens inimicū se intra vnius oppidi mœnia concluſisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillā propere circumuentam tā diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At ille oraculo admonitus, nisi mature suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ira Regis se redimant, relicta vrbe in desertum cum quadringentis armatis se contulit, ibique collem quendā munitum insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quod Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditionem eam omisit. Dauid vero ex deserto in Cænam locum agri Zipheni se cum suis transtulit: quo etiam Ionathas Regis filius præsto fuit salutaturus, & de futuris collocuturus. Hortabaturque eum vt bene speraret, neue præsentibus difficultatibus defatigatus cederet, omnino enim regnaturum eum, & vniuerso Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non solere ociosis contingere. Renouatisque federibus, & sancita sub Deo teste in omnem vitam amicitia, additisq; diris execrationibus in eum, qui prior à pactis recederet, illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse vero domum suam repetiit. Zipheni vero gratiam Regis captantes, certiorem eum faciunt, Dauidem in agro suo morari: polliceabanturque suam operam, vt in manus regis traderetur, occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus vero hominibus collaudatis, gratiisque actis quod inimicum sibi indicassent, cumulate se illis beneficium repositurum pollicitus, misit qui diligenter quærerent Dauidem, omnesque deserti latebras perscrutarentur: dicens se breui cum exercitu secuturum. Atque ita Zipheni duces se regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum non indicio tātum declaraturi, sed omnibus vtribus conando, vt in potestatem redactum regi traderent. Sed non habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiam virum plum & præter ius ad mortem quæsitum, regi se tradituros erant polliciti. Dauid enim, cognita eorum malitia, simulq; regis aduentu, relictis locorum anguſtiis in quibus tum versabatur, euasit ad magnam petram quæ sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi. cognito enim inter eundum quod superatis faucibus euasisset, ad alterum petræ latus peruenit: futurumque erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, nisi rex trepidis nunciis renocatus esset, qui Palæstinos in ditionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agriſq; suis, quo minus vastarentur, opem afferre, quam studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: moxq; assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, prope-

Dauid Cillanos contra Palæstinorū incursiones defendit.

1. Reg. 23 Saulus Dauidem in Cilla hærentem ob fidere cognatur.

Dauid oraculo monitus fugit.

Dauid in Canā cū suis se confert, quo Ionathas peruenies cū consolatur, & fœdus cū eo renouat.

Zipheni Saulum, Dauidem in agro suo morari, certiorē faciunt.

Dauid cognito regis aduentu fugæ sibi consulit.

Saulus Dauidem insequitur, eūq; circūuentū cōprehendisset, nisi nūcijs reuocatus fuisset.

An. mũdi 2883. Ante Christũ ann. 1081.

Dauid laniũ regij pallij præcidit.

Dauid Regi Saulo, quod sibi insontí insidias struat, exprobrat.

Saulus suã malitiã & Dauidis innocentiam agnoscit, eumque orat vt ad regnũ euentũ ipsius familiã suã curam esse patiatur.

Samuelis mors & sepultura.

1. Reg. 25

re eos ad locum indicatum dixit: cumq; nõ longe abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu late patentẽ, in qua tum forte Dauid cum sua cohorte delitescebat: in eamq; solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuo ab vno e Dauidis comitibus, qui cum eum moneret tempus vltionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot ærumnas finiendi, abscisso infestissimi Regis capite, laciniam tantum regij pallij præcidit: indignũ ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse iniuriis certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Dauid quoq; in apertum progressus Regem inclamat, & cum ad agnitam vocem se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur. Quam iniquum est Rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. verba enim vel falsa possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quam ex factis argumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoq; iudicare potes, num temere illis credideris, qui eius criminis me apud te reum faciũt, quod nec in mentem quidem vnquam venit: & in tantum te exasperauerunt, vt nocte atq; die nihil magis quam de mea pernicie cogites. An non vides vanissimam esse tuam opinionem, qua persuasus es me familiæ vestræ inimicum, tuæq; imprimis necis esse cupidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cædem experis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi è manibus tuis esses? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quam hanc vestis laciniam. Simulq; pannum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certe ne iusta quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non vereris. Sed horum Deus iudex erit, probabitq; vter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum Saulus demirans è quanto periculo esset seruatus, modestiaq; iuuenis attonitus, ingemuit: similemq; gemitum referente Dauide, Rex se iustius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contra tibi multarum calamitatum autor. Et nunc quoque declarasti te à prisco rum æquitate non degenerem, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaque hodie manifeste cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram. quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerum potitum obliuioni iniurias meas traditurũ, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atq; ita regem in regnum remisit. In idem tempus mors Samuelis Prophetæ incidit, viri qui suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustreque virtutis ipsius ac suę obseruantiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exsoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum quemuis proprie hæc orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longe acceptissimus. Præfuit populo post Elis Pontificis obitum primum solus annis duodecim, deinde Saulo regnante annis decem & octo. cuius extremi dies in hæc vt dixi tempora inciderũt. In locis autem, in quibus tum Dauid versabatur, erat Ziphenus quidam in oppido Emma, vir locuples & multorum gregum dominus. habebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid

omnem iniuriam abstinuit, graviter interminatus suis ne cupiditate, vel egestate vel latendi spe impulsi quidquam violarent, sed pluris iustitiam facerent, & Dei voluntatem, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus auidas iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putans se in hominem probum & sua beneuolentia dignum hoc officium collocare. Nabalus vero (hoc erat viro nomen) homo erat agrestis & malis moribus præditus, sed honestæ ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondentem decem è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominaretur: simulque rogarent vt è facultatibus suis aliquid communicaret, cum è pastoribus intelligere posset, quod longo iam tempore in solitudine versati adeo nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius videri possint. Quicquid autem in Dauidem contulerit, in hominem gratum ac memorem collaturum. Ad hæc postulata homo suo more nimis dure dedit responsum. Percontatus enim quis esset Dauid, vt audiuit esse Iessæi filium, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolenter ac superbe se gerunt. Quibus renunciatis Dauid in iram accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiam impedimentorum relictis, (iam enim sexcentorum manum coëgerat) contra Nabalum proficiscebatur, iuratus quod ea nocte & familiam eius & opes omnes esset euersurus. Neq; enim se tam ægre ferre, quod homo ingratus officij nihil rependeret, quam quod vltro conuiciis se impeteret, nulla vnquam affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad heram suam illius vxorem, venit nuncians quod Dauid à marito eius modicum quiddam postulans non solum nihil impetrauerit, sed conuiciis etiam non ferendis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitisset: eamque insolentiam domini posse illi magnam aliquam calamitatem adferre. Hoc audito Abigæa (id nomen mulieri fuit) oneratis multis asinis, & variis xenijs in sarcinas congestis, inscio marito & per tenuem lentiam sopito, ad Dauidem properat: eique in vallis cuiusdam descensu contra Nabalum armatorum agmen ducenti fit obuiam. Quem postquam appropinquare vidit, de iumento desiliit, & prona in faciem adorabunda deprecata est ne verbis Nabali móueretur, qui reuera esset id quod vocabatur. Nabalus enim Hebræorum lingua vocatur insipiens. Excusabatque se neminem eorum vidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quominus humano sanguine manus pollnas. Si enim incontaminatus à cæde permanseris, ipse pro te pœnas ab his, qui te læserunt, exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu vero propitius hæc mea munuscula admitte, & ità qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum destinarunt. Ille vero muneribus acceptis, Profecto, inquit, Dei voluntate ad nos hodie venisti: alioqui craftinam diem non videres. iurauí enim me hac nocte domum vestram subuersurum, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meosq; contumelioſi. nunc vero Deus tibi in mentem immisit, vt mature occurrēs furorem meum delinires. Nabalus autem tametsi propter te veniam nunc consequitur, pœnam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hæc locutus mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum æqualibus comparantem, iamque vino grauem, ideoq; tum nihil eorum quæ gesserat indicauit. sequenti vero die

An. mũ. 2884. ante Chri. na. 1081. *Nabali gregibus a Dauide pascitur.*

Dauidis legatis petentibus aliquid communicatu dure respondetur a Nabalo.

Dauid ob ea Nabalum cum quadringentis armatis profiscitur.

Abigaa Nabali uxor munusculis Dauidem placat.

Nabalus, fatuus.

Dauid a proposito Nabalū uertendi desistit.

Nabal in tantum se cõcitat mœrorẽ vt toto corpore sideratus decima mortẽ obiret.

Exemplũ prouidentiæ diuinæ, nullũ scelestum Dei vindictam euadere.

Dauid Abigaã Nabalis uxorẽ ducit

Saul Melchã priori Dauidis nuptã alij elocat.

2. Reg. 26

Ziphæi renuntiãt Dauidẽ in eorũ esse regione Saulo renuntiãtes.

Dauid cũ duob. in hostium castra penetrãs Saulis spiculũ & lecythũ aqualem auferr.

Dauid Sauli Imperatori Abenero quod Regiũ spiculũ & aquæ lecythum auferri passus sit exprobrat

Saulus Dauidem

posteaquam sobrio rem totam expositisset, in tantum mœrorem eum coniecit, vt toto corpore sideratus decima post die mortẽ obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditum, & vltioni subiectum, idque incontaminatis eius manibus qui iniuriam acceperat. Atque hoc quoque exemplo didicit, neminem scelestum vindictam Dei posse euadere, nec humanas res à Deo neglectas ferri temere: sed bona bonis, & malis, quod illis dignum est, rependi. Moxque missis ad vxorem eius nunciis, acciuis eam in legitimum torum coniugem sibi inducturus. quę profata prius se indignam vt vel pedes eius contingeret, cum omni tamen suo paratu venit: & vxoris loco posthac habita est, hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiam bonosque mores, tum propter eximiam formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam & Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Phelticæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec ita multo post Ziphenorum quidam renunciant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare, posse eum comprehendi, at ille cum tribus millibus militum eo proficiscitur: & superueniente nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomen Sycella. Dauid autem cognito quod rex contra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent, quonam vsque processisset: cumque audisset eum esse apud Sycellam, noctu ignaris suis omnibus, duobus tantum comitatus, Abisæo sororis suæ Saruiæ filio, & Abimelecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormienteque Saulo & circum eum satellitio, simulque imperatore copiarum Abenero, in tentorium regium insinuatus, neque regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit; sed cohibuit admonitum nefas esse regem diuino suffragio creatum interimere, quantumuis malum: eius enim esse in eum vindicare, qui regnum dedisset, vtque aliquod signum esset, quod nactus potestatem regis opprimendi non esset ea vlus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepide & quasi per ocium inter sopitos versatus, partim nocturnis tenebris partim audacia propria fretus, transgressusque torrentem, & conscenso montis vertice, vnde facile poterat exaudiri, inclamatis Sauli militibus & Imperatore eorum Abenero e somno eos excitat, & cum Imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se vocaret, sic respondit, Dauid ego sum Iessæi filius, à vobis profugus. Sed quid factum est, vt tu vir tantus & inter amicos regios maxime honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis quam curam salutis eius gerere. Capitalem enim culpam admisistis, qui paulo ante quosdam è nostris clam in castra regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quonam deuenerit spiculum regium, & aquæ lecythus: & disce quantum flagitium sit commissum. Saulus autẽ agnita Dauidis voce, & cognito quod adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cum id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est hortabaturque vt bono esset animo, nihilque mali in posterum timens, ad proprias ædes reuerteretur. Compertum enim habere, non sibi ipsi salutem suam cariorem esse quam Dauidi. Sic enim seruatorem suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exilium actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorumq; consuetudine orbatum persequi non desistere. illum vero pro hostili infectatione salutem sibi reponere. Tum Dauid iussit vt mitteret qui spiculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod

Deus

Deus futurus esset vtriusque naturæ & morum ac gestorum iudex, cui notum esset quod ea quoque die pepercisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in regiam se recepit. Cæterum Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret, tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum exteris quoque visum esset, vna cum sescentorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus: vbi domicilio accepto à rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit. Saulus autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, videns id sibi iam bis male cessisse, minimumque abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere, sed petiit à rege vt ad pristinam erga se hospitalitatem hoc quoque adiiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando onerosus Gittenſibus videatur. annuit eius precibus rex, & vicũ quendam nomine Secellam ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeo dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse voluerit: qua de re alias fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex eo loco chalcurariis excursionibus Palæstinæ gentis vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens, mancipia enim non abstrahebat, veritus ne horum indicio res ad Anchum regem perferretur. De manubiis autem munera mittere ad regem solebat. quo percontanto vnde eas prædas ageret, meridionalem Iudæorum regionem campestrem incursare se respondens, Regi facile persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat, sperabat enim Danidè si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis sociis die ad conueniendum in Rengam, vbi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidè cum sescentorum cohorte euocauerat. quo prompte operam pollicente, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contra quo magis eum sibi deuinciret, promisit se eum re bene gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

vt ad propria adeo reuertetur, hortatur.

Dauid Saulo innocentiã suam declarat.

1. *Reg.* 27 *Dauid in Palæstinã ad Anchũ Gittæ Regem se confert.*

Saul contra Dauidẽ proficiscẽtem desistit.

Dauid a rege petit, vt agri partẽ ad incolendũ ei cũ suis attribuat.

Rex Secellam ei donat.

Dauid de manubiis Saritarũ & Amalecitarum munera Regi mittit.

CAP. XV.

Hebræa Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vna cum filiis fortiter pugnans occubuit.

SAulus autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos & ariolos cæterosq; similis vanitatis homines ejecerat, solis Prophetis rotentis: cumq; audisset Palæstinos Sonnam vsq; vrbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copiis illuc occurrit: & iuxta montẽ quendam Gelboe dictum castra e regione hostium posuit vbi non mediocris trepidatio illum incessit, reputantem hostilem exercitum viribus longe præcellere: qua de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij scisciturus. Deo autem sistente magis etiam territus, prorsus animum despondit, præsagiens cladem imminere, posteaquam Deus præter solitum auxiliatricem manum subtraheret: quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam ventriloquam, & manus elicere calientem, quo vel sic rerum euentum præsosceret. nam ventriloquorum genus

Saulus e regno ventriloquos ac ariolos eiicit.

Saul Palæstinos cũ copiis aduentare audiẽs ad oraculum Dei confugit.

An. mũdi 2890. ante Christũ na. 1074

Saulus Endorum ad mulierem fatidicã proficiscitur.

Saulus Pythonissam Samuelis animam euocare iubet.

Saulus Samuelis de successione sua non queritur, eumque consolatur.

Samuelis anima Saulo visa belli cũ Palestinis eventum prædicit.

Saulus ob subitaneã tristitiã, viribus deficientibus in humum collabitur.

Pythonissa Saulũ vt mensa apposita vires refouerent adigit.

Exemplũ comitatis ac liberalitatis in Pythonissa.

euocatis defunctorum animabus per eas futura sciscitantibus prædicunt. cumque indicio cuiusdam familiaris sui comperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus, mutato regio habitu, assumptisque duobus fidissimis famulis, ad Endorum & mulierem fatidicam proficiscitur: rogatque eam vt diuinet, educatque ad superos animam viri, cuius ipse voluerit. illa autem repugnante & negante se edictum Regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne vlla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quo deprehensa vetitas artes attrectare ad supplicium raperetur: intrauit neminem hoc resciturum, neque responsum cum aliis communicaturum. *sed fore eam extra omne periculum.* Vt vero iureiurando persuasa est non timere, iussit eam Samuelis animam excitare, quæ cum nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quo in conspectum veniente, mulier specie viri diuina & venerandâ perterrita ac stupefacta, versa ad Regem, nonne, inquit, tu es Saulus Rex: hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante tropidationis causam, ait se videre ascendentem virum diuina quadam specie prædirum. percontante deinde qua effigie, quoue habitu esset ætate, ait senem esse venerandum, habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem esse, & prostratus adoratione salutauit. anima autem Samuelis interrogante quam ob causam se excitari ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum conquestus est, imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse consilij destitutum à Deo, neque per vates, neque per somniorum visiones futura præsignare dignante. quapropter ad eum se confugisse, cui ses suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel vero adesse iam Regi extremum vitæ diem prænidens, superuacaneum respondit ex ipso futura scitari, cum à Deo destitutum se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fatis esse vt Dauid assumpta regia dignitate bellum ex sententia conficiat. te vero & principatum & vitam simul amittere, eo quod in bello quod contra Amalecitas gessisti, obediens Deo non fueris, &, quæ tibi per me etiam tum vtuum mandauit, neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste profligandum, & te vna cum filiis in prælio cadentem cras mecum futurum. His auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humum collapsus est, siue ob subitaneam tristitiam viribus deficientibus, siue ob inediam, quod ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem cum ægre ad seipsum rediisset, mulier vigebat eum vt cibum sumeret, hanc gratiam ab ipso reposcens officij quod per interdictas artes non sine suo periculo poscenti præstiterat, priusquam sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tantum repoſcebat, vt mensa apposita vires refouerent, quo ad exercitum redire valeret. refistentem vero & cibum omnem præ desperatione auersari pergentem, tantum non adegit improbis precibus vt assentiretur, cumq; vnicum haberet vitulum domi à se educatum mulier quotidianis operis victum sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coctas ipsi & famulis apposuit. Saulus vero eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatẽ, quæ tametsi à rege artem exercere vetita qua victum parare assueuerat, hominem nunquam ante visum, immemor totam alendi se rationem per hunc sibi ademptam, non auersata est vt hospitem & ignotum, sed commiserata & consolata ad faſtiditum cibum sumendum adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, prompte ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem regis captãs, quem iamiam moriturum præsciebat. cum tamen homines natura

ita

ita comparati ſimus, vt tum demum officioſos eſſe libeat, quando aut pro meritis gratia eſt rependenda, aut ipſi demereri quempiam cupimus, quem cumulate aliquando beneficium repoſiturum ſperamus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, oſtendens nihil eſſe potius quam in neceſſitate conſtitutos ſubleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æque conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixiſſe ſufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem ſcriptis meis iuuat inſerere, cum populis ac gentibus profuturam, tum præcipue viris eximiis & ad gloriam natis incitamento futuram ad virtutem: quandoquidem hæc ſola in ſempiterna memoria ſui cultores collocare valens, magnum calcar ad honeſta ſtudia tam regibus gentium, quam ciuitatum magiſtratibus debet ſubdere, vt contemptis periculis atq; etiam certa morte nihil dirum pro patria ſubire ac ſuſtinere ſubterfugiant. Quod vt faciam, opportune Sauli Hebræorum Regis illuſtre exemplum flagitat. Hic enim licet futuri gnarus & de obitu ſuo præmonitus à Propheta, noluit tamẽ eum vitare, & ob vitæ cupiditatem exercitum hoſti prodere, atque hoc modo Regiam maieſtatem dehoneſtare: ſed cum liberis totaque familia periculo ſe obiiciens, pulchrum exiſtimauit in prælio pro ſuo ſubditis imperio pugnando cadere, & filios in ciuſdem laudis ſocietatem aſſumere potius quam ſuperſtites relinquere, incertũ qualesnam futuros. Sic enim exiſtimauit, loco poſtentatis perpetuam laudem & immortalem memoriam ſibi futuram. Quamobrem hic mihi vere iuſtus & fortis ac prudens fuiſſe videtur, & ſi quis huic ſimilis fuit aut futurus eſt, huic virtutis teſtimonium ab omnibus reddi æquum cenſeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatiſq; ſpe bellũ aggrediuntur, poſtea quam magnificum aliquid geſſerint, non cenſeo merito fortitudinis titulis inſigniri ab hiſtoricis aliiſq; ſcriptoribus. Sed quamuis & illis ſua laus debeatur, ſolı tamen generoſi ac fortes periculorumq; cõtempto res iure dici poſſunt, qui Saulum æmulãtur. Quid enim magni eſt communem martis aleam ſubire, & inter ſpem & metum fluctuando, ſi fortuna affulſerit fauore eius vti? contra nihil lætum ſperantem, & præſcium quod neceſſe ſit in pugna cadere, intrepide tamen & imperculſo animo fato minanti occurrere, id vero generoſi & vere fortis viri facinus ego cenſeo. Hæc eſt Sauli noſtri laus, qui exemplo eſt omnibus veræ gloriæ amatoribus, vt ſi honeſti apud poſteros nominis rationem habeat, idem ſibi, ſi quando vſus veniat proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortunæ ſublimitatem adeo non licet eſſe ignatis, vt turpe ſit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Polſem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generoſitate dicere, verum ne videar immodicus, eo vnde digreſſi ſumus reuertar. Palæſtinis copias vndique contrahentibus, delectuque per ſingulas gentes ac regna & ſatrapias habito, nouiſſimus venit cum ſuo milite Rex Anchus, quem ſecutus eſt Dauid cum ſexcentorum cohorte. quem vbi viderunt Palæſtinorum duces, percontabantur regem vndenam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is reſpondit Dauidem iram domini ſui Sauli fugientem, à ſe exceptum, nunc vt gratiam hoſpiti referat, vtque de Saulo vindictam ſumat, in auxilium veniſſe. at illis non probabatur, quod veterem hoſtem in auxilium acciuiſſet: ſuadebantque vt eum retro remitterent, ne forte cladem aliquam ipſis afferat. facile enim habiturũ occaſionem reconciliandi ſe domino, ſi hoſtibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare proſpiciendum eſſe in futurũ, Dauidemq; cum ſua cohorte ad agros à rege illi aſſignatos remittendum. Hunc enim eſſe illum Dauidem virginibus cantatum quod plurima Palæſtinorum

An. mũdi 2890. Ante Chriſtũ na. 1074

Ioſephus Regẽ Saulem tanquã infigni & infracto Hebræorum ſpiritu cum tota familia periculo obiicientẽ, futuri præſertim gnarum laudat.

1. Reg. 29

Anchus ſecũ Dauidem vltra Hebræos eduxit, qui Palæſtinorum Ducibus reprobatur.

Anchus Dauidem remittit.

An. mūdi 2890. ante Christū ann. 1074 *Amalecitarū gens expugnata & incēsa Sicella, prædā abegerunt.*

millia deleuisset. Visum est Regi quoque Gittæ recte illos monere: moxque accito Dauide, equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens socium huius expeditionis te assumpsi, sed cæteris ducibus hoc non probatur. quare confestim agrum, quem tibi donaui, repete, nihil de voluntate nostra dubitans: & illic esto præsidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu absum, hostes aliqui eam per occasionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac socij præstiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palæstinorum castra sequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, prædaque tam inde quam ex vicinis Palæstinorum agris abacta, in suam regionem reuertebatur. Dauid autem vicum suum vastatum inueniens, omnibusque direptis vttanque etiam vxorem abductam, & pari modo commilitonum vxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens scidit vestimēta sua: & adeo huic calamitati succubuit, vt non prius flere ac lamentari suam & suorum vicem desineret, quam lachrymæ eum deficerent, nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorum militibus saxis impeteretur, quod in ipsum ēausam tanti mali reiicerent. Postquam autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit Pontificem Abiatharum, vt sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit assecuto Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnasque de hoste sumere. Pontifice vero iubente persequi, assumptis sexcentis armatis quātum potuit per vestigia hostium properauit. cumque ad torrentem quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem, iamque inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat. hunc cibo & potu prius refocillātum, rogat cuias esset, & qua natione. is respondit se Ægyptiū genere, à domino relictū in itinere, quod propter languorem non posset agmen consequi eorū, qui vastata Sicella finitimisq; locis domū se recipiebant, Itaq; hoc ductore Dauid vius ad persequendos Amalecitas, assecutusq; eos in terram proiectos, & partim prandium sumentes, partim iā temulentos, & rebus ex præda quæsitis se oblectantes, ex improuiso irruens magnam eorum stragē edidit. Inermes enim & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac compotationibus intenti, facile ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli vero somno iā ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negocio qui cæteri cædebantur. durauit enim ea cædes à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copiis ægre quadringenti celeritate camelorum ab internecione sint exempti. cæterum præda omnis est recepta, vxoresque tam ipsius Dauidis quam commilitonum. Remetientes autem iter postquam ad eum locum peruenerunt, vbi ducentos minus expeditos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ partem admittere, quod per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent, aiebantq; contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, redeptisq; ex hoste spoliis, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maxime cum reliqui impedimenta interim asseruauerint, & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet iis qui pugnæ interfuerunt, & iis qui interim circa impedimentorum custodiam sunt versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atq; in hunc modū circa Sycellā & in perse-

Dauid Deū consulit, nū ab Amalecitis vxores ac liberos recipere sit cōcessurus.

Dauid Ægyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur.

Dauid in Amalecitas irruit, magnā eorū stragē edit, omnēque prædam recuperat.

Dauid cautiones impedimentorū obstrepentibus pugnatoribus, in prædæ partē admittit.

1. Reg. 31.

quen-

quendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi Saulus & filii contra hostem egregie certantes, & hoc tantum agentes ne inulti caderent, vtque honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita postremo & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filii, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorũ casum vniuersus Hebræorum exercitus profligatur: dumque nullo ordine trepidi fugiunt, in stantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittariis & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt. ipse vero post multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre valeret, obsecrauit armigerum vt se ferro transfigeret, priusquam viuusin hostium potestatem fieret. quod cum armiger ob maiestatis reuerentiam detrectaret, ipse admoto ad pectus proprii gladii mucrone in eum incubuit. & cum deficientibus viribus trahicere se non posset, circumspiciens iuuenem proximum rogat, quisnam esset: auditoque esse Amalecitam, orat vt se iuuaret efficere, quod ipse suis manibus non quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantum potuit festinus inde se proripuit. armiger autem regius conspecta Sauli nece, ipse quoque se iugulauit. pari modo & vniuersum eius satellitium vna cum domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem sitam habitant, quique campestres vrbes tenent, quod Saulus Rex cum filiis & exercitu in prælio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasque vrbes confugerunt: quæ Palæstini deserta nacti, facile occupata ipsi posthac incoluerunt. Die vero quæ prælium proxime consecuta est, dum cæsorum cadauera spoliant, inciderunt in Sauli filiorumque eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorum arma in templo Astartes dedicauerunt, porro corpora eorum circa mœnia vrbis Bethsanæ, quæ nũc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquam auditum est in Iabissa vrbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam rati eos extremo exsequiarum honore fraudari, aliquammulti fortissimi & audacissimi egrediuntur, (alit enim hæc vrbs homines robustos ac feroces) factoque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorum corporibus Iabissam ea deportauerunt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipsorum audente. Iabissem autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quod mandata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho Pontifice, vrbem quoque Pontificalem subuertit. Regnauitque viuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, eum quem diximus vitæ finem est sortitus.

An. mũdi 2890. Ante Christi natum 1074.

Saulus cũ filiis in Palæstinorũ pugna, reliquo exercitu fuso fugatoque cadit.

Saulus seipsum interficere molitur, eumque iuuenis Amalecita iuuat.

Hebræi valle vltra Iordanem sitã habitantes, relictis suis oppidis in munitissimas vrbes confugiunt.

Palæstini Sauli filiorumq; corpora cruci bus affigunt.

Ciues in Iabissa, Sauli & filiorũ cadauera dempta sepeliunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Septimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI VII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.

II. Isbostho amicorum insidiis interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

III. Dauid vi captu Hierosolymis Chananæos inde popularitor eiicit, vrbemq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

IIII. Dauid Palæstinorum bello impetitus: apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

V. Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

VI. Damasceni a Dauide vincuntur.

VII. Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.

VIII. Quomodo per inteſtinum familiæ diſſidium, Dauid a filio regno pulſus fuerit.

IX. Absolonis contra patrem profecti, cum exercitu interitus.

X. Dauidis iam in regnum restituti status felix.

XI. Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit.

XII. Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

An. mūdi 2891. Ante Christū natum 1073. 2. Reg. 1.

CAP. I.

Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.

Amaleci ta Dauidi Regem Saulū cæſum nunciat, & eius cædis argumēta armillas aureas & insigne regium affert,

HOC prœlium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sycellam est reuersus. tertio autem post eius reditum die, elapsus è prœlio Sauli interfector, scissa veste, caputque sparsus cinere ad Dauidem peruenit: adoratoque eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Israelitarum ait se venire. id tuisse illorum partibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper Rege cum filiis post eam pugnam desiderato. atque se nunciare suis oculis visa, cum forte in fugientem cum suis Regem incidisset, quem à se, rogatu ipsius, cæsum fatebatur, ne viuus in manus hostium deueniret: cum enim in gladium incubuisset, non potuisse se ipsum præ multitudine vulnerum interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo detraxerat, vt Dauidi afferret. At ille tam certis indiciis credere coactus, scidit vestimentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia,

Dauid Sauli & Ionathanecem deplorat.

Dauid Amaleciten Sauli interfectori affici supplicio iubet.

vtquamuis ſæpius capitalib. eius inſidiis appetitus, nō ſolum egerrime tulerit eius interitum, verum etiam interfectorem illius affici ſupplicio inſſerit. Præfatus enim quod ipſe ſui accuſator extiterit, Regis cædem profeſſus, & per hoc Amalecitæ filium ſe declarauerit, duci hominem mandauit. præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ compoſuit, quæ in hodiernum vſque diem leguntur. His extremis officiis honorato Rege, luctuque finito, conſuluit Deum per prophetam, quamnam ex vrbibus Iudæ tribus habitandam ſibi concederet, cumque reſponſum eſſet, Hebronem concedi, relicta Sicella eo cō migrauit, ambabus vxoribus illo adductis, & cohorte domeſtica: moxque tota tribus ad eum locum confluens, Regem eum communi ſuffragio declarauit. Audito deinde quod Saulum eū filiis Iabiſeni in Galaditide regione ſepeliſſent, miſit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiā illis referendam ſuo nomine pollicerentur, ſimulq; nunciarent, quod Iudæ tribus Regem ſe conſalutaſſet. Interea Sauli copiarū præfectus Abenerus filius Neri vir ſtrenuus, & ad magnas res obeundas natus, quam primū cognouit cecidiſſe Regem & Ionatham, alios q; duos eius filios, propere in caſtra delatus, reliquum ex omnibus filiis nomine Ieboſthum periculo eripit, & ſuperato vna cum eo Iordane, totius populi Regem eum conſtituit, excepta tribu Iudæ: regiamq; ei elegit apud locum qui Hebraice Manalis dictus, interpretatur caſtrum. inde profectus eſt cum delectiſſimo milite, vt prælio cum Iudæ tribu decerneret, iratus quod Dauidem Regem creauiſſent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis ſororis filius, natus ex patre Suri, duos ſecum fratres, Abiſæum & Aſaelem, vniuerſumq; Dauidis exercitum ducens: & cum circa quādam fonticulum apud vrbem Gabaō in eum incidiſſet, aciem ad prælium explicat. Cumque Abenerus dixiſſet cupere ſe experiri vtrius partis præſtantiores milites eſſent, ex pacto vtrinq; duodeni ad certamen ſunt deſtinati. qui progreſſi inter vtranque aciem, emiſſis prius pilis, gladios ſtringunt: comprehenſiſq; aduerſariorum capitibus, latera & ilia feriebāt, donec mutuis vulneribus ad vnum ſe conficerent. quo facto exercitus etiam conſixerunt, & poſt acre certamen, partes Abneri ſuccubuerunt. Verſos deinde in fugam Ioabus non deſtitit perſequi, ſed tergis eorum inhærens hortabatur ſuos vt ne defatigarentur: idemque etiam fratres eius faciebant, præcipue iunior Aſael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non ſolum cum hominibus, ſed cum equis etiam curſu cōtendere ſolitus. is tum Abenerum recta inſequebatur, nec in ſiniſtram nec in dextram deflectens. Conuerſus autem Abenerus, & impetum eius fruſtrari volens, primum vnius militis armatura cum eo depaciſci voluit, vt perſequi deſineret. deinde rogabat, ne ſe in hanc neceſſitatem adduceret, vt illo interfecto in fratris eius conſpectum poſthac venire non auderet. cumq; ille his verbis nihil moueretur, ſed perſequi pergeret, ita vt verſa haſta fugiebat, imminenti lethale vulnus infligit, vt in veſtigio concideret. qui vero cum eo Abenerum inſectabantur, poſtquam ad locum, in quo Aſael iacebat, peruenerunt, obliti amplioris perſecutionis circum cadauer conſtiterunt. Ioabus autem & frater eius Abiſæus, præter exanime corpus curſu prouecti, incitatique ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate vſque ad ſolis occaſum perſecuti ſunt Abenerum, & vſque locum qui ab aquæ ductu nomen accepit, hic in loco eminentiore conſiſtit, Abenerum cum Beniamitis fugientem proſpiciens. qui cum exclamaſſet, ſatis iam indignationi indultum, nec eſſe viros conſanguineos improba inſectatione cogendos omiſſa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrē eius Aſaelem eſſe, quod monitus ab inſequendo deſiſtere noluiſſet, & ideo

Dauid ex Dei inſſu Hebronē cōmigrans a Iuda tribu Rex declaratur.

Dauid Iabiſæos quod Saulum cum filiis ſepeliſſent collaudat.

Abnerus Neri filius Sauli filium Ieboſthū populi Regē conſtituit.

Abnerus contra Iudæ tribū copias educit, eui Ioab cū vniuerſo Dauidis exercitu occurrit.

Duodeni milites cōgrediūtur qui ad vnum ſe cōficiunt, & Abneri partes ſuccumbunt.

Aſael Ioabi frater Abenerū inſequitur.

Abener Aſaelem trucidat.

Ioabus et Abiſæus vſq; ad ſolis occaſū Abenerū perſequūtur.

Ioabus cæto receptus signo suos cohibet.

In vtrog; exercitu quot ceciderint.

2. Reg. 3. Ciuilis belli inter Hebræos initium.

Sex filii Dauid in Hebrone nati.

Abenerus multum tulit in officio continer, vt longo tempore in fide Ieboſthi permaneret.

Abener ad Dauidem in Hebronē mittit legatos qui suo nomine fœdus cū eo ferirent.

Dauid vxorē Melcholen ab Abenero postulat.

Abener apud Seniores populi præfectos; militiæ vt ad Dauidem desciscerēt loquitur.

Seniores & Præfecti ab Abnero persuasi, Dauidi aperte studeut,

ctus ceciderat: visus est non male admonere: moxque Ioabus, dato receptui signo, suos cohibuit: & in eo loco castris positis pernoctauit. Abnerus vero continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Ieboſthi regiam se contulit. sequenti die Ioabus recensitis cæsorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est. ceciderant autem ex Abneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouendecim, præter Asael: cujus cadauer Bethlema reportatum fratres cum patriis monumentis intulissent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquandiu duranit, sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Sauli filii degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid sex filios è totidem vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus Regis Gessitorum, nomine Abesalon. Quartus Adonias ex vxore Angite susceptus. quintum vero & sextum Gertheſam & Galam nominauit. Porro post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero, qui quod esset vir prudens, & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Ieboſthi permanerent. Deinde vero insimulatus apud eum quod consuetudinem haberet cum concubina eius Rəspha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi profideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem translaturum, & declaraturum quod Ieboſthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Iordanem potiretur, quam ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxq; misit in Hebronem ad Dauidem, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter præcipuos Regis amicos reciperetur, si populo ad defectionem à filio Sauli concitato efficeret, vt Dauid ab vniuersis Hebræis Rex agnosceretur. Qui cum vehementer hoc nuncio lætus conditionem accepisset, & quo magis ratū esset fœdus, postulasset vt Melcholen vxorem ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Pheltiæ coniugio, adiuuante etiam Ieboſtho, nam & huic Dauid scripserat, æquum esse vxorem sibi restitui. deinde conuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos, remoratum se quidem illos, quo minus, relicto Ieboſtho, ad Dauidem desciscerent: nunc autem libenter se hoc illis permissurum, quandoquidem certo comperisset hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis Regem diuino iudicio designatum esse. eundemque vatem præcecinisse, quod huius ductu vindicandum sit in Palæstinos, nec alio Rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi. His auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterum aperte studuerunt. Supererat vt & Beniamitæ in hanc sententiam concederēt, quod ex hac tribu esset Ieboſthi sarellitium. ad quos quum eadem verba fecisset, ac ne illos quidem reniti animaduertisset, cum viginti ferme comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisque in rebus suis sibi magis quam aliis fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quod ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petiit vt dimitteretur, traduesturus ad eum exercitum, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exse-

quen-

quenda missus à Dauide Hebronem exiuerat; cum Ioabus copiarum imperator peregre rediens illuc aduenit: cognitoque quod Abnerus icto cum Dauide fœdere paulo ante abisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, auctor illi factus regii fastigii, & alioqui vir prudens in consiliis capiendis, & rerum momentis obseruandis: ipse vero deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primum calumniis eum aggressus, persuadere conatur Regi, vt caueat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Sauli filio constabiliat: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidiis circumueniendi Dauidis abire. Postquam autem frustra se verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem Regem his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui cursim per eius vestigia viam carperent, & assecuti eum Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddam maxime ad rem pertinens illi significare omisisset. Abnerus autem postquam hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomen Besira, viginti stadiis ab Hebrone dissito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus, ad urbem reuertitur. Cui obuiam factus ante mœnia Ioabus, humanissime exceptum summam benevolentiam præ se ferens (vt sæpe fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atque ita abductum in locum portæ solitarium, vno tantum fratre Abisæo præsente, stricto ferro per ilia traiicit. Hunc exitum habuit vir egregius, insidiis à Ioabo interceptus, vt ipse videri volebat in vltionem fratris Asaelis, quem in prælio ad Hebronem commisso Abnerus pertinaciter se insequentem interemerat: re autem vera quod misere timeret, ne honore quem obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abnerum transferente. Hinc sane videre licet quam nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volunt. Nam & dum cupitis potiri properant, non dubitant quod uis perpetrare facinus: & ne, quod semel nacti sunt, admittant, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quam ab assuetis iam bonis excidere. ideoque plus illis semper audaciæ superest, dum timent ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonisse. Porro Dauid, audita Abneri nece, vehementer indoluit, sublataque ad cœlum dextera, magna voce protestatus est, quod nec iubente se, nec conscio, cædes ea fuerit commissa. ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abnero ictum fuisse admissum. edixitque vt totus populus deflereat ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis vestibus & saccos indutus: atque hoc modo exequias frequentari voluit, quas & ipse vna cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans, vel benevolentiæ erga viuum, vel mœrorem ob defunctum, quodque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit, quin & magnifice apud Hebronem sepultum, ac epitaphio à se compositio honoratum, stans super monumentum primus deploravit, seque exemplo cæteros ad idem faciendum pronocauit. adeoque grauiter Abneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus iciunium vsque ad solis occasum seruauerit, quod fame non mediocrem ipsi gratiam apud multitu-

An. mūdi 2891 ante Christū na. 1073. *Beniamita in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem profisciscitur, et hæc de re certiorem facit.*

Abnerus a Dauide comiter exceptus, amice dimittitur.

An. mūdi 2899. an. Christum na. 1065.

Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.

Dauid cū toto populo Abnerū deflet ac luget, & solennibus funeralibus eū parentat.

dinem

Ann. mūdi 2899. an. Christi nat. 1065.

dinem concilianit. Nam quotquot erant Abeneri studiosi, vehementer hunc defuncti extremum honorem & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quod omnia in eum contulisset, quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquando neglectæ & ignominiosæ sepultutæ tradidisset: tùm considerantes pro se quisque egregiam Regis benignitatem, eadem sibi quoque ab illo pollicebantur. atque hoc modo optime Dauid famæ suæ consuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum. quin & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrandum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantumque totus populus detrimentum amisso viro in rebus bellicis tam consilio quam manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Is mihi testis esto quod in Ioabum & Abisaum animaduertere non valeo, qui apud exercitum pene plus possunt quam ego ipse, pœnam tamen diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

Dauid fama suæ cōsulit, nomine suspicante ipsius voluntate cæsū fuisse Abenerum.

CAP. II.

Iebosthe amicorum infidiis interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

Hodie & Ruffinus Cap. 2. 2. Reg. 4.

IEbosthus autem Sauli filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit, quod priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat, vt in paternum regnum succederet, mirumque in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filiis Hieremmonis Banaotha & Thano per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes, si Iebosthum interficerent, magna se muneta à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas, aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem, videntesq; nec satellitū quenquā adesse, nec ianitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine partim æstu in somnum solutam, subintrogressi ad eum, dormientem interemerunt: præcisoq; capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à lasis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruissent, Hebronem peruenerunt: ostensoque Dauidi Iebosthi capite, commendabant ei suam operam ac beneuolentiam, quod regni æmulum de medio sustulissent. Sed multum eos spes sua fefellit: neq; enim pro eorum opinione illos excepit Rex. Sceleratissimi, inquit, & iamiam pœnas daturi, an nesciebatis quod à me operę præmium Sauli interfector retulerit, qui ad me coronam eius aureā apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præstiterat, ne ab hostibus caperetur. Aut forte alium me iam factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquam beneficium oblatum complecterer: idq; occiso à vobis in suo lecto viro iusto, qui neminem vnquam læsit, vos vero maxima etiam beneuolentia summisq; honoribus prosecutus est. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quem putastis de tali Iebosthi cęde libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius existimationem meam lædere potuistis. Hæc locutus iussit eos exquisitissimis tormentis excruciatos supplicio dedi: caputq; Iebosthi cum omni honore funeratum, in Abeneri monumentum intulit. His ita finitis vniuersi Hebræorum proceres Hebronem ad Dauidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis, seq; & sua omnia illi dedederunt, commoratis prius veterib. officiis quę in eum viuente etiam tum Saulo contulissent, & quod tribunum tunc regium in summo honore habuissent,

Iebosthi caput ad Dauidem defertur.

Oratio Dauidis in Iebosthi interfectores acerrima: pœnaq; illis irrogata.

2. Reg. 5. Hebræorū proceres Hebronē ad Dauidem conueniunt, eumque regem declarant.

& quod

& quod diuino suffragio per Samuelem Prophetam Rex vna cum suis filiis declaratus esset: eique soli destinatum esset, vt, perdomitis Palæstinis, Hebræorum rebus perpetuam salutem ac securitatem afferret. At ille collaudato eorum studio, hortatus q; vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, cõiunio & omni comitate exceptos remisit ad populum in regiam adducendum. Conuenerunt itaq;, ex tribu Iudæ armatorum sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes, qui hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum Principe suo Iodamo, cum his erat Pontifex Sadacus cum viginti duobus cognatis principibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat credens aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephræmi viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præstantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Isaschar ducenti futurorum præscii, & armatorum viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorum lectissimorũ quinquaginta millia. Hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidem cõfluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armati: quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo pene innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia, ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duabus autem tribubus trans Iordanem habitantibus, & reliquo tribus Manassitidis armatorum scuto & hasta galeaq; ac gladio viginti duo millia. Reliquę quoque tribus gladiis vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem sunt collectæ cuin magno commeatu frumenti & vini, cæterorumq; ad victum commodorum, omnesq; communi sententia regnum ei ratum ac firmum esse voluerunt. cumq; triduo illic festa celebrassent, epulisq; operati essent, Dauid cum omnib. his copiis Hierosolyma est profectus. Iebusæi vero qui tunc vrbem incolebant, Chananæorum & ipsi gentis, clausis ad eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot erant cæci vel claudi, aut alioqui mutili in contemptum Regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hostem sufficere, tceti munitionum firmitate. Quo ludibrio ad iram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cum strenua militum opera vteretur, omnibus admitentibus vt vnius vrbis expugnatione cæteris, si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, vi inferiorem vrbis partem occupat. Resistente autem sola arce, decreuit propositis honoribus ac præmiis militem ad rem alacriter gerendam excitare: promisitq; ei, qui per subiectã vallem in arcem euasisset, totius exercitus imperium se commissurum, & cum eo certatim omnes eniterentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, &, conscensa arce, clamore sublato à Rege promissum copiarum imperium repoposcit.

An. mũdi 2899. an. Christum na. 1055.

Dauid Proceres et Præfectos comiter at que benigne excipit. Armati ad Dauidem venientes.

Hedio & Ruffinus cap. 3. Oppugnatio Ierusalem a Dauide suscipitur.

Dauid Hierosolyma partẽ inferiorẽ occupat. Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim.

CAP. III.

Dauid vi capta Hierosolymis Chananæos inde populariter eiicit, vrbemq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

Electis deinde exerce Iebusęis, & instauratis Hierosolymis, Rex ea ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tempus domicilium inibi habuit. cæterum tempus, quo apud Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fuere, & menses sex. postquam autem Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregiis accessionibus quam celeberri-

Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis eiicit, & ciuitatem Dauidis appellat.

An. mundi 2899. an. Christū nat. 1065. *Societas Dauidis & Irami, Hierosolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis et Homerus meminit. Anni a Iosua tempore vsq; ad hāc expugnationem fuere 515. Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidis.*

berrima redderetur. Per idem tempus Izamus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitque ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui Regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem vrbis partem & arcem in ea conditam in vnum corpus redegit, cingendumque eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris Solyma vocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc vrbem intelligendam. templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Torum autem hoc tempus ex quo Iesus Hebræorum aduersus Chananæos imperator, deuicta regionis agros suis diuisit, pòst quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hierosolymis eiicere valuerunt, vsque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo post magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoque vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios etiam vndecim suscepit, quorum nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienes, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horum nouem ex legitimis coniugibus nati sunt, duo vero postremi è concubinis. Thamara autem Abesalomi germana fuit.

CAP. IIII.

Dauid Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

2. Reg. 24 Dauidis libri Hierosolymis susceptis. Hecdo & Ruffinus Cap. 4. Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugā vertuntur. Palæstini ingēti exercitu multis cōfœderatis Hebræos inuaserant.

PAlæstini autem cognito quod Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata cōualle quę dicitur Gigantum non procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum vero Rex nihil inconsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur, prædicere. à quo postquam læta omnia didicit, incunctanter & ipse exercitum contra hostes eduxit: & commisso prœlio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugam compulit. Nemo autem suspicetur modicum aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitum qui tum Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, quod non magno negotio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarent: quandoquidem post præsentem quoque cladem triplicato exercitu, Dauidis ditionem inuaserunt, & eodem quo prius loco castra metari sunt ausi. Rege vero iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ flectus cognominata non longe ab hoste aberat, exercitum continendum, nec prius ad pugnam educendum quam sylua, nullo perflante vento, suapte sponte agitaretur. quod vbi primum obseruatum est, & Deus maturæ præsentiæ suæ signū dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam est progressus. nam ne primum quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox, vt ad manus ventum est, terga vertit. nec segnius Hebræus institit, fodiendoque terga fugientium, & multos prosternendo, vsque Gezara quod oppidum in vtrorumque confinio situm erat, victos est in-

secutus.

securus. itum est deinde ad castra expugnanda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, visum est Regi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac leuitas, atque ita profectos vna ad oppidum Cariathiarim, Arcam Dei, ex eo loco, Hierosolyma transportare, omnemque diuinum cultum cum sacrificiis & ceremoniis à majoribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum accepturum fuisse. Conuentu igitur, sicut decretum fuerat, habito, Rex ad transferendam Arcam accedit: quam Sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrumque nouum impositam, subiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum instrumentorum musicorum pullum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita Arcam Hierosolyma deducentes. postquam autem ventum est ad locum cui nomen Chidonis Area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est. bobus enim exorbitantibus plaustrum & Arca inclinata, Oza cum non esset sacerdos, ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsque hodiernum Ozæ percussio, vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se forte idem passurum quod Oza, si ad se in vrbem Arcam reciperet, quandoquidem ille inanu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere, diuertensque paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit. quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiusq; domum multis felicitatibus cumulauit. Rex autem cognito quod Leuita is ex paupere & humili repente, vsq; ad inuidiã eorum qui incrementa eius viderent, felix exstitisset, nihil amplius mali veritus Arcam in vrbem suam transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deducerenturque à septem choris ad hoc instructis & ordinatis, Rege ipso interim cithara pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factum hoc improbaret. quæ vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuosæ splendide sacrificatum est, & totus populus excepto conuiuio, vt tam mulieribus quam viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericii, & laganum frixum, & frustum de victima. atque his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia præcata est illi, quæcunque Deus propitius largiri solet: reprehendit tamen quod præter decorum tantus Rex saltasset, ita vt in conspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & aliis omnibus prætulisset: cantaturumque se ei sæpius ac saltaturum, nihil curantem quam indecorum hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractam tradidit, quinque liberos genuit, vt suo loco dicetur. Cæterum Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere, peccare se putauit, quod cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam pateretur in tabernaculo latere: itaq; decreuit exædificare Deo templũ, quemadmodũ Moses prædixerat. com-

An. mũdi 2899. Ante Christi natum 1065.

Palæstinorũ fuga.

2. Reg. 6.

Mandatũ Dauidis de transportanda Arca.

Oza Dei Arcã manũ admouens in vestigio exspirat.

Dauid arcam in ædes Obadami Leuitæ deponit: cuius domus multis felicitatibus cumulatur.

Arca in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur.

Irridetur Dauid a Michol.

Ann. mūdi 2900. ant. Christum an. 1054.

municatoque super ea re consilio cum Nathane Propheta, cum is autor esset proposita exsequēdi, pollicereturq; Deum opem ac hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti vero nocte Deus Nathani per visionem apparuit, iubens vt Dauidi nunciaret, gratam quidem sibi esse eius voluntatem, quod primus omnis de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere, vt is, qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanum construeret. Veruntamen postquam longam vitam Rex ad vltimam senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon. cuius non aliter quam filii curam se habiturum pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturum: quod si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terræ sterilitatem processuram. His ex Propheta cognitis Dauid lætus, quiam sciret posteris suis imperium permansurum, & familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad Arcam se contulit: procidensq; in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficiis acceptis, quod se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium, tantamque gloriam euexisset; proque promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaque prouidentia, qua res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita gratiis actis hymnoque decantato, è tabernaculo digressus est.

2. *Reg.* 7. *Dauid Deo templum ædificare decernit.* *Dauidi Deus per Nathanē a Salomone templū extruendum nunciat.* *Dauid Deo, pro promissis per Nathanē sibi suisq; gratias agit.* *Hedio & Ruffinus cap.* 5.

CAP. V.

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

NOn multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnicie, & quemadmodum Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinquetet. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussisque omnibus, vt quam instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibusq; magno prælio victis, & bona agrorum parte mulctatis, hisque agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum copias ita concidit, vt tertia tantum pars superesset, quam in deditionem accepit. His quoque annuo tributo imposito contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum Regem: cum quo ad Euphratem congressus, viginti peditum millia, equites quinquies mille occidit. currus etiam mille cepit, ex quibus, incensis reliquis, denum solos sibi reseruauit.

2. *Reg.* 3. *Maxima Moabitarū strages.* *Dauid Sophenorū Regem vincit.* *Adadum a Dauide prælio vincitur.* *Nic. historiographus huius prælii meminit.*

CAP. VI.

Damasceni a Dauide vincuntur.

INterim Adadus Damasci & Syrorum Rex, audito quod Dauid Adrazaro bellū intulisset, cum esset eius amicus ac socius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellum ab eo depulsurum, eumq; & ipse non procul Euphrate eum Dauide conflixisset, prælio victus magnam exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti suæ consuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto historiarum suarum libro, in hæc verba meminit: Longo deinde post tempore indigenarum quidā nomine Adadus, cæteris potentior, Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnum obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus Regem se & virium & animi roborepræstantissimum declarauit. Idem de posteris quoque eius narrat, quod quasi per manus alius ab alio regnum simul & nomen acceperint,

Illo.

Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimam vsque generationem regnum obtinuerunt, quisque à suo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi. ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta, Samariam vastauit. Nec à vero abertrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro Dauid peragrata cum victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperium redegit, dispositisque opportunis in locis præsidiis, & tributo imposito, domum est reuersus: & ceu tropæum aureas satellitum Adadi pharetras reliquamque eorum armaturam Deo Hierosolymis consecrauit. has postea Susacus Ægyptiorum Rex, victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cum multis aliis diuitiis exportauit. Sed hæc, postquam ad ea tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autem Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari vrbes aggressus est, Bettæam & Machonem, easque vi expugnatas diripuit. in his magna vis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quod auro pretiosius est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulcherrima polubra, cum templum adornatet. Amathenorum autem Rex audita Adrazari clade, quodque exercitum amisisset, timens sibi decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltro venire: misitque ad eum Adoramum filium, qui victoriam de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societatem atque amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. Dauid vero inita amicitia cum Theno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro vtriusque dignitate tractatum dimisit. munera vero illa, cum alio auro ex manubiis captarum vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui non solum quoties ipse Rex bellum administraret, rem prosperabat: verum etiam, misso in Idumæam Abusæo Ioab summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidiis recens capta regione, Rex non ex agris tantum, sed viritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantum & æquum respiciebat. exercitui vero vniuerso Ioabum præfecerat. à commentariis habuit Iolaphatum Achilli filium. Designauit etiam ex Phineesi familia Sadocum Pontificem cum Abiathare, amicus enim ei erat. Scribam vero Sisam constituit. Banaiam Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes Regis seniores filii inter patris satellites versabantur. His ita ordinatis succurrit illi resordatio amici quondam Ionathæ fœderisque mutui, quod inter eos intercesserat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoque habuit, quod egregie meminerat beneficiorum quæ vnquam accepisset. Igitur scitatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiam referre posset pro iucundissima olim cum Ionatha acta consuetudine cumq; adductus esset ad eum quidam è liberis Saulis, qui poterat superstites noscere, percontatus est, num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere viuum, cui pro beneficiis à vetere amico perceptis gratiam reponere quiret, quo respondente: superesse filium eius Memphibosthum, pedibus claudum: eo quod nutrix, audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepide fugit, prolapsum ex humeris læserit: diligenter perquisitauit, vbinam & apud quos educaretur. quo comperto misit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibo-

An. mūdi 2900. Ante Christū natum 1064.

De alio Syria Rege, qui Samariā vastauit.

2. Reg. 20 David Syria subiugata tributū imponit.

2. Reg. 8. Hierosolyma a Susaco Ægyptiorū Rege spoliata.

3. Reg. 14 Præda ex bello capta.

2. Reg. 8 Amathenorū Rex Dauidis societatē petit.

David Idumæos, vt viritim tributa persolueret, cogit.

Distributio officiorum.

2. Reg. 9. David vnum quem ex Ionatha genere superesse sciuerat.

Memphibosthus donatus paternis & auitis bonis, mensa Dauidæ adhibetur.

sthus vero postquam ad Regem peruenit, procidens in faciem, adorauit illum. moxque iussus est bono animo esse, & omnia, quæ cuperet, de benignissimo Rege, sibi polliceri: & auitam domum cum prædiis ad illam pertinentibus accepit: iussusque est ad eandem cum Rege mensam accumbere, & nulla die conuiuio non interesse. cumque adolescens lætus promissionibus & muneribus Regis, gratias agens, adorauisset, Rex accito Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitque eum, villicatione agrorum susceptâ, omnes reditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibam cum quindecim filiis & viginti seruis Memphibostho largitus est. his ita ordinatis, Siba adorato Rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ vero filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor Regis, nec aliter quam si ipsius filius esset, tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. atque hoc honore Ionathæ posteri à Rege fuere affecti. Cæterum cum per idem tempus Ammanitarum Rex Naasses, socius & amicus, defunctus esset, filiusque in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiose eum consolatus est, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandemque, quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Primores vero Ammanitarum, secus quam de Dauide suspicari par erat, malitiose hanc legationem missam interpretati sunt: concitaueruntque Regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officii prætextu misisse. proinde cauendum ab illis, & verbis eorum non credendum, ne forte deceptus in aliquam immedicabilem cladem sese coniiciat. Ac Rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatem persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiicit. Rasis enim media ex parte eorum barbis, præcisoq; dimidio vestimentorum, factis non verbis animum suum declarauit. Quam rem Dauid indignissime tulit, nihil dissimulans non negleturum se iniuriam cum contumelia coniunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violatæ contra ius gentium legationis à Rege eorum exactum. Quod posteaquam perlatum est ad Regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, conscii sibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant, & missis legatis ad Syrum Mesopotamenorum Regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in suas partes & Suba. Hi Reges habebant peditum viginti millia. conduxerunt etiam Regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi viginti duo millia militum in armis habebant.

Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, eumq; omnes reditus Hierosolyma referre iubet. Hedio & Russino cap. 6. 2. Reg. 10

Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patris obitum consolandi causa missi contumelioſe tractantur.

Dauid Ammanitarũ iniuriã vindicare cogitat.

CAP. VII.

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.

Ammanita in Dauidem copias parant.

NOn tenuit tamen Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum Regibus societas, Deo fretum, & sciẽtem quod bonam causam haberet, iustisq; armis iniuriam sibi illatam vlciscereturi. Itaq; Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostem misit: qui mox primariam ad eius gentis vrbem castra admouit. Hostibus vero vrbem egressis, & duas seorsum acies explicantibus: alteram quæ ex auxiliis constabat, in patenti campo: alteram vero quæ Ammanitarum gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit. & assumptis fortissimis militũ, ipse Syro aliisq; Regibus se oppositi. reliquis Abisæo fratri traditis, iussit, vt contra Ammanitas aciem dirigeret: admonito prius, vt si videret Syros sibi præualere, adducto propere suo milite succurreret.

Dauid Ioabum cõtra Ammonitas mittit. Ioabi & Abisai acies.

idem

idem le facturum si ipsum Ammanitas ægre sustinere contingeret. cum his mandatis dimisso fratre, hortatusq; vt generose & alacriter rem gereret, daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipse Syros aggreditur. qui cum aliquantisper magna vi restitissent, multis suorū cadentibus, terga vertere sunt coacti. quo viso Ammonitę territi, Abisæum cū suo milite aduentantem non expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra mœnia refugerunt. atq; ita Ioabus, male mulctatis hostibus, victorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nec tamē ea clades Ammanitarum effecit, vt expertis se impares in posterum quiescerent, sed missis nunciis ad Chalamam Syrorum transeuphratēnum Regem, eius auxilia mercedę conduxerunt. Huius vicem in exercitu gerebat Sabecus, qui constabat ex octuaginta peditum, equitum vero decem millibus. Tum Hebræorum Rex intellecto quod denuo tam magnas copias Ammanitæ contra se parauissent, nolens amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipse cum vniuerso exercitu Iordanem transgressus illis occurrit: & cōmisso prœlio victor euasit, cæsis peditum quadraginta, equitum vero septem millibus. Sabecus quoq; hostium imperator in eo prœlio vulnus accepit à Rege, ex quo postea curam non admittente mori eum contigit. Mesopotamitæ deinde cognito tam tristi pugnæ euentu, sine mora legatione ad Danidem cum muneribus missa, deditionē fecerunt. atq; ita, appetente iam hyeme, Hierosolyma est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longe lateque vastatis hostium agris, compulsos eos in Rabatham gentis Metropolim obsidione cinxit: quo tempore Dauid tametsi vir iustus ac pius & patriarum legum obseruator diligens, in graue tamē peccatum incidit. Cum enim, vergente iam die, in solario regię more solito deambularet, prospexit in vicinis ædibus mulierem frigida lauantem, insigni forma præcellentem, cui nomen Bethsabe: victusque eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare non valens, accitam ad se complexus est. Paulo post mulier grauidam se sentiens, nunciat Regi, vt dispiciat, quomodo factum hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterii damnatam supplicium daturam. Rex itaq; accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum maritum mulieris Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur. quo referente omnia cedere ex sententia, partes ei de sua cœna obtulit, iussitq;, vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, sed inibi in regia & inter satellites Regis noctem eam exegit. quo cognito, Rex scitatus est ex eo, quamobrem tanto post tempore domum reuersus, ad vxorem non iuisset, idque præter communem omnium hominum morem, quicunque peregrę ad suos redeunt. respondit ille non esse æquum, vt interim, dum imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitāt, ipse in vxoris amplexibus se oblectet. hæc locutū manere inibi ea quoque die iussit, sequenti ad vicarium suum ducem dimissurus. vocatus deinde ad cœnam, & Rege de industria celebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vsque progressus, nihilominus tum quoque pro foribus regii cubiculi pernoctauit, nullo vxoris desiderio tactus. hanc ob rem indignatus Rex scripsit Ioabo, vt in Vriam pœnā meritum animaduerteret: modumq; puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum. iussit enim, vt, qua plurimum periculi esset, hosti opponeretur, moxq; à sociis, quo facilius opprimi posset, destitueretur. his ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriæ commisit ad Ioabum perferendam: qui receptis literis, & cognita Regis voluntate, quem locum maxime ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est

An. mūdi 2910. ante Christū an. 1094. *Victoria Ioabi. Syri cum Ammanitis in Danidem mouent. Mesopotamita vltro ad Danidem deditionē faciunt. Rabatha obsidione cingitur. Hedio & Ruffinus cap. 7. 2. Reg. 11. Danidis adulterium. Bethsabe regi se grauidam esse nunciat. Danid Vriam accersit, eūq; vt profectus ad vxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non fecit. Danid Ioabe, vt in Vriam animaduertat, scribit.*

Ioabus iussu regis Vriam in hostes mittit.

Vrias cū quibusdā assultū ad mœnia facit, a suis vt mandatum illi erat, cum Ammanitæ erūperent, deseritur.

Vrias cum aliquot aliis occūbit, quod mox Regi per nuncium significatur.

Dauidis ob cladem acceptam indignatio.

Dauid Vriæ nece audita irasci desinit.

Dauid Bethsabæ contingem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur.

2. Reg. 12

Dauidem propria sententia damnatū grauiter accusat, pœnamq; ei denunciat Nathan.

se cum toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra vrbem patefecissent: hortatus eum vt existimationi quam tum apud Regem, tum apud cōmilitones sibi parauerat, respondens, libenter potius quam grauatim iussa capesseret. cumq; Vrias magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungēdo clam imperauit, vt cum primum occurrētibus hostibus vrgeri hominem viderent, deserto illo in tutum se reciperent. Itaq; cum Hebræi fecissent assultū ad mœnia, veriti Ammanitæ, ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisq; recluſa repente porta magno impetu erumpunt quod vbi viderunt qui circa Vriam versabantur, memores Ioabi mandatorū, vno agmine sese retrorsum receperunt. Solus Vrias quod puderet contra quam promiserat assignatum locum non tueri, in se ruentes sustinuit, ferroq; exceptos interemit non paucos, donec circumuentus cum aliquot aliis, quos ignaros consilii pudor idem in officio continuerat, non inultus occubuit. His ita gestis Ioabus Regi per nunciū significat, quod non ferens obsidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amissis aliquam multis, infecta re, in castra redire sit cōpulsus. mandarat autem nuncio, si Regem hoc factum ægre ferre sentiret, vt de Vriæ quoq; morte renunciaret: id quod etiā euenit. Rex enim his cognitis male factum aiebat, quod aperta vi mœnia tentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maxime cum Abimelechus Gedeonis filius domesticum exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim vi capere conatus, saxo ab anicula misso ictus turpiter vitam amisit vir alioqui fortissimus, quod inconsulte difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid aliis bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere. postquam autem indignabundo de Vriæ quoque morte relatum est, iracundiæ desiit: iussitq; Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodū, nec à natura belli alienum, cuius hæ sint vicissitudines. debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem solo æquare, & habitatores eius ad vnum neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum propere se recepit. cæterū Bethsabe, audita mariti morte, per aliquot dies eum luxit: vbi vero à mœrore ac lachrymis destitit, sine mora eam Rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequaquam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum prophetæ Nathani pervisum nocturnum se obtulisset, Regem grauiter incusauit. propheta vero qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiuntur, non magnū iuris respectum habere solere, cōminatione numinis ad tempus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiam eius exploraturus. Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant: alterq; prædives multorumq; armentorum & gregum dominus: alter vnius tantū ouiculæ possessor. eam vna cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, non alio affectu quam si esset filia: cum vero hospes diuiti superueniſſet, ille parcens suis pecoribus, nullū in amici gratiam mactare voluit: sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam & apparatam hospiti apposuit. His verbis Rex grauiter commotus, scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse vt quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse in super capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse, qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarii sceleris damnatus, ac tū demum illi expoſuit, in quantā indignationem numinis incurrisset, cuius fauore vniuersæ gentis Hebræorum Rex constitutus, circumquaque vicinarum etiam gentiū earumq; multarum & magnarum dominium

con-

consecutus esset: non semel antea liberatus è Sauli manibus. nunc cum eiusdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contempto omni humano simul atque diuino iure, alienam eum duxisse vxorem, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, & ipsius quoq; mulieres ab vno è filiis per vim constuprandas, & ipsum insidiis ab eodem appetendum, vt pro clam admisso peccato in propatulo pœnas persoluat quin & puerum ex ea natum sine mora esse interiturū. territo autem per hanc denunciationem Rege, vehementerque perturbato, & cum lachrymis fatēte se peccasse in Deum: erat enim vir pius, &, qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & vitam ei seruaturum se esse. post pœnitentiam enim non amplius se irasci. Atque ita Nathan postquam futura Regi aperuisset, domum reuertitur. Porro infans ex vxore Vriæ natus Dauidi, immittente Deo, graui morbo corripitur, cuius vicem mœstissimus pater dolenter ferens perseptem dies à familiaribus induci non potuit, vt vllum cibum degustaret: sed atratus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim mattem eius diligebat. Septima vero die mortuo puero, familiares non audebant hoc Regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquaque cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui cum turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celati, facile intellexit extinctum puerum: accitoq; vno e famulis, postquam veritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptaq; veste candida, ad Dei tabernaculū propetauit. posthæc iussis famulis vt cœnam sibi apponerent, præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quod cum nihil horum, ęgrotante puero, fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataque prius licentia, causam scisitabantur. Tum ille, Non intelligitis, inquit, quod dum puer viueret, de salute eius sperans, nihil non faciebam quo Deum flecterem? nūc postquam is obiit, supruacaneum sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiam eius laudauerunt. nec ita multo post Bethsabe grauida, exactis legitimis naturæ mensibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcisis aquæductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame simul & siti laboraretur. ab vnico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem vtebātur, parce aquam dispensantes, ne forte in totum deficeret. Hæc Ioabus per literas Regi significauit, hortans vt ad excidium vrbis ipse veniret, & hunc quoque titulum victoriis suis apponeret. qui collaudato ducis officio fideque, assumpto secū exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eamque mox vi captam, militi diripiendam permisit. ipse vero ex præda nactus est Ammanitarum Regis auream coronam talentum pendentem, & pretioso sardonyche insignem: quam postea capite gestare solitus est. nec non & alia multa ac magni precii præda in ea vrbe potitus est, viros vero eius excruciatos prius ad vnum interemit: neq; mitius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pati modo expugnatas. Post hanc victoriam domum reuerso graue quiddam accidit ex tali causa. Filiam habebat adhuc virginem, formosissimas quasque mulieres pulchritudine vincentes: Thamaram nomine, ex eadem, qua Absalomus, genitrice natam. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter virginitatem ipsius & asseruationem potiri ea non posset, adeo passione hac conflictabatur, vt non aliter quam ex morbo lentam tabem ac pallorem sibi contraheret. id malum deprehendit Io-

An mūdi 2910. an. Christum nat. 1054.

Dauid fassus peccatum a Deo veniam consequitur.

Dauid per 7. dies infantis ex Bethsabea suscepti, vicem dolenter ferens seruat.

Dauid puerū extinctū sentiēs surgit ac lotus cibū capit.

Dauid causā, cur mortuo puero cibū capiat indicat.

Solomon Dauidi ex Bethsabe natus.

Ioabus per literas Dauidem ad Rabatha excidiū vocat.

Dauid Rabathā vi captā, militi diripiendā permittit. Hedio & Ruffino Cap. 8. 2. Reg. 13.

An. mūdi 2952. an. Christi nat. 1052.

Ionathae Amnonidae consilium, quo modo optatis potiri valeat.

nathas quidam eius cognatus & amicus, vir prudens & magni consilii videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, acceſſit illum rogans vt cauſam ſibi indicaret. Suſpicari enim ſe, amatoriam quandam eſſe hanc paſſionem. quo fatente ſororem germanam ſibi adamatam, conſilium dat quomodo optatis potiri valeat. ſuaſit enim vt ſimulata ægritudine, ſimulatq; pater viſendi cauſa illum acceſſiſſet, roget vt ſororem ad ſe mittat, cuius miniſterio is releuatus eo citius conualeſcere poſſit. Paruit Amnon, & cum nihil cunctatus decubuiſſet, ſimulare morbum cœpit. Dein cum pater officioſe inuiſens percontaretur de valetudine, petiit ſororem ad ſe mitti. ea poſtquam iuſſu patris accita venit, poſtulauit vt ſuis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius ſe comeſturum. quæ in conſpectu fratris farina ſubacta, formatisque colyphiis ac frixis, iuueni obtulit. at ille non ea guſtauit, ſed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obuerſarentur, ſubmouerent: dicens ſe abſque ſtrepitu quieſcere cupere. quo facto iuſſit ſororem in intimū conclaue paratam cœnam inferre. quod cum puella feciſſet, apprehēſa ſuadere cœpit, vt ſui copiam faceret. At puella exclamat, Abſtine vim frater, abſtine, nefas eſt te rem tam turpem perpetrare. Deſine à tam flagitioſa concupiſcentia, quæ nihil præter dedecus & infamiam toti familiæ noſtræ adferre poteſt. ſuæ ſi reſiſtere ei non vales, à patre tibi hoc impetrandum eſt, non per vim extorquendum. at ille amore feruens non paruit, ſed libidinis æſtro percitus reluctantem per vim opprimit: atque poſt oblatum vitium, in contrarium mox affectum vertitur, & exoſam ac faſtiditam conuitiis aggreſſus iubet vt è veſtigio ſe inde faceſſat. quæ cum hanc iniuriā priore grauiorem duceret, quod conſtupratam vel vſque noctem illic manere non patiatur, ſed confeſtim exeundat clara adhuc lute, vt turpitudinis ſuæ teſtibus occurrat: mandauit famulo vt eam eiiceret. illa vero ſciſſa talari tunica, qualibus tum regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput ſparſa, per mediam vrbem diſcedebat, vim ſibi illatam quiritando. in quam ſic affectam cum Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet quod ita ſeſe afflictaret. cumq; illa de ſtupro rem totam ei denarraſſet, ſolatus eam hortabatur, vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriam ſuam pertinere putaret, cum à fratre ſit vitiata. quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari deſiit: & deinde aliquammulto tempore in cœlibatu apud Abeſalomum fratrem perſeueraut. His cognitis Dauid pater vehementer indoluit, ſed quia diligebat Amnonem vt filiorum natu maximum, non ſuſtinuit illi moleſtus eſſe. Porro Abeſalomus graue odium eius in pectore celabat, opportunitatem vindictæ expectans. iamque alter annus abierat, ex quo pudicitiæ ſororis eius illuſum eſt: & cū eſſet iturus in Belſephon, quod eſt oppidum tribus Ephræmiticæ, ad tondendos ſuos greges, inuitauit patrem ac fratres ad ſolenne conuiuium, quo excuſante quod nollet eum grauare, rogauit vt pace eius liceret filiis proficiſci. quo impetrato ſuis iniunxit, vt quamprimum animaduertiſſent Amnonem temeto grauatum, neminem veriti ad nutum ſuum illum trucidarent.

Amnon ſorori vt ſui copiā faceret, ſuadet.

Amnon ſororē reluctantē per vim opprimit, mox exoſam et faſtiditā extrudit.

Abeſalomus ſororem Thamaram ſolatur.

Abeſalomus vindictæ opportunitatem expectat.

Abeſalomus patrē ac fratres ad ſolenne conuiuium inuitat, & Amnonē vino ſepultum, trucidari curat.

CAP. VIII.

Quomodo per interfectum Amnonem diſſidium, Dauid a filio regno pulſus ſit.

Dauidi oēs filios ab Abeſalomo cæſos nūciatur.

VT vero perpetratum eſt quod mandauerat, ſtupor & trepidatio fratres occupat: & ſibi quisq; timens, correptis equis curſu ad patrem ferebātur. Interim quidā prænuncians, omnes ab Abeſalomo cæſos nunciat. qui non aliter quam par erat amiſſis ſimul tot filiis, idq; fratris ſce-

lere,

lere, graui dolore ictus, ne causam quidem rogauit, neque expectato nuncio in re propter facinoris multitudinem incredibili, totum se luctui tradens, conscissa veste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quam ipsum interfectorem. Ionathas vero Sammæ fratris eius filius hortabatur, vt moderatius doleret, negans sede morte exterorum credere: nec enim causam facti inueniri posse; de solo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, quod memor iniuriæ sororis frater in eum tale aliquid ausus fit. interea Ionitus aduentantium equorum & quorundam eos præcurrentium, omnes in se conuertit. hi fuere filij Regis, qui relicto conuiuio, profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex insperato videns quos paulo ante extinctos acceperat. demoque gemitus ac lachrymæ instaurantur: his fratrem, Regis filium fœde trucidatum deplorantibus. At Abesalomus in Gesura ad maternum auum fugit, eius regionis dynastam, ibique toto triennio permansit. Cum autem Dauidi animus esset Abesalomum ad se reuocare, non ad supplicium, sed vt eum apud se haberet: (iam enim ira resederat) vltro huc propensum Ioabus Imperator suis artibus impulit. mulierculam enim quandam grandi natu subornat, quæ lugubri cultu ad regem accedens, aiebat inter duos suos filios rure agentes rixam exortã adeo increuisse, vt, cum soli essent ac nemo adesset qui diiimeret, alter ab altero ictus exspirauerit: rogabatque hanc gratiam, vt quoniam cognati eius qui interfectus est alterum ad cædem experterent, salutis eius consuleret, ne reliqua spes suæ senectutis orbaretur, neque enim aliud remedium superesse, si nullum apud regem inueniret. nam nihil esse quod illos cõpescere queat, præter maiestatis regiæ reuerentiam. Cumque rex postulatis eius annuisset, hæc verba subiecit: Tuæ quidem benignitati Rex gratias ago, quod senectutem meam & tantum non orbitatem miseratis: sed quo certior sim de tua clementia, tuum ipsius filium prius in gratiam recipe, & indignationem contra eum depone, alioqui quomodo possem de concessa hac mihi gratia non dubitare, cum ipse adhuc ob similem iniuriam filio infensus esse pergas. Arcanus est prudentiæ, vno contra voluntatem amisso, vltro necem alteris addere? Tetigit mox regis animum suspitio personam a Ioabo esse subornatã: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit Ioabum, dicens eum assecutum quod cupiebat, licereque vt Abesalomum reducat. Non enim amplius se in eum stomachari, sed totam indignationem præteriisse. At ille adorato rege, & verbis eius libenter acceptis, mox festigio Gesura proficiscitur, & assumptum secum Abesalomum Hierosolyma reduxit. Rex vero audiens filium adesse intra, misit qui ei denunciaret, ne ad ipsum accederet. nondum enim ita se affectum, vt reuersum videre statim sustineat. Ille ita vt iussus est deuitato patris conspectu, intra domesticos parietes cum suo famulitio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter mœrorem, vel quod non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem parerat: sed iam forma quam statura quoluis in maximis delitiis degentes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, vt intra octauum quemque mensem ad ducentos siclos, hoc est, ad quinq; pondo accresceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natique sunt ei filij tres, & vna filia formosissima, quæ Salomonis filio Roboamo postea nupsit, & filij ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Ioabum rogans vt se penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt sibi liceat patrem inuisere & alloqui, quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quosdam e suis incendio vastari iussit. Id quum re cognita ad Abesalomum ve-

Anno mundi 2912. Ante Christum natum 1052.

Ionathas Dauidem cõsolatur, mortẽ caterorum negans, de solo Amnone dilgẽtius perquirendũ censet.

Dauidis filij ad patrẽ, Abesalomus vero ad auum confugit.

2. Reg. 14

Absalon. callide per mulierem a Ioabo subornatam reuocatur Hierosolyma.

Absalomus redux ad patrem Dauidem conspectũ acquiescere iubetur.

Absalomi Hierosolymis nati liberi,

2. Reg. 13

Ioabum necidio agri reuocat, reconciliat Absalomũ patri.

An. mũ di 2516. Ante Christ. ãn. 1048 Vecio & Fuffinus Cos. 9.

nisset, expostulanti, quo suo merito damnum ab eo accepisset, respondit se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse, quandoquidem mandata de conciliando sibi patre negligeret. quamobrem, inquit, nunc te præsentem obsecro, vt placatum mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriam quam in exilium fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est regem pro illo, & tam accurate & celeriter eius causam egit, vt flexus ad pietatem confestim eum acciri iuberet. Qui cum supplex illi ad genua veniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium anteactorum est pollicitus. Porro Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum L. & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat: dictitansque malos adesse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quæ in exilio conceperat, persoluenda abire sibi liceat: permissuque eius profectus, mox vndique plurimos ad se acciuit, ita vt cateruatim illo confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitæ, non quidem conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificium euocati: nec mora, strataemate succedente, Rex ab vniuersis consalutatur. Cæterum Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset, primum vsurpandi regni quod patri diuinitus datum sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisque amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totum negocium iudici Deo committens, reliquit regiæ custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipue sexcentorum cohorte, quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat. Abiatharum vero & Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, Arcamque asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens etiam sine Arcę præsidio diuina ope periculis se seruandum: simulq; mandauit vt de omnibus quæ inciderent per clancularios nuncios se certiorem facerent. fidelem enim operam in talibus negotiis præstiterunt filij Pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo quoque Gittæo nullis regis monitis adduci potuit, vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga Regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per cliuum Olineti montis, omnibus circa eum lachrymantibus, renunciatum est etiam Achitophelem, mutatis studiis, in partes Abesalomi concessisse: quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidit. quamobrem precatus est Deum, vt Abesalomi animum ab Achitophele alienaret, verebatur enim ne eius consiliis contra se vteretur, viri prudentissimi & oculatissimi in dispiciendo quid facto opus esset. Quumque in verticem montis perueniisset, respiciebat ciuitatem, & cum multis lachrymis non aliter quam regno eiectus Deum precabatur. ibi offendit virum in amicitia constantem, nomine Chusim: hunc conspicatus scisso amictu & caput cinere oppletum, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre: ac postremo obnixe precatus est, vt simulato Abesalomi partium studio diligenter secreta eius per-

Abesalomus patri iniuriose insectat reconciliato, atque iure & æquitate.

An. mũ. 2920. ante Christ. ãn. 1044

Abesalomus ex ab vniuersis saluta tur.

Dauid Hierosolymis excedit.

Dauid fugiens, sacerdotes in vrbe manere vult, vt per eos, quid in ea agatur cognoscat.

Ethæo fit Dauidis exilij comes.

Achitophel ad Abesalomum defici, cuius consilia ne succedant, Dauid precatur.

scrutaretur, & Achitophelis consiliis semper se opponeret: sic enim eũ magis partibus profuturum, quam si vna maneret. atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quo paulo post etiam Absalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruum, quem ipse ad curam prædiorũ amici filio donatorum miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victũ onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simulque rogatus vbinam Memphibosthum reliquisset, Hierosolymis relictum respondit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorũ memorim ipse suffragiis populi Rex crearetur. quamobrem indignatus, omnia, quæ prius domino eius cõcesserat, Sibæ est largitus: dicens hunc digniorem quam illum, vt talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi vero iuxta locũ Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Gerę, saxis eum simul & conuiciis impetens: cumq; amici eum protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinarium & multorum malorum caulam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiaq; agebat Deo, quod per proprium filium pœnam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sęua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo vero etiam interficere Semeim volente, Dauid eos cohibuit, negans addendã ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum vero si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hæc misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandẽ inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia mõtis cursim cum conuiciis affectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex itinere fatigatos ibi recreabat ac reficiebat. Interim Absalomo cum Achitophele consiliario Hierosolyma ingresso, concursu populi salutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo rege, precatus est illi perpetuum hoc imperiũ. Rogatus deinde ab eo, quid ita cũ hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se transiret: cordate respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandũ. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoque merito sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti. quod si me in tuorum numerũ recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum inique ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet, filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populũ constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & prompte contra patrem militaturum. Nam hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax iuter patrem & filium coëat. Paruit iuuenis, iussitq; familis vt in regia tentorium sibi etigerent inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Idque totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi fururum, vt ab vno e filiis oppugnaretur, prædixerat.

An. mũdi 2920. Ante Christũ nã. 1044

Chusim vt Achitophelis consilia se opponeret, obnixe precatur.

2. Reg. 16

Siba hero falsò accusatis opibus potitur.

Semeis in Dauidum iniuria. Dauid Semeim occidi vetat.

Chusim simulate offert Absalomo studium ac fidem suam.

Achitophel Absalomo vt cum paterna pellicibus congrederetur suadet.

CAP. IX.

Absalomi contra patrem profecti cum exercitu interitus.

HOc Achitophelis consiliũ exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem mil-

lia le-

An mũdi 2920. Ante Christũ ann. 1044. 2. Reg. 17

lia lectorum militum. Cum his se profectum interfecturum patrem, atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadem opera, Dauide sublato, pariturum. Hac sententia delectatus, accersit Chusim Dauidis amicorum principem (sic enim eum ille vocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quod hoc modo Dauid in potestatem redactus facile occidi posset, contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, rex virtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quod in multis conflictibus semper victor euasit. Profecto veteranus bellator artibus contra nos vtetur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referent, expectantes occasionem dum regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniẽs, suis animum addet, nostris vero metum ac consternationem afferet. Expende igitur meum quoque consilium sane melius, & Achitophelis opinionem missam fac, ac potius edicto per totam Hebræorum regionem copias contra patrem collige: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium earum tu ipse assume, neue alterius fidei committas. Facile enim illum deuinces, si in aperto campo assequaris, quod ille paucos circa se habeat, tu vero tam multa millia virorum, qui dari sibi occasionem cupiunt declarandi quam sint tui nominis studiosi; quod si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se concluserit machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Absalomo autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, vt Chusis consultor magis placeret. qui propere ad Pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit, quodque ipsius comprobatum sit: petiit deinde vt hæc Dauidi per nuncios significarent, adhortarenturque eum vt sine mora Iordanem transiret: ne forte filius, mutata sententia, persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam ante curauerant, vt extra vrbem latenter filij, renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur, ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferentem quid Absalomo decretum sit: mandaruntque, vt quantum possent, properarent Dauidi hæc indicaturi. qui euestigio cum patrum mandatis, vt pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Absalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt hoc mature Pontificum filij, & diuertentes à via publica in propinquum vicum agri Hierosolymitani nomine Bocchuram se dederunt, ibique mulierem quandam rogauerunt vt se absconderet. ea mox demissis per funem in puteum, os eius velleribus contexit: rogataque à superuenientibus persecutoribus num eos vidisset, conspectos sibi non negauit, accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat: & si modo alacriter persequantur, fore, vt eos comprehendant. Illi diu frustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier vero, vbi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rursum extractos cœptum iter continuare iussit. Illi quanta potuerunt festinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Absalomi conatus illi renunciauerunt: qui suos confestim Iordanem transire edicit, quamuis nox esset, nihil cunctati passus. Porro Achitophel vbi suum alterius consilio posthabitum vidit, conscenso iumento Gelmonem patriam petiit. Ibi conuocatis omnibus domesticis, expositis eis quæ Absalomo cõsuluerat, addens quoniam non persuasisset, certo se breui periturum. Dauidem enim omnino superiorem

Achitophelis cõsilio suadentis Israelem bellũ præsentium Chusi se opponit.

Chusi sanctitas, quod etiã Achitophelem vere cõsiliũ, recipitur.

Sadocus & Abiatharus filios ad Dauidẽ mittunt,

Pontificũ filij ad Dauidem mitti, in puteum sese abscondunt,

Dauid de Absalomi conatibus certior fit, cum suis Iordanem transit.

hoc

hoc bello fore, & amissum regnum recepturum esse. Præstat igitur, inquit, magno animo, vt virum ingenuum decet, e vita exire, quam Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, excarnificandum se præbere. His dictis in penitissimas ædes digressus, se ipse suspendit, atque ita Achitophelem, suopte iudicio tali mortiaddictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterum Dauid, superato, vt diximus, Iordane, peruenit Castrum, pulcherrimam ac munitissimam eius tractus. ibi cum summa beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus est, partim præsenti hominis necessitati motis, partim reuerentia priscinæ felicitatis. Fuerunt autem hi: Barzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Mabhirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victum pertinebat, largiter regi cum suis præbebant, vt nec lecti strati eis deessent, nec panis ac vinum, quin & carnium copia semper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad lassitudinis refectionem opus esset. Interim Abesalomus coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, constitit non longe à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi præposito exercitui cognato eius Amasa. prognatus enim erat patre Iothar'a, & matre Abigæa. hæc vero & Saruia Ioabi mater, sorores erant Dauidis. Rex autem recensitis, qui circa se erant, compertoque numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesolomus prior ipsum aggrediatur, sed creatis tribunis, diuisoque in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidem & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum autem volentem adesse in exercitu amici prohibuerunt, idque prudentissima ratione. Si enim, eo præsente vincerentur, nihil spei reliquum fore, quod si vna parte exercitus victi, cum cætera ad ipsum refugissent, reparandarum virium facultatem non defore, alioquin etiam hostem suspicatum, alium exercitum circa regem esse. Placuit hoc consilium: itaque persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorum strenuam ac fidelem operam sibi nauarent: & vt post victoriam filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret. atque ita precatus illis victoriam, exercitum emisit. Cæterum cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suam explicuisset in planitie syluam à tergo habente, Abesalomus quoque suos contra eduxit: & congressi acriterq; pugnantes multa vtrinque præclara facinora edebant. his dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contra ne Absolomus & hoc priuetur, & patri insuper audacis pœnas det, nihil non vel facere vel pati paratis. Idem cum numero longe præstarent, ignominiosam dacebant tanto pauciotibus Ioabi militibus succumbere. Contra regij vt tot millia profligarent omni ope connixi, tandem vt erat dignum veteranis & rei militaris peritissimis, hostem terga vertere coegerunt. fugientes deinde per saltus & abrupta insequēdo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita vt multo plures in fuga caderent, quā in prælio. Interfecta sunt enim eo die ferme 20000. Plurimi autē in Absalomum ferebantur, insignem tam pulchritudine quam statura corporis. Is veritus ne vivus caperetur, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumque per agitationem ventilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinato implicitum iuuenem suspendit. Iumentum enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quam sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eoque quinquaginta siclos promittente, si illum confoderet, respondit: Nec

Achitophel suo consilio ex præsentia laqueo sibi vitā finit.

Dauid Mahanaim pervenit, vbi cū summa reuerentia ab optimatibus excipitur. Hedio & Rufino cap. 10. 2. Reg. 18

Absolomus Iordanē trāsicit.

Diuiso exercitu Dauid cū Danielem adesse volentem in exercitu amici prohibent.

Mandatum Dauidis de parcendo filio.

Prælium inter Abesalomum & Ioabū.

Fuga & strages exercit⁹ Abesalomi.

Ioabus Abesalomum interimit.

An. mūdi 1920. ante Christū na. 1044

duo millia daturus esset, facerem hoc domini mei filio, maxime cùm omnibus nobis audientibus parci inueni sit precatus. At ille iussit vt indicaret vbinam pendentem viderit, moxque defixo in cor telo eum interemit. Armigeri vero Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde cum receptui cecinisset, Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porro Abesalomus erexerat sibi in valle Regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadiis à Hierosolymis dissitam, quam voluit vocari Manum Abesalomi, dicens, quod etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esse mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodum iam ante diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem pepercit: sicut post loco suo copiosius dicetur.

Absalomi columna marmorea.

CAP. X.

Dauidis iam in regnum restituti status felix.

Chusi victoriæ nūcius ad Dauidem missus ab Achima anteuertitur.

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas vero Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator, dicens non conuenire, vt antehac afferre læta solitus, nunc de morte filij Regem certiorem faceret: iussitque eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad regem perferret. Achima vero denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriam tantum nunciaturus, non etiam Abesalomi mortem, passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit. Sedente autem Rege in porta, & expectante aliqué de prælio nuncium, speculatorum vnus conspecto Achima currente, necdum valens eum agnoscere, ait ad regem, videre se quempiam accurrentem. Cumq; rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo post loqui illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoq; bonum fore nuncium, speculator iam propiorem Achimam nouit atus, Sadoci Pontificis filiū ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profecto hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat: & sciscitante de pugna, lætam victoriam annunciat, rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versis in fugam hostibus cōfestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Absalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quod iubēte Ioabo propere discedendum fuerit, vt victoriam renunciaret. iamq; & Chusis aderat, regem adorans & victoriam annuncians. qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Abesalomo. Hęc verba in causa fuerunt, vt nullum ex ea victoria voluptatem nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima vrbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflictans, ac vociferans, Fili mi, vtinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum autem & Ioabum, audito quod Rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidū ingredi: sed demisso capite lachrymantes, non aliter quam clade accepta veniebant. Cæterum quum Rex aperto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, o Rex? an nescis quod hoc pacto tibi ipse calumniā struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponētes, atque adeo teipsum & fa-

Dauid cognita filij cade a Chusi acriter eum defleri.

1. Reg. 19

Ioabus cū exercitu lugens vrbē ingreditur.

miliam

miliam tuam oderis: ames vero tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare non desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset: sed à te ac tuis liberis initio facto, ad vnum miserabilem in modū perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter pu-
nientibus eos qui nostram vicem miserarentur. Tu vero non pudet hæc facere propter hominem inimicissimum, quicunque esset tuus filius, tā topere in te fuit impius? Desine igitur ab inito luctu, & da te in con-
spectum tuorum militum, & gratias illis age, quod sua virtute hanc victoriam nobis peperernnt: alioqui si qua cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamque vt iam gratius ac verius quam ante lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœstitiam excussit, eumq; ad curam Reipublicæ adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior esse: militi eius conspectus, pro foribus portæ consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hæc ita gerun-
tur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerāt, domum reuersi, nuncios opportune dimiserant, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quam iniquè hoc electo alterū regnum commississent. Itaque debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare vt omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea, curam Reipublicæ suscipiat: De hac re crebri nuncij veniebant ad Regem: isque mox Sadoco & Abiatharo Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iudæ compellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maxime cum is tribulus sit ac consanguineus. pari modo Amasam imperatorem eos alloqui iussit, qui fieret quod cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Speraudam autem illi non solum veniam, quæ iam contigisset, verum etiam vniuersarum copiarum præfecturam, quam Abesalomus ei concesserat. Pontifices vero tum principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostentata Regia pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis, incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ auctoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt, atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ vsque Iordanem amnem illi occurrit. eodem præsto fuit Semeis filius Gere, sequentibus mille viris e tribu Beniamitica: nec non Siba libertus Sauli comitatus quindecim filiis & seruis viginti. Hi vna cum tribu Iudæ pontes ripas fluminis iunxerunt, vt Rex cum suis absque negocio trāsire posset. Vt vero ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidensque ad Regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtque infensus sibi esse desineret, neue recepta potestate in se primum animaduerteret: reputaretq; id quoque, quod erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam implorāti, Abisæus Ioabi frater, satin hoc, inquit, puens ad effugiendum supplicium, quod maledicto in regem diuinitus electum ore es commentus? Tum Rex ad eum versus: Desinite Saruiæ filij, neue nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim vos existimare volo, hanc esse mihi additam regni diem, quam ob rem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunq; modo in maiestatem meam peccauerunt, neq; in quendam ea de causa animaduersurum esse. tu quoque Semei bono animo esto, nihil de supplicio solicites. At ille adorato Rege, cœpit eum præcedere. Post

Tumultus Dauid ob filij luctū excussa mœstitia, prodit in publicū.

Ioabus & Ruffinus Cap. 11. Israeliticum regnū Dauidi iterū offertur.

Dauid Amasæ veniā & vniuersarum copiarum præfecturam concedit.

Iuda tribus ad Iordanē vsq; Dauidi occurrit, & pontē fluminis ripas imagit.

Semeis ve niam consequitur.

An. mundi 2920. ante Christum 1044

Memphibosthus a calumniis Sibæ se purgat.

Dauid Memphibostho veniam & dimidiæ partis bonorũ Sibæ donatorũ, restitutionem promittit.

Berzelæus Hierosolyma, patre se proficisci nolente, cũ Dauide contendit.

Tribus Iudæ, quod insciis Israelitis regem reduxerit accusatio & excusatio.

hæc Memphibosthus Sauli nepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso aç neglecto capillitio. ex quo enim rex profugerat, neque comam totondit, neque vestem purgauit, calamitatem eius non secus quã propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud regem falsò delatus fuerat. is post salutatum & adoratum regem interrogatus ab eo, qua de causa non simul exisset, socius fugæ futurus, respondit, Sibam esse in culpa: Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua non aliter quam alicuius mancipij contempsisse. alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectionem his vti potuissem, nunquã abs te relinqui passus fuissem. Nec contentus meam erga te domine pietatem impedisse, insuper malicioſe ac mendacissime detulit. Sed bene noui quod tua prudentia tales calumnias non admittat: quum iis iniustus, & Deum ac veritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei temporib. versatus sis, licere quoque tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, rocenti etiam tum earum memoria summam potestatẽ assecutus præterea in amicorum ordinem allectum, & mensæ tuæ quotidianæ conuiuam adhibitum, nihilo deteriore conditione quam suum quemuis e maxime necessariis apud te esse voluisti. his auditis neque Memphibosthum punire libuit, neque an Siba calumniator fuerit cognoscere, sed præfatus cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus, habeat sibi totam Sibam, mihi satis est te in tuam regnũ restituturum esse. Berzelæum deinde Galaditam virum magnum ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, dedicentem se iordanem vsque, Rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturũ, nihilque illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura solicitum, rogansque vt sibi cum bona regis gratia liceat suo more domi viuere. quandoquidem iam per ætatem non amplius vllam epulo aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum cæterorumque instrumentorum quibus aulici regii se oblectare solent. Quo ita cunctante rogante, Ve, inquit, dimitto: hunc vero Achimanum filium mecum abire finito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzelæus relicto filio, & adorato rege, omnibusque fausta illi precatus, domum est reuersus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa se habens, & Iudæ tribum integram. Eo venerunt ad illum primores eius regionis sequente magna hominum multitudine: incubabantque Iudæ tribũ, quod insciis ceteris ad regem se contulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes vero tribus Iudæ rogabat, vt æquo animo ferret, quod præuenti essent. Exhibitũ enim hoc officium propter cognationẽ, qua deuinctum sibi feruentioribus studiis prosequerentur. neque enim se hac de causa alia munera accepisse, vt merito ægre ferre deberent, serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cæteratum tribuum Principes, Demiramur, inquiunt, fratres, quod regem vobis proprie cognatum vindicatis, ac si non omnium nostrum cognatus sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse voluit? ergo cum totus populus vndecim partes habeat, vos vnicam, tantoque potiores simus, præter æquum fecistis quod nobis nescientibus ad regem venistis. In hac Principum altercatione

2. Reg. 20 exortus est vir quidã malus ac seditiosus, Sabæus filius Bocchoriæ, tri-

bus

bus Beniamitidis: qui ſublata voce in medio multitudinis exclamauit, Non eſt nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Ieſſæi filium, ſimulque cornicine iuſſo canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum ſunt ſecuti, ſola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hieroſolymorum eſt deductus. Vbi concubinis, cum quibus filius Abeſalomus congreſſus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benigne vt ante adminiſtrari iuſſit, ipſe vero poſthac non amplius eis eſt vſus. Amaſam deinde exercitui præpoſuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iuſſitque vt collectis quantis poſſet è tribu Iudæ copiis poſt triduum ad ſe veniret, vt eum, tradito exercitu cum imperio contra bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior mature nõ rediret. tertia die Rex Ioabo dixit, non eſſe in rem publicam, dilationem Sabæo concedi: ne forte inſtructior factus plus damni det, pluſque exhibeat negocij, quam modo Abeſalomus exhibuiſſet. Non eſt, inquit, vlterius expectandum, ſed cum his quæ nunc ad manum ſunt, copiis, & ſexcentorum cohorte, cum Abiſæo fratre hoſtem perſequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & aſſumpto fratre ac cohorte, reliquisque quitum Hieroſolymis aderant, militibus contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cumque Gabaonem, qui vicus quadraginta ſtadiis à Hieroſolymis abeſt, peruenisſet, obuiam ei factus eſt Amaſa magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusque gladio, accedente ad complectendum Amaſa, de induſtria gladium ſibi à vagina elabi paſſus eſt: eoque mox à terra ſublato, & altera manu barba Amaſæ ceu deoſculandi prehenſa, improuiſo ictu ventrẽ ei perfodit, hominemque confecit, facinus ſane impium, quod bonum & cognatum iuuenem immerentem, propter æmulationem ſummæ præfecturæ & regiæ gratiæ ſuſtulit. Hac enim de cauſa iam ante Abeneri quoque eadem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honeſtum prætextum fraternæ vltionis dignius veniã videbatur: In Amaſæ vero cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæſo enim imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, vno relicto apud cadauer, hunc iuſſit proclamare ad exercitum, Amaſam iure cæſum meritas pœnas dediſſe: qui vero partes Regis fouerent, Ioabum & fratrem Abiſæum eius duces ſequi debere, iacente vero in via corpore, & tota multitudine ad id confluente, & vt fieri ſolet cum admiratione circumſtante, cuſtos translatum illud in villam quandam longe à villa remotam depoſuit, & veſte contexit: quo facto omnes Ioabum ſunt ſequuti. Is quum per totam Iſraeliticam regionem Sabæũ eſſet perſequutus, indicio cuiuſdam cognouit eum eſſe in munita quadam vrbe, nomine Abelmachea qua obſeſſa & circumuallata, iubet militem muros eius ſuffodere & euertere: valde enim irascebatur, quod portas ei clauſiſſent. mulier autem quædam honeſta & prudens, videns patriam in extremo periculo, cõſcenſis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat, qui poſtquam proceſſit, Deus, inquit, Reges & Imperatores creat, vt deleris Hebræorum hoſtibus in pace contineant: tu vero nulla in re læſus, primariam Iſraelitarum vrbem expugnatum veniſti. Tum ille abominatus eius verba, & meliorem ſibi mentem precatus, negauit ſe vel vnum è plebe occiſum cupere, tantum abeſſe vrbem tam egregiam exciſam velit: & ſi ad ſupplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi rebellis, omiſſa oppugnatione confeſtim ſe inde exercitum abducturum. His auditis mulier Ioabum rogat, vt pauliſper ſuſtineat, pollicita illi caput hoſtis ſta-

Sabæus homo ſeditioſus auertit Iſraelitas a Dauide.

Dauidis concubinæ a filio ſtuprata alio traducũtur.

Ioabus cõtra Sabæum paucis copiis Amaſa in colligẽdo exercitu cunctãte, mittitur.

Ioabus Amaſã iugulat.

Ioabus Sabæum in vrbe Abelmachea circũuallat.

Mulier Ioabo vtilẽ quam inſtitum cõſeruatos euerſuro, obprobrat.

Conditio obsidionu soluenda a Ioabo proposita.

tim e mœnibus deiiciendum: moxque ad ciues reuersa, Vultis, inquit, mali male perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eumque pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia, regnare, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui resistere? Quibus verbis persuasi, præciso capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: confestimque signo receptui dato dux obsidionem soluit: & Hierosolyma reuersus denuo vniuersis copiis Imperator præficitur. Banaias quoque sagittariis & sexcentorum cohorti à Rege præponitur. Adoramus quæstor tributis recipiendis constituitur. Sabathes & Achilaus Commentariensium fiunt Principes. Susa scribis præpositus, Pontificatus quoque Sadaco & Abiatharo mansit.

Suppliciū de Sabaeo sumptum.

Officia a Dauide distributa.

Hedio & Rufinus cap. 12.

2. Reg. 21

Fames ob iuramentū violatum, Israelitis immissa.

An. mūdi 2924. Ante Christū an. 1040

Post hæc fame regionem premente, Rex supplex à Deo petiit, vt populum miseratus causam atque remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per Propheras, postulare Deum, vt Gabaonitæ vindicentur, quos Saulus Rex deceptos præterius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim Iesus Imperator & senatus iurauit, violauerat. Quamobrem si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permittat Rex, fore vt placatus Deus populum præsenti calamitate eximat. quod posteaquam ex Prophetarum relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerent ad supplicium, Rex perquisitos eis tradidit, Memphibosthо tamen Ionathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitum est, in eos animaduerterunt? confestimque pluente Deo terra posito squalore ad pristinam fertilitatem rediit, populusque copia rerum vt ante fruebatur. Aliquanto post Rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis congressus, dum victos auidius persequitur, vltra cæteros solus est longius prouectus, hunc iam lassum consp icit Agmon filius Araphi, vnus è Gigantum sobole, indutus loricam circulis consertam, & lanceam gereus trecētos siclos pendentem, accinctusque gladio: & conuersus e fuga haud dubie confeciſſet Regem, ni Abisæus Ioabi frater repente superueniens eum protexisset iam prostrātum, & hostem trucidasset, quo Regis periculo grauiter commotus est exercitus, & duces iureiurando eum deinceps erūt, ne in posterum cum aliis interesset prælio, ne, si propter fortitudinem & audaciam humanam aliquid ei contingeret, populus ea felicitate, quam ex ipsius administratione percipiebat, orbaretur. Cumq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram vrbem cōuenissent, Rex quam primum hoc cognouit, exercitum contra eos confestim ire iussit. in hac expeditione egregiam laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chettæus, vnus è fortissimis Dauidis militibus, complures enim qui se de gigantum genere iactabant, & viribus eximiis insolescebant, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tum Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibusq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à Rege, optime se gessit Nephanus cognatus ipsius. singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorum congressus, occiso illo effecit, vt reliqui terga verterent: multiq; hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castra metati sunt ad quoddam oppidum non procul Hebræorū finibus: fuitq; in eo exercitu vir statura cubitorū sex: cui seni digiti erāt in manibus ac pedibus. Huic ex Regis exercitu Ionathas Samę filius solus se opposuit, stratoq; aduersario maximū momētum attulit, & ipse fortissimi viri laudem retulit. nam & hic barbarus oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc prælium cum gente fuit vltimum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterū Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario genere car-

Ioabo proposita.

Supplicium de Sabaeo sumptum.

Officia a Dauide distributa.

Hedio & Rufinus cap. 12.

2. Reg. 21

Fames ob iuramentū violatum, Israelitis immissa.

Septem virie Sauli progenie ad suppliciū Gabaonitu traduntur.

Dauid in vitæ discrimen vocatus ab Abisæo liberatur.

Dauidi, vt prælium abstineat: suadetur.

Heroes Dauidis.

Sobacchus, Nephanus.

Ionathas.

Septem virie Sauli progenie ad suppliciū Gabaonitu traduntur.

Dauid in vitæ discrimen vocatus ab Abisæo liberatur.

Dauidi, vt prælium abstineat: suadetur.

Heroes Dauidis.

Sobacchus, Nephanus.

Ionathas.

Ie car-

re carminum odas & hymnos in honorem Dei composuit, partim trimetro versu, partim pentametro: instrumentisque musicis comparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudem Dei decantare, tam Sabbatis diebus quam in cæteris festiuitatibus. Species autem instrumentorum hæ fuere: cynnira decem chordis intenditur, & plectro pulsatur, nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cumque his aderant & cymbala ærea, bene magna atque lata: quod sane de prædictorum natura, ne prorsus ignorentur, dixisse sufficit. Porro Rex fortissimos viros circa se habuit, sed maxime insignes præclaris facinoribus
10 sui. quorum quinque tantum virtutem commemorabo, facili ex his de reliquis coniectura. tales enim erant hi qui possent vel regiones subigere, vel magnas gentes debellare. Primus Iasæmus filius Achemæi, qui non semel in aciem hostium irruens non prius à cæde abstitit, quam nongentos occideret. Post hunc Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum Rege in Araſmo. Hic in quodam prælio Israelitis multitudine hostium territis & in fugam versis, solus locum suum non deseruit: & congressus cum hostib. multos interfecit, adeo vt cruore gladius eius ad dexteram adglutinaretur: quo viso reuersi in prælium Israelitæ cedêtem iam hostem vrgendo admirandam ac celebratam victoriam retulerût, Eleazaro sternente, vulgo vero militũ prostratos spoliante. Tertius erat Isi filius Sebas. hic quoq; cum bello Palæstino in loco qui Maxilla dicitur acies ex aduerso constitissent, Hebræiq; rursum territi loco cederêt, solus in acie vicem hosti se opposuit: & non paucis letho datis, reliquos impressionem eius nõ sustinentes, in fugam effusos insectatus est. Hæc fuerunt facinora quæ hi tres in prælijs ediderunt. Eo vero tempore, quo Rege Hierosolymis agente Palæstinorum exercitus vsq; ad vrbem accessit, & dum ille consulturus Deum de bello, arcem ascendit, in ea valle castra metatus est, quæ XX. stadiorum spatio vsq; Bethlema pertinet. dicente ad amicos: o quam bonam aquam habemus in patria mea, maxime in cisterna portæ vicina: o si quis eam mihi afferret, id certe mallem quam multũ argenti accipere: tres isti his auditis, euestigio ex currerunt. & cũ per media hostium castra Bethlema peruenissent hausta aqua per eandẽ viam ad Regem sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatem eorum contemnere. eam aquam rex bibere noluit, dicens, periculo sanguinis emptam, & ob hoc sibi nõ conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater, Abisæus, qui vna die DC. hostes interemit. Quintus Banaias, genere Sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumq; confecit. Rursum ex prouocatione, cum miræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem cõfodit: quo insignior fuit victoria, quod adhuc viuenti ademptis armis, prius eum spoliauit, mox propriis armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certe conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quod angustum esset, videbat breui fore, vt id niuibus oppleretur: atque ita deplorato exitu, & salute, rugire occepit. Banaias autem forte fortuna iter faciẽs, accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec detetiores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid volens cognoscere, quantus
50 militum numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Mosis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisicium, iussit Ioabum imperatorem, vt iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coë-

An. mundi 2924. ante Christũ nat. 1040

2. Reg. 20 Dauid Poeta.

Instrumẽta musica Dauidis.

2. Reg. 23 Triginta ex Dauidis Heroes.

Essæmus. Eleasar.

Sebas.

Heroes tres per hostiũ castra excurrunt, in Bethlehem aquã hauriunt, & Dauidi afferunt.

Abisæus. Banaias. Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta cõfodit.

Banaias Leonẽ exanimat.

Hodie & Ruffinus cap. 13.

2. Reg. 24

Dauid Ioabū ad peragendum censum ire iubet.

Numerati populi summa.

Dauid tribus malis propositis pestem eligit.

An. mūdi 2940. Ante Christū ann. 1034

Ingēs Hebræorum strages ob pestem a Deo immissam.

Dauid pro innocente erat populo.

Mandatū de altari exstruēdo Oronnæ Iebusæi Sup. li. 7. cap. 3.

Ophrona dictus.

Oronna a rē Dauidi donat.

git sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarum regione, & cognito quanta esset populi multitudo, post nouem menses & viginti dies Hierosolyma reuersus ad Regem numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum vocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoscens in Deum se peccasse. Erat autem reliquorum Israelitarum numerus nongenta millia, duntaxat eorum quiad militiam essent idonei. In Iudæ vero tribu quadringenta millia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem, quod Deum offendisset, supplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum Prophetam ad eum misit, tres optiones offerentē, vt ex his quam mallet eligeret, aut famem per septennium duraturam, aut bellum per tres menses iniquo marte cum hoste gerendum, aut pestilentiam per triduum in Hebræos sæuituram. Illo vero hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionem, & Propheta vrgente ad celerem responsionem, vt Deo renunciare posset: Rex cogitans, quod si famem peteret, sui magis quam aliorum rationem habuisse videri posset, quādoquidem ipsi nihil periculi esse multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quod si per tres menses ab hoste vinci elegisset, sic quoque sibi consuluisse qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æque ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus Dei, quam in manus hostium. Hæc ita, vt audiuit Propheta Deo renuncianre, pestilentia in Hebræos ingruit, ita vt variis modis absumerentur, nec facile esset morbum cognoscere. mors enim vna erat, sed plurimis & incompertis causis homines rapiebat. alius enim post alium efferebatur. & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. quidam enim repente cum vehementi dolore, & amaro cruciatu animam exhalabāt. alij paulo lentiori vexati malo ne curationem quidem ferre poterant: sed inter officia medicorum exspirabant. alij subito tenebris ob oculos obortis, ceu præfocati exanimabantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nōdum absoluta commoriebantur. quo factum est vt a matutina hora vsq; ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta. iamque genius à Deo missus Hierosolyma petebat eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum Rex saccum indutus & humo prostratus, supplex orabat Deū, vt pestem sedaret, & iam mortuis contentus de cætero quiescret, inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum: sese esse pastorem pœna dignum, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret, Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missoque ad eum Gado propheta, mandauit vt consestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna vero circa trituram frugum occupatus, vt regem vna cum omnibus filiis accedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis: quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrem hetus ad seruum accederet, ait se velle aream eius emere, vt in ea Domino altare construeret, & sacra faceret. at ille & aream & aratra & boues in holocautoma gratis largiri se dixit, precarique vt Deus libens ac propitius hoc sacrificium admittat. Rex vero gratam sibi eius simplicitatem

ac magnanimitatem professus, voluit vt precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis offerre sacrificium. Oronna vero dicente, facturum se quicquid Rex vellet, aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructoque ibi altari, sacrificia & holocautoma super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit. quo facto Deus placatus, propitius vt ante est redditus. Erat autem is locus in quem olim Abrahamus filium, vt holocautoma faceret, adduxerat, & cum iamiam iugulándus esset puer, aries repente astans altari apparuerat: qui pueri vice fuit mactatus, vt iam ante scripsimus. Dauid autem cum animaduertisset se exauditum, & gratum fuisse sacrificium, decreuit totum illum locum altare vniuersi populi appellare, & Deo templum ibi exædificare: quam eius vocem Deus in ſururum ratam esse voluit. mox enim propheta ad eum misso, illic templum exstruendum prædixit à filio, quem regni successorem esset relicturus. Post hanc prophetiam iussit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorum centum & octuaginta millia. ex his constituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad conuehendos lapides deputauit, ex quibus tria millia & quingentos operariis præfecit. magnam quoque vim ferri ac æris ad horum operum vsum congessit: materiemque cedrinam multam & prægrandem, Tyriis & Sidoniis hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat, dicebatq; suis amicis, hæc ideo se apparare; vt filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret, & non tum demum eam comportare necesse haberet, adhuc per ætatem rudis talium negociorũ, sed omnibus in promptu sitis facile opus absoluat.

Precium pro area datur.

Hedio & Ruff. c. 14. Architecti templi exstruẽdi. 1. Par. 22. Dauid magnam vim ferri, aris & lignorum comportat.

CAP. XI.

Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit.

Extructio templi Solomoni mãdatur.

ACcito deinde Solomoni filio mandauit, vt quam primum regnum adeptus esset, templum Deo construeret, dicens se id voluisse quidẽ, sed oraculo prohibitum quod propter crebra bella cruentus haberetur, prædictumq; sibi id ædificium à fatis destinatum filiorum natu minimo, qui Solomon esset appellandus: quem non aliter quam filiũ patri ipsi Deo curæ futurum: atque etiam totam Hebræorum regionem hoc Principe felicem fore, & inter cætera bona, id quod omnium est potissimum, pacem habiturum, vtpote alienam non tãtum ab externis bellis, verumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quandoquidem a Deo designatus es rex, antequam natus, da operam, vt alioquin etiam dignus iis eius prouidentia, pietatem colens & iustitiam atque fortitudinem, & præcepta eius legesque per Mosem traditas obseruans, & ab aliis eas violari non permittens: & insuper templum quod te regnante strui sibi voluit, cura vt sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi relinquam. Scito sane auri quidem collecta decem millia, argenti vero talentorum centum millia, æris item ac ferri tantum congessi, quantum vix numero comprehendi possit: & ad hæc lapidum & lignorum materiem copiosissimam. Habes præterea multa millia fabrorum lignariorum & cæmentariorum; & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, eumq; perpetuum protectorem habebis. Post hæc adhortatus est principes populi, vt in ea structura filium adiutarent, & securi de omnibus aduersitatibus, cultui tantum diuino vacarent, percepturos enim pro hac pacem & bonum ac legitimum Reipublicæ statum, quæ præmia piis ac iustis Deus solet reddere. Postquam autem absolutum fuerit templum, iussit Arcam in eo reponi, cæteramque

Dauid Solomonem vt Deum colat, hortatur. Thesaurũ ad templi structurã congestus. Adiutores Solomonis in templo exædificãdo. Mandatũ de Arca, cæteraque supellectile in templũ reponenda.

An. mũdi 2930. Ante Christũ na. 1054 *Hedio & Ruff. c. 15 3. Reg. 1.*

sacram supellectilem, cuius receptaculo iam pridem templũ debuerat exstrui, nisi patres mandatũ Dei neglexissent, qui præceperat, vt quamprimum hostilem terram occupassent, templum illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tam ad filium, quam ad Principes. Prægraũte autẽ iam senio, & corpore per ætatem frigescẽte, alliosus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: quumque ex communi medicorum consilio decretũ esset, vt lectissima e formosis totius regionis virginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuenta est in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum rege cubitans, nihil aliud quã recalefaciebat eum: iam enim præ senio ad venereas res elanguerat. sed de hac virgine paulo post incidet mentio. Cæterum quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægithna ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quod ambitionẽ attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit, vt sibi Principatum deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac nescitatus quidem est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autem habebat Adonias Ioabum imperatorem & Pontificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius reistebant, Pontifex Sadocus & propheta Nathan, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus & manus fortissimorum. Porro Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis regiis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos vero qui Pontificis & Nathanis prophetæ & Banaiæ satellitum præfecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare insciente Dauide: suasitque vt tam propriæ saluti, quam filij regno cõsuleret: ingressaque ad Dauidem sola diceret ei, quod ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum Rege se quoque superuenturum propheta pollicitus est, & verbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & regem adit. Quo adorato impetrataque dicendi copia, omnia sicut propheta sibi monuerat indicauit, expositque ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum Pontificem Ioabumq; principem exercitus vocauerit, & filios regios absq; Solomone ac eius necessariis amicis. addebat etiam totum populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: vt cogitet rogans, quod se defuncto mori necesse esset tam ipsam quam Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularij nuntiãt Nathanem venisse vt regem viseret: statimque admissus percontabatur, num hodie regem declaret Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulantes cum plausu & hilaritate, fustis acclamationibus perpetuum imperium nouo regi ominari. Sed neq; me, inquit, vocauit, nec Sadocum Pontificem aut Banaiam satellitio tuo præpositum. quare æquum est, vt ab omnibus sciatur, num hæc gerãtur ex tua sententia. His auditis rex iubet acciri Bethsaben, excesserat enim cubiculo prophetã veniente. qua introgressa: Iuro, inquit, tibi maximum Deum, regnaturum tuum filium vt iam ante iuraui, eumque in solio meo sessurum, idque hac ipsa die. Ad quæ verba cum mulier adorato Rege longam ei vitam esset precata, Sadocum accersit Pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt assum-

Adonias affectat regnum.

An. mũ. 2931. ante Chri. na. 1053. *Bethsabe studium. Adonia, sic suadẽte Nathane, Dauidi indicat.*

Salomoni iuramento regnũ promittitur.

sumto Nathane propheta & cohorte regia, impositoq; filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbẽ illum deducerent ad fontem Gion: vnctumq; sacro oleo regem declararent. hoc autẽ munus Sadoco Pontifici, & Nathanæ prophetæ iniunxit: mandauitque vt inuecto per mediam vrbem præcinente tubicine prolequentium multitudo acclamaret, in æternum Solomon Rex in solio regio sedeat: vt notum fiat vniuerso populo, regem eum à patre declaratum. Solomoni vero præcepta imperãdi dedit, vt iuste & pie præsit tum Iudæ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mora eũ in regiam mulam imponit: & deductum extra vrbem ad fontem, oleoq; vnctũ: rursum in eam cum faustis acclamationibus introducunt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: moxque adductum in regiam, in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatemq; animum adiecit, choris & tibiis sese oblectans, vt præ concentu instrumentorum terra simul ac aer resonaret. Vt vero has voces Adonias & eius conuiuæ audiuere, vehementer iunt perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere vel lonitum illum vel tubam. Cumq; nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurit ad eos Pontificis Abiathari filius Ionathas: & cum Adonias libenter visum iuuenem bonum nuncium ominatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & regis voluntatem expoſuit. quo audito protipiunt se omnes e conuiuio, & suam quisque domum diffugiunt. Adonias autem veritus ne rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad altare confugit, & hoc apprehento se tutabatur. quod vbi ad Solomonem est perlatum, quodq; rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuriæ, & securitate impunitatis: clementer simul ac prudenter præteriti quidem errati veniam ei concessit: sed prædmonito vt caueret in posterum: alioqui, si amplius aliquid nouare deprehẽderetur, ipsum sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illum ex asylo educerent. qui cum venissẽt, nouumque regem adorassẽt: iussit eum domum suam abire nihil solicitum, ac in reliquum curare vt vir bonus sit, quãdoquidem hoc ipsi maxime expediat. Dauid autem volens eum totius populi regem declarare, conuocat principes Hierosolyma, vna cum Sacerdotibus ac Leuitis, quibus recẽsitis inuenit eorum, qui trigesimum annum excederent, XXXVIII. millia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter mille tupta viginti millia: iudices vero populi & scribas eorum sex millia: ianitorum vero domus Dei quatuor millia: tantundemq; eorũ qui hymnos Deo canerent, & instrumentis Musicis à Dauide vt diximus in hoc præparatis vterentur. Hos diuisit in cognationes & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, viginti quatuor eorum cognationes inuenit: ex Eleaza i familia sexdecim, ex Ithamari octo. Instituitque vt vna cognatio ministraret Deo per dies octo, à sabbatho vsque sabbathum: atque ita sortitio facta est omnium cognationum in præsentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari Pontificum & omnium Principum. & cuius prima sors exiit, descripta est cognatio prima. & post hanc secunda, deincepsque vsque vigesimam quartam: quæ quidem diuisio durat vsq; in hodiernũ diem. Leuiticam quoque tribum in partes viginti quatuor diuisit: & sortitione facta & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obuenerunt. Præcipuus autem honos Mosis posteris est habitus. Cõstituit enim eos sacerdotes thesaurorum Dei & donariorum quæ Reges solent dedicare. instituitque vt vniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per suas quisque vices interdiu noctuque circa cultum diuini numinis versarentur, sicut olim à Mose præscriptum fuerat. Posthæc totas copias

An. mũdi 2931. Ante Christũ na. 1033.

Salomon in Regem vnctus, in solio patern o collocatur.

Adonias ex conuiuio se proripiens, ad altare cõfugit.

Dauid Leuitas numerat eorumq; officia attribuit.

1. Par. 2. *Diuisio Sacerdotũ in 24. cognationes.*

2. Par. 24 *Leuitica tribus in 24. partes diuiditur.*

Thesauri diuini custodes, Mosis posteri.

An. mũdi 2931. Ante Christũ an. 1073. 1. Par. 26

in duodecim partes digeſſit, eiſque tribunos, centuriones & præfectos aſſignauit, continebat quæque pars millia viginti quatuor: voluitque vt ſingulæ ſingulis menſibus ſtationem agerent circa regiam Solomonis, vna cum tribunis ſuis ac centurionibus: & cuique ſuum ducem præfecit, virum iuſtum & ſpectatę bonitatis. quin & theſauris & vicis & agris, eorumque cultoribus, & armentis cum ſuis paſtoribus præfectos attribuit, quos nominatim recenſere neceſſe non habeo. Poſtquam autem omnia ſicut diximus ordinauit, aduocatis in concione magiſtratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos ſingulis exercitus ſui partibus præpoſuerat, adhæc omnibus qui negociis & facultatibus regiis præerant e ſuggeſtu celſiore in hunc modum multitudinem eſt alloquutus. Fratres & populares, notum vobis eſſe volo, quod cum decreuiſſem templum exſtruere, multum auri eum in vſum & argẽti centum millia talentorum comparaui. ſed Deus ipſe per prophetam Nathanem me vetuit, eo quod bellis quæ pro libertate veſtra geſſi, dextrã hoſtili cruore contaminauerim: & filium meum regnique ſucceſſorem templum ſibi iuſſit extruere. Nunc igitur quando quidem ſcitis quod etiam maiores noſtri Iacobi filij quum duodecim eſſent, Iudas tamen conſenſu omnium principatum obtinuit, & mihi cũ ſex fratres eſſent, poſthabitis illis Deum ad me regnum detuliſſe, neque eorum quenquam id factum inique tuliſſe: ita ego quoq; poſtulo, vt Solomone imperium conſecuto, cæteri mei filij nec cõtra illum nec inter ſe inuicem ſeditiones agitent, ſed ſcientes hunc diuinitus electũ, libenter eius dominio ſint ſubiecti. Cum enim æquum ſit, ſi Deus ita velit, vel externos ferre dominos, quanto magis gratulari & fauere decet fratri, non ſecus quam eiuſdem honoris participes. Ego ſane nihil magis in votis habeo quam vt promiſſiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem ſub Solomonis regno manet, quam primum totam eam occupet, & in perpetuum in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurum eſt, & omnia recte euenient, ſi tu filii mi pietatis & iuſtitiæ, patriarumq; legum cuſtodem geras: alioquin ſi ha non ſeruẽtur, nihil niſi triſte eſt expectandum. Hoc ſermone finito inſpectantibus omnibus Solomoni templi deſcriptionem ac formam dedit, in qua fundamẽta & cellę tam inferiores quã ſuperiores, earũq; numerus & quantitas accapitras deſignabatur: tum quo pondere quæq; vaſa tam aurea quam argentea fieri deberent præfiniuit, hortatuſque eſt eum vt ſummam diligentiam ad hoc opus adhiberet: ſimulque principes & tribum Leuiticam, vt eum adiutarent, tum propter ætatem nondum ſat maturã, tum quia diuinitus & ad regnum eſſet electus, & ad templum ædificandũ. quam quidem fabricam nequaquam fore difficilem, plæparata per ſe iam ante materia, multis auri talentis, plurimis item argẽti. & trabibus fabrorumq; & cementariorum multitudine. & ſmaragdis aliiſq; omnis generis gemmis. Poſtremo nunc ſe in hunc vſum ex proprio fiſco erogare alia tria millia talentorum auri puriſſimi, ad exornandum adytum & curtum Dei cherubinos, quos oporteret ſupra Arcam ſtare eamq; protegere. Poſtquam autem Dauid finem loquendi fecit, ſecuta eſt magna alacritas principum & ſacerdotum, & tribus Leuiticæ, de ſuo quoq; cõferentium, & multa liberalitate ac magnifice pollicentium, obtulerunt enim ſe contributuros talentorum auri quinque millia, & ſtateres decies mille, argenti vero C. millia, ferri quoq; talentorum multa millia & ſi cui lapillus aliquis erat pretioſus, afferebat & tradebat in theſauros reponendum, quorum curæ præpoſitus erat vnus e Moſis poſteris nomine Ialus. Ea res magna voluptate affecit totum populum, & maxime Dauid viſa principum & ſacerdotum reliquorumq; omniũ promptitu-

Copia in partes duodecim congeſta.

Dauid principibus tribuũ conuocatis Solomonem commendat.

1. Par. 28

Forma tẽpli extruendi Solomoni datur.

Principes Iſraelitarum ingẽtẽ vim auri, argẽti, æris & ẽmarũ ad tẽpli ſtructurã ferunt.

1. Par. 29

dine

dine, elata voce Deum laudauit, patrem ac conditorem huius vniuersitatis appellitans, fabricatoremque rerum tam humanarum quam diuinarum, & præsidem ac gubernatorem generis Hebræorum, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi commissi. Post hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimque filio mentem bonam & iustam, omnique virtute præditam: iussit vt populus quoque Deo laudes persolueret. Illi vero prostrati humi Deum adorauerunt: versi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti vero die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis in holocautoma oblatis: ad pacifica quoque sacrificia multis millibus victimarum mactatis: & tota ea die Rex vna cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomonque denuo est inunctus, & legitimus Rex declaratus: simulque Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regia Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

An. mũdi 2931 Ante Christũ natum 1033.

Sacrificia & festiuitas in regni Solomonis cõfirmatione instituta.

CAP. XII.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

PAulo autem post Dauid accedente ad senium morbo videns iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illum est affatus. Ego fili, fato vocante ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quique post erunt communem ingredior: quam remeari non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus, iterum atque iterum te moneo, quæ & ante consului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum, qui te hoc regno cohonestauit: vtq; custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosem demisit: & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliaue affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te vertet. Quod si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnum in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abnerum Neri filium, & Amasam filium Iethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes, quandoquidem hactenus pœnam euasit, quod mecum esset potentior. Commendo tibi etiam Berzellæi Galaaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officiis quæ pater illorum in me exulem liberaliter congessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea Geræ filium Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuiciis quando castrum petebam, moxque ad Iordanem occurrens, fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occasionem rationabilem nactus punito. His mandatis filio de Republ. & amicis, & eis quos punitos volebat, expirauit, exactis septuaginta vitæ annis, postquam regnasset apud Hebronem tribui Iudæ imperitans annos septem & menses sex, Hierosolymis vero vniuersæ regionis Rex annos triginta tres. vir optimus & omnibus virtutibus præditus, quas Regem tot gentium incolumitati prospicientem habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminibus pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obiiciebat, exemplo suo militem ad præclara facinora excitans, & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens. idem in consiliis prudentissimus, & egregie callens

Hedio & Ruffinus cap. 16. 2. Reg. 2. Dauidis ad Solomonem postremũ alloquiũ.

Dauid Solomoni Ioabum puniendum mandat.

Barzellai filios Solomoni Dauid commendat.

Semeii quomodo puniendus.

Anni ætatis & regnorum, sic virtutes & diuitiæ Dauidis.

An. mũdi 2931. Ante Christũ natum 1033.

quid in præsens, quidve in futurum conduceret. ad hæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate vnquam ab æquitate defiexit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quantas nullus alius Rex vel Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, præter solennia illa in Regum funeribus, illatis etiam in monumentum eius maximis diuitiis, quarum magnitudinem facile sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCCC. Hyrcanus Pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, Demetrii filio, volens pecuniam ei dare, vt abducto exercitu obsidionem solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorumque parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursum post multos annos elapsos Herodes Rex alia cella aperta, magnam pecuniam sustulit. ad loculos tamen qui Regum cineres continent, neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientibus monumentum inueniri nequiret. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

Sepultura Dauidis & Salomonis.

Hircanus ingentē pecuniæ summam ex Dauidis sepulchro asfert.

Herodes Dauidis sepulchrū spoliat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Octauus.

SVMMA CAPITVM LIBRI VIII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.*

II. *De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quodq; primus Hierosolymis templum ædificauerit.*

III. *Solomone defuncto populus a Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem facit.*

IIII. *Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptum transportauit.*

V. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quod Basanes Hieroboami generis exstirpator ipse regnum occupauerit.*

VI. *Æthiopū irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.*

VII. *Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.*

VIII. *Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu, profligatur.*

IX. *De Iosaphato Rege Hierosolymorum.*

X. *Achabus a Syris bello lacessitus in prælio victus occiditur.*

CAP. I.

Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

An. mũdi 2931. an. Christũ nat. 1038.

IE Dauide igitur & eius virtute, quantorumque bonorum suæ genti autor fuerit, & quantis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo volumine docuimus. Cæterum posteaquam Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus solet, fastis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnum bene administratum diuturnam senectutem. Adonias vero qui etiam viuente patre occupare conatus est regnum, accessit ad Regis matrem, eamque blande salutauit. Qua quæzẽte, nunquid venisset quod opera sua opus haberet, omniaq; benigne pollicente, orsus est dicere, ipsam quoque nosse, quod tam ætatis prærogatiua, quam populi consensu regnum sibi deberetur; sed quoniam Deo visum sit id trãsferre in filium eius Solomonem, se quoq; libenter ferre illius dominationem, & contentum esse præsenti conditione, rogauit deinde, vt apud fratrem pro se intercederet, eiq; persuaderet, vt bona eis pace liceat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc virginem, quod pater præ senio congredi cum ea non valuisset. Bethsabe vero promittit operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eum sperare voluit, tum quod Rex vltro fratri gratificari cuperet, tum quod eo preces matris essent accessuræ: atq; ita plenũ spe hominem dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum Rex occurrisset, complexuque eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitque alteram matri à dextris poni. Quæ postquam consedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neq; tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille, iuberet quidquid vellet, pium enim esse matri quidlibet cõcedere: nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturũ suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere. tum illa rogat, vt virginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At Rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mirarique se quod nõ eadem opera postularet, vt regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum Imperatorem copiarum. & Abiatharum Sacerdotem. Moxque accito Banaia præfecto satellitum, mandauit ei vt Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo Sacerdote, Te, inquit, supplicio eximunt tum alii labores acti cum meo patre, tum illud præcipue, quod vna cum eo Arcam transtulisti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neque hic maneas, neque in conspectum meum venias: sed abi in patriam tuam, & illic rure viue, atque ibi vsque ad mortem dege, quandoquidem talia commisisti propter quæ indignus es vt honoribus fruaris. Ob hanc itaque causam ablatus est sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prædixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phinees ad Sadocum. Cæterum eo tẽpore quo Pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia Pontificem, ex Phineesis gente priuatam vitam egerunt hi: filius Ioseph Pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami vero Marzothus, & Marzothi Arophæus, Arophæi Achitobus, cuius fuit Sadocus qui primus Dauide regnante Pontifex est creatus. Porro Ioabus Imperator audita nece Adoniæ, valde extimuit. eius enim amicitiã magis quam Regi,

Solomon post obitũ Dauidis Rex Israelis.

Adonias cum Abisace coniugium expetit.

Adonias interficitur.

Abiathar Sacerdotali honore priuatur.

Genealogia Pontificis Sadoci.

colue-

An. mūdi 2921. an. Christi nat. 1033.

coluerāt, & ideo non immerito male ſuſpicans ad altare confugit, impunitatem ſe inde qua ſiturum exiſtimans, propter notam Regis erga Deum pietatem. Qui poſteaquam de Ioabo renūciatum eſt, miſit Banaiam, qui citaret eum ad ſuum tribunal cauſam dicturum. Ioabus autem negabat ſe fanum relicturum, ſed ibi potius quam aliàs moriturū. Hoc eius reſponſo per Banaiam accepto, Rex iuſſit, vt inibi caput eius ita vt vellet abſcinderetur, & hanc pœnam lueret pro duobus imperatoribus, quos contra omne fas peremerat. Corpus vero ſepeliri, vt peccata eius apud poſteros manerent, ipſe vero ac pater innocentes eſſent, quod ad Ioabi mortem attinet. Banaias vero exſequutus mandatum, ipſe in imperium copiarum ei ſucceſſit. Poſt hæc abrogato Abiathare Pontificatu, Rex ſolum Sadocum id ſacerdotium obtinere voluit. Semei deinde imperauit, domo Hieroſolymis exſtructa inibi apud ſe manere, interdicto Cedronis torrentis tranſitu: aut ſi ſecus fecerit, eſſe capite multandū. nec contentus interminatione, iureiurando hominem ad id mandatum ſeruandum adegit. Semeis vero profeſſus ſibi gratiſſimum hoc regium mandatum, & iuratus facturum ſe imperata, patria relicta Hieroſolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, cum audiſſet duos fugitiuos ſuos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiſcitur. Rex autem poſteaquam intellexit eum vna cum illis reuerſum, ægre tulit non præſcriptū modo ſuum contemptim habitum, ſed Sacramentum etiam Dei violatum. Accitoque mox, Nonne tu, inquit, iuraſti te nunquam me derelicturum, neque ex hac vrbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurii, vir peſſime, ſed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum es debacchatus: vt ſcias quod nihil lucretur nocentes, etiam ſi non ſtatim poſt peccatum puniantur, ſed per omne tempus quod propter impunitatem ſecuri ſibi videntur, creſcit illorum pœna quam iamdudum ſunt promeriti. atque ita Semeim iuſſu Regis Banaias interfecit. Solomon autem ſublatis iam inimicis, regnoque conſtabilito, Pharaonis Ægyptiorum Regis filiam duxit vxorem: inſtauratisque Hieroſolymorum mœnibus maioribus multo & munitioribus, in tranquilliſſima pace Remp. deinde adminiſtrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus vel iuſtitiā coleret & leges cuſtodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exſequeretur: ſed non ſecus ac ſi grandis natu eſſet, maturæq; iam prudentiæ, omnibus rebus diligentiſſime proſpiciebat.

Ioabus in teſtitur, in cuius locum Banaias ſurrogatur.

Sadocus loco Abiathari ſacerdotium obtinet.

Semei pœna & mors.

Hedio & Eraſmus cap. 2. 3. Reg. 3.

Ægyptiorum Regū filiam ducit vxorem, regnumque conſtabilit.

CAP. II.

De ſapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quodq; primus Hieroſolymis templum ædificauerit.

Deus Solomoni in ſomnio oblatus, quod maxime cuperet eū poſtulare iubet.

VIſum eſt autem ei Hebronem petere, & ſuper altare æreum à Moſe fabricatum ſacrificare, mille victimarū holocautomatis cæleſti numini oblatis: qui honor Deo fuit acceptiſſimus. illa ipſa enim nocte, cum in ſomnis ei conſpiciendū ſe præbuiſſet, iuſſit eum poſtulare quicquid donorum pro hac pietate rependi ſibi cuperet. Solomon vero pulcherrimum quiddam ac maximum petiit, quod & Deus libentiſſime largitur, & homini eſt vtiliſſimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuenis petiit. nam hæc ſola vulgo hominum videntur expetenda, hæc ſola diuina munificentia digna. Sed da mihi, inquit, Domine mentem ſanam, & intellectum bonum, vt his acceptis populū hunc vere ac iuſte iudicare valeā. Hac poſtulatione delectatus Deus, pollicitus eſt ſe etiam alia quę non petierat, additurū, diuitias & gloriam, ſed ante omnia talem intellectum ac ſapientiam,

Solomon ſapientiā a Deo petens tantū & diuitias conſequitur.

qua-

qualem antehac nemo habuerit vel regum vel priuatorum. adhæc conſeruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modo iuſtus eſſe pergat Deoq; per omnia parere, & paternis veſtigiis incedere, præcipuas eius virtutes imitando. His diuinitus auditis Solomon è ſtratis ſe proripit, & adorato Deo Hieroſolyma eſt reuerſus: & mactatis ante tabernaculum plurimis victimis, epulum omnibus ſuis exhibuit. Per eoſdem dies iudicium ad eum delatum eſt arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autem controuerſam de qua lis erat, neceſſarium duxi indicare, vt qui hæc legent difficultatem decernendi intelligant: & ſi quando tale quidpiam inciderit, ad exemplar ſolertiæ regiæ difficultatem diſquirendi ſibi compatent. Duæ mulieres quæſtus meretricii venerunt ad eum, quarum altera quæ iniuriam pati videbatur, ſic eſt exorſa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem vt ambę eadem die, eademque hora infantes maſculos parereremus. Poſt triduum iſta iuxtà cubantem ſuum infantem per ſomnum oppreſſit, & ſublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in ſinum impoſuit. Illuceſcente die mammam præbere volens infanti, meum non inueni, ſed iſtius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certiſſimis indiciis deprehendi, & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium domine confugi. nam quia propter ſolitudinem nemo eſt qui coarguat, pertinaciter, quod meum eſt, abnegat. Tum Rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accuſationi huius opponat. Illa negante ſe hoc feciſſe, & aſſeuerante ſuum eſſe ſuperſtitem infantem, alterius vero mortuum: nemineque inueniente quid decerni poſſet, ſed omnibus vt in re obſcuriſſima cæcutientibus, ſolus Rex tale quiddam excogitauit. Iuſſis afferri infantibus, tam viuo quam mortuo, vocat quendam è ſatellitibus, imperatq; vt ſtricto gladio, puerum vtrumq; ſecet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat, tam viui quam mortui. Hanc ſententiam totus populus tacite damnabat, vt puerilem, ſed interim cum vera mater exclamaſſet, non ita faciendum, ſed potius alteri addicendum infantem: ſibi enim ſat eſſe, ſi viuum videat, etiam ſi alienus exiſtimetur: altera vero parata eſſet, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animaduertens Rex has poſtremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quod hæc reuera mater eſſet: alterius vero maliciam damnauit, quod & ſuum perdidiſſet, & amicę infantem perdere conaretur. Viſum eſt hoc populo inſigne argumentum Regiæ, prudentiæ ſimul & patientiæ, & ex illa die non ſecus quam diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem ſua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ ſortem Ephræmi complectebatur, præerat Vres. Ea vero in qua Dora ſunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat ſub Banaia filio Achilli, cuius præfecturæ contributa erat, & ea regio quæ vſq; ad Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulanitícam vſque montem Libanum, vrbesque in eis ſexaginta magnas ac bene munitas Gabaris adminiſtrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonem vſq; præerat, habens & ipſe in matrimonio Solomonis filiam nomine Baſimam. Maritimam vero quæ eſt circa Arcen Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium montem & Carmelum totamque inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit commiſſa. Tabates regionem trans Iordanem ſitam ſub ſe habuit. & rurſum his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ ſunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum ſtudium conuerſo. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus diſtracti, ad hęc opratiſſima libertate auide perfruentes, in hos potiſſimum erant

An. mũdi 2981. ante Chriſtũ na. 1035.

Duæ mulieres ſeſe inuicẽ de infante permutato accuſant.

Solomon vtrumq; puerũ ſecari vetat.

Ex fermone & geſtu mulierũ matrẽ infantis viui Solomon agnoſcit.

Præfecti & duces Solomonis.

3. Reg. 4.

An. mūdi 2981. Ante Christū natum 1023.

Aima pax Israelitarū Solomonis tēpore viget.

Sumptus quotidiani Solomonis.

Currus et equites Solomonis.

Sapientia & prudētia Solomonis.

Solomon cōmentationum modos, quib. dæmones fugantur, cōscripsit.

Iudæus dæmones eiecit.

Iromi legati ad Solomonem.

3. Reg. 3. Solomon ab Iromo fabros & operarios petit.

intendi, vt suas quisque facultates augeret, & maioris pretii faceret. Erant præterea Regi alii præfecti, qui Syrorum cæterorumque barbarorum Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari conferebant in quotidianos regiæ mensæ sumptus similę coros triginta, farinæ sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales viginti, & saginatos agnos centum. præter capturas venationum quæ cōstabant ceruis ac bubalis, præterq; aues & pisces. Tantam etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absque his equitatus ei fuit duodecim millium, quorū media pars Hierosolymis circa Regem versabatur, reliqui vero sparsim per villas regias degebant. & qui Regijs impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eo conuehendo vbicunque Rex habitaret. Tanta autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atque etiam Ægyptios, qui omnium sapientissimi habebantur, longe post se relinqueret. præcellebat etiam eos, qui per idem tempus, in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filii Hemaonis. Composuit etiam libros odarum & carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros, ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hysopo vsq; cedrum: idem fecit de pecoribus & cęteris terrestribus animantibus, natalibusque & quę per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, aut inscitatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatum earum summam præ se tulit. quin & eam artem diuinitus cōsecutus est ad vtilitatem & medelam hominū, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes enim composuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos scriptos reliquit, quibus cædentes dæmones ita fugantur, vt in posterum nunquam reuerti audeant: atq; hoc sanationis genus nunc vsq; plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorumque militum, multos arrepticios percurantem. Modus vero curationis erat hic, Admoto naribus dæmoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatę, ad eius olfactum per nasum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volens deinde Eleazarus his qui aderant ostendere suæ artis efficaciam, non longe inde ponebat poculum aut polubrum aqua plenum, imperabatq; dæmonio hominē exeunti, vt his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem. quo facto nemini dubium erat quanta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrem libuit hoc quoq; narrare, vt omnibus nota sit eximia Regis huius natura, quamq; carus Deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentissimus. Porro Tyriorum Rex Iromus audito, quod Solomon patri in regnum successisset, vehementer est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat, & per legatos salutato gratulatus est præsentē felicitatē, per quos Solomon scripsit ad eum in hunc terme modum. Solomon Irimo Regi. Scito patrem meum cum voluisset ædificare templum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subiugandis hostibus destitit, quā omnes sibi tributarios redderet. Ego vero gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti otio decreui vti ad extruendū cælesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam ante patri meo Deus prædixit: quamobrem rogo, vt aliquos vna eum meis mittas in

montem Libanum ad materiam cædendam, quandoquidem hanc artem Sidonii melius callent quam nostrates. mercedis autē quanta huiusmodi operariis persoluenda sit, te arbitrum facio. Eam Epistolā Iromus libenter legit, Solomoniq; in hunc modum rescripsit. Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quod tibi paternum principatum tradidit, viro sapienti & omni virtutum genere prædito. Quare cum nihil mihi gratius accidere potuerit, voluntati tuæ libens obsequar. Excisis enim multis & magnis trabibus cedrinis atq; cypariſſinis, per meos ad mare deducendas curabo: eosdemq; iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunque volueris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde post per tuos, Hyeroſolyma deportentur. Tu vero hanc nobis gratiam repones, vt exportandi ad nos frumenti potestatē facias, quo vtpote insulares maxime indigemus. Harum literarum exemplaria hodie quoq; durant, tam in nostris quam Tyriorum annalib. & si cui libuerit hæc certius cognoscere, impetrata publicōrū commentariorū conseruatoribus, visendi copia, comperiet eorū scripta, consonare cum his, quæ à nobis produntur. quod ideo admonui, vt qui hæc legunt, sciant, nos nihil veris affingere, neq; verisimilia quædam & ad delectationem accommoda narrationi nostræ interserere, atque deinde posturare, vt lector nihil amplius disquirendo fidem nobis habeat: quandoquidem in hac commentatione à decoro discedere absq; nefario scelere non licet. quapropter non recusamus quin scripta nostra reiiciantur, nisi talia sunt, vt eorum veritas validiſſimis argumentis approbari possit. Cæterum Solomon Rex acceptis Regis Tyriorum literis, & facilitatem eius & beneuolentiam collaudauit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, præmiis eum est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus autem capit sextarios 72. parem quoque vini modum illi exhibuit. Et ab his initiis amicitia Regum horum exorta, maioribusq; incrementis aucta in tantum adoleuit, vt in perpetuum firma duraueri. Solomon autem à populo suo millia 30. operariorum exegit, prudenter inter eos operas pariturus, quo minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano syluam per mensem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua viginti illia suum opes absoluunt, ita vt quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est præpositus. Præter hos erant in opere inquilini illi quos Dauid eo destinauerat, conuectores saxorum cæteraque materiæ 70000. & cametarii 80000. magistriq; horum ter mille & 200. iis mandatum fuerat, vt saxa prægrandia exciderent in vsum fundamentorum templi, eaque in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in vrbem conueherent: idq; non modo indigenis, sed & missis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorsusq; est Solomon fabricam hanc, anno regni sui quarto, secundo mense, (hunc Macedones artemisium vocant, Iar vero Hebræi Jannis 610. diebus) postquam Israelitæ ex Ægypto excesserāt: mille & 20. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationē, post diluuium vero annis 1430. quod si ab Adamo creato, vsque templi ædificationem temporum ratio subducatur, comperientur anni 5102. Initium vero fabricandi templi, in annum vndecimū regni Iromi incidit, apud Tyrum regnantis, quæ condita est 240. annis antequam templum exstrueretur. Iecit igitur Rex in altissimam terræ profunditatem fundamenta templi e saxis validiſſimis, quæ contra omnem temporum iniuriam resistere possent, ita vt cum contigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus præberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem ædificii cum paratu ornamentorum sumptuo-

An. mundi 2981. an. Christum nat. 1033.

3. Reg. 5.

Iromus Solomoni ligna promittit, eorumq; vice frumentū petit.

Veritas Iosephi historiæ.

Solomon Iromo ingentē frumenti, olei & vini numerum mittit.

Ordo faborū lignariorū in Libano.

Ordo cæmentariorum & aliorū operariorū.

Hedio & Ruffinus cap. 3. 3. Reg. 6.

Quando ædificatio templi sit inchoata.

Profunditas fundamentorum templi.

An. mũdi 2933. Ante Christũ na. 1051.

fissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quam quæ supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt, exstruxeruntque illud vsque lacunar ex albo lapide. Huius ædificii altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo vero viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium par. mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret versum autem erat ad orientem. Et porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgens in altum cubitis centum viginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quę inter se cõpitatæ externe parietes templi fulciebant. erantque inter se peruiæ, & patebant singulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super quam rursum aliæ, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita vt coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellæ quidem suum quæque tectum habebant, non proximo contiguum reliquum ex longissimis trabibus erat consertum, ad vtrunque latus pertingentibus, ita vt ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderentur. His trabibus subnexa erant laquearia politissima, cæteris & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita vt omnia reniderent auro, & intrantium oculos fulgor vndique occurrens perstringeret. Tota vero structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad vnguem inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, vt intuentibus nullum vsquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret, sed connata potius omnia quam arte congesta viderentur. Porro ascensum in superiorem templi partem sic commentus est Rex, vt cochleam in hunc vsum crassitudine parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam vt inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictæ. Diuiso deinde in duas partes fano, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spatium in vsum Sacerdotum consecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas prætexuit velis picturatissimis, hyacinthо, purpura, cocco, bissoque splendidissima ac mollissima distinctis. Post hæc in adyto viginti cubitos quaqua versum patente dedicauit duos Cherubinos ex auro solido, vtrunque quinque cubitorum altitudine. vterque duas alas habebat ad quinque cubitos protensas: quapropter non longo seiunctos interuallo statuit, vt vna ala australem parietem attingerent, altera septentrionalem: reliquæ duæ sese contingentes in medio sitam Arcam protegeret. Hæ Cherubicæ effigies quanam specie fuerint, nemo vel coniicere potest vel eloqui. Pauimentum etiam templi constrauit laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atq; vt compendio dicam, nihil tam intus quam foris omisit, quod nõ inauraret. Oppansum est præterea aulæum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cæterum porticus nihil tale habebat. Post hæc Solomon accersiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ex Israelitis oriundo, operarium insignem in quatis materia, sed præcipue in auro & argento ac ære. Huius opera vsus est in omnibus quæ artificiose in templo fieri voluit. Is fecit duas columnas æreas crassitu-

Altitudo, longitudo & latitudo tẽpli

Porticus ante templum.

Cellæ in circuitu templi cõstructæ.

Trabes & parietes auro incrustati.

Cochlea.

Templũ in partes duas diuisum.

Cherubini duo.

Pauimentũ Ianuæ, omniaque alia tepli auro illita.

Solomon Tyro Chiramũ arti

dine

dine quatuor digitorum, alta decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his imposita erant capitella fusilia liliata proceritate quinque cubitorum: quibus circundata erant retiacula ærea quæ operiebant lilia, dependebantque inde duæ series malorum punicorum ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à sinistris nominatam Boz. Fecit etiam vas ahenæum fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatum est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari, eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuersi terni, quorum postica subsidebãt, vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorum tria millia. Fecit præterea labrorum decem bases æreas quadrangulas. harum quæque longitudine fuit cubitorum quinque, latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatę sic compingebantur. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basium vtrinque inferebantur. erant autem hæc tripertita, & inter iuncturas cælaturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoque eisdem cælaturis erant ornatæ. Totum vero opus quatuor rotis sustinebatur, quæ fusiles erant, habebantq; modiolos & radios, sesquicubitali in vtramq; extremitatem interuallo. eratq; mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insistebant. Angulos autem superne continebant fusiles humeruli manuum extentarum. his imposita erat spira, cui labrum inferebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atque hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære fecit decem labra rotunda conchæ specie, quorũ quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundẽ spatii patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechonoth sua lingua appellabant. horũ quinque ad sinistrum latus templi septentrionale collocauit, totidem ad dextrum australe, ita vt orientem spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum vsum assignauit, vt inde Sacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autem vt eorum aqua purgarentur intestina ac pedes animantium ad holocaustoma destinatorum. Fabricauit etiam altare æreum viginti cubitorum longitudine: totidem latitudine, altitudine vero decem, in quo holocaustomata incenderentur, Fecit item vasa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Mensas quoque multas dedicauit Rex, & in his vnam magnam auream, in qua proponebantur sacri panes, reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebãt phialas & pateras, aureas vigesies mille, argenteorum quadraginta millia. Candelabrorum item fecit decem millia, iuxta præceptum Mosis: ex quibus vnum in templo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legem: & mensam vnam impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri. id enim ad australe latus collocauerat. medium autem inter vtrunque locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & velo disparata ab adyto. illo enim Arca erat inferenda. Cantharorum autem vinariorum octuaginta millia Rex comparauit,

Aũ. mũdi 2933. Ante Christũ na. 1071. *Columnæ duæ ingẽtes.*

Vas ahenẽum mare appellatum.

Decẽ bases æreæ labrorum.

Decem labra rotunda.

Maris & decem labrorum vsus.

Altare et vasa ad illud pertinentia.

Mensæ fuere panes Candelabra.

Canthari & phialæ

Lances. Crateres. & phialarum aurearum millia decem, argentearum vero alterum tantum. Lancium item aurearum, ad offerēdam in eis similam maceratam ad altare, octuaginta millia, duplum vero argentearum. Craterarum quoq; in quibus similam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterum tantum argentearum. *Mensura.* Mensuratum vero quales Mosi hin vocantur & assaron, aurearum erant viginti millia, & duplicatus numerus argentearum. *Acerra.* Acerræ quoque aureæ quibus odoramenta in templum inferri solent, erant numero viginti millia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templū situm quinquaginta millia. Paratæ erant & Sacerdotales vestes in vsum Pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atque logio cum suis gemmis in vniuersum mille. Corona vero in qua Moses Dei nomen inscripsit, vnica fuit, & vsque in hodiernum permansit. Stolas autem Sacerdotales è byssō fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moses præscripsit CCM. Item alias stolas byssinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Instrumentorum præterea musicorum, quæ nabla & cinnyra vocantur, in vsum hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem Dei magnifice paranit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate vsus hæc in nefariis Dei cōdidit. Circumdedit deinde templo septū quod dam trium cubitorum altitudine, quod nostra lingua gison vocamus, exclusurum profanam multitudinem, & solos Sacerdotes admissurum. extra hoc septum erat fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarum singulæ singulos ventos spectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac casto & præscriptorum legis obseruanti, accessus patebat. Dici autem non potest, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fuerit illud exterius fanum: vallibus enim expletis, tam profundis, vt ad prospectum oculi caligarent, & aggesta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici montis in quo templum exstructum est æquauit: atque hoc modo factum est, vt area fani cum solo templi æquarentur hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ è natiuo saxo sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores vero habebant omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donariis septennio perfectis, non ad opulentiæ modo, sed & celeritatis ostentationem: quæ enim ætatem integram hominis poscere videbantur, tam breui, si ad magnitudinem conferatur, tempore erant absoluta. Solomon Rex per literas iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc Arcam Deo sacratam: denunciataque omnibus profectione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus: inciditque in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes igitur Arcam, & tabernaculum quod Moses constituerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesserunt que illo cum victimis tam Rex quam vniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarum sanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circumquaque totus aer suauitate repleretur, etiam longe remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum, nam neque hymnos canentibus, neq; choreas ducentibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum Arca est translata. Quum vero iam adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abiecessit, soli

Septū circa templum. *Fanum.* *Valles ingentes in quib. templum fuit extructū explētur.* *An. mūdi 2941. an. Christū nat. 1023.* *Hedio & Ruffinus cap. 4.* *3. Reg. 8. Solomonis templum mense Octobri consecratum.* *Arca Dei in templū transportatur.*

vero

vero baiulantes sacerdotes inter duos Cherubinos eam deposuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) Arcam velut sub umbella aut tholo protexerunt, continebat hæc nihil aliud quam duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta, Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum autem & mensam & Altare æreum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: vbi quotidianas hostias offerebant. Cæterum Altare æreum pro foribus templi est positum, vt apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia. reliquorum vero vasorum instrumentum omne in vnum congestum, intra templum est repositum. Postquam autem, omnibus quæ ad Arcam attinebant rite peractis, Sacerdotes sanctuarium exiuerunt, repente globus nebulæ, non asper, nec qualis hiberno tempore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templum influxit: & primo Sacerdotum visum, vt vix se inuicem cernerent, obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quod Deus in templum descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia volentibus animo, Rex qui tum forte sedebat, assurrexit: verbisque & se & Deo dignis cæleste numen est allocutus. Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes Domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc vniuersi molem condidisse, quæ cælo, aere, terra & mari constat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc vero templum ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc sacrificiis ac precib. in cælum missis tibi propitio litaremus, certo persuasi, quod & hic ades, & nusquam interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obstabit hæc ædes, quo minus vbicunque te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipue his, qui te desiderant, nocte dieque præsens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul & prouidentia. Hunc Dauidi tuo patri futura, quæq; iam euenerint, quæq; euentura sint prædixisse: hunc ipsi nondum nato nomen imposuisse, quo vocandus esset: quodque paterni regni successor templum ei ædificaturus esset, prænunciasse. ergo cum vaticinium magna ex parte euentu sit cõprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, & de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quib. iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem Rex, rursum ad templum vertit oculos: & extenta ad multitudinem dextera: Operibus quidem, inquit, impossibile est hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numen indiget, nimirum maius quam cui tales retributiones conueniant. sed hoc vno quo nos cæteris animantibus præstantiores voluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus es, necesse est gratias agere. Quæ enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinẽdus, quam voce quam ex aere haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primum quod patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihiipsi in præsentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti: precorque vt in posterum largiaris quæ Deus hominibus caris largiri potest, & familiam nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quod apud nos regnum sit permansurum, & per innumeras successiones propagandum. Hæc igitur nobis concede, simulque meis omnibus virtutem qua potissimum delectaris. Ad hęc supplex oro, vt aliquid de tuo spiritu ad hoc templum incolendum deducas, vt nobis appareat

Sacerdotes Arcã Dei in qua decẽ præcepta tabulæ lapideæ inscripta asseruabantur, in suum locum deponunt.
Candelabrũ, mensa & altare aureũ.
Altare æreum.
Nebula in templo.
Precatio Solomonis ad Deum.
Deus immensus.
Causa extructi templi.
Deus verax in promissis.
Oratio Solomonis, qua primũ Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in posterum eam conseruet, precatur.

Solomon Deum vt templum hoc tanquã suũ domicilium protegat, supplex orat.

in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruum est domicilium vniuersum hoc cœli conuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu tamen hoc vt proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terræ, aut pestilentia similive malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens: exaudi tanquam præsens, & miseratus eos e calamitatibus eripe. Nec solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecunque profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te voluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quod & tu hanc ædem apud nos tibi exstrui voluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te communiter omnib. tum opitulatorem esse, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasque ad altare adhibuit: quumque id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibusque inspectantibus in altare delapsus, correptas victimas absumpsit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autem ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidissent eius benevolentiæ: precandum admonens, vt perpetuo talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Mosem diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortalibus longe beatius. Simulque iubebat eos meminisse, quod, quibus artibus parauissent tanta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimandum, quam iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse. esse autem facilius parare quæ desint, quam parta tueri, & cauere ne vllum detrimentum admittatur. His affatus multitudinem Rex concionem dimisit, sacris primum factis tam pro se quam pro populo: mactauitque vitulorum duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primum templum victimarum cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopegiæ festum ante templũ splendide ac magnifice Rex per quatuordecim dies celebrauit cum vniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro bene curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatique vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestientes, hymnosque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum viæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterum illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificii publice exhibito, festisque diebus inter sacra & epulas exactis, cum iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse, quodq; seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cum subiecto populo iustitiam colerent: in primisque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum felicitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iudæa tribu Regem defore. Quod si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum re-

Exteri quoq; vt exaudiantur in hoc loco precatur.

Solomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus absumpsit. 2. Reg. 8.

Solomon populũ ad laudes Dei, gratiarumactionẽ & preces hortatur. 3. Reg. 8.

Solomon in templi dedicationem sacrificia. Scenopegia festũ. Populum Rex dimittit. 3. Reg. 9.

Solomoni Deus iterum apparet, eique bona quæque pollicetur.

ligio-

ligionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum : & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregre apud exteras gentes oberraturos. Templum vero quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægre credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias maximamque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quod propter peccata sua & patriarum legum præuaricationem hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denunciata sacræ literæ continent. Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio vt dictum est durauit, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quam credi possit celebre, cooperante Deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia vero tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quod neque materia eius tanto ante præparata fuisset, & Regi non Deo strueretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Attamen pro dignitate fortunarum Regis ac gentis est ædificata. Operæ precium autem fuerit totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, vt ex eius descriptione totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis, quę eo ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta. hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis validis suffulta: & in ea tribunal magnificum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in vsum Reginæ facta, & alię aulæ quo se negociis peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis constratæ partim saxo quadrato decemcubitali cõstructæ, partim ita vt solent regiæ vel templa, incrustatæ pretioso marmore quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus auleis Babylonicis prætexebantur: quartus vero sculptorum admirabile artificium ostentabat, in quo effictæ erant variæ arborum ac plantarum species, frondibus & foliis tanta subtilitate expressis, vt agitari quodammodo viderentur. Reliquum vero quod supererat vsque ad lacunar, opere albario tectum, & discoloribus picturis erat variegatum. Præter hæc erant & alia cubicula ad voluptatem facta, & porticus ad ornatum regiæ longissimæ, in quibus splendidissima triclinia referta auro, vt quæ aurea supellectili ad omne regii conuiuij ministeriũ erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem ac varietatem aularum, tam maiorum quã mediocrium, tum quæ sub terra latebant, quæve in aerem elegantissime attollebantur. In summa totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento cõstabat, dispositis per parietes & laquearia variis lapillis auro inclusis, quemadmodũ & in ornatu templi factum fuerat. Quin & ex ebore factum erat prægrande solium cælatũ, specie tribunalis, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum singulis in extremitatibus leonum effigies erant impositę, totidem aliis superne imminentibus. qua vero parte Rex insidebat, manũũ effigies eum excipiebãt: & qua reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus ter-

An. mũdi 2941. ante Christũ na. 1023.

Commina tio grauis Israelitis a vera pietatis tramite exorbitantib. proposita. Hedio & Rufinus cap. 5.

Salomonis regia tredecim annis absoluitur.

Basilica.

Tribunal

Regina domus aliaque aulæ.

Ornamẽta Salomonis regia.

Cubicula ad voluptatem facta auro supellectili referta.

3. Reg. 10. Salomonis solium ex ebore factum.

3. Reg. 5. Gratitudo Solomonis erga Iromū pro acceptis beneficiis.

gum ſuum reſpiciens: totumq; tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomon viginti annis perfecit, cōferente magnam auri vim, maiorem argenti Iromo Tyriorū Rege, & præter hæc cedri atq; pinus materiem. Sed & ipſe maximis donis Iromum eſt remuneratus, ſingulis annis frumentū ei mittens, & vinum atq; oleum, quibus maxime opus habebat, vt diximus, eo quod inſulam incoleret. Præterea Galileæ oppida numero viginti non procul à Tyro diſſita ei donauit: quæ cum ille perluſtrata ſatis conſideraſſet, & non valde probaſſet, renunciari iuſſit Solomoni, ſibi non eſſe opus eis oppidis, & ex eo terra Chabalon eſt appellata, voce Phœnicum lingua, id quod diſplicer ſignificante. Quæſtiones etiam ænigmaticas Tyrius Rex ad Solomonem tranſmiſit, rogans vt eas explicaret, & dubitationem ſibi omnem eximeret. At ille callens huiuſmodi rerum ac natura prudentiſſimus, nihil inexplicatum reliquebat: ſed omnia ratione peruincens, & perſcrutatus eorum intellectum, apertiſſime declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum ſermonem eſt interpretatus, in hunc modum ſcribens: Defuncto Abibalo ſucceſſit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggeſſit ad inſulam agrum qui dicitur amplus, & auream columnā in Iouis delubro dedicauit. idem materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Aſtartę noua inſtauraut: primusq; Herculi ſtatuam erexit menſe peritio. Deinde expeditione contra Eyceos ſuſcepta, quod debita tributa nō perſoluerent, ſubactis illis victor eſt domum reuerſus. Huius temporibus erat Abdemonus adoleſcens, qui problemata à Solomone Hieroſolymorum Rege iuncta diſſoluebat. Meminit & Dius ſic ſcribens: Abibalo defuncto filius eius Iromus regnum excepit. Is orientalem orbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit. templum quoque Iouis Olympii: quod ante ſeparatum erat, medio ſpatio repleto aggeribus cum vrbe coniunxit, & aureis donariis ornauit. conſcenſo deinde Libano materiem ad ſtructuram templorum cæcidit. Additque Solomonem Hieroſolymorum Regem ad hunc Iromum ænigmata miſiſſe, ſolutionem eorum poſtulantem: quod cum ille non valuiſſet, magna pecunia mulctatum eſſe. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium propoſita explicauiſſe, & ipſum alia propoſuiſſe: in quibus ſoluendis quum Solomon hæſiſſet, maiorem etiam pecuniam eum illi remiſiſſe. Et Dius quidem ita ſcribit. Cæterum Rex quum videret mœnia Hieroſolymorum turribus & propugnaculis ad ſecuritatem egere, nec ea dignitati vrbis ſatis reſpondere, & muros inſtauraut, & turres magnas in eis erexit.

3. Reg. 9. 3. Reg. 5. Solomon Tyrię Regi ænigmata quædā explicat. Menāder Hiſtoriographus Solomonis & Iromi meminit.

Dius Iromi meminit.

Dius de Solomone.

Solomon Hieroſolymis muros inſtaurat, & turres erigit. Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Condidit etiam vrbes vel præcipuis annumerandas, Aſorum & Magedonem, & tertiam Gazara Palæſtinæ vrbem, quam Pharao Rex Ægypti bello aggreſſus expugnauerat, occiſisque ad vnum habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ ſuæ Solomoni nupta dono dederat. quamobrem denuo Rex eam exædificauit, quod eſſet natura munita, & ad bella rerumq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarum altera Berachora, altera Baleth vocabatur. necnō & alias ad ſeceſſus voluptarios aptas ob aeris temperiem fructuumq; vbertatem, & petennibus aquis irriguas. Ingreſſus deinde in deſertum quod eſt ſuper Syriam, eiusq; regionis potitus, vrbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à ſuperiore Syria diſtantem, ab Euphrate vero vnius. ad magnam autem Babylonem inde ſex dierum via protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hæc vrbs tam procul habitetur, cauſa eſt hæc, quod mediterranea per deſertum petentibus, ibi demum

Condidit Solomon vrbes aliquot condit. Aſorum, Magedo, Gazara. Berachora, Baleth.

fontes

fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur vrbe extructa, & mœnibus validissimis cincta, Thadamorem eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris vocitatur. Græci Palmiram nominant. Atque hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere, qui factum sit vt omnes Ægyptiorum Reges à Minæo illo qui Memphin condidit, quique multis annis auum nostrum Abrahamum præcessit, vsq; ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam Rege nomine desumpto: operæpreciũ existimo eorum ignorantiæ mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharao Regem Ægyptiis sonat. Opinor autem ipsos à pueritia nominibus aliis discretos, quam primum Reges creati fuerint, potestatis eius nomen patriæ linguæ vernaculum assumere. Nam & Alexandrini Reges aliis prius nominibus vocati post assumptum regnum vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege: & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæsares appellantur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditarium in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quod Herodotus Halicarnassæus cum CCCXXX. Reges post Minæum Memphis conditorẽ deinceps successisse dixerat, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Quum enim post hos mulier imperium arripuisset, nomen eius ponit Nicaulen, nimirũ ea de causa, quod cum soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsius nomen dicere. Ego vero in nostræ gentis commentariis reperi, quod post Solomonis socerum Pharaonem nemo Ægyptiorum Regum amplius hoc nomine sit vocatus: & quod post illum venerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti simul ac Æthiopiæ regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc vero ideo hæc memoraui, vt ostenderem nostros libros & Ægyptiorum in multis consentire. Solomon autem Rex reliquias Chananæorum quæ Libanum montem vsque ad vrbem Amathen colebant, & imperium eius detrectabant, sub ditionem suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit, Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cum tam multas gentes Deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quam deuictis eiusmodi conditionis homines conferentur: sed oẽs arma & currus atq; equos & rem militarem tractare malebant. Chananæis vero quos ad seruitutem abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essent regii, & sua cuique opera atq; negotia præscriberent. Quin & classem Rex in Ægyptio sinu æ[illegible]ficauit, in quo dã loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hoc nunc Berenice vocatur, non procul ab Elana vrbe, quæ regio tum in Hebræorum ditione censebatur. Et in hac quoq; classe munificentia Iromi Regis amici fuit vsui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit quotquot voluit, qui nauigantes cum regiis procuratoribus in regionem Indiæ, olim Sophyram, nunc Auream terram nominatã, aurum illi adferrent. hi collectis circiter quadringẽtis talentis retro ad Regem sunt reuersi. Interim ad Ægypti Æthyopiæq; Reginam, mulierẽ sapientiæ studiosam, & cætera quoq; egregiam, Solomonis virtutum ac sapiẽtiæ fama delata, cupiditas eam incessit coram visendi: sic enim fore vt experimento, non rumoribus crederet, q̃ sæpenumero falsi eo quod toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescunt: decreuitq; susceptã longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cum eo differere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulẽto apparatu. Adducebat enim secum camelos onustos auro

Anno mũdi 2953. ante Christum nat. 1011.

Thadamora, siue Palmira.

Ægyptiorum Reges cur Pharaones dicti.

Ptolemæi.

Cæsares.

Herodoti Ægyptiorum Regũ nomina non recensita.

Nicaule Ægypti et Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.

3. Reg. 10

Solomon Chananæorum reliquias tributa pendere cogit.

3. Reg. 10

Hebræorũ libertas, & Chananæorũ seruitus.

Solomonis classis.

3. Reg. 10

Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.

An mũdi 2953. an. Christum na. 1011.

Solomon Regina enigmatum prudentia explicat.

Æthiopia Regina Solomonis sapientiam stupet.

Æthiopia Regina Solomonis prudentiam & sapientiã laudat.

Solomoni Regina splendida munera donat.

Solomon Regina liberalitatem remunerat.

Hodie & Ruffinus cap. 7.

Ligna pretiosa Solomoni allata.

Solomonis naues in itinere triennii absumebãt.

& variis aromatibus lapillisque preciosis. Rex verò honorificentissime exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propositiones illius pro sua prudentia facile explicans, opinione cicius dissoluebat. At illa stupebat ad Regis sapientiam, tanto maiorem experta quam audierat: magisque etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam belle dispositum ædificiorum ordinem, quod hic quoque ingenium Regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quam aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorum sumptus tam dapsiles, apparatumque ministerii. nam & cultu erant decentissimo, & perquam scite omnia administrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia videret, quantaque cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc quotidie contemplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud Regem ingenue fassa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur, cunctatius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet ac prudentia, vel tam amplum regnum tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendum est, quod cum de fide eius hæsitassem, ne forte aliquid affingeret, nunc longe maiora eis conspexi. Macti tanta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeo dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec contenta verbis indicasse quanti Regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatum vim magnæ æstimationis, lapillorumque preciosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodie quoque feraz est nostra regio, illius Reginæ munificentiæ ferri acceptam oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à Rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim roganti negatum est: sed libentius quam illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatem. Atque ita Ægyptiorũ Regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patriã solum reuertitur. Per idem tempus allatis ex Aurea, sicut vocant terra gemis & tignis pineis, ex hac materie Rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiusq; parte vsus est ad instrumẽta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solẽt accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocantur, quæve adilliciendos emptores hac appellatione mangonizant negociatores, illis esse similia. illa enim aspectu ficulnam materiem referunt, nisi quod candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officii nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quandoquidem res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt. Eadem classis attulit Regi auri talenta DCLXVI. non annumerato quod priuatim negotiatores mercati sunt, nec eo quod topatchæ & Reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducẽta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorũ singuli trecentas minas penderent: atq; hæc omnia in aula Saltus Libani vocãta reposuit Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide pretioso, in vsum conuiuii singulari arte fabrefacta, reliquamq; omnẽ supellectilem regiã ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in commerciis erat precium. Multa enim nauigia Rex in mari, quod vocatur Tharsicum, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iussit,

pro

pro quibus exportatis aurum & argentum regi referebant, multumque eboris, & mancipia Æthiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac sapientia diuagabatur: qua excitæ plerique reges, quo certiores de iam dictis fierent, visendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificentia studiosos eius se declarabant. Mittebantur vasa tam aurea quam argentea, & vestes purpureæ, & omne genus aromata: equi præterea currusque, & muli subuehendis sarcinis, qui vel robore vel pulchritudine regi placituri videbantur: vt ad eum equorum & curruum numerum, quem iam ante habuerat, ex donaticiis quadringenti currus accederent. Habuit enim prius currus mille, equorum viginti millia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum excitatissimi, vt collati ad cæteros, omnes post se relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissoque cubitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. adhæc ramentis auri capillum quotidie aspergebant, vt ad solarium radiorum contactum fulgor è capitibus eorum reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus veste candida, mane solebat vrbem egredi. Aberat à Hierosolymis duorum schœnorum spacio prædium nomine Hettan, hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locum vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidentia rebus in omnibus vtebatur, & quum esset elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermisit, sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebant, silice constrauit, tum vltro citroq; commeantibus essẽt faciles, tum ad ostentandam hac quoq; parte principatus sui magnificentiam. Distributisque oppidatim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca vero vbi alebantur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores antehac nunquam in Iudææ vilas, in campis eius adeo multiplicauit, vt moros numero æquarent. Mandauit etiam negociatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argenti drachmarum precio constituto: quos deinde ad Siriæ Reges & tranceuphratenses mittere solebat. Quumq; esset omnium regum gloriosissimus & piissimus, & opibus ac prudentia omnes superasset, qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patriis moribus desciscendo, indignum ante gestis rebus rebus vitæ exitum habuit. Nam insaniens in mulieres, & in rebus venereis immodicus, non contentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atque ita contemptis semel Mosis institutis, quæ non nisi gentis eiusdem coniuges permittebant, illarum Deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hanc ipsam rem legislator præcauere voluerat, ne per hãc occasionem peregrinis implicarentur ritibus, neue relicto patrij numinis cultu, ad illarum religiones se transferrent. Sed hæc Salomon contempsit, voluptate irrationali victus: ductisque vxoribus è principibus virisque illustribus prognatis septingentis numero, & concubinis trecentis, & in his Ægyptiorum Regis filia, adeo consuetudine earum est captus, vt ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior, & mente iam paulatim senescente, magis etiam patriæ religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, & mulierum exterarum ritibus assueuit: quamuis iam ante quoque à præscripto legum discesserat, quando æreas boum effigies

An. mũdi 2951. Ante Christũ na. 1021.

Solomoni pleriq; reges exquisita munera mittunt.

Munera Solomoni allata, eiusq; equestratus.

Hettan.

Via circa Hierosolyma silice strata.

Oppida curruum Argenti, Solomonis tempore, copia.

Equi Ægyptiaci.

3. *Reg.* 11. *Solomon externa matrimonio sibi iungens, ab iu deducitur.*

An. mũdi 2964. Ante Christũ na. 1000

An. mũ. li 2964 Ante Christũ ãa. 1000

Pœna Solomoni immittenda, ob Deos alienos receptos.

Aderus Solomoni infensus.

Aderus in Ægyptum profugit.

Aderus Pharaonẽ vt sibi in patriam reuerti permittat, orat.

Aderus in Idumæam reuertitur, inde in Syriã se confert.

Razarus cũ Adero hostiu Solomonis.

Hieroboamus Solomonem infestat.

Achia Propheta Hieroboamum decem tribuum regem futurũ ostendit.

basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonum post apposuit. Nam neque illa fas erat facere. Cumque domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutem, & gloriam quam propter pietatẽ ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idq; bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem inglorius oppetiit. Venit itaq; ad illum propheta missus à Deo, dicens neque clam esse eius impietatem, neq; diutius impunitam fore: viuo tamen regnũ non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum nõ alium successorem futurum: sed post hunc defunctum, filium pœnas daturum: ita tamẽ vt non vniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu, & vrbis Hierosolymorum, in qua Deus templum sibi elegisset, His auditis Solomon vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suspiciebatur, in contrariũ vergente. Nec multũ temporis post hanc prophetæ denunciationem est elapsum, dum hostis ei, Deo sic volente exortus est, cui nomen Aderus, regi insensus ob causam hanc. Idumęus fuit genere, & è regio stemmate. Cumq; Ioabus copiarũ Dauidis imperator Idumęã subigeret, omnibus eius gentis, qui per ætatem arma ferre possent, internecione intra semestre deletis, hic etiam tum adolescentulus ad Pharaonem Ægyptiorũ regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domum & agros ex quorũ reditibus viueret, munificentia illius est consecutus: & postquam adoleuit, tam carus ei factus est, vt rex coniugis suæ sororem, nomine Taphinen, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Torro accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quaue sua iniuria prouocatus relinquere amicum bene meritum cuperet, etsi non semel id petitum, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cũ iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Aderus impetrato à suo rege commeatu, in Idumæam reuertitur. & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone perpellere, eo quod validis præsidiis impositis in officio contineretur, nec liceret impune res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam secessit. Vbi cum incidisset in quendam Razarum, qui defecerat à Sophenæ Rege Adiazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus Israelitarum ditionem crebro irrumpendo, viuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræus vnus hostis externus, domi extitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabatæi filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolesceret adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, vt rex, comprobata hominis industria, præmio dignum ducens, eum Iosephi tribui præficeret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam ei fit Propheta nomine Achia, Silunte oppido oriundus. Is salutatum eum de via paulum seduxit in tus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim frusta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decem inde sumere, præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, sciſſo imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum vnam cum altera ei contigua daturus est: tibi vero decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & dijs earum votum se deuouit. Quare sciens

cau-

causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis primum maximum tibi sit propositum, nimirum vt tantus euadas, quantum scis Dauidem prius fuisse His Prophetę verbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quam primum in suam prouinciam peruenit, non immemor ptesagij Prophetici solicitare populum coepit, vt à Solomone deficeret, ipsiq; principatum deferret. Cuius conatibus & insidiis cognitis Solomon volebat eum comprehensum occidere. At ille ad Susacum Ægypti regē profugus & præsens periculum euasit, & manendo illic vsq; Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

An. mū. 2971. ante Chri. na. 993.

Hieroboamus in Ægyptū profugit, vbi vsque ad Solomonis obitū manet.

CAP. III.

Solomone defuncto, populus a Roboamo eius filio deficiens Hieroboamum decem tribuum Regem facit.

SOlomon autem iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitæ vero nonaginta quatuor: sepeliturq; Hierosolymis, omnium regum felicissimus & opulentissimus atq; prudentissimus, excepto peccato, ad quod iam senescens à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est. Cæterum defuncto Solomone, & succedente in principatū eius filio Roboamo, quem e Noma Ammanitici generis muliere susceperat, mox quidam e proceribus in Ægyptum miserunt, qui Hieroboamū reuocarent. qui cum ad eos in vrbem Sicima veniisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illic habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt itaque illum principes populi vna cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de seruitio remitteret, & patre suo veilet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmius ei fore imperium, si amari mallet quam metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionem venit, quod sine mora votis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, prodiuum esse ad bene merendum. nonnihil tamen spei suberat, quod non statim essent repulsam passi. Interim ille conuocatis paternis amicis consultabat, quale responsum populo dari oporteat. qui, quum bene ipsi cuperent, & populi naturam probe callerent, censuerunt, vt comiter populum alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio, ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facile illum amaturos, quod natura ita comparatum sit, vt subiecti delectentur regibus mansuetis, & de suo fastigio nōnihil se demittentibus. Ibi Deus sine dubio mentē ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus sententia, certe ad præsens ambienti regnum necessaria, non probabatur: sed accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis videretur, proferre iussit. Illi, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat, vlteriora cernere, autores ei fiunt sic ad populum respondendi: minimum digitum ipsius crassiorem esse quam patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarent, duros etiam in posterum tractandos esse: & si ab illo seuticis cæsi fuissent, expectandum vt ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiendum conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex iuuenum sententia respondit, non sine Dei voluntate, vt Achiæ vaticinium suus euentus sequeretur. Ictu enim velut ferro tam duris verbis non secus ac si à minis ad rem iam

Mors Solomonis.

Hodie & Ruffinus cap. 8. al. 4. 3. Reg. 12 Populus a Roboamo onerū mitigationē petit. Seniorum consilium salutare.

Iuniorū consilium quod Roboam, seniorum spreto, sequitur.

esset

Israelitæ petitionis suæ tapul sunt passi a Roboamo deficiunt.

esset peruentū per indignationem vno ore exclamant, nihil sibi futurū amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templū quod pater exstruxisset, manifeste defectionem præ se ferentes. Adeoque pertinax fuit, vt Adoramum quæstorem regium, missum ad exculandum inuenilis linguæ petulantiam, placandosque concitati vulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxis impetitum, veritusque ne conceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepide conscenso curru quantum potuit, Hierosolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus communibus suffragiis regem eum eligunt: reliqua vero multitudo ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hierobamo imperium detulit. id Roboamus ægre ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum indicto, & delectu CLXXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per Prophetam intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cum Deo volente populus ab eo defecisset. Nunc prius Hierobami Israelitarum regis gesta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum regis dicemus, serie narrationis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis constructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam vrbem aliud ædificauit. Nec multo post instante Scenopegia, cogitans locum, quod si permitteret populo Hierosolymitanam professionem, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facile mutata voluntate, seq; relicto ad priorē regem accedere posset, idque non dominationi suæ tantum, verum etiam vitæ periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis consulere. Duas vitulas ex auro fecit, & constructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minotis Iordanis fontem, effigies illas vtrobique consecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipse præerat, pro concione eas in hunc modum est allocutus: Viri populares, notū vobis existimo, quod nullus locus Deo est vacuus, & quod is nullo certo loco includitur: sed vbiq; vota exaudit, vbiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore vos Hierosolyma vrbem infensam longo itinere proficisci religionis ergo. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas vitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes, illic Deū rite adoretis. Nec deerunt Sacerdotes & Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunque ex vobis Sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, postremo in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porro appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit: moxque assumpta Pontificis persona, cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cumque iam holocautoma in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente Rege ad altare sermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit dominus. Exorietur quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et vt nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, pro-

Regia Ieroboami.

Vitula Ieroboami cur facta.

Ieroboam idolatriæ suæ fautor.

Neglecto cultu diuini omnium malorum causa. 3. Reg. 13. Vaticinium contra altare in Bethel.

digio

digio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: moxq; sideratum brachium dirignit, vt reducere manum non posset, torpente membro, haud secus quam si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi rex videns hominem veridicum esse ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quo affectæ dexteræ vigorem pristinum redderet, quod cum ita factum esset, lætus recepta sanitate, rogabat propheram vt cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aur vinum sumpturum. Id enim si bi contra edictum Dei non licere. vetitum etiam ne per eandem viam reuertatur qua venerat. Rex autem mirans viri continentiam, eo magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicem rerum suarum exitum augurans. Erat in ea vrbe malus quidam Pseudopropheta, quē Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquēte. hic tum decumbebat, quod esset senio languidus. cumque audisset à filiis de aduentu prophetæ à Hierosolymis & prodigiis per eum patratis, & quod Hieroboamus e mortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: veritus ne rex de hospite melius quam de se opinaretur, mandauit filiis vt euestigio asinum stratum ad iter sibi expedirent quibus impigre iussa exsecutis, cōscenso iumento per vestigia prophetæ properabat. quem assecutus interquiescentem sub quercu patula & umbrosa, primo salutauit: deinde expostulauit cum eo quod non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente vetitum se à Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum sumeret: certe apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoq; propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis, & nunc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientiæ pœnæque modum denuncians. Fore enim vt in itinere à leone discerpatur, nec in paternum monumentum inferatur. Hæc autem Deo volente, contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mēdacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymam, leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil læso asino. imo & illum & prophetæ cadauer seruabat accubans, donec viatores quidam rem visam pseudoprophetæ renunciauerunt. Tum ille filiis in hoc missis corpus eius in vrbem reportauit, inibique magnifice sepeliit, monitis filiis vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quæcunque ille prececiniset, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus Pseudoprophetis. ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria Prophetæ reddita, & iniuncta filiis mādata, cum esset vir malus & impius, Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? illo vero de altari & sua ipsius manu referente ac vere hominem Dei vatemque optimum vociferante, cœpit hanc eius opinionem malicioſe labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obtorpuisse, dum altari infert victimas, ac deinde post quietem pristinum vigorem recepisse. Altare etiam recentis tum structuræ, quod tot ac tantarum victimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremo vatis mortem indicat, à leone esse necatum: adeo nihil diuinum, nec in vita nec in verbis eius, fuisse. His dictis Regi persuasit, & mentem eius à Deo & iustis ac piis operibus in totam auersam in ex-

Ad. mundi 2971. Ante Christum 1033. *Miraculo vaticinium confirmatur. Emortua dextra sanitas restituitur.*

Hedio & Ruffinus cap. 9. Propheta ad Ieroboamum per mendacium reducitur.

Inobedientis prophetæ pœna & sepultura.

Iadonis prophetia Ieroboamo Pseudoprophetæ offuscat.

An. mũdi 2971. Ante Christũ na. 993. *Hedio & Ruffinus Cap. 10.*

tremam impietatẽ præcipitauit. In tantũ enim posthac cõtra omne ius ac fas debacchat' est, vt nihil aliud quæreret, quã quomodo indies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iã dicendũ. Is duarũ tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarũ nomina hæc: Bethleem, Erame, Thecos, Berthsur, Socho, Odolã, Ipã, Maresa, Zipha, Adorã, Lachis, Azeca, Saremi, Elõ, Hebron, omnes in tribu Iudę sitæ. Alias deinde æque magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulisque sua præsidia & præfectos imposuit, frumẽto, vino, oleo, cæterisq; cõmeatibus abunde instructis. Scutorũ etiam & lancearum tantũ numerum fabricari curauit, quantus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degente me tota Israelitarũ ditione cõfluxerunt Sacerdotes & Leuitæ, &, quotquot è reliqua plebe erãt boni ac iusti, patrias suas relinquebãt, vt Hierosolymis Deum colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarũ vitiularũ adorationẽ vi adigere volebat. quo factum est, vt Roboami regnũ integro triennio talibus accessionibus cresceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatę cuiusdã mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatã aliã, Machame Thamare Abesalomi filia progenitã, ex qua Abię pater factus est. & quãuis etiã ex aliis vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamẽ amauit Machã. erant enim ei legitimæ vxores 18. concubinæ vero 30. & ex his 28. filij, filiæ vero 60. Abiã vero Machæ filium successorem sibi designauit, eiusq; fidei thesauros suos & munitissimas quasq; vrbes credidit, sed vt plerunq; solent mortales fortuna blandiente corrumpi, Roboamo quoq; idem accidit. Videns enim sui regni tanta incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus contemptor veræ religionis, ita vt etiam populũ in imitationem sui pertraheret: quandoquidem ea est rerum humanarũ natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur. alioquin nisi eadem quæ reges faciant, improbare facta illorum videntur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregie contemnente, ne iustitiæ studiis Regem suum offenderet.

1. Reg. 12. 2. Par. 11. Pij Israelitæ redeunt ad Roboamum.

Roboami vxores & liberi.

Regum ad exemplũ totus componitur orbis.

CAP. IIII.

Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbi in Ægyptum transportauit.

Alias Cap. 5. Susacus magnũ copias Iudæa exhausit.

HAnc contumeliã Deus per Susacũ Ægyptiorum regẽ vltus est, cuius res gestas Herodotus per errorẽ Sesostri adscribit. hic enim Susacus 5. anno Roboami regni numerosissimũ exercitum cõtra illum adduxit: in quo fuisse ferũt currus 12200. equitũ 60000. peditũ 400000. eius miles maxime ex Afris cõstabat ac Æthiopibus. irrumpẽs igitur in Hebręorum regionẽ munitissimas Roboami vrbes spõte deditionẽ facientes in fidẽ suã recepit, quibus præsidio firmatis, postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus vero vna cũ suis Susaci exercitu obsessus, versus ad supplicationes exorare Deũ non potuit, vt victoriam annueret. Samæas quoq; Propheta eos terruit, dicens Deũ minari deserturum se illos, qui cultũ ipsius priores deseruerãt, quamobrẽ consternati, & videntes nullam salutis spẽ reliquã, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatẽ ac legum neglectũ destituros. Deus autẽ videns eos sic affectos & peccata sua cõfitentes, per Prophetã denũciauit, nolle se eos perdere, subditurum tamẽ Ægyptiis, vt experiantur, vtrũ cõmodius sit, Deo seruire an homini. Susacus autẽ Roboamo propter metũ dedente vrbẽ, conditiones nõ seruauit: sed depõdatus templum, thesauros tum Deo sacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine. ac ne scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea scuta & cly-

Hedio & Ruffinus Cap. 10. Roboami vrbes munitæ. 2. Par. 11.

Samæas Propheta Iudæorũ impietatẽ arguit. 2. Par. 12.

Samæas populum cõsolatur.

peos

peos quos Salomó rex fecerat: ac ne pharetras quidé aureas reliqt, quas Dauid dedicauerat, à Sophéne rege acceptas: atq; ita cũ opima prẽda domũ est reuersus. Meminit aut huius expeditionis etiã Halicarnassensis Herodotus, in nomine tatum errãs. & q, persuasis multis aliis gentibꝰ etiã Palæstinam Syriã subiugarit, hominibus, non expectata vi, deditionẽ faciẽtibus. Apparet aut satis, quod nostrã gentẽ dicere velit ab Ægyptio subactam. narrat n. hunc columnas reliquisse apud eos, qui prius, quã martem experirẽtur, deditionẽ recisserit, in quibus pudẽda muliebria insculpta fuerint. Roboamus aut is fuit rex noster, qui vrbem, antequã oppugnaretur, dedidit. Idé aũt Æthiopas quoq; ab Ægyptiis circũcisione virilium didicisse. Phœnicas n. & Syros Palæstinos fateri se hanc ab Ægyptiis accepisse. Constat aũt, q nulli alij circumcidãtur in Palæstina Syriæ, præterquam nos. Sed de his quisq; suo arbitratu sentiat. Post Susaci discessum Roboamus ꝓ scutis & clypeis aureis paré æreorũ numerum refecit, eaq; icutariis & excubitoribꝰ suis assignauit: & sine vlla memorabili expeditione. aut præclaro facinore, quietꝰ regni sui tẽpora elabi passus est, metu cohibente, eo quod perpetuo illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit annos 57. ex quibꝰ 10. & 7. in principatu exegit, vir arrogãs ac insipiens, vt qui propter spretum paternorum amicorum consilium, tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regis conditoriis. In regnum paternum Abias successit, octauum iam supra decimum annum Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente

Et quoniã huius regis exitum diximus, superest, vt quis Hieroboami finis fuerit cõsequenter subnectamus. Is nullum neq; modum, neq; finem impietatis faciens, singulis diebꝰ aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificos his è vulgo assignabat. Hanc suam cõtumeliam, dignamq; tanta impietate pœnam, no multo post Deus in caput ipsius atq; familię vertit. Cumq; filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit vxorem suã, immutato cultu, sumptoq, priuato habitu, ad Achiã Prophetã ꝓficisci. esse n hunc virum in prædicendis futuris mirificum, à quo ipse olim regnum sibi deberi cognouisset, mandauitq; vt quasi peregrina de filio percontaretur, esset ne præsentem morbum euasurus. Illa, habitu mutato, ita vt a marito iussa fuerat, in Siluntem, vbi tum Achias degebat, peruenit. Iãq; aduentãte ad illius ædes muliere, excutienti præsenio Deus apparuit, indicãs & quod Hieroboami vxor ad eum veniret, & quid ad interrogata respõdendum sit. Et cũ iam ꝓ foribus esset priuatam sui pœnitẽ simulãs, exclamat, Ingredere Hieroboami coniux, quid te iplam celas? Deum certe latere non potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mãdauitq; quid tecum loqui debeã. Vade igitur ad maritum, & hęc Dei verbis ei renuncia. Quoniam te magnum e paruo & nihil reddidi, & abscisso à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cõtra immemor horum beneficiorũ fusiles Deos quam me, colere maluisti: ideo delebo te & tuum genus & cadauera vestra à canibus atq; alitibus deuorabuntur consumentur n. regẽ Israel populum meum, qui neminẽ e Hieroboami genere superstitẽ est relicturus. Nec populus erit expers vitionis, sed excidet è terra bona hac & in transeuphratẽses regiones dispergetur, quia regis impietãte est imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis cæremoniis. Tu vero mulier ad maritũ propera, hęc illi renunciatura. Filium enim mortuum reperies. nam te vrbem ineunte, ille à vita exiturus est: sepelieturq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus exstitit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans plangensq; misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum visura erat: reuersaq; domum, il

Hierosolyma & templum depradatur. 3 Reg. 14. Herodotus de hac expeditione quid scripserit. Roboami ꝓ scutis & clypeis aureis pares æreos numerum facit. Roboamus moritur eique Abias in regno succedit. Hedio & Rufino cap. 11. 3 Reg. 14. Ieroboami impietas. Ieroboami filio ægrotante, mater ad Achiam Prophetã mittitur. Pœna Ieroboamo & populo prædicta.

An. mūdi 2988. ante Christū na. 1976

lum quidem, ita vt Prophetæ prædixerat, exanimem reperit, Regi vero cuncta ordine renunciauit.

CAP. V.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quod Bosanes Hieroboami generis exstirpator, ipse regnum occupauerit.

Alias Cap. 6. Ierobami contra Abiam Iudæ regem expeditio.

AT Hierobamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filium Roboami, duarum tribuum regem qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius non satis administrandis rebus maturam, sperans se facilem victoriam reportaturum. Ille vero, audito aduētu Hieroboami, haudquaquam est perterritus, sed supra ætatem, & supra quam hostis sperauerat, impigre collecta è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copia duplo numerosiores fuere. Vt vero pugnandi studio acies instructæ ex aduerso constitere, Abias, occupato editiore quodam loco manu mota silentium ab hoste petiit. Quo impetrato, sic orsus est dicere: Quod Dauidi atque eius posteris regnum in multas ætates duraturum diuinitus sit concessum, ne ipsi quidem ignoratis: quo magis miror cur, deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nunc ab illo contra nos stetis iusto Dei suffragio principatum obtinentes, impugnaturi nos & reliqua regni parte depulsuri. maiorem enim eius partem Hieroboamus iniusta vi occupat. Sed non diu fruetur sua tyrannide, dabit Deo pœnas perpetratorum scelerum, qui finem imponet eius nefariis facinoribus, quandoquidem ipse non vult imponere, atque etiam vos ad omnem iniquitatem incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantum quia malis consiliis seductus, parum comiter vos allocutus est, irati deseruistis non tam illum quam Deum optimum maximum, legesque eius omnium, quæ vnquam fuere, sanctissimas. Atqui æquum erat veniam dedisse non solum verbi durioris homini iuueni & concionandi non admodum perito, sed etiamsi re aliquid per ætatem peccasset, vel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim est parentum meritis posterorum errata condonari. Vos vero nullam eorum rationem habuistis, & ne nunc quidem habetis, sed tam numeroso exercitu contra nos venitis. qua quæso re freti? num aureis illis vitulis, & aris ac lucis celsioribus, quæ non religionis, sed impietatis vestræ argumenta sunt? An forte multitudo, qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantumlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quæ profecto penes nos est, qui constanter in seruandis legibus & veri numinis cultu perseueramus: quem non manus artificis e materia fragili sculpserunt, neque sceleſtus Rex commentus est ad imponendum vulgo ignobili, sed qui conditor est omnium, & principium huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrem nunc quoq; suadeo, vt resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis cōtra institutā patria bellū gerere, per quæ ad tantam felicitatem peruenistis. Dum in hanc sententiam Abias verba facit ad Israeliticum populum, interim à Hieroboamo pars copiarum occulte missa à tergo Abianorum conspicitur: qui circumuentos se videntes, non mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnemq; fiduciam in Deo ponere; illum certe nullis hominū insidiis circumueniri. Ad hanc Regis vocem

Abias contra Ieroboamū exercitū ecclegit.

Abia ad Hebræos oratio, quæ desertionem & impietatem eis exprobrat.

Abias victoria potitur.

red-

redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad Sacerdotũ elassica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostem irruunt. Nec defuit cœleste auxilium, quod hostium vigorem retudit, Abianis longe præpollentibus. Tantam enim stragem ediderunt, quanta in nullis vel Græcorum vel barbarorum inuenitur commentariis. Cæsis enim quingentis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itemque Isanam & huic coniunctam ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omnino fractæ fuere, quamdiu Abia fuit superstes. Defunctus enim est, non multo post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultusq; est Hierosolymis in maiorum suorum conditoriis, relictis filiis viginti duobus, filiabus sexdecim. is liberorum numerus è mulieribus XIIII. ei susceptus est. In regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace portita est. Atque hæc sunt, quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus rex decem tribuum, cum regnasset annis viginti duobus, secundo iam anno regni Alanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ maliciæ & impietatis æmulus, eoque in principatu biennium exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabathon Palæstinorum vrbem, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidam e domesticis eius amicis Baſanes Macheli filius insidiis interceptum occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit: euenitq; iuxta prophetæ vaticinium, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabantur, à canibus laniati ablumerentur: qui vero in agris, ab alitibus. Atque in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exsoluit.

An. mũdi 2988. Ante Christũ na. 976. *Mors Abiæ.* 3. *Reg.* 15. *Asanus rex Iudæ.* An. mũdi 2991. Ante Christũ na. 973. An. mudi 2992. ante Christũ na. 972. An. mudi 2993. Ante Christũ na. 971.

CAP. VI.

Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

ASanus autem Hierosolymorum Rex vir erat moribus honestissimis præditus, & cœlestis numinis obseruantissimus, quiq; nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus consonum. is correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immundiciis. habuitq; in exercitu lectissimorum virorum scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zarzus Æthiopum rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progresso vsque Mareſam, quæ est vrbe ditionis Iudæ, occurrit Asanus: & instructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomen Saphatha, vt vidit ingentẽ Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans, oransq; vt victoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Veniſſe se admicandum cum Zarzo sola illius ope fretum, qui paucos pluriũm, & imbecilles fortium victores posset reddere. Hæc precanti Deus victoriæ signum obtulit: quo viso Rex alacris cum hoste conflixit, cæsisque plurimis, reliquos terga vertentes vsque in agrum Geratenum persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idem & in castris hostium factum est: vnde multum auri egestum est prædaq; abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditari omnes reuertuntur Hierosolyma: iamque non longe aberant quum illis propheta Azarias sit obuiam. Is posteaquam agmen consistere iussit, orsus est dicere. hanc victoriam diui-

Hedio & Ruff. c. 12 al. 8. Asani pietas. 2. *Reg.* 15. *Æthiopes armo contra Asanum capiunt.* 2. *Par.* 14 An. mũdi 3000. Ante Christũ na. 964. *Asani victoria.*

An. mũdi 3000. Ante Christũ na. 964. *Azaria Propheta ad populũ adhortatio.*

no fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei voluntati obtemperauissent. Quod si ita, vt cœperant, pergerent, in posterum quoque victorias de hoste & vitam fortunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin vero à religione desciuerint, omnia contraria illos manere: sequuturumque tale tempus, in quo neq; propheta verax in populo reperiatur, neque sacerdos iustitiæ cultor: tunc que & vrbes eorum subuertendas esse, & gentem per omnes terras dispergendam, erronumque more vitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus esset probitati studerent, & diuinum fauorem sibiipsis non inuiderent. His auditis rex vna cum populo gauisi sunt, dederuntque operam & publice & priuatim, vt religio sarta tecta maneret, dimissis à rege per totam regionem, à quibus hoc negocium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc statu Asani duarum tribuum regis rebus, reuertor ad Basanem Israelitarum regem, qui, Nadabo Hieroboami filio cæso, regnum eius occupauerat. Hic in Tharse vrbe electo domicilio viginti quatuor annis regnauit, scelera-

Basanis impietas. 3. *Reg.* 16. *Prophetia cõtra Basanem regem.*

tior, magisq; impius quam vel Hieroboamus vel illius filii, afflictor populi, & aduersus Deum contumax. Quapropter missio ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius Hieroboamum, cladibus profligaturum: eo quod rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus virtutibus nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitiis sese contaminasset. Cui quum similis esse voluerit, merito etiam similem exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognouit iamminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, nõ hoc curauit, vt correctior in posterum & antea eorum pœnitens, placato numine, vitaret exitum: sed velut proposito præmio, si strenue pergeret, ac si per prophetam ampla spes proposita, non calamitas denunciata esset, seipso factus nequior, indies dara opera scelus scelere cumulabat. Postremo cum exercitu aggressus est vrbem non ignobilem Ramathonem, distantem quadraginta stadiis à Hierosolymis: quam captam munichat, vt eam sedem belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quam multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad regem Damascenorum legatos cum pecuniis, ambiens eius societatem, & admonens quod paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: moxque suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & vrbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerunt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen: His auditis Israelitarum rex, omissa munitione Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è conuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellum instaurare valuit, fatali morte præuentus: sepultusque est in Arsane oppido. In regnum successit filius Eleanus. Hic post alterum regni annum periit, per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud

Basanes Ramathonẽ captã munit. An. mũdi 3005. Ante Christũ na. 958. *Asanus Damascenorũ Basanem cõcitat.* An. mũdi 3016. Ante Christũ na. 958. *Alius cap. 8.* *Mors Basani.*

Osam suum procuratorẽ immissa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam præfectorum quam militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Philistæorum vrbis occupati fuere.

CAP.

CAP. VII.

Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

An. mūdi 3017. Ante Christū na. 947.

DEinde ex magistro equitum factus Rex, totam Basanis stirpem iuxta Gimouis vaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatem, quo Hieroboami progeniem interneccione ablumptam diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito regis casu, & quod Zamares occisi ase regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Thartien regiam properat, eaque expugnata vi potitur. Zamares videns vrbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiectoque igne simul cum ea se quoque concremauit, regni sui die septimo. Quo facto cōfestim populus in diuersa studia scissus est, aliis Thamanum, aliis Amarinū regnare volentibus. Cuius factio quum tandem vicisset, occiso Thamano totius populi regnum obtinet. Trigesimo anno regni Alani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Maleone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaræum vocauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo vrbs sita est. Hic nihil à prioribus regibus differebat, nisi quod illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tantum agebant, vt populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius alium tolleret, & cum toto suo genere exstirparentur. Hic Samariæ diem suum obiit, succedente Achabo filio. Hinc certe videre licet quam curæ sint Deo res hominum, & quomodo bonos diligat, malos contra funditus eradicet. Israelitarum enim reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familiis sublati sunt. Alanus vero Hierolosymorum duarumque tribuum Rex ob pietatem ac iustitiam feliciter Dei fauore viuens, ad extremam peruenit senectam, & post vnum & quadraginta regni annos, bona morte decessit, cui mox Iosaphates successit filius, ex Abida matre natus, omnium testimonio proauæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimum regem refulsit, quemadmodum paulo post dicetur.

Cæterum Achabus Israelitarum Rex habitauit Samariæ, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum Regum institutis mutans, nisi si quid forte deterius commentus est Omnium enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipue. nam & vaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobobali, Tyriorum ac Sidoniorum regis, cui nomē Iezabela: mouq; ab ea domesticos illius Deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoque impotentis insaniæ, vt non verita sit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plantare: cui etiam sacerdotes & falsos vates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, dementia & malitia omnes ante se reges superans. Hunc propheta quidā Dei maxime è Thesbone Galaditica vrbe oriundus adiit, dicens eum prænunciare, quod nec pluuiā illis annis daturus sit, nec rotem, donec ipse vates non compareret Additoq; iureiurando quo magis rem cōfirmaret, secessit ad tractum australē, vbi ad torrentem quendam degebat, vnde potum haberet. Nā cibus ei quotidie per coruos asferebatur, qui postquam ad inopiam imbriū exaruit, iubente Deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tirum inter & Sidonem situm est Illic enim se mulierem viduam inuenturam prænonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iamq; non longe à porta aberat, quum videt mu-

Anno mūdi 3021. an. Christ. na. 943. *Amarinus moritur, cui Achabus filius in regno succedit.*

An. mūdi 3028. ante Chri. na. 936. *Alias cap. 10. Asanus Ken mortuus, cui Iosaphates filius succedit.*

An. mūdi 3031. Ante Christū na. 933. *Iezabela 3. Reg. 17 Ambona carens Israelitis prædicta.*

Eliã cornus cibat.

lierem operariam ligna colligentem: & lignificante Deo hanc tore eius altricem, saluratam prius rogauit, vt aquam potabilem afferret: abeuntemque iam reuocans & panem portare iussit. Iurauit illa, nihil sibi domi esse præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: veniſſeque se eo, vt, collectis lignis, sibi & filio panem coqueret, quem vbi comediſſent, fame absumerentur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, lætiora sperans: & primum mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi, nunquam in vase illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, & quæcunque propheta petierat, fecit: deincepſq; & sibi & filio & hoſpiti sat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quandiu durauit siccitas. Meminit autē huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum regis sic scribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo menſe vſque ad inſequentis anni Hyperberetæum continuus, qui cum ſupplicationes indixiſſet, ſequuta eſt magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Aphrica. His verbis dubio procul siccitatem factam ſub Achabo, cuius tēpore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hoſpes, cum filius eius morbo præualente expiraſſet, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexiſſet, ideo mulctatam se filij morte dictitans. Ille conſolabundus iubet eam sibi tradere filium, breui recepturā viuum: acceptumq; mox in proprium cubiculum detulit: quo depoſito ſuper ſuum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hoſpitij gratiam altrici relatam extinctio ipſius puero: rogabatq; vt remiſſo ſpiritu vitam ei reſtitueret. Itaque Deo genitricem miſerante, & prophetę gratificante, ne videretur infortunium ſecum in hoſpitium intuliſſe, præter omnem expectationem recepit puer ſpiritum. At illa gratias egit vati, dicens nunc demum se agnoſcere diuinæ mentis interpretem. Paulo deinde poſt Dei iuſſu ad Achabum proficiſcitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionē, & magna rerum aduictum n: ceſſariarum penuria, vt non ſolum hominibus panis deeſſet, verum etiam equis cæteriſq; iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbique siccitas. Rex igitur vocato diſpenſatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iuſſit vbiq; fontes & torrentes perquirere, ſi cubi inueniretur herba ad ſecandum iumentis pabulum. Cumq; multum quæſitus propheta Elias nuſquam cōpareret, iuſſit Obediam quoq; ſe ſequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam diſpenſator viam ingreditur. Erat autem vir pius, & quo tempore Iezabel Regina in prophetas ſęuiebat cædibus, centum ex eis in cauernis ſubterraneis abdiderat, pane & aqua ſuſtentandos. Huic à rege digreſſo Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo ſalutatur. Mox propheta mandante vt aduentum ſuum Regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus eſt, ad quem attracturos te non miſerit? Nunc fieri poteſt, vt dum ego regem adeo, te Dei ſpiritus, quo agitaris, alio rapiat: & Rex, te non reperto, fruſtratus in caput meum ſæuiat. Noli eſſe in meo periculo tam ſecurus, quum ſcire poſſis quam ſim ſtudioſus tui ſimilium, qui centum Dei homines furori Iezabelis eripui, & nunc eis in latebris alimenta ſuggero. Propheta contra iubet vt nihil metuens Regem adeat, ſacramento interpoſito ſe quoq; eadem die in eius conſpectum venturum. Quo indicio poſtquam Achabus Eliam adeſſe didicit, in occurſum eius properat: & cum indignatione, Tune es, inquit Hebræorum ille turbator? tune ſterilitatis huius au-

Sareptana vidua Eliã ſuſcipienti, oleum & farina nõ deficit.

Menãder de fame tempore Elię.

An. mũdi 3037. Ante Chriſtũ na. 927.

Elias vidue filio vitam reſtituit.

3. *Reg.* 18

Elias ad Achabũ venturã pluuiam ei indicaturus mittitur.

An. mũdi 3040. Ante Chriſtũ na. 924.

Achabus Eliã quærit.

Obediæ pentũ Prophetas ab ſceleritate ſuſtentat.

An. mũdi 3043. an. Chriſtũ na. 927.

Achabũ Elias impietatis accenſat.

tor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorum omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet vt eat, & totũ populum in Carmelum montem ad se conuocet, simulq; suos & vxoris vates quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt vero omnes acciti à rege ad constitutum locum confluxerunt, Elias in medio constitit, & quousque, inquit, inter vtrunq; vacillabitis? Si enim Deum nostrum verum & solum creditis, hunc & mandata eius sequimini, quod si non huic, sed externis diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo vero nihil ad hæc respondente, Elias postulat, vt quo certiore argumento vel proprij vel alienorum probetur potentia, solus ipse Dei sui vates contra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorum struem impositio, sed nullo igne subdito: idem oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto veram Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquam placuit, iubet Elias prophetas illos, electo boue, priores sacram rem facere, & sua nomina tum inclamare numina. Cumq; suis precibus & inuocationibus nihil proficerent, ludens Elias altius eos iubet vocem attollere, si forte aut peregre absint aut dormiant. Illis vero à mane vsq; meridiem frustra inclamantibus, & more patrio cultris ac lanceolis sua corpora incidentibus, cum iam suæ vices sacrificandi veniissent, amotis sacrificiis illis fanaticis iussit vulgum propius obtueare, ne forte clam ignem admoueret; qui postquam accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxta numerũ tribuum Israeliticarum altare ex eis instauranit, foditque circum illud fossam bene profundam, & coaptata super altare strue lignorum victimaq; desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas super altare iussit effundi, ita vt fossa quoque repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precariq; vt erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: & ecce adhuc illo orante, ignis repente de cœlo in altare lapsus inspectante populo, tum victimam tum aquam omnem circumfusam absumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viso Israelitæ prostrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & solum verum confitendo: cæteros nihil aliud esse quam numina vanis stultorum hominum opinionibus conficta: moxq; comprehensos eorũ prophetas interficiunt, Elia sic iubente: qui regem abire ad prandium iussit, nec esse amplius solicitum: breui enim visurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conscendit, & cum humi desedisset, caput genibus applicuit, iussitque famulum ascenso quodam scopulo ad mare propicere, & indicare sicubi nubem excitari viderit. Paruit ille, non semel ascenso scopulo, sed nihil se videre retulit. Tandem septimo reuersus ait se vidisse in aere nescio quid nigricans, humano vestigio nõ amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt rex appere in vrbẽ redeat, prius quã profusus imber occupet. Qui postquam ad Iesraelem vrbem cœpit tendere, sine mora offuscato aere & inuoluta nubibus procella mistus imber superuenit: & propheta correptus numine regium currum vsque Iesraelem Azari vrbem currens prosequutus est. Iezabela vero Achabi vxor, audito prodigio per Eliam patrato, quodque prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illum occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At Elias territus fugit in vrbem Bersabe, quæ est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumææ contermina: relictoque ibi famulo ipse in desertum abiit. Cumque precatus esset mortem, quod non esset cæteris melior, vt illis absumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore qua-

An. mũdi 3037. Ante Christũ na. 927.

Elias populi superstitionẽ arguit.

Elias doctrina & officiũ miraculo cõfirmatur, victima igni cœlitus absumpta.

Baal sacerdotes interfecti.

Elias pluuiam venturã præcipit.

An. mũ 3040. ante Christ. na. 924. 3. Reg. 19

Iezabelã Elias fugit.

Curat Deus pro suis.

An. mũdi 3040. Ante Christũ an. 924. Eliam Deus in deserto alloquitur.

dam obdormiit: & excitatus à quodam, surgens inuenit aquam & cibum appositum. & cum comedisset, collectis ex hoc cibo viribus ad Sinæum vsq; montem peruenit, in quo Moses à Deo legem accepisse proditur: vbi nactus amplum quendam specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa deinde ad autem eius voce incertum vnde profecta, percontante quamobrem, relicta vrbe, desertum coleret, ait se, occisis externorum Deorum vatibus persuasisse populo, quod vnicùs sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factum ad supplicium se à Regina expeti. Mox eadem voce iussus in crastinũ sub dium prodire auditurus quid opus facto sit: sequenti luce è spelunca prodiit. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit. sequutoq; mox silentio, diuina voce nihil terreri præcentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem, mandatumq; mox vt domum reuersus declaret populi regem Ieum Nemessiæ filium: apud Damascũ vero Syrorum Azaelem: & pro se propheram Elisæum constituat, ex Abela vrbe oriundum. Impios enim poenam daturos, alios seu regi, alios Azaeli. His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Saphati filium Elisæum arantem cum quibusdam aliis impellentibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suum iniecit. qui euestigio prophetare occepit, relictisque bobus, sectator Eliæ factus est. Rogauit tamen vt prius sibi liceret parentibus valedicere, quo impetrato, illum sequutus est. indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res sic ita habuerunt. Cæterum Nabuthus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet regius fundis contiguum, sæpe rogatus ab Achabo, vt ei quam oliberprecio venderet rus finitimum, adiungendum regio: aut si mallet vnum aliquod e regiis pro eo sibi eligeret: negauit se id facturum. gratius enim sibi esse, e paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quam si suam possessionem amisisset, quia non licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec cibum sumere. Iezabela vero scitatre, quid acciderit, vt nec balneum admittat, & cœnam æque ac prandium fastidiat, quam rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Visum se apud eum comi sermone, & infra regiam mansuetudinem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam detulisse. Mulier contra hortatur, vt magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impune auferat. Moxque literas Achabi nomine scriptas, mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur, indicto ieiunio, concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemię populo lapidandum obicere, atque hoc modo de medio tollere. Id quod ita vt Regina scripserat factum est: & Naburhus tali testimonio conuictus Deo ac Regi fecisse conuicium, à populo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabelæ relatum est, Regem accedit, suaderque vt sine sno sumptu vinetorum Nabuthi hæreditatem capessat: & ille exiliens præ gaudio, ad visendum id prædium euestigio se confert. Deus autem iratus Eliam mittit, vt regi in eo rure occurrat, rogetq; quid ita occiso vero domino, eius prædii hæreditatem iniuste sibi vsurpet. Quem vbi ad se venientem vidit, turpe ratus obiurgari, prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum vates prædicit, eo loco vbi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & Regis & Reginæ sanguinem, & totum eorum genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppressérat. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia subiit, & indutus saccum,

Ieus Rex Israelu.

Elisæi vocatio.

Hedio & Russino Cap. 14. al 11. 3. Reg. 21. Historia Nabuthi ob prædiũ Achabo negatum lapidati.

Eliæ Achabo & Iezabelæ vindictã diuinam prædicit. Achabi pœnitentia.

nudisq; pedibus à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus vero per prophetam denunciat, se quidem vsque post eius obitum dilaturum vindictam, quandoquidem sceleris pœnitearis minas tamen vanas non fore, sed Achabi filium pro commissis pœnas daturum. An. mundi 3040. Ante Christi na. 924.

CAP. VIII.

Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum duxit exercitu, profligatur.

DVM hæc circa Achabum geruntur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damasci Rex, contractis e toto regno suo copiis, ascitisq; vltra Euphratem triginta duobus sociis Regibus contra Achabum duxit, qui intelligens se imparem eius copiis, à cõgressu quidem abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cũ exercitu eo venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit. missoque caduceatore ad Achabum, petiit vt sibi liceat legatos ad eum mittere, propositurus quidnam peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi, quod si ipse quoq; fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere; abducto exercitu Regem obsidionem soluturum. Achabus vero iubet legatos Regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatesq; vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aliam Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eisq; liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorum domus scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimũ. Reliqua quę illis non placuerint, sibi haberet. Achabus lætus secũda legatione Syri, aduocata concione dicit se libẽter pro pace & ciuiũ incolumitate vxores ac liberos suos omnesq; facultates proprias fuisse traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petiisse. Nunc vero misisse eum famulos qui omnium ædes scrutentur, & nihil in eis quod sit pulcherrimum relinquant, nimirum belli amtam quærẽtem: vt quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturum se tamen, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamauit tota concio contemnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referendum dedit, quod primis postulatis nunc quoq; consentiat securitatis ciuium gratia, posteriora non admittat, atq; ita eos dimisit. Hoc responso commotus ad iram Adadus, tertio legatos mittit cum minis: ferocem eum esse fiducia mœnium, se vero parem illis aggerem exciturum, si vel pugillum terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine penitus facere: Achabo vero respondente, inter armatos non verbis sed factis decernendum, legati reuersi cœnanti tum forte cum triginta sociis regibus responsa referunt. Ille euestigio mandat circumuallari vrbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidam superueniens exemit, dicens Deum polliceri, daturum se victoriam de tam multis hostium militibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria cõtinget, per filios, inquit, principum, se ita regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filiis, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quod Syrus ad epulas ac luxum se dedisset, patefactis repente portis emittit iuue-

3. Reg. 20 *Bellum Adadi contra Achabũ.*

Legatio Syri ad Achabũ.

Responsum Syro legatis datũ.

Fiducia Adadi in militũ.

Israelitis Deus contra Syros victoriã pollicetur.

An. mũdi 3040. Ante Christũ na. 924.

nes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam eis obuiam cum his mandatis, vt siue pacati veniant siue pugnarum, vinctos ad se perirahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij vero principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos vsque ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israelitarum Rex animaduertit, vniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facile eos profligant, nihil tale expectantes. quo factum est vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt, relicta in castris armatura, fugerent, & Rex ipse præceleri equo vix euaserit. Achabus vero longo spatio Syros persequutus est cædèdo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulentis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & currieus, domum in vrbem reuersus est. Cæterum propheta monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitum in promptu habeat, reuersurum enim Syrum iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porro Adadus seruatus e clade cum reliquiis exercitus, aduocatis amicis cõsultabat, quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suasernnt nõ esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis victos. Sed si in campestribus committatur prælium, facile se superiores fore. Præterea conslulerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & sattapas illis præficeret, supplementumq; in sua ditione, tam equitum quam peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, deditq; operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitu in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidum Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus vero cum suis copijs obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero militum longe inferior. Superuenente deinde Propheta, & victoriam pollicente, vt hostis contra, quam opinabatur, sentiret, Deum Israelitarum non minus potentem in campis, quam in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motum est. Septima vero, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque suos exaduerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter vtrinq; pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent. quibus impigre victoriam persequentibus, confusum agmen trepide fugientium equitum, peditum, curruum, a seipsis proculcarum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipsi murorum ruina oppressi sunt circiter viginti septem millia: in prælio vero centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidissimis famulis comitatus in quadam subterraneam cellam se abdidit. quibus clementiam Israelitici Regis prædicantibus, & spem veniæ facientibus, si consuetu supplicum habitu ad eum mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti saccos & restibus capita redimiti, qui tum prisco apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, dediticiam eius in perpetuum futurum. Tum ille gratulari se ei dixit, quod e pugna euasisset, fratrisque loco eũ se habiturum pollicitus est. Famuli accepta Sacramenti fide nihil mali passurum, producunt e latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru vehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptumque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus actis gratijs, quam lõga sibi vita daretur, memorem se fore huius beneficij professus est, redditurũque Israelitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Dama-

Victoria Achabi a Syris reportata.

Secunda Adadi in Israelitas expeditio & fuga.

Achabus in gratiã recepto Adado, fœdus cũ eo facit.

scum

scum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere deinde icto & iureiurando firmato, Adadus egregie donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum contra Israelitas expeditionis exitum Propheta quidam, nomine Micheas, accessit ad quendam Israelitam, iussitq; eum vt vulnus sibi in caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui quum parere nollet, daturum inobedientiæ pœnam prædixit, & leonis incursu periturum. Quod quum ita euenisset, alterum Propheta adiit, idem imperans. A quo incunctanter ictus, & verticem saucius, obligato capite venit ad Regem, dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno captiuum quendam asseruandum accepisse: quo fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc interminatus sit, si captiuus effugeret. Respondente vero Achabo merito id passurum, soluto capite agnoscendum se Micheas præbuit. Hac autem arte vsus est, quo maiorem vim verbis suis adderet. Ait enim Deum in Regem animaduersurum, quod Adadum hominem impium, & contra diuinitatem contumeliosis dictis farentem elabi permisisset. Futurum enim vt ipse ab eo, cui pepercit, interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate Prophetæ offensus, iubet eum in carcerem coniici, & vehementer ea prædictione contristatus domum se recipit.

An. mundi 3040. ante Christū ann. 924. *Achabus ob dimissum ab ipso Adadum taxatur.*

Præmia piorum doctorū.

CAP. IX.

De Iosaphate Rege Hierosolymorum.

HActenus de Achabi rebus, nunc ad Iosaphatum Hierosolymorum Regem reuertor: qui aucto suo regno, & præsidiis per vrbes ditionis suæ dispositis, ne illas quidē sine præsidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræmitica de Hieroboamo decem tribuum Rege ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxiliatorem Deum habuit, quod esset vir iustus ac pius, & per singulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est, vt & ipsi à circumquaque victis Regibus multus honos haberetur, id quod missitando ad eum muneribus declarauerunt, vt hinc quoque tam diuitiæ Regis quam fama non mediocre incrementum caperent. Anno autem regni sui tertio, conuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis, iussit eos obire vniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Mosis earumque obseruantiam atque religionis cultum docere. quod adeo libenter ciues complexi sunt, vt certamen huius studii inter eos susceptum videri posset. Finitimæ quoque gentes constanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiam ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcentos triginta agnos, paremque hædorum numerum. Muniuit etiam magnas vrbes ac validas, & exercitus armis bene instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes vero ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorum peditum ducenta millia. alius præterea dux nomine Ochobatus ducebat centum octoginta scutatorum millia, absque militibus, qui per oppidorum præsidia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cumque libuisset ei Samariam inuisere, benignissime ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum Regem comitabatur, publice exhibito frumento, vino & carnibus. rogatusque est ab Achabo, vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret, ad recipiendam vrbem Ramatham, in regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato vero auxilium pollicito, quod non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis eo-

Pietas Iosaphati. 3. Par. 17.

Pax tempore Iosaphati.

Iosaphati exercitus.

Iosaphati cū Achabo in Syros expeditio. 3. Reg. 22

An. mũdi 3040. ant. Christi nat. 924.

pijs, progressi extra mœnia quo Rege, & quos dentes in suo quisque solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus vero censebat, si qui Prophetæ essent, accersendos, & consulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat vsque in illam diem.

CAP. X.

Achabus a Syris bello lacessitus in prælio vulnus occiditur.

Pseudoprophetæ falsa prædicunt.

ACHabus vero accitis suis Prophetis numero quadringentis, iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit Regi bellũ cõtra Adadum mouenti victoriam & vrbis dominium, propter quam bellum instaurare placuit. Prophetis vero bellum suadentibus: vincendum enim Syrum, & in potestatem venturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum verbis, & quod falsũ vates essent: percontatusque est Achabum, num quem alium præterea Prophetam habeat, vt certius etiam futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quod malum euentum prædicat, foreque vt ipse à Syrorum Rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum, eum vocari Michæam Iemblæi filium. Iosaphato vero postulante eum produci, missus cubicularius Prophetam adduxit: qui interim eundum ei indicauerat, cæteros omnes Prophetas victoriam Regi prædicere. Respondit vates, sibi non licere, contra quam Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de Rege cognouerit. Vbi vero ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait tibi Deum obtendisse Israelitas fugientes, & insequẽtibus Syris dispersos, non aliter quã greges sublatis pastoribus. Hoc quoque significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumibus redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, versus ad Iosaphatum Achabus, Nonne, inquit, modo tibi dixi quam male mihi velit iste. Michæa vero constanter asseuerante se nihil nisi iussu Dei prædicere, illum vero spe victoriæ solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendum sit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnus è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandum quid Michæas garriat, nihil enim veri eum prædicere. argumento esse prædictionẽ Eliæ, qui sine dubio melius quam iste futura cerneret. illum enim prædixisse apud Iezraelem in Nabuthi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodum lambuissent cruorẽ Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse eum mentiri, qui longe præstantiori Prophetæ non vereatur contrarium dicere, quod periturus sit Rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidentius etiam quam verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto infixit ei alapam. cumque illi nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quam veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam. Michæa contra asseuerante breui fore, vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quæritans, ne luat pœnas vaniloquii, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem & aquam

Micheas verus Propheta.

ei præ

ei præberi. Atque ita duo Reges versus Ramatham cum copiis profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in prœlio, Hierosolymitanus vero sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vaticinium eluderent. sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, sed solum Regem Israelitarum. Syri vero primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciem, rati esse Achabum impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro recepetunt. à mane autem vsque ad vesperam pugnantes & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum Achabum ad necem quærendo, nec tamen inueniendo. tandem vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertum sagitta, Regem per thoracem in pulmonem sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed aurigam iussit currum extra prælium euehere, quod graue ac lethale vulnus acceperit. Cumque vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsque ad solis occubitum, & tandem profluuio languinis viribus deficiens interiit. iamque appetente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprimum per caduceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisque remittitur. Cadauer Regis Samariam relatum, illic sepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, veritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex ea fonte aquabantur. Mortuus autem est apud Ramatham, iuxta Michææ vaticinium. Ergo quoniam vtriusque Prophetæ prædictionem euentus consecutus est, veneranda sunt illorum oracula, eisque semper plus oportet tribuere, quam eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare, quam q̃ nihil sit illis vtilius, quandoquidè per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tam diu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. Nam hoc quoque Achabo fatale fuerat, vt prænuncianti bus cladem non crederet, & à prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius successit.

An mũdi 3040. an. Christum na. 924.

Hedio & Ruffinus cap. 15. 3. Reg. 22 alias 12.

Achabus & Iosaphatus in Syros mouent.

Achabus in prælio vulneratus moritur.

Achabi cruorem canes lingẽtia Eliæ prædictionem lambunt.

Prophetarum oracula veneranda.

Fati necessitas insuperabilis.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Nonus.

SVMMA CAPITVM LIBRI IX. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.*

II. *Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.*

III. *Exercitus Ioramo defertur ab hostibus, & filii perimuntur, vnico excepto, postremo ipse misera morte tollitur.*

IIII. *Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.*

V. *Ioramus a Ieu magistro equitum, cum toto stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.*

VI. *Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.*

VII. *Gothelia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, quas post sextum annum cæsa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.*

VIII. *Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.*

IX. *Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.*

X. *Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum repertata.*

XI. *Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.*

XII. *Rabe Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.*

XIII. *Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, alios gentibus Damascum in coloniam deductis.*

An. mũdi 3048. Ante Christũ 12. 916. † *Reg.* 8. 2. *Paral.* 19. 20.

XIIII. *Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.*

CAP. I.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.

Iosaphatum Ieus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat, reprehendit.

IOSAPHATO autem Regi post suppetias contra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Propheta Ieus occurrens, reprehendit eum, quod cum homine impio & scelerato arma cõiunxisset. Deum enim indigne tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suam bonitatem, licet male, quod non debuerat, fecerit. Post eam admonitionem Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populum leges diuinitus per Mosem traditas, & cul-

tum

tum pietatis docendo: constitutisque oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibusque quod æquum est redderent, scientes quod etiam occulta Deus inspiciat. Hæc cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset, Hierosolyma reuersus hic quoque iudices à sacerdotum ac Leuitarum ordine, & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iuste & accurate iura populo redderent. Quod si grauiores controuersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negotiis maiore etiam diligentia decerni voluit: quod eam vrbem maxime æquitatis seruantem esse deceat, in qua & templum simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorum numero præposuit, Amariam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxiliis bellum inferunt, & ad Engaddam vrbem Asphaltitæ lacui vicinam castra metantur, trecentis stadiis à Hierosolymis dissitam, cuius ager egregia palmeta fert & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & ad templum versus Deum inuocat, vt tantum virium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendam de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templum id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoste imminet periculum, ibi populus coram numen præsens inuocet, diuinaq; ope adiutus inuasores suos male multatos arceat, volentes quæ semel diuina munificentia contigere, per vim ad se retrahere. Sic precatus est lachrymans, accedente eodem totius populi cum vxoribus & liberis supplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit vt in crastinum se parent, ituri obuiam hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuum, cui nomen Sis, voce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se Deum quieti ipsi spectatores considerent. Post hoc oraculum Rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabat Deum, & Leuitæ organis suis hymnos accinebant. Diluculo vero progressus Rex in solitudinem subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni Propheticæ, & construendam quidem aciem, sed in primo agmine constituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendasque Deo gratias non aliter quam liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus Regis consilium, idque mox etiam exsequuti sunt. Deus vero terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum sociis, ita vt alii in alios ruentes hostiliter in se inuicem debacchantur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus vero prospiciens in vallem in qua castra hostiū fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quod sibi citra sudorem & sanguinem victoria contigisset, permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantaque fuit multitudo, vt ægre per integrum triduū omnia spolia legerent. Quarta vero die congregatus totus populus in quandam conuallem, potiorem & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuum Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificiis occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eam Regi sanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: man-

Iosaphatus vultū verum remouat.

Iosaphatus magistratus & iudices constituit.

Moabita & Ammanita Iosaphato bellū inferunt.

Precatio Iosaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda.

Iaziel propheta populo victoriam pollicetur.

Arma quibus Iosaphatus victoriā parauit.

Ammanita & cōfœderati seipsos inuicem trucidant.

Ammanitarum spolia.

Laus & nomen Iosaphati apud quosque.

An. mũ di 3048. Ante Christũ natum 916.

utque vsque extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandorum nauium, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturã fecit haud minimam. Nauigia enim absumpta sunt naufragiis, quod non bene regerentur præ magnitudine. Quo factum est, vt hac cura vacauerit in posterum. Atque hactenus de Iosaphato. Achabi vero filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam samariam, vir pessimus, & vtrique parenti omnino similis, & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solitus erat pendere, amplius detrectauit. Accidit autem vt Ochozias de solario domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morboque ex hoc casu contracto, Accaronem ad Myiodis (id deo nomen erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorum vero Deus Eliæ Prophetæ mandauit, vt nunciis ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ propitium Deum non haberent, quandoquidem Rex ad alienum mitteret de salute interrogaturus: iuberetque eos reuerti, & Regi dicere, eum non reualiturum. Quod quum Elias fecisset, nuncii his auditis cõfestim ad Regem reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse virum quendam, & vetuisse vlterius progredi: iussisseq; renunciarent suo Regi Israelitarum Dei nomine, quod morbus in peius proficiet. Rege vero iubente, vt sibi figuram hominis illius designarẽt, dicebant hominem esse hispidum, & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexisset Eliam per hæc describptum à nuntiis, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit, & ad Regem venire. In hoc enim se missum, vt ni sponte sua faciat, vi coactum eo pertrahat. Ille præfatus se prodigium editurum, quo verus Propheta noscereturꝫ, & igne ad suas preces cælitus misso, ipsum vna cum militibus conflagraturũ, malum hoc eis imprecatus est: moxque candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad Regem perlata, iratus alium centurionem cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum Prophetæ minatus vim esset, ni volens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito Rex misit tertium. Is quod esset cordatus & mansuetis moribus, postquam peruenit ad locum vbi tum erat Elias, amice eum salutauit: Non ignoras, inquit, quod vt Regis mandato paream, inuitus ad te venio, sicut & illi qui ante me venerunt. Misertus igitur mei & horum militum volens ac libens descende, nosque ad Regem sequere. Tum Elias delectatus viri ciuilitate & modestis moribus, descẽdit ac secutus est. Perductus deinde ad Regem, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo non habuisti, quem de morbo tuo veri nihil prædicere posse putasti, & ad eum, qui Accaronitis colitur, de valetudine consulendum mittere maluisti, scito te moriturum. Nec multum exinde tempus elapsum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quod liberos careret, Ioramo fratri succedenti locum fecit, homini patrem cum aliis vitiis, tum maxime impietate referenti. Omisso enim sui Dei cultu, totum se externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas satis industrius. Hoc regnante Elias ex hominibus exemptus est, nec in hodiernum vsq; mortalium quisquam scire potuit, quinam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit Eliseum, sicut iam ante diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit ante vniuersale diluuium, in sacris libris legimus quidem exemptos esse e consuetudine mortalium, mortuos tamen esse nemini vnquam fuit cognitum. Caterum Ioramus accepto

An. mũ di 3049. an. Christum nat. 915.

post

Hedio & Russino Cap. 2.

Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum.

4. Reg. 1.

Ochozias grauiter prolapsus decumbit oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur.

Forma & habitus Eliæ Prophetæ.

Ochozias iratus, Eliæ attrahendi causa mittit ab igne consumitur.

Ochozias absq; liberis decedẽs Ioramo fratri succedenti locum facit.

Elias sicut Enochus ex hominibus exijt.

post fratrem regno, Moabitarum regi Misæ bellum inferre statuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea soluebat, intonsarum pecudum annua ducenta millia. Ergo postquam domi parauit exercitum, Iosaphatum quoque per nuncios solicitauit, vt quandoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret paranti bellum contra Moabitas, qui tum recens à suo regno defecerant. At ille non se tolum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturum. Ioramus vbi renunciatum est ei de talibus auxiliis, venit Hierosolyma, & splendide ab eius loci Rege exceptus, cum de communi sententia vilum esset per Idumææ deserta, qua minime hostis expectaret, iter facere, cum aliis duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cum hospite, & cum Rege Idumæorum. & circuitu facto, die septima ducibus itinera aberrantibus, in tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum non desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus traderet? Iosaphatus contra, vt virum pium decebat, consolabatur eum: iussitque perquiri numquis in exercitu Prophera adesset, per quem, quid faciendum, Deus posset consuli: & indicante quodam famulo, vidisse se ibi Eliæ discipulum Elisæum Saphati filium, Iuasu Iosaphati tres Reges ad illum vadunt: quumque ad illius tabernaculum venissent, quod forte extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipue Ioramus. At ille iussit vt abiisset, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas consuleret, illos enim esse veridicos. Rex precibus vrgebat, vt responsum daret, & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei non fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pii. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam absque vento & pluuia visuros alueum repletum aquis, ita vt milites & iumenta abunde potu supperente, nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à DEO contingit, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto Propheta, sequenti die prius quam sol oriretur torrens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæam trium dierum itinere inde instantem demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autem Moabitarum vt audiuit tres Reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clam in ditionem suam impetum facerent, qui videntes exoriente sole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineam, quod eo tempore maxime aqua radiis ictu rutilet, falso opinati sunt, hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorum sanguinem per torrentem defluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hostilia castra permitteret. quo impetrato, ruentes velut ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed valde eos sua spes frustrata est. Coortientibus enim in eos vndique hostibus partim cæsi sunt, partim dissipati fugiendo agre in terram suam euaserunt. Reges vero agros Moabitarum ingressi, diuutis oppidis totam regionem prædis abactis exhauserunt, & rura eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quasque arbores exciderunt, fontesque aquarum obturauerunt, mœnibus vbique solo æquatis. Rex ipse compulsus in quandam vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua par-

An. mũdi 3049. Ante Christũ natum 915. *Heuo & Rusfinus cap. 1. 4. Reg. 3. Eusseb. Ioramus Iosaphatus Moabitarum Rex auxilium petit. Aquinas in Hebraeorum exercitu pernoctat. Elisæum Reges consulunt. Elisæus pluuiam ventura & victoriam prædicit.*

Mira hostium excæcatio, per iumenta vinbrata facta.

Hebræorũ contra Moabitas victoria.

te negligentiores excubiæ visæ sunt. quod vbi præter spem non successit, in vrbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniorem enim filium, qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectante, holocaustoma Deo sacrificat. Reges vero hoc viso tantam necessitatem miserati, & humanarum vicissitudinum memores, soluta obsidione, domum quisque suam reuersi sunt. Iosaphatus vero post hanc expeditionem pacatus quidem, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexagesimo, regni vigesimo quinto: sepultusque est in ea vrbe magnifice, quemadmodum Dauidis imitatorem sepeliri decuit.

Moabitarum Rex filium proprium sacrificat.

Iosaphati mores.

An. mũdi 3050. Ante Christũ natum 914.

CAP. II.

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.

Ioramus Iosaphati filius Rex Hierosolymorum.

EFiliis, quos complures reliquit superstites, Ioramus natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israelitarum Rege commune nomen habens, vxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Samariam reuersus Eliæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc transcriptas inferere nostræ narrationi operæpretium duximus. Obediæ vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua, Eliæum adiit, dicens nec ipsum ignorare, quod ea persecutione, qua Iezabella in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clam posset, multum æris alieni contraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt rob hoc mariti benefactum eius miseretus, opem aliquam præsentem afferret. Quo scitante ecquid domi haberet. nihil se habere ait, præter olei paululum in fidelia. tum propheta iubet illam ire, & acceptis commodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribusque cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier, & repletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem totam illi retulit. Ille consuluit, vt, diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei pretio superfore, quod ad liberorum alimenta valeat. atq; in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem Ioramum per nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eum volẽtibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est, vt ille præmonitus venatum non iret. Adadus autem frustratis insidiis indignatus est, ratus à suis detectus: & vocatis domesticis per conuicium proditores appellauit, minatus etiam mortem, eo quod rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondente, non recte eum facere quod proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerant: sed scire debere, quod Eliæus propheta nihil non indicet, prodatq; vel occultissima consilia: iussit eos per nuncios explorare, in quanam vrbẽ Eliæus habitet: renunciatumq; est ei apud Dothiam hominem degere. Ac mox illuc aliquot equitũ turmas misit cum curribus, qui Eliæum comprehenderent: qui nocte vrbẽ circumuentã circumquaq; custodiebãt. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quod hostes vellent eũ capere, trepide accurrens hoc illi indicat. At ille famulũ ponere metum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxilio, rogauitque Deum, vt ad confirmandum famulum præsentem se & auxiliatorem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem magni equitatus & curruum circa Eliæum famulo videndam exhibuit,

Elisæus viduam vt exoleifidelia plurima vasa adimpleat, iubet.

Ioramum Elisæus vt Syrorũ insidias caueat, admonet.

4. Reg. 6. Elisæus Dothaim hostibus cingitur.

Angelus circa Elisæum prophetam.

ita

ita vt animatus his ſuppetiis nec ipſe quicquam timeret amplius. Poſt hæc vates iterum Deum orauit, vt obſcuraret oculos hoſtium, caligine immiſſa præ qua agnoſcere ipſum nequeant, & impetrato hoc quoque, dedit ſe in medium illorum, interrogans quem quærerent quibus reſpondentibus, Eliſæum Prophetam ſe quærere, pollicitus eſt hunc ſe traditurum eis, ſi ad vrbem, in qua ille eſſet, ipſum ſequerentur. atq; ita, vt qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerant, ducentem incunctanter ſecuti ſunt. quos vbi Samariam perduxit, Ioramum Regem iuſſit portas claudere, & Syris ſuum militem circumdare: precibus deinde rurſum ad Deum miſſis impetrat, vt purgatis hoſtium oculis, caliginem illam tolleret. at illi recepta oculorum acie concluſos ſe animaduerterũt in mediis hoſtibus. cumque attoniti & inopes conſilii hærerent in tam prodigioſo negocio, Rege quærente ex Propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidẽ facere vetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas eſſe. at hos ne læſa quidem ipſius ditione, Dei voluntate & potentia ignaros omnium eo loci eſſe productos. conſuluit igitur vt hoſpitali menſa refectos incolumes abire permitteret. Itaq; Ioramus Prophetæ monitis obſequens, liberaliter ac ſplendide tractatos Syros ad Regem eorum Adadum remiſit. Illi reuerſi omnia, quæ eis contigere, ſuo Regi renunciant: qui in tanto prodigio manifeſtam Dei potentiam admiratus, ſimulq; vatis diuinitatem, nihil poſthac contra Iſraelitarum Regem clam molitus eſt: ſed decreuit aperto marte rem gerere potentiorem ſe ratus & numeroſioris exercitus dominum: comparatisq; ingentibus copiis, vniuerſas contra eum educit. qui putans ſe imparem ſi collatis ſignis res ferro gerenda ſit, intra Samariam ſe continuit, fretus vrbis munitioribus. Adadus vero cogitans, ſi non machinis, fame tamen eam ſe in poteſtatem redacturum, oppugnationẽ aggreditur. Tanta autem Ioramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigentiam intra Samariam veniret octuaginta denariis argenteis caput aſini, & quinque denariis Hebræi columbini ſtercoris ſextarium vice condimenti emerent: nihilque magis verebatur Rex, quam ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hoſtibus proderet. quamobrem per ſingulos dies ipſe obibat mœnia & excubias, diſpiciens ne quis in vrbem clam admitteretur, & ſingulari diligentia huiuſmodi occaſiones adimens. Cumq; mulier quædam exclamaſſet, Miſerere domine: putãs eam aliquid cibi petere, commotus ira male precatus eſt ei, negans ſibi eſſe vel areas vel torcularia, vnde ipſi impartire poſſit aliquid. illa vero dicente, nihil ſe eiuſmodi petere, nec ob cibum moleſtam eſſe, ſed vt litem inter ſe & aliam mulierem finiat: iubet quid rei ſit exponere. Mulier ait, ſe cum amica quadam vicina pactam, vt quandoquidem nullum aliud adſit contra famem remedium, iugulatis infantibus (nam vtrique erat filiolus) vnum atque alterum diem cibo ſe alerent. Se prius ſuum occidiſſe, quo heſterna die conſumpto in communem alimoniam, alteram illam mulierem à pacto diſcedere, & ſuum abſcondiſſe filium. Perculſus vehementi dolore Ioramus veſtem ſibi conſcidit, & exclamans hoc demum defuiſſe ad calamitatem ſummam, ira contra Prophetam accenditur, tollendum dictitans qui in tantis malis nullum dignaretur à cœleſti numine impetrare ſubſidium: confeſtimque mittit qui caput illi amputet. Et ille quidem ad cædem eius properabat, Eliſæum vero Regis ira non latuit: ſed domi ſedens cum diſcipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius miſit qui caput mihi adimat. nunc aduentum eius obſeruate, vt dum erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illum remoremini. mox enim Rex ipſe aderit, mandati iam pœnitens. Illi ita vt iuſſi ſunt, hominem venientem exeludunt: moxque

An. mundi 3950. Ante Chriſtũ natum 914.

Syros obcæcatos Eliſæus in Samariã ducit, eoſq; ſuadẽte Ioramo liberaliter ac ſplendide eos tractatos remittit.

Hodie & Ruffinus cap. 4. Samaria a Syris obſeſſa.

Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri filium comederet.

Ioramꝰ Eliſæo mortem minatur.

3. Reg. 7.

An. mũdi 3050. Ante Christũ natum 914.

Ioramus ad se reuersus & veritus ne cædes acceleretur, quantum potuit ad Elisæum properat, interuentu suo cohibiturus missum à se hominem, & vatem periclitantem seruaturus. quo vt ventum est, incusare eum cœpit, quod in tantis calamitatibus se cum ciuibus despiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum Propheta promittit in crastinum eadem hora qua tum Rex ad se venerat, futuram magnam rerum ad victum necessariarum abundantiam, ita vt publice in foro vno siclo veniret satum similæ, & vno æque siclo duo sata hordei. His dictis Rex cum suo comitatu supra modum exhilaratus est, propter expertã toties prædictionum fidem tum quoq; nihil addubitans, & præsentem difficultatem spe futuri subleuans. amicus autem quidam regius, tertiæ copiarũ eius parti præpositus, cui tum Rex forte familiariter incumbebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi vates, & sicut absurdũ sit sperare similæ ac hordei pluuiam, ita nec quod tu dicis, mihi fit verisimile. Tum propheta, Videbis ipse, ne dubita, sed videbis modo, non frueris etiam. Hęc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hi cum propter sæuientem famem nihil ex vrbe ciborum acciperent, & siue in vrbem reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi pereundum certo intelligerent, decreuerunt se hostibus committere: vt siue eis parceretur, viuerent: siue sæuire hostis mallet, certe leuius mortis genus incurrerẽt. Hęc sententia postquam cõprobata est, noctu eunt in castra hostium. Ea nocte Deus Syros exterruit, immisso in aures eorum sonitu quasi curruum & armatorum aduentantium, adeo vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati e totis castris ad Regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Ioramo conductos, Regem Ægypti & Regem insularũ. iam enim exaudiri eorum strepitum. Hæc nunciantibus Adadus credidit, quod & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris: & per summã trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediunt, relictisq; intra castra & equis & iumẽtis & diuitiis maximis, totam spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi vero illi Samaritæ venientes in castra Syrorum, in ipso valli aditu ingens silentium & magnam rerum copiã deprehendunt, progressiq; vlterius & ad vnum quodpiã tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refectis primum cibo at potu, veste & multo auro se onerant, eam prædam extra vallum elatam in quodam loco abdunt: mox alterum tentoriũ aggressi faciunt similiter vt prius: idq; quater fecerunt, nemine interim conspecto. Vnde facile coniectantes de abitu hostium, damnabant suam negligentiam, quod hæc non Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio. quapropter ad mœnia Samarię properant, & inclamatis custodibus discessum hostium eis significant. illi porro excubitoribus regiis idem renunciant. Rex cognito negocio, amicorum & ducum consilium aduocat. ait rem sibi suspectam, ne astu, simulato abitu, Syri sibi insidias struant, desperantes vrbem fame expugnari posse: vt si ad diripienda castra, quasi fuga deserta procurrant, repente coorti ex sis diuersoribus vrbem etiam facile occupent, quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniãt, & cauti sint, neq; temere credita fuga hostium procurrẽdo periculo se obiiciant. Hoc consilium quidam laudauit vt prudens: addidit que sibi videri mittendi duos equites, qui omnia Iordanem vsq; explorent: qui si forte intercipiantur, cautiores fore cæteros, ne & ipsi remere progressi circumueniantur: nec duorum equitum fore grauem iacturã, quos fortassis alioquin fames absumerẽt. id Regi placuit, & eucstigio mittit, qui omnia diligerẽt. illi renunciant nihil se per viam repe-

Leprosi Samaritani hostiũ castra deserta esse significãt.

Exploratores.

tisse hostium, sed passim iacere arma iactata, & frumentum reliquasque sarcinas, quo expeditiores fugerent. his auditis Rex multitudinem ad castrorum direptionē emittit. nec fuit vulgaris præda, sed auri & argenti plurimum, & varia iumentorum genera, præterea tantum inuenerūt frumenti atq; hordei numerum, quantum nec in somnis sperare poterant, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet. tanta enim fuit abundantia, vt duo iata hordei siclo emerentur, & eodem precio satum similæ, iuxta Elisæi vaticinium. satum autem continet modium Italicum & dimidium. solus autem hac copia non est adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. constitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne se inuicem conculcando obtererent, ipse hos passus est: atq; ita interiit, quemadmodū Elisæus prædixerat, cum prænuncianti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autem Syrorum Damascum reuersus incolumis, vbi cognouit diuinitus immisso terrore se vna cum exercitu in fugam coniectum, & vanum fuisse, quod de aduentu hostium crediderant, ratus omnino aduersum se habere numen, per animi ingratitudinem in morbum etiam corporis incidit. cumque per idem tempus Elisæus Damascum inuiseret, hoc cognito fidissimum e familiaribus suis Azaelem honoris causa ei misit obuiam, non sine muneribus, scitaturum quisnam futurus esset morbi exitus, & num euaturus esset hoc periculum. Azael assumptis XL. camelis, quicquid optimum ager Damascenus fert, & quicquid in regia fuit eximium, in eos imposuit: & obuiam factus Elisæo, reuerenter eum salutat, dicēs se ab Adado Rege missum, vt offerret ei munera, & de morbo consuleret, num quod leuamen sperare debeat. propheta nuncio nihil mali renunciare iussō, tantum moriturum Regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Elisæus vero flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens quanta mala passurus esset suus populus post Adadi obitum. Azaele deinde rogante causam tristitiæ, fleo, inquit, quod me Israelitarū misereat, tam multis a te afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitissimas eorum vrbes incēdes, & infantes ad saxa allides, & dissecabis prægnantes mulieres. Azaele vero dicente, & vnde mihi vires vt hæc faciam, ait sibi diuinitus significatum, quod ipse regnaturus sit in Syria. Itaque Azael reuersus ad suum dominum, melius eum habiturum nunciat: & sequenti die reti vuido in eum iniecto, præfocati à se regiam occupat, vir alioquin strenuus & gratiosus apud Syrorum ac Damascenorum multitudinem: quo factum est, vt vsq; in præsens tempus, tam Adadus quam Azael eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficentiam, tum quia magnifice templis exstructis Damascenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant, & antiquitatem iactant, nescientes quod non admodum sint veteres, & nondum centum supra mille anni ab eorum ætate interceserint. Cæterum Ioramus Israelitarum Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus respirauit, lætus tandem aliquando licere sibi in pace viuere. Alter vero Ioramus qui Hierosolymis imperitans eodem vt dixi nomine censebatur, mox vt principatum iniit, à cædibus fratrum & paternorum amicorum potestatē auspicatus, videbatur cum Israeliticis Regibus certamen suscepisse, ne inferior haberi posset, quantum ad impietatem attinet, nactus ad hoc magistram idoneam Gotholiam vxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis DEO certum esset seruare quæ Dauidi promiserat, Ioramus tamen indies nouis superstitionibus irritare eum, & populi religionem deprauare non destitit. Accidit interim vt Idumæi ab eis imperio deficerent, cæso

An. mūdi 3055. Ante Christū natum 909.

Castra hostiū a Samaritanis diripiuntur.

Veritas oraculorū Dei.

Incredulitatis pœna.

4. Reg. 8. Elisæus ab Adado ægrotāte consulitur.

Vaticiniū de Adadi morte, & regno Azaeli tradendo.

Hedio & Ruffinus cap. 5.

4. Reg. 8. Ioramī impietas.

An. mũdi 3057. ante Christũ na. 907.

Rege ſuo, qui Ioſaphato haſtenus patuerat, & nouo in eius ſolium impoſito: quam iniuriam vlturus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit: & exuſtis vicis finitimis, non eſt auſus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, niſi quod plures defectiones ſecutæ ſunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tantus autem fuit hominis furor, vt adigeret populum lucos in editis montibus ſitos conſcendere, & aliena numina colere. Cui ſic inſanienti & prorſus oblito inſtituti patrii, affertur ab Elia Propheta epiſtola, vindictam Dei minitans, quod contempto patrum ſuorum exemplo, ad ſectandam Iſraeliticorum impietatem ſe contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hieroſolymorum ciues impulerit, relicta patria religione, ad externos ritus deſciſcere, & effigies hominum colere, quemadmodum & Achabus ſibi ſubditos compulerat. ad hæc quod fratres & alios viros bonos ac iuſtos interfeciſſet. pœna etiam qualis immineret in eiſdem ſignificabatur literis, hoſtilis manus quæ in populum Regis & domeſticam familiam deſæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipſum quoque lento ventris profluuio vexatum, inteſtinis ſimul paulatim effluentibus, ſero per hoc peccatum agnoſcentem, miſeram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epiſtolæ, quæ illi Eliæ nomine eſt reddita.

Iorami ſcelera ab Elia per literas accuſantur.

CAP. III.

Exercitus Iorami deletur ab hoſtibus, & filii perimuntur, vnico excepto, poſtremo ipſe miſera morte tollitur.

NEC multo poſt exercitus Arabum qui verſus Æthiopiam incolãt, cum aliis barbaris Iorami regnum inuadit, qui & regionẽ omnem, & ipſam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit ſuperſtes, ægrè elapſus è manibus hoſtium, Ochozias nomine. poſt hanc publicam calamitatem & ipſe in morbum incidit, ſicut ei iam ante prædictum fuerat. id malum in ventrem eius ingruit, vt manifeſto diuinæ iræ indicio miſerabiliter periret, videns quotidie per ventrem inteſtina defluere. quin & populus inſultauit eius cadaueri, facile inde coniectans quam inuiſus Deo fuiſſet homo nefarius, nec eum regio funere dignatus eſt, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hieroſolymitanus Ochoziam in paternum ſolium impoſuit.

Arabum contra Ioramũ expeditio. 2. Par. 21 An. mũdi 3060. Ante Christũ na. 904. Mors Ioramí.

CAP. IIII.

Damaſcenorum Rex Iſraelitarum Regem bello impetit.

ISraelitarum autem Rex Ioramus ſperans poſt Adadi mortem Ramatam Galaditicam vrbem ſe poſſe recipere, magno prius facto apparatu, exercitum ei admouet. In ea oppugnatione ſagitta ictus à quodam Syro non lethaliter, in Azaram vrbem ſe recepit curandi vulneris gratia, relicto in obſidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amaſis filium præfecerat, qui illam vi expugnatam recepit. erat autem ei propoſitum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Eliæus dato vni è diſcipulis ſuis ſacro oleo, miſit eum Ramatham, vt eo delibutum Ieũ Regem appellaret, diceretque ſe authoritate diuina Regem eum eligere, mandatis etiam quibuſdam aliis, iuſſit eum fugientis more iter facere, nemine abitus eius conſcio. Ille vbi ad deſtinatam vrbem peruenit, offendit Ieum forte ſedentem medium inter duces exercitus, ita vt Eliæus fore prædixerat: accedensq; ad illum, ait ſe cum eo velle colloqui.

Hedio & Ruffinus cap. 6. Ioramí expeditio in Ramatham. 4. Reg 9. Ieus in regem vngitur, Deo ſic mandante.

& cum

& cum surgens secutus ipsum esset in conclaue, iuuenis depromptum oleum in caput eius effudit. Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris Prophetarum eius sanguinem, qui à Iezabela contra omne fas occisi sunt: vt quemadmodū prius Hieroboami & filii ipsius Nabadi, ac mox Basani familiæ propter impietatem interiere funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus è conclaui se proripuit, nolens à quoquam conspici. Ieus autem statim in consessum ducum rediit. Percontantibus autem illis, qua de causa venisset is iuuenis, & insanum videri dicentibus: recte, inquit, coniecturam facitis. nam insani verba locutus est. illis vero magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnum populi sibi à Deo delatum, ait illum dixisse. Hæc vbi prolocutus est, vnusquisque ducum detraxit sibi pallium, quibus congestis in speciem solii, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserunt signa canere, Ieum nouum Regem consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cum exercitu Iezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam diximus, Ioramus curabat vulnus, quod in Ramathensi oppugnatione acceperat. Veneratque eo per officium cognationis etiam Hierosolymorum Rex Ochozias, quod esset sororis eius filius, vt quomodo se habeat vulnus inuiseret. Quos vt Ieus regentino accessu opprimeret, edixit vt è suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum, quod bona fide regnum sibi detulerint.

An. mūdi 3060. Ante Christū an. 904.

CAP. V.

Ioramus a Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

Milites vero læti imperata faciunt, & omnes vias obsident, ne quis ad Ioramum, illis inscijs, peruenire, & quid agatur renunciare valeat. Ieus interim stipatus equitum lectissimis, ad Iezraelam sublimis curru propere vehitur. quo iam appropinquāte, speculator à Rege constitutus, vt venientes in vrbem obseruet, vbi vidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduentare agmen equitum. ille è vestigio mittit quendam equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat, ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum aliis. hoc speculator cum vidisset, renunciat Ioramo equitem illum admixtum agmini iter facere cum illis, mox & alterum à Rege missum, Ieus idem iubet facere. vt vero & hoc per speculatorem Ioramus didicit, postremo ipse conscenso curru cum Ochozia Hierosolymorum Rege, quem vt cognatum inuisendi gratia illo veniſſe diximus, exiuit illi obuiam. nam lente & composito agmine Ieus incedebat. Hunc Ioramus in suburbano Naburthi nactus, rogat satin saluæ sint res in exercitu. à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facile cogitans nihil sani eum habere in animo, flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos se dolo ac insidiis. Ieus vero sagitta per cor transfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Ioramiin Naburthi agrum proiiciat, prophetiam Eliæ in mentem ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. Id enim se tum ex ore prophetæ audisse, cùm post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita, vt prædictum fuerat, euenit. Cæso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque saluti metuens, currum in aliam viam deflexit, latere se Ieum existimans. At ille assecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum sauciat. qui, reli-

Iorami cades.

Veritas oraculorū diuinorū.

Ochozia Regis Hierosolymitani mors & sepultura.

cto curru, equum propere conscendit, & continuato cursu delatus est in Magedonem oppidum, vbi paulo post ex eo vulnere mortuus, relatusque Hierosolyma illic sepultus est, cum regnasset anno vno, patre suo longe sceleratior.

CAP. VI.

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.

Exempli vltionis diuinæ in Iezabella valde insignis.

IEV vero veniente Iezraelem, Iezabela ornatu regio stans in turri, ô seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descendere. tandem eunuchis ipsius imperat, vt eam de turri dent præcipitem. quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi solum attigit, ab equitibus conculcata & obtrita periit. posthæc Ieus ingressus regiam cum amicis, refecit se ab itinere, mandauitque Iezabelæ famulis vt eam sepelirent in honorem generis, quod nata esset e Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere præter manus & faciem, consumptis cæteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est Eliæ mentem diuinam, qui eam Reginam in hac ipsa vrbe male perituram prædixerat. Et quia septuaginta liberi Achabi apud Samariam educabantur, binas eo literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad vrbis magistratus, misit: in quibus hortabatur, vt quandoquidem arma, viri, & currus illis non deessent, creato ex eo numero Rege, qui per ætatem maxime videri posset idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes se huic, qui duos maximos Reges oppresserat, esse impares, rescripserunt, ipsum esse dominum, se vero imperata eius paratos facere. Ille rursum rescripsit, ergo Achabi filiorum capita præcisa ad se mitterent. Tum magistratus accersitis adolescentum altoribus imperant, vt occisis illis, præfecta capita ad Ieum transmittât: illi nihil miserti iussa peregerunt, & congesta in vasis quibusdam plexilibus capita Iezraelam miserunt. Quæ cum eo perlata essent, renunciatur cœnanti cum amicis Regi, adesse Achabi filiorum capita. ille ante portam ex vtroque viæ latere aceruos ex eis iussit construi: quo facto, diluculo ad ea visenda progressus, vertit se ad populum, etli ego, inquit, cum coniuratis dominum meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Volebatq; eis persuasum, quicquid Achabi generi accidisset, non volente solum, sed prænunciante etiã Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Israelitas ex ea cognatione inuenirentur, versus Samariam iter ingressus est. Et cum incidisset in cognatos Ochoziæ Regis Hierosolymorum, rogauit quonam tenderent: aiunt se venisse salutatum fortunam, & cum eo regem suum Ochoziam nesciebant enim vtrunq; ab eo necatum. ille hos quoq; comprehensos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo post occurrit ei vir bonus & iustus, nomine Ionadabus, vetus amicus ipsius: qui post mutuam salutationem multis verbis prædicauit eius facinora, quod ex sententia Dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam exstirpat radicitus. Ieus vero suasit ei, vt consensu curru, quo ipse vehebatur, simul intraret Samariam. Visurum enim quod nemini malo parceret, sed falsos vates ac sacerdotes, qui populo seducto, autores fuerint, relicta patria religione, externa sacra suscipiendi, ad vnum omnes supplicio dederet. iucundissimum spectaculum fore viro bono, inspicere malos dantes meritas pœnas anteactorum scelerum. Paruit Regi Ionadabus, & eodẽ curru cum eo Samariam petuectus est. At Ieus quan-

Stirpis Achabi excisio.

Cædes cognatorũ 42 Ochoziæ.

Ionadabus.

tum cognatorum Achabi, diligenti inquisitione facta, inibi reperit, omnes ad mortem adegit. cumque cuperet neminem è falsis prophetis & sacerdotibus profanis euadere, dolo vniuersos circumuenit. Conuocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare velle, idque vt ex sententia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrandum enim solennibus victimis diem festum Bali: quo nomine Achabi Deus vocabatur. ab ea festiuitate si quis sacerdotum abfuerit, capitalem fore. dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem, qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussit omnibus vestes donari. eas cum accepissent, venit in ædem vbi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicens vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis vero negantibus quenquam talem adesse, & iam sacra parantibus aggredi, foris octuaginta viros è fidissimis armat: quibus mandat, vt pseudoprophetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscantur, interminatus quicunq; aliquem eorum elabi permiserit, vicarium pro illo moriturũ. Illi vero omnes ad vnũm necauerunt, & regia ipsa incensa vrbem externis sacris profanam purificauerunt. Iste Bal Tyriorum Deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorum ac Sydoniorum Regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & prophetis cum reliquo cultu assignatis. huius sacris abrogatus Ieus, aureas tamen vaccas Israelitis adorare permisit. Nec tamen ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio, qui per prophetam suum significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnaturos.

An. mũdi 3060. an. Christum na. 904.

Baalitarum maiestatis.

Bal Tyriorum Deus.

Ieu posteris regnũ promittitur.

CAP. VII.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annum casa Pontifex Ochoziæ filium Regem constituit.

DVM Ieus homines nefarios in hunc modum persequitur, Gotholia Regis Achabi filia comperta filii morte & generis sui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminẽ superstitem relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnum obtineat: id quod quantum in ipsa fuit, perfecit. Seruatus tamen est vnus Ochoziæ filius ad hunc ferme modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingressa, cum inter cæsorum cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Ioasum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo clam aluit, quamdiu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinq; centurionib. coniurat, vt, communicatis operis, adeptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: dataque & accepta silentii fide spei plenis negociũ hoc modo aggrediuntur. centuriones à Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata tota regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine Pontificis euocatos secum adducunt. ille habere se vtile Reipublicæ consilium ait, aperturumq; eis, si id apud se cõtinere velint. opus enim esse nõ silentio tantum, sed etiam auxilio. Cumque sacramentum ab eis accepisset, tuto se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem adlebat, Hic est, inquit, Rex vester, ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaq; censeo tertiam vestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eã vero quæ supereſt, patentem portã, qua itur in

Hodie & Ruffinus Cap. 7. 4. Reg. 11 Gotholia omne semen Regium tollit, vno solummodo Ioasi Ochoziæ filio seruato.

Ioasus Ioade Pontifice auxiliante in Regem creatur.

An. mũdi 3067. Ante Christũ na. 897.

regiam, seruare. reliqua vero multitudo in templo inermis sit, neque quenquam cum armis intrare sinite qui non sit Sacerdos. præterea certos è Sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitii more strictis gladiis Regem stipare, & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis consilio, rem statim aggrediuntur. Ioadus vero aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & Sacerdotibus ac Leuitis, quantum ibi hastarum inuenit & pharetrarum, & si quod aliud armorum genus aderat. atque ita armatos templo circumdedit consertis inuicem manibus, vt ab ingressu, quos interesse non oportebat, excluderent. adductoque in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum sacro oleo Regem pronunciat. populus quoque gaudens simul & plaudens, faustis acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum suo satellitio prosiliret e regia. Venientẽ deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à Pontifice circumdati fuerant. Cæterum Gotholia postquam puerum vidit in suggestu stantem, redimitumque corona regia, discissa veste sua, magno clamore iubet interfici intidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contra accitis centurionibus iubet mulierem arripi, ducique in torrentem cedronis, atque illic pœnas luere. neq; enim fas esse templum veneficæ supplicio pollui. mandauit etiam si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatum est, eductam extra portam mulorum Regis illic interficiũt. Vt vero conspiratio contra Gotholiam successit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templum, omnes sacramento ad fidem Regis adegit, incolumitati ipsius tuendæ, regnoque augendo daturus operam. eodem iureiurando mox Regem astrinxit ad diuini numinis reuerentiam, & ad obseruationem legum, quas Moses cœlitus acceptas ad populum pertulit. post hæc ad ædem Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo constructam, in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi vero curam & custodiam Sacerdotibus ac Leuitis, iuxta Dauidis Regis institutum, Ioadus commisit, iussitque, vt bis singulis diebus solenne offerrent sacrificium, & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdam e Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi constituit, ne quis pollutus posset intro subrepere. Hæc vbi ad hunc modum disposuit, cum centurionibus & ducibus, totoque populo, ex templo Ioasum in regiam deduxit: cumque collocato in solio denuo alacriter acclamatum esset, populus ad epulas conuersus festiuitatem per aliquot dies egit, omnibus sceleste mulieris cædem libenter ferentibus. Erat Ioalus cum in regnum adciretur, annorum septem, matre natus Sabia, ex oppido Berlabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tempore, quo Ioadus fuit superstes: duxitque vxores duas postquam ætate maturuit, conciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriusq; sexus liberos suscepit. Atq; hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidiis Gotholiæ, tandem regnum assecutus est.

Gotholiæ pœna.

Rex & populus iuramento ad Dei cultum adstringitur.

Restauratio cultus diuini.

Ioasi, viuente Ioada, pietas.

4. Reg. 12

CAP.

CAP. VIII.

Asaelu Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

An mūdi 3039. Ante Christū na. 875. *Hedio & Ruffinus cap. 8. 4. Reg. 12. 13. Bellū inter Asaelem & Ieum. Instauratio templi.*

ASAel autem Syrorum Rex bellum cum Israelitis & Ieo Rege eorum gerens regionis trans Iordanem sitæ orientales tractus vastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atq; Manassitis colebantur: nec non Galaditicā & Batanæam, omnia rapinis miscens & incendiis, ac ne ab hominum quidem cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neque enim Ieus arcere eum à populationibus potuit, contemptor & ipse numinis religionumq; & legum à maioribus per manus acceptarum toto regni sui tempore, quod fuit annorum 27. quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Ioaza filio successore principatus relicto. Ioasum autem Hierosolymorum regem instaurandi templi cupido subiit: vocatoque Pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semiciclum argenti exigerent in vsum eius instaurationis, eo quod sub Ioramo & Gotholia & eorum liberis tuendi & sarciendi templi cura penitus abiecta fuerat, Pontifex vero hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum, sed anno regni vigesimo tertio Rege incusante, quod voluntati suæ non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua bene clausa vnum tantum foramen superne reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quemque pecuniæ quantum liberet per foramen immittere, in templi instaurationem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo, & multum auri atque argenti certatim contulit. Arcam vero singulis diebus præsente Rege exinanibant scriba gazophilacij & Sacerdos eius custos, numerataque pecunia & recondita, rursum vnde fustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei comparauerunt. instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem non parum, id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insuperque quotidianis sacrificiis altare adolebatur. atque hæc tantisper dum Ioadas vixit diligenter accurata fuerunt. illo autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Danidici generis seruator fuisset, in regum monumenta illato, Rex Ioas à pristina religionis cura facile deflexit: moxque & primates populi ad eundem nodum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quam contemptus iuris ac iustitiæ. Deus vero indignatus propter hanc regis & cæterorum mutationem misit Prophetas qui contestarentur eos, & à præsenti malitia compescerent. illi vero tam insano affectu eam complectebantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familiis perierant, neq; Prophetarum comminationibus moti resipiscerent: & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin & Zachariam Pontificis Ioadi filium Rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Propheta diuinitus constitutus, pro concione populum & regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quod pro bono consilio & patris sui beneficiis, à Ioa mortis amarum præmium sibi rependeretur. Nec diu debita regi pœna dilata est. A

Ioasi, Ioa do mortuo impietas, eiusq; per Prophetā taxatio. 2. Par. 22

Zacharias lapidatur.

An. mũdi 3089. Ante Christũ na. 875. *Templi violatio. Ioasi sublatio.*

zael enim Syrorum rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primum direpta atque euersa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tum Ioas conterritus omnes thesauros Dei priorumque Regum exhausit, & cum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatem, ne oppugnatus in extremum rerum suarum discrimen adduceretur. ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas autem graui morbo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius Pontificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultusque est Hierosolymis, nec tamen propter impietatem dignus habitus qui Regiis monumentis inferretur: cum vixisset annos quadraginta & septem.

CAP. IX.

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

4. Reg. 14 Amasias rex Hierosolymitanus.

IN Regnum successit ei filius Amasias. Anno autem Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samaria Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos 17. patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni regib. impius, qui palam omnem contemptum cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius copias rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quam decem millia peditum, equites quingenti superessent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundum Elisæi vaticinium, quo tempore Azaeli etiam prædixit, quod necato Domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deum, vt se è manibus Azaelis liberet, nec ab eo iubigi patiatur. Deus autem, qui non solum perpetuam innocentiam, verumetiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere possit, si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nacta ad pristinum felicitatis statum breui rediit. Post obitum Ioazæ Ioas filius regno Israelitarum apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & iste eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitq; regnum annis 16. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Elisæus iam admodum senex in morbum incidisset, visendi causa eum adiit: quem animaduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quod eo viuo armis contra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionũ beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se vero exarmatos Syris & aliis hostibus obiici, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius vna cum illo hanc vitam relinquere. His querimoniis motus Elisæus, regem consolatus afferri arcum postulat, eumque regem iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari, & cum emissis tribus telis destitisset, si, inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem præliis vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis rex abiit, & Propheta paulo post defunctus est, vir inclytæ iustitiæ, & citra controuersiam Deo longe carissimus. multa enim & miranda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clarissima, sepulchro enim honoratus est magnifico, quale decuit hominem numini diuino acceptissimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentum eius abderent, quod mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atq; hæc fuerunt & viui & defun-

Ioas Israelitarum & Samaria rex. An. mũdi 3103. Ante Christũ na. 861. *Ioa Elisæus a se Syros ter vincendos prædicit. Elisæi mors & cadaueris in ipsius monumentũ coniecti resuscitatio.*

cti vatis opera. Azaele autem rege extincto, ad Adadum filium Syriæ regnum hæreditario iure peruenit. Huic Ioas Israelitarum rex tribus prælijs victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Elisæus iam ante prædixerat. postquam vero etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium. An. mūdi 3106. Ante Christū na. 858. *Triplex Ioa victoria.*

CAP. X.

Amasia victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.

SEcundo autem anno Ioæ regis Israelitarum, regnum accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis regiæ ciue, appellata Iudan. mirum autem in modum iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ vindicta, qui amicorū inuidiis sublatus fuerat, eosq; omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamen ipsorum liberis, iuxta leges à Mose præscriptas: qui iniquum censuit pro parentū culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, vtpote ætatis annorum plus minus viginti centuriones his copiis idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarum regem, qui viginti scutatorum millia conducerent stipendio talentorum argenti centum annumerato. decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumæorum, atq; Gabilitarum gentes exercitum ducere. iamque propediem moturus erat in eos, cum interueniens Propheta dimittere Israelitas contuluit. esse enim hoc hominum genus impium, & cladem certam imminere oraculo se monitum, si talibus rex vtatur auxiliis. alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autem ægre ferente, quia iam publice stipendium Israelitis numerauerat, hortatus est Propheta, vt Dei voluntatem sequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaque dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cum domesticis tantum copiis contra prædictas gentes profectus est. Quibus vno prælio victis, interfecit decem millia, & totidem millia captiuorum abducta in magnam petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atq; ita victor cum opima præda domum rediit. Interea viginti illa Israelitarum mercenariorum millia, ignominiosam rati suam missionem, ac si pro inutili damnata esset eorum opera, impetū in eius regnū faciunt. & progressi vsq; Bethsemera, regionem populati sunt, abacto magno iumentorum numero, cæsisque tribus colonorum millibus. Amasias vero post victoriā factus insolens, autorem eius Deum cœpit habere cōtemptui, & pro eo venerari asportata de Amalecitis numina. Quamobrē à Propheta conuentus est mirari se dicente si hos Deos crederet, qui cultorib. suis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorum vi tutos præstiterint, sed tanquam ad se non pertinentes cædi & captiuos trahi passi sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquam captiuorum turbam Hierosolyma peruenisse. Rex his verbis ad iram percitus iussit illum hac de re esse quietum, minatus suppliciū si negocijs alienis miscere se pergeret. tum ille, se quidem quieturum dixit; Deum tamen vltorem huiusmodi nouitatibus non defore. Nec multo post Amasias felicitatem suam, cuius tamen autorem Deum non agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus scripsit Ioæ regi Israelitarum, vt ipsius imperata faciat cū suo populo, sicuti & ipsi idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruit: quod si nolit vltro facere officium, bello esse decernendum de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba rescripsit: Rex Ioas regi Amatiæ. Olim in co- *Hedio & Ruffinus cap. 9. Amasias Hierosolymorum Rex. 4. Reg. 14. Deut. 24.* *Dimissio Israelitarum. 2. Par. 25* *Amasia de Idumæis victoria.* *Amasias a Propheta propter Idololatriā reprehenditur.* *Amasia Hierosolymorū regis in Ioā Israelitarum regē expeditio.*

dem

An. mũdi 3106. Ante Christũ na. 859.

dem monte Libano cupressus erat & carduus. hic à cupresso filiã petiit filio suo dari coniugem. Interim bestia quædam superueniens conculcauit carduum. Hoc exemplum te moneat, ne maiora quam par est appetas, neue propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias, magis etiam ad bellum cõcitatus est, Deo sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi verò in conspectum hostium venit, instructa vtrinq; acie, tantus repentè pauor & consternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquam manus consererentur iam terga verterent: & aliis alio diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis 19
potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolomytæ apertis portis se cum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuibus vt hostem reciperent. At

Amasias ab Israelitarum rege captus. Hierosolyma diruta & templum spoliatum. Amasiæ fades.

ille dirutis ad trecentorum cubitorum spatium mœnibus, [illegible] interstitium triumphabundus inuectus est, captiuũ præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in regia repertum est, totũ asportauit, ac templum dimisso rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitæ passi sunt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem [illegible] 20
insidiis fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc quoq; [illegible] insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolymitanum & regia munificentia funeratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum, post exactum annum vitæ quinquagesimum, regni verò vicesimo nonum, Oziæ filio regni successore.

CAP. XI.

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

Hedio & Ruffinus cap. 11. 4. Reg. 14. Amplitio regni Israelitici.

DEcimoquinto autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obti- 30
nuit in eadem, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totusq; idolis deditus, nihil sibi non permittens, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas prædixit, quod deuictis Syris ditionem suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad Septentriones vsque Amathem vrbem, ad meridiem verò vsque asphaltidem lacum, his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnũ addidit, nihil fallente Ionæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorum proditurum, non dissimulabo quid de hoc 40
Propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus enim à Deo proficisci in regnum Nini, & illic prædicare, quod imperium illud perituram esset, non ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciliciæ: exorta autem vehementi tempestate, ita, vt periculum esset, ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebant: Ionas verò solus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alij faciens. cumque turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è vectoribus esse in causa, decreuerũt sortito quærere quisnam ille sit. quo facto, sors Prophetæ obtigit. percontantibus quisnam esset, vel quid haberet negotij. ait se Hebræum esse, & Prophetam Dei maximi, consuluitq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculum euadere: se enim esse propter quem tempestas sæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impium facinus ducentes, ho-

Ionæ 1. Ionas a Deo in Nini regnũ proficisci iussus nauigium conscendit, & in mare precipitatur.

minem

minem hospitem, qui vitam suæ fidei concredidisset, in tam manifestū exitium mittere, tandem, vrgente periculo, & nauim tantum non mergente, partim Prophetæ autoritate, partim suopte metu compulsi, in mare eum proiiciunt: Et tempestas quidē sedata est, Ionam autem fertur à Ceto deuoratum post triduum in Euxinum pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus est: & cum in loco vnde exaudiri poterat constitisset, prædicauit quod paulo post amissuri essent imperium Assyriæ: & cum hoc dicto abiit. Hęc de eo sic retulimus, vt inuenimus in commentariis. Hieroboamus autem, exactis feliciter in suo principatu XLI. annis, mortuus apud Samariam sepelitur, Zacharia filio successore. Oziæ item successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendisque rebus solers & industrius. is, susceptæ expeditione in Palæstinos, prælio victor vrbem eorum vi cepit, Gittam & Iamniam, & earum mœnia diruit alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & condita vrbe ad mare rubrum, præsidium, in ea posuit. posthæc Ammanitis subactis, tributoque genti præfinito, & omnibus locis vicis ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterum ad curam vrbis se contulit. quicquid enim mœnium vel vetustate labefactum erat, vel superiorum regum incuria, totum instaurauit: atque eam etiam partem, quam Israelitarum Rex, Amasia patre huius capto, diruerat, quando vrbem victor ingressus est. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis, & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam disposuit: aquæductus quoque non paucos exstruxit. habuit etiam iumentorum aliarumq; pecudum infinitam pene multitudinem, quod regio esset apta pascuis. cumq; admodum esset agriculturæ studiosus, terram variis arborum cæterarumque plantarum generibus excoluit. habuit præterea selectorum militū trecenta septuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni viri generosi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitum phalangis ordinem struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos & thoraces æreos, arcus etiam & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel saxa vel tela emitteret, harpagones quoque & alia instrumenta his similia. Dumq; in his studiis & paratibus versatur, corruptus est arrogātia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternam cœpit non magni facere, nec religionis nec pietatis admodū obseruans, ita vt ad paternam impietatē videretur procliuior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorem, & perpetuos successus in rebus maximis moderate ferre nesciret. Et cum veniisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templum ad aureum altare Deo suffitum facturus astitit. Accurrit eo mox Azarias Pontifex octuaginta sacerdotum globo stipatus, & regem compescuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datum suffire, qui sint ex Aaronis genere, iubebatq; vt exiret, & Deum talibus factis prouocare ad iram desineret. Tum Rex commotus mortem illis, ni quiescerent, minatus est: & ecce ibi terra vehementer concutitur, fissoque superne templo radius solis ós regis improbum ferit, quod euestigio lepra contactum est. accessit huic & aliud prodigium, quod eodem terræ motu ante vrbem in loco, qui dicitur Eroge, dimidium montis ad occidentem vergentis reuulsum, & per quatuor stadia volutum, obiectu demum orientalis montis constitit, obstructa via publica, & oppressis ruina hortis regiis. Sacerdotes vero post-

Ionas a Ceto deuoratus ac reuomitus. Ninuitis prædicat. Ionæ 2. 3. 4. Reg. 14. 15. Ieroboami mors. Oziæ rex Iudæ. An. mūdi 3136. Ante Christū na. 828.

Oziæ expeditio, & vrbis per eundem restauratio. 2. Par. 26. An. mundi 3150. Ante Christū na 814.

Oziæ diuitiæ & exercitus.

Oziæ vocationem suā transgressus, punitur lepra, ob quā vrbe cedere cogitur. An. mūdi 3170. Ante Christū na. 794.

quam

quam in facie regis lepram animaduerterunt, diuinitus inflictam ei plagam indicauerunt, &, vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerunt. at ille pudore calamitatis iam modestior, paruit, superbiæ cum impietate coniunctæ tam miserabili pœna mulctatus. & cum aliquandiu priuatus extra vrbem vixisset, filio Iothamo Rempubl. administrante, mœrore tandem confectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultusque est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarum autem rex Zachariæ Hieroboami filius vir sexto regni mense exacto ab vno è suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Iabesii filius, qui occupata vacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die male partum regnum male perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tempus apud Tharsam vrbem erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copiis propere venit ad Samariam, & prælio victum Selesmum interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Tharsam cum exercitu victore profectus est. oppidani vero obfirmatis portis noluerunt regem admittere, at ille vt in defectores sæuiens totum circumquaque agrum vastauit, & postremo vrbem quoque vi cepit: & quod esset Tapensibus infensus, omnes ferro confecit, ne teneræ quidem ætati parcens, & nihil sibi ad extremam crudelitatem reliquum faciens. quæ enim ne in barbaros quidē deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis præfuit. petitus deinde bello ab Assyriorum rege Phullo, non ausus est cum eo in certamen descendere, sed pactis M. talentis argenti, mature se ab ea vexatione redemit. hanc summam Manaemo populus contulit, exactis L. drachmis in singula capita. Nec multo post mortuus, Samariæ sepultus est, Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate persimilis, duobus tantum annis regnauit. quibus exactis in conuiuio cum amicis trucidatus est insidiis Phacei tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit tantum hic Phaceis principatum annis XX. dubium impius magis an iniustus. Huius tempore Teglaphalassar Assyriorum Rex Israelitas aggressus, subacta Galiditica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, vicinaque Galilæa, & Cydida & Asora, colonos abstractos in suum regnum traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porro Iothamus Oziæ filius regnauit tin tribu Iuda & Hierosolymorum regia, natus matre vbani generis nomine Ierasa. Huic regi nulla virtus defuit, erga Deum pio, iusto erga homines; & Reipublicæ studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter sarciendum curauit, in templo vestibulum refecit & porticus: mœnium partem labantem restituit, & additis magnis ac firmis turribus communiuit. Ammanitas etiam prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum, & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantumque regnum auxit, vt tam domi felix esset, quam foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Niniuibus hæc verba vaticinatus est: Ecce Niniue piscina aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicentque, state, state, eripite aurum, eripite argentum, & nemo volet. malent enim vitam seruare quam facultates, occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorum, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorum? Dicit tibi Niniue Dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabunt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere, a hoc quin molestius videri possem lectorem plus æquo onerans. Euene-

Cadet Zachariæ regis. 4. Reg. 15

Manaemus Israelis Rex.

An. mūdi 3174. Ante Christū na. 790.

Tapensiū trucidatio.

Pax nummo redimitur.

An. mū. 3185. ante Chri. na. 779.

Phaceias. Trāslatio Israelitarum.

An. mūdi 3187. Ante Christū na. 777.

Pietas Iothami.

Hedio & Ruff. c. 12

Vaticiniū de excidio Niniue. Nahū. 2.

runt

runt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem hactenus.

CAP. XII.

Rasé Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

IOthamus autem è viuis abiit ætatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in regiis conditoris depositio, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit, qui erga Deum impiissimus omnium & patriarum legum desertor, ad imitationem Israeliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus etiam proprium filium holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rasses Damascenorum & Phaceias Israelitarum bello aggrediuntur (erant enim amici & socij) & compulsum Hierosolyma multum diuq; frustra oppugnauerunt, quod vrbs esset munita egregie. Interea Syriæ Rex ad mare rubrum Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniā eo deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubiis ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autem rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israelitarum rege non inferiorem viribus, eduxit contra eum copias: & cum irato Deo commisisset prælium, propter tot impia facinora victus est. centum enim & viginti millia tunc ceciderunt de Israelitarum exercitu In eodem prælio Zacharias supremus dux Israelitarum cum Amia filio Achazæ cōgressus superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorum præfectum adeptus interemit, & Escanam tribus Iudæ copiarum ducē vinum in potestatē suam redegit, magnum præterea captiuorum vtriusq; sexus numerum e Beniamitica tribu abegerunt, & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas autem quidam, qui in ea vrbe per id tempus propheta erat, occurrens illis ante mœnia, magna voce hāc victoriam non ipsorum virtute partam asseuerabat, sed quod Deus regi Achazæ iratus esset. incusabatq; eos quod non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos captiuos abducere: & suadebat vt hos illæsos domum remitterent, quod ni faciant, Deum ab illis pœnas exacturum. post hanc admonitionē Israelitæ in concionem conuenientes, deliberabant quid facto opus esset. Exsurgens autē quidam magnæ inter suos autoritatis, Batachias nomine, cum aliis tribus, negabant se passuros, vt cines sui captiuos in vrbem introducerent, ne forte omnes ex æquo diuina vltio perderet, satis esse præteritorū peccatorum, in quæ prophetæ clamitēt, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiserunt illos, quicquid vellent, arbitratu suo agere. Tum prædicti viri assumptos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes. nihilominus quatuor hi deduxerunt eos vsque Hierichuntem & vlterius, cumq; non longe abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Hedio & Ruffinus cap. 12.
An. mūdi 3204. ante Christū ann. 760.
Achazæ impietas. Filij oblatio.
Impietatis pœna. Esaiæ 7. 4. Reg. 16
Strages exercitus Iudaici.
Israelitæ Obela suadente ex tribu Iuda ac Beniamitica captiuos domum remittunt.

CAP. XIII.

Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, alios gentibus Damascum in coloniam deductis.

AChazes autem Rex hac cladē ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorum Regem Teglaphalassarem legatione, auxilium ab eo petiit cō-

An. mūdi 3207. Ante Christū ann. 757.

tra

An. mũdi 3207. Ante Christũ na. 757. 4. Reg. 16. 17.

Israelitarum trãslatio.

Achazes aurum & argentum templi, Damascum Assyriorũ regi defert:

Achazes Syrorum aeos, templo Hierosolymorũ clauso colit.

An mũdi 3215. an. Chri. na. 749.

Achazæ mors.

Osea impietas & pœna.

Hesio & Ruffinus Cap. 14.

Ezecias regu Iuda pietas.

Ezecia legati ad Israelitas Azymorum festi celebrãdi causa missi occidũtur.

2. Paral. 29. 30.

tra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxilium Achazæ profectus est, & vastata Syria, expugnataque Damasco, Rasem quoque regem occidit. Damascenos vero in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrum Damascenum reposuit. Israelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros in hunc modum tractatos, Rex Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regis thesauris, atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima, hæc secum deferens venit Damascum, & sicut ante pactus fuerat, omnia Regi Assyriorum tradidit, actisque pro beneficio gratiis, reuersus est Hierosolyma. Erat autem hic Rex tam stultus ac incogitans, vt quamuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum tamen deos colere non desineret, sed in eorum ceremoniis, tanquam victoriã inde sibi pollicitus, pietatem collocare pergeret. post cladem vero acceptam Assyriorum venerari cœpit numina, quibus potius adoraturus quam verum & maioribus acceptum Deum, cuius indignatione vt tum vincere tur factum est. In tantum autem religionis contemptum prolapsus est vt spoliatum prius donariis templum clauderet, ne illud solennibus sacrificiis honorare liceret. post has insanas impietates tandem moritur, cum vixisset annos triginta sex, & extis regnasset sedecim, relicto hærede Ezecia filio. Quo tempore etiam Phacceas Israelitarum regnum cum vita amisit, cœsus per insidias cuiusdam ex cariotibus sibi aulicis, cui nomen Oseas, qui cum regnum scelere quæsitum per annos nouem obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferens. In hunc duxit exercitum Assyriorum Rex Salmanasarus, & quia Deum non habebat propitium, destitutum eius auxilio facile subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Oseæ Ezecias Hierosolymis regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius, is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam statim ab inito principatu nullam magis necessariam vel vtilem tam sibi quam subditis curam existimauit, quam religionis ac diuini cultus, quamobrem aduocata populi & sacerdotum Leuitarumq; concione, sic fertur ad eos verba fecisse: Ne ipsi quidem ignoratis quod propter peccata patris mei, & non redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremã dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos quos ille Deos putabat, coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis, quam pernicioſa res sit impietas, hortor, vt illa obliuioni tradita, purificetis vos à præteritis pollutionibus vna cum Sacerdotibus & Leuitis, actum demum conuenientes aperiatis templum, & lustratum prius expiatumque sacrificiis legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His regis monitis accensi sacerdotes templum aperiunt, & eiectis inde inquinamentis, adornatisque sacris vasis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex verò dimissis per totam ditionem suam nunciis, populum Hierosolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermissam propter impiã superiorum regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, vt relictis consuetis superstitionibus, ad priscam illam pietatem & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permissurum, vt Hierosolyma venientes Azymorum festum vna cum suis ciuibus celebrent. Hæc autẽ se suadere non vt suum negocium ageret, sed ipsorum vtilitatis gratia quo beatos fore si huic consilio paruerint. Israelitæ vero audito quid legati à suo rege afferrent, adeo mentem non adhibuerunt, vt eos ludi-

brio

brio habuerint, & prophetas quoq; eodem cohortantes, & premonentes quantæ calamitates instarent, ni maturę ad pietatem redirent, respuerint: quos postremo comprehensos necauerunt. nec his facinoribus contenti ad peiora etiam sunt prolapsi, ita vt non prius desisterent, quã ob extremam impietatem Deus vltor in potestatem hostium eos tradidit, sicut suo loco dicetur. Multi tamen e Manassitica tribu & Zabulonis atque Isascharis prophetarum monitis parentes ad pietatem sunt conuersi; atq; ita hi omnes Hierosolyma ad Ezechiam confluxerunt, vt Deum adorarẽt. Postquam autem ea multitudo conuenit, Rex, ascenso templo, vna cum principibus & populo, immolauit pro se tauros septem & totidem arietes, parenique hircorum numerum. & cum primum manus in capita victimarum imposuissẽt, tam Rex quam principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt. Illi vero iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarum corona circumstante cum instrumentis Musicis, & diuinos hymnos canẽte, quemadmodum olim Dauid psallere eos docuerat: reliqui vero sacerdotes accinebant buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabant. post hæc sacrificauit boues LXX. arietes C. agnos CC. populo vero ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; omnia rite sacerdotes perfecissent, rex lætus epulabatur cum populo, agentes Deo gratias. Instante vero Azymorum festo, paschale sacrum facientes, alias deinde victimas mactabant per continuos dies septem. populo etiam præter eum numerum quem ipsi mactauerunt, taurorum tria millia, pecorum septem millia, rex de suo largitus est. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros ei dederunt, & pecora mille quadringenta. nec vllum festum tam magnifice est celebratum à Solomonis temporibus in eum vsq; diem. peracto festo vrbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoque Hierosolyma ab omni idolorum spurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde sacra iuxta legem rex de suo fieri mandauit, & Sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitiis fructuum, vt possent esse circa diuinum cultum assidui. Quo factum est, vt populus omne genus fructuum conferret Leuitis & Sacerdotibus. Rex vero horum apothecas & promptuaria condidit, vnde singulis partes distribuerentur cum vxoribus & liberis. atque in hunc modum pristinus cultus restiturus est. His ita constitutis rex Palæstinis bellum intulit, & parta victoria omnes eorum vrbes à Gitta vsque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezechias vero minas eius non magni fecit, fretus Deo suaque pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc rege.

An. mũdi 3218. Ante Christũ na. 746. *Verbum Dei nunquam sine omni fructu.* *Victima Exechiæ.* *Reformatio cultus Dei.* An. mũdi 3224. Ante Christũ na. 740. *Palæstinos Exechias vincit.* *Exechias ab Assyriorum rege deficit.*

CAP. XIIII.

Salmanassar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.

Hedio & Rufinus cap. 15.

ASsyriorum autem rex Salmanassar comperto quod Israelitarum rex misisset clam legationem ad Soam Ægyptiorum regem, inuitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, iratus duxit exercitũ contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annum vrbem vi cepit, anno eiusdem regis nono. Ezechiæ vero Hierosolymorum regis anno septimo: extinctoque funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidem, cum quo etiam Oseas rex viuus captus est. Deinde migrare iussa quadam Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei

4. *Reg.* 17 *Israelita possessionibus suis eiecti, alio traducuntur, regno Chuthæis dato.*

An. mũ. di 3224. Ante Christũ na 740.

designauit in agro Samariæ, cæteraque Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarum ex suis sedibus post annos 947. ex quo maiores eorum Ægyptum egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt: post principatum Ieru annis octingentis. post defectionem veroa Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamũ, de qua supra diximus, annis CCXL. mẽsibus septem, diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neq; legi subditi esse voluerunt, neq; prophetas audire, prænunciantes adesse pro foribus hanc calamitatem, ni ab impietate desisterent. omnium autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius rege constituto: qui cõemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplũ ad eandem iniquitatem pertracto indignationem cœlestis numinis eis conciliauit, & ipse quoq; meritas pœnas non effugit. Porro Assyriorum Rex cum armis totam Syriam & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur, bellauit enim contra Tyrum regnante ibi Eulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguam translatis sic scribit. Is deinde qui Eulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex, hic deficientes Citteos cum classe eo profectus sub imperiũ suum retraxit. contra quos misso exercitu Assyriorum rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copiis domum reuersus est. paulo post Sydon, Arce, Palætyrus cum multis aliis oppidis à Tyriis ad Assyriorum regem defecerunt: & cum soli Tyrij facere eius imperata detrectarent, reuersus est contra eos cum LX. nauibus, quas Phœnices instruxerunt, impositis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerunt. quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam sibi comparauerunt. Reuertens autem rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquæductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberent: quod cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanassare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterum noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, quod à Persidis regione Chutha & flumine Cutho essent traducti, cum quinque gentium essent, totidem Deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim sæua pestilentia, à qua cum popularentur, nullam inuenientes opem, oraculo admoniti sunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse. missis igitur ad regem Assyrium legatis petierunt, vt sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret. quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum cœperunt colere: moxque cessauit pestilentia: permanentq; nunc quoq; in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis vero Samaritæ. qui pro præsenti semper conditione temporũ mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum appellant, vtpote a Iosepho oriũdos, & hac ratione sanguine illis coniunctos, quando vero in rebus aduersis eos aspiciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum illi ex longe remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo alias dicetur opportunius.

Tyriorum annales & Menãder de bello Salmanassarũ cõtra Tyrios

Indignatiõ Dei in Idololatras Chuthæos.

Chuthæi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tantũ secundis se profitentur.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI X. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Senacheribi Assyriorum Regis expeditio Hierosolymitana, & Ezechiæ Regis oppugnatio.*

II. *Assyriorum exercitus una nocte per pestem absumptio, & Regum eorum domum reuersi, a filiis insidiose perpetrata cades.*

III. *Ezechiæ post liberationem ab infestatione Assyriorum status felix atque quietus, eiusque relictio Manassi filio successore, ex hac vita decessio.*

IIII. *Manassæ a Chaldæorum ac Babyloniorum Rege victi captiuitas, eiusdemq; post aliquantum temporis in regnum reductio.*

V. *De Iosia Rege historia.*

VI. *Iosia in pralio occasus, dum Nechaum regem Ægypti, contra Babyloniam per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.*

VII. *Ioachami in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.*

VIII. *Ioachami Ægyptiorum rebus studentis cades, eiusque filij in regno successio.*

IX. *Ioachami, Babylonio sententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.*

X. *Sedeciæ Hierosolymorum Rex a Babylonio constitutus.*

XI. *Iudæorum Hierosolymis a Nabuchodonosoro captis, in Babyloniam traductio.*

XII. *Successores Nabuchodonosori: Babylonici imperij ad Persas per Cyrum translatio: status Iudæorum in Babylonia.*

CAP. I.

Senacheribi Assyriorum Regis expeditio Hierosolymitana, & Ezechiæ Regis oppugnatio.

An. mũ. 3231. ante Chri. na. 783. 4. *Reg.* 18 *Iudæa clades.*

EZECHIÆ duarum tribuum Regis anno quarto decimo Senacheribus Assyriorum Rex cum infructissimo exercitu eum aggressus est, omnesque vrbes vicepit quotquot sunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iamque ducturus erat Hierosolyma, cum ad illum venit legatio, imperata facturum & tributa soluturum promittens. Senacheribus vero auditis legatis, decreuit, omisso bello, postulata Regis admittere, & pollicitus est si argenti talenta trecenta, aut triginta accepisset, pactum se abiturum, iureiurando interposito quod ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezechias exhaustis thesaurus mittit eã pecuniam, ratus, hoste remoto, posthac fine periculo se regnaturũ. Acce-

Senacheribi iuramentum & eius violatio.

An. mũdi 3231. Ante Christũ na. 733.

pit Assyrius pecuniam, sed pacta non præstitit: nam profectus ipse cum copiis contra Ægyptios & Æthiopes, Rapsacem ducem cum duobus aliis ad cõtinuandum Hierosolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt vero, admoto mœnibus exercitu, castra metati sunt, per nuncium postulauerunt, vt Ezecias ad se prodiret in colloquium. ille, quod sibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos misit: Eliacimum procuratorem, & Somnæum & Ioachum à commentariis. hi cum prodiissent, ante duces constiterunt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo referre hæc: quod magnus Rex Senacheribus scire vult, quo fretus dominum suum refugiat, & obedire nolens exercitum in vrbem non recipiat. an forte Ægyptiis, sperans ab illis posse exercitum regium deleri. id quidem si speret, dubio procul eũ desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solum non sustinetur, sed lapsus etiam manum trãsfigitur. Scire autem eum oportere, quod non sine Dei voluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis victoriam dedit, ita nunc quoq; Ezeciã cum suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rapsace Hebraice dicente, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriace. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam voce Hebraice respondit: debere eos audire mandata regis, &, quod in rem ipsorum sit, deditionem facere. Satis, inquit, scio quod vos & vester rex populum vana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si quid auderis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus tum vos duobus equorum millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras ostendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini, dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere? maxime cum spontanea deditio tuta sit: contra cum fit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cum audissent ex duce tam legati quam populus, ad regem etiam perlata sunt. Ille perculsus habitum regalem exuit, & saccum indutus humili specie, vt mos est patrius, in facie procidens Deo supplicat, vt cum nulla alia spes adsit, opem & salutẽ afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit, vt pro communi salute precibus Deum solicitet ac sacrificiis, vt frangens nimias spes hostium, miseretur sui populi. Paruit Prophetæ, & monitus oracuło iussit regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio victum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deũ enim ei moliri pernicie. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Forte autem acciderat, vt eodem tempore venirent ab eo literæ ad Ezeciam, in quibus stultum eum dicebat, quod putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit. minabaturq; internecionẽ omnibus, nisi sponte patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciam quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in templo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus quib. vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratũ esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationem metuendam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timentes neminem. Procedẽte autem tempore Assyriorum rex frustrari suos conatus videns, infectis rebus, rediit ex causa tali. Multũ temporis contriuit in apparanda oppugnatione Pelusij: iamq; aggerem pene mœnibus æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cum audiuit aduentare Tharsicem regem Æthiopum, Ægy-

Rapsaces conuocato Ezecia in colloquiũ deditionẽ suadet.

4. Reg. 19 Ezecias in Deum refugiũ, & per Esaiã in spem melioris fortunæ erectus.

ptiis

ptiis laturum supperias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus ꝓpere inde cum suis abiit. Herodotus autem hunc contra Vulcani sacerdotem, bellum gessisse dicit, nimirum quod idem & rex esset & sacerdos, Oppugnans, inquit, Pelusium hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opem sui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc errat, quod pro Assyrio scribit Arabem vna, inquit, nocte murium vis tanta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est, vt exarmatus rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacherib regis meminit: & quod apud Assyrios regnauerat, totamque Asiam arq; Ægyptum bello infestauerit, his verbis narrat. An. mundi 3281. an. Christi 738. *Herodot. de Senacheribo. Hedio & Ruffinus cap. 11.*

CAP. II.

Quod Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quod Rex eorum domum reuersus filiorum insidiis periit.

SEnacheribus autem ab Ægyptiaco bello reuertens offendit ibi exercitum, quem subRapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam vrbem oppugnare cœperat, absumptis cũ ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum. qua clade territus, & de reliquis copiis solicitus, maximis itineribus in regnum suum contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur. Vbi paulo post per insidias seniorum e filiis suis, Adramelechi & Selennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Arasci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob parricidium à popularibus pulsis, & in Armeniam fugientibus, Assara choddas minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus. *Senacheribi in Deum blasphemi pœna.* *Parricida.*

CAP. III.

Ezechias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu vixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit.

EZechias autem præter omnem opinionẽ liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo persoluit, quandoquidem manifestum erat huius filius ope hostem parricida peste deletum, partim metu similis exitij ab oppugnatione vrbis absterritum. Dumq; totus circa Dei cultum occupatur, paulo post in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus. nec tam vitæ periculum angebat regem, quam quod sine liberis decedẽte generis successio in eo deficere videbatur, & regnũ sine legitimo hærede futurum. hocigitur mœrore potissimum confectus, supplex cum lachrymis Deum rogauit, vt tantisper differretur vitæ terminus, donec procrearet sobolem, neue nondum factus pater eximeretur numero viuentiũ. Misertus autem Deus, idque eo libentius quod non sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tantum germanum principatus quæreret, misso ad eum Propheta Esaia, iussit nunciari quod post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, non nisi relicto hærede filio decederet. Hæc cum Propheta, ita vt iussus erat, ad regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signum ab Esaia postulat, vt certo posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante Propheta quodnam signũ exhiberi sibi postulet, voluit, vt quando vmbra in suo solario iam ad decimam lineam processerat, per toti- *Hedio & Ruffinus cap. 3. 4. Reg. 20. Morbus Ezechiæ, & vitæ prorogandæ, per miraculum confirmatio.*

An. mūdi 3231. Ante Christū ña. 733. *Assyriorum dissolutū imperium. Babyloniorum regu ad Ezechiā legatio. Captiuitas Babylonica ab Esaia prædicta. Hodie & Ruffinus cap. 4.*

dem lineas reuerti eam faceret: Et cum Deus hoc dedisset Propheтę precibus, viso, ita vt voluit, tā insigni prodigio, confestim recepta sanitate ad templum ascendit, & adorato Deo, vota persoluit. Circa eadem ferme tempora imperium Assyriorum per Medos dissolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorum autem Rex Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad societatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiam ostendit & apparatum armorum, & quicquid pretiosum auro constabat ac gemmis: atque ita cum donis remisit ad Baladam. Aditus deinde ab Esaia, rogatusque quinam essent qui venerant: ait, è Babylone missos à rege veniſſe: ostendisseque se illis omnia, vt, visis diuitiis, colligentes ex his ipsius potentiam, regi suo renunciare possent certius. tum Propheta respondens, Scito, inquit, quod hæ diuitiæ paulo post transferentur in Babyloniam, & posteri tui virilitate amissa eunuchi seruient regi Babylonio. Hæc enim prædicit Dominus. Ezechias contristatus hac prædictione, ait se quidem malle gentem suam in eam calamitatē non incidere, sed quando aliter visum sit Deo precari vt saltem ipse possit in pace quod reliquum vitæ exigere. Huius quoque Baladæ Babyloniorum regis Berosus meminit. Cæterū Propheta hic cum esset diuinitus & vsque ad miraculum veridicus, certus se nihil à vero alienum dixisse, omnia sua vaticinia scripto tradita reliquit posteris, vt ex euentu certitudo eorum posset intelligi. nec hic solus id fecit, sed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum respondet oraculis. sed hoc alias singillatim percensebimus. Ezecias porro cum quantum iam diximus superuixisset in pace, obiit post annum vitæ quartum & quinquagesimum, regni vero nonum & vigesimum.

10

20

CAP. IIII.

Ezechiæ mors. 4. Reg. 21 Manassa impietas & crudelitas.

Manasses a Chaldæorum ac Babyloniorum Rege captus post aliquantum temporis ab eo rursum in regnum suum restituitur.

30

An. mūdi 3247. ante Christū ña. 717. *Hodie & Ruff. c. 5. Alias cap. 4. Manasses in Babyloniam captus abductus, postquam respuit, regno restituitur.*

HVius successor Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omissis paternis studiis contrarium vitæ institutum tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, ausus est etiā scelestus templum Dei profanare, atq; adeo totam vrbem & reliquam ditionem quam late patuit. Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à Prophetis quidem cruentas manus abstinens. nam & ex horum numero per singulos dies aliquem afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefariis facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad regem simul atque populum, per quos eadem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquanto ante perpessi fuerant. Atilli nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorum experti sunt. Cum enim in eisdem perseuerarent moribus, hostem illis Deus immisit regem Chaldæorum & Babyloniæ. is misso in Iudæam exercitu, regionem totam populatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductum, perpetuo pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clementē experiretur, à Deo precibus petiit. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem: quem post aliquantum temporis spacium Babylonius domum remis-

40

50

sum

sum in pristinum principatum restituit. Cæterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam, si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam & vrbem lustrauit, & templum consecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinem Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere beneuolentiam. Idē facere populum quoque docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperam administratam rempublicam. Adornato etiam altari ex præscripto Mosis solennes obtulit super eo victimas. Restituris in veterem statum religionis ritibus, ad munienda Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circundaret, & turres excitaret altissimas, suburbanasque arces cum aliis necessariis tum imprimis commeatibus muniret. Adeoq; in melius mutatus est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitę tempore prædicatus sit beatissimus. Cumque vixisset annos 65. in viuis esse desiit, exactis in regno annis 55. Sepultus est in hortis proprijs: regnum excepit Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabare oppido. Hic imitatus inuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, mature dedit pœnas domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni vero secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentum intulit, & regnum eius filiolosię nominato tradidit, octo tum annorum puero.

Manasses vrbem lustrat, & templum denuo consecrat. An. mūdi 3302. Ante Christū na. 662. *Manasse mors. Amos rex Iuda impius. Iosias rex Iuda.* An. mūdi 3304. Ante Christū na. 660.

CAP. V.

De Iosia Rege historia.

HVius mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exemplari & regula totius vitæ sibi proposito, quam primum enim duodecimū annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim fuit populo, vt abiectis erroribus, & reiecta de falso creditis Diis persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorū suorum institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remediis, quam si esset ætate maturissima. quæ vero decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autē faciebat tum per innatam sapientiam, tum etiam seniorum monitis & consiliis. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Itaq; obeundo tam vrbem quam regionem totam, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorū diruebat, & donaria, quę eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibrium detrahebat, atq; ita populum à vana opinatione ad verum Dei cultum conuertit & consueta holocautomata cęteraq; sacrificia super altare obtulit. Constituit etiam certos magistratus & morū censores qui priuata quoq; negocia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quam vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionem nunciis, iussit vt, quicunq; vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, idq; suo quisq; arbitratu, vt nemo grauaretur: & allatis pecuniis curam sumptuum in templum sartum tectum præstandum commisit Amasi præfecto vrbis, & Saphani scribæ, Ioatę commentariensi, & Pōtifici Eliaciæ. qui, omissis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & suppeditatis omnibus rebus ad reparationem necessariis, incumbebant operi: atq; ita instauratū est templum, & ipsum regiæ pietatis argumentū futurum. Anno deinde regni sui decimo octauo iussit Eliaciā pontificem pecunia, quæ instaurationi superfuit, in massas conflata cra-

4. *Reg.* 22 *Iosias verum Dei cultum restaurat.* An. mudi 3307. Ante Christū na. 657. An. mūdi 3321. Ante Christū na. 643. *Idololatria a Iosia extirpatio. Censores. Studium populi in reparando templo.*

An. mũdi 3321. Ante Christũ na. 643.

teras inde & libatoria phialasq; ad ministeria templi conficere, præterea quicquid auri argentiue in thesauris esset, id quoq; prolatum in eosdem vsus conuertere: Pontifex autem dum promit aurum, forte incidit in sacros libros Mosis in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ Saphani qui cum eos perlegisset, regem adiit, & quæ imperasset omnia facta indicauit, præterea libros recens inuentos ei legit. Qua lectione audita rex, scidit sibi vestem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq; scriba, & Eliacia Pontifice, misit eos ad Prophetissam Oldam, vxorem Sallumi, viri clari ac nobilis: vt persuaderent ei Deum placare, & propitium genti suæ reddere. Timendum enim esse, ne propter neglectas à maioribus leges Mosis graues casus immineant, neue eiecti patrio solo in externis regionibus destituti omnibus commodis misere vitam finiant. Auditis regiis mandatis Prophetissa iubet ei renunciari, quod Deus semel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit: vt populus eiiciatur propriis sedibus, & omnibus præsentibus commodis propter nõ seruatas leges mulctetur: quandoquidem concesso ad resipiscendũ tanto temporis spacio, ne Prophetarum quidem hortatibus ad saniorem mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari non posse, vt ipso euentu discant esse Deum, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet. attamen propter bonitatem regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam ante mala in populũ immissurum. Hoc mulieris vaticinium regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille circum omnia oppida missis nunciis, iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines, & cum cõgregati essent omnes, primum ei sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. moxq; sacra facientes & mactantes victimas Deum precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremo iussit Pontificem, si quod vas in templo superesset à maioribus dicatum idolorum externorum vsui, vt inde eiceretur: & cum non pauca essent collecta, omnibus incensis cinerẽ eorum dispersit deniq; Sacerdotes idolorũ a genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregre, & quicquid per totam regionem in honorem externorum numinũ à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditus: & olla pseudoprophetarũ super altare, quoo primus Hieroboamus exstruxerat, cõbussit, sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse Prophetam, & in præsentia totius populi prænunciasse, quod vnus ex Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset factutus: cuius prædictionis euentus post annos trecentos sexaginta vnum secutus est. Post hæc inuasit & alios Israelitas, qui captiuitatem & seruitutem Assyriorum euitauerant, eisque persuasit, vt omissis impiis actionibus & religionibus externis, Deum maximum ritu patrio colerent, eiq; soli adhærerent. nec hoc contentus oppidatim ac vicatim per domos scrutatus est, ne quid suspectum intus delitesceret. quadrigas etiam solis, quas superiores reges in vestibulo templi consecrauerant, & si quid aliud diuinis honoribus vulgus imperitũ dignabatur, de medio sustulit. Cæterum lustrata ad hunc modum regione vniuersa, populum Hierosolyma conuocauit ad celebrandum festum azymorum quod dicitur Pascha: deditq; populo ad epulum de suo triginta hædorum & agnorum millia, & boum tria millia. principes quoq; Sacerdotum contulerunt Sacerdotibus ad idem festum agnorum

4. Reg. 23 Vsua py principũ imago.

Veritas oraculorũ diuinorũ. 3. Reg. 13.

duo

Olda Prophetissa a Iosia consulitur.

Vaticinium de Iudæorũ pœna.

Pascha in celebratio.

duo millia & sexcentos: & similiter Leuitis eorum primarii dederunt agnorum quinque millia, boues quingentos. cumque tanta esset victimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Mosis, Sacerdotibus ei curæ præpositis, & exemplo suo reliquo populo præeuntibus. Et quod à Samuelis Prophetæ temporibus in eam vsque diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias cum pace, diuitiis & gloria floruisset, vitæ finem habuit huiusmodi.

Hedio & Ruffinus cap. 6. Alius c. 5

CAP. VI.

Iosia in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti, contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.

An. mũdi 3834. Ante Christũ An. 630.

REx Ægypti Nechaos magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit contra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, volens sibi Asiæ regnum quærere. cumq; processisset vsque Menden oppidum ditionis Iosiæ, oppositum se ei, vetans per sui iuris regionem iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. nõ esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicandi. Iosias autem verbis Ægyptii nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, vt per suam ditionem volenti ducere transitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occasionem aduersus eum inueniret. Dum enim aciem instruens curru ab vno cornu ad alterum vehitur, Ægyptius quidam sagitta icto bellandi studium exemit. saucius enim & cruciatum non ferens, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: vbi ex eo vulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cum vixisset annos triginta nouem, regnasset triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamentis & tristitia mortem eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoque exstare videmus. hic Propheta & instantem vrbi captiuitatẽ Babylonicam, & nostri etiam seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc vaticinatus est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autem hi duo Sacerdotalis generis. quorum Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimotertio regni Iosiæ vsque dum templum vna cum vrbe est diruta: cuius suo loco mentionem faciemus. Porro mortuo, quemadmodum diximus, Iosia, regnum suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis vigesimo tertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Ametala, impiis & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum Rex à bello reuertens accersitum ad se in vrbem Syriæ Samatham vinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo nomine regnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. regioni vero eius centum argenti talentorum tributum imposuit, & vnius talenti auri. atque ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus est, cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malicioso fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Hedio & Ruffinus cap. 7. Al. ca. 6.

Via per Iudæam exercitui clausa vi aperitur. 4. Reg. 23

Mors Iosiæ. Epicediũ a Ieremia Iosiæ scriptum. 2 Par. 25

Hieremias captiuitatem Babylonicã prædicit.

Ieremias quando vixerit.

Ioazus Rex Iudæ. 4. Reg. 23 2. Par. 36

Eliacim Ioacimus nominatus Iudæ Rex.

An. mũdi 3355. Ante Christũ natum 629. *Nabuchodonosorus Babyloniæ Rex cõtra Ægyptum.*

CAP. VII.

Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.

ANno autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Carchabesam ad Euphratem sitam petiit, bellum inferens Ægyptio Necheo, qui tum toti Syriæ dominabatur. at ille cognito Babylonii conatu, non contempsit hostem, sed cum validis & numerosis copiis ad Euphratem esse opposuit, & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus, coactus est cedere, Babyloniis autẽ superato Euphrate, totam Syriam Pelusium vsque subegit, Iudæa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi vero octauo, Babylonii Iudæis bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At ille, timore suadente, pacem mercatus pecuniis, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptii bellum instaurare non ausi sunt: id quod Propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non destitit, frustra eos in Ægyptiorum præsidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babyloniis, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed hæc vaticinia quod nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quam proceres cõtemptim hæc audiebant, & irati male ominanti, Prophetam apud Regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad Regem senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci vero quidam sapientiores è Regia Prophetam dimiserunt, autoresque fuerunt etiam aliis ne in eum sæuire pergerẽt. Adducebantque rationem, non hunc solum malũ vrbi prædicere, sed & Michæam ante tala prædixisse, & multos alios, quorum nemo à sui temporis Regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atque hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt, vt reuocatis suffragiis Propheta eximeretur supplicio: qui conscriptis omnibus suis Prophetiis, ieiunãti populo & in templum congregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, continentem quid templo & vrbi eiusque populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simulque iubent tam ipsum quam eius scribam Baruchum è medio secedere, vt omnes lateat vbi sint: librum vero ad Regem pertulerũt. qui præsentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iniectum in ignem exussit: iussitque Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium. sed illi iam se iræ eius subduxerant.

Ante Christũ natum 625. *Nabuchodonosore Ioacimus tributa persoluit.* 4 *Reg.* 24

An. mũdi 3343. an. Christum na. 621. *Hedio & Ruffinus cap.* 8. *Ioacimus a Babylonia Rege defecit.*

An mũdi 3345. an. Christum na. 619. *Hieremias Hierosolymorũ subuersionem prædicit. Iere.* 22. *Nabuchodonosor recepti in vrbem fausta.* 4 *Reg.* 24

CAP. VIII.

Nabuchodonosorus Ioacimum rursum Ægyptiorum rebus studentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem constituit.

NOn multo post venientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus. quod enim ab eo sibi non timeret, neq; excluſit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidem, sed florem iuuentutis Hierosolymitanæ vna cum ipso Rege interfecit: quem etiam insepultum extra mœnia iussit proiici: & pro eo Ioacimum filium Regem vrbis & regionis constituit. eorum vero qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylo-

bylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi Regis, qui vixit annos XXXVI. regnauit XI. succeſſor autem eius Ioacimus, natus matre Hieroſolymitana nomine Noſta, regnauit menſes tres, dies decem. 2 Par. 36. Ioachim⁹ ſiue Iechonia Rex Iuda.

CAP. IX.

Ioachimi, Babylonio ſententiam mutante, obſeſſio, & ſponte ſe dedentis in captiuitatem abductio.

BAbylonium autem Regem ſtatim dediſſe regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occiſi, regionē ad defectionem perpelleret. Miſſo igitur exercitu Hieroſolymis eum obſedit. qui cum eſſet natura bonus & iuſtus, non ſuſtinuit periclitantem propter ſe vrbem deſpicere: ſed matrem & cognatos miſſis à Rege ducibus tradidit obſides, icto in hoc cum eis fœdere, quod nec vrbi mali aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides ſeruata eſt, Babylonio Rege violante eam, & mandante per literas ſuis ducibus, vt omnem iuuentutem captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid ineſſet artificum, & vinctos ad ſe adducerent. fueruntque hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à Rege in cuſtodia ſunt habiti. An. mūdi 3346. an. Chriſtū nat. 618. Hedio & Ruffinus Cap. 9. 4 Reg. 25. Nabuchodonoſorus ſæpiſſime.

CAP. X.

Sedecias Hieroſolymorum Rex a Babylonio conſtitutus.

PRo Ioacimo autem Sedeciam eius patruum Regem conſtituit, iureiurando aſtrictum, quod nihil in ea regione eſſet nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios. is erat annorum viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, ſed iuſti ac decori negligens, vt qui æquales quoque circa ſe haberet impios. quin & totus populus in eandem ſolutus eſt licentiam. Quamobrem ſæpenumero Hieremias Propheta illum adiit, obteſtans vt, omiſſis impietatibus, iuſtitiæ curam gereret: neve aut ducibus mentem adhiberet, quod eſſent mali plerique, aut falſis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbē Babylonium, vincendumque bello petitum ab Ægyptiis, hæc enim non vere dici, nec euentura eſſe vnquam. Sedecias vero tantiſper, dum audiebat Prophetam, agnoſcebat eum vera dicere, & in rem ſuam eſſe, ſi illi fidē adhibeat: ſed per amicos rurſum deprauabatur, & abducebatur à Prophetæ cōſiliis in diuerſum quocunque vellent. Sed apud Babylonem Hiezeciel eodem tempore vaſtationem templi prædicebat, eamque prædictionem ētiam Hieroſolyma tranſmiſit. quibus vaticiniis Sedecias hac potiſſimum de cauſa noluit credere. In cæteris enim omnib. inter ſe concinebāt, quod & vrbs vi capietur, & Sedecias ipſe captiuus abducetur. in hoc vero diſcrepare videbatur Hiezeciel, quod negaret Sedeciam viſurum Babylonem, cum Hieremias aſſeueraret omnino futurum, vt captiuū eum Babylonius Rex ſecum abduceret. quare cum hic diuerſa dicere eos videret, ne illa quidem vera putabat in quibus conſentirent: etiamſi euentus omnia vera fuiſſe comprobauit, ſicut alias opportunius dicetur. Igitur cum per octo annos ſocius Babyloniorum fuiſſet, violato fœdere ad Ægyptios defecit, ſperans, ſi cum illis vires coniungeret, Babylonium neceſſario ſuccūbere. Quo cognito Babylonius exercitum contra eum duxit: vaſtataq; regione, & occupatis arcibus, ad ipſa Hieroſolyma oppugnanda acceſſit. Ægyptius autem audito, in quibus anguſtiis eſſet

Sedecias Rex Iudæ ab aulicis & falſis prophetis ſeductus Hieremiæ nō audit. An. mūdi 3354. Ante Chriſtū nā. 610. *Iezeciel tēpli vaſtationem prædicit. Sedecias ad Ægyptios deſcit. Hedio & Ruffinus cap. 10. Ægyptii Rex auxiliaturus Iudæis prælio vincitur. Sedecias a pſeudoprophetis ſeductus.*

Sede-

An. mũdi 3354. Ante Christũ na 610. *Vaticiniũ de captiuitate Babylonica, & inde liberatione. Ierem. 25. & 29. 37.*

Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæam petiit, volens obsidionem soluere. At Babylonius, intermissa obsidione, obuiam illi profectus, vno prælio victum tota Syria expulit. Mox vero vt obsidio soluta est, Pseudoprophetę Sedeciam decęperunt, vanum iactantes quod à Babyloniis Regi eiusq; subditis instaret belli periculum, quodve transferendi essent e suis sedibus in Babyloniam. immo etiam captiuos redituros esse cum omnib. vasis, quibus Rex templum spoliauerat. At Hieremias adito Rege, omnia vera & his contraria prænunciat, dicens eos Regem decipere, nihilque commodi sperandum ab Ægyptiis: sed, victis illis, Babylonium copias ad Hierosolyma reducturum, &, quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturum: direptisque omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sæuiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posterisque eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorũ imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens Hieremias plerisque persuadebat: principes vero & impii velut furiosum contemnebant. Cumque aliquando libuisset ei natale solum Anathot reuisere, quod à Hierosolymis XX. stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere forte obuius comprehensum detinuit, calumnians quod ad Babylonios vellet transfugere. Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudicium, à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autem nono regni Sedeciæ, decima die mensis decimi, Babylonius Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. menses obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est. præter externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia vehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere non quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vna cum totis familiis, alioquin sine remedio perituros. addebat manentibus in vrbe aut hostili ferro aut fame pereundum. qui vero ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At Principes ne malis quidem pressi audire volebant, sed irati, ad Regem omnia deferebant, incusabantque prophetam vt furentem, & frangentem sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatem eneruantem. illos enim paratos pugnare pro patria, hunc vero minari tristia, & dicere expugnatam vrbem omnino subuertendam esse. Rex vero suopte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret, voluntati eorum resistens, permisit eis, vt de propheta, quicquid liberet, facerent: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptum inde in quendam cœnosum puteum per funem demiserunt, vt ibi præfocatus moreretur. ille vero vsque collum mersus ibi manebat. interim quidam è seruis Regis cariotibus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ accideret, dicens non recte Principes statuisse & amicos, quod vatem in cœnum demerserint, & grauiorem quam quæ in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris consilii, quod Principibus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Æthiopem triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funesque capere, & quicquid ad viri incolumitatem opus sit, & quantum potest propere è puteo Hieremiam extrahere, tum Æthiops, assumptis, quem-

Hierosolyma obsessa. 4. Reg. 25 Ierem. 39 & 52. Fames & pestilẽtia. Ieremias suadet deditionem. Priorũ doctorum in hac vita fortuna.

admo-

admodum iussus erat, sociis, extractum e cœno permisit abire liberum. Accitus deinde clam ad Regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus afferre ad rem præsentem remedium. ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut præceptis suis obtemperaturum. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere. & vbi nunc sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius redituram? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne forte in vitam meam sæuias. Sed cum Rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim, se internuncio, iubere Deum, si modo velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs solo æquetur, templumque tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorum causam tam sibi ac suæ familiæ, quam vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud Regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timorem esse dictitans. nihil enim mali passurum: si ciuitatem dederet, ac ne vxorem quidem eius & liberos: mansurum etiam templum incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium communicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse, percontarentur curnam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quod venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quanam de causa accessisset ad Sedeciam.

An. mũdi 3354. Ante Christũ natum 610. *Sedecias a Hieremia petit cõsiliũ, Principum metu negligit.*

CAP. XI.

Iudæorum Hierosolymis a Nabuchodonosore captis, in Babyloniam traductio.

INterea Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, e quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus. multos enim aggeres circumquaque excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidem hostium territi, alias contra machinas excogitabant, vt inter se vtrique non viribus solum certarent, verum etiam artibus, dum illi his potissimum sperant se vrbem posse capere, hi salutem suam in eo putant consistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen duravit per menses decem & octo, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim superne è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mensis die nona: ceperuntque eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret. & si quis requirat eorum ducum etiam nomina, sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echãrampsaris. Vrbe autem capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templum ingressis, Sedecius Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quasdam angustas in desertum. quod cum Babylonii cognouissent transfugarum indicio, sub auroram aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos nõ procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici vero & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, qua quemque tulit spes effugii. Ipse pene desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostium po-

An. mũdi 3356. ante Christũ na. 608. *Hierosolyma per decem & octo menses obsessa tandem capiuntur.*

Sedecias noctu fuga sibi cõsulens, a Babyloniis capitur.

testa-

An. mũdi 3356. Ante Christũ an. 603.

teſtatem deuenit, & mox ad Regem perductus eſt. Quem poſtquam in conſpectu habuit Nabuchodonoſorus, impium & fœdifragum vocare cœpit, promiſſionum immemorem, quod Regi ſeruare illam regionem eſſet pollicitus. exprobrabat etiam ingratitudinem, quod, cum à ſe accepiſſet regnum Ioacimo fratri debitum, accepta poteſtate abuſus eſſet in autorem beneficii. Sed magnus eſt, inquit, Deus qui te propter mores tuos peſſimos in manus meas tradidit. His verbis cum Sedeciam increpuiſſet, eueſtigio iuſſit ipſo & aliis captiuis inſpectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipſum excæcauit, Babylonem ſecum abducendum. Atque ita vtriuſque prophetæ prædictiones, tam Hieremiæ quam Hiezecielis, quamuis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuiſſe comprobatæ ſunt. quod captus adducetur ad Babyloniam, & coram eo loquetur, & oculis ſuis faciem eius videbit, Hieremias prædixit. quod vero cæcatus primo cum Babylonem perductus eſſet, videre tamen non potuit, Hiezecielis fuerat vaticinium. Quę quidẽ ignorantibus ſatis declarare poſſunt Dei naturam, quam varia ſit & multimoda, omnia tempeſtiue diſponens, & futura præſignificans: ſicut humanæ inſcitiæ & incredulitatis inſigne exemplũ hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atque hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerunt deinceps: idq; temporis ſpacium quingentos & quindecim annos continet, & menſes inſuper ſex cum diebus decem: annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterum Babylonius poſt victoriam Nabuzardanem ducem miſit Hieroſolyma cum mandatis, vt templum ſpoliatum incenderet, regia quoque ſimiliter cremata vrbem à fundamentis diruere, populum in Babyloniam traduceret. Qui cum eo peruenifſet vndecimo Sedeciæ regni anno, è templo vaſa omnia tam aurea quam argentea ſuſtulit, & labru quoq; illud grande quod Solomon dedicauerat, præterea columnas illas æreas cum ſuis capitulis, & menſas aureas atque candelabra. His ſublatis templum incendit menſis quinti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo, regni vero Nabuchodonoſori XVIII. deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Incẽſum eſt autem templum annis ex quo exſtructum fuerat elapſis CCCCLXX. menſibus ſex & diebus decem additis. exactis à tranſmigratione ex Ægypto annis MLXII. menſib. ſex, dieb. decem. A diluuio vſq; ad templi deuaſtationem interceſſerunt anni MDCCCCL. menſes ſex, dies decem. Ab Adamo item condito, vſq; ad hunc templi caſum tria millia annorum elapſa ſunt, & inſuper DXIII. menſes ſex, dies decem. Tantus cenſetur annorum numerus, quo temporis ſpatio quid & quando geſtum ſit, ſuo quæque ordine explicauimus. Dirutis Hieroſolymis & populo migrare iuſſo, dux regius captiuos fecit hos: Pontificem Saream, & qui poſt hũc ſecundum inter ſacerdotes locum tenebat, Sephemam: tres præfectos cuſtodię templi, eunuchum primatium Regis cubicularium, cum ſeptem aliis regiis amicis. præterea ſcribam regiũ, & alios Principes viros ſexaginta. quos omnes vna cum ſpoliis templi perduxit ad Regem ſuum agentem tunc Reblathis, quæ eſt Syriæ ciuitas. Rex vero Pontificem & Principes in ea vrbe iuſſit capite plecti, reliquam captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipſe Babylonem perduxit. Ioſadocum etiam Pontificem vinctum ſecum duxit, Sareæ Pontificis filium, quem modo Reblathis affectum ſupplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorum ſucceſſionem ordine recenſuimus, conueniens duxi etiam Pontificum enumerare nomina, qui Regum tempore per continuatas ſucceſſiones ſummum adminiſtrauerunt ſacerdotium. Ergo primus omnium in

Excæcatio Sedeciæ, ſitoruntque cadet.

Dauidici generis reges quot & quãdiu regnauerint.

Templũ, regia & vrbs ſpoliata, incenſa & diruta.

Captiuitas Babylonica.

Pontifices Hieroſolymitani.

10 20 30 40 50

tem-

templo recens à Solomone exſtructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas ſucceſſit. poſt Achimam Azarias, & poſt hunc Ioramus. poſt Ioramum Iſus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosadocus qui captiuus Babylonem pertractus eſt, hi omnes quaſi per manus traditũ ſacerdotium filii parentum ſucceſſores acceperunt, cõtinuata generis ſerie. Cæterum Rex Babylonem reuerſus, Sedeciam in carcerem vſque ad mortẽ eius detinuit, mortuum tamen regia funeris pompa elatum ſepeliit, vaſa quibus Hieroſolymitanum templũ ſpoliauerat, ſuis conſecrauit numinibus. populo in Babylonia ſedes attribuit. Pontificem è vinculis exemit. Nabuzardanes autem dux, qui populum captiuum abduxerat, transfugas & pauperes illic reliquit, duce illis præpoſito nomine Godolia, Aicami hominis nobilis filio, viro æquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad cultură acceperant, certum tributum Regi penderent. Prophetę quoque Hieremiæ è carcere exempto ſuaſit vt iret ſecum Babylonem: iuſſum enim ſe à Rege, vt ei neceſſaria omnia præbeat. Quod ſi ſequi nolit, diceret vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem poſſit reddere. Propheta vero neque ducem ſequi voluit, neque alio ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miſeras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godoliæ quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deeſſe pateretur, donatoque vate magni precii muneribus, ipſe quoque domum profectus eſt. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Maſphatam, impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt ſecum è carcere dimitteretur etiam Baruchus Neri filius, inſigni familia natus, & in patria lingua egregie doctus. Nabuzardanes itaque his peractis Babylonem reuertitur. Illi autem qui obſidionis Hieroſolymitanę tempore diffugerant, poſteaquam Babylonios receſſiſſe audiuerunt, vndiq; collecti venerunt ad Godoliam Maſphatam. Eorum principes erant, Ioannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas, & nõnulli alii; præterq; hos Iſmael quidam ortus regio genere, vir alioquin malus & doloſiſſimus, qui tempore obſidionis profugerat ad Bahalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad ſe venientibus Godolias ſuaſit vt ibi manerent, nihil timentes à Babyloniis. poſſe enim eos impune regionem colere. interpoſitoq; iureiurando paratumque ſuum auxilium ſi quis moleſtaretur, conſuluit vt vnusquiſq; habitaret in quo vellet oppido, dicens miſſurum ſe vna aliquot è ſuis, & daturum operam vt diruta inſtaurentur & habitentur denuo. illos vero debere, donec tempeſtiuũ eſt, curare ne frumentum & vinum ac oleum deſit in futurum hyemem quo ſuſtententur. hęc locutus permiſit quenque arbitratu ſuo quem liberet locum incolere. Quæ fama poſtquam ad circumuicinas Iudææ gentes peruenit, quod profugos ad ſe venientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos aſſignaret, impoſito certo tributo quod penderetur Babylonio, vndique concurſum eſt ad eum, & cæperunt regionem colere. Ioannes autem cum aliis Principibus videntes regionem coli, multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonuerunt; eum quod Bahales Ammanitarum Rex ideo miſiſſet Iſmaelem, vt ipſum clam dolo interficeret, & principatum inter Iſraelitas occuparet, cum ſit è genere regio: ſecurum autem fore ab inſidiis, ſi eis permiſtat Iſmaelem clam occidere. Vereri enim ſe, ne, ſi ipſe inſidiis præoccupatus fuerit, reliquiæ Iſraelitarum in totum pereant. ille vero reſpondit ſe non diſſimulaturum tales inſidias aduerſum hominẽ affectum à ſe beneficio. non enim eſſe veriſimile, eum, qui in tanta inopiæ neceſſitate n-hil

An. mũdi 3356 Ante Chriſtiana. 606. *Helio & Rufinus cap. 11.*

Godolia transfugarum amx. Hieremiæ a Babylonio dimiſſus e carcere magni precii muneribus afficitur.

Baruchus e carcere dimiſſus.

Iudæi vndique collecti ad Godoliã Maſphatam veniunt.

An. mũdi 3856. Ante Christũ na. 608.

mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuento insidiis non posset sine scelere non succurrere, cum sua manu interimere conetur. Attamen etiamsi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quam hominem qui salutem suæ fidei cõmisisset, opprimere. Itaque Ioannes cum cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amici decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis sociis adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere: quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis cædibus, tam in Iudæos quam in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti vero die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscii quæ acciderant. quos videns Ismael intro vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueraq; eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt, qui rogauerunt ne se prius occideret, quam ei quædam occultata in agris traderent, supellectilem & vestes atque frumentum. quibus promissis motus, aliquot ex eis pepercit. plebem vero Masphatensem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus est Ioannes autẽ cum cæteris ducibus audita Masphatensium clade, & morte Godoliæ, indignissime tulerunt, & assumptis suis quisque militibus, Ismaelem hostiliter persecuti sunt, eumque apud fontem Hebronensem deprehenderunt. quibus visis captiui Ismaelis læti, rati, id quod erat, auxilium sibi venire, omnes ad Ioannem transiuerunt. Ismael autem cum octo tantum comitibus ad Ammanitarum Regem perfugit. Cæterum Ioannes assumptis quos Ismaeli ereptuerat, cum eunuchis & mulieribus atque pueris peruenit in locum qui Mandra dicitur, ibique ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Ægyptum, timentes Babylonios, ne irati propter cædem præfecti in ea regione à se constituti, in illos sæuirent. prius tamen consulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt, vt hæsitantibus oraculum expediret, quid nam faciendum sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. cumque propheta operam suam esset pollicitus, decima demum die Deus apparens iussit vt Ioanni & cæteris ducibus diceret: si manserint in ea regione, auxilio futurum & prouisurum ne quid incommodi à Babyloniis, quos timebant, accipiant. Sin in Ægyptum mallent iter facere, curam eorum relicturum, infensumque tali calamitate affecturum eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse viderint. Hæc diuinitus monẽti prophetæ noluerunt credere, quod ex Dei sententia iuberet eos manere: sed putauerunt eum falso verbis suis Deum prætexere, re autem vera loqui in gratiam Baruchi discipuli, ne possit Babyloniorum iram effugere. Contempto igitur Dei consilio, quod per Propheram dederat, Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptum abiit, abducto simul & Baruche & Hieremia. Quo postquam peruentum est, Deus significauit prophetæ fore, vt Babylonius exercitum ducat in Ægyptum: iussitq; prædicere populo, quod capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonem abducentur, id quod etiam factum est quinto enim post excidium Hierosolymitanum anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cum magnis copiis inuasit Cœlen Syriam. qua subacta bellum gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Ægyptum hostiliter est ingressus: occisoque

Clades Ismaelis a Ioanne accepta.

Oraculũ a Ioanne petitur, quod tamen negligitur. Iere. 42. 43.

Vaticiniũ de exercitu a Babylonico ducendo, & reliquiis Iudæorũ in captiuitatem abducendis.

qui

qui tunc regnabat, & alio Rege constituto, repertos ibi Iudæos rursum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorum, vt accepimus, bis vltra Euphratem traductorum. nam per Assyrios decem tribus è Samaria sunt abductæ, regnante Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorum Chaldæorum & Babyloniorũ Regem captis Hierosolymis. Sed Salmanassar in vacuas Israelitarum sedes deduxit gentẽ Chuthæorum, qui prius in intima Perside & Media fuerant, Samaritæ deinde vocati à regione in quam demigrauerunt. Rex vero Babylonius pro abductis duabus tribubus, nullam gentem in eam regionem reposuit: quo factum est vt Iudæa cum Hierosolymis ac templo per septuaginta annos deserta maneret. tempus autem totum quod inter decem tribuum captiuitatem, & duarum reliquarum transmigrationem interceſſit, anni fuere centum triginta, & menses sex, dies decem. Cæterum Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ Regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuere conspicui, pædagogos eorũ curæ assignauit, exsectis quibusdã ex eo numero, quemadmodum solitus est facere & aliarum gentium deuictarum formosis adolescentibus: præbebatque eis de sua mensa victum, & Chaldæorum disciplinis instituẽdos curabat ac literis, in quibus sane profecerũt plurimum. in his erant quatuor de Sedeciæ genere, admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorum nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarem, pro Anania Sedrachem, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eosque ob egregiam indolem & non mediocrem eruditionem vehementer caros habuit. Cumque visum fuisset Danieli cum cognatis victitare durius, & à regiæ mensæ abstinere eduliis, atque adeo ab animatis omnibus. accesserunt Aschanem eunuchum qui curæ eorum erat præpositus, rogantes vt quæ mittebantur à Rege in suos vsus conuerteret, ipsis legumina tantum & palmulas in alimenta præberet, & si quid aliud præterea vellet inanime se enim, aliis fastiditis, talem victum appetere. Ille vero ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc Rex deprehendat extenuatis ipsorum corporibus & immutata specie. quod necesse sit vt habitudo & color rationi victus respondeat: idq; magis fore conspicuum ex collatione aliorum qui alantur delicatius: atque ita propter eos adduci se posse in capitis periculum. Itaque nacti Aschanem nõ admodum difficilem, persuadent vt saltem per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: quod si corpora eorum nihilo deterius inde habuerint, in eodem victu perseueraret, qui cõpertus sit innoxius: sin autem detrimentum aliquod inde acceperint, minus specioſi facti quam alii, ad pristinam dictam eos reduceret. vt vero apparuit non solum non lædi eos talibus, sed habitiores præ aliis & maiores inde fieri, vt cum eis non essent conferendi, qui cibis vescebantur regiis, sed Daniel cum sociis potius delicatam vitam agere videretur, ex eo tempore secure Aschanes partes quæ de regia mensa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi vero vtpote puros iam habentes animos, & ad percipiendas disciplinas idoneos, atque etiam firmiora ad laborem corpora, quod neque illi læderentur aut grauarentur varietate deliciarum, neque hæc simili de causa emollirentur, facile omnem perdidicerunt doctrinã, tam Hebraicam quam Chaldaicam: sed præcipue Daniel peritus tallum artium, coniectandis quoque somniorum significationibus studuit, visiones etiam diuinas videre solitus. Exacto autem biennio post Ægypti populationem Nabuchodonosorus cum vidisset mirandam visionem, cuius etiam euentum Deus ei in somnis indicauerat, mox vt è stratis surrexit eius oblitus est. accersi-

An. mũdi 3561. Ante Christũ ann. 603.

Hedio & Ruffinus cap. 32. Dan. 2.

Danielis & sociorũ eius in Chaldaicas disciplinas institutio & profectus.

Dan. 2. Nabucho donosoris visionis oblata oblitus, Magos ac vates accersit, eisque mortē, ni indicarēt minatur.

tis igitur Chaldæis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt somnium sibi indicent & eius significationem. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atque si exponeret eis visionem somnii, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem, nisi somnium etiam indicarent: & cum negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quod omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoque cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum Regii præfectum satellitii: rogauitque causam cur ita Rex statuisset in omnes sapientes & Magos atque Chaldæos animaduertere: & cognito quod cum oblitus esset somnii, iussisseq; eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram commotus sit, impetrauit vt præfectus vnius noctis dilationem magis à Rege peteret. spem enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoratum indicaturum esse id somnium. quæ Danielis postulata cum per Ariochum Regi essent renunciata, iussit eædem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer vero cum sociis digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus solicitauit, vt rem sibi aperiret, & Magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira Regis eriperet, manifestata sibi visione quam Rex præterita nocte visam elabi è memoria passus sit. Deus autem & periclitantis miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quam eius interpretationem ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperantibus vitam, & tantum de morte cogitantibus: horaturque vt tranquillo sint animo, & de vita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratiis quod ætatem eorum esset miseratus, Arioch adit initio diei, rogans vt se ad regem ducat, indicaturum ei somnium quod proxima ante hāc nocte viderat. Ad quem ingressus primum deprecatus est eam opinionem, quasi ipse Chaldæis & Magis esset sapientior, quod nemine illorum valente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, vel quod intellectu alios præcellat, id fieri: sed Deus, inquit, nos de vita periclitantes miseratus est: rogantique mihi pro mea populariumq; vita, & somnium & eius significationem aperuit. neq; enim tam me solicitum habuit ea tristitia, quod à te indigni vita essemus iudicati, quam metus de existimatione tuę gloriæ, cùm tot viros bonos & honestos necati iuberes, idq; iniuria, quod non esset humana sapientia comprehensibile quod mandabas, solo Deo valente præstare quod cuperes. Ergo cum hæc tecum teneret, quisnam post te potiturus esset orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos ostendere, tale immisit somnium: videbaris tibi videre statuam grandem stantem, cuius caput erat aureum, humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxum vidisti abruptum à monte in statuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem; eumq; ingruente venti vi diffiatum in terras diuersissimas. Saxum vero illud tam magnum accepisse incrementum, vt quātum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti somnium, quod in hunc modum interpretari oportet. Aureum illud caput te significat, & alios Reges ante te Babylonios. duæ vero manus & humeri duo portendunt, quod à duobus Regibus vestrum imperium delebitur. illorum quoque imperium alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq; vires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, quod ea sit auro, argento ac ære validior. adiecit & de saxo intet reta-

An. mūdi 3363. an. Christū nat. 601.

Danielis somnium eiusq; interpretatio reuelatur.

Daniel regi somnium & interpretationē exponit.

Somniū Nabuchodonosori, de quatuor Monarchiis mundi.

tio-

tionem Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositum est præterita, non etiam futura, scribere. quod si quis veritatis auidus non desistit inquirere, futurorum quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam vt Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porro Nabuchodonozorus his auditis, agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidens in faciem, eum non aliter quam Deum adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus, impositio ei dei sui nomine, vniuersæ suæ ditionis præpositum esse voluit, cum eoque simul eius consanguineos: qui ob hoc inuidiosi facti, in periculum inciderunt, offenso rege propter causam talem. Rex fabrefacta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eam statuit: quam dedicaturus conuocauit ex omni sua ditione Principes: eisq; mandauit, vt quamprimum tuba dari signum audierint, procidentes in faciem adorent statuam. quod qui non fecerit, pœnam proposuit, vt coniiciatur in ardentis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis cognati negauerūt se hoc facturos, quod nollent patrias leges transgredi, moxque delati, & in ignem coniecti diuina seruati sunt prouidētia, & præter omnium opinionem euaserunt mortis periculum. Ignis enim eos non attigit, sed quasi sentiens iniuste in fornacem coniectos, pepercit, & non exeruit vim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horum corpora: quæ quidem res magis etiam eos Regi commendauit, quod probos & Deo caros esse animaduerteret: quo factum est, vt semper in maximo apud eum honore haberentur. Nam multo deinde post, rursum aliud dormiens Rex, vidit insomnium, quod priuatus regno vitam acturus esset inter bestias, & post exactum eo modo septennium denuo restituendus esset in pristinum imperium. quo viso rursum conuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectum nemo alius inuenire & Regi indicare potuit, solus Daniel quid portenderet coniectura assecutus est: & qualem hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in solitudine tempus prædictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi vitio debet uertere, quod hæc, ita vt in antiquis libris inuenio, scriptis meis insero. Talibus enim criminatoribus dudum occurri in initiis huius historiæ, palam profitens me tantum Hebraicorum voluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic continentur bona fide relaturum me promisi, nec addentem quicquam de meo, nec auferentem etiam. Cæterum Nabuchodonosorus cum regnasset annos XLIII. vitam finiit, vir industrius, & prioribus Regibus longe fortunatior. Meminit eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autem Nabuchodonosorus, audito quod Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phœniciæque præfecerat, à se defecisset, cum non posset amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarum parte, iniit hunc contra illum proficisci. qui collatis signis cum defectore cōgressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperium retraxit. Interea pater Nabochodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus vero non multo post patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquarum regionum negociis, demandataque amicis cura captiuorum ludæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonem properauit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius

An. mūdi 3364. Ante Christū na. 600. *Daniel cū socijs ad honores euectus.*

Mandatū regium de statua adoranda. Daniel 3.

Danielis cognati statuā adorare nolentes, in ignē coniecti, diuina prouidentia seruantur.

An. mūdi 3369. Ante Christū na. 595. *Dani. 4. Somnium & eius explicatio.*

Mors Nabuchodonosori.

An. mūdi 3381. Ante Christū natum 583.

Berosus de Nabuchodonosoro. Hesiod. & Ruffinus Cap. 13.

Ab. mūdi 3381. Ante Christū natum 583.

reditum, factus est totius paterni imperii dominus. ac primum omnium captiuos recens adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias distribuit: deinde spoliis bello partis Beli templum & alia quædam magnifice exornauit. auxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eo possent vti ad ciuitatis incommodum. Tres quoque murorum ambitus intra vrbem exstruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilibus laterculis. cumq; memorabilibus operibus ciuitatem muniisset, & portas in templorum modum ornasset, paternæ regiæ contiguam exstruxit aliam Regiam, cuius substructiones & reliquam magnificentiam forte superuacaneum esset dicere: vnum silere non possum, quod tam amplum & superbum ædificium intra quindecim dies absolutum est. In hac Regia moles saxeas fornicibus suspendit, montium speciem referentes, superne consitas variis arborum generibus, atque ita celebraros illos pensiles hortos absoluit, eo quod vxor educata in Media concupiisset quandam patriæ suæ similitudinem. Horum hortorum etiam Megasthenes in quarto rerum Indicarum volumine meminit, vbi ostendere conatur quod hic Rex virtute & rerum gestarum magnitudine Herculem longe à tergo reliquerit. subiugasse enim eum & vrbem Africæ primariam, & bonam partem Hispaniæ. Sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius Regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phœnicum quam in Indorum historiis, quod hic Rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eam vrbem Ithobale. Atque hæc sunt quæ de hoc Rege apud historicos inuenio.

Megasthenes de Nabuchodonosore.

Diocles.

Philostratus.

CAP. XII.

Successores Nabuchodonosori: Babylonici imperii ad Persas per Cyrum translatio: status Iudæorum in Babylonia.

Abilamarodochus Iechoniam e vinculis dimittit. 4 Reg. 25. Iere. 52.

Cæterum post Nabuchodonosori obitum Abilamarodochus eius filius regnum suscepit, qui mox Hierosolymorum regem Iechoniam e vinculis emisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatum, & apud Babylonem Regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem non seruauerat Iechoniæ, qui se ei cum vxoribus & liberis totaque cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam dirui, sicut ante diximus. Abilamarodacho post decimum octauum regni sui annum defuncto Nigliſar filius successit, cumque regnasset annos quadraginta, vitam cum morte mutauit. continuata deinde successione ad Laboſardachum filium regnum peruenit: apud quem cum nouem tantum mensibus hæsisset, post mortem eius transiit ad Balthasarē, qui Babyloniis Noboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarum Rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigiosa visio ei contigit. Discumbebat cœnans in ampla quadam aula, magno apparatu vasorum argenteorum quæ regiæ mensæ adhiberi solent, accumbentibus etiam concubinis & purpuratorū præcipuis. Deinde cum ita collibuisset, iubet e suo templo afferri vasa Dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in vsum suum veritus vertere, in dei sui templo reposuerat. Ipse vero iam mero calens ausus est ex eis potare, verba interim contumeliosa in Deum proferens: & ecce ibi vidit manum è pariete prominentem, & in eo syllabas quasdam scribentem, qua visione territus cōuocauit Magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somniorum interpretationem profitetur, postulans vt sibi enarrent id quod erat scriptum. Magis autem negantibus se eius intellectum inuenire, Rex ob rei nouitatem mœstus

Nigliſar. Laboſordochus. Balthaſar siue Nabeandel Babyloniæ Rex. An. mūdi 3421. Ante Christū na. 543. *Dan. 5.*

ac solicitus, præconis voce per totam suam ditionem publicauit: quicunq; mentem earum literarum interpretari posset, daturum se ei torquem aureum, & purpureæ vestis vsum, quali Chaldæorũ Reges vtuntur, atque insuper tertiam regni sui partem. Post hoc præconium maior etiam fit Magorum concursus, certatim sensum literarum scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autem tristem hac de causa Regem eius auia, solari eum cœpit, dicens esse quendam captiuum Iudæum per Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis adductum, virum sapientem, qui possit obscura & soli Deo nota perquirere. Hunc Nabuchonosoro, quod quærebat, interpretatum, cum id eo tempore posset alius nemo, rogabatque vt accito illo percontaretur quid sibi velint hæ literæ, vt coarguta cæterorum insicitia, etiamsi triste sit, prodigium id intelligatur. His auditis Balthasar, accersit Danielem: & præfatus se resciuisse de eius sapientia, deque spiritu diuino quem habeat, & quod solus sit idoneus interpretandis quæ aliorum cognitionem effugiunt, rogauit vt sibi enarret quid scriptura illa significet, pollicens operæ præmium vsum vestis purpureæ, torquemque aureum, & ditionis suæ partem tertiam, vt sapientia eius intignita talibus honoribus, illustris fiat apud omnes qui honoris causam sciscitando cognouerint. Daniel autem recusatis muneribus, quod his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc vitæ finem ei prædicere: eo quod ne proaui quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabochodonosorum enim ob impietatem damnatum ad victum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conuersationem & pristinum imperium, ac deinde per totam vitam agnouisse & laudasse Dei virtutem & prouidentiam: hunc vero oblitum domestici exempli, voces impias iactasse in Deum, & potasse è sacris vasis vna cum suis pellicibus. Ob hæc iratum Deum per has literas denunciare qualem sit habiturus vita exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est, numerus, significat dinumeratum esse iam dierum tuæ vitæ ac regni numerum, & perbreue tempus superesse. Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares; quod est fragmen, fracturũ Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer tristari, attamen Danieli suam munificentiam non subtraxit tanquã malorum prænuncio, sed donaua pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, non Prophetæ: imo illum boni vicii officio functum esse, qui sic interpretatus sit, vt erat euenturum, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abiit tempus, dum & ipse & vrbs in Cyri Persarum Regis potestatem deuenit. Sub Balthasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem cum extinguere Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato annum agebat sexagesimum tecũdum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielem Prophetam assumptum secum duxit in Mediam, eumque in maximo honore apud se habuit. erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios 360. satrapas. tot enim à Dario primum instituti sunt. Itaque cum tam carus & honoratus apud Regem esset, vt qui ei tanquam diuino libenter de quouis negotio consuleuti pareret, non effigit cæterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter eos, qui aliquem sibi à Rege præferri non patiuntur æquo animo. cumque æmuli occasionem calumniæ

Ann. mũdi 3425. Ante Christũ na. 539.

Balthasar manum e pariete prominentem & syl labas quasdam scribentem videt.

Daniel regi scripturam interpretatur.

Danieli Rex dona promissa exhibet.

Babylon a Cyro Persarum Rege capta.

Inuidia vii & natura.

Honor Danielis.

An. mũdi 3425. an. Christum na. 539. *Hedio & Ruffinus cap. 14. Daniel 6.*

contra eum quærerent, nullam vnquam eis præbuit. cum enim esset contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullam accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum è medio tollerent. & cum animaduertissent Danielem quotidie ter Deo supplicare precibus, cõmenti sunt occasionem qua eum possent perdere: aditoque Dario renunciant ei visum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus, nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut deorum quicquam precari liceat: & si quis contrà hoc commune decretum fazit, eum in foueam leonum conici. Rex vero non perspiciens eorum malitiam, quod Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitusq; se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum, quo satraparum decretum promulgabatur. Id cum omnes præ metu seruare conarentur, magnum fuit vbique silentium. Daniel vero nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suum & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt propere, Danielemque accusant, quod contempto edicto solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id non ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quod obseruari se sciret ab æmulis. Et cum Regem ob

Daniel in leonum foueam cõiicitur.

nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facile veniam daturum crederent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt iuxta latam legem coniiceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestiis, hortatus est eum, vt præsentem casum æquo ferret animo: & postquam eo coniectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori fouex incumbebat vice hostii, domum reuersus est: totamque eam noctem cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autẽ surgens ad foueam se contulit: & inuento illæso signaculo quo lapidẽ obsignauerat, per apertam fenestram superne Danielem inclamauit, quæ rens an adhuc saluus sit. Ad quam vocem cum ille responderet illæsum se & incolumem, iussit eum e fouea bestiarum extrahi. inimici vero eius, videntes ei nihil mali accidisse, noluerint hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatem, ausi sunt etiam apud Regem hoc asserere, at ille offensus eorum malitia, iussit multum carnium obiici leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueam coniici, vt apparear, si propter saturitatem eos non attingant, ac tunc demum euidentissimum fuit varem ope diuina esse seruatum. nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora illos dilaniauerunt, acuit autem ferarum tabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat, sed obiectorum malicia, Deo sic volente, vt ne bruta quidem eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum vatis insidiatores periissent, Darius Rex per totum suum imperium nuncios dimisit, qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verum & omnipotentem Deum asseuerando. ipsum deinde vatem in maiore etiam quam ante honore habuit, primum inter amicos locum ei tribuẽs. qui cum ab omnibus Deo carus existimaretur, & propter hanc de se opinionem esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimum & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum vsque durat, & spectantibus recentissimæ structuræ videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum. tantam nouitatis speciem, & tam integram pulchritudinem habet, nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorum consuetudinem, quæ æque atque homines ve-

Danielis inimici a leonibus dilaniati.

tuſtatis iniuriam ſentiunt, nec firmitatem ſolum, ſed etiam decorem ſenſim deperdunt. Mos autem durat vſq; in præſens tempus, vt in ea turri ſepeliãtur Medorum Reges & Perſarum atq; Parthorum: eiusque cuſtodia Sacerdoti Iudaici generis hodie quoq; concreditur. Quod aũt in hoc viro præcipua dignum eſt admiratione, ſilentio non præteribimus, Omnis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excellentiſſimo ei contigit, & viuenti tam apud Reges quam apud populos gratioſo, & poſt obitum ſempiternam memoriam conſecuto. libri enim eius quos conſcriptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quod Deus cum eo colloquia miſcuerit. non ſolum enim futura prædixit, quemadmodum alii Prophetæ, verum etiam tempus quo euentura eſſent, præfiniit, & cum alii Prophetæ calamitates prædicerent, ideoque malam gratiam apud Reges & multitudinem vulgarem inirent, hic bonarum rerum vates fuit, vt propter fauſtam ominationem quidem beneuolentiam omnium ſibi conciliaret, propter euentuum vero certitudinem fidem ſibi apud vniuerſum mortalium genus compararet. Exſtat enim in eius ſcriptis vnde maxime illius prophetiæ certitudo poteſt colligi. ait enim ſe apud Suſa primariam Perſidis vrbem cum ſodalibus prodiſſe in campum, & ibi terræmotu repentino exorto, diffugiẽtibus metu amicis ſolum eſſe derelictum, ſeipſum quoque conſternatum in faciem & manus procidiſſe. ibi acceſſiſſe quendam excitantem ſe & iubentem, vt ſurgeret ac videret, quæ poſt multa ſecula euentura eſſent ſuis ciuibus. ſurgenti deinde oſtenſum eſſe arietem magnũ, enata habentem multa cornua, & in his vltimum cæteris celſius. Verſis deinde ad occidentem oculis, vidiſſe ſe hircum delatum per aerem concurriſſe cum ariete, & bis cornibus ictum proſtrauiſſe humi & conculcaſſe pedibus: deinde vidiſſe enatum è fronte hirci cornu maximum, quo defracto erupiſſe pro eo quatuor alia, obuerſa in ventos ſingulos. & ex his etiam aliud minus exortum ſcripſit, quod poſtquam eſſet adultum, Deus qui hæc oſtendebat, dixit geſturum bellum contra gentem ipſius, & vrbem vi expugnaturum, & ceremonias tempi conturbaturum, ſacrificiaque vetiturum per dies 1296. hæc eſt viſio quam in campo apud Suſa ſe vidiſſe ſcripſit: eamque Deum ſic interpretatum eſſe. Arietem ſignificare Perſarum & Medorum regna, cornua vero futuros in his Reges, & horum vltimum deſignari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitiis & gloria præſtantiſſimum. Per hircum vero indicari, fore aliquem è Græcorum Regibus, qui cum Perſa bis congreſſus, eum prœlio ſuperet, totumque eius imperium occupet. Per cornu vero illud magnum ex hirci fronte exſtans primum Regem ſignificari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus ſingulorum verſionem, ſucceſſuros oſtendi, poſt primi Regis mortem, & regni inter eos partitionem. hos neque filios eius, neque alioqui ad cognationem ipſius pertinentes, multis annis per orbem habitatum regnaturos: ex hisque exoriturum quendam Regem, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam inſtitutæ iuxta has reipublicæ auferat: ſpoliatoque templo victimas in id induci per triennium prohibeat. quæ quidem calamitas genti noſtræ ſub Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum Daniel ante multos annos ſcripſerat. Eodem autem modo ſcripſit & de Romanorum imperio, & quantam vaſtitatem illaturi eſſent noſtris hominibus. Hæc omnia diuinitus ſibi demonſtrata ſcripto tradidit, & poſteris legenda reliquit, vt videntes euentum non diſceptare à prædictionibus, Danielem mirentur ob tam inſignem honorem illi à Deo habitum, ſimulque Epicureorum errorem coarguatur, qui prouidentiam è vita eiiciunt,

An mũdi 3425. an. Chriſtum na. 539.

Danielis vaticinia.

Danielis viſio de ariete & hirco, per quos Medorum & Perſarum regnũ prefiguratũ fuit.

Daniel 8.

Danielis de Romanorũ imperio prædictiones.

Daniel 9.

Epicureorum error coarguitur.

& Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt vniuersitatem à beata illa & immortali essentia vel conseruari vel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferti asseuerant. qui si ita vt illi autumant careret præside, quemadmodum naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctibus obrui, currusque aurigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia considero, non possum non damnare istorum inscitiam, qui Deo negant curæ esse res mortalium. qui enim fieri potuit, vt prophetiis eius responderet euentus, si temere in mundo gererentur omnia? Verum ego hæc, ita vt inueni in literas retuli, quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Vndecimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XI. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Cyrus Persarum Rex Iudæos Babylone dimissos, pristinas sedes permittit repetere collata eis in ædificationem templi pecunia.*

II. *Regii duces & Satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.*

III. *Cambyses Iudæos ab ædificando templo omnino abstinere iubet.*

IIII. *Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.*

V. *Xerxes Darii filii in Iudæorum gentem beneficia.*

VI. *Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuerit, quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur.*

VII. *Bagoses, penes quem Artaxerxis iuuenis exercitus fuit imperium, multis iniuriis Iudæos afficit.*

VIII. *Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.*

CAP. I.

Cyrus Persarum Rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.

An. mũdi 3426. Ante Christũ natum 538. *Babyloniæ captiuitatis post septuaginta annos finis.* 1. *Esd.* 1. 3. *Esd.* 2.

PRIMO autem anno regni Cyri, qui fuit transmigrationis nostræ Babylonicæ septuagesimus, miseratus est DEVS captiuitatem & calamitatemærumnosi illius populi: & sicut illis per Hieremiam Prophetam ante dirutam vrbem prædixerat, quod postquam seruierint Nabuchodonosori eiusque posteris per annos septuaginta, rursum eos restituturus esset in patriam, & ædificato templo redituri essent ad felicitatem pristinam, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit vt ille in hunc modum per vniuersam Asiam scriberet: Hæc

dicit Cyrus rex: Quoniam me Deus maximus orbis regem constituit, hunc illum esse credo, quem Israelitarum adorat populus. Is enim meum nomen per suos Prophetas prædixit, & quod templum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc autem Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipsius ætatem conscriptas. Hic enim secretum hoc Deum sibi indicasse dixit, quod vellet Cyrum, quem multarum ac magnarum gentium regem declamaturus esset, remittere populum suum in terram Iudæam, & templum suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequam templum deuastatum est. Quibus lectis rex admiratus vatis diuinitatem correptus est cupidine exsequendi quæ scripta legerat: conuocatisq; clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere, vt proficiscantur in patriam, vrbemque Hierosolyma & Dei templum ædificent denuo. Nam & ipsum Deum futurum illis auxilio, & se scripturum vicinis Iudææ ducibus ac satrapis vt conferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticæ, simulq; Leuitæ & sacerdotes, propere Hierosolymá se conferunt: multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quo cum peruenissent, omnes amici regij fuerunt eis auxilio, conferebantq; ad templi structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem: soluentesq; vota quibus damnati fuerant, offerebant solênes victimas, quasi vrbem denuo conderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperêt. Nam & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus per Cyrum tunc e Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatum est, vt quam primum id absolutũ esset, mox ea Sacerdotibus & magistratibus populi redderet, in templum restituenda, quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit: Rex Cyrus Sysinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionẽ meam habitant permisi, vt quicunque vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo conderent, & templũ Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eo etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorum LX. & totidem latitudine, faciantq; tres ordines è lapide polito, & vnum ligneum è materie quam fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificẽt Deo: quos sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus rex de templo prædatus est, mitto per Mithridatem ærarij præfectum & Zorobabelem Iudæorum Principem, vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorum numerus est hic. pfyceres aurei quinquaginta, argentei CCCC. thericlea pocula aurea quinquaginta, argentea CCCC. situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ D. libatoria aurea XXX. argentea CCC. phialæ aureæ XXX. argenteæ MMCCCC. præterea vasa alia magna mille. Concedo etiam eis eosdem reditus quos maiores eorum soliti sunt accipere, in precium pecudum, & vini & olei drachmas ducenta quinque millia quingentas, & in similam artabas duo millia quingentas, atque hæc à Samariæ tributis præberi volo, immolabuntq; Sacerdotes has victimas iuxta Mosis legem Hierosolymis, & interfacra precabuntur Deum pro salute regis eiusque generis, vt regnum Persarum incolume maneat. Qui vero per inobedientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi volo, & facultates ipsorum fisco nostro attribui. Atque hoc fuit Epistolæ argumentum. Numerus autem

An. mũdi 3426. Ante Christũ na. 538.

Cyri Persarum regis edictum.

Esa. 44. 45. de Cyro vaticinium.

Cyrus Iudæis reditum in patriam, vrbi & templis ædificationem permittit.

Templi vasa e Babylone Hierosolyma remissa.

Cyri ad Syriæ Satrapas mãdatum.

Iudæorũ e captiuitate Hierosolyma profectorum numerus.

An. mũdi 3426. Ante Christũ na. 578.

eorum, qui e captiuitate conuenerant Hierosolyma XLII. millia fuere, & insuper CCCCLXII.

CAP. II.

Regij duces & satrapa Iudæos ab ædificatione templi prohibent.

Hedio & Ruff. c. 2. 1. Esd. 4.

HIdum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circum finitimæ gentes, præcipue Chuthæi, quibus olim e Persida ac Media traductis Salmanassar Assyriorũ rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabãt satrapas & eos qu bus commendata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impedirent, quo minus vrbẽ ac templum instaurare valeant. Illi vero pecuniis etiam corrupti vendiderunt Chuthæis suam circa demandatum officium cessationem & negligentiam, Cyro nesciente, vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massagerico bello periit. Cambyse deinde in paternum principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammanitarumque & Moabitarum ac Samaritarum regionibus redditur ei talis Epistola. Domine, serui tui Rathymus commentariensis, & Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syriæ. Cognoscere te oportet rex, quod Iudæi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem merito deletam restituunt, forumque rerum venalium: reparant etiam mœnia & templum exstruunt. quod si ita pergere finantur, scito eos nec tributa persoluturos amplius, nec imperata facturos. opponentes enim se ipsis regibus imperare potius quam seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimulare hoc negocium, & admonere vt inspicias maiorum tuorum commentarios, inuenturus in eis Iudæos regum desertores & hostes, vrbemque ipsorum ob hoc crimen desolatam ac dirutam. quin hoc quoque admonendus es, quod si hæc vrbs incolatur denuo, mœniumque ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cauam Syriam.

CAP. III.

Cambyses Iudæos ab adificando templo omnino prohibet.

Cambysis rescriptũ in quo Iudæos ab adificãdo templo deterret.

CAmbyses autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad maliciam, grauiter commotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo commentariensi, & Belsemo, & Semelio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatoribus hæc dicit. Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum commentarios vbi inuentum est vrbem istam semperinimicam fuisse regibus habitatoresque eius seditiosos perpetuo studuisse concitandis bellis & rerum nouitatibus. quodque reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionibus Phœnicen & cauam Syriam vexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vrbem denuo condere, ne per hanc occasionem crescat eorum malicia, qua cõcitati hactenus rebelles fuerunt regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cum collegis euestigio conscensis equis properarunt Hierosolyma, ducentes secum magnam hominum multitudinem, prohibueruntq; Iudæos ne vrbẽ & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum est id opus per annos IX. vsque in secundum annum regni Darij Persarum regis. Cambyses enim cum per sexennium regnasset, subacta interim Ægypto reuertens ab ea expeditione apud Damascum est mortuus. Sublatis deinde Magis qui post eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, septem illæ Persarum familiæ Hystaspis filium Darium communibus suffragiis regem declarauerunt.

Hedio & Ruffinus cap. 3. Alias cap. 4.

Darius Hystaspis filius Rex Persarũ.

CAP.

CAP. IIII.

Darius Hyſtaſpis filius templum Iudaïs ædificat.

An. mũdi 3448. Ante Christũ na. 521. 1. Eſd. 3. 6.

ISadhuc priuatus vouerat Deo ſi regnũ adipiſceretur, quicquid ſacrorum vaſorum apud Babylonem eſſet, remiſſurum ſe in templum Hieroſolyma: & forte fortuna per illud tempus venerat ad eum à Hieroſolymis Zorobabel, qui captiuorum Iudæorum dux declaratus fuerat. nam erat vetus regis amicus. quamobrẽ inter ſatellites cum aliis duobus aſſumptus, ſperatum honorem conſecutus eſt. Primo autem ſui regni anno Darius ſplendido ac magnifico apparatu excepit tam domeſticos ſuos, quam Medorum ac Perſarum ſatrapas, prouinciarumq; præſides ab Indis vſq; ad Æthiopas, & præfectos copiis per 127. ſatrapias. Cumq; ad ſatietatem epulati, diſceſſiſſent cubitum ad ſuum quiſq; diuerſorium, Darius poſt breuem in lecto quietem à ſomno relictus, nec valens redormiſcere, cœpit fabulari cum tribus ſatellitibus: & qui proponendam à ſe quæſtionem verius ac prudentius ſoluerit, ei præmiũ fore promiſit vſum purpuræ & aurei poculi. in cubatu quoq; ac vectatione vſurum inſtrumento aureo, & tiara byſſina ac torque aureo: & in cõſeſſu habiturum locum regi proximum, annumeratum inter gentiles regios, poſt hæc promiſſa quærit ex primo num vinum maxime polleat, ex ſecundo num reges, ex tertio num mulieres, an forte veritas magis quam hęc omnia his ad inquirendũ propoſitis ſiluit. Mane vero accerſiuit megiſtanas ac ſatrapas ac toparchas, reſidenſq; vbi ſolebat iura reddere, iubet ſatellitum illorũ quemq; corã toto cœtu reſpondere ad quæſtionem ſibi propoſitam quid ipſi videatur verius. Tum primus eorum ſic exorſus eſt vini prædicare potentiam. Viri illuſtriſſimi, equidem vino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius virium hinc coniecturam capio. Animaduerto enim quod quorumuis potantium mentem ſubuertit, & vel regis animum ſic afficit, vt: non ſecus quam puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: ſeruum quoq; ſuæ conditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos liuitis. mutat enim & regenerat animas quas ſubingreditur. nã & calamitoſorum extinguit triſtitiam, & ære alieno atq; vſuris oppreſſos facit aliquantiſper ſibi videri omnium ditiſſimos, vt obliti ſui nihil ſonent humile, ſed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. præterea tam ducum quam regum illis ſenſum ac metũ eximit, & omnem inimicorum ac familiarium memoriam armat enim homines vel aduerſus catiſſimos, eoſq; facit videri alieniſſimos. cumq; edormito temeto per noctem ſobrij fuerint redditi, ſurgunt omnino inſcij quæ eis per ebrietatem patrata ſunt. quo fit, vt his argumentis perſuaſus vinum dux rem omnium longe potiſſimam ſimul & violentiſſimam. Poſtquã primus, plata ſua de vino ſententia dicendi finẽ fecit, tum ſecundus cœpit extollere poteſtatem regiam, huius vires aſſeuerans eſſe maximas omnium quæ intellectu ac potentia prædita ſunt. Id conatus eſt probare his rationibus. Omnium rerum penes homines eſſe imperium qui & terras & maria ad quoſcunq; vſus ſeruire ſibi adigunt. at ipſis hominibus reges imperitare, eiſq; quidlibet pro ſuo mandare arbitrio. proinde qui in fortiſſimũ animalium habent dominium, eorum vim ac virtutẽ merito exiſtimandam inſuperabilem. Quidquod dum ad bella & pericula ſubditos mittunt, omnes eorũ imperata obſequenter faciunt, ſiue dum per eos obiiciuntur hoſtibus, ſiue dum cogũtur cũ mœnibus ac turribus, atq; adeo cum montibus, ipſaq; rerum natura bellum gerere, ipſorũ iuſſu parati vel occidi vel occidere, dũ ne videantur à regiis mandatis vſquã digredi. parata deinde victoria, belli commoda vniuerſa ad

Darius ſe ſacra vaſa Hieroſolymis remiſſurũ vouet. Zorobabel. Darius tribus ſatellitibus tres quæſtiones proponit. 3. Eſd. 3.

Primus vini potẽtiam prædicat,

Secundus poteſtatẽ regiam extollit. 3. Eſd. 4.

An. mũdi 3443. Ante Christũ ann. 521.

Regem redeunt. Iam vero qui alieni à militia, dant agros colendis operà, poſt longos labores & ſudores comportatis fructibus regi tributa perſoluunt, & quicquid ille iuſſerit, hoc neceſſario ſine mora perficitur. Interim ille expletis omnibus deliciis & voluptatibus dormit in cubiculo, excubantibus ante fores ſatellitibus, & ceu vinctis metu nuſquam diſcedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curanda propria negocia, ſed vnam hanc curam putans neceſſariam, in hac vna eſt aſſiduus. Et qui fieri poteſt, vt non is ſit omnium potentiſſimus, cui tanta hominum multitudo paret per omnia? His peroratis ſucceſſit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & veritate, quarum vis quanta ſit quamq; præpolleat cæteris rebus omnibus, ſic dicere aggreſſus eſt. Confeſſum eſt & vinum pollere plurimum, & regem cui omnes obtemperant, maior tamen eſt potentia mulierum. nam & rex per mulierem in lucem hanc productus eſt, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educant & pariunt: & nihil eſt omnino quod non illis acceptum ferendum ſit. nam & veſtimenta nobis texuntur harum opera, & rei domeſticæ cura his eſt concredita: nec vllo pacto poſſumus carere fœminis, ſed licet argento multo abundemus & auro, pretioſiſq; rebus aliis, ſimulatq; mulierem formoſam conſpexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in viſæ pulchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modo adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & vel amiciſſimorum ſæpenumero propter mulieres obliuiſcimur: ac ne commori quidem cum illis refugimus. addam & aliud argumentum earum potentiæ non minimum. quicquid terra mariue longo labore quæſitum eſt, nonne totum hoc mulieribus committimus? ipſum etiam regem tantarum rerum dominum vidi aliquãdo ab Apame Rapſacis Themaſini filia, concubina ſua cædi alapis, nec hoc tantum ferre, ſed vt ſibi detractum diadema capiti illa ſuo imponeret, ridentem cum ridente, & irata illa mœrentem, & adulatorie ſe ad affectus illius attemperando humiliter ſatisfacientem, ſi quid eam offenſam animaduerteret. Interim dum ſatrapæ mirabundi alij in aliorũ vultus inter ſe mutuo coniiciunt oculos, Zorobabel ad veritatis laudes fecit tranſitum. Dixi, inquit, & declaraui quantum mulieres polleant, verũtamen nec hæ nec rex veritati vllo modo conferendus eſt. Nã cum terra ſit maxima, cœlũ item immenſæ altitudinis, & ſol celeritatis ineffabilis, cumq; hæc Dei volũtas gubernet ac moueat, qui Deus iuſtus eſt & verax, conſequitur vt veritas ſit rerum omnium longe potentiſſima, contra quã iniuſtitia nihil omnino valeat. præterea reliqua omnia quãtumuis pollere videantur, mortalia ſunt & celeres habent exitus, veritas vero immortalis eſt atq; ſempiterna. Quin & ea quæ ab illa percipimus nec mortalia ſunt, nec iniuriæ tẽporum aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia, ſed iuſta & legitima, ſecretaq; ab omni labe iniuſtitiæ. his dictis Zorobabel ſermoni finẽ impoſuit. Acclamante vero auditorio quod dixiſſet optime, & quod ſola veritas vim omnis ſenij vel mutationis expertẽ habeat, iuſſit eum rex poſtulare aliquid ex his quæ illi paulo ante vltro fuerat pollicitus. Libenter enim ſe conceſſurum, vt viro ſapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare poſthac, inquit, aſſeſſor meus eris, receptus inter cognatas mihi neceſſitudines. His auditis admonuit eum voti, quo ſe obligauerat, ſi adipiſceretur poteſtatẽ regiam: id aũt erat, dentro condere Hieroſolyma, & ibi Dei templum inſtaurare, ac deinde ſacra vaſa olim per Nabuchodonoſorum inde ſublata, & Babylonem perlata, reſtituere. Hæc eſt, inquit, mea poſtulatio, quam nunc mihi permittis, ſapientem me virum iudicans. Tum rex lætus aſſurgens excepit eum oſculo, moxq; ſcripſit toparchis & ſatrapis, iubens eos de-

10 Zorobabel terti⁹ ſatellites mulierũ vim præſidentem primum oſtendens; mox veritati inſracta palmam attribuit.

20

30

40 Zorobabel ex oratione ſua laudẽ & munera præclara conſequitur. Darĩ ad monitus voti, templi reſtau rationem mandat.

50

ducere

ducere Zorobabelem, eosq; qui vna profecturi erant ad instituendam & absoluendam templi fabricam. Mandauit etiam per literas Phœnices ac Syriæ magistratibus vt materiam cedrinam in Libano excisam deportarent Hierosolyma, & instaurantem eam vrbem adiutarent: in quibus literis hoc quoq; adscriptum erat, iubere & velle regem liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint, & procuratores suos ac satrapas vetuit quicquam in regios vsus à Iudæis exigere: & quantumcunque agrorum occupare valeant, permisit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiam & Samaritanis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum iuris fuissent, antiquis possessoribus redderent, atque insuper quinquaginta talenta in fabricam templi conferrent. ipsis autē iuxta patrias leges sacra facere permisit, & quæ in hunc vsum essent necessaria, sacrasque vestes in quibus Pontifex & cæteri Sacerdotes rem diuinam faciunt, de suo præberi voluit, nec non etiam organa quibus Leuitæ sacros hymnos accinunt. & custodibus vrbis atq; templi certas terræ portiones assignari iussit, ac in singulos annos pro alimentis certam pecuniam. deniq; de remittendis sacris vasis, deq; Iudæorū restitutione, confirmauit omnia quę prius Cyrus decreuerat, Zorobabel autē hanc gratiam à rege consecutus, quam primum egressus est regiā, suspiciens in cœlum gratias egit Deo, quod corā rege inter concertatores visus sit sapientior, cōfitens totum hoc diuini esse beneficij: peractaq; gratiarum actione, precatus vt & in posterum propitius esse pergeret, Babylonem profectus est, lætum popularibus suis nuncium afferens. Quo audito primum gratias egerunt Deo pro reddita sibi patria: deinde ad epulas & compotationes versi, per huiusmodi hilaritates continuos septem dies exegerunt, ob receptam patriam ceu natalitiam festiuitatem denuo celebrantes. deinde duces Hierosolymitanæ profectionis ex sua quenque tribu elegerunt, comparatis & iumentis quæ vxores ac liberos veherent: deducentibusq; quos Darius ad hoc ipsum miserat, genialiter viam emetiebantur hilares, personantibus omnia tibiis, & cymbalis perstrepentibus, prosequente per lusum ac lætitiam, & reliqua Iudæorum multitudine, nam certus numerus è singulis cognationibus selectus proficiscebatur. quas nominatim percensere non libet, ne interrupta narrationis serie lectori tædium afferam. hoc tantum dicam compendio, fuisse pubertatem egressorum quater mille millia & sexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebantur quatuor millia, & septuaginta. promiscuæ vero multitudinis puerorum ac mulierū numerus erat quadraginta millia DCCLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII ianitores CX. sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. reiecti sunt etiam ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerāt vxores: quarum genus nec ipsi indicare poterant, nec in Leuiticis & sacerdotalib' genealogiis inueniebatur. erant autem numero 525. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium 337. cantores etiam & cantatrices 245. cameli 435. iumenta 525. Dux autem multitudinis quam modo recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cum eo Iesus Iosedeci filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulium suffragiis ad ducatum electi, qui etiam contulerunt in sumptus huius profectionis minas auri centum, argēti verò quinquies mille. atque in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorum qui tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hierosolyma sunt deducti. reliqua verò multitudo paulisper discedētes prosecuta, domos

An. mūdi 3443. Ante Christū na. 521. *Ruffinus cap. 4.*

Darij regis scriptū & mandatum de libertate, possessionibus, templo & sacrificiis Iudæorum. 1. Esd. 6.

Euangelium Iudæis allatum.

Iudæi e Babylone Hierosolyma proficiscuntur. 8. Esd. 5.

Numerus Iudæorū e Babylone profectorum.

Zorobabel Dux & Iosua Pontifex.

Ann. mũdi 3443. Ante Christũna. 521.

quiſq; ſuas rediit. Septimo autẽ menſe poſtquam Babylonem exiuerſt, Ieſus Pontifex & Zorobabel Princeps dimiſſis circum oppida nuncijs è tota regione populum Hieroſolyma conuocauerũt, cupide ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda Deo ſacrificia iuxta leges per Mõſem traditas. Quę dũ faciunt, non æquis oculis aſpiciebantur à finitimis gentibus, quibus exoſi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiam Scenopegiam per idem tẽpus, iuxta legiſlatoris præſcripta, & poſt hæc oblationes & quotidiana ſacrificia, victimaſque ſabbatorum arq; omnium ſanctarum feſtiuitatum. tũ qui votâ vouerant, reddebant ea ſacrificantes à nouilunio menſis ſeptimi. Deinde templi ædificationem ſunt aggreſſi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multũm alimentorum in cibos eorum qui cõuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facile ac libenter faciebant, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates compactis, in Ioppenſem portum eas perducebant, ita vt primum à Cyro, & tum iterum à Dario iuſſi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum ſecundo, menſe ſecundo, quando iactis templi fundamẽtis prima die Decemb. cœperunt ſuperſtruere: præpoſueruntq; operi curãdo Leuitarum quorquot vigeſimum annum attigerant, & Ieſum cum filiis ac fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filiũ, eiuſq; filios: quibus ſumma cura & diligentia commiſſum negocium tractantibus celerius opinione creſcebat ędificium. Id vbi factum eſt, accedentes ſacerdotes ornatu ſuo cum tubis, & Leuitæ Aſaphiq; progenies, canebant ſacros hymnos in Dei laudem à Dauide quondã inſtitutos, Sacerdotes aurem & Leuitæ cognationumq; Principes ætate prouectiores, qui & illud prius templum videre meminerant magnum & opulẽtum, & hoc recens poſt præſentium fortunarum tenuitatẽ deterius fieri animaduertebant, reputantes quantum ab illa priſca felicitate abeſſet, oborta inde mœſtitia temperare à lacrymis non poterant: vulgus autẽ contentum erat præſenti templo, vt quod nulla priorum temporũ comparatione ſeipſum cruciabat, nec vllum detrimentum factum quibat animaduertere. contra ſenioꝝ ac ſacerdotum multo deteriore conditione res ſuas exiſtimantium gemitus, vix concentu tubarum obſcurari poterat. Samaritæ autem inimici auditis tubis, & lætantium atque dolentium promiſcuis vociferationibus, accurrerunt volentes cauſam diſcere: & cognito quod Iudæi e captiuitate Babylonica poſtliminio reuerſi templum inſtaurarent, adeunt Zorobabelem ac Ieſum Principeſq; cognationum, poſtulantes vt eos admitterent ad templum communi ſumptu ædificandum. Nam ſe quoque aiebant eundem Deum colere, & eius gloriari nomine, religioniſq; eius ſtudioſos fuiſſe, iamin de ab illo tempore quo Salmanaſſar Aſſyriorum rex è Chuthia & Media gentem eam in loca illa tranſtulerat. Ad quæ poſtulata illi de communi ſententia reſponderunt, ad ſimul ædificandum eos admitti non poſſe, cum & prius Cyrus & nunc Darius ipſos ædificare iuſſerint: licere tamen eis ibi adorare. idq; facere vetari eorum neminem, ac ne cæterarum quidem gentium quenquã, cum omnibus hominibus eo veniẽtibus templum ad ædorãdum pateat. His auditis Chuthæi, ſic enim nos Samaritas appellamus, indigne tulerunt: & inſtigauerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarẽt quemadmodũ ſub Cyro primum, ac mox ſub Cambyſe, vt templi ædificationem impedirent, Iudæorumq; conatus & diligentem circa id opus operam quoad liceret de induſtria remorarentur. Per idem tempus aſcendit Hieroſolyma Siſines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Satrabazanes cum quibuſdam aliis, rogaueruntq; Iudæorũ Principes, cuius permiſſu templum ſic ædificarent, vt arx potius quam

Iesus Pontifex & Zorobabel Princeps altare ædificant.

1. Eſd. 3. Scenopegia.

Templũ ædificari cœptum.

Samaritæ templi ædificationem promouere volentes, vetantur.

Samaritæ templi ædificationem impedire cogitant.

fanum

fanum existimari posset: & cur tam firmis mœnibus & porticibus vrbē cinxissent. Respōderunt Zorobabel & Iesus, seruos se esse Dei maximi, cui templum hoc exstructum à quodam eius gentis rege fortunatissimo & in omni virtute excellentissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorum suorum impietatē per Nabuchodonosorum Babyloniorum & Chaldæorum regem expugnata & deleta vrbe, temploque spoliato ac incenso, & populo in captiuitatem Babylonicam abducto, Cyrum qui Persidæ ac Babyloniæ regno potitus sit, regio diplomate mandasse templi instaurationē, & donaria vasaque per Nabuchodonosorum sublata tradidisse Zorobabeli, & Mithridati ærarij sui præfecto, vt ea deportaret Hierosolyma, eursumque in templū instauratum reponerent. eiusdem enim regis mandato Abasiarum missum ad eam vrbem, vt daret operam, vt id templum primo quoque tēpore absolueretur. eum acceptis regiis literis confestim venisse & fundamenta iecisse, atq; ex eo tempore nunquam inimicas gentes interturbare ædificationem atque impedire destitisse. Quare si illis ita videretur, scriberent Dario, vt inspectis regiis cōmentariis manifestum fiat vera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alij cum eo, noluerunt ædificationem inhibere inconsulto Dario, sed confestim eidē hæc scripserunt. Iudæis enim solicitis & metuentibus ne regem pœniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erāt in populo, Aggæus & Zacharias, bono animo eos esse iubebant, nec à Persis quicquam timere: quandoquidem templū compertam haberent super hac re Dei voluntatem: quibus credēs populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cumq; Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Iudæos quod vrbem muniant, templumque arci quā fano similius exstruant: asseuerantes nō esse hoc in rem regis, & ostendentes Cambysis epistolam, per quam eam ædificationem impediuerat & vetuerat, ratus non esse rebus suis tutam aut vtilem: postquam etiam Sisinis & collegarum de eodem negocio literas accepit, iussit regios commentarios super hac re consuli: & inuentus est apud Ecbatana castrum Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur: Anno primo regni sui Cyrus rex decreuit, vt templum Dei cum altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorum 60. & totidem latitudine, quod haberet ordines e lapidibus politis tres, & ligneum vnum e materie quam ferat regio: & sumptus in hoc ex ærario regis præberentur. Sed & vasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reportētur Hierosolyma. Vtque cura eius negocij sit penes Abasiarem Syriæ ac Phœnices præfectū eiusque collegas, qui abstinerent quidem ipsi ab eis locis, seruos vero Dei Iudæos & eorum Principes sinerēt templum struere: ipsi vero adiuuarent eos in hoc opere de tributis suæ prouinciæ, & ad sacrificia quoque suppeditarent, tauros, arietes, agnos, hædos, similam, oleum, vinum, & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecatuti sint Deum pro salute regis atque Persarum. Quicunque autem contra mandatum hoc facere ausus fuerit, is vt comprehensus in crucem agatur, & facultates eius fisco addicantur. inibi etiam addita erat execratio, vt quicunque eius templi ædificationem vetare voluerit, Deus eum feriat, atque hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cum Darius in Cyri commentariis inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo: Rex Darius Sisini magistro equitum & Sarabazani cæterisq; magistratibus S. Mitto ad vos exemplar epistolæ Cyri, quam in ipsius commentariis inuēni: volo, vt omnia fiant, quemadmodum in ea cōtineatur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate regis, Sisines & reliqui decreuerunt eam per omnia sequi. itaque susceptā curā sacræ fabricæ, adiuuabant Iudæos magistratusque illorum & Principes, & ma-

An. mūdi 3443. Ante Christū na. 521. *Legati Syria templi & vrbis muniēdæ causam quærentes, ad Iudæos missi.* 1. *Esd.* 5.

Aggæus & Zacharias prophetæ.

Samaritæ templi & vrbis restaurationem impedire conantes, magis promouent.

Cyri de Iudæo eorūque templo decretū.

An. mūdi 3450. Ante Christū na. 514.

3. *Esd.* 6.

Darij ad Syriæ præfectos epistola.

Templi ædificatio absoluta.

gnis

An. mũdi 3450. an. Chri. na. 514. *Templũ 23. Martij, seu vt est 1. Esd. 6. Martij 3. dedicatum.*

gnis omnium studiis proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij, prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: absolutumque est intra septennium. Anno autem regni Darij nono, vigesima tertia die mensis vndecimi, qui nostris dicitur Adar, Macedonibus Distrus, Sacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Israelitarum multitudine obtulerunt sacrificia pro renouata post captiuitatem pristina felicitate proq; recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos 400. hircos 12. pro peccatis totidem tribuum: constituerunt que Leuitæ iuxta Mosis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoque quibus templum circumquaque includebatur. Instante deinde azymorum festo, mense primo, qui Macedonibus est Xanthicus, nobis vero Nisan, confluxit totus populus ex oppidis in vrbem, celebrauerunt que id festum casti ac puri vna cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paschalem immolantes decimaquarta luna epulati sunt per continuos dies septem, nullis iumptibus parcentes, holocaustomata etiam offerentes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legibus ac ritibus restituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam regis Persici animo, atque ita summa liberalitate in re diuina vsi incoluerunt Hierosolyma, instituta ea Reipubl. forma quæ per optimates administratur. penes Pontifices enim fuit summa autoritas, donec Asamonæorum gens mutato rerum statu regnum obtinuit. ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporibus egerunt sub regibus per annos 532. menses sex, dies decem. & ante hos æque monarchæ res administrauerunt appellati Iudices, qui Reipub. status plus quam quingentis annis dutauit post Mosis & Iesu imperium. Hoc igitur modo se habebant Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ autem infensa gens & inuida, multis molestiis eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Persarum videri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre prauabantur, magistris equitum interim conuenientibus: & quacunque in re vel per se, vel per alios poterant nostram gentem lædere, nullam occasionem prætermittebant. Visum est itaq; senatui populoq; Hierosolymitano legationem ad regem Darium mittere, & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel, assumptis aliis quatuor collegis. Cæterum rex cognitis criminibus quæ per legatos Samaritis obiiciebantur, dedit eis literas perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambanæ magistris equitum apud Samariam, & Sadraci ac Bobelopi reliquisq; eorū conseruis. Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorum legati accusauerunt vos, quod molesti fueritis templum ædificantibus, quodque non præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debueratis. Volo igitur vt lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum vsus postulat, vt non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quam pro Persarum gente Deum deprecentur.

Reipublicæ forma Hierosolymis instituta.

Samaritæ Iudæis infensi.

Iudæorũ ad Darij legatio.

An. mũ. 3464. ante Chri. na. 500. *Mandatũ de sumptibus ad structurã templi præbẽdis.*

CAP. V.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

Iedio & Iuff. c. 5. Esdr. 7. Xerxes Persia

DEfuncto autem Dario successit Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinum cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Hoc regnante Pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem vero degẽtium Iudæorũ primarius sacerdos erat Esdras, vir iustus & de quo opti

mus rumor fuit apud populum. is cum esset legum Mosaicarum peritissimus, in Regis amicitiam peruenit. & cum decreuisset proficisci Hierosolyma, secumque aliquos à Babyloniis Iudæos ducere, petiit à rege commendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex regum Xerxes Esdræ sacerdoti & lectori legis Dei S. Decretum est à me, & septem meis Consiliariis, vt quicunque in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit tecum Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta Dei legem: vtque Israelitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus, præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emantur victimæ super altare Dei vestri immolandæ: & fabricandi ex auro ac argento vasa quæcunq; tu & fratres tui volueritis. Sacra quoq; vasa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hunc vsum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriam & Phœnicen te commendaui, scribens eis vt quicquid Esdras sacerdos & lector legis Dei petierit, fiue mora dent. Et vt Deus propitius sit mihi & meis liberis, volo vsque centum coros tritici Deo iecundum legem dari. Vobis quoque magistratibus præcipio, vt à nemine sacerdotum, Leuitarum, sacrorum cantorum, ianitorum, sacrorum seruorum, quicquam exigatis, neue vlla onera eis imponatis. Tu vero Esdra iuxta concessam tibi diuinitus sapientiam constitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo tuam legem scienti: quin & nescientes doce libere, vt quisquis legem Dei vel regem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, aut etiam damnetur capite, vtpote qui non per ignorantiam, sed per contumaciam peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maximè dignum cui gratiæ agantur existimans. Aduocata deinde Iudæorum concione qui apud Babylonem degebant, & perlecta epistola, ipsam quidem retinuit: exemplar vero eius in Mediam ad omnes suæ gentis homines transmisit. qui cognita regis erga Deum pietate, & erga Esdram beneuolentia, omnes vehementer sunt lætati: multi vero ex eis assumptis suis facultatibus Babylonem venerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. reliqua Israelitarum multitudo assuetũ iam domicilium noluit relinquere. quapropter duæ tantum tribus per Asiam & Europam sub Romano degunt imperio: decem autem tribus nunc quoque vltra Euphratem sunt, infinita hominum millia, quæ vix est numero comprehendere. Cæterum ad Esdram magna multitudo conuenit tam sacerdotum & Leuitarum, quam ianitorum sacrorumq; vel cantorum vel ministrorum. Ille vero omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti volebant ad Euphratem congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votiq; pro incolumitate & felici itinere conceptis (recusauerat enim deductores equites, dicens Deo salutẽ suorum curę futurã) iter ingressi die duodecima primi mensis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto. & continuo Sacerdotibus gazophilacij custodibus Esdras sacram pecuniam tradidit, argenti talenta sexcenta quinquaginta, vasa argentea talentorũ centum, vasa aurea talentorum viginti, vasa ærea auro meliora pondo talentorum 12. Hæc enim erant dona regis eiusque amicorum, & Israelitarum Babylone manentium. quo facto obtulit Deo secundum legem holocaustomata, taurros 12. pro communi salute populi. arietes & agnos 62. hircos pro peccatis 12. procuratoribus etiam regiis, & præfectis Phœnices ac Syriæ

An. mũdi 3506. Ante Christũ ann. 458.

Esdras legu peritus.

Xerxes Iudæis fauet.

Esdras Iudæos qui apud Babylonem degunt, conuocat.

Esdras Hierosolyma profectus, vasa alia, pretiosa ganaphilacio cuidam tradit.

An. mũdi 3506. Ante Christũ na. 458.

scriptas à rege reddidit epistolas: qui cum eis non parere non possent, omni honore gentem nostram prosecuti sunt, & in omnibus necessitatibus eis fuerunt auxilio. Et consilium quidem huius migrationis ab Esdra profectum est, successum autẽ felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem respiciens. Aliquanto deinde post comperit quorundam indicio, quod quidam è vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatusq; ab eis vt ferret auxilium legibus, ne Deus propter paucos iratus omnes denuo communi clade feriat, scidit vestem præ tristitia, vellens capillos & barbam & humi se prosternens, eo quod primores populi deprehensi essent in tali crimine, & cogitans non esse audituros, si iuberet eos vxores cum liberis eiicere, nolebat se à terra attollere. Itaque concurrerunt ad eum quotquot erant bonæ mentis, & vna flebant addentes se socios eius tristitiæ. Esdras autem sublatis ad cœlum manibus, Me quidem, inquit, pudet ad cœlum oculos attollere, dum cogito, quod populus ne malorum quidem suorũm cladibus admonitus à peccando abstinet: tu tamen clementissime Deus nostri misertus seminarium aliquod & reliquias conserua, quas Hierosolyma in antiquam patriam reducere dignatus es: & da veniam præsentis erati, mortem quidem commeritis, veruntamen in tua bonitate sperantibus. Dum ita pius Sacerdos lachrymatur cum eo cœtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris & mulieribus atq; pueris, accessit eo quidã primarius Hierosolymita nomine Achonius, confitens se peccasse qui alienigenas vxores duxerint: suasitque ei vt omnes adiuraret, vt vxores cum nata ex illis prole abiicerent: & si quis legi parere nollet, in eum animaduerteret. qui secutus viri consilium, exegit super hac re iusiurandũ à principibus Leuitarum & sacerdotum & tribuum Israeliticarum. quo facto exiuit templo & contulit se in domicilium Ioannis & Eliasibi, ibique totam eam diem ieiunus præ mœrore exegit. Proposito deinde edicto vt omnes è captiuitate reuersi intra biduum ac triduũ Hierosolyma cõuenirent, & quisquis per contemptum non adfuerit intra præscriptum tempus, vt excõmunicetur, bonaq; eius sacro ærario addicantur. intra triduum conuenerunt vtriusq; tribus homines, vigesima die noni mensis, quem Hebræi thebechum, Macedones Appellæum nominant. cumq; consedissent in superiore parte templi, præsentibus etiam senioribus, & frigus propter anni tempus esset molestum, surgens Esdras accusauit eos, qui contra leges duxissent vxores alienigenas, nunc si velint rem Deo gratã & sibimetipsis vtilem facere, ablegãdas esse vxores eiusmodi. acclamatum est facturos id omnes æquo animo, sed esse earum nõ paruum numerum, & tempus esse hibernum, nec posse rem eam intra vnam aut alteram diem perfici. itaq; opus esse vt negocium hoc differatur aliquantisper, & tum demum princeps aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq; senioribus inquisitionem faciant eorum qui contra legis præscriptũ vxores duxerint. consenserunt omnes in eam sententiam, & prima die mensis decimi cœpta inquisitione, quæ duravit vsq; primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu Pontificis cognatione quam ex cæteris Sacerdotibus ac Leuitis & aliis Israelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerunt, pluris facientes legum obseruantiam, quam naturales affectus quantumuis violentos: moxque ad placandum Deum arietes immolauerunt, quorum nomina recensere non est necesse. atq; ita Esdras hoc erratũ circa connubia cortexit, & malam in hoc consuetudinem emẽdauit, vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem

Precatio Esdræ pro Leuitis qui duxerant exteras.

1. *Esd.* 9.

Mandatũ de dimittendis exteris.

1. *Esd.* 10.

1. *Esd.* 10

mense

mense dum scenopegiæ festum celebratur, & ferme totus populus conuenit, accedentes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Eldram, vt eis legem Mosis legeret: quod & fecit, stans in medio multitudinis, à mane vsque meridiem, ex qua lectione non solum in præsens & futurum discebant quid esset iustum, sed etiã præteritorum memoriam retractantes lachrymabantur, sic cogitantes, quod nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legum diligenter obseruassent. Esdras autem videns eos ad hũc modum affectos, iussit vt domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur, vt ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilariter agerent: & hac anteactorum pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita, cœperunt re vera festum agere, quod cum per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnam gratiã Esdræ habentes ob reformatam rempublicam: quo factum est, vt post comparatam sibi apud populum egregiam gloriam senex vita defunctus apud Hierosolyma sit magnifice sepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus Pontifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in Sacerdotium ei successit. Cæterum quidam è captiuis Iudæis, pincerna Regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum vrbem Susa, cum hospites quosdam, post lõgum iter exactum in vrbem aduentantes Hebraice inter se confabulari animad uertisset, accedens ad eos, rogabat, vndenam venirent, & audito, quod è Iudæa, rursum scitat' est quomodo se haberet ille populus, & caput eorum Hierosolyma. Quibus male habere dicentibus, quod eius mœnia diruta essent, & circumuicinæ gentes multa mala Iudæis inferrent, die noctcq; agros excursionibus ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atq; adeo ex vrbe ipsa captiuos abducentes, ita vt passim per vias repertiantur cadauera: fleuit Neemias motus popularium suorum miseriis: & sublatis oculis ad cœlũ, Quousq;, inquit, patieris Domine gentem nostram tantis malis opprimi, vt simus præda omnium? cunctante vero illo apud portam, & ob hæc lamentante, accedens quidam nunciauit ei, regem iam accubitum ire. ille confestim ita vt erat non abluta facie, ad ministerij sui functionem properat, Rex vero post cœnam iam hilarior, videns Neemiam subtristem, rogabat quid esset in causa. tum ille Deum prius precatus, vt suadæ gratiam verbis suis addefet. Qui possum, inquit, Rex alium vultum sumere, aut mœrorem è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, in qua exstant sepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incensas esse & disiecta mœnia? Sed oro hanc vnam gratiam mihi concede, permitte mihi, vt profectus illo muros eius exstruam, & quod deest ad fabricam templi suppleam. At rex petitioni eius annuit, simulque literas ad satrapas nõmentarias, vt & honorem ei haberent, & præberent quicquid cuperet. quare define, inquit, tristari, & post hæc libens nobis ministra. Ibi Neemias adorato Deo, actisque Regi pro tam ampla pollicitatione gratiis, abstersoà vultu omni mœrore, frontẽ exporrexit præ lætitia. Sequenti vero die accitus, accepit literas regias, quas Sadæo Syriæ, Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus sit. cum igitur Babylonem venisset, & multos à popularibus vltro se adiungentes comites assumpsisset, tandẽ peruenit Hierosolyma, anno regni Xerxis vigesimo quinto: & ostensas prius suis literas Sadæo magistro equitum collegisq; eius reddidit. conuocato deinde Hierosolyma vniuerso populo, stans in medio tẽpli sic eos est alloquutus. Viri Iudæi scitis quod Deus Opt. Max. memor maiorum nostrorum Abrahami Isaaci & Iacobi

An. mũdi 3506. Ante Christũ ann. 458. *Praelectio legis Mosaica.* 2. *Esd.* 8.

2. *Esd.* 1.

Neemias, concessa potestate, populum ad restituendam mœnia & tẽplum hortatur. 2. *Esd.* 2.

An. mũdi 3519. an. Christ. 445.

eorumque pietatis, qua illos quondam, eadem nos quoque prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud regem obtinui, vt mihi permitteret mœnia vestra restituere, & quod superest ad absoluendum templum perficere. Quamobrem nunc ita faciendum censeo, vt quoniam non ignoratis quam infensas habeamus gentes vicinas, & quod cognita vestra in ædificando diligentia nihil non molientur quo vestros conatus quantum in se erit, impediant, primum forti animo sitis, & omnem fiduciam collocetis in Deo, qui facile resistet illorum importunis inimicitiis: deinde nec die nec noctu operis structuram intermittatis, sed omni cura id opus continuetis, quandoquidem nunc maxime tempestiuum est hoc facere. Hæc locutus continuo iussit magistratus dimetiri mœnia, & operas partiri in populum, attributo certo modo in singulos vicos & oppida, pollicitusque se quoque cum domesticis velle adiutare impigre, concionem dimisit. Iudæi vero eius autoritate permoti ad opus se expediebant. quæ appellatio tum primum illis & regioni est indita, quando e Babylonia sunt reuersi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat. Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritasque & Syriæ Cauæ incolas perlata est, iniquissime tulerunt, nec vnquam cessauerunt insidiari & conatus ipsorum impedire: interceptisque multis Iudæis, tentauerunt ipsum Neemiam per conductitios sicarios tollere. crebros etiam terrores eis incutiebãt, rumores spargentes, quasi magni diuersarum gentium exercitus eos essent inuasuri, ita vt parum abfuerit quin hoc metu ab incepto opere desisterent. Neemiam vero nihil horum ab instituto deterrere potuit, sed stipatus aliquot satellitibus intrepidus pergebat, præ nimio studio nullum laborem sentiens. eam autem salutis propriæ curam non ideo habuit, quod mortem timeret, sed quia certo sciebat se extincto ciues suos non reparaturos mœnia, iussitque in posterum ædificatores accinctos opus facere, & cæmentarius quidem non sine gladio erat, similiterque qui materiam ei suggerebat: scuta vero non longe inde in promptu esse voluit, & tubicines interuallo quingentorum passuum, vt si cubi se hostes aperuissent, signa canerent, vt populus asceptis armis resisteret, neue inermis ab hoste posset opprimi. ipse vero noctu circumquaque vrbem obibat, nunquam defessus aut opere aut duritia victus & excubiis, nec cibo nec somno vtens, nisi quantum postularet necessitas: atq; ad hunc modum perdurauit duobus annis & tribus mensibus: tantum enim temporis elapsum est donec absoluerentur mœnia, vigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulum transegerunt, quæ res vbi Syriæ gentibus est audita, graues indignationes in eis commouit. Neemias autem videns non satis magnam in vrbe populi frequentiam, persuasit circumquaque vicinis sacerdotibus & Leuitis, vt migrarent in vrbẽ, inibi habitaturi, extructis eis de suo domiciliis: & agricolarum plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuitæ viuerent, nec auocarentur à diuino cultu ac ceremoniis: quod quidem illi perlibenter fecerunt, & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vir ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui momento in Hierosolymitanis mœnibus: atq; hæc sunt quæ Xerxe regnante gesta sunt.

2. Esd. 4. 6.

Artifans studium in reparandis mœnibus.

Hierosoly morũ mœnia absoluta.

Cura pro Sacerdotibus.

1. Esd. 10

Mors Neemiæ

CAP.

CAP. VI.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudaeorum gens Amanis dolo extingueretur.

An. mūdi 3527. Ante Christū na. 437. *Hedio & Ruffino cap. 6. Eſth. 1.*

EO mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxen nominant, peruenit, quo apud Perſas regnante in maximum periculum genus Iudæorum adductum eſt, ne cum vxoribus ac liberis deleretur, ob cauſam quam paulo poſt referemus. prius enim quædam de ipſo rege dicenda ſunt, qui factum ſit vt vxorem duceret Iudæam fœminam ex regio genere natam, quam etiam noſtræ gentis ſeruatricem fuiſſe ferunt. Artaxerxes enim poſt ſuſceptum imperium, & conſtitutos ab India vſq; Æthiopiam 127. ſatrapas, anno regni tertio amicos & duces gentium Suſis accepit epulo ſumptuoſiſſimo, vt decebat regem opulentum magnificos centū octuaginta dierum apparatus oſtentantem: cui plurimæ gentes & eorum legati, per continuos ſeptē dies interfuerunt. id erat inſtructum in hunc modum. Tabernaculum fixit ſuffultum aureis & argenteis columellis, prætextum telis linteis & purpureis, multorum millium capax. in eo miniſtrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationem ſimul & miraculum factis. Mandauit etiam miniſtris, ne quem more Perſarum ad bibendum cogerent, ſed arbitratu ſuo quenq; appoſitis frui ſinerent. dimiſſis etiam per totam ditionem nunciis edixit, vt feriati ab operibus feſtum pro incolumitate regni diebus aliquot agerent. Regina quoq; Vaſte pari modo mulierum in regia celebrauit conuiuium: quam rex oſtendere conuiuis cupiens ad ſe accerſiuit, pulchritudine omnes mulieres ſuperantem. illa vero volens Perſarum leges ſeruare, quæ vxores vetant ab aliis præter domeſticos conſpici, non iuit ad regem: & cum non ſemel ad eam eunuchos ea de cauſa miſiſſet, nihilominus in negando fuit peruicax. qua obſtinatione mulieris offenſus rex, dimiſſo conuiuio ſeptemuiros illos, penes quos apud Perſas legum eſt interpretatio, conuocat: & apud eos vxorem contumaciæ ream peragit, quod toties vocata ab ipſo in conuiuium, ne ſemel quidem paruiſſet, iuberetque quid ſit iuris, proferre ſententiā. Quorum vnus Muchæus cum pro ſententia diceret, non ipſi ſoli factam iniuriam, verum etiam Perſis omnibus, quibus periculum inſtet ne deſpecti ab vxoribus inhoneſtam vitam degant in poſterum: quando nulla poſthac maritorum futura ſit reuerentia, dum cæteræ exemplum à reginæ ſuperbia ſumunt, nihil veritæ contra omnipotentem regem contumaciter agere: ſuaderetque tam contumacem erga ipſum multari grauiſſime, idq; decretum per omnes gētes promulgari: viſum eſt repudiari Vaſten & honorē transferri in aliam mulierē. Rex vero qui vehementer eam amabat, nec diſiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens quod voluntati ſuæ non liceret ſatisfacere. Qua in anxietate videntes eum amici, conſulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formoſarum virginum perquiſitione quam aliis prætulerit optet ſibi coniugem, noua enim inducta prioris aboleri poſſe deſiderium, & eius recenti conſuetudine amorem paulatim diſtractum in totum poſſe euaneſcere. Probauit rex conſilium, mox; mandauit certis hominibus, vt forma celebres virgines ex toto regno ſelectas ad eum adducerent. id mandatum illis diligenter exſequentibus, inuenta eſt Babylone Eſther puella vtroq; parente orbata, quæ apud patruum Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, vnus ex Iudæorum primatibus. hæc puella præ cæteris omnibus excellebat pulchritudine, & gratiis vultus in ſe oculos conuertebat. itaq; vt eunuchorum commendata, tractata eſt apud eum deliciſi-

An. mūdi 3443. Ante Christū na. 521. An. mūdi 3445. Ante Christū na. 519.

Aſſuerus rex Perſarum Vaſten ad cōuiuiū venire nolentem repudiat.

Eſther puella fit regina. Eſth. 2.

An. mũdi 3449 Ante Christũ na. 515.

catissime odoramẽtis atq; vnguẽtis pciosissimis, quibus principes fœminæ corpus curare solent, quotidie delibuta. atq; hac tractatione per sex menses vsæ sunt quadringentæ numero virgines. quando vero satis iam curatas existimabat, & regis lecto tempestiuas, vnam singulis diebus mittebat ad eum, qui post complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta vero Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam sibi adiunxit, nuptiasque celebrauit anno regni sui septimo, mense duodecimo, qui Ader dicitur: dimisitq; quos angaros vocant, per omnes gentes nuptiale festum eis indicens. Ipse vero Persas & Medos & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per mensem integrum: & ingressæ regiam vxori diadema imposuit: atque ita cum ea conuixit, nunquam interrogata quonã esset nata genere, patruus vero eius & ipse Babylone Susa migrauit, ibiq; degens obuersabatur quotidie circa regiam, sciscitans de puella quomodo se habeat, diligebat enim haud secus quam propriam filiam. Rex autem legem tulit, vt nemo è domesticis, inuocatus eũ accederet, tantisper dum sederet in regio solio: adhibitis in hoc etiam lictoribus cum securibus, vt si quis contra faceret, plecteretur capite. Rex interim virgam tenebat auream, quam quoties aliquem ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: isque virgæ contactu eximebatur periculo, & de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi conspirassent contra regem, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehensas insidias patruo reginæ indicat. at Mardochæus per ipsam regi insidiatores prodidit. Rex vero territus, veritatem per quæstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardochæo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat præmij nihil persoluit, tantum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum vero versari in regia, receptum intra amicos regis necessarios. In eam regiam quoties Amanis filius Amadathis genere Amalecita ad regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ, quam exteri, idque ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo vero propter patriam institutionem non adorante hominem... ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuias esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedignari idem facere: volensque pœnas de Mardochæo sumere, parũ putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quod esset natura Iudæis infestus: quandoquidem Amalechitarum gens, ex qua ipse erat, à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito rege orsus est accusationem, esse gentem quandam malam, sparsam per vniuersum ipsius regnum, insociabilem abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis ceremoniis & legibus vtentem, infensam & moribus & studiis reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc gentem, inquit, si vis subditis tuis gratum facere, exstirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel seruo superstite relicto. & ne quid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi quadraginta talentorum argenti millia, libentet tanta pecunia carituros, modo regnum tuum repurgetur ab ipsa hominum colluuie. Hæc Amane poscente, rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos concedere, vt de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman autem voto potitus confestim edictum nomine regis, per omnes nationes euulgat, in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes 127. satrapis qui Indiam inter & Æthiopiã prouinciis præsunt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentium, & orbis, quam late volui, dominio potitus, cum nihil superbum aut sæuũ in subditos admitterem, sed man-

Mardochæus patruus Esther Babylone Susa migrat.

Regis Persarũ mandatum vt nemo e domestici inuocatus eum accederet.

Esth. 4.

Mardochæus insidiatores regi prodit.

Esth. 2.

Amã ab omnibus, exceptis Iudæis, adoratur.

Esth. 3.

Extirpatio Iudeorũ Amani cõcessa.

fueto ac miti moderarer eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi semper præ cæteris honorato, & ob egregiam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtam hominũ generi gentem inimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à cæteris diuersis inobedientem regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec mònarchiam, nec negocia nostra probantem, volo ac edico, vt hos ab Amane mihi parentis loco habito indicatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemini eorũ parcentes, neq; miserationi plus quam nostro edicto tribuentes: idq; fieri iubeo decima tertia die duodecimi mensis præsentis anni: vt vna die deletis in totum nostris hostibus, in posterum pace ac securitate fiui nobis liceat. Hoc edicto oppidatim per totã regionem sparso, omnes ad Iudæorum internecionẽ in diem præscriptũ sese expediebãt, idemq; studium erat & Susis in vrbe regia. Rex interim & Aman conuiuiis vacabãt & compotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspensa. At Mardochæus re cognita, scissis vestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per vrbem, iniquum facinus clamitãs, maximam gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsque regium palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illũ tali habitu in eã ingredi. Nec alius erat Iudæorũ habitus aut affectio in cæteris vrbibus quacunque regiæ literæ perlatæ fuerant, omnibus ob denunciatã sibi cladẽ lugentibus & lamentantibus. Vt vero reginæ nunciatũ est, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc tumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cũ id recusaret facere, quod nõdum cessasset propter quã causam eum habitũ sumpserat, vocatũ ad se eunuchum Achrãtheum, qui tum forte aderat, misit ad eum, scitatum quid mali accidisset homini, vt talẽ cultum sumeret, ac ne ipsa quidem rogante vellet deponere. ibi Mardochæus omnem causam eunucho exponit ordine, & quod edictum regium per vniuersam ditionem esset diuulgatum, & quantam vim pecuniæ pollicitus sit Aman, vt internecionem eius gentis à rege redimeret. ad hæc exemplar edicti Susis propositi ad reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, vt supplex regem aditet super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gentis ad tempus infra dignitatem sese demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim, cuius secunda sit post regem dignitas, incitare eum crebris contra Iudæos accusationibus. Hoc cognito Regina rursum Mardochæo nunciat, nec vocatam se à rege, & capitale esse inuocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatem donare volens virgam auream protenderet. his enim solis impune esse quibus hoc forte contingeret. Quibus ille auditis rursum per eundem eunuchum orat eadem, dicens non oportere eam respectum habere salutis propriæ, sed potius vniuersi generis. si enim hoc nunc facere negligat, Deum quidem omnino laturum suis auxilium, ipsam vero cum sua familia daturã pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Esther non mutato nuncio iubet patruum Susis concionem Iudæorum aduocare, & pro reginæ salute triduanum ieiunium indicere: se quoq; idem facturam pollicita cum ancillis domesticis, ac tum demum vel contra legem adituram regem, & mortem etiam libenter perlaturam si ita vsus veniat. Paruit ille reginæ & indicto suis publico ieiunio ipse quoq; supplex Deum precatus est, ne populum suum deleri permitteret, sed quemadmodum antea sæpe saluti eorum prospexisset, & indulsisset peccatorum veniam, tum quoque eos à denunciato liberaret periculo, non enim sua culpa se venisse in discrimen

An. mũdi 3454. Ante Christũ na. 510.

Iudæorũ ob decretũ regium lætus. *Esth. 4.*

Ieiunium & supplicationes ad Deũ, pro salute sui populi.

An. mūdi 3454. Ante Christū an. 510.

infamis supplicij, sed ideo sequire Amanem ira percitum, quod soli Deo debitum adorationis honorē à se non tulerit, & propter diuinarum legum reuerentiam integre seruatam, vniuerso generi moliri perniciem. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum, vt eorum saluti prospiciat, & totum genus Israeliticum imminenti cladi eximat, quam videbantur sibi habere præ oculis. Regina quoque supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & amicta vestitu lugubri, per triduum abdicato cibo & potu & omnibus deliciis. rogabatq; vt miseratus daret ei apud regem, quali maxime opus esset, facundiam, & maiorem quam antea formæ gratiam, vt modo vtroque permotus rex ad clementiam, & in ipsam fieret indulgentior, & popularibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantem æquis oculis aspiciat: vtque in rege odium inimicorum ingeneret, omniumque imminentium in eorum perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuo mutat habitum: & sumpto cultu qui reginam deceat, cū duabus pediſſequis, quarum altera sustinebat innixam leniter, altera à tergo sinuosam & fluentē in terram vestem summis attollebat digitis, ad regem venit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam venustatem præferens, nec omnino à metu libera. Quem vbi conspexit, sublimem in solio, insignemque cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repente subiit: & forte toruius eam ac subirato vultu inspexerat: moxque attonita fluentibus membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & solicitus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit, blandeq; in vlnas exceptam refouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, securam quod inuocata venerit, legem enim illam latam esse in subditos. ipsi vero, vt regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, à legis metu omnino fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repente acciderit. vt enim reconspexi tanta maiestate verendū, continuo refugiēs interius defecit me animus, & cum hæc verba ægre languida & exili voce protulisset, magis etiam solicitus solari eā cepit prolixius, paratam se quiduis gratificari pollicens, vel si dimidium regni sibi deposceret. Esther autē hoc tantum rogauit, vt ad cœnam sibi paratam conuiua cum Amane amico veniret. Quod cum annuisset, amboq; venissent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim no impetraturam, etiamsi regni partem cuperet: illa in crastinum differre se petitionem dixit, si modo liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. id vero libenter annuente rege, Aman admodum lætus abiit, quod solus tali honore dignatus sit, vt cum rege vocaretur à regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in Palatio videret Mardochęum, excanduit, quod nullus ab eo sibi honor exhiberetur. reuersusq; domum, aduocata vxore Zaraza & amicorum cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud regem quam apud reginam, nam cum ea die solus cum rege apud eam cœnasset, in crastinum quoque se vocatum esse, vnum sibi esse permolestum, quod Mardochęum Iudæum videret in palatio. cumque Zaraza diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, & mane petita à rege potestate, Mardochæum in eam crucem tollere: comprobata ea sententia iussit familiares curare, vt eiusmodi trabs erigeretur in suo Palatio, parata ad Mardochæi supplicium: id quod etiam mox factum est. Deus autē irrisit Amanis spem improbam, cui sciebat euēturum longe aliud. Nam ea ipsa nocte somnum regi ademit: qui nolens vigiliæ tempus perdere: sed ma-

Esther regem pro Iudæis intercessura accedit.

Amanis in Mardochæum odium. Esth. 5.

lens

lens in aliquod regni negocium id impenderè, iussit scribam allatis cõmentariis res tam à se quam à maioribus gestas legere. quo legente, intellexit quendam ob rem egregie gestam donatum amplis possessionibus in regione, cuius nomen erat adscriptum: alium ob fidem munera accepisse precii maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebatur Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detecta indicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus an non sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. illo vero negante quicquam tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo, cuius hoc erat officium: & audito quod esset iam diluculum, mandauit, vt viserent quis nam amicorum adesset pro palatii foribus, sibique renunciarent. forte autem Aman aderat, qui solito citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium. famulis vero renuntiantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intro vocari. cui ingresso, cum sciam, inquit, amicum te mihi præ cunctis beneuolum, rogo da mihi consilium, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quamcunque sententiam protulisset, in rem suam fore, quod ipse præ cæteris Regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimum his verbis: Si vis hominem, quem tibi ais dilectum, cumulare insigni gloria, fac vt equo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque: ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totam vrbem, quod sic honorabitur quem Rex honorare voluerit. Id consuluit Aman, putans hunc honorem non alii debere quam sibi. Rex vero lætus, Ergo, inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardochæum Iudæum quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & consilium quod dedisti exsequeris optime. debetur enim honor hic meæ vitæ conseruatori. His præter omnem spem auditis vix fuit compos animi, & cum nõ haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentumque ante aulã Mardochæum sacco amictum, iussit, eo deposito, induere purpuram. Qui veritatem rei nescius, sed illudi sibi putans, Sceleratissime, inquit, adeone calamitati nostræ insultas? Persuasus tandem quod Rex hoc ei præmium pro accepta salute redderet, proque detectis eunuchorum insidiis, induit purpuram, qua Rex ipse vti est solitus: & ornatus torque, conscensoque equo vrbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: sic honorabitur, quem Rex honorare voluerit. Perlustrata deinde vrbe, Mardochæus ad Regem ingreditur. Aman vero præ pudore domum se contulit, & cum fletu vxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Respondêruntilli, ademptam ei iam omnem occasionem vindicandi in Mardochæum, quandoquidem illi manifeste Deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, venerunt Eftheris Eunuchi, Amanem sine mora ad cœnam vocaturi: quorũ vnus Sabuchadas, visa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, scitatusque è quodam famulo in quem vsum parata sit: vt cognouit quod Reginæ patruo, quem Aman volebat à Rege ad supplicium deposcere, tunc quidem siluit. Cæterum postquam Rex cum Amane suauiter epulis acceptus, iussit Reginam indicare, quidnam eum sibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit, cœpit deplorare periculum sui populi, dicens se ad interitum cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere. Neque enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutem vendi eos iussisset, quod mediocrem hanc calamitatem duceret: nunc vero orare, vt se ab imminenti clade eripiat. Quærente autem Rege, quisnam

An. mũdi 3454. Ante Christũ natum 510.

Mos in re ge laudãdus.

Eſth. 6.

Honos Mardochæo latus.

Eſth. 7.

An. mũdi 3454. an. Christi nat. 50.

hoc moliretur, iam aperte accusando in Amanem inuecta est, dicens hunc, quod pessime erga eos affectus esset, autorem talis consilii. Tum Rex turbatus recepit se in hortos è conuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, cœpit apud Reginam erratum suum agnoscere, & precari veniam: simulque in lectum eius procubuit. Interim superueniens Rex, & hoc viso magis etiam commotus, Scelestissime, inquit, etiam vim vxori meæ inferre vis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne hiscere quidem valente; ibi vero Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanem, quod in ædibus eius inuenisset crucem Mardochæo paratam. id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum venisset. esseque eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito Rex, decreuit non alio ipsum afficere supplicio, quam quod in Mardochæum excogitauerat: iussitque vt confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iustitiamque ac sapientiam vel ex hoc facto colligere, qui nõ solum Amanem merito supplicio tradidit, verum etiam pœnam in alterum excogitatam, in caput inuentoris illo inscio conuertit. Atque ita Aman immodice amicitia Regis vsus periit, & eus facultates eius Reginæ donatæ sunt. Mardochæus autem à Rege accitus, qui iam cognatum esse coniugis ex ipsa didicerat, annulum accepit ab eo, qui prius Amani fuerat concreditus. Regina vero possessionem Amanis ei largita est. rogauit deinde Regem, vt Iudæis præsentem de vita metum adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filii literis, ipsi sis quam late pateret imperium. neque enim se posse viuere, nisi & patria salua & suis popularibus. Rex autem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neque voluntati eius vlla in re contradicturum. Permisit etiam vt ipsius nomine quicquid vellet de Iudæis scriberet, & Regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. confirmatas enim Regio signaculo, autoritatem habituras apud omnes qui eas legerint, & contradicturum eis neminem. Accitis igitur scribis Regiis, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omnium gentium, quæ sitæ sunt Indiam inter & Æthiopiam sub centum XXVII. satrapis: quarum literarum exemplum hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magistratibus nostris fidelibus salutem. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorum, quæ ex nimia conferentium bonitate percipiunt, non solum erga inferiores exercent superbiam, verum etiam contra ipsos autores beneficii non verentur insolescere, quantum in se est tollentes omnem omnino gratitudinem quę vsquam est inter homines, & corrupti inopinata felicitate, abuntur ea contra illos per quos eam adepti sunt. nec Deum quidẽ timentes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpositi cum potestate administrandis publicis negociis, priuatis indulgent odiis: & decipientes eos quos penes summum est imperium, falsis criminibus ac calumniis efficiunt, vt indignentur innoxiis, atq; ita miseros adducunt in salutis periculum: id q non è priscis exemplis aut fama auditis vobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: vt posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunque criminibus vel potius calumniis, sed de cognitis causis iudicare. &, si quidem peccatum sit, seuere animaduertere: sin contra, absoluere: & rebus non verbis credere. Namque Aman filius Amadathis genere Amalecita externi, non Persici sanguinis hospitii iure primum receptus, deinde per nostram bonitatem in tanto honore habitus, vt patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus, atque secundum post nos locum obtinere, felicitatem suam ferre nõ potuit, neq; sobria mente magnitudinem honoris

Amanoadio & consilius eius in Iudæos in consultu patefactis suspenditur.

Esth. 8. Amani facultates Mardochæo dantur.

Regia litera pro Iudæorũ incolumitate.

me-

metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui vitam & imperium debeo, benefactore ac seruatore Mardochæo priuare me voluit, simulque vitæ ac regni socia Esthere, malis artibus petitis ad interitum. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremo voluit adimere. Ego vero quoniam à sceleſto homine destinatos neci Iudæos non malos esse compertum habeo, sed optimis institutis viuere, ac Deum colere eum, qui & maioribus meis & mihi largitus est, & seruat hoc imperium, non solum absoluo eos à pœna quæ prioribus continetur literis, per Amanem ad vos transmissis, quibus mentem adhibere non debetis: verumetiam volo vt eos omni honore prosequamini. nam eum qui his perniciē molitus est, cum tota familia pro portis Susorum in cruces suffixi, omnipotente Deo iustissimas pœnas à sceleſto exigente. Iubeoque vt transcriptis in plurima exempla & per totam nostram ditionem vulgatis his literis, Iudæos finatis suis legibus in pace viuere: eisque sitis auxilio, vt possint pœnas sumere de illis, qui eorum aduersis temporibus iniurias eis facere ausi sunt. idq; decimatertia die mensis duodecimi qui est Adar: quandoquidem Deus eam diem pro interneciua salutarem eis esse voluit: quæ quidem felix sit iis qui nobis bene cupiunt, & monumentum vltionis de insidiarum machinatoribus. Notum sane volo esse omnibus & vrbibus & gentibus, quod quæcunq; aliquid ex his, quæ nunc mandamus, per inobedientiam facere neglexerit, ferro & igni vastabitur. atque hæ literæ proponantur per vniuersam nostram ditionem, & accingant se vtique in præscriptam diem, vt se de inimicis suis vindicent. Cum his literis continuo veredarii per omnes vias dimissi sunt. Mardochæum vero cultu regio coronaque aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem vt videre Iudæi, felicitatem eam sibi quoque communem interpretati sunt. Ingens præterea gaudium, quasi noua salutis luce oborta, dum per singulas vrbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes, quotquot vel oppida vel agros habitarent, occupauit: ita vt multi aliarum gentium, metu eorum circumcidentes verenda, securitatem sibi hoc pacto quærerent. nam ad decimamtertiam diem mensis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur, perlatæ regiæ literæ animabant Iudæos, vt qua die ipsis imminebat exitium, ea in inimicos impune sæuirent. quo factum est, vt procuratores, magistratus, satrapæ, tyranni, reges in precio Iudæos haberent, omnibus modestiam indente meru ex Mardochæo. post diuulgatas enim vbique regias literas, etiam apud Susa interfecerunt Iudæi ex inimicis suis circiter D. homines: & cum Rex coniugi indicaret cęsorum intra mœnia numerum, nam incompertum esse, quantus sit in aliis ciuitatibus: rogaretque ecquid amplius vellet, potituram enim cupitis: rogauit illa, vt permitteret Iudæis sequēti quoq; die in reliquias inimicorum ad eundem modum desæuire, & decem Amanis filios in crucem agere: & id quoque Iudæis concessum est, Rege nolente Esthere in vlla re contradicere. At illi rursum cateruatim decimaquarta Dystri discurrentes, occiderunt ferme trecentos ex aduersariis, ne minimum quidem attingendo ex eorum facultatibus: per alia vero oppida eodem Iudæorum incursu perierunt LXXV. millia eorum qui pro inimicis sunt habiti: quæ cædes decimatertia die patrata est, sequentem vero festis attribuerunt epulis, apud Susa quoq; quartamdecimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoque per totum orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cōuiuiis sibi mittunt inuicem. Scripsitque Mardochæus omnibus sub Artaxerxis dominio degentibus Iudæis, vt vniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoque traderent, vt sempiternum id festum ad perpetuam rei me-

An. mūdi 3454. Ante Christū na. 510.

Esth. 9.

Iudæi vlciscuntur inimicos suos.

Phurim festa.

moriam

Mardschai autoritas.

An. mũdi 3560. Ante Christũ na. 404.

moriam maneat. Æquum nanque esse, vt cum per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adducti sint, tam suæ liberationis, quam de inimicis vindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phrurea vocantes, quasi conseruatoria. Cæterum Mardochæus illustri loco apud Regem fuit, vir præpotens, Regi administrationis, Reginæ vero etiam vitæ socius: quorum opera Iudæorum res floruerunt, supra quam vel sperare poterant. Atque hæc fere sunt quæ sub eo Rege genti nostræ euenere memorabilia.

CAP. VII.

Hegesi. & Rufinus cap. 6.

Fratricidii a Ioanne Pontifice perpetrati taxatio & vltio.

Bagoses, penes quem Artaxerxu iuuioru exercitus fuit imperium, multu iniuriu Iudæos afficit.

POst Eliasibi autem Pontificis obitum, sacerdotium eius Iudas filius iure susceperit hæreditario: & huic quoq; defuncto successit Ioannes filius qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis copiarum imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, vt priusquam quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idq; ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni frater Iesus, huic quod amicus esset Bagoses, Pontificatum se daturum est pollicitus. hac fiducia Iesus cum liberius cum fratre in templo altercaretur, re vsque rixam progressa, tantam bilem mouit fratri, vt ab eo per iram interficeretur. quę quidè impietas fuit longe maxima, præsertim in homine sacerdote: & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum extat vel apud Græcos vel apud Barbaros. Deus certe hãc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quod Pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Ausi estis sceleſti in vestro templo cædem perpetrare? & cum conatus templum ingredi arceretur; quid, inquit, an me putatis impuriorem quam cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atque hac occasione per septennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario Rege vltimo satrapa, Chuthæus genere, vnde & Samaritis origo est, sciens insignem esse vrbem Hierosolyma, Regesque eius multa negocia tam Assyriis quam Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ęqu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

Iaddus Pontifex, cuius frater Manasses Sanaballetu filiã uxorem ducit.

An. mũdi 3608. Ante Christũ na. 396.

CAP. VIII.

Alexander post obitũ Philippi Macedonum Rex.

Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

PEr idem tempus Philippus Macedonum Rex apud Ægeas oppidum à Pausania Cerastę filio ex Oreſtarum gente insidiis interceptus periit, eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Hellesponto, congressus ad Granicum flumen cum Darii ducibus vicit egregie: subacta deinde Lydia & Ionia, ductoque per Cariam exercitu inuasit in Pamphyliam, sicut alibi dictum est. Hierosolymorum autem seniores ægre ferentes Iaddi Pontificis fratrem, & quodammodo collegam duxisse externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubiis, atque ita fore, vt paulatim misceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quę secuta sunt causam fuisse, quod quidam cõtra legem pec-

An. mũdi 3584. Ante Christũ natum 380.

An. mũdi 3599. Ante Christũ na. 365.

An. mũdi 3629. Ante Christũ na. 335.

can-

cantes duxissent vxores non sui generis. postulabant igitur vt Manasses aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoque ab altari eum arceret, profectus Manasses ad Sanballetem socerum, se quidem amare dixit filiam eius Nicaso, nolle tamen propter eam priuari sacerdotio, qui honor & gentilitius sit ipsi, & apud Iudæos semper in maxima æstimatione fuerit. Ad hęc cum Sanaballetes respondisset, se illi non sacerdotium tantum seruaturum, sed & Pontificatum paraturum, & totius suæ prouinciæ Principem eum facturum, modo filiam suam vxorem retineat: ædificaturumque templum Hierosolymitano simile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celsior: idque polliceretur ex consensu Regis Darii se facturum: elatus tali spe Manasses mansit apud socerum, putans se Pontificatum dante Rege consecuturum. Iam enim Sanaballetes erat senior. Cumque multi sacerdotes & Israelitæ intricati essent eiusmodi coniugiis, non leuiter turbabatur Hierosolymorum Respublica. omnes enim hi defecerunt ad Manassem, Sanballete præbente eis & pecuniam & agros ad colendum & domicilia, ac modis omnibus adiutante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito, quod Alexander traiecisset Hellespontum, &, prælio victis ad Granicum suis satrapis, viterius procederet, contractis tam pedestribus quam equestribus copiis, decreuit Macedonibus occurrere, priusquam totam Asiam sibi subiiceret. Itaque vltra Euphratem traducto exercitu, & superato Tauro monte Ciliciæ, statuit in ea prouincia hostem excipere prælio. Sanaballetes autem lætus desciscit Darii, aiebat se mox præstiturum Manassi pollicita, quamprimū Rex reuerteretur post victoriam. persuasum enim erat non ipsi tantum, sed & omnibus Asiaticis, ne primum quidem congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: sed longe alius fuit euentus quam ipsorum opinio. Rex enim, collatis cum Macedonibus signis, victus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiam & vxore cum liberis in hostium potestatem redactis, fugit in Persidem. Alexander vero in Syriam veniens cœpit Damascum, &, occupata Sidone, Tyrum quoque oppugnabat: scriptisque ad Iudæorum Pontificem literis, petebat auxilium, & vt forum rerum venalium præberet exercitui: & vt, quæ prius Dario conferre sit solitus, nunc det Macedonibus, prælata eorum amicitia, fore enim, vt illum non pœniteat. cumque Pontifex nunciis respondisset, iuramento se obligatum Dario, ne arma contra eum sumeret, idque ratum fore quamdiu ille vixerit: iratus Alexander, Tyri quidem oppugnationem non omisit, quæ breui potiturus videbatur: minatus est tamen hac capta mox se ducturum contra Pontificem, vt omnes discant, cui iusiurandum seruari oporteat. quare non parcens labori tandem Tyrum expugnauit, & constitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemesem Persici præfidii præfectum obsedit. Interea Sanaballates ratus iam adesse tempus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de sua prouincia, in Alexandri castra se contulit. cumque offendisset eum Tyri oppugnationem aggredientem, & suam prouinciam eius fidei commisit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuiis manibus exceptus, libere iam quid vellet elocutus, ait se generum habere Manassem: laddi Iudæorum Pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis homines, & velle in sua prouincia templum extruere. idque fore in rem ipsius Regis, si diuidatur Iudæorum potentia: ne forte de communi sententia rebellantes multum negocii Regibus facessant, quemadmodum soliti sunt Assyriis imperantibus. quod vbi impetratum est, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manassem

An. mū. 3670. ante Chri. na. 334.

Manasses sacerdotiū ob exterā, si retineat, faminam ab eo remouendus spe maioris boni neglicit.

Apostasia sacerdotum.

Hodie & Rufinus cap. 8.

Victoria Alexandri a Dario regotata.

Manasses voti sit cōpos.

eius

Ann. mũdi 3680. Ante Christũ na. 334

Alexander Hierosolyma obsidere volens, Pontificem obuiam eũdem honorifice excipit, ob visionem eodem habitu ante oblatam.

eius sacerdotem constituit, amplissimum hunc honorem filiæ suæ posteris relicturum se existimans. Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gazæ duobus assumptis, Sanabalætes fato functus est: Alexander vero oppugnata Gaza Hierosolyma propere petiit. Iaddus vero Pontifex postquam hoc audiuit, solicitus hærebat inops consilii, nec inueniens quomodo Regem deberet excipere, iratum eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictis populo supplicationibus, & immolatis DEO victimis, ad opem eius confugit, illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somniis ei DEVS apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret. vtque populus in albis vestibus prodiret obuiam, ipse vero cum reliquis Sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei prouidentia. Experrectus autem e somnis lætus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in somniis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur: & cum renunciatum esset eum iam non procul ab vrbe adesse, progressus est cum Sacerdotibus & vrbana multitudine, pompa quadam noua & venerabili, vsque ad locum qui dicitur Sapha, quæ vox speculam significat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, direptionem vrbis, & Pontificis exquisitum supplicium, plane contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum, & Sacerdotes ante agmen in amictu byssino, Pontificemque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ Reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita? cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse. hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traiicere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem: & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem, & comiter complexus Pontificem, deducentibus Sacerdotibus in vrbem peruenit. & ascendens in templum immolauit DEO ex Sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensoque sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, hunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti vero die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petente, vt patriis legibus viuere sibi liceat, vtque septimo quoque anno concederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde, vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret vti institutis propriis, hic etiam postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cum fecisset eis potestatem, si qui vellent saluis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas

Alexander in templo Hierosol. sacrificans, vaticinio de ipso Danielis offensa maximã Iudæam libertatem concedit.

vrbes exercitum, cumque ab omnibus amice exciperetur, Samaritæ (horum tunc caput erat Sicima sita ad montem Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ) videntes quod Alexander Iudæos tractaret tam magnifice, decreuerunt se quoque Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio vt & ante diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, veritatem tunc dicendo: cum vero affulgere eis fortunam viderint, confestim in societatem irruunt, attinere ad se affirmando, & à Iosepho eiusque filiis Manasse & Ephræmo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido paratu & magnam alacritatem præ se ferentes Regi occurrunt pene in Hierosolymitano agro: collaudatisque ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes miserat: rogantes vt inuisat ipsorum vrbem, illud quoque templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cumque postularent vt septimi anni tributum sibi remitteretur. nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit quinam essent qui hoc rogarent. illis vero dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas vocari à Sidoniis: iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis. equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur. atque hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites iussit vt se in Ægyptum sequantur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum vero in Garizin monte situm, manut incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibi sumpti, aut violati Sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam se passum dictitans, eodem vero tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Onia filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

An. mũdi 3630. Ante Christũ natum 334. *Samaritæ rebus secundu Iudæorũ amici.*

An. mũdi 3632. an. Christum na. 332.

Templũ in monte Garizin.

Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymu.

An mũdi 3635. an. Christum na. 329.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Duodecimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. Ptolemaus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudaea multos inde in Ægyptum traduxit.

II. Ptolemaus Philadelphus Iudaorum legem in Graecam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat.

III. Quomodo honor a Regibus Asia Iudaeorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.

IIII. Iosephus Tobiae filius imminentem Iudaeis calamitatem depellit, amicus Ptolemaeo Regi factus.

V. Amicitia & societas Lacedaemoniorum cum Onia Pontifice Iudaeorum.

VI. Iudaei seditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.

VII. Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoque eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit.

VIII. Antiocho vetante Iudaeos vti patriis legibus, solus Assamonaei filius Mathias Regem contempsit, profligatu etiam eius ducibus.

IX. Mathias defuncto Iudae filius succedit.

X. Apollonius Antiochi dux in Iudaea praelio victus occiditur.

XI. Lysia & Gorgia contra Iudaeos expeditiones & clades.

XII. Quomodo dimissis copiis, Symon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudaeis Ammanitas superarit.

XIII. Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

XIIII. Antiochus Eupator profecto Iudaeorum exercitu Iudam in templo obsidet.

XV. Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fadus facit & amicitiam.

XVI. Bachides Demetrii dux cum exercitu contra Iudaeos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur.

XVII. Nicanor post Bachidem dux contra Iudam missus, vna cum vniuerso exercitu internecione periit.

XVIII. Bachidis denuo missi contra Iudaeam victoria.

XIX. Quomodo Iudae praelio victus occubuerit.

CAP. I.

Ptolemaus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudaea, multos inde in Ægyptum traduxit.

Mors Alexandri, & bella inter successores orta.

ALexander Macedonum Rex in suam potestatem redacto Persarum imperio, & constitutis, vt iam dictum est, Iudaeorum rebus, vitam finiit. Imperio vero in multos successores distracto, Antigonus Asiam occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lysimachus Hellespontum, Macedoniã Casander, Ptolemæus Lagi Æ-

ptum. Qui dum seditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ sunt, & habitatores earum plurimi per diuersa præliorum certamina desiderati sunt: id quod tota Syria tum passa est sub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Soterem appellabant. Is & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuenta. Ingressus enim vrbem Sabbato velut sacrorum gratia, Iudæis nec arcentibus quod nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbe eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorum Alexandri res gestas conscripsit, superstitionem nobis exprobrans, quod propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit. Est gens quæ Iudæorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterum Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariaque & Garizin monte in Ægyptum traductos sufficit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissime iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex responso, quod Alexandri legatis post Darii cladem dederant, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacramento omnes deuinxit, seruaturos nuem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum sponte in Ægyptum migrauerunt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones tamen continuæ fuerunt inter eorum posteros & Samaritas institutа patria peruicaciter retinentes: pugnabantque inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templum sacrosanctum esse affirmant, & victimas à Iudæis non alio mittendas: Samaritæ contra in montem Garizin eas mitti debere contendunt.

Hierosolyma dolo captu, Iudæi in Ægyptũ abducuntur.

An. mũdi 3643. Ante Christũ natum 321.

Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.

CAP. II.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multos eius gentis captiuos dimisit, donaria multa Deo in templo eius dedicat.

Assumpto post hunc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem transferri in Græcum linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero centum viginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius Phalereus regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam, vt si fieri posset, omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot vbicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati Regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à Rege quam multa millia iam comparasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea compertum sibi certis indiciis multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca regia: esseque scriptos ipsorum lingua & literis, & exhibituros negocium his qui velint eos in Græcum sermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum non desint sumptus, in bibliothecam suam referat. Tum Rex collaudato Demetrii circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum Pontifici, vt curet hoc

An mũ. 3680. ante Christ. na. 284. *Hecat. & Rufinus cap. 2. Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi.*

An. mũdi 3684. Ante Christũ na. 280.

negocium ex ſententia confici. Interea quidam Ariſtæus ex intimis Regis amicis, & ob modeſtiam admodum carus, cum iamdudum animum haberet rogare eum, vt Iudæos in ſuo regno libertati reſtitueret: ratus adeſſe iam optimam occaſionem ſupplicandi, primum cum præfectis ſatellitum, Soſibio Tarentino & Andrea conſilium hoc communicat, multum obteſtatus, vt preces ſuas apud Regem, quantum poſſunt adiutent: & poſtquam intellexit ipſis quoque rem cordi eſſe, adito Rege ſic eum allocutus eſt. Quia non decet nos Rex verum diſſimulare, ſed ingenue proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non tranſcribantur tantum, verum etiam vertantur, quonam honeſto prætextu id facere poſſumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo ſeruiunt? Quos certe non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præſenti miſeria, quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noſcitur, quantum mihi ſane de ea re inquirenti perueſtigari potuit. Conditorem enim huius vniuerſitatis eundem quem illi nos quoque colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet vitam omniũ. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur, redde eis patriam, vt in natali ſolo liceat eis vitam exigere. Nec eſt quod ſuſpiceris Rex, me vel genere vel tribu eis propinquum has preces offerre in illorum gratiam atque commodum: ſed quum omnium hominum idem Deus ſit opifex, & ſciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nunc ſupplico. Ibi Rex libenti ac hilari vultu illum aſpiciens, & quot tandem putas millia, quibus opus ſit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipſe aderat, dixit eſſe circiter centum viginti millia. Ad hæc Rex, paruane igitur tibi Ariſtæe videtur hæc quam poſcis liberalitas? Soſibio vero & cæteris præſentibus, dignum eſſe ipſius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: lætus hoc eorum conſenſu iuſſit, vt quando militi ſtipendium numerauerint, pro ſingulis captiuis, qui apud eos ſint, drachmas centum viginti annumerẽt. atq; hoc ſuum decretum publico edicto propoſiturum ſe eſt pollicitus, quo tam Ariſtæi petitio quam Dei voluntas fiat confirmatio. In eo comprehendebantur non hi ſolum quos pater aut eius exercitus abduxerat, ſed illi quoque qui vel ante vel poſt in ſeruitutem abſtracti fuerant. & cum eam vindictam libertatis dicerent pluſquam quadraginta talenta poſcere, ne hæc quidem impendere grauatus eſt. Eius edicti exemplar, quo illuſtrior fiat Regis magnanimitas, libet hoc loco adſcribere. Quicunque ex militia patris noſtri Syriam ac Phœnicen incurſauerunt, & ſubacta Iudæa mancipia inde in regionem noſtram eiuſque vrbes abducta diuenditerunt, atque etiam quicunque vel ante vel poſt diuenditi ſunt, hos omnes liberos volo fieri: proque ſingulis mancipiis centum viginti drachmas recipere, milites quidem vna cum cætero ſtipendio, reliquos vero à Menſariis Regiis. Cenſeo enim hos præter patris mei voluntatem, & præter omnem æquitatem in captiuitatem abductos militum licẽtia, qui vaſtata Iudæa ſui commodi cauſa in Ægyptum abſtraxerunt hanc multitudinem. Quapropter iuſtitiæ reſpectu & commiſeratione eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur: iubeo Iudæos omnes qui ſeruitutem ſeruiunt dimitti liberos, iam dicta ſumma heris eorum pro libertate reddita, & abſque dolo malo huic noſtro mandato ſatisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduũ ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiuſmodi mancipiorum numerum: id enim & mihiipſi profuturum exiſtimo. Eum vero qui parere noluerit, cuiuis deferre liceat, mulctandum facultatibus quæ fiſco noſtro debent cedere. Hoc edictum cum primum oblatum eſſet Regi, nec tamen

Ægyptii Regu de Iudæorũ libertate ab Ariſtæo impetrata edictum.

differre cautum esse illis quoque qui vel ante vel post capti fuerant, liberaliter & illis indultum est eadem Regis beneficentia: iussitque vt ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios Regios. Quo facto, intra septem dies peractum est quicquid Rex iusserat, impensis in redemptionem quadringentis sexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quasi Regis edictum etiam hos complecteretur, vbi adscriptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summam numerandam. Hæc vbi ex sententia Regis magnifice sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temere fiebat à Regibus, sed omnia diligenter præmeditata, quapropter & suggestionis exemplar & epistolarum in commentarios relatum est, & multitudo missorum donatiorum, & quod à quoquo factum est, vt primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quam artificum præstantia. Suggestionis sane exemplar fuit tale: Regi magno Demetrius. Quia mandasti Rex, vt quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negotium diligentiam reliquum faciens, scire te velim inter eos, quos adhuc desideramus esse Iudæorum legis codices. Hebraicis enim characteribus & vernacula ipsorum lingua scripti cum sint, intelligi à nobis non possunt. sunt etiam negligentius quam par est habiti, eo quod nondum eis Regia prouidentia contigit. necesse est autem, vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & sinceriorem legislationem continent, vtpote diuinitus proditam. Et hæc est causa, vt Hecatæus Abderita refert, cur nullus vel poeta vel historicus mentionem eius legis faciat, aut virorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerut: quod sacrosancta sit, & profano ore tractari non debeat. Itaq; si idem tibi videbitur Rex, scribes Iudæorum Pontifici; vt mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos, ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid cupi desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem, iussit Rex suos, vt ad Eleazarum Iudæorum Pontificem, de hac re scriberent, simulque per easdem literas certiorem faceret de Iudæis per Ægyptum pristinæ libertati redditis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem. iussitque custodes Arcarum, in quibus gemmæ seruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro sacrificiis & reliquis templi vsibus, centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, vbi primum expoluero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum Pontificem, qui hoc Sacerdotii fastigium hoc modo consecutus est. Onia Pontifice defuncto, filius ei Simon successit, Iustus cognominatus, quod & Deum pie coleret, & ciues summa prosequeretur beneuolentia. Quo mortuo superstite vnico filio parvulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, Pontificarum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex Ptolemæus Eleazaro Pontifici salutem. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ, dum rerum potirentur, captiuos eo pertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia vsus amplis stipendiis conduxerunt, aliis etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego vero postquam principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum vsus, tum maxime in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem vindicaui, restitutis de meo preciis eorum possessoribus. ex his per ætatem idoneos allegi in

An. mundi 3684. Ante Christiana. 280.

Demetrii ad Ptolemæum de Bibliotheca adhortatio.

Regis erga Iudæos liberalitas.

Epistola Ptolemæi, in qua a Pontifice Eleazaro Bibliorum petit interpretes.

An. mũdi 3684. Ante Christũ ãa. 280.

militiam nonnullos quorum fides id mereri videbatur, inter aulicos meos accenſuri, ratus nullum gratius me Deo poſſe offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus eſt rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis per totum orbem ludæis gratum faciam, viſum eſt mihi legem veſtram in Græcam linguam vertere, & ita verſam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, ſi idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaque ſex viros bonos iam ſeniores ad nos miſeris, qui per ætatem legum periti, poſſint præſtare bonos interpretes. Sperò enim, ſi hoc ex ſententia ſucceſſerit, maximam gloriam nos inde acquſituros. Mitto autem qui tecum de hac re agant, Andræam præfectum ſatellitum, & Ariſtæum, mihi cariſſimos: per quos etiam primitias donariorum templi & victimarum miſimus, talenta argenti centum. Reſcribes autem quicquid volueris, facturus nobis rem gratiſſimam. Hac epiſtola accepta, Eleazarus reſcripſit quam potuit honorificentiſſime. Pontifex Eleazarus Regi Ptolemæo ſalutem. Si vales cum Regina Arſinoe communibusque liberis, noſtræ quoque res ſe habent optime: Acceptis tuis literis, gauiſi ſumus plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocataq; concione eas legimus, teſtes pietatis, qua colis Deum maximum. oſtendimus etiam phialas quas miſiſti aureas viginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & menſam dedicandam, centumque illa talenta, quę in victimas & alios templi vſus attulerunt Andreas & Ariſtæus, amici tui cariſſimi, viri boni ac docti, tuaq; amicitia digniſſimi. quare ſcito nos tibi gratificaturos, etiam ſi quid præter ingenium noſtrum facere oporteat. prouocati enim beneficiis in ciues noſtros collatis non debemus ſegnes eſſe ad referendam gratiam. Quamobrem continuo pro te, ſororeque tua, & liberis & amicis, hoſtias obtulimus, & populus vota fecit pro ſelici rerum tuarum ſucceſſu, & pro pacato regni tui ſtatu: vtque hæc legis verſio, tam felix tibi ſit, quam cupis maxime. Delegimus etiam ſenos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege miſimus. tuæ autem pietatis erit ac iuſtitiæ, vt tranſcripta lege ad nos eam tuto remittãs, vna cum eius deportatoribus. bene vale. Hæc ſunt quæ reſcripſit Pontifex. ſuperuacaneum autem viſum eſt apponere 70. ſeniorum nomina, qui cum lege ab Eleazaro miſſi ſunt, licet adſcripta fuerint in epiſtola. donariorum tamen, quæ Rex Deo miſit, ornatum & magnificentiam, ſilentio prætirire non poſſum, vt omnibus nota fiat eius Regis erga Deum pietas ac liberalitas. abunde enim ſumptus ſuppeditans, & præſentia ſua exſtimulans artifices, opera eorum aſſidue viſendo, nullam eis ſegnitiæ aut negligentiæ relinquebat occaſionem: quæ nunc recenſebo ſingula, non quod hiſtoriæ contextus hoc admodum poſtulet, ſed quod digna ſit quæ prædicetur Regis liberalitas: primumq; menſam conabor deſcribere. Cupiens enim longe maiorem facere, mandauit explorari eius, quæ tum Hieroſolymis erat, magnitudinẽ, quanta eſſet, & an maior poſſet fieri: & comperta eius menſura, quodq; maior etiam eſſe poſſet: ait ſe eius vel quincuplam magnitudinem redditurum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana miniſteria minus poſthac eſſet vtilis. Cupere enim ſe ea donaria non ſolum ad oſtentationem, ſed ad vſum etiam eſſe accommoda: itaq; volens declarare ſe non auri penuria vel parſimonia patrem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compenſauit varietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim eſſet ingenioſus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inuſitatis operibus, pro ſua ſapientia præſcribebat artificibus, exigens ne quid à præſcriptis formulis diſcederent. ac primum cõſtituto menſæ modo in longitudinem cubitorum duorum & ſemis, in latitudinem vnius, altitudine ſeſquicubitali

Reſponſio Eleazari ad Ptole. literas.

Deſcriptio donorũ a Ptolemæo Regi templo Hieroſolymitano miſſorum. Menſa aurea.

bitali totum opus ex auro facientes, loricam ei palmum latam circun-
dederunt: cuius cymæ verſatiles ſculpturam habebant reſticulatam in-
diſtincta imitatione per tria latera. cum enim eſſent triangulæ, per ſin-
gulos angulos eædem erant figurationes, vt conuerſæ, non alia, ſed ea-
dem ſpecie oculis occurrerent. loricæ vero pars interior ad menſam ver-
gens egregias ſculpturas habebat: ſed exterior eius facies lõge pulchrio-
res, videlicet, quod hæ totæ eſſent conſpicuæ. quin & cymæ illæ facile &
cito vertebantur, & quemuis è tribus angulis pari menſura oculis ſub-
iiciebant. teſticulis autem illis ſculptilibus inſertæ erant gemmæ preci-
oſæ paribus interuallis diſtantes, fibulis aureis per foramina com-
prehenſæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali ſpecie
diſtinguebatur, intercurrente denſa ſculptura virgarum, quæ per circui-
tum menſæ voluebantur. huic ſubiecta erat corona per circuitum, o-
mne genus fructuum repræſentans, dependentibus racemis, & ſpi-
cis emergentibus, & malis punicis inſertis: quæ omnia conſtabant è
lapillis etiam colorem natiuum fructuum referentibus, & auro cir-
cum totam menſam reuinctis. Sub hac corona rurſum alia ſertes ouo-
rum priori ſimilis cum virgatis peræque ſculpturis viſebatur: vt ex vtra-
que parte ſpectaretur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in lo-
rica & cymarum ordine, ac ne inuerſis quidem menſæ lateribus vlla
ſentiretur diuerſitas, ſed idem artificium vſque imos pedes pertende-
ret. ſubdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per tranſuerſam
menſæ latitudinem, in eam pedes eius inſeruerunt, quos fibulis ac
clauſuris aſtrinxerunt menſæ iuxta loricam, vt his inſiſtens quaqua ver-
teretur, eandem ſpeciem oſtenderet. In menſa autem ſculptus erat Mæ-
ander, magni precii gemmis per medium tanquã ſtellis variegatus, car-
bunculo & ſmaragdo ſuauiſſime radiantibus, aliisque generibus quæ
vbique grata ſunt propter precium. Præter Mæandrum vero reſticulati
quidam nexus circumquaque diſcurrebant, Rhombo circa medium ſi-
miles, in quo cryſtallus & ſuccinũ per interſtitia paria coniunctim cum
magna gratia ſpectabantur. pedum autem capirella liliorum ſimilitu-
dinem referebant, foliis ſub menſa ſe reflectentibus, cum germen alio-
quin rectum videretur. baſis autem facta erat è carbunculo palmum la-
ta crepidinis ſpecie, qua vero pedes innitebantur octo digitorum lati-
tudine: erantq; ſculpti ſinguli pedes opere ſubtiliſſimo, hederis & pal
mitibus vna cum racemis per eos diſcurrentibus, indiſcreta verorum ſi-
militudine. tanta enim erat artis ſubtilitas, vt perflante vento agitata,
naturæ non artis opus videretur. conſtabatque totum opus trimembri
compoſitione, ſed tanto artificio, vt commiſſuræ nec oculis nec cogita
tione deprehendi poſſent. craſſitudo autem menſæ erat ſemicubitalis.
Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis
puchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expreſſa: quandoquidem
hoc erat eius ſtudium, vt ſi non magnitudine hæc priorem illam
menſam ſuperaret, certe nouitate commenti & ornamentorum ſplen-
dore magis eſſet conſpicienda. Craterę autem aureæ fuerunt duę, ſqua-
matæ, à baſi vſq; præcincturam, ſpiras habẽtes variis gemmis diſtinctas:
deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compo-
ſitum: & ſuper eum virgatam ſculpturam, & deinceps vſque labrum
plexile quiddam reti ſimile, crebra Rhomborum ſpecie interueniente.
addebant gratiam, inſertæ gemmeæ ſcutulæ, quatuor digitorum am-
plitudine. Labrum [illegible]o crateris in orbem ornatum erat liliis & flori-
bus, atque implexis in [illegible]ſe palmitibus vuas ferentibus. & ornatus qui-
dem vtriuſque erat hic, amplitudo vero quæ amphoram caperet. ar-
genteæ vero quæuis ſpecula ſplendore vincebant. certius etiam redden-

An. mũdi 3684. Ante Chriſtũ natum 280.

Craterę aureæ duæ.

Craterę argenteæ

An. mũdi 5614. an. Christum na. 280.

tes inſpectantium effigies. His addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid ſpatii gemmis erat vacuum, frondibus hederæ & pampinis ſculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non ſolum artificum ingeniis ornabantur vſque ad miraculum, ſed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non ſatis putans, quod ſine parſimonia ſumptus præberet, relictis etiam feriis negociis ſæpe adibat officinas, & inuiſebat artificum opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. videntes enim quod cordi ſit ei hoc negocium, maiore attentione verſabantur in opere atque hæc ſunt donaria ab hoc Rege ad Hieroſolymitanum templum tranſmiſſa. Quibus conſecratis Pontifex Eleazarus, & honorifice tractatis qui attulerant, non ſine muneribus ad Regem eos remiſit. Hi poſtquam Alexandriam ſunt reuerſi, Rex cognito eorum ſimul & ſeptuaginta ſenioruꝫ aduentu, confeſtim legatos Andream & Ariſtæum acciuit: ab eisque & epiſtolam Pontificis recepit, & multa præterea ſciſcitando didicit. Et cum vehementer cuperet congredi cum ſeptuaginta ſenioribus, qui Hieroſolymis ad interpretandam legem venerant, quicunque priuatorum negociorum cauſa expetebant eius colloquium, præter morem ſuum dimitti iuſſit. hos enim quinto quoque die ſolebat admittere, ſicut legatos ſemel in menſe. tunc vero illis dimiſſis ab Eleazaro miſſos expectabat. vt vero ſenes illi venerunt cum muneribus à Pontifice miſſis, & cum membranis quæ legem aureis literis inſcriptam continebant, primum de libris eos rogauit. vt vero ex inuolucris depromptos obtulerunt, multum diuque miratus membranæ ſubtilitatem, & commiſſuras quæ ita latebant, vt viſu diſcerni non poſſent, gratias ſe illis habere dixit qui venerint, & maiores etiam ei qui miſerit, ſed longe maximas Deo cuius leges attulerint cumque ſeniores eorumque comites vno ore omnia fauſta Regi acclamaſſent, præ nimia lætitia lachrymas non continuit, quæ quidem mœroris inſignia etiam magnum gaudium conſequi natura voluit, iuſſisque libros accipere, quorum hoc erat officium, tum demum viros ſalutauit, præfatus æquum fuiſſe, vt prius de eare, propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret dicam quidem aduentus eorum tam gratum ſibi confeſſus eſt, vt quoad viueret per ſingulos annos redeuntem eius memoriam colere ſe velle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigonum natali prœlio vicerat, voluitque vt conuiuæ ſibi eſſent, & diuerſoria mandauit eis aſſignari ſub ipſa arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hoſpitibus præerat, Dorotheum eos curare ſolitum iuſſit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex diſpoſuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent vehientibus, more ipſorum omnia pararentur: vt tractati more conſueto ſuauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur. quod honoris his quoque exhibitum eſt, Dorotheo hæc cura commiſſa, quod is callebat morem quo ſolerent viuere. quamobrem omnia per ſe adminiſtrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primum duos accubitus ſtrauit Rege ita iubente, quivolebat dimidiam eorum partem ad dextram ſuam diſcumbere, reliquam vero poſt ipſum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. poſtquam autem diſcubitum eſt, iuſſit Dorotheum illis miniſtrare, ſicut ſolebat hoſpitibus ad ſe à Iudæa venientibus. quapropter præconibus & ſacrificulis aliisq; id genus quorum eſt à ſuis præcatiunculis auſpicari conuiuium locus hic nõ fuit: ſed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Eliſæum nomine, precatione menſam conſecrare ipſe Rex iuſſit: qui ſtans in medio precatus eſt omnia fauſta Regi, ſimulatq; ſubditis: applauſumq; & acclamatum eſt ab omnibus libenti ac hilari ani-

Triginta phialæ.

Ptolemæi ſumptus & diligentia in templi donationem collata.

Interpretes 70. Alexandriã venientes honorifice excipiuntur.

Conuiuiũ Iudæorũ apud Ptolemæũ & eorundem ante cibũ preces.

mo,

mo, quo facto fruebantur appositis. cumque Rex siluisset quantum satis visum est cœpit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquã de natura subtili disquisitione dignã. illis vero diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum consuetudine per duodecim dies instaurauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus etiam philosophus fateretur omnia gubernare prouidentiã, eoque facilius tueri hanc sententiam, finis est huic quæstioni impositus. Rex vero iam tum se yberem ex eorum aduẽtu fructum percepisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussitque datis prius in singulos ternis talentis, deduci eos in diuersorium. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiuit aggerem illum septem stadiorum, & pontem qui insulam continenti adiungit, & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & contemplationi rerum idoneam: rogauitq;, vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationem feliciter. illi vero non parcentes labori quam poterant accuratissime interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquũ deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eundem locum ad institutum negocium se referebant: quod marinis aquis abluti manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiã interpretibus, perlegit codicem. concio vero & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepisset: rogauitque, vt etiam optimatibus eorum copia legẽdi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat, nihilque ex ea mutari liceat. quæ sententia, cum omnib. placuisset, iusserunt vt prius, si quis aliquid deprehenderet, vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoq; suam voluntatem in publicum cessisse commodum: sed maiorẽ etiam percepit volũptatem dum sibi ex legeretur, non sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans qui factum sit, vt tam admirandarum legum, nec historicus vllus nec poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem ausum eam attingere quam constaret diuinam esse, & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cælesti numine, qui illam temere attrectare non sint veriti: Theopompum enim volẽtem inde quædam suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus XXX. & per interualla insaniæ precibus Deum placasse, facile coniicientem quæ morbi causa fuerit, atq; etiam in somniis admonitum hæc ideo pati, quod fuisset circa res diuinas curiosior, easque voluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo redditam aciem. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum adorasset, asseruari iussit diligenter, vt incorrupti manerent: rogauitque interpretes vt crebro è Iudæa venientes ipsum inuiserent. id enim eis

An mũdi 3684. an. Christum na. 280.

Translatio Bibliorũ in Græcam linguam.

Vltio diuina in Ethnicos sacra Biblia tractãtes.

An. mũdi 3684. Ante Christũ na. 280. *Dona interpretib. dimissis data, & Eleazaro missa.*

non minus commodum fore quam honorificum. Nunc enim æquum esse vt remittantur: sed si vltro ad eum venerint, confecturos quicquid vel ipsorum sapientia dignum sit, vel regia munificentia. Tunc quoque remissi sunt donati ternis vestibus optimis, & binis auri talentis, singulisque vnius talenti calicibus, & toris discubitoriis præterea Pontifici per eosdem misit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem vestes purpureas, & coronam insignem, & telas byssinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo dicandas: rogauitque eum per literas, vt, si quis ex his viris vellet ad ipsum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cum doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

CAP. III.

Quomodo honor a Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium et concessum fuerit.

Hedio & Ruffinus cap. 8. Immunitates Iudæis a Seleuco Nicanore Syriæ Rege concessa.

SED & ab Asiæ Regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Namq; Seleucus cognomento Nicanor conditis à se per Asiam & inferiorem Syriam vrbibus, in ipsa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitque pari ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoque viuunt inter eos homines. Argumento est, quia Iudæis externo oleo nolentibus vti certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis penditur: quem morem cum Antiochensis populus proximo bello abrogare vellet, non permisit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Vespasiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochenses rogantes adimi Iudæis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifesto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, sed præcipue ipsorum principum: qui cum eo bello multos labores pertulissent, & infensi essent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipsorum diminutum voluerunt: idque nec iræ propriæ, nec duobus maximis populis contra eos licere passi sunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quam præsentis offensionis, aut gratiæ quam hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant, iam satis suppliciorum exsoluisse: eos vero qui nihil peccassent, non esse æquum spoliari suis priuilegiis & iuribus. Marcum quoque Agrippam similiter affectum erga Iudæos fuisse proditur. Ionibus enim contra hos seditiose commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci Deum cognominant, soli essent participes: & postulantibus vt siquidem eiusdem generis haberi velint Iudæi, eosdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicum cognitionem deuenisset, vicerunt causam Iudæi: obtinueruntque vt sibi liceret suis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damasceni adiuti. Agrippa enim pronunciauit, nihil sibi licere innouare circa hoc negocium. quę si quis voleat exactius cognoscere, legat historiarum Nicolai libros tertium & quartum supra centesimum vigesimum. Sed Agrippę sententiam mirari non debemus: neque enim tum gens nostra cum Romanis bellum gesserat: Vespasiani vero & Titi magnanimitatem merito miretur, qui post tanta belli certamina nihil immoderate in nos statuerunt. Nunc vnde digressus sum reuertar. Antiocho Magno in Asia regnante in continua vexatione tam Iudæa fuit quam Cœlesyria: quod eo bello gerente cum Philo-

Marcus Agrippa.

patore

patore Ptolomæo, huiusque filio qui Epiphanes cognominatus est, siue vinceret, siue vinceretur, male mulctarentur, non aliter quam nauis fluctibus vtrinque oppugnata, inter prosperam & aduersam Antiochi fortunam iactatæ. Tandem victor Antiochus Iudæam suæ ditioni adiecit. Defuncto vero Philopatore filius eius magnum exercitum duce Scopa misit in Cœlesyriam: qui & multas eius vrbes & nostram gentem vi in potestatem eius retraxit. Aliquanto autem post Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congressus fit superior: cumque recepisset occupatas à Scopa vrbes Cœlesyriæ simul & Samariæ, Iudæi quoque vltro deditionem fecerunt: receptumque intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præsidium in arce à Scopa relictum impigre auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus æquum ducens aliquam Iudæis pro studio suarum partium referre gratiam, scripsit ad amicos suos & duces literas, testes beneficiorum quę in ipsum contulerant, in quibus etiam significabat quomodo remunerari eos decreuerit. earum exemplar subiiciam, citato prius Polybij Megalopolitæ testimonio, ex libro historiarum eius sextodecimo. Scopas, inquit, copiarum Ptolomæi dux ad mediterranea verso impetu per hyemem Iudæorum gentem subegit. ac paulo post in eodem libro narrat, quomodo victo Scopa Antiochus Batanæam, Samariam, Gadara, & Abila recepit: mox que Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templum accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa essent dicenda, ait se in aliud tempus differre. & hæc quidem Polybius, nos autem narrationem continuabimus, inserta hic prius Anthiochi epistola. Rex Antiochus Ptolomæo salutem. Quoniam Iudæi mox vt regionem eorum sumus ingressi, studium erga nos suum declarauerunt, & in vrbē suam venientes splendide excepterunt senatu obuiam progresso, exercituiq; nostro & elephantis copiose victum præbuerunt, & cum eo simul præsidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: visum est nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere variis calamitatibus affectam, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eā, qui nunc dispersi sunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergo præberi eis in precium pecudum mactandarum, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad similam secundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos sexaginta, & salis medimnos trecentos septuaginta quinque. voloque vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & quod deest templo absoluatur, siue porticus siue quid aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies comportetur tam ex ipsa Iudæa, quam ex aliis gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: quæ immunitas & aliis rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur senioribus, sacerdotibus, scribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronarium, & si quod est tributū aliud. Et vt eo citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quiue ante hyperberetæum mensem eo se habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorum vsque in triennium, remittimusq; eis in posterum tertiam partem tributorum, in præteritorum damnorum compensationem. Et quotquot ex vrbe arrepti seruiunt, & ipsos & natos eorum volumus esse liberos, ac bona quoq; eis restitui iubemus. Vale. Nec contentus hanc epistolam scripsisse, edictum etiam in honorem templi per totum suum regnum proposuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra septa templi ingredi contra voluntatem Iudæorū, sed solis hoc facere fas sit, qui iuxta præscriptum legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam

An. mūdi 3744. Ante Christū na. 222. *Antiochꝰ magnus rex Asiæ & Syriæ Iudæos vexat.*

Ptolemæus Epiphanes rex Ægypti, in Syria reges mouet.

An. mūdi 3760. Ante Christū na. 204.

Polybij Megapolitæ de Scopa copiarum Ptolemæi duce.

Antiochi ad Ptolemæum de Iudæorū libertate epistola.

Antiochi Magni in honorem templi edictum.

Ap. mũdi 3760. Ante Christũ na. 204.

in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec asini siue feri siue domestici, nec pantheræ, aut vulpis aut leporis aut cuiusuis omnino ex his animalibus, quæ ludæis vetitum est attingere. ac neque pelles eorum inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: sed tantum solitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari sibi vult. qui vero aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarum argenti mulctam luat sacerdotibus. Idem rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit testimonium, quo tempore quosdam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus studere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in superioribus Satrapiis ducantem exercitum, iussit quosdam è nostratibus apud Babylonem degẽtibus in Phrygiam mittere, scribens in hunc modum. Rex Antiochus Zeuxidi patri salutem. Si vales, bene est, ego quoque valeo. Quia quosdam in Phrygia ac Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negocium curam meam deposcere. Quapropter consultis de hac re amicis, placuit mihi ex his Iudæis qui Babyloniam ac Mesopotamiam incolunt, duo millia familiarum cum tota supellectili traducere, & locis opportunis per præsidia disponere. Fortassum enim habeo illos fore nostrarum rerum custodes beneuolos: tum quia cœleste numen pie colunt, tum quia fides eorum & promptum obsequium etiam maiorum nostrorum comprobatur testimoniis. Volo igitur vt eos, licet difficile videatur, traducas, pollicitus libertatem viuendi propriis legibus. perductis deinde adiam dicta loca, tum ad ædificandas domos assignabis areas, tum agros ad colẽdum aruis & vinetis idoneos: immunitatemq; dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipsorum agri fruges protulerint, demensum frumentum accipiant in seruorum alimoniam: ac reliquis quoq; tribuatur quantum satis est, vt benigne à nobis habiti alacriores sint in nostris negotiis. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atq; hactenus de Antiochi magna erga Iudæos beneuolentia dixisse sufficiat. Post hæc amicitia Ptolomæo cõiunctus est & fœdere, data in matrimonium Cleopatra filia, & concessa ei vrbis nomine Cœlesyria, vna cum Phœnice, Iudæa; & Samaria: diuisisq; inter vtrumq; regẽ vectigalibus, optimates suæ quisq; patriæ exactionem eorũ redimebant, & collecta quæ imperata esset pecunia, conferebant eam in regium ærarium. Per ea tempora Samaritæ rebus secundis elati sæpe Iudæos infestabant agros vastando, & abducendo in captiuitatem homines, maxime sub Onia Pontifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus Pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotiũ, Simonis iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrẽ fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat & auarus: quæ causa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de suo solebant regi pendere, talenta argenti viginti non soluendo, ad iram commouerit Ptolemæum Euergetem patrem Philopatris. Qui misso Hierosolyma legato incusabat Oniam, quod tributum non redderet: minabaturq; ni faceret, regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eo deducturum. quod audientes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perficta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

Antiochi ad Zeuxide epistola, in qua honorificam Iudeorũ mentionẽ facit.

Ant. mũdi 3764. Ante Christũ na. 200.

Antioch⁹ & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt. Samaritæ Iudæos infestant.

An. mũdi 3770. Ante Christũ na. 194.

Hedio & Ruffinus cap. 4. Onias Pontifex Ægypti, regẽ non soluendo tributũ, ad iram commouet. Taxatio Pontificiũ ob offensum ab eo regem.

CAP. IIII.

Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo regi factus.

IOsephus autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Oniæ Pontificis, cum indicio matris cognouisset de aduentu legati, forte enim in

Pichola natali vico aberat, veniens in vrbem, inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicam, sed modo pecuniis parcat, coniiceret in periculum populum, à quo & Reipublicæ administrationem & Pontificalem honorem acceperat. Quod si tanto amore pecuniæ teneretur, vt propter eam sustineat, & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem aliquam eius pecuniæ. Onia vero dicente neque principatum se morari, & Pontificatum etiam, modo liceat, libenter se depositurum, neque iturum ad regem, quum nihil curet hoc negocium: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationē publicam suscipere. Quo annuente ascendit in templum, & aduocata concione, hortatus est eos ne terreantur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa mœstitia, meliorem securitatis spem conciperent. Seipsum enim iturum legatum ad regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasurumq; ei quod irascatur immerito. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse vero egressus ex templo legatum regium excepit hospitio, & donatum pretiosis muneribus, lauteq; per aliquot dies acceptum, præmisit ad regem, dicēs se quoq; mox secuturum. Iam enim magis etiam quam ante accensus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptum ueniret, operamq; suam obtulerat: effecturum enim se, vt quicquid opus haberet, à rege impetraret facile. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cæterum reuersus in Ægyptum, denarrauit regi Oniæ ingratitudinem, multum interim prædicata Iosephi bonitate: quem breui venturum aiebat, & patrocinaturum populo, cuius curam propter Pontificis segnitiem susceperit. Tantis deniq; iuuenem assidue ornabat laudibus, vt & Rex & Regina Cleopatra erga absentem adhuc affecti essent optime. At Iosephus militis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuo sumerent, satis iam instructus ad profectionem iumentis, vestibus & poculis, impensis in hæc viginti drachmarum millibus, peruenit Alexandriam. Forte fortuna ita accidit, vt illo ipso tempore ad regem venirent omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad emenda vectigalia, quæ singulis annis rex vendebat oppidanorum potentioribus. hi videntes Iosephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cum apud Alexādriam audisset, Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiam: Sedente autem rege in curru vna cum Regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi vsus fuerat) conspicatus eum Athenio mox regi notum reddidit, dicens hunc illum esse iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & curru iussit conscendere. quo facto Oniā accusare cœpit. At Iosephus, Dāda est, inquit, senectuti venia. Scis enim quod senes & pueri eundem habēt animum. Nos autem iuuenes officio nostro non deerimus, vt nihil de nobis merito possis conqueri. ex hoc primo colloquio rex degustata iuuenis ciuilitate, adeo cœpit eum amare, vt iuberet eum diuersari in regia, & quotidie suę mensę adhiberet. quod cum primates Syrorum viderent apud Alexandriam, indigne ferebant. Cumque dies auctionis venisset qua addicenda erant vectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque patriæ: & cum octo millia talentorum colligerentur è vectigalibus Cœlesyriæ Phœniceesque & Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat illos licitatores, tanquā de composito tam paruum regi precium promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis regi damnatorum confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Rege vero libenter hæc audiente, & vt amplificatori redituum suorum addicturum se promittente,

An. mūdi 3770. Ante Christū na. 194.

Legatus regius honorifice exceptus, Iosephi liberalitatē apud suos prædicat. Iosephus Ptolemæo obuiam profectus, honorifice excipitur.

Vectigalia Cœlesyriæ Iosephō addicuntur.

rogante

An. mũdi 3770. Ante Christũ na. 194.

rogante tamen ecquos fideiussores haberet, festiue respondit daturum se homines probos & honestos, quibus non grauaretur credere. Quos vt proferret postulatus: Te, inquit, Rex dabo, tuamq; coniugem, vt alter alteri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens permisit eum absque fideiussione habere vectigalia: id quod valde molestum fuit his qui posthabiti fuerant, non sine pudore in patriam reuertentibus. Iosephus autem acceptis à Rege duobus militum millibus, quos ideo petierat, vt posset contumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regiis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cum venisset Ascalonem, tributumque à ciuibus exigeret, & non solum nihil accepe-
ret, sed conuitiis etiam appeteretur: comprehensos circiter viginti eorum primates affecit supplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis, Regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudẽtiam, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid vellet facere. Hoc audito Syri exemplo recenti cattigatæ in Ascalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cumque etiam Scythopolitæ per contumaciam detrectarent imperata more solito tributa dependere, horum quoque necatis primatibus, facultates damnatorum ad regem
misit: cõparatisq; multis pecuniis, & multa lucratus ex redẽptione vectigalium, his opibus ad constabiliendã præsentem potẽtiam vsus est, prudenter existimans optimum esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius reditibus. multa namque munera regi atque reginæ in manum mittebat, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorum hoc pacto sibi concilians. Vsus est autem ea prosperitate per annos 22. ex vna vxore procreatis septem filiis. Suscepto etiam vno ex fratris Solymij filia, nomine Hircano: quam hac occasione duxit coniugem. Cum aliquando venisset Alexandriam cum fratre, ducente secum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum rege, ingressam in conuiuium formosam salta triculam adamauit, solique fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem lege vetaretur, habere rem cum fœmina alienigena, subseruiret ei, vt clam ea potiri posset. Frater vero libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum adduxit, & in lectum eius collocauit: atque ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cum hoc sæpius fecisset, magis etiam in amorem accensus, conquestus apud fratrem, quod periculum esset ne non posset excutere amorem saltatriculæ, quam forte rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait non esse opus vt hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiam vxorem eam ducere: fassus quod maluerit filiæ fieri iniuriam, quam fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata tam fraterna beneuolentia, vxorem duxit eius filiam: ex eaq; genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cum annos natus tredecim, adolescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolem, fratrum in se concitauit odia, quod eos in omnibus videretur antecellere. Iosephus enim volens cognoscere quisnam ex his ad virtutem esset idoneus maxime, vnumquemque misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi vero propter segnitiem & laborum impatientiam indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret: sed prius subtractis clam lotis quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quo postquam peruentum est, cum non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensque interim expectando

Ascaloniti & Scythopolitæ ob tributum non solutum puniti.

Iosephi diuitiæ & liberi. Hyrcani ortus & indoles.

eorum

eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quam id ætatis homine. Mactatis enim decem iugis carnes quidem in operarios distribuit: sectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bobus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proscin iusserat, sementeque facta, domum redit. Pater autem reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quod excogitata auderet aggredi, vt solum germanum filium, magis etiam posthac amauit, indigne ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidam nuncias quod regi Ptolemæo natus sit filius: versiq; omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Ioseph ob ætatem iam grauantem domi manere coacto. perrentauit tamen filiorum animos, num quis ex his vellet eam profectionem suscipere: & recusantibus cæteris, quod se negarēt scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum regibus, suadentibusque vt Hyrcanum fratrē mitteret, libenter hoc audito statim eum aduocat: rogatque ecquid liberet, aut idoneum se putaret, qui ad regem salutatum accederet. qui cum prompte eam profectionem suscipieret, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiāt: admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cum aliquandiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerū regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emendum regi id quod inueniret pulcherrimum & pretiosissimum. Ille vero ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas, solebat eo mittere, & quoties præstitutum tempus veniret tributa regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: moxq; fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt vero exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quotnam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multo amplius: vt respondit mille sibi opus esse, iratus procurator, obiurgauit eum acriter, quod vellet ea per luxum perdere: monebatque vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quam decem præbiturum, & ea non in alium vsum quam vt mercaretur regi muneta. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore reginæ hoc renunciante, & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex regina hoc rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modo in conspectum non venerit, led procuratorem etiam patris sui vinxerit, iubebatque vt veniret, ac causam eius facti diceret Ille contra regi nunciari iubet, legem esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio, priusquam adito templo mactasset victimas: eaque ratione nec ipsum hactenus regem salutasse, expectantem dona quæ offerret regi de parente suo bene merito. Seruum autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, expectandum mox ipsi regi vt contemnatur à subditis. His auditis rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à rege præsidij, datis adolescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus saluraturus reges accessit: à quibus libenti animo exceptus, & mensæ commun-

An. mūdi 3780. Ante Christū na. 194.

Ioseph Hyrcanū filium ad Ptolomæū regē mittit.

Insidiæ Hyrcano clam struc tæ.

Apologia Hyrcani apud regē accusati.

An. mũdi 3780. Ante Christũ ãa. 184.

adhibitus, in parentis sui gratiam, moxque clam aditis negociatoribus emit ab eis centum pueros formosissimos & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio. tum vocatus ad conuiuium regium cum Principibus, infimo loco iussus est accumbere, propter ætatem posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum congestentibus, Tryphon quidam quo plurimum in conuiuiis rex delectabatur propter commata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quantum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige, quod & pater eius totam Syriam ita spoliat, quæ adeo modum hic ossa nudauit carnibus. Rege vero ad hoc dictum arridente, & rogante Hyrcanum, vnde illa ossium congeries. Nihil mirum, inquit, domine. canum enim est ossa vna cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comesis carnibus solent abiicere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi rex miratus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequenti vero die aditis regis amicis & aulicis potentioribus, ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent regi in festo natalitio. Illis referentibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quenque opibus: simulauit se dolere, quod non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltra talenta quinque numero, idque mox famuli renunciauere dominis. Illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset regem Iosephus propter exilitatem muneris, vbi dies statutus aduenit, alij quidem & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quam viginti. Hyrcanus autem emptos à se centum pueros totidemq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre, hos quidem regi, has vero Cleopatræ. Omnibus vero admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atq; ipsis etiam regibus, amicos quoque regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserant, vt quocunq; modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donum quodcunq; vellet petere. At ille nihil aliud petiit, quam vt se rex patri ac fratribus commendaret per literas. Itaq; honorificentissime tractatum, & donatum regie, scriptis quoque ad patrem & fratres & omnes suos duces atq; procuratores commendaticiis literis dimisit liberaliter. Fratres autem cum cognouissent tantum honoris ei habitum à regibus, & honoratiorem multo reuerti quam fuerit antea, decreuerunt obuiam proficisci & de medio illum tollere, ne patre quidem insscio, iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniam, non erat de salute eius solicitus. eam tamẽ iram metu regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter cõgressus & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoq; fratres inter cæteros: reliqui vero fuga euaserunt ad patrẽ Hierosolyma. Veniens autem ad vrbem cum exciperetur à nemine, territus secessit transiordanem fluuium, & illic vitam egit, tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obiit deinde Hyrcani pater Iosephus vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris vitæ occasionem præbuit, per duos & viginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & eodẽ fere tempore patruus quoq, eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar extat.

Hyrcani facetia.

Hyrcanus expiscatur quid alij sint donaturi, plus reliquis omnibus donat, ob quod alia honorifice afficitur munere.

Hyrcanus à fratribus in itinere circũuentus, strenue sese defendit, quosdã etiam e medio tollit.

Mors Iosephi.

Onias & post eum Simon filius Pontifex.

Hecdo & Ruffinus cap. 4.

CAP. V.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

An mūdi 3780. an. Chri. 184. *Lacedæmoniorū regis ad Iudæorū Pontificē epistola.*

RExLacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturam antiquam, in qua inuenimus cognationem interesse inter nostras origines, & nostrum quoque genus nō esse alienum a posteris Abrahæ. Æquum igitur est vt cum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunque libuerit. Idem nos quoque faciemus & res vestras tanquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum communes habituri. Demoteles est, qui has vobis reddit literas, in pagina quadrangula scriptas, & obsignatas aquilæ sigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epistola quidem hæc continebat. Iosepho autem mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. pleriq; enim fauebant senioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyrcanus autem Hierosolyma quidem noluit repetere, sed vltra Iordanem habitans, assiduū bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abstrahens. Ædificauit etiam castrum munitissimum, e marmore candido exstructis vsque tectum eius parietibus, habentibus insculptas diuersorum animaliū effigies enormi magnitudine: idq; ædificium fossa profunda & aquis plena circumdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, speluncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine. aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiuiis, dictasq; alias & cubicula: salientium etiam aquarum eo tantam induxit copiam, vt loco voluptatem simul & ornamentum adderent. Speluncarum vero ora non amplius aperuit quam vt vnum caperent: idq, de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando forte oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ multitudinis, eaq; hortis spaciosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum vocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem sitæ, non procul regione Esiebonitide: præfuitque illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria, post cuius obitum Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus: superstitibus duobus filiis impuberibus: quorum grandiori Philometor cognomen inditum, minori vero Physcon. Hyrcanus autem videns præpotentem Antiochum, & vetitus ne in potestatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabes ausus fuerat, ipse sibi manus intulit: possessionem vero eius vniuersam occupauit Antiochus.

Hyrcanus assiduum cum Arabibus bellū gerit.

Hyrcanus munitum castrum ædificat.

Antiochꝰ Epiphanes Rex Syria.

An. mūdi 3790. an. Chri. na. 174. *Ptolemæi Epiphanis filij.*

Hyrcanus sibiipsi manus infert. Hedio & Ruff. c. 6. 1. Macc. 1.

CAP. VI.

Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.

IS defuncto per idem tempus Onia Pontifice, fratri eius Iesu id sacerdotium contulit, quod filius superstes etiam tum esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic Iesus priuatus est eo sacerdotio per regis indignationem: moxq; in Oniam fratrum minimum Pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnis Pontificatus peruenit, vt indicauimus. Cæterum Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata autem per fratrem contra nouum Pontificē Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Thobiæ filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars

Iesus ab Antiocho Epiphane in seditiē eiectus.

Onias Menelaus dictus, Iesu in sacerdotio succedit.

factio

An mũdi 3790. an. Chri. na. 174. *Iason & Menelaus seditionẽ concitãt.*

factionem Iasonis sequebatur. quorum vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patriis institutis ac legibus religionem regis & Græcanicos ritus assumere: rogaueruntq; eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstruere. quo impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoque non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnibus patriis ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domi vlus fortuna prospera, expeditionem Ægyptiam tentare statuit, captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi locisque circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt iam occupata relinqueret, sicut & alias diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc rege, quomodo Iudæam ac templum occupauerit, quod in prioribus commentariis breuiter tandem perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

Apostata a religione Iudaica.

Antioch⁹ Ægypto cedere cogitur.

Historia de Antiocho Epiphane.

CAP. VII.

Quemadmodum Antiochus, ducto Hierosolyma exercitu, occupatoque eius vrbe dominio, templum etiam spoliauerit.

Antioch⁹ vrbe Hierosolyma occupata, templum spoliat.

An. mũdi 3796. Ante Christũ na. 168. An. mũdi 3798. ante Christũ na. 166. *Antioch⁹ abrogato Dei cultu summa cũ tyrannide falsum illi obtrudit, arci in hoc præsidio impositæ.*

REuersus ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ad Hierosolymitarum vrbem mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, sine vllo negocio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines, quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptisq; pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mensis, qui chasleus nostris dicitur, Macedonibus appellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitũ, qui quasi pacate venienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, vsæ sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mensaq; propositionis quam vocant ac ne aulæis quidem relictis quæ è cocco ac byssо constabant, euacuatis etiam thesauris reconditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum. nam & quotidiana sacra iuxta legis præscriptum vetuit eos facere: direptaque tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vna cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decem millium numerum. Incendit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcerrimum, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit. erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicũ præsidium imposuit. admixti tamen erant ex impiis Iudæis sceleratissimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In templo quoque ara posita porcos mactauit, sacrificium à Iudæorum religione alienissimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipsius venerari numina: & oppidatim exstructis templis atq; altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus est etiã grauem pœnam, si quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigerent, atque etiam vi ad ea ser-

uanda

uanda detrectandas cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars, vel sponte vel metu supplicij parebat edictis regiis. qui vero probatiores erant & generosę indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quam pœnæ intentatę tibi per aduersarios. quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudelissimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora, viui adhuc & spirantes suffigebantur cruc bus. Vxores autem eorum & circumcisos liberos strangulabant, iuxta mandatum regium, & suspendebant a crucifixorum parentum cernicibus. abolebatur et iam vbicunque repertum esset sacrum volumen aliquod, & ipsi apud quos inuentum esset mali male peribant Samaritæ autem videntes in tali calamitate constitutos Iudæos, non amplius profitebantur se cognatos eorum, neque Garizitanum templum esse Dei maximi, nihil absonum facientes a suo ingenio, de quo ante diximus: sed dicentes se Medorum & Persarum colonos, vt re vera sunt, miserunt legationem ad Antiochum cum epistola scripta in hunc modum: Regi Antiocho Deo illustri suggestio a Sidoniis in Sicimis habitantibus. Maiores nostri compulsi crebris suæ regionis pestilentiis, & inducti veteri quadam superstitione, morem fecerunt obseruandi eam festiuitatem quæ apud Iudæos vocatur Sabbathū: & extructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solennes victimas. Nunc autem ex quo tibi visum est in Iudæos, vt eorum malitia dignum est, animaduertere, qui exsequuntur mandata regia, existimantes nos hæc propter eorum cognationem facere, volunt nos in communem cum illis caulam inuoluere, cum simus aborigine Sidonij, quemadmodum extat relatum in nostris annalibus. Rogamus igitur te seruatorem ac beneficum, vt mandes Apollonio nostro præsidi, & Nicanori procuratori regio, ne quid posthac nobis moletti sint quasi hærentibus in eorum cum Iudæis crimine, à quibus tam diuersi sumus moribus, quam origine: vtq; templum quod hactenus nullius Dei titulum habuit, posthac vocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à molestiis liberi: & securius intendentes priuatis negocijs, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem rex & ipsam & talem epistolam remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum consilio satis approbauerunt, qui in hoc missi sunt, quod alieni sint à Iudæorum criminibus, & placet illis iuxta Græcorum instituta viuere, absoluimus eos quantum ad hanc causam & eorum templum attinet, quod posthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimo sexto, mensis Hocatombæonis vndecima.

An. mũdi 3798. Ante Christũ na. 206 *Hedio & Ruffinus cap. 7.* *Biblia Satan abolere conatur.* *Ingeniũ Samaritarum ob quod meritò Iudæis exosi.* An. mũdi 3799. Ante Christũ na. 165.

CAP. VIII.

Antiocho vetante Iudæos vti patriis legibus, solus Assamonæi filius Mathias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

EOdem tempore habitabat in Modim vico Iudææ quidam Matthias nomine filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, Sacerdos ex vice Ioatibi, Hierosolymita genere: erantque ei filij quinque Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias sæpenumero questus est apud filios de tam afflicto rerum statu, direptione vrbis, deprædatione templi, cæterisque calamitatibus: aiebatq; præstare mori eos pro patriis legibus quam sic inglorie

Matthias & eius filiorum pietas, & zelus.

An. mũdi 3799. Ante Christũ na. 165.

viuere. Cumque venissent in eum vicum in hoc à rege constituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & postularent, vt Matthias cæteris autoritate potior ad exemplum aliorum primus profana sacra faceret, ostentantes à rege præmia: negauit se hoc facturum, etiamsi omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipsius persuaderi, vt patriam religionem deserant. Vt vero silente eo Iudæus quidam in medium progressus cœpit immolare iuxta mandatum regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum suis filiis armatis gladiis: nec solum eum trucidauit, sed etiam Apellem regium ducem cum suis militibus, qui volebant plebem eam cogere: diruta que ara exclamauit: Si cui est cordi religionis incolumitas, me sequatur. Et cum dicto comitantibus filiis in desertum se contulit, relictis in vico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipsi cum familiis idem in desertum profugerunt, ibiq; victitabãt in specubus. Quo audito duces regij, præsidio Hierosolymitanæ arcis assumpto, Iudæos in desertum persecuti sunt. quos assecuti, primum verbis persuadere conati sunt, vt ab incepto desisterent, & admittentes rectius consilium, non imponerent sibi necessitatem sæuiendi hostiliter: & cum nihil proficerent apud obstinatos, aggressi sunt eos die Sabbati, & ita vt erãt in speluncis excusserunt, nõ repugnantes, ac ne aditus quidem speluncarum obturãtes. Etenim propter religionem diei repugnare nolebant, ac ne in aduersitatibus quidem violare honorem Sabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaq; perierunt cum vxoribus & liberis suffocati in speluncis circiter mille: multi etiam elapsi adiunxerunt se Matthiæ, eumq; principem sibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam Sabbatis, aut si ita pergant ipsos sibi futuros exitio, hostibus eam occasionem obseruantibus, & non nisi Sabbato illos aggredientibus, atque ita fore, vt vel sine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus persuasit eis: & in hodiernum vsq; mos hic permanet, vt si ita necessitas postulet, pugnent etiam Sabbatis. Collecta igitur circa se non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapsos in impietatem quotquot adipisci potuit trucidauit. confluebant enim ad eum quos ante metus per circumuicinas gentes sparserat, pueros etiam iussit circuncidere, qui hactenus vetiti fuerant, expulsis qui ad hoc, vt vetarent, constituti erant ab Antiocho. Exacto autem anno post principatum morbo correptus conuocatis ad se liberis. Equidem, inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interim commendo vobis meum propositum, & rogo, ne per ignauiam cessetis id exsequi: sed potius memores paternæ voluntatis seruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapsam restituite: neq; illis accedite, qui aut sponte aut vi eam prodiderunt hostibus. Præstate vos mihi germanos filios, contemptaque omni vi ac necessitate, parati sitis pro legum tutela vel mortem oppetere, si ita res postulet, cogitantes quod Deus vos tales non despiciet, sed delectatus vestra virtute in pristinam patriis moribus viuendi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclare gestorum memoria vice immortalitatis esse poterit, cuius amatores vos aspirare volo ad gloriam, adeo vt non grauemini vel immori egregiis facinoribus. Prima autem cura sit cõcordiæ, & quibus quisq; præcellit artibus, his vtatur reliquis concedentibus: Simonemq; fratrem eximia prudentia virum parentis loco habete obtemperantes eius consilijs: Maccabæum autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim vlciscetur suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot vsquam sunt iusti ac pij, & hoc pacto vires vestras augebitis.

Apostata a Matthia trãsfigitur.

Matthias cum filiis aliisque nonnullis in desertũ se cõfert.

Iudæi sab bato opprimuntur, qua clade Matthias fit cautior.

Matthias Idolorum cultũ extirpat.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

Matthias filios ad pietatem, fortitudinem, & cõcordiã adhortatur

CAP.

CAP. IX.

Mathia defuncto Iudas filius succedit.

An. mūdi 3799. Ante Christū na. 146. 1. Macc. 1 Matthia mors.

HÆc locutus filiis, precatusq; Deum adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morem restituere, non multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitum ei publici luctus honorem, Iudas filius cognomine Maccabæus administrationi rerum præficitur, anno 146. qui adiutus impigrè à fratribus, ejecto hoste, & impiis tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

Iudas Maccabæus administrationi rerū præficitur.

CAP. X.

Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio victus occiditur.

Hodie & Ruff. c. 9. Iudas Maccabæus Apollonii prælio vincit.

HIs auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim cōtra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cum aliis multis interficit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio plurimis etiam hostium vulneratis & castris eorum direptis, ditatus præda rediit. Seron autem Celesyriæ præfectus cognito quod Iudas multis vndiq; ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligendum cum hoste idoneas, decreuit cōtra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiā Iudæorum perfugis, & impiis, progressus vsque Bethora vicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmās non in numero militis sitam victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiæ. His dictis persuasit, vt non detrectarent prælium, & collatis cum Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Prostrato enim duce omnes in fuga spem salutis posuerunt: quos persecutus vsq; ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Seron Celesyria Præfectus in Iudā mouens ab eo fugatur.

CAP. XI.

Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & cladet.

Antioch⁹ in Iudā irrūpere parat.

AVditis his rex Antiochus vehementer iratus omnes vndique copias contraxit, conducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo vere in Iudæam irrumpere. Cumq; numerato stipendio videret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gentium, & ipse vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside regionis eius tributa exigere. Commissa igitur rerum administratione Lysiæ amico probatæ fidei, & prouinciis Asiæ quæ Ægyptum inter & Euphratē sitæ sunt, cura eius creditis, relicta ei copiarum quoq; & elephantorum parte, iussit vt Antiochum filium diligenter educaret vsque in suum reditum: eidemq; mandauit, vt subacta Iudæa & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentem extingueret. His mandatis profectus est in Persidem 147. anno, & traiecto Euphrate ascēdit ad superiores Satrapias. Lysias aut delectis ad hoc negociū eximiis ducibus ex amicis regiis, Ptolemæo Dorimenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisq; eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in Iudæam misit eum exercitum, qui vsq; Emauntem vrbē progressi, in campestribus eius castra metati sunt:

Antioch⁹ Lysia rerum administrationē, prouinciarū filiū committens in Persidē proficiscitur.

An. mũdi 3500. Ante Christũ na. 164. *Hedio & Ruffinus cap. 10. Ptolemæ⁹ Dorymenis filius, Gorgias & Nicanor in Iudæam mouent.*

vbi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex aliis vicinis regionibus, nec non magnus perfugarũ Iudæorum numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi compedibus paratis in hoc vt vincirẽt captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt forti essent animo, & in Deo collocarent omnem fiduciã, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare veniam, vt Deus ad miserationem flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, quiue agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenue. Nullum socij tempus nobis dabitur ad virtutẽ & periculorum contemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilẽ hoc magis nos optare decet, quod abiq; hac ne religionem quidẽ tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges recte institutam: an per summam ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstitertis: & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quam fortes mors certa maneat, gloria vero sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ, eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certe ad gloriam. His Iudas suos hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice comperit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque milibus, vt ductu perfugarum noctu se inopinum inuaderet: decreuitque & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maxime quod adfutura esset bona pars illorum exercitus. itaque confectum iumpta cœna, relictisque in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratus eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, duceus tria virorum millia nõ satis instructa armis propter inopiam: vidensque hostem armatum egregie, & castra ex arte disposita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit, corporibus in pugnam ruere: quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eamq; suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improuiso deinde adortus, nihil minus expectãtes ita terruit, vt exsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsque Gadara, & vsque campos Idumææ & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc superesse dictitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc tamẽ eo loquẽte, ostenderunt se Gorgiæ quodam loco edito: vnde prospicientes suorum cladem & castra capta ac fumantia, animaduerterentq; Iudam se expectantem, instructa acie, non auti manus conierere, trepide se retro in tutum receperunt. Iudas vero sine certamine victor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatusque cum suis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoque & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ, quæ haud exiguum momentũ ad futuram libertatem eis attulit. Lysias autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouũ exercitum parauit: contractisq; lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinq; millibus equitum, Iudæam ingressus montana eius ascendit, & ad Bethsura vicum castra posuit. Huic Iudas occurrit cũ de-

1. Macch. 4.

Iudæ ad milites oratio.

Iudas Lysiæ exercitũ vincit.

Iudæ ingẽti præda potitur.

Lysias iterum in Iudæam mouet, & 5. millia militũ amittit.

cem

cem millibus: & cum videret hostem longe præstare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primam aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinq; millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, vt Lysias animaduertens eis cerro statutum, aut mori, aut in libertatem se asserere, veritus magis desperationem eorum quam vires, copias Antiochiam reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat se, vt ad primam opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis, vt quandoquidem tam multas victorias Deus concesserat, ascenderent Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes victimas: ibi cum inueniſſet templum desertum, & portas eius incensas, & in atriis virgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis cœpit ob tantam deformitatem. destinata deinde copiarum parte ad arcis oppugnationem ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accurate factum est, intulit in illud vasa noua, candelabrum, mensam & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia addidit & vela foribus oppandi solita, ac postremo fores quoque apposuit. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanatum fuerat, nouum ex collaticiis saxis impolitis construxit. Vigesima autem & quinta mensis chaslei, quem appellæum Macedones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocausta immolauerunt: idque accidit eadem die qua ante triennium sacra eorum profanata fuerant. integro enim triennio desertum fuit templum post factam ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annum 145. & diem Appellæi, mensis 25. in Olympiadem 153. renouatum est autem eadem die 147. anno, Olympiade 154. prædixerat autem eam desolationem Prophera Daniel ante annos 408. differe dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit autem Iudas recepti templi festiuitatem per dies octo sacrificans, in quibus nullum honestæ voluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitum, in Dei vero laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta vero lætitia obreductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maxime quod ea felicitas ex inspe rato obtigerat, vt lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festum reparati cum ceremoniis templi per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: vocamusque hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quod ex inspe rato nobis illuxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exstructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem imposuit: muniuitque Bethsuram oppidum, vt eo tanquam arce vti posset contra conatus hostium. Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes molestè ferentes Iudæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos oppresserunt; cum quibus Iudas assidue bellum gerens conabatur eorum incursiones compescere: quo tempore etiam Acrabatinam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & depræ datus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta cæsis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manum Timotheus ducebat, & his quoque deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductisque in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes sensere eius abitum, contractis copiis in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt, at illi fugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quod oppu-

An. mūdi 3801. Ante Christū na. 163.

Hierosolymitanum templum lustratur.

Templi integro triennio desertum.

Dan. 12.

Festiuita templi recepti instituta.

Hedio. & Ruff. 1. Macc 5

Iudas assidue cum finitimis gentibus bellum gerit.

Hedio & Ruff. c. 32

An. mũdi 3801. Ante Christũ na. 163.

gnandi essent à Timotheo, rogantes vt se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncij, querentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone & aliis finitimis populis.

CAP. XII.

Quemodo diuisis copiis, Symon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudæ Ammanitas superarit.

Simon hostibus in Galilæa victis Iudæos captiuos liberat.

IVdas igitur prospiciens vtrorumq; necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditicam proficiscitur: quod superarat virium Iudææ præsidio reliquit sub Ioseph Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quibus mandauit, vt abstinerent à pugna, tantisper dum ipse ad eos reuerteretur. Simon igitur postquam in Galilæam venit, congressus cum hoste coegit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis, receptos captiuos cum tota supellectile in Iudæam transtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacifice: quorum indicio compererunt, quod multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo, obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitique vt propere illis succurrerẽt, per desertũ illuc festinauerunt. In eo itinere Barasam oppidum oppugnare adorti, vi cœperunt: cæsisq; ad vnum puberibus, tecta igni subiecto concremauerunt. Cumq; interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellum in quo Iudæos obsideri acceperat, quo cum mane peruenisset, offendit hostem iam scalas & machinas admouere mœnibus: iussoque tubicine canere, & cohortatus suos, vt bonam ac fidelem operam præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariam copiis oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei vero milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. Inde ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eaque expugnata mares neci tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem impetu & Chaspoma & Bosora cum aliis Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto post Timotheus contractis numerosis copiis, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rafam. Ibi horratus est suos milites, vt strenue pugnarent arcerentque Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim situm victoriam, Iudæis futuris superioribus si transire potuerint. Iudas autem audito, quod Timotheus paratus esset ad prælium, propere contra eum duxit exercitum: traiectoq; torrente adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugam compulit, armis etiam passim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum salutem consecuti sunt, quidam vero in fanum quod Carnain dicunt refugientes, tutos se ibi fore sperauerunt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostium alios flammis, alios ferro perdidit. His rebus feliciter gestis, & contractis è tota regione Galaditica Iudæis, vna cum vxoribus & liberis ac facultatibus in Iudæam eos traducebat. Ineo itinere cum venisset ad Ephronem oppidum, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans, vt patefacerẽt sibi transitum. nam obstructis portis viam interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remoratus vi cœpit oppidum: occisisque omnibus

Iudas & Ionathas Iudæi in oppidis Galaditicis suppetias ferunt.

Barasa oppugnata & concremata.

Iudæ obsessis Iudæis in auxilium venit.

Timothei milites victi.

Malle expugnata.

Chaspoma & Bosora.

Timotheus iterum copias contrahit, & a Iuda vincitur.

Iudæi ex regione Galaditica in Iudæam traducti.

Ephrõ oppidũ expugnatum.

mari-

maribus per incensi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occisorum numerus, vt in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, qua sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde in Iudæam reditum est hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiuasq; hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. Interea Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenses, Iuda vero & Ionatha fratre in Galaditicam, præsidio Iudææ relicti fuerant: volentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriam, ad Iamniam venerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præfide, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere, quam in Iudææ finibus. hæc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat, ne se absente manus cum hoste consererent: nam hoc quoque Iudæ prouidentiam commendat, quod intellexit non impune fore, si à mandatis discesserint. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndique: expugnataque Chebrone munitiones eius diruerunt & turres cremauerunt suppositis ignibus: peruastatisque agris hostium, euerterunt etiam Mariſſam oppidum. inde Azorum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

An. mūdi 3801. Ante Christū na. 163. *Mira Maccabæi victoria, vbi post multos conflictus, ne vnus quidē e Iudæis desideratus est. Iosephus & Azarias a Gorgia victi, ad 2000 militum amittūt. Chebrō & Mariſſa expugnata. Hedio & Ruff. c. 13 1 Macc. 6*

CAP. XIII.

Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus.

EOdem tempore Antiochus rex superioris sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside vrbem prædiuitem Elymaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donariis: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His vero qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est, non contenti enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quam cladem cum ægre ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliquerat, ducibus, deque Iudæorum indies crescente potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar solicitudini morbum sibi contraxit: quo magis ac magis inualescente intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat: eisque & vim morbi & causam indicat: nimirum quod pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atq; ob spoliatum sacrilegio templum, & contemptum cœlestis numinis, atque his dictis exhalauit animam. Quamobrem demiror Polybium Megapolitanum, qui, vir alioqui probus, ait hunc Antiochum periisse, quod conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. voluisse enim tantum, ac non etiam perfecisse sacrilegium, non videtur res digna supplicio, quod si hæc causa Polybio digna videtur, cui Antiochus deberet capite pœnas persoluere, multo verisimilius est ob exhaustum sacrilegiis Hierosolymitanum templum acceleratum esse eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet contendere.

An. mūdi 3802. Ante Christū na. 162. *Antiochꝰ Epiphanes morbum contrahit. Polyb. Megalop. de causa mortis Antiochi.*

An. mũdi 3802. Ante Christũ an. 162.

CAP. XIIII.

Antiochus Eupator profligato Iudaorum exercitu Iudam in templo obsidet.

Cæterum Antiochus priusquam extremum suum diem obiret, accitum ad se vnum ex purpuratis suis amicis Philippũ gubernatorem regni constituit: traditoque ei diademate regiaque stola & annulo, iussit hæc Antiocho filio suo periata reddere, multum obtestans vt educationis curam haberet, & regnum ei seruaret vsq; dum per ætatem ripte administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno cẽtesimo quadragesimo nono. Lysias autem posteaquam populo indicauit regis obitum, filium eius Antiochum sub sua tutela tum positum regem constituit, impositio illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæorũ perfugis multa Iudæis inferebant incõmoda. Excurrentes enim in eos qui sacrorum causa templum adibant, conficiebant eos non magno negocio, quod arx ipsi templo esset supra verticem. Quamobrem Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autem is agebatur cẽtesimus quinquagesimus, ex qua primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exstructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi tamen perfugarum noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impiis venerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremum periculum a suis tribulibus redactos deliceret: maxime cum patris ipsius autoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dum malunt patrios ritus quam regia mandata contemnere. Nunc vero periculum esse ne Iudas arcem cum præsidio vi capiat, nisi ipse mature suam opẽ afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitisq; amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suam ditionẽ delectus habere: ita vt breui confectus sit exercitus peditum circiter centum milium, equitum vero viginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copiis egressus est Antiochia, commissa Lysiæ administratione vniuersi exercitus: & progressus vsq; Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, bene munitum & expugnatu non facile. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas per excursiones igne concremantibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas autem cognito regis aduentu, omissa oppugnatione regi cum copiis obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, dissitas ab hoste septuaginta stadiis. At rex relictis Bethsuris, exercitum duxit ad eas fauces vbi Iudas castra metauerat: & quãprimum dies illuxit, aciem ceu pugnaturus instruxit ire compositã. Cumque non posset elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum angustias, iussit vt vnus post alium incederet, attributis, qui sisterent singulos, mille peditibus & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erãt cassa propugnacula instructa sagittariis reliquum autem exercitum ab vtroq; latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus, atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore aũt reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium circiter DC. ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Cæterum Eleazarus eius frater, quem Auranem vocabant, conspicatus excellentẽ elephantum ornatum phaleris regiis, & ratus in eo regem inuehi, vasto animo in eum fecit impetũ. & occisis multis priusquam ad

Antioch' Philippũ regni gubernatorẽ cõstituit.

Hedio & Ruff. c. 14.

Lysias Antiochi filio regẽ constituto Eupatorẽ eum nominat.

Macedones Iudæos infestant.

Iudas Macchabæus arcẽ oppugnat

Perfuga Iudas in arce ab Antiocho auxilium petunt.

Antioch' Eupator armatus venit in Iudæam.

Bethsura obsessa.

Iudas cũ copiis regi obuiã profiscitur.

Eleazarus Iudæ frater, elephantem occidit.

eum

eum penetraret, cæteris vero metu cedentibus, succedens sub eius ventrem confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamen inultus interiit generose inter aceruos hostilium cadauerum. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens arcem iterum oppugnatione aggredi. Antiochus vero parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsuritæ territi apparatu regio, maxime cum commeatus eos deficeret, deditionē fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat. quod quidem ab Rege non nisi saluterenus seruatum est: alioqui nudis iectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit. Sed apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illi contrariis machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quod fructus veteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quod eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tum vel arare terram vel serere. quo factū est vt multi se clam subducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Cæterum Rex & Lysias imperator cognito, quod Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consilium, tam militem quam duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit Rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam non esse modici temporis, quod locus esset munitissimus, & commeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negocia quæ opus esset Regem componere. Itaq; præstare fœdus & amicitiam cum hac gente facere, & sinere eos vti patriis legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerant, atque ita redituros esse in suam quemq; patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

An. mūdi 3803. Ante Christū natum 161.

Iudas Hierosolyma se recipit, eumq; sequitur Antiochus.

Bethsurita deditionem faciunt.

Templū Hierosol. obsessum.

Antioch⁹ cognito quod Philippus vsurpato sibi regno aduentaret e Perside, obsidione soluta illi occurrit.

CAP. XV.

Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

Antioch⁹ cum Iuda fœdus facit.

TVm Rex misso caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatemque viuendi legibus. Illi vero libenter hæc audientes, accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt è templo. At Antiochus cum ingressus vidisset locum egregie munitum, violato sacramento iussit suum exercitum, vt solo æquaret murum quo templū septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam Pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim Regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patriis deficere cogeret. Rex igitur Menelaum missum in Beroeam Syriæ necauit, post exactum in Pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui vt sibi Principatum adstrueret, totam gentem à religione deficere compulit. ei successit in Pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterum Antiochus cum offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello victum & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius autem Pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quod Rex interfecto ipsius patruo sacerdotium Alcimo dedisset nihil pertinenti ad cognationem

Antioch⁹ murū quo templum septū erat solo æquat.

Oniæ Pōtifex, qui & Menelaus, a rege abducitur.

Alcimus siue Iacimus Pontifex.

An. mũdi 3804. Ante Christũ ann. 160.

Pontificum, Lysia suadente vt transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti Regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo alias dicemus tempestiuius.

Philippi mors. Onias Pontificis filius in Ægypto templum Hierosolymitano simile extruit. Hedio & Ruffinus cap. 15. 1. Mac. 7. Demetrii acta.

CAP. XVI.

Bachides Demetrii dux cum exercitu contra Iudaos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur.

EOdem tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptoq; diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenariis regnum inuadit: cuiq; certatim ad eum populi deficerent excipiẽtes eum obuiis manibus, etiam Antiochum Regem & Lysiam comprehensos viuos ad eum perduxerunt: qui mox iussu Demetrii necati sunt, post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in aliis commentariis diximus. Ad nouum Regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accusabantque totam gentem, præcipue Iudam cum fratribus, quod post interfectos omnes amicos & fautores Regis, se quoque eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabantq; vt ex amicis quempiam eo mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eo Bachidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum strenuum, cui tum Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & commendato illi Alcimo, traditoq; exercitu, iubet vt Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copiis, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres inuitãs eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eum circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quod videret adesse exercitũ, quem putabat adductum belli potius quam pacis gratia. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter communem patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab vtroque iureiurando, nihil mali se passuros, nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero, cæteros cautiores iam factos deterruit, quo minus ad eum accederent. itaq; amoto exercitu à Hierosolymis postquam peruenit ad vicum Bethzetho, comprehendit multos perfugas & quosdã è populo, & occisis omnib. iussit eius religionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidiũ relicta sub eo parte exercitus, Antiochiam ad Regem Demetrium reuersus est. Alcimus autem volens principatum sibi constabilire, & intelligens ad hanc rem opus esse popularium beneuolentia, comitet ac blande appellabat omnes, & loquendo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiunxit ad priorem quam ante habuerat. horum pleriq; erant impii & profugi, quorum opera & ministeriis vtendo regionem obibat, occidẽs eos qui erant Iudæ partium, quotquot in suam potestatem redigere poterat. at Iudas animaduertens tantopere creuisse ipsius potentiã, & multos probos ac pios homines extinctos eius violentia, ipse quoq; obibat regionem, interficiens quotquot in manus eius venirent e studiosis Alcimi. Qui videns se viribus imparem, quo posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrii. Profectus igitur Antiochiam, solicitabat contra Iudam illius animum, accusans quod plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi mature misso illuc exercitu, vir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

Bachides multos sibi credentes interficit. Bachides magnam tyrannidem in Bethzacho exercet. Alcimus eos qui sunt Iudæ partium occidit. Iudas Alcimi potẽtia resistit. Alcimus Iudam apud Demetrium accusat.

CAP. XVII.

Nicanor post Bachidem dux contra Iudam missus, una cum vniuerso exercitu interaccione periit.

An. mũdi 3804. Ante Christũ na. 160. *Hedio & Ruffinus cap. 16. 1 Mach. 7*

DEmetrius vero ne suis quidem rebus tutum existimans si ita Iudæ vires augeri sineret, Nicanorum mittit, amicorum carissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributoq; quantum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hierosolyma, & primum dissimulans hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudam intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam. paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid forte periculi metuat. In hoc enim tantum se venisse cum amicorum comitatu, vt mentem sui Regis ei notam faceret, quam propensus sit in fauorem Iudaici generis. hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data vicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cumq; post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderent. Ille mature intellectis insidiis propere ad suos refugit: & detecto iam dolo ad apertam vim vterq; se vertit. Cõmisso deinde prœlio prope vicum Capharsalamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem compulsus est. Reuertenti inde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostẽtantes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrii. at Nicanor ne à conuiciis quidem in Deum temperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se reuersurum, & in templum ipsum sæuiturum, ita vt ad solum vsq; id diruat. atque cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denunciatione mœsti, cum lacrymis Deo supplicauerunt, vt sacratam sibi ædem vna cum suis tutoribus tutaretur ab hostium iniuria. Nicanor vero egressus Hierosolyma castris locum optauit apud vicum Bethoron, vbi se cum eo coniunxit alia manus recens tum e Syria veniens. Iudas quoque castra posuit ad alium vicum nomine Adasa, triginta modo stadiis distantem ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. hos cohortatus ne terreantur hostium multitudine, neve cogitent cum quam paucis decernerent, sed quales ipsi & pro qualibus præmiis contenderent, iussit forti animo hostem aggredi & pugnam capessere. itaq; edito acri certamine, multi ceciderunt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio: quo iacente, ne cætera quidem acies subsistit amplius, sed amisso duce verterunt terga, arma iactantes, quo expeditius fugerent. Iudas vero impigre cum suis persequens sæuiebat cædibus: & tuba significabat vicinis oppidis & vicis victoriam: moxque vndiq; armati profilientes profligatis incondite ruentibus occurrebant infestis gladiis, ita vt ne vnus quidem incolumis euaserit ex nouem millibus: tot enim in vniuersum fuerant. Ea victoria contigit decima tertia die mensis Adar, vt nostri nominant, qui Macedonibus dystrus dicitur: eaque die festiuitatem nostri per singulos annos renouant ob rei prospere gestę memoriam. Post eam victoriam aliquanti sper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta est discrimina. Alcimo autem Pontifici volenti demoliri veterem adyti parietem, sanctorum vatum ædificium, morbus diuinitus inflictus est, per quem repente voce priuatus in terram procidit, & cruciatus non paucis diebus misere periit, post exactum in Sacerdotio quadriennium: quo defuncto Pontificatum populus communibus suffragiis Iudæ tradidit. Qui quo-

Nicanor post Bachidem dux contra Iudam missus.

Nicanor hostem dissimulans, dolo Iudã intercipere conatur.

Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent se templum euersurũ minatur.

Nicanor & copiæ Iudæ in fugam vertit.

Adar, Martius.

Alcimus Pontifex mortuus.

niam

An. mũ. 3804 ante Christ. 160.

niam multa audierat de Romana potentia, quod deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginẽsibus Græciam quoque subegerint, & Reges Persæum, Philippum, magnumque Antiochum perdomuerint, decreuit conciliare sibi eorum amicitiam. Missis igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, rogauit, vt in societatem reciperetur & amicitiam, & vt Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem Senatus admisit. & auditis eorum postulatis amicitiam annuit, moxque Senatusconsultum de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatum est in capitolium; cuius exemplar in Iudæam missum est. erat autem Senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanę ditionis cum Iudæis bellum gerere liceat, neque præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniã vtque si quis Iudæos inuadat, Romani succurrant pro viribus; & vicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi contra eum sint auxilio. Quod si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de communi populi Romani sententia: idque ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub Pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis & amicitiæ.

1. Mac 8. *Iudas fœdus facit cum Romanis.* *Senatusconsultũ Romanorum, de societate & amicitia Iudæorũ.*

10

20

CAP. XVIII.

Bachidu denuo missi contra Iudæam victoria.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. 1. Mac. 9. *Bacchidẽ Demetrius cũ copiis in Iudæã mittit.*

DEmetrius autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bachidem in Iudæam misit cum aliis copiis: qui ex Antiochia profectus in Iudæam, ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma. & cognito quod Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti, equitum vero duo millia, cum Iudas non plus haberet quam mille milites. ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octingenti tantum reliqui fuerint, Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia non erat vnde delectum in supplementum faceret maxime in tali temporis angustia, decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generose subirent pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus, vt tunc se in tutum reciperet, cum sit tanto inferior & numero & viribus, ac mox maioribus copiis hostem inuaderet: Absit, inquit, vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat. nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregie gestas, tantamque virtute partam gloriam ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit, vt intrepide exspectarent conflictum hostium.

30

40

CAP. XIX.

Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

Bacchides aciem instruit, & cum Iuda signa confert.

INterea Bacchides productis extra castra copiis instruebat aciem, equitum alas hinc & inde in vtroque cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquam venit in conspectum hostium, iussit signa canere, & militem cum clamore eos inuadere, idem & Iudas fecit, collatisque signis certatum est vtrinque acriter: donec vergente iam sole Iudas animaduertens Bachidem cum

50

robore militum pugnam in dextro cornu ciere, cum audacissima manu iuuenum in eum irruit. Perruptaque phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersarijs persecutus est eos vsque montem qui Aza dicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, a tergo adorti Iudam circumueniunt. qui videns nullum superesse effugium vrgentibus circumquaque hostibus, in vestigio cum suis constitit: & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quam vulneribus confectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites, orbati tanto imperatore, tum demum in fugam effusi sunt. Simon autem & Ionathas fratres induciis factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim vicum magnifico funere intulerunt monumẽto patrio, & publico luctu per aliquámultos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ viri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorum Mathiæ patris, nullum vnquam pro libertate popularium defugit aut laborem aut periculum. quapropter merito virtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata è Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato Pontificatu sacerdotio.

An. mũdi 3804. Ante Christũ na. 160. *Iudæ hostium Phalangẽ perrumpit, quosdam trucidat, ipse circũuẽtus vulneratur et interficitur. Iudas in Modim sepultus.*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimustertius.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Ionathæ defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.*

II. *Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.*

III. *Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.*

IIII. *Demetrius missa legatione ad Ionathan multis munerib. eum ad amicitiam suam pertrahit.*

V. *Alexander maioribus quam Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionathan in partes suas traducit.*

VI. *De templo Dei ab Onoa ædificato.*

VII. *Quod Alexander post mortem Demetrii Ionatham in summo honore habuit.*

VIII. *Demetrius Demetrii filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionathamrecepit.*

IX. *Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitia Ionatha.*

X. *Demetrio a Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.*

XI. *Quod Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & copiarum imperium detulit.*

XII. Simon Typhonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat fœdere.
XIII. Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius a terra profligatur.
XIIII. Quod Simon a genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.
XV. Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.
XVI. Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.
XVII. Hyrcani expeditio in Syriam.
XVIII. Quod Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.
XIX. Aristobulus primus sibi Diadema imponit.
XX. Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.
XXI. Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.
XXII. Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.
XXIII. Antiochi Dionysii in Iudæam expeditio.
XXIV. Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.

CAP. I.

Ionathas defuncto fratri suo Iuda in principatu succedit.

An. mũdi 3805. an. Christum nat. 159.

QVemadmodum libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorum denuo recepit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iudas post multa exhausta certamina postremo prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declarauimus. Post eius obitũ quotquot Iudæorum à pietate defciuerãt, resumptis animis infestabant reliquos populares: ita vt accedente etiam fame, quæ tum forte regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersariis ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicę. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus præferebant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidi eos tradiderunt. & is tortos primum cruciatosque ad libitum, postremo omnes ad vnum enecabat. In hac tanta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ sociis, veriti gentis interitum adiuerunt Ionathan eius fratrem: rogabantque vt germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnans prælaris conatibus sit immortuus: nec sineret totam gentem sine præsidio venire in extremum salutis periculum. Tum Ionathas paratum se vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & visus dignus qui Iudæ fratri suo succederet, communibus Iudæorum suffragiis administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides veritus ne Ionathas quoque multum negotiorum exhibeat Regi & Macedonibus, quemadmodum antea Iudas fecerat, decreuit eum dolo tollere: sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrem latuit. quamobrem mature moniti assumpta sociorum manu in desertum vrbi vicinum celeriter refugerunt: & cum venissent ad aquam quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Porro Bacchides sentiens eos timere, & in desertis illis laritare, duxit contra eos omnes suas copias, & positis vltra Iordanem castris confluentem illuc militem recipiebat. Ionathas autem cognito illius aduentu, misit

Iudæi a profugis & penuria coacti Macedonicæ factioni sese adiungunt.

Bacchides Iudæ fautores interficit.

Ionathas Iudæ fratri cõmunibus Iudæorũ suffragiis succedit.

Bacchides Ionathan tollere conatur.

Bacchides copias contra Ionathan ducit.

frattem ſuum Ioannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erant enim amici. ſed in itinere inuaſerunt eum Medabenſes Amarçi filii. direptisque impedimentis & quicquid ſecum deferebat, comprehenſum interfecerunt cum omnibus ſociis: cuius facinoris paulo poſt pœnas dederunt eius fratribus, ſicut ſuo loco dicetur. Bacchides autem cognito quod Ionathas caſtra haberet in Iordanis paluſtribus, Sabbato illum aggreſſus eſt, ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus ſocios, & oſtenſo periculo, quod, niſi viri eſſent, non poſſent euadere, clauſi à tergo amne, à fronte hoſtibus, votisque DEO factis pro victoria, impigre hoſtem aggreditur, & proſtratis non paucis, videns ipſum Bacchidem in ſe ruere, ferire eum conatus eſt, ſed cum ille caute ictum declinaſſet, Ionathas cum ſociis deſiliētes: commiſerūt ſe flumini, & in oppoſitam ripam enatarunt, hoſtibus non auſis traiicere, ſed ad Hieroſolymitanam arcem reuertentibus, deſideratis ex eorum numero ferme duobus millibus. poſt eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emauntem, Betheron, Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impoſitis in eas præſidiis, res Iudæorum inde infeſtaret excurſionibus: ſed nihil æque, vt Hieroſolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obſides incluſit, vt ibi cuſtodirentur. Eodem tempore nunciatum eſt Ionathæ & Simoni fratribus, quod Amarçi filii celebraturi eſſent nuptias, & adducturi ſponſam ab oppido Gabatha, filiam illuſtris cuiuſdam inter Arabas: eamque puellam traducendam cum pompa ſumptuoſa & ſplendida. Fratres autem exiſtimantes opportuniſſimum ad vindictam tempus ſibi oblatum, & facile vlturos ſe iniuriam fratri illatam, verſus Medabam properauerunt, & inſidiis in monte collocatis, expectabant eorum tranſitum. Vt vero in conſpectum venit ſponſus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri ſolet in nuptiis, coorti ex inſidiis omnes ad vnum interfecerunt, & cum ornamentis cæteraque præda reuerſi ſunt voti compotes, & egregie vlti germani interitum de Amarçi filiis. cecideruntenim hi non ſoli, ſed cum vxoribus, liberis & amicis, vſque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuerſi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præſidiis diſpoſitis, ad Regem ſuum reuerſus eſt: quo tempore per integrum biennium ſtatus rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfugæ autem & vulgus impiorum hominum, videntes Ionathan & eius factionem ſecure verſari in Iudæa, propter tranquillitatem temporum, per nuncios ſolicitauerunt Demetrium, vt Baccide miſſo Ionatham in poteſtatem ſuam rediget. fore enim hoc perfacile, & vnica nocte poſſe omnes eius milites inſperato incurſu opprimi. qui vbi iuſſu Regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos ſuos & auxiliares ſcripſit, darent operam vt comprehenderetur Ionathas. Cumque omnium inſidiis appeteretur, nec tamen quicquam proficerent: cautus enim erat, vt qui dolum præſenſerat: iratus Macedo transfugis, putansque & ſe & Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis 50. præcipuos. Ionathas autem cum fratre & ſuorum manu metu ſeceſſit in vicum Bethalagam, qui in deſerto ſitus eſt: eumque muniuit mœnibus & turribus, vt tutum haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis ſuis copiis, adiunctisque Iudæorum ſuæ factionis auxiliis contra eum profectus eſt: & aggreſſus oppugnare munitiones, per aliquot dies in eo conatu perſtitit, at ille nihil territus reſtitit acriter: tellūque ad oppidi tutelam Simone

An mūdi 3805. an. Chriſtum na. 159.

Ioannes Iuda frater ab Amarai filiis interfectus.

Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur & duo millia militum amittit.

Hieroſolymitana arx munita.

Ionathas & Simon in Amarai filiis Ioannis fratris morte vlciſcuntur.

Demetrius ſolicitantibus tranſfugis Bacchidē cū copijs contra Ionatham mittit.

Bacchides iratus tranſfugis dum Ionathæ poteſtas ipſi non datur, 50 ex eis interficit.

An. mũdi 3808. Ante Christũ na. 156. *Ionathas cum fratre in Bethalaga obsessus.*

fratre clam egressus, & collectis in vicina regione suæ factionis hominibus, noctu in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum suum cognosceret quamprimum enim tumultum sensit in castris hostium, eruptione facta incendit eorum machinas, cæde etiam nõ mediocri edita. Bacchides vero videns se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatus ob insperatum obsidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, ut impostores, quorum opera missus à Rege fuerat, vnum cogitans quomodo ex dignitate sua & Regis obsidioni fine impositio, exercitum sine ignominia posset reducere.

CAP. II.

Ionathas sessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.

QVa eius voluntate cognita Ionathas, misit ad eum nuncios, petens societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis vtrinq; redditis. id Bacchides ratus sibi honorificum, & oblatam occasionem qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiam cum Ionatha iniit, iureiurando interposito, neutrum arma moturum in alterum: redditisque & receptis captiuis, Antiochiam ad suum Regem reuersus est: nec vnquam posthac Iudæam cum exercitu petiit. Ionathas vero hanc securitatem nactus, & degens apud Machmam oppidum, administrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & seuere animaduertens in religionis patriæ desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus.

Bacchides indignationem in transfugas effundit, & quomodo exercitũ sine ignominia posset reducere cogitat.

Bacchides cum Ionatha fœdus facit.

Ionathas apud Machmã degit, patriæq; desertores punit.

CAP. III.

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.

ANno autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam, Ptolemaidem occupauit, proditione militum, qui eam tenebant præsidio, moresque Demetrii oderant, vt parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in Regium quoddam castellum munitum quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omissa reipublicæ cura degebat in ocio per segniciem, vnde grauiora etiam odia contra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito igitur quod Alexander occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copiis contra eum profectus est.

Hedio & Ruffinus cap. 11. *Alexander Ptolemaidẽ occupat.*

CAP. IIII.

Demetrius, missa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.

MIsit etiam legatos ad Ionatham, inuitans eum ad societatem & amicitiam, præuenire Alexandrum cupiens, ne forte ille prior impetraret illius auxilium, idque eo facilius, quod odia inter se & Ionatham interceserant: cui mandabat, vt haberet delectum militum, & arma pararet, reciperetq; Iudæorum obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanam arcem incluserat. talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias literas, audiente tam populo quam arcis præsidio. quib. lectis impii & transfugæ, qui in arce erant, vehementer sunt territi, quod Rex Ionathæ & exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quemque parentibus re-

Demetrius in Alexandrum mouet.

stituit.

ſtituit. Atque ita Ionathas Hieroſolymis habitabat, ſuo arbitratu multa in ea vrbe reparans. nam & mœnia eius iuſſit ſaxo quadrato exſtrui, quo firmiora eſſent contra aſſultus hoſtium. Quod vbi ſenſerunt, qui diſperſi erant per præſidia, omnes relictis illis, receperunt ſe Antiochiam, exceptis ſolis qui Bethſura tenebãt & arcem Hieroſolymis. nam horum maxima pars conſtabat ex Iudæis veræ religionis deſertoribus, & ideo præ metu non ſuſtinuerunt præſidia relinquere. An. mũdi 3813. Ante Chriſtũ na. 191. *Macedonici milites relictis præſidiis Antiochiam ſeſe recipiunt. Hedio & Ruffinus cap. 8.*

CAP. V.

Alexander maioribus quam Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionathan in partes ſuas traducit.

ALexander autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiſerit, nec ignorans viri fortitudinem, & quomodo ſe geſſerit contra Macedonas, tum qualiter vexatus ſit à Demetrio eiusque Duce Bacchide, apud amicos dicitabat, non poſſe ſe eo tempore commodiorem ſocium inuenire quam Ionatham, qui & virtute ſit eximia, & peculiares odii cauſas contra Demetrium habeat, quod datis viciſſim & acceptis cladibus, exacerbatum fuerat. Itaque ſi idem ipſis videatur, adeſſe occaſionem inuitandi hominem ad amicitiam. cumq; id purpuratis quoq; ſuis probari animaduerteret, ſcripſit talem epiſtolam: Rex Alexander, Ionathæ fratri ſalutem. Quia iam dudum audiuimus de fide tua, ſimul & fortitudine, mittimus ad te, qui de ſocietate agant, & amicitia, & noſtro ſuffragio hodie te Pontificem Iudæorum conſtituimus, & in amicorũ noſtrorum numerum aſſcribimus. mitto etiam tibi munera, ſtolam purpuream, & coronam auream, & rogo, vt ſic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His literis acceptis Ionathas Pontificiam ſtolam induit, in ipſo ſcenopegię feſto, poſt quadrienniũ exactum à Iudę fratris obitu, cum vacaſſet interim Sacerdotium: moxque contraxit exercitum, & fabricauit magnum armorum numerum. Demetrius vero hoc cognito multum doluit, damnans ſuam cunctationem, & non præueniens æmulum eblanditus ſit Ionathæ fœdera, ſed elabi ſibi hanc occaſionem, & ab Alexandro attrapi paſſus ſit. Scripſit tamen etiam ipſe Pontifici & populo in hanc ſententiam. Rex Demetrius, Ionathæ & Iudæorum genti ſalutem. Quoniam ſeruaſtis noſtra fœdera, & ſolicitantibus vos inimicis noſtris non acceſſiſtis, equidé laudo veſtram fidem, hortorque vt conſtantes ſitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim vobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis, tam mihi quam his qui me præceſſerunt Regibus: inſuperque ſalis precium & aurum coronarium, & tertias ſeminis dimidiamque partem fructus arborei ſolitam mihi cedere, ab hodierno in poſterum vobis remitto: ſimulq; quod in ſingula capita pendebatur ab his qui Iudæam incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariam, Galilæam & Peræam, vobis concedo in perpetuum. Et Hieroſolymitanam vrbem ſacram eſſe volo, & eius aſyli habere, immunemque eſſe cum ſuis finibus à tributis atq; decimis. Arcem etiã eius permitto Pontifici veſtro Ionathæ, vt quos ipſe fidos & amicos probauerit, in præſidio eius conſtituat. Eos quoq; Iudæos, qui iure belli capti ſeruitutem in noſtra ditione ſeruiunt, in priſtinam libertatem reſtituo, ac ne iumẽta quidem ad angarias adigi permitto. Sabbatis item & feſtis ſolennibus, & tribus diebus ea præcedentibus immunitatem concedo. Eodem modo Iudæos, qui in mea ditione habitant, liberos & ſine moleſtia degere volo: & quicunq; ex eis mecũ militare voluerint permitto, duntaxat vſque triginta millium numerum: idq; ea conditione ſtipendiorum, qua cæ-

Alexander Ionatham in ſuas partes traducere conatur Pontificatũ deferendo. Ionathas Pontifex exercitum colligit.

Demetrius ſe promiſſis in amicitiam Ionathæ inſinuare conatur.

An. mūdi 3813. Ante Christū na. 191.

tetos meos milites. Habebo etiam eos in præsidiis & in meo satellitio, & principes eorum in aulicorum meorum numero. Permitto etiam, vt patriis vtantur legibus & ipsi & tres attributæ eis præfecturę: vtq; Pontificis curæ sit, nequis Iudæus aliud templum præter Hierosolymitanum religionis ergo adeat. Præterea do in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorum quindecim milia siclorum argenti, & quod pecuniæ superfuerit vestrum esse iubeo. & decem illa drachmarum millia, quæ de templo accipiebant Reges, sacerdotibus atq; ministris templi remitto, ad quos ea pertinere compertum mihi est. Quicunq; etiam confugerint in templum Hierosolymitanum, fanumque contiguum siue ob debitam Regi pecuniam, siue alia de causa, immunes sint ab omni vexatione, tam ipsi quam eorum facultates. Permitto etiam, vt reparetur templum, & operum sumptus de meis pecuniis fieri iubeo: sicut & mœnia & turres altas æque de meo volo ædificari. tum si quę sunt per Iudæam apta ad struendas arces, imponendaque præsidia, & hæc meo sumptu muniantur. Atque hæ fuerunt literæ ac pollicitationes Demetrii. Alexander autem Rex magnis copiis contractis, tam è mercenario milite, quam eo qui in Syria defecerat a Demetrio, omnes in hostem duxit, collatisq; signis sinistrum cornu Demetrii oppositam sibi aciem terga coegit vertere: hærentesque diu fugientium vestigiis etiam castra eorum diripuerunt. at dextrum cornu, in quo Rex ipse pugnabat, compulsum est loco cedere: & reliquis effusę fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostium occidit, alios non sustinentes ipsius impetum persequęs, abreptus est in cœnum quoddam profundum & transitu difficile: vbi prolapso equo omni effugio destitutus, ab occurrentibus oppressus est. Circumdatum enim corona confixerunt iaculis. at ille etiam pedes generose repugnabat, donec crebris vulneribus confectus succubuit. Hic fuit finis Demetrii post exactum regni annum vndecimum, sicut in aliis commentariis iam ante demonstrauimus.

Alexandri cū Demetrio pugna & victoria.

CAP. VI.

De templo Dei ab Onia ædificato.

Hedio & Ruffinus cap. 4. Oniæ Pōtificis Onia filius, in Ægypto templum ædificare molitur.

An. mūdi 3814. Ante Christū na. 190.

ONias autem Pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandriæ degebat apud Ptolemæum Philometorem, vt iam ante diximus, videns Iudæam vastatam à Macedonibus, eorumque Regibus, & sibi æternam memoriam parare volens, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petere, vt sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem consilium cepit fretus maxime Prophetæ Esaiæ vaticinio, qui ante DC. amplius annos prænunciarat fore omnino, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idque hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatrę talem epistolam: Dum in bello strenuam vobis operam nauans cum Deo varias regiones obirem, animaduerti apud Cœlesyriam & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in præfectura Heliopolitana, alisque in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo male inter eos conuenire: quod & Ægyptiis usu venit, propter multitudinem templorum & diuersitatem religionum. Et quia locum idoneum inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenum varia materia sacrisque animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illic est nulli sacratum numini iamque collapsum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo exstruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & Reginæ, atque liberorum ve-

strorum, vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc conuenientes, quo magis alunt mutuam concordiam, eo accommodatiores fiant tuis vsibus. Nam & Esaias vates prædixit, quod esset Domino Deo sacrarium in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Onię literis acceptis Rex & soror eius, ac coniux Cleopatra, declarauerunt suam pietatem per epistolam, quam ei rescripserunt. Nam peccatum hoc, & præuaricationem legis à se in Oniæ caput reiecerunt. sic enim rescriptum habet, Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus postulas vt tibi permittamus illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ collapsum templum repurgare, quod vocatur agrestis Bubastis: quod sane miramur, si poterit acceptum esse Deo, templum statutum in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniam ais, Prophetam Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus tibi hoc, quatenus potest salua legis obseruatione fieri, ne videamur per hoc peccare in Dominum. Onias igitur impetrato loco exstruxit ibi templum & altare Deo ad Hierosolymitani similitudinem, sed minus & non peræque opulentum. Mensuram vero eius & vasa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Oniæ similes ipsius Leuitæ & Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & instaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandrum vero inter Iudæos & Samaritas, qui sub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, seditio est exorta de sacris ipsorum, ita vt res ad Regis cognitionem peruenirent: dum Iudæi contendunt iuxta Mosis præscripta Hierosolymitanum templum esse legitimum, Samaritæ vero Garizitanum: prouocatumque est ad Regem & amicorum eius consessum, vt ab his causa audiretur, & vtrius partis causidici succumberent, morte mulctarentur; patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodosio, Hierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalami filius, iuraueruntque per Deum & Regem, quod ex lege probationes allaturi essent, & rogauerunt Regem, vt necaret eum, qui iusiurandum non seruasse deprehenderetur. Itaque Rex multis amicis in consilium adhibitis, consedit causam auditurus. Iudæi vero qui Alexandriam habitabant, valde erant soliciti, pro tuentibus iura Hierosolymitani templi, ægre ferentes autoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe templi vocari in discrimen. Sed cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico, vt prior diceret, orsus ex lege approbare eius sanctitatem & religionem, ostendens que per continuas Pontificum successiones Sacerdotii vsque in sua tempora propagationem, & ab omnibus Asiæ Regibus maiestatem eius loci honoratam donariis: Garizitani vero, ac si omnino nullam esse vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasi Regi, vt decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum, Sabbam vero & Theodosium addiceret supplicio. Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

An. mũ. 3804. ante Chri. na. 164.

Templũ, concedente Ptolemæo in Ægypto ædificatur.

De bello Iudaico lib. 7. cap. 37.

Seditio inter Iudæos & Samaritas sacrorum causa exorta.

An. mũdi 3814. Ante Christũ natum 150.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1 Mac. 11

CAP. VII.

Quod Alexander post mortem Demetrii Ionatham in summo honore habuit.

Alexander rex Syriæ Cleopatram Ptolemæi Philometoris filiam duxit.

CÆso autem in pugna Demetrio sicut superius dictum est, Alexander assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum sibi dari deposcens, æquum esse dicens, vt se affinitate dignetur post receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deiectum. Ptolemæus vero libenter eius postulatis admissis, re-

An. mũdi 3814. Ante Christũ na. 150.

scripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium: iussitque, vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illo filiam, & ibi celebraturo eius nuptias. subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotẽ auri & argenti summa, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus est perliteras ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum venisset ad Reges, amplisq; muneribus vtrunq; donasset, ab vtroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribunali: mandauitque suis ducibus, vt in medium vrbis eo producto, præconis voce ediceret, nemini licere accusationem contra hominem instituere, aut vlla in re exhibere ei negocium, quo facto cum manifestum esset, quanti Rex eum faceret, aduersarii qui ad accusandũ parati venerant, subduxerunt se, veriti ne ipsis potius mali aliquid acciderat. Tanta autem beneuolentia Rex hic Ionatham prosecutus est, vt ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

CAP. VIII.

Demetrius Demetrii filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionathan recepit.

Hedio & Rufinus Cap. 6. Demetrii Demetrii filius ex Creta in Ciliciam traicit, Syriamq; occupare conatur.

ANno autem centesimo sexagesimo quinto, Demetrius, Demetrii filius, acceptis multis mercenariis militibus à Lasthene Cretensi, soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer est territus: moxq; è Phœnice properauit Antiochiam, vt res eius ante Demetrii aduentum in tuto constitueret, interim Cœlesyriæ Apollonio Dauo duce præposito. Is profectus cum exercitu Iamniam, misit ad Ionatham Pontificem nuncium, rem indignam, dicens eum solum pro suo arbitrio viuere, non subiectum Regis imperio: & sibi ipsi esse opprobrium, quod eum subimperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidens, putes te posse aliquid: sed si confidis tuis viribus, in campum descende, vt ferro decernamus, vter nostrum sit virtute præstantior. Ne sis tamen inscius, quod è singulis vrbibus fortissimi mecum militant, assueti semper tuos maiores vincere. quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non saxis pugnandum est, & in quo nullum præsto est vitæ refugium. His verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vna cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonii præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius vero postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitũ, octo peditum millibus Azõtum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumq; veniisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem fretus equitatu, & in eo victoriæ ipsem collocans. Ionathas vero progressus insequebatur, Azotum versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est, vt prælium committeret. cumque mille equites in insidiis positi fuissent in quodam torrente, vt se Iudæis à tergo obiicerent, Ionathas qui hoc mature sensit non est territus: sed instructa in latereuli formam acie, hortatus est suos, vt vtrinq; pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cumq; prælium protraheretur vsque ad vesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hũc cum hostium phalange confligere, ipse vero suis mandauit, vt obiectis scutis exciperent tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent,

An. mũdi 3814. Ante Christũ na. 146. Vu armis fidens. Apollonius cum Ionatha cõmittit & ab eo fugatur.

exhau-

exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facile repellebantur, & cadebant irrita. Vbi vero iaculando à mane vsque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon, phalangem aggreditur, & vsus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas autem victos Azotum vsque persequens, multis cæsis reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumcinos vicos incendit, ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eo confugerant concremauit. fuitque numerus tam eorum qui exusti sunt, quam qui ceciderunt in prœlio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cum extra vrbem castra posuisset, prodierunt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterum Alexander audito quod victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & socium, & misit ei virtutis ergo fibulam auream, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copiis venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus vsque Azotum, vbi obtundebatur querimonijs deplorantium Dagonis templi incendium: accusabantque populariter Ionatham autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum vastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuium dedisset exitio. Ptolemæo pene dissimulanter audiente eorum querimonias. Ionathas vero apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum vsque Eleutherum fluuium Regem deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postquam autē Ptolemaidem peruenit, minimum abfuit quin oppressus sit Ptolemæus, Alexandri insidijs per Ammonium eius amicum appetitus. quibus detectis scriptis Alexandro, deposcens Ammonium ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi insidias. qui cum non dederetur, intellexit ipsum Alexandrum eatum fuisse autorem, & cœpit eum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam antea propter eundem Ammonium infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, cæsus, dum amictu fœmineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduersus Demetrium auxilij, abstracta à marito filia confestim ad Demetrium mittit legatos de societate & amicitia, his conditionibus, vt data ipsi in matrimonium filia, in paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam coniugem perlibenter amplexus est. vnus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochenses persuaderet Demetrium recipere alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exosum & Alexandrum, facile impulsi sunt, vt cum ex vrbe eiicerent. Atq; ita elapsus ex Antiochia venit in Ciliciam; Ptolemæus vero vrbem ingressus & à ciuibus Rex consalutatus est, & ab exercitu, coactus duo sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti vero alterum. Sed cum esset natura

An. mūdi 3818. Ante Christū ann. 146.

Ionathas victos Azotū vsq; persequēs Dagonis fanū concremat, octo millia hominum in eo exurens.

Alexander dona Ionatha mittit. Hesio & Russ. nu. cap. 7.

Ptolemæus Philometor Alexandri genero laturus auxilium Syriam venit.

Ionatha Ptolemæo occurrit, & ab eo honorifice excipitur.

Ptolemæus a genero insidias struēs.

Ptolemæus Asiæ regnum sibi oblatū Demetrio tradendū suadet.

An. mūdi 3818. Ante Chriſtū an. 146.

iuſtus, & nimiæ potentiæ minime cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidioſus fieri, aduocata Antiochenſium concione perſuaſit eis, vt Demetrium reciperent. pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficii, quam odiorum quæ illis cum patre eius interceſſerant. Se quoque affirmauit monſtratorem ei fore vitæ recte inſtituendæ & adminiſtrandę Reipub. nec paſſurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum ſe eſſe Ægypti imperio. atque ita perducti ſunt in eam ſententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterum cum Alexander ducens validum exercitum è Cilicia euaſiſſet Syriam, & Antiochenum agrum vaſtaret rapinis atque incendiis, occurrit ei Ptolemæus vna cum genero ſuo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ. & victus Alexander compulſus eſt fugere in Arabiam. Forte accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi conſternatus barritu elephanti eum excuteret, proſtratumque aggreſſi hoſtes vulneribus in caput inflictis in periculum extremum adducerent, ni ereptus eſſet interuentu ſatellitum. attamen per integrum quatriduum ſopitis ſenſibus, necloqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri vero caput Zabelus Arabum Dynaſta reciſum miſit ad Ptolemæum, qui die quinta demum reſpirans à vulneribus, & ad ſe reuerſus iucundiſſimo ſibi rumore ſimul & ſpectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animum & oculos. nec ita multo poſt exſatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipſe vitam finiit. Alexander autem cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, ſicus alias indicauimus. Demetrius autem cognomine Nicanor, regno potitus cū eſſet prauo ingenio, male mulctabat Ptolemæi milites, oblitus & auxilii & affinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens interceſſerat. Illi vero peroſi hominis ingratitudinem receperūt ſe Alexandriam, elephantis tamen in eius poteſtate relictis. Interim Ionathas Pontifex coactis è tota Iudæa copiis, aggreſſus eſt oppugnare arcē Hieroſolymis, & Macedonicum præſidium, cum deſertoribus religionis qui eo confugerant. Hi primum contemnebant conatus Ionathæ, quod ſatis fideret loci munitionibus: tandem nocte aliquot ſceleſti elapſi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: cumque peruenisſet vſque Ptolemaidem, acciuit eum ad ſe per literas. Ille non intermiſſa oppugnatione, cum ſenioribus populi & ſacerdotibus aurum, argentum, veſtem, aliaque xenia deferens venit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit Regis animum: tractatusque honorifice, confirmatus eſt in Pontificatu, quemadmodum & à ſuperioribus Regibus. Acculatoribus autem eius transfugis fidem nō habuit: verum etiam rogatus vt pro Iudæa vniuerſa tribus que attributis ei toparchiis, Samaria, Ioppe, & Galilæa, CCC. tantum talenta penderentur, conceſſit per diploma tale. Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti gaudiū. exemplum epiſtolę quam ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro, miſimus ad vos vt ſciretis: Rex Demetrius Laſtheni gaudium. Genti Iudæorum amicis noſtris, & iura amicitiæ ſeruantibus, decreui beneuolentiæ gratiam referre, quapropter tres præfecturas, Apherimam, Lyddam, & Ramathā cum ſuis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid ſolebant ante me Reges accipere à ſacrificantibus Hieroſolymis, aliaque tributa pro fructu terræ atque arborum: præterea ſalinarum vectigal & aurum coronarium: neque quicquam horum exigetur in poſterum. Cura igitur vt huius ſcripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illuſtri aliquo loco templi ſanctiſſimi. Hactenus diploma. Porro Demetrius videns ditionem ſuam pacatam, & nihil timendū pe-

Alexandri victi in Arabiam fuga & cades.

Mors Ptolemæi.

Ionathas Demetr. ā munerib. placat.

Demetrii ad Laſthenem diploma in quo Iudæi immunitates promittit.

riculi,

riculi, dimisit exercitum, & stipendia militum minuit, solis exteris mercedem soluens, quos secum e Creta aliisque insulis collectos adduxerat. quamobrem odium sibi concitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab aliis ante eum regibus etiam pacis tempore stipendium accipere, vt hoc pacto alacriores fierent ad subeunda, quotics opus esset, pericula.

An. mundi 3820. Ante Christum 144. *Demetrij militum odium concitat, stipendium pacis tempore minuendo. Helio & Ruffinus cap. 8. 1 Mac. 11.*

CAP. IX.

Typhon Apamenus post deiectum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, reuerto in amicitiam Ionatha.

Diodotus cognomine Typhon Apamenus a Malcho Arabe Antiochum Alexandri filium petit.

EAm alienationem militum a Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus cognomine Typhon, venit ad Malchum Arabem, qui educabat Alexandri filium Antiochum: & cum indicasset ei quam infensi essent Demetrio milites, suasit vt sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, vt is receptus patriam paterno imperio. At ille primum difficilem se præbebat, qd non satis ei fideret: tandem Typhon euicit assiduis precibus. Interea Ionathas Pontifex volens tollere Hierosolymitanæ arcis præsidium, & impios transfugas, reliquosque qui arces tenebant in ea regione, legatione cum muneribus missa ad Demetrium, rogabat eum vt præsidia de Iudæa castellis eiiceret. Qui non hac tantum in re, sed maiora etiã gratificaturum se ei pollicitus est, quam primum leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat enim vt pro iure amicitiæ mitteret auxilia, quandoquidem sui milites ad hostem deficerent: moxque tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem misit. Cæterum Antiochenses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quam propter paternas iniurias, cupiebant eum per occasionem aggredi: videntesque auxilium ei venisse à Ionatha, & considerantes breui augendas eius vires, nisi mature præuenirent, correptis armis circumstiterunt regium velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui videns populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, conflixit cum Antiochensibus, & superatus numero compulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiæ, & e superiore loco missilibus feriebant populum: quod cum tuto facerent propter loci eminentiam, facile repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendium totam vrbem peruagatum est, propter dẽsitatem ædificiorum, quæ tota fere constabant e materia lignea. Antiochenses vero non valentes ædibus flagrantibus succurrere, in fugam se verterunt. Tum Iudæi de vno tecto in aliud transilientes, miris modis eos insectabantur. Rex autem animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermisisse prælium, per diuersos angiportus eos aggressus, multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & concessa audaciæ venia, seditionem compescuit, donatosq; Iudæos præda quam ex direptionibus parauerant, & collaudatos quasi autores eius victoriæ, remisit ad Ionatham. nõ sine præclaro virtutis eorũ testimonio. postea tamen ingratus apparuit, & nõ seruauit pollicita, bellum etiã minatus, nisi redderet tributa omnia quæ Iudæorum gens solita est prioribus Regibus pendere. Fecisseq; etiam ni impeditus esset à Triphone, coactus apparatum contra Ionatham factum in illum potius vertere. reuersus enim ex Arabia in Syriam cum Antiocho etiamtum adolescente, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnibus militibus qui fraudati stipendiis fuerant, aperto bello Demetrium adortus est: & vno prælio factus superior, tum elephantos,

Relicto Antiochensium & vita eam obsessa.

An. mūdi 3820. Ante Christū natum 144.

tum Antiochenam vrbem illi ademit cōpulso in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adolescens missis literis & legatis ad Ionatham, socium & amicum eum nominat, & Pontificatum ei confirmat, concessis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributę fuerant ad hæc aurea vasa & pocula vestemq; purpuream & ius vtendi misit ei, nec non fibulam auream cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus, quātum eorum esset Tyrum inter & Ægyptum, præposuit. Ionathas vero lætus tot collatis in se per Antiochum beneficiis atque honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonem misit, amicum se & socium professus, gesturumque vna bellum contra communē hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, q̄ pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam e Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrii duces gerere, confestim profectus est ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorifice exceptus, nullis tamen adiutus est militibus. & cum Ascalonem venisset: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hortatus est, quemadmodum alias vrbes Cœlesyriæ, vt à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniuriis pœnas ab eo repeterent. esse enim multas causas, cur ad hoc consentire debeant. quibus persuasis vt polliceretur auxilia, ad Gazaros peruenit, vt hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio patri aduersæ se coniungere, quare Ionathas irritatus est vt & agros vastaret, & vrbē conaretur vi capere: relictaque ad eius oblidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos sæuiebat incendiis. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoque incertam propter locorum distantiam, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ cōsulere; & missis ad Ionatham nuncijs recepti sunt in societatem atque amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligunt quid sit vtile, cum deberent sapere ante acceptum incommodum, & vitro potius quam coacti imperata facere. Ionathas vero acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionem vsque Damascum obibat. cumque Demetrii validus exercitus accessisset ad vibem Cedasam, quæ propinqua est Tyriorum agro & regioni Galilææ, vellentq; Ionatham abstrahere à Syria laturū opem Galilæis suæ ditionis hominibus, occurrit eo propere. Simon frater ad Iudææ præsidium relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitissimum, & infestum à Demetrianæ factionis hominibus, vt iam ante diximus. qui cum aggerib. simul ac machinis vehementer infestarentur, veriti ne occupato per vim loco ad vnum necarentur, per nuncij rogabant Simonē, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetrium. ille vero data eis in hoc vt postulabant fide, pro Macedonico suum ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa prope lacum à stagno Gennesara castris quæ primum posuerat, in campum Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani vero qui ante vnum diem aduentum eius præsenserant, collocatis prius in monte insidiis, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos cōspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cum à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, veriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugam se dederunt, ita vt pene oēs Ionathā desererent in periculo. Soli duces Mathias Absalomi, & Iudas Chapsi, cum quinquaginta virorum fortium manu permanserunt; qui à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostiū frontem

Ionathas ob accepta beneficia operā suā Tryphoni contra Demetrium offert, & præbet.

Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat.

impu-

impulerunt, vt territi ceu furentibus cederent. Tum vero illi qui Ionathamdestituerant, videntes fluctuantem & inclinatam hostium aciem, reuersi in prælium iam in apertam fugam versos persequebantur, donec ad Cedasa ventum est, vbi intra castra compulsi sunt. Ionathas autem egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cum omnia sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, vt in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eosq; cognationis admonerent atq; fœderis. qui postquam Romam venerunt, expositis ad senatum postulatis Ionathæ Pontificis, quod cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ volebant omnibus, acceptisque literis commendaticiis ad reges Europæ & Asiæ, quo tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha Pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuique & populo fratribus suis salutem. Si valetis, & res vestræ tam publicæ quam priuatim prospere cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum, ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupide accepimus, & Demoteli atque Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam ante hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quod vero non prius vos cognatos agnouerimus, ideo factum est, ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sactis solennitatibus rem diuinam facientes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Et cum multis circumquaque bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc vero peracto bello, misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Bene igitur facietis si vos quoque nobis scripseritis, si quid indiguerit si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obtequia promptos nos habituri. Itaque Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicum de amicitia atque societate eis tradiderunt. Hoc tempore tres Iudæorum secta erant, quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Pharisæorum dicta, altera Sadducæorum, tertia Essenorum. Horum Pharisæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam vero in sua potestate esse aiunt, vt vel fiat, vel non fiant. Esseni vero omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino negant, & ex rebus tollunt: dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorum potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi autores simus, quam infortunij si deteriora consilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in secundo de Iudaico bello volumine. Porro Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copiis reparatis duxerunt contra Ionatham, qui comperto eorum aduentu propere in Amathensem agrum occurrit, nolebat enim eos sine impedimento Iudæam inuadere, cumque ad quinquaginta stadia prope hostem castra posuisset, misit qui res hostium & munitiones perspecularentur. qui cum explorassent omnia, & quosdam captiuos noctu adduxissent, indicantes quod ex improuiso hostis veilet eos aggredi, mature omnia communiit. dispositis etiam ex tra castra excubiis, & in armis retinens per totam noctem exercitū iussum

An. mūdi 3821. Ante Christū na. 143.

Ionathas fugat Demetrij milites.

Ionathas renouat amicitiā cum Romanis & Lacedæmoniis.

Tres Iudæorum secta.

Pharisæi.

Esseni.

Sadducæi.

De bello Iudaico lib. 1. c. 12

Demetrij duces iterū in Ionatham mouēt nihil sibi succes surum vidētes nocte discedunt.

An. mũdi 3821. Ante Christũ na. 143.

sum parato esse animo. etiamsi noctu pugnare opus sit, ne quid eos hostium conatus fallerent. Demetrij vero duces vt senserc Ionatham præmonitum, hærebant inopes consilij hoc ipso turbati, quod viderent nihil sibi successurum absque insidiis, nec aperto marte pares se Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota castra ignibus, quo magis hostem fallerent, noctu discesserunt. At Ionathas mane castra adortus, postquam deprehendit inania, cœpit fugientes persequi, sed frustra. Iam enim transgressi fluuium Eleutherum in tuta loca se receperant. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabatæis vastatis, abactaque præda & captiuis abductis, Damascum veniens illic omnia vendidit. Per idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam vsq; Ascalonem, opportuna loca firmabat præsidiis, atq; ita communita regione armis & ædificiis, Ioppen contendit: eiq; occupatæ validum imposuit præsidium, quod intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidum. His igitur ad hunc modum dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi Pontifex aduocata in templum concione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo templum septum fuerat rursum reficerent, turribusq; altis additis munitiorem redderent. vtque alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atque hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad commeatuum penuriam eos adducerent. præterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua sententia comprobata suffragiis populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negocium. Cæterum Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superioribus satrapiis, sedem belli ibi constitueret. vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atq; Macedonibus, pollicentibus deditionem si veniret, atque etiam contra Parthorum regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos cogitans, si res aduersus Parthos cessissent prospere, facile se deinde exturbaturum Tryphonem è regno Syriæ, vt vero magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus, collecto valido exercitu, bellum Arsaci intulit: & superatus prælio amissoque exercitu, ipse viuus in potestatem hostium venit, sicut alias narrauimus.

Ionathas in Arabiam proficiscitur, & Nabatæos vastat.

Simon Ionathæ frater Ioppẽ occupat.

Ionathas & Simon Hierosolyma, & arcem reficiunt.

Demetrius in Arsacem Parthorum regem mouet, prælioq; superatus capitur.

CAP. X.

Demetrio a Parthis capto Tryphon fadus violat & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

Medio & Ruff. c. 9. 1. Macch. 12. 13.

TRyphon autem cognita calamitate Demetrij, non amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonam pacto eo sublato, regnum possetipse inuadere & occupare: nec aliud magis videbatur obstare eius cupiditati, quam Ionathas amicus Antiocho. Itaq; decreuit illum prius e medio tollere, atq; ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem nõ imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducibus vt imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem beneuolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremo suasit vt dimitteret exercitum, cessante bello & pacatis rebus omnibus, rogabat tamen, vt, retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & accipe-

Tryphon regnum Antiochi ad se transferre cupiens, Ionatha conatibus eius se oppositurj, insidiatur, & per dolum potitur.

ret in

ret in tutelam ſuam ciuitatem eam arceſque finitimas, dicens ſe in hoc veniſſe, vt has ei traderet. Ionathas vero nihil mali ſuſpicatus, credenſque vere & beneuolo animo Tryphonem hæc conſulere, dimiſit exercitum, exceptis tribus millibus. ex his duo in Galilæa reliquit, mille vero ſecum duxit, Tryphonem proſecutus Ptolemaidem. Oppidanis vero vrbem confeſtim, ita vt præmoniti fuerant, claudentibus, vnus captus eſt, militibus eius ad vnum contrucidatis. mox q; miſſa eſt in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis mature inde euaſerunt. Nam Tryphonis milites non auſi experiri vim, quod intelligerent paratos pro tuenda vita extremum adire periculum, infecta re vnde venerant retro reuerſi ſunt.

An. mũdi 3822. Ante Chriſtũ na. 142.

CAP. XII.

Quod Simoni Iudaeorum gens & Pontificatum ſimul & copiarum imperium detulit.

1. Mac. 11 Ionatha deſiderio omnes Hieroſolymis capit. Iudæa finitimæ gẽtes, ſicut & Tryphõ inuadũt.

HIeroſolymis autem poſtquam auditum eſt de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri deſiderium, quod non ſine cauſa timerent, ne deſtituti eius prudentia ſimul & fortitudine infeſtarentur à finitimis: qui in eam diem metu Ionathæ cohibiti, tum videbantur velut dato ſigno coorturi, & adducturi Iudæorum gentem in extremum ſalutis periculum, nec eos fefellit ſua expectatio, quamprimum enim auditum eſt necatum eſſe Ionatham, vndique excitatum eſt in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare poſſent, & rẽ gnauiter gerere, quin & ipſe Tryphon collecto exercitu in ànimo habebat Iudæam inuadere. Simon autem videns Hieroſolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in templum populo, ſic exorſus eſt ad eos verba facere. Non ignoratis viri tribules, quam gnauiter & intrepide ego & pater ac fratres pro libertate mortis periculis nos expoſuerimus: quibus domeſticis exemplis excitatus, cum nõ nouum ſit in noſtra familia legibus patriis & religioni propugnandæ vitam impendere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cum non deſit vobis dux paratus pro vobis quiduis quantumuis magnũ vel pati vel facere, ſequimini alacriter quocunq; duxero, neque enim ego melior ſum meis fratribus, vt vitæ parcere debeam: neq; ita degener, vt quod illis ſemper viſum eſt longe pulcerrimum, ſcilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipſe per ignauiam ſubterfugiam: quin potius certum eſt germanum me illorum fratrem egregiis approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quod pœnas ab hoſtibus exigere dabitur, voſq; vna cum vxoribus & liberis ab eorum iniuriis eripere, & inſuper templi ſanctimonia tutam præſtare ab illorum impia violentia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, niſi quod exiſtimant deſtitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accenſa multitudo recepit animos & fiduciam, & poſita formidine auſa eſt meliores ſpes concipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperium accipere, & in locum fortiſſimorum fratrum Iudæ ac Ionathæ ſuccedere. nunquam enim ſe detrectaturos iuſſa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex ſuis ad militiam eſſent idonei, aggreſſus eſt vrbem mœnibus cingere, cõmuniteq; celſis & validis turribus, quo opere perfecto, miſit Ioppen vnum ex amicis Ionatham Abſalomi filium, iuſſum habi

Simon Ionathæ frater cõuocato in templũ populo, ſe patris ac fratrũ veſtigia ſequuturũ pollicetur.

An. mũdi 3823. an. Chriſtna. 141. Simon Iuda ac Ionathæ fratribus ſuccedit.

Simon Ionatham Abſalomi filiũ, Ioppen, vt habitaret, eiiceret, mittit.

tatores

An. mũdi 3823. Ante Christũ ann. 177. *Tryphon fraudulẽter ſe cum fratre reducendi, propoſitis conditionibus, facit Simoni.*

ratores eius populariter inde eiicere, veritus ne vrbem Triphoni traderent. ipſe interim manſit Hieroſolymis ad vrbis cuſtodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno exercitu, venit in Iudæã, ducens ſecum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum ſuis copiis iuxta oppidum Addida, ſitum in monte cui Iudæorum campi ſubiecti ſunt; Tryphon vero cognito quod Simon Iudæorum Princeps ſit cõſtitutus, miſit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabatq; vt ſi vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta perſolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad ſe obſides futuros, quod ille dimiſſus non alienaturus ſit Iudæam à regis imperio. nunc enim cum tantiſper ſeruari in vinculis, dum debitam regi pecuniam redderet. At Simonem technæ eius non laruẽrunt: ſed intelligens quod & pecuniam perditurus eſſet, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius inſuper hoſti deditturus, tamen timens criminationem ſuorum, ne negatis pecuniis & filiis videretur fuiſſe fratri cauſa interitus, aduocato in concionem exercitu poſtulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quod ſubeſſent inſidiæ. præſtabilius tamen eſſe & pecunias & filios mittere, quam contemptis Tryphonis conditionibus ſuſpicionem incurrere, quaſi fratrem ſeruare noluerit: atq; ita placuit & Ionathę pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon non ſeruauit fidem, nec dimiſit Ionatham, ſed cum exercitu peragrabat regionem, volens per Idumæam aſcendere Hieroſolyma, peruenitq; vſq; Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuo conſectabatur, caſtra caſtris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem vt properare ſibi commeatus mitteret, iuſſit paratum eſſe equitatum quaſi eadem nocte venturus Hieroſolyma. ſed quia per eam noctem multa nix delapſa viam apertam difficilem maxime equis reddiderat, irritum factũ eſt eius propoſitum, & motis inde caſtris in Cœleſyriam rediit properare: obiterq; in Galaditica regione interfecto & ſepulto Ionatha, ipſe Antiochiam ſe contulit. Simon autem à Baſca oppido fratris oſſa in Modim & paternum ſepulchrum tranſtulit, publico luctu honorati: vbi ampliſſimum monumentum exſtruxit patri ſimul & fratribus ſuis è marmore polito & candido. excitato enim in late conſpicuam celſitudinem, porticus circumdedit & columnas ſingulas è ſingulis lapidibus, opus admiratione digniſſimum. ad hæc pyramides ſepte n parentibus & fratribus cuiq; vnam erexit, mira tam magnitudine quam pulchritudine, quæ durant vſque ad noſtra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cæterique domeſtici quam magnificẽtiſſimo ſepulchro eſſent conditi; qui defunctus eſt exacto Pontificatus ſimul & imperij anno quarto. Cuius ſucceſſor Simon conſtitutus ſuffragio populi, primo ſui principatus anno ſuis immunitatem tributorum peperit: quæ hactenus Macedonibus erant ſoliti pendere: idq; accidit poſt annum centeſimum ſeptuageſimum ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus eſt. Tanto autem in honore apud populum fuit Simon, vt tam in priuatis inſtrumentis quam in ſcripturis publicis adiicerent, actum eſſe anno primo Simonis Iudæorum ethnarchæ optime de gente ſua meriti. nam huius principatu res eorum magnis acceſſionibus auctæ ſunt, & multas de finitimis hoſtibus retulere victorias. Deuaſtauit enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnataq; Hieroſolymorũ arce ſolo eam æquauit, ne poſthac eſſe poſſet hoſtibus receptaculum, neue inde vrbi aliquod inferretur incommodum. quo facto viſum eſt ei operæpreciũ, ſi mons quoq;, in quo ſita fuerat, complanaretur, vt ſolum templum eminere: effecitq; id commemoratis pro concione malis quæ à præſidiariis in eam diem Iudæi paſſi fuerant, quæque etiam in poſterum fer-

Ionathas à Triphone interficitur. Monumẽtum Ionathæ.

Immunitas à tributis Iudæis parata. Auctoritas Simonis. Simõ Hieroſolymorũ arcẽ expugnat.

re cogerentur, si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidiū. adeoque permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per triennium neque die neque noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atq; ita nihil reliquerint quod obstaret, quo minus templum omnibus in vrbe locis esset longe celsius. An. mūdi 3824. Ante Christū na. 140.

CAP. XII.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere. Hedio & Russ. c. 10 1. Macc. 15.

10 NOn multo autem postquam Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat: sparsoque rumore, quod interexercendum te esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferrent, captum à Parthis Demetrium dicitans, Antiochum vero fratrem, si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. Illi adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe, imperium ei continuo deferunt. Tryphon Alexandro necato, imperio potitur.

20 Tum vero adeptus iam concupitam potestatem, non amplius dissimulare prauum ingenium valuit, quod priuatus tegere conatus est, quo magis animos hominum sibi conciliaret, quamprimum enim Rex declaratus est absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat Et cum Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens. Tryphonem metuentes ad Cleopatram Demetrij vxorē desciunt. Hedio & Russinus cap. 11.

30 fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quod timeret ne quidam Seleucenses vrbem Tryphoni traderent. quo postquam venit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellum Tryphoni intulit: quem prælio victum eiecit è superiore Syria, & vsque Phœnicen persequens, compulsum in Dotam castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libenter admisit, & mox misso commeatu ac pecunijs ad oppugnantes Dorem milites, Antiochum ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo retineretur. at Tryphon elapsus è Dora, cum perfugisset Apamiam, vrbe vi capta, interfectus est, triennio postquam regno potitus fuerat. Antiochus Tryphonē eiectum Syria, in Dora obsidione cingit.

40 An. mūdi 3827. Ante Christū na. 137. Tryphonis cædes Hedio & Russinus cap. 12.

CAP. XIII.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius e terra profligatur.

CÆterum Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copijs, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatem redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iamsenior, tamen indignitate rei permotus, iuuenliter hosti cum exercitu fit obuiam: præmissiq; cum fortissimo quoque filius, ipse cum reliquis copijs subsequebatur diuerso itinere: positisq; compluribus locis inter anguſtias insidiis, nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquū vitæ in pace egegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam. Simon cum filijs Cendebæum regione expellit.

50

An. mūdi 3830. an. Chri. na. 134. *Hedio & Ruff. c. 13 1. Mac. 16 Nulla fides, pietas, ne in socero quidem.*

CAP. XIIII.

Quod Simon a genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.

IS per octo annos Iudæis præfuit, postremo in conuiuio cæsus, insidiis generi sui Ptolemęi: qui vxore etiam eius & duobus filiis cōprehensis ac coniectis in vincula, misit quosdam, vt tertium quoq; Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomen, interficerent. adolescens autem hoc præsentiens mature in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simulque odio quo Ptolemæum prosequebatur populus. Is enim volentem eum ingredi per portam aliam fortiter repulit, eo quod iam Hyrcanum receperat.

An. mūdi 3831. Ante Christū na. 133. *Hedio & Ruff. c. 14 1. Macch. 16. Ptolemæ' oppugnatus ab Hyrcano, matrem & germanos quos captos tenebat, in muru præcipitādos locat. Historiarum Bibli carum finis.*

CAP. XV.

Quomodo frustratis Ptolemaï conatibus Hyrcanus principatu potitus est.

ILle igitur recepit se in quandam arcem super Hierichunta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus vero, accepto paterno Pontificatu, & sacris operatus, cum litatum esset, eduxit contra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat superior, vincebatur autem sola pietate erga matrem & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus conspicuo, minitans se præcipitaturum eos, nisi frater ab oppugnando desisteret. at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantum se gratificari suis carissimis, statim in primo conatu elanguescebat. Mater tamen ad eum manus tendens supplicabat, ne moueretur affectibus, sed potius indignitate rei motus daret operam, vt redactum in potestatem inimicum afficeret pœna, & vlciscereturhomines sibi natura coniunctissimos, gratum enim sibi fore inter tormenta mori, modo nefarius homo scelerum suorum supplicium lueret. Hyrcanus vero talibus verbis accendebatur ad assultum maiore impetu faciendum, sed quamprimum verberari & lacerari matrem videbat, refrigescebat statim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cumque hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille quo solenne est Iudæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atque ita liberatus à bello Ptolemęus occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

CAP. XVI.

Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.

Hedio & Ruffinus cap. 15. Antiochus Hyrcanum in vrbē compellit. Pleiades, septem stella.

ANtiochus autem memor incommodorum, quę à Simone acceperat, Iudæam aggressus est, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus vero Hyrcani primo, sexagesima secunda supra centesimam olympiade: vastatisq; agris Hyrcanum in vrbem ipsam compulit, eam septenis castris cum cinxisset, primum nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & virtutem propugnarium, accedente etiam aquarum penuria, cui tandem sub occasum Pleiadis delati imbres fuerunt, remedio postremo ad septētrionalem muri partem, qua planior erat aditus, excitatis centum turribus quæ surgebant vsque tertiam cōtignationem impositisque in eas cohortibus, quotidie tentabat mœnia: duplicique

fossa longa simul & lata circūdis Iudæis præclusit omnem exitum. illi contra crebro excursantes, si forte negligentius custodiri castra offenderent, afficiebant hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebant se in tutiora facile. Hyrcanus autem postquam cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quod inutiliter ablumerentur ad victum necessaria, secretam infirmiorem turbam eiecit extra mœnia, solis retentis qui obvigorem ætatis ad pugnam erant idonei. Antiochus autem exclusos vetabat progredi, ita, vt miserabiliter oberrantes mœnibus conficerentur inedia. sed cum peruenisset festum scenopegiæ, miseratione suorum rursus in vrbem recepti sunt. Rex etiam rogatus, vt gratia festi inducias septem dierum concederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc cōtentus victimas misit magnifice, tauros auratis cornibus, & poculatam aurea quam argentea referta omne genus aromatibus: & exercitui præbuit epulū longe diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari mactauerat, & iure carnium illarum templum aspersérat, violatis Iudæorum legibus simul & cæremoniis: vnde acerbissima exorta sunt eius gentis contra eum odia. at hic Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab hominibus. Hyrcanus vero cognita eius æquitate & pietate delectatus legatos ad eum misit rogantes, vt liceat sibi patriis viuere legibus, tum rex repulsis qui suadebant internecione delendam gentem insociabilem & discretam instituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorum pietate, imperauit, vt obsessi arma sibi traderent, & vectigalia loppes exterarumq; extra Iudæam vrbium concederent, & insuper præsidium reciperent, promittens pacem se daturum his conditionibus. Assenserunt illi ad omnia excepto præsidio, quod vitarent exterorum consuetudinem quod ne reciperent, maluerunt regi dare obsides, & 500. talenta insuper: quorum trecenta mox repræsentata sunt, & inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater: deiectaque mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cæterum Hyrcanus aperto monumento Dauidis, qui olim regum omnium fuerat ditissimus, tria millia talentorum inde protulit: quibus pecuniis fretus primus omnium cœpit externum militem alere: & inito cum rege fœdere, exceptum in vrbem cum exercitu tractauit liberalissime: quin & profectum in expeditionem Parthicam secutus est vna cum auxiliis. Testis est nobis Nicolaus Damascenus sic scribens: Antiochus erecto tropæo ad Lycum fluuium, vbi Indatem Parthorum ducem profligauerat, hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus forte quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere. Et verum est, quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post Sabbatum, quo tempore nutris iter facere nefas habetur. Deinde cum Arsace Partho Antiochus signa contulit, quo prælio victus & vitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam ante in aliis commentariis diximus.

An. mūdi 3831. Ante Christū ann. 135.

Infirmior turba ciuitate eiecta recipitur.

Antioch⁹ Scenopegia septē dierum inducias Iudæis cōcedit.

Hyrcanus cū Antiocho soluta obsidione fœdus facit.

Hyrcanus ingentem pecuniam ex Dauidis monumēto profert.

An. mūdi 3818. an. Chri. ann. 126.

Nicolaus Damascenus.

Antioch⁹ insistit cū Parthis interemptus.

Hedio & Ruff. c. 16

CAP. VII.

Hyrcani expeditio in Syriam.

Cæterum Hyrcanus audita morte Antiochi confestim ad vrbes Syriæ duxit exercitum, ratus id quod erat, inuenturum se eas vacuas propugnatoribus. Medabam igitur non sine labore sexto demum mēse vi cepit: deindē Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atq; Garizim eum gente Chuthæorum, quæ accolebat templum instar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanaballete duce in gra-

Hyrcanus multas Syria vrbes capit, & templū in monte Garizim dissolatur.

An. mũdi 3840. Ante Christũ na. 124.

tiam generi ipsius Manassæ, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & ante dictum est. incidit autem huius templi desolatio post annum 200.

Iudæi ab Hyrcano subiugati circũcisionẽ & ritus Iudaicos admittunt.

Hyrcanus vero etiam Idumææ vrbes cœpit, Adora & Mariſſam, subiugatisque omnibus Idumæis edixit, vt circumcideretur, nisi mallent e propriis pelli sedibus. at illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuendi formulam: atque ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterum Hyrcanus pontifex renouaturus cum Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his conditionibus.

Hyrcanus amicitiã cum Romanis renouat.

An. mũdi 3844. an. Christ. na. 120.

Fanius M. F. Pr. indixit Senatum in campum 8. Id. Februarias, præsente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum: qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cum populo Romano, de negociis publicis, vt Ioppe & portus, Gazaraque & fontes atque vrbes reliquæ per Antiochum ablatæ præter Senatus decretum, restituantur hæc omnia, neue militibus regiis liceat per regionem ipsorum, aut subditorum iter facere, & vt eo bello per Antiochum attentata præter decretum Senatus fiant irrita: vtq; legati à Senatu missi, curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & precium agrorum æstiment, qui eo bello deuastati sunt, &, vt literæ commendaticiæ legatis dentur ad reges & liberos populos, quo tutius possint reuerti in patriam. Quibus de rebus visum est Senatui reuocare societatem & amicitiam cum viris bonis, & missis à bono atq; amico populo. De literis aũt scribendis responsum est, curæ futurum senatui quam primum ab aliis negociis vacauerit, & datum operam ne vlla posthac eis inferatur iniuria, mandatumque est prætori Fanio, vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quo commodius se referre possent in patriam, atq; ita publico sumptu Legatos Prætor domum remisit, cum cõmendaticiis ad eos, per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidem pontificis rerum status hic fuit.

Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur. Hedio & Ruff. c. 17

Demetrius autem rex, cupiens bellum Hyrcano inferre, opportunitatem non habuit, inuisus ex æquo tam Syris quam suis militibus, propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemęum Physconem, rogantes, vt aliquem ex Seleuci genere eis daret, quem possent regem sibi constituere. cumque is misisset Alexandrum Zebinam, commisso prælio Demetrius vincitur, & refugiens è pugna ad Cleopatram vxorem in Ptolemaidem, exclusus est ab ea: delatusque inde Tyrum, ab inimicis capitur: & diu misere vexatus tandem interficitur.

Alexandri cõflictus cũ Antiocho Grypho cæsus.

An. mũdi 3852. an. Christ. na. 112.

Alexander autem regnum adeptus fœdus feriit cum Hyrcano pontifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypho, Demetrij filio, in prælio cæsus, occubuit. At Antiochus regnum Syriæ consecutus, non ausus est expeditionem contra Iudæos suscipere, audito quod frater ipsius germanus, eodem nomine dictus Antiochus, copias contra se apud Cyzicum colligeret.

Hyrcanus dum fratres intestinis bellis laborant, in pace vixit.

Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare se contra fratris aduentum, cognominati Cyziceni, eo quod in ea vrbe educatus sit. patre autem genitus erat Antiocho Sotere, qui a Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duobus fratribus alteri post alterum nuberet, sicut alias diximus. Porro Antiochus Cyzicenus vbi puenit in Syriam, multis annis cum fratre conflictatus est, Hyrcano interim per totum illud tempus agente in pace continua. mox enim post Antiochi eædem defecerat à Macedonibus: iamque nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius: sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnantibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebant mutuo, occa-

sionem

sionem Hyrcano præbuit, vt secure fruererur Iudæa prouentibus, & ingentem pecuniarum vim inde congereret. Et Cyziceno vastante fratris regionem, non dissimulauit & ipse quid moliretur: vidensque Antiochonihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quam eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunque facile despexit. An. mūdi 3854. Ante Christū na. 110.

CAP. XVIII.

Quod Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit,

QVapropter duxit exercitum ad Samariam vrbem munitissimam, quæ quod nunc Sebaste vocetur ab Herode condita, cum erit opportunū dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Marissenis, colonis Iudæorum & sociis, sed syriæ regi subditis. Cum itaque vrbem fossa & duplici muro cinxisset per 80. stadia, obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobus: quibus vrgentibus & fame premente eo necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis inluetis homini, postremo Antiochi Cyziceni opem implorauerint. qui cum venisset propere, victus est ab Aristobuli militibus: & insequentibus cum fratribus vsque Scythopolim, ægre euasit. at illi reuersi contra Samaritas rursum eos compellunt intra mœnia, & cogunt iterum ab eodem Antiocho auxilium petere. is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter sex armatorum millibus, quos ille inuita matre, & tantum nō imperio per eam deturbatus miserat, primum vagabatur per ditionē Hyrcani lutrocinabundus cum Ægyptiis, non audens quidem aperto marte decernere, quod esset impar viribus, existimans tamen se vastandis agris effecturum, vt Hyrcanus obsidionem Samariæ solueret. Sed postquam multos è suis amisit exceptos hostium insidiis, profectus est inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quam prudentius cum hoste congressus, profligatis suis & ipse inter alios cecidit. Epicrates autem pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædam oppida manifeste Iudæis prodidit: nec quicquam Samaritis obsessis profuit. atque ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus vrbem capere, etiam solo eam æquauit, inductis illo torrentibus quorum eluuie ita cuncta fœdata sunt, vt ne vestigium quidem supereſſet eius oppidi. Incredibile autem quiddā narratur de Hyrcano Pontifice dignatum eum esse diuino colloquio. Fertur enim quod illa ipsa die qua eius filij coseruerunt cum Cyziceno prælium, Pontifex ipse solus in templo odoramēta adolens vocem audierit, nunciantem filiorum recentem de Antiocho victoriam: idq; mox progressus renunciauit multitudini, & paulo post certius comprobatum est eius oraculum. Et Hyrcani quidem res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solum, sed & apud Alexandriam, reliquam Ægyptum & Cyprum fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copiis suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Oniæ, qui templum in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierolymitano simile, vt alias diximus. ex horum sententia Regina gerebat omnia, sicut & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerique enim qui prius nobiscum venerunt in Cyprum, quiue post à Cleopatra illo missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemæum. soli vero ex Oniæ factione Iudæi constanter manserunt in officio, eo quod ciues eorum Chelcias & Ananias apud Reginam et

Hyrcanus obsidet Samariam. Antiochus auxiliaturus Samaritis, ab Aristobulo caditur & fugatur.

Epicrates pecunia corruptus, Scythopolim Iudæis prodit. Hyrcanus Samariā capit.

Hyrcano in templo per vocē filiorum de Antiocho victoria nunciatur.

Chelcias & Ananias Cleopatræ copiis duces præpositi.

Strabo. Cappadox de Iudæorum fide.

sent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano aut apud Iudæos felicitas inuidiam peperit. sed præcipue Phariſæorum ſecta male ei volebat, de qua ſupra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas eſt apud populum, vt etiam ſi regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum diſcipulus & Hyrcanus fuerat, in primis carus huic hominum generi, quos cum aliquando vocaſſet ad conuiuium, & accepiſſet comiter poſtquã animaduertit eos exhilaratos, ſic illos affatus eſt: Scire eos ſham voluntatem, quod nihil magis cuperet quam iuſtus eſſe, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodum & ipſi doceant. attamen ſi quid in ipſo deſiderarent, & aliqua in re à iuſtitiæ præſcriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum eſſe, vt admonitione corrigant. cum vero omnes eius virtutem comprobarent, vehementer gauiſus eſt eorum teſtimonio. tandem vnus è conuiuis Eleazarus, vir malus & ſeditioſus: Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire veritatem, ſi vis eſſe iuſtus, abdica te pontificatu, & contentus eſto principatu populi. Illo vero cauſam rogante, cur ita hoc poſtularet: Quia, inquit, audiuimus ita à natu grandioribus, matrem tuam captiuam fuiſſe regnante Antiocho Epiphane. Falſus autem erat is rumor, & ideo grauiter his verbis Hyrcanus offenſus eſt, nec minus Phariſæi cæteri. Tum Ionathas quidam è Sadducæorum ſecta, quæ eſt Phariſæis contraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat ſe communi Phariſæorum ſententia conuitiatum Eleazarum: quod ſi dubium videatur, manifeſtum fore interrogatis illis, qua pœna hominem dignum cenſeant. Quod poſtquam Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis ſententia ſe cogniturum, an ex eorum conſenſu factum ſit ſibi conuicium, & illi ſatis putarunt, ſi vinculis caſtigaretur & verberibus, quod iniquum videretur capite hominem plecti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus clemens ſit in animaduerſionibus: vehementer exacerbatus eſt, quaſi iam compertum haberet eos eſſe autores opprobratæ ſibi generis infamiæ. Nec deſtitit Ionathas furentem acrius addere, in tantum, vt, deſertis Phariſæis, ad Sadducæos deficeret, & abrogatis illorum conſtitutionibus earum obſeruatores pœnis afficerentur. hinc factum eſt, vt & ipſe & eius filij parum gratioſi apud vulgum fuerint: quæ quidem modum alias opportunius dicetur. Nunc enim illud dicendum eſt, quod multas conſtitutionum à maioribus per manus acceptas Phariſæi tradiderint populo, quæ non ſunt ſcriptæ inter leges Moſaicas: & ideo Sadducæi his autoritatẽ abrogant, dicentes oportere eas tantum ſeruari, quæ ſcripto continentur. atque hinc magna inter vtroſq; exorta eſt controuerſia, dum ditiores ſtant à Sadducæorum partibus, Phariſæi vero cæteræ multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duabus ſectis & Eſſenorum tertia ſatis docuimus in ſecundo de bello Iudaico volumine. Hyrcanus autem ſeditione ſedata, & poſt hanc exacta vita feliciter, elapſiſque vndecim triginta annis eius imperij moritur, relictis quinque filiis ſuperſtitibus, tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu & Prophetia. fruebatur enim diuinis colloquiis. vnde tantam nactus eſt futurorum præſcientiam, vt prædixerit duos maiores natu è ſuis liberis, non diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæpretium eſt cognoſcere, quo magis pãtris elucoat diuinatio.

Hyrcanus & Phariſæi hoſtes. Eleazar⁹ Phariſæ⁹ Hyrcano matris captiuitatẽ exprobrat.

Ionathas Sadduca⁹ Hyrcanũ cõtra Phariſæos inflammat.

Hyrcanus a Phariſæis ad Sadducæos deflexit. Conſtitutiones Phariſaicæ.

Hyrcanus moritur. An. mũdi 5861. an. Chri. na. 103.

Vaticiniũ Hyrcani de filiis.

An. mũdi 3862. an. Chri. na. 102. Hodie & Ruff. c. 18

Ariſtobulus Hyrcani filius, poſt captiuitatem Babyloni cã diadema ſibi primus imponit.

CAP. XIX.

Ariſtobulus primus ſibi Diadema imponit.

DEfuncto enim eorum patre Ariſtobulus, natu maximus volẽs principatu in regni formam vertere, diadema ſibi primus impoſuit,

poſt

post 421. annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad priſtinas ſedes poſtliminio reuerſus eſt. cumque fratrem ſuum ſecundum Antigonum amaret, in ſocietatem dominationis eum aſſumpſit, cæteros vero in vinculis habuit, matrem etiam coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominam rerum reliquerat) atq; eo crudelitatis proceſſit, vt fame necaret in vinculis. poſt matrem vero interfecit fratrem quoq;, quem præ aliis diligere videbatur, & in regni ſocietatem admiſerat, alienatus ab eo per calumnias, quas primo quidem reiecit, partim quod eum diligeret, partim quod per inuidiam confictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnifice reuerteretur è bello, quo tempore populus ſolenne ſcenopegiæ feſtum celebrat, accidit vt Ariſtobulus ægrotans decumberet, frater vero interfuturus ſacris ſplendidiſſime ornatus in templum aſcenderet cum armatorum comitatu, potiſſimum pro ſalute regis vota facturus. Tum hi quibus ſtudium erat excitare inter fratres diſcordiam, nacti occaſionem è rebus proſpere geſtis Antigoni & pompa quam adornauerat, venerunt ad regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hæc iam eſſe ſupra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifeſta indicia: aiebantq; venturum breui cum valida armatorum manu ad occidendum regem, quod ſtultum exiſtimet cum regno ſolum potiri liceat, communicato honore contentum eſſe. Ariſtobulus autem quamuis non omnino his crederet, tamen proſpiciens quomodo poſſet & ſuſpicionem vitare, & ſecuritati ſuæ cõſulere, collocauit ſatellites in loco quodã obſcuro & ſubterraneo, (decumbebat aũt in turri quæ poſt mutato nomine, Antonia dicta eſt) mãdauitq; vt ſiquidẽ ſine armis frater veniret, nemo eum attingeret: quod ſi armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmiſit tamen ad eum qui rogaret vt inermis veniat. At Regina, & reliqui inſidiatores, perſuaſerunt nuncio, vt contraria diceret, audiſſe fratrem, quod armaturam eximiam ſibi comparaſſet, cupereque ita armatum contemplari. Antigonus vero nihil mali ſuſpicans, & fretus fratris beneuolentia, ita vt erat cum tota armatura venit ad Ariſtobulum, contemplandum ſe præbiturus. cumq; peruenisſet ad turrim Stratonis, qua valde obſcurus erat trãſitus, à ſatellitibus interfectus eſt. Huius autem caſus facile oſtendit, quantum poſſint liuor & calumnia, & quam ſint efficaces ad ſubuertendam etiam naturalem beneuolentiam. Sed illud maxime admiratu dignum eſt, quod Iudas quidam, cuius prædictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus eſt. Is cum videret Antigonum accedentem ad templum, apud diſcipulos, qui eum ob hãc ſcientiam aſſectabantur, exclamauit pœnitere ſe iam vitæ, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturum prædixerat: quoniam locus ille abeſſet 600. ſtadiis, & diei pars maior exacta eſſet: atq; ita periculum eſſe, ne mentiatur ſuum oraculum. Ad hunc modum ſolicito nunciatur Antigonum ex ſum ad cellã ſubterraneã tutis, quæ & ipſa Stratonis vocabatur, ſicut & illa maritima, quæ poſt Cæſarea nominata eſt, quæ ambiguitas vatem perturbauerat. Ariſtobulum autem continuo cepit fraternæ necis pœnitentia: quæ res morbum eius aggrauauit, dum factum ſuum continenter deteſtaretur, ita, vt poſtremo, creſcentibus doloribus, ſanguinem vomeret, eum quidam è miniſtris efferens, diuina opinor, ita volente prouidentia, prolapſus in eo ipſo loco effudit, qui Antigoni cædis cruenta habebat veſtigia, quo facto ingens eorum, qui viderant, clamor exoritur, quaſi data opera puer illic effudiſſet ſanguinem, ita vt clamoris cauſam ſciſcitaretur Ariſtobulus, omnibus autẽ dicere tergiuerſantibus, tanto magis cõtendebat cognoſcere, quod natura ita com-

Ante Chriſtũ na. 102.

Ariſtob. Antigonũ in regni ſocietatem admittit, cæteros in vinculo cõiicit, & matrẽ fame necat.

Ariſtob. Antigonũ fratrẽ interficit.

Antigon⁹ apud Ariſtobulũ falſo accuſatus.

Ariſtobuli cõiunx verſuta.

Antigonũ dolo trucidari curat.

Vis calumniæ.

Iudas Eſſæus vates.

Stratonis turris & maritima Cæſarea nominata.

Ariſtobuli fratricida pœna.

An. mũdi 3863. Ante Christũ na. 101.

paratum sit, vt suspecta nobis sint, quæ dissimulantur silentio. tandem vbi minis ac terroribus expressit, vt faterentur veritatem, conscientia grauiter ictus animum plurimas effudit lachrymas: & gemitum ex imo pectore ducens, Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quando tam cito rapiscor ad pœnas cognati sanguinis? o corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atq; ita parentare oppressis per nefas & parricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est, Græcorum amator, post auctam multis beneficiis patriam, illato bello Iturææ, magnaque eius parte attributa ad Iudææ limites, cuius habitatores comminatione exilij coegit circumcisionem cæterosque Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, vt attestatur Strabo ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudæis multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituræorum eis attribuit, deuinctam circumcisionis fœdere.

Conscientia labes.

Aristobulus Iturææ habitatores circũcisionem cæterosq; Iudaicos ritus admittere cogit. Strabo ex Timagene de Aristobulo. Hedio & Ruffinus cap. 19.

CAP XX.

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

POst Aristobuli obitum Salome eius vxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse vt diximus vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, regem constituit, ætate cæteros præcedentem atq; modestia: cui accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquam, dum ille viueret, in eius conspectum admissus. eius odij causam ferunt hanc. Cum aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos præcæteris diligebat fratribus. Sed cum Deus huius effigiem designasset, contristatus quod is in omnes fortunas esset successurus, in Galilæa educati eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus enim hic regno post defunctum Aristobulum, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentum priuata & ociosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi visum est conducere, ad Ptolemaidem duxit exercitum: & cum prospere pugnasset victos intra mœnia compulit, eosque obsessos oppugnare adortus est. Solæ enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidem apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cũ Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas vires atterererent, nihil præsidij ab eis exspectandum erat Ptolemaidensibus, verum Zoilus tyrannus cum iis, quos alebat, militibus eorum quoque dominationi propter discordiam regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam reges negligere videbantur illorum periculum, athleris similes, quos, cum defessi sint certamine, pudet tamen aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamẽ refouent. Supererat vna spes ab Ægypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra e regno electus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cum ei spem feciſſent quod delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidenses in suis partibus, simulque Zoilum & Sidonios multosq; adiuraturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sententiam, conducibilius dicens, incertam cum Iudæis belli aleam subire, quam in

Salome Alexandra cognominata, Aristobuli vxor, Alexandrum Iannæum, regem constituit. Alexander alterũ fratrum interficit, alterũ in honore habet. Alexander ad Ptolemaidẽ exercitũ ducit, eãq; oppugnat.

certis-

certissimam seruitutem, accito Domino se dedere, & insuper non præsens solum bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens. Cleopatram enim non permissuram Ptolemæum vires sibi parare è vicinia, sed cõtra eos venturam cum valido exercitu. dare enim Reginam operam, vt illum etiam è Cypro eiiciat. futurum autem, vt, si Ptolemæi sua spes frustretur, ipse in Cyprum retrorsum fugiat, miseri vero ciues, in extremo deserantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidensium mutatione, nihilominus cursum eo continuauit, & cum appulisset ad Sycaminum, eo loci copias exposuit, quæ constabant eom numeratis peditibus simul & equitibus, circiter triginta millibus. His adductis ad Ptolemaidem, & castris ibi positis, cum neque legatos eius admittere, neq; verba audire vellent, in magnam coniectus est solicitudinem. Postquam vero Zoilus ad eum & Gazæi venerunt, petentes auxilium contra Iudæos & Alexandrum agros ipsorum vastatem, obsidio quidem vrbis metu Ptolemæi solura est. Cæterum reducto domum exercitu Alexander cœpit astu agere, clam Cleopatrã contra Ptolemæum vocans, aperte vero amicum eius & socium se simulans. quin & 400. argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille vicissim in gratiam ipsius Zoilum tyrannum tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilum capit: deinde vero comperto quod ille clãm ad matrem ipsius Cleopatram nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus est oppugnatum Ptolemaidem, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad continuandam oppugnationem ducibus cum parte exercitus, ipse cum reliquis copiis ad vastandam ac domandam Iudæam se contulit. At Alexander post, quam intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter quinquaginta millia, vt vel quidam scriptores malunt 80. millia, & cum his hosti iuit obuiam. Ptolemæus vero ex improuiso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidum vi cepit, & circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prædam abduxit.

An. mundi 3864. Ante Christũ 100.

Zoilus Stratonis turris & Dore tyrannus.

Zoilus & Gazæi Ptolemæo contra Iudæos auxilium petunt.

Alexander Ptolemæo vt Zoilũ tolleret, persuadet.

Zoilus captus.

Ptolemæus Galilææ oppidum obsessa.

Ptolemæus Asochim Galilææ oppidum vi capit.

CAP. XXI.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

DEinde aggressus & Sephorim non longe inde distantem, multis desideratis, abiit conflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum distitus est a flumine: & castra ex aduerso hostium metatus est. habebat autem Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille quos hecontamachos appellabat, gestantes æratos clypeos. sed & Ptolemæi prima acies æque æratis scutis vtebatur. Et cætera quidem inferiores sibi visi cunctantiores erant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philostephanus a ciei struendæ artifex, iubens transire fluuium supra quem castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliorem sibi fore victoriam, si hostis à tergo haberet fluuium, & è pugna nõ posset refugere & primum quidem æquo marte certabatur, multis vtrinque cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cum parte suorum mature cedentibus opem intulit, cumq; inclinato Iudæorum cornu nullus ferret suppetias, destituti ope proximorum fecerunt fugæ initium, cæteroqui exemplo suo traxerunt. cõtra Ptolemæi milites acriter instando Iudæos fugientes cædebant, & tandem profligatos eousq; insecuti sunt interficiendo donec lassatis manibus ferrum quoq; hebesceret. Ferunt triginta millia cecidisse in eo prælio: Imagines autem quinquaginta millia in tris

Sephorim aggreditur.

Hecatontamachi.

Clades Alexandri.

An. mũdi 3864. Ante Christũ na. 100.

Ptolemæ⁹ ut maioris terroris Iudæis inuectiã, humanas carnes coquere iubet.

scriptis retulit: exteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus vero cum post victoriam longe lateq; excurrisset, ferò tandẽ in quosdam Iudæorum vicos se recepit: quod vbi vidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi, vt promiscue iugulatos & in frusta consciscos, in lebetes feruentes, membratim conicerent, vt, qui effugerant è prælio, hostem crederent humanis vesci visceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tam Strabo quam Nicolaus meminit. Iidem etiam Ptolemaidem vi expugnauerunt, sicut alias indicauimus. Porro Cleopatra videns augeri filij potentiam, subiecta Græcorum vrbe, & Iudæorum regione impune peruastata, non permittendam duxit, vt ille magis creisceret, maxime cum circa Ægypti portas obuersaretur, & imminueret eius imperio. quapropter continuo tam nauales quam terrestres exciuit copias, quarum supremum regimen penes Chelciam & Ananiam Iudæos esse voluit: bonam etiã diuitiarum suarum partem cum nepotibus & testamento apud Coum insulam deposuit, Iussos; Alexandro filio cum magna classe in Phœniceu appellere, & deficientibus ad se eius regionis incolis peruenit Ptolemaidem: vnde exclusa oppugnationem eius vrbis instituit. Tum Ptolemæus relicta Syria, properauit in Ægyptum, sperans ex improuiso occupatorum se præsidiis vacuam, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum e Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœlesyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quod ei tentanti Ægyptum non ex sententia succesisset, missa eo parte exercitus omnino eum ex ea regione expulit atq; ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemẽ. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præfidiariis expugnat. Quo cum venisset Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cumque quidam amicorum Reginę suaderent, vt illam quoque regionem occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudæorum multitudinem vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans si hominem in societatem receptum suis facultatibus exueret, præsertim suum cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentium Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananiæ Regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyriæ vrbem Scythopolim. Tum vero liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionẽ suscepit in Cœlesyriam, vbi Gadara post decem mensium obsidionem cepit, & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanẽ sita sunt munitissimum, vbi Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat, qui extinopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade rex abstertitus est quo minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonem, cui postea Herodes rex mutauit nomen in Agrippiadem, quam & ipsam armis in potestatem suam redegit. & cum animaduertisset Ptolemæum Gaza relicta in Cyprum recessisse, & matrem eius Cleopatram in Ægyptum, infensis Gazæis, quod acciuissent illum contra se in auxilium, & vrbem eorum oppugnauit, & agrum depopulatus est interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitiorum militũ, & decem millibus quæ ex oppidanis armauerat, erupit in castra Iudæorum: & quandiu nocturna erat pugna: superiores erant Gazæi, hostibus aduentum Ptolemæi suspicantibus. sed quamprimum dies illuxit, & rei veritas apparuit, Iudæi se conglomerarunt, & impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt.

Ptolemæus ex Cleopatra obsessa Ioppe expugnata.

Ptolemæ⁹ ex Ægypto. Alexander fœdus cum Cleopatra renouat.

An. mũdi 3873. Ante Christũ na. 91.

Gadarã Alexander capit.

Gazam oppugnat. Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorũ castra erumpit.

runt. Attamen ne sic quidem, quamuis grauante inopia, voluerunt cedere, parati quiduis potius perferre quam ab hoste subigi: & addebat illis animum Aretas rex Arabum auxilij spem ostentãs. Sed priusquam ille veniret, Apollodoro perempto, ciuitas capta est. Nam Lysimachus ipsius frater inuidens ei quod tam gratiosus esset apud populum, occisoreo collegit manum militum, atq; ita vrbem Alexandro tradidit. qui primo placatus introgressus est, deinde immissum in oppidanos militẽ permissa fœuiendi licentia, ac passim Gazæi trucidabantur. nec tamen isti moriebantur inulti, sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebant. alij vero desolatas prius ædes incendebant, ne hostis præda potiri posset. quidam etiam suismet manibus vxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatem abstraherẽtur. Senatores autem numero D. in Apollinis fanũ confugerãt: forte enim senatus habebatur, cum hostis intromissus est. Alexander vero etiam his iugulatis, & diruta insuper vrbe reuersus est Hierosolyma, anno post quam castra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidiis, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni vero nono supra vigesimum. cui succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captum neci tradidit. Nec ita multo post Cyziceni filius Antiochus cognomento Eusebes peruenit Aradum, & impositio sibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postquam à Mopseatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem vna cum regia & ipsum & amicos concremauerunt. Regnante vero apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam simul amisit atq; exercitum: post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Larhurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitum à Gnido, regem apud Damascum constituit. His duobus fratribus strenue resistens Antiochus, breui extinctus est. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginæ cum Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syriæ regnum remãsit penes duos fratres, Philippum atque Demetrium, sicut alias narratum est. Porro in Alexandrum domi seditio coorta est, cum per scenopegiæ celebritatem in parantem sacrificare coniecta sunt citrea: nam hoc festo nostris morẽ esse palmeos & citreos thyrsos gestare indicauimus, quin & conuitiis impetitus est populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignũ qui sacris operetur iactantibus. quibus iniuriis exacerbatus occidit eorum circiter sex millia: & exstructo circa fanum & altare septo ligneo pertingente vsque ea loca ad quæ solis sacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à se vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas. nam Syris infensus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit, & Amaruntẽ diruit, non audente Theodoro manus conferere. Congressus etiam cum Arabum rege Obeda, & pertractus in insidias, cum camelorum multitudine prosus esset in fauces asperas & accessu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis, ægre euasit ipse incolumis: delatusque fuga Hierosolyma, super acceptam cladem per sex annos à sua gente bello vexatus non minus quam quinquaginta millia Iudæorum occidit, & cum eos hortaretur ad reconciliationem, adhuc magis accendit eorum odia: dum roganti, quid se vellent facere, ore vno responsum est, vt seipsum interficiat: moxq; miserunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

Ann. mũdi 3873. ann. Christ. 91. *Aretas rex Arabum Gazæi auxilij spem ostendit.*

Lysimachꝰ Apollodotum fratrẽ occidit, & Gazam Alexandro tradit.

Antiochꝰ Gryphus occisus.

Seleucus cũ Antiocho Cyziceno bellũ gerit.

Ann. mũdi 3874. Ante Christũ ann. 90.

Antiochꝰ Eusebes Seleucum fugit.

Antio. Seleuci frater Antiochũ Cyziceni filiũ aggreditur.

Demetrꝰ Damasci rex constituitur.

In Alexãdrũ citreos coniecta.

Amathꝰ diruta.

Obedias rex Arabum.

An. mūdi 3814. Ante Christū na. 80.

CAP. XXII.

Demetrius Eucerus Alexandrum prælio victum superarat.

ILle veniens cum exercitu, coniunxit se cum eis qui se acciuerant, & circa Sicima castra posuit. Alexander vero cum mercenariorum sex millibus & ducentis insuper, Iudæorumq; suæ factionis viginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitum tria millia. peditum vero quadraginta. Itaq; multa vtrinq; tentata sunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem solicitat: ille vero stantes cum Demetrio Iudæos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, postquam visum est armis decernere, victoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexandri conductitius ad vnum cæsus est, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi desiderati sunt. Cæterum postquam Alexander ad montes perfugit, miserati eius fortunam confluxerunt ad eum citciter sex millia, quorum metu Demetrius retro abiit. Posthęc Iudæi propriis viribus bellum gesserunt aduersus Alexandrum, sed semper victi multos amittebant è suorum numero. tandem potentissimos eorum compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma, vbi facinus commisit longe immanissimum. epulās enim cum pallacis excelsiore loco vnde prospectus patebat, ad DCCC. iussit suffigi crucibus: & in conspectu adhuc viuentium iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniuriis, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet sæpe ab inimicis afflictus in extremum vitę & regni periculum adductus fuerit, dum non contenti propriis eum impugnare viribus, externa etiam auxilia conciunt: & postremo in eam necessitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eum cum inimicis coniungerent: præter alia quæ in eius contumeliam gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita vt propter hanc crudelitatem Thracidi cognomen apud Iudæos inuenerit. Cętērū aduersariorum exercitus ac octo millium numerum noctu intutū euaserunt, & toto tempore quo vixit Alexander, egerunt in exilio: atq; ita demum liberatus à tumultibus secure administrauit regnum in posterum. Demetrius autem relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippum fratrem suum oppugnauit in ea, habens secum decem millia peditum & mille equites. Straton vero Beroeæ tyrannus & Philippi socius Zizum Principem Arabum exciuit & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorum, qui postquam venerunt cum magno exercitu Demetrij castra oppugnauerunt, & tam sit quam missilium telorum multitudine deditionem cu suis facere coegerunt: abductaq; ex ea regione præda maxima, Demetrium captiuum ad Mithridatem Parthorum regem miserunt. Antiochenses vero quotquot in castris inuenti sunt, gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus vero rex Demetrium apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hanc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Alexandrum pro fecisse uitur.
Alexander a Demetrio uincitur.
Ad Alexandrum 6000. hominum confluit.
Alexander Iudæos in Bothoma oppugnat.
Alexandri in Iudæos sæuitia.
Alexander Thracida cognomen apud Iudæos inuenit.
Demetri' Philippū fratrē in Beroea oppugnat.

CAP. XXIII.

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.

DEinde Antiochus cognomine Dionysius, frater ipsius Damascum principatū ambiēs, peruenit, & ibi rerum potitus rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas. Philippus eius frater, hoc audito Damascum aduolat: & cum opera Milesij arcis præfecti vrbe Dama-

Hedio & Ruff. c. 21
Antiochꝰ Rex Damascenorum.

sceno-

scenorum potitus esset, per ingratitudinem non remunerauit eum, quod vellet videri terrore vrbem, non proditione cepisse. quapropter suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in circum animi gratia Milesius exclusit, & vrbem seruauit Antiocho. at ille auditis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: moxque duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionem Alexander metuens, fossam profundam duxit à Caparsabe qua nunc Antipatris dicitur, vsque ad Ioppense mare, qua solum patebat accessus: excitatoque muro & per interualla castellis ligneis per CL. stadia, præstolabatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiam. & cum Arabs primum cessisset, deinde cum decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus præliatus est acriter. iamque de victoria certus occisus est, dum alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post hunc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæum Mennæum. Is quoque in Iudæam profectus cum exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander vero ad Dion oppidum admoto milite, eoque vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res pretiosissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, deinde expugnato oppido ad Gaulanam duxit & Seleuciam: & subactis his quoque, redegit in suam potestatem vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamalæ. Obiectisque multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit, & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitum, magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus. Per hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiam, Rhinocuram, in mediterraneis per Idumæam regionem Adora & Marisam, totamque Samariam & montes Carmelum ac Itabyrium. ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciá, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem cilicium, Pellam. hanc vltimam diruerunt, quod incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida, quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post hæc Alexander ex temulentia morbo contracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensibus officiis, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorum finibus obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanem situm est: Quem videns Regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorum desolationem lamentabatur. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigentes auxilio? præcipue cum non ignores, quam infensus sit tibi totus populus. Tum ille consuluit ei vt suis monitis pareat, si velit secure cum filiis regnum obtinere. primum vt apud milites celet suam mortem, tantisper dum castellum illud capiat. deinde postquam victrix magnifice Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populum. posse enim plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquem cupiant lædere, siue amicum iuuare. Valde enim his fidem habere vulgus, etiamsi per inuidiam de quopiam male loquantur. nec se ob aliam causam incurrisse totius gentis odium, quam quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hie-

An. mūdi 3884. Ante Christū na. 80.
Antiochi regno a fratre eripitur.
Caparsaba Antipatris dicta.
Antiochi mori & famæ exercitus immissa.
Aretas rex Cœlesyria.
Vrbes aliquot ab Alexandro captæ. Iudæi Syrorū, Idumæorū & Phœ. ī urbes tenent.
Pella diruta.
Alexādri morbus.
An. mūdi 3887. an. Christum na. 77.
Alexander cōiugi quomodo secure regnare possit ostendit.
Pharisæorum in populo licentia.

An. mũ. 3890. ante Chri. na. 74.

rosolyma peruenieris, accersitis eorum primoribus, ostende illis meum corpus, & verbis quam proxime veritatem simulatis permitte, vt eo vtãtur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere, propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id sæuire: & pollicere nihil te nisi ex illorum sententia gesturam in administrando imperio. his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentior quam à te sepultura cõtinget, contentis illis permissa potestate, & tu secure dominaberis. post hæc monita vxori data moritur, anno regni sui XXVII. vitæ vero vndequinquagesimo.

Alexandri mors.

CAP. XXIV.

Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum succedit.

Fun⁹ Alexandri.

ALexandra vero capto castello iuxta mariti monita Pharisæos allocuta est, & omnia illorum arbitrii faciens, quæ ad cadauer vel ad regnũ pertinerent, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit. tum illi progressi ad plebem concionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & Regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funerauerint sumptuosius. Cæterum Alexander duos quidem reliquit filios, Hyrcanum & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandro testamento reliquit. è filiis autem Hyrcanus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator ocii: minor vero natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populum, eo quod semper visa sit ægre tulisse ea quæ maritus præter officium faceret. illius cõsilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quam propter innatam segnitiem: alioqui ex Pharisæorum sententia permissu Reginæ gerebantur omnia: quibus etiam plebs parere iussa est: & si quid constitutionum Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum sancitum est denuo. Nomen igitur regni erat penes Reginam, penes Pharisæos vero administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionem procurabant. quædam tamen etiam per se prouidebat mulier, & magnum mercede conductorum militum alebat numerum, viresque suas ita augebat, vt terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabant, incitantes Reginam, vt necaret illos qui Alexandro autores fuerunt sumendi de DCCC. simul viris supplicii: moxque vnum ex his iugulant Diogenem, deinde alium post alium, donec potentiores conuenientes in regiam, & cum his Aristobulus præ se ferens non placere sibi quæ fierent, &, si occasio daretur, non permissurus tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus gestis & quantis exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint, quodq; hac de causa magnis præmiis eos dignatus sit: rogabantque eam ne omnino in contrarium spes suas verteret. nunc enim qui periculum ab hostibus euasissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente. aiebantque, siquidem contenti sint iam occisis aduersarii, propter innatum affectum quo dominos prosequantur, patienter se laturos hanc calamitatem. quod si illi sæuire pergerent, petebant sibi dari discedendi veniam. neque enim nisi ipsius Reginæ permissu quæ sibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipsa interficiantur regia. Sed turpe esse tum sibi tum reginæ, si illa dissimulante à mariti inimicis vexentur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quam si ipsa se priuaret talibus viris, quorum illis olim

Hedio & Ruffinus cap. 12. Alexandri filius Hyrcanus & Aristobulus.

Hyrcanus Pontifex.

Pharisæi administrationis regiæ consortes, quidi sunt sanguinis.

Aristobuli eiusq; assecla Pharisæorum tyrãnidem accusant.

vel nomen auditum terrori fuerit. quod si ne hoc quidem velit concedere, & mallt indulgere Pharisæorum cupiditatibus, salsem per castella se distribueret. se enim quandoquidem fortuna ita persequatur Alexandri familiares, contentos esse in humili statu vitæ reliquum exigere. Hæc & alia multa cum dicerent, & ad miserationem tam cæsorum quam periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumstantibus commotæ sunt lachrymæ: sed maxime Aristobulus mentem suam declarabat, multis verbis matrem corripiens. Verum illi sibi ipsis causa fuerunt horum malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiserunt regni habenas, quasi vero deessent posteri. Tum illa inops melioris consilii, custodiam castellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Machærunte, in quibus res sibi charissimas recondiderat. Nec multo post Aristobulum filium cum exercitu misit versus Damascum, contra Ptolemæum Mennæum, qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domum rediit. Per idem tempus nunciatum est Tigranem Armeniorum Regem cum D. militum millibus inuasisse Syriam, & breui in Iudæam esse venturum. ea fama non immerito Reginam & totam gentem terruit: miseruntque ad eum legatos cum magni precii muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, alias Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Ibi inuentum Regem legati rogauerunt, vt bene sibi de Regina sua deque tota gente Iudæorum polliceretur. Ille vero collaudatos quod è longinquo venissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. capta vero Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum persequitur Mithridatem, illum quidem non assecutum qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum vastare eam regionem: quo cognito ille statim domum reuersus est. Post hæc cum Regina in morbum difficilem incidisset, & visum est Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negocium, noctu egressus vno comitante famulo contulit se ad ea castella, quibus paterni amici erant præpositi. Iam dudum enim molestè ferens quæ mater gerebat, tum vero longe magis timebat, ne illa mortua totum suum genus veniret in potestatem Pharisæorum: & videbat quam ineptus erat administrationi frater, ad quem spectabat successio. Conscia vero fuit eius conatus sola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primum venit Agaba, vbi Galæstes erat vnus è potentibus, à quo perlibenter exceptus est. Sequenti vero luce Regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamen statum suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verum postea quam venerunt nuncii alii super alios, quod iam hoc iam illud castellum occupasset: nam vno incipiente statim reliqua omnia in eius potestatem se dederunt: tum demum iam in magna cõsternatione fuit, & ipsa Regina & vniuersa gens. sciebant enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi vsurparet gentis imperium: & vehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iam nec strepitus deesset nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupabat castella viginti duo. in quibus habens receptaculũ, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines enim semper pluribus se agglomerantes libenter obtemperabant, sperantes etiam nonnihil vtilitatis se percepturos ex eo quem ipsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorum autem seniores & Hyrcanus Reginam conuenerunt, & rogabant vt præ-

Alexandra Iudæis castellorum custodiam credit.

Aristobulus Damascum contra Ptolemæũ mittit.

Tigranes Syriã inuadit, ad dito Luculli persequentis Mithridatem aduẽtu domũ redit.

An. mũdi 3893. Ante Christũ na. 71.

An. mũdi 3894. Ante Christũ na. 70.

An. mũdi 3897. Ante Christũ nat. 67.

Morbus Alexandræ, et Aristobuli conatus.

Aristobulus multa castella occupat, & magnus fit ad eũ concursus.

Hyrcanus & seniores regni cõsentiũt, vt Aristobulus accusetur.

sentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam pene totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorum opportunitatibus. se autem non decere, etiamsi maxime ipsa ægroter, ea superstite consultare absque illius conscientia. periculum autem iam esse pene proximum, at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non adesse tempus curæ esse rerum administrationem, nimium deficiente corpusculo. his dictis non multo post extremum halitum reddidit, exacto anno regni nono, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexum

Mortua Alexandra. An. mũdi 3890. Ante Christũ nat. 65.

suum egregia, vt quæ mirũ in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrans viris inscitiam, qui parum feliciter administrant Respublicas. semper enim præsentibus magis quam futuris intenta, & omnia posthabendo moderatæ gubernationi, neque ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur, & Rempublicam orbasse præsidibus: quin & post obitum eius

Alexandræ familia magnũ infortunũ incurrit.

ex reliquiis malæ ipsius administrationis multæ turbulæ originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit. atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusquartus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIV. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Post contentionem de regno inter fratres conuentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus primatam vitam degeret.*

II. *Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.*

III. *Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.*

IIII. *Hyrcani & Aristobuli legationes, a Scauro petentes auxilium.*

V. *Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.*

VI. *Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.*

VII. *Hierosolymitani portæ Romanis claudunt.*

VIII. *Pompeius templum cum inferiore urbis parte vi expugnat.*

IX. *Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferit.*

X. *Alexander a Gabinio victus, in quodam castello oppugnatur.*

XI. *Aristobulus Roma vinculis elapsus, rursum in Iudæa captus, a Gabinio Romam remittitur.*

XII. *Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.*

XIII. *Pompeii in Epyrum, & Scipionis aduentus in Syriam.*

XIIII. *Cæsaru in Ægyptum expeditio, & quam fideles Iudæorum opera ei imtus sit.*
XV. *Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.*
XVI. *Cæsaris litera & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.*
XVII. *Antipater ex filiis suis Herodi Galilæa, Phasaelo Hierosolymorum regimen commisit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.*
XVIII. *Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.*
XIX. *Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.*
XX. *Herodes iussu Cassii Malichum dolo interficit.*
XXI. *Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum, e Iudæa pellit.*
XXII. *Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunia eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.*
XXIII. *Antonius in Syriam prouinciam veniens, Herodem cum Phasaele tetrarchas constituit.*
XXIV. *Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.*
XXV. *Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.*
XXVI. *Herodes Romæ a Senatu Iudæa Rex declaratur.*
XXVII. *Herodis ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antiochum.*
XXVIII. *Antigonus a Sosio & Herode opprimitur.*

CAP. I.

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

DE Alexandræ Reginæ rebus & obitu, in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studentes, quam ne quid vel per ignorantiam, vel per obliuionem prætermittamus. Nam qui historiam & rerum propter antiquitatem obscurarum expositionem scribere se profitentur, debent quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compositionem, tum quicquid lectioni gratiam cõciliat & admirationem: sed præcipua cura impendenda est veritatis studio, ne suam fidem sequentes fallant, & inducant in errorem aliquem. Cum igitur pontificatum accepisset Hyrcanus, anno tertiæ septimæ & septuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem confugit, in quam custodiendi filii & vxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt ante diximus. reliqui etiam eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus vt regnaret, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi obuenerant facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo, & data acceptaque fide, iunctisque dexteris sancitum: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

An mũdi 3899. an. Christum na. 65.

Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt.

Aristobuli cũ Hyrcano fœdus.

An. mũdi 3899. Ante Christũ na. 65.

CAP. II.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis pararerit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

AMicus autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo, eo quod ipse studeret Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primaribus Iudæorum, qui in Iudæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filii, quem fortuna ad Iudæorum regnum euexit, sicut suo loco dicetur. Hic igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum ducem totius Idumææ ferunt amicitias Arabum & Gazeorum & Ascalonitarum coluisse, multisque eos sibi conciliasse muneribus. Itaque iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timens eum propter mutuam simultatem, clancularijs obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conspirarent, iniquum esse dictitans finere Aristobulum incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eumque ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obrundebat assidue, addens ne vitam quidem illi esse in tuto, nisi matura fuga saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam *non consultare, quomodo eo sublato de medio*, dominationem alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quod esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quę quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionem ignauiæ. at Aristobulus plane contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanum nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius. tandem vrgendo ægre obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxilium: idque eo facilius impetrauit, quod Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem, accepturus ab eo fidem, quod inimicis non dediturus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, *Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma*: & non multo post assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ Regia: & quod esset Regi amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam restitueret: & instando quotidie dandoque munera tandem persuasit. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc. Medaba, Nabello, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Orone, Mariſſa, Rydda, Lusa, Oryba.

Hedio & Ruffinus cap. 3.

Antipater Idumæus amicus Hyrcani.

Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.

Antipater primũ Antipas dictus.

Antipater Iudæorũ potentiores in Aristobulum concitat.

CAP. III.

Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.

Aretas cõtra Aristobulum expeditionem suscipit, eumq; Hierosolyma cõfugere cogit.

TAlibus promissis permotus Aretas expeditionem susæpit contra Aristobulum, ducens quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: moxque vicit prælio. post eam victoriam multis ad Hyrcanum transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, solis sacerdotibus non de-

ſerentibus Ariſtobulum, ſed Aretas admotis tam Iudæorum quam Arabum exercitibus acriter oppugnationi inſtabat. Dum hæc ita geruntur inſtante Azymorum feſto quod Paſcha vocamus, optimates Iudæorum relicta ſua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir iuſtus, & Deo carus, qui aliquando liceritatis tempore impetrauerat piis precibus pluuiam, tunc in latebras ſe abdidit, ciuile bellum præſentiens. hunc in caſtra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim ſterilitati attulerat remediũ, ita tunc deuoueret diris Ariſtobulum, & quotquot eius factionem ſequebantur, id cum diu recuſans cogeretur à turba, ſtans in medio eorum ſic precatus eſt. Deus vniuerſi huius mundi Rex, quoniam & hi, qui mecum ſtant, tuus ſunt populus, & qui oppugnantur, tui Sacerdotes ſunt, precor, vt neque hos contra illos, neque illos contra hos orantes exaudias. Poſt hæc vota circumſteterunt eum quidam ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem Deus vltus eſt continuo, cædisque Oniæ pœnas exegit hunc in modum. Dum Ariſtobulus oppugnatur cum Sacerdotibus, ſuperuenit Paſcha, in quo feſto nobis mos eſt, multis Deum honorare ſacrificiis. quibus, quia carebant obſeſſi, rogauerunt ſuos tribules, vt accepta quantam poſſulerent pecunia victimarum copiam ſibi facerent. illis vero pactis mille drachmas in ſingula capita, & repræſentari ſibi iubentibus, Ariſtobulus & ſacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiſerunt precium. at illi accepta pecunia, non reddiderunt victimas, ſed eo progreſſi ſunt impietatis, vt non ſeruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem, quibus per pactorum ſpeciem illuſum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus ſuis ſumeret: nec dilata eſt vindicta: ſed procella vehemens immiſſa, fecit per totam eam regionem magnam vaſtationem fructuum, ita vt tritici modius veniret drachmis quindecim.

An. mũdi 3900. Ante Chriſtũ na. 64.

Ariſtobulum in templo Arabs oppugnat. Iudæi in Ægyptũ fugiunt.

Onias non acquieſcẽs petitioni Iudæorũ lapidatur.

Violatio fidei, & vltio eam ſubſecuta.

CAP. IV.

Hyrcani & Ariſtobuli legationes a Scauro petentes auxilium.

INterea Pompeius Scaurum miſit in Syriam, ipſe in Armenia diſtentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille vero vbi Damaſcum venit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam cõtinuato itinere. huic legati facti ſunt obuiam, tam ab Hyrcano quam ab Ariſtobulo, vtrique petentes ſocietatem & auxilium. & cum Ariſtobulus pollicetur CCCC. talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Ariſtobuli promiſſa prætulit. is enim liberalis erat & abundans pecuniis, & rogabat officium præſtari facilius. alter vero pauper erat ac tenax, & cum maiora quam frater impetrare cuperet, tamen non ſatis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, adeo munitam & validam, quam profugos repellere & Nabathæorum turbam, præſertim non valde ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur cauſas accepta ab his pecunia obſidionem ſoluit, denuncians Aretæ, vt recederet, ni pareat, declarandus hoſtis Rom. pop. Et Scaurus quidem Damaſcum reuerſus eſt: Ariſtobulus vero cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanum profectus eſt: & congreſſus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæſis circiter ſeptem millibus hoſtium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

He. & Ruſinus c. 4. Legati Hyrcani & Ariſtobuli ad Scaurũ.

Dona Scauro data.

Ariſtobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiſcitur.

CAP.

CAP. V.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.

An. mũdi 3902. an. Christũ nat. 62.

Pompeius in Syriã venit, eiq; Aristobulus insigne donũ mittit.

Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium.

Hedio & Ruffinus cap. 5.

Arx in Apamia diruta.

Ptolemæ Mennæus pecunia mulctatus.

Aristobulus & Hyrcanus a Iudæis apud Pompeium accusati.

Aristobuli coram Pompeio apologia.

NOn multo autem post, cum Pompeius Damascum venisset, & obiret Cœlesyriam: præsto fuerunt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. talentorum. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis: Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorũ quatuor millibus: & ex Iudæa siue vitis, siue hortus, quod opus Θρίαμβον, id est, delectamentum vocabatur. hoc donum vidimus et iam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum: æstimaturque quingentis talentis. ferrur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulo post iterum venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille CCC. hic quadringenta talẽta, hos quoque inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se discceptatorẽm venire, ineunte vere copiis ex hybernis reuocatis ad Damascenum agrum profectus est: obiterque Arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit, viri noxii non minus quam fuerat Dionysius Tripolitanus qui securi percussus est, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiam castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus. transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatoque medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascum se contulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes, qui inter se dissidebant Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab vtroque. Aiebant enim se nolle esse sub Regibus, quod patrium institutum habeant, vt sui Dei pareant Sacerdotibus. hos autem duos esse quidem è sacerdotum genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus autem querebatur, quod cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsutam fuisse gentem ad defectionem, nisi turbatum concitator esset, atque natus ad violentiam. Attestabanturque illi hæc dicenti plus quam mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. alter contra excidisse eum è principatu aiebat ob propriam ignauiam, quod natura ad nihil esset minus idoneus quam ad obeunda negocia, & ideo venisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se vero necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione verò vti, qua & pater ipsius Alexander vsus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosos omnibus propter purpureas vestes, capillitii curam, & phaleras ornamentaque cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium venerant. Pompeius vero his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placide: promittens se venturum in eorum ditionem, quam primum inspexisset res Nabathæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitus. nec tamen vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeii promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

Hedio & Ruffinus cap. 6.

CAP. VI.

Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.

QVa re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis à Damasco cæteraq; Syria copiis auxiliaribus, aliisq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt vero præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium. eo quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illum ad se per nuncios. ille vero multis suadentibus, vt cauere bellum à Romanis, descendit: & cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeii rursum in arcem se recepit. idque iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non traditurus alioquin: parnit quidem, sed ægre ferens secessit Hierosolyma quasi ad certum bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponte, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum esse significans.

An. mũdi 3903. an. Christũ nat. 61.

Pompeius in Aristobulũ mouet.

Aristob. exarce ad Pompeiũ descendit.

Aristobulus castella Pompeio tradit.

Hedio & Rufffinus cap. 7.

Mithridates Rex Ponti a Pharnace filio occisus.

CAP. VII.

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntem, vbi palmeta sunt præstantissima, & opobalsamum prouenit inter vnguenta præcipuũ, incisis acuto scrupo fruticibus succi in modum scatens, mane sequenti mouit inde versus Hierosolyma. Tum vero Aristobulus ante actorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecuniis etiam intra Hierosolyma eum admittens, rogabat vt omisso bello quicquid vellet pacate ageret. Pompeius vero data petenti venia, mittit Gabinium cum militibus in vrbem ad accipiendum pecuniam: qui tamen re infecta rediit, exclusus & vacuis manibus, militibus Aristobuli pactum irritum facientibus. Ea res vehementer Pompeio mouit stomachum, & additis Aristobulo custodibus ipse ad vrbem properat, cætera quidem probe munitam, tantum à septentrionali latere iniuriis exposítam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido è saxo structo cingitur.

Gabinio pecuniam ab Aristobulo promissam exacturo porta clam duntur.

Hedio & Rufffinus cap. 8.

Pompeius Hierosolyma oppugnat.

CAP. VIII.

Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

INtus autem erat dissidium, vrbanis quid opus esset facto non consentientibus. nam quidam censebant vrbem Pompeio dedendam: Aristobuli vero factio excludi eum iubebat & bellũ parari, eo quod illum haberet in vinculis. hi prænuncientes alteros templum occupant, & præciso ponte qui in vrbem ferebat, ad bellum se expediunt. at illi intromisso exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiam, ille Pisoni legato suo misso eo cum parte exercitus & vrbis regiæ commisit custodiã: ipse vicinas templo domos aliaq; propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit: quas cum non admitterent, omnia quæ circum erant oppugnationi patauit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid vsus posceret. Pompeius vero à Septentrionali templi latere, quod maxime erat oppugnationi obnoxium, admouit milites.

Hierosolyma Pompeio partim tradita, partim obsessa.

An. mũdi 3903. an. Chri stũ nat. 61.

erant autem hac quoque parte turres altæ, & fossa manu facta, præter profundam vallem quæ templum cingebat. nam etiam versus vrbem abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat cum suo contubernio. erigebantque quotidie magno labore aggerem Romani, cædentes circumquaque arbores, quod opus vbi perfectum est, ægre completa fossa propter immensam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebãt templum saxis missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per ocium septimum quenq; diem exigere, non potuissent absolueræ aggerem vetantibus aduersariis. prohibere enim vim inferẽtes lex permittit, sed opus facientem, hostem impedire nos non sinit. quod vbi animaduerterunt Romani, Sabbatis neq; eminus incessẽbant telis Iudæos, neque manus cum eis conserebant: tantum erigebant aggerem & turres, machinasque admouebant, vt eis postridie aduersus nos vti possent. Facile est autem vel hinc discere, quanta pietate Deum colãmus, & quam obseruantes legum simus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quominus solennia peragerentur sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horam super altari immolantibus nostris Sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sacra intermittentibus. etenim capto templo tertio demum mense, die ieiunii, CLXXIX. Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coss. hostis quidem irrumpens iugulabat omnes obuios: illi vero nihilominus sacris operabantur, neq; metu mortis, neque iam cæsorum multitudine absterriti, passuri quicquid liberet victori potius quam deserturi altaria, aut aliquid omissuri præscriptum patriis legibus. & autem hęc non fabula sit in pietatis laudem conficta, sed rei veritas, attestantur omnes qui res à Pompeio gestas conscripserunt, & in his Strabo ac Nicolaus, Romanæque conditor historiæ T. Liuius. Nam concussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsaq; & secum ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostium agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furtius Centurio cum suis manipularibus: & inter vtrunque Fabius & ipse Centurio cum manu suorum valida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorum alii à Romanis confossi cadebant, alii mutuis vulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabãtur ab hostibus. ceciderunt è Iudæis duodecim millia, Romanorũ perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis antehac nec vestigiis penetrati nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vna cum eo non pauci alii, & inspexerunt quæ nefas est videre, nisi solis Sacerdotibus. cumq; intus essent ex auro mensa & candelabrum & pocula, & odoramentorum magna copia, præterea in thesauris sacræ pecuniæ circiter talentorum duo millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil commisit indignum cæteris virtutibus. Sequenti vero die iussis purgare templum ædituis, & instauratis legitimis sacrificiis pontificatum Hyrcano reddidit, tum propter alia ipsius officia, tum quia tota regione habitantibus Iudæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli concitatores securi percussit: Faustoque & aliis qui primum conscenderunt, digna præmia persoluit. Et Hierosolymæ quidem pop. Rom. fecit stipendiaria, vrbes vero quas eorum ciues sibi subiugauerant in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præfidi: & totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres terminos. Gadara deinde paulo ante diruta instaurauit in gratiã liberti sui Gadatensis Demetrii, reliquas vero,

Pompeius templum oppugnare parat.

Iudæi solennia sacrificia expeditionis tempore peragunt. Templũ captum.

Et Iudæi duodecim millia cadunt.

Pompeius templum ingressus nihil attingit. Al. ca. 9.

Pompeius Hyrcano pontificatum reddit.

Hierosolymæ Rom. pop. stipendiariæ.

Gadara instaurata.

Hip-

Hippon, Scytopolim, Pellam, Dion, Samariam, Mariſſam, Azotum, Iamniam, Arethuſam ſuis reſtituit habitatoribus: easque in mediterraneis, præter variis bellis dirutas. Maritimas vero Gazan, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quę ab Herode magnifice condita, & portubus atque templis exornata, Cæſarea mutato nomine appellata eſt: has omnes Pompeius liberas eſſe iuſſas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum cauſa fuere Hieroſolymitanis Hyrcanus & Ariſtobulus inter ſe diſſidentes inuicem. nam tum primum liberratem amiſimus, ſubiecti Romanorum imperio: & regionem de Syris bello captam reddere ij ſis coacti ſumus: & inſuper plus quam decem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honeſtabatur, ad plebeios translatum eſt homines. Sed de his ſuo loco dicemus. Cæterum Pompeius Cœleſyria vſq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipſe in Ciliciam abiit Romam properans: abduxitque ſecum Ariſtobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filiis.

An. mūdi 3903. Ante Chriſtū na. 61.

Vrbes Iudaię adamptę.

Scaurus Cœleſyriæ præfectus.

CAP. IX.

Scaurus bello aggreſſus Aretam, fœdus Antipatri ſuaſis eum eo ferijt.

SCauro autem ad Arabiæ Petram profecto cum exercitu, & quia difficilis ad eam aditus eſt, circumuicinos agros populante, militibusq; fame laborantibus, Antipater iuſſu Hyrcani frumętum ex Iudæa & alia neceſſaria eis præbebat: miſſusq; ad Aretam legatus à Scauro, eo quod hoſpes eſſet, perſuaſit etiam illi pecunia numerata vaſtationem agrorū redimere ſponſor factus pro trecentis talentis. atq; his conditionibus hoc bellum finitum eſt, non minus è Scauri quam ex Aretæ ſententia.

Hedio & Ruffinus cap. 9.

CAP. X.

Alexander a Gabinio victus, in quodam caſtello oppugnatur.

ALiquando autem poſt Alexandro Ariſtobuli filio Iudæam incurſionibus vexāte, imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna geſſit, & cōtra Alexandrum expeditionem ſuſcepit, Hyrcano iam non valente ei reſiſtere, & de muris Hieroſolymorum reficiendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. ſed ab hoc conatu per Romanos cohibitus eſt. At Alexander peruagando regionē multos Iudæos armauit: collectisque propere decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus firmauit Alexandrium caſtellum, iuxta Coreas ſitum, & Machæruntem in finibus Arabum. contra eum venit Gabinius, præmiſſo M. Antonio cum aliis ducibus. atque ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manentibus, quorum duces erant Pitholaus & Malichus, aſſumptis etiam antipatri auxiliis, occurrerunt Alexandro, ſequente cum reliquo exercitu Gabinio. tum ille recepit ſe propius Hieroſolyma, vbi conſerto prælio Romani occiderūt hoſtium circiter tria millia: nec pauciores capti ſunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium, inuitabat concluſos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo. & cum multi hoſtium extra caſtellum ſtationem haberent, Romani eos adorti ſunt, vbi multis cæſis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaq; Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipſe reliquam Iudæam perluſtrabat, & quotquot inueniebat vrbes dirutas, ædificari iubebat. atq; hoc pacto inſtauratæ ſunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Mariſſa, Gaza, & aliæ non paucæ: idq; mandante Gabinio, quarū poſthac habitatio tuta permanſit,

An. mūdi 3904. Ante Chriſtū na. 60.

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 11.

Caſtella munitur.

Gabinius aliquot vrbes dirutas, in Iudæa ædificari iubet.

An. mũdi 3904. Ante Christũ na. 60. *He. & Rufin. ca. 11. al. 12.*

manſit, cum ante longo tempore deſertæ fuiſſent. His ita per regionem diſpoſitis, reuertitur ad Alexandrium: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos veniam petiit Alexander, offerens caſtella Hyrcaniam & Machæruntem, & poſtremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cumque Alexandri mater ad eum veniſſet, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ aſſeruatis, impetrauit ab eo quicquid petiit. moxq; diſpoſitis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hieroſolyma, curaturum templum & ſuum ſacerdotium. deinde conſtitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciã diſtribuit: ita vt alii iura peterent Hieroſolyma, alii Gadara, Amathuntem alii: quarti vero Hierichuntem, quinti Saphoram, quod eſt Galilææ oppidum: ſicq; liberati dominis ſub optimatum dominatione degebant.

Alexandriũ & alia caſtella diruta. Quinq; cõuentus iuridici in Iudaa.

CAP. XI.

Ariſtobulus Roma vinculis elapſus, rurſum in Iudaa captus, a Gabinio Romam remittitur.

He. & Ruſin. ca. 12. al. 13. Ariſtobulus Roma reuerſus, Alexandrium denuo munire conatur. Ariſtobulus a Romanis vincitur. Ariſtobulus captiuus cum Antigono filio Romã remittitur. Ariſtobuli liberi dimiſſi. Antipater Gabinium Ptolemaũ in Ægyptũ reducentẽ adiuuat. Alexander Principatũ inuadit.

CÆterum cum Ariſtobulus Roma profugus reuerſus eſſet in Iudæã, & conaretur Alexandrium recens diruta denuo munire, Gabinius miſit eo milites ducibus Siſenna, Antonio & Seruilio, qui eum locum occupari non ſinerent, & darent operam vt ipſum comprehenderent, nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatem confluebant, nouarum rerum auidi: ſiquidem & Pitholaus Hieroſolymorum præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioquin in eo confluxu multi fuere non ſatis armis inſtructi. Ariſtobulus vero volens occupare Macheruntem, tales dimiſit vt inutiles ad moliendum aliquid, aſſumptisque tantum armatorum octo millibus, illuc contendit. quos aſſecuti Romani vicerunt egregie. quamuis enim repugnantes aliquantiſper impreſſione facta coegerunt terga vertere, occiſis eorum circiter quinque millibus, reliqui vero diſſipati, vt quiſque potuit ſalutem ſibi quæſiuerunt. Ariſtobulus tamen plus mille ſecum trahens perfugit Macheruntem: muniebatque id caſtrum, &, quamuis rebus afflictis, bene ſperare non deſtitit. Sed nõ vltra biduum ſuſtinere potuit oppugnationem, & multis acceptis vulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabinium adductus eſt. atque ita reflante fortuna rurſum remiſſus Romam in vinculis eſt habitus, poſtquam regno & Põtificatu potitus eſt annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tamen eius dimiſit ſenatus, cum ex Gabinii literis cognouiſſet, promiſſum hoc eorum matri, dum caſtella traderet, qui mox Iudæã reuerſi ſunt. Porro Gabinio paranti expeditionem in Parthos, & iam euphratem traiiciẽti, mutata ſententia viſum eſt Ptolemæum in Ægyptum reducere, ſicut alias indicatũ eſt. In hac quoque expeditione ab Antipatro adiutus eſt frumento, armis & pecuniis: & illius conſilio Iudæi qui Peluſium accolunt, ceu cuſtodes Ægypti aditus, in ſocietatem pertracti ſunt. Cæterum reuerſus ex Ægypto deprehendit Syriam laborare diſſidiis & tumultibus. Ariſtobuli enim filius Alexander, denuo inuaſo per vim Principatu multos Iudæorum ad defectionem impulit: collectoque magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipiſci potuit, reliquos in montem Garizim compulſos obſedit. Gabinius vero hoc in ſtatu Syriam offendens, Antipatrum propter notam viri prudentiam præmittit ad tumultuatores, ſi forte poſſet ad ſaniorem mentem reductis perſuadere, vt meliora ſequantur conſilia: quod ille ſedulo fecit, & multos reduxit ad officium. Alexandro vero potiri non potuit. is enim habens ſecum

trigin-

triginta Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad montem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica decem millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra Nabathæos profectus, hos quoque profligat vno prælio. nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quod aufugissent in patriam: tantisq; rebus gestis Romam reuertens, Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeii & Gabinii contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

An. mũdi 3904. an. Christum na. 60. *Alexander a Gabinio victus. Nabathæi profligati. Mithridates. Orsanes. Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 14.*

CAP. XII.

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.

CRassus autem expeditionem contra Parthos parans in Iudæam pertuenit, & pecuniam sacram quam Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totoque reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia, templum spoliauit. Tulit etiam trabẽ ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina autem apud nos constat duab. libris cum dimidia. Hanc trabem ei tradiderat sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non prę malicia: nam erat vir bonus & iustus: sed cum concrediturãdo obstrinxisset, nihil aliud custodiã, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus pretiosissimus: videretq; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnib. templi ornamẽtis, trabẽ hanc redemptionem pro omnib. ei dedit: cum prius eum iureiurãdo obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millib. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ lignææ, quod cæteris omnibus ignotum solus sciebat Eleazarus: Crassus tamen & hãc pro reliquo templi auro accepit, & mox violato iureiurãdo totum quantum intus erat egessit. Nec est mirandum tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius Deum cum omnes vbiq; terrarum Iudæi venerentur ac colant, tam ex Europa quã ex Asia longo tempore huc eas contulerunt. Nec ad iactationem cõficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cum alii multi, tum Strabo Cappadox attestatur nobis his verbis: Mithridates autẽ missit in Coum insulam, qui afferrent sibi inde pecuniam, quam Cleopatra Regina ibi deposuerat, & Iudæorum octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter hanc Deo sacram: & satis apparet quod hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerunt metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile eos qui Iudæam habitabant, habentes vrbem adeo munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc fecisse est credibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciam traiecit gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit. sic enim scribit: quatuor erant genera in Cyrenensium vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & aduenæ Iudæi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facile inuenire locum in vrbe habitabili, quem recepta semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ regiones horum ritus admiserunt: aluntque congregationes Iudæorum maximas, tempore coalitas, & vtentes institutis domesticis. Per Ægyptum sane etiam coloniæ sunt eius gentis, absque eo quod Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiam proprium magistratum, qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & contractus atque pacta rata habeat, non aliter quam si

Crassus in templi sacrati violator. Templi Hierosolymitani diuitiæ vnde. Strabo Cappadox.

An. mũdi 3911. an. Christum 58.

in absoluta Republica. Inualuit itaque hæc gens in Ægypto eo quod antiquitus originem inde habeat, & facile migretur eo propter vicinitatem. In Cyrenaicam vero regionem inde transiit vt conterminam, quemadmodũ etiam Iudæa est, vel potius partem olim regni Ægyptii. Hæc Strabo. Cæterum Crassus rebus arbitratu suo compositis, Parthorum ditionem inuasit: vbi cum omnibus copiis periit: sicut alias narratum est. Cassius autem in Syriam refugiens, occupata ea resistebat Parthis, propter recentem victoriam excursantibus: & cum venisset Tyrum, inuasit etiam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cœpit. & ferme 30. millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoque qui Aristobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimum apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatẽ habuit. apud quos duxit vxorem illustri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filii, Phasaelus & Herodes qui postea regnauit, & Ioseph⁹ atque Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynastas hospitio sibi cõiunxit & amicitia, sed maxime Arabem, apud quẽ & liberos deposuit, dum bellum contra Aristobulum gereret. at Cassius reparatis copiis ad Euphratem se contulit, ibiq; Parthis se opposuit, quemadmodum & ab aliis scriptoribus est memoriæ proditum.

Crassus in Parthia perit. Cassius Parthis resistit.

Antipatri vxor & filii.

An. mũdi 3917. Ante Christũ ann. 47.

CAP. XIII.

Pompeii in Epyrum, & Scipionis aduentus in Syriam.

ALiquanto autem post Cæsar occupata Roma, & Pompeio vna cum senatu vltra mare Ionium fugato, solutum vinculis Aristobulum decreuit in Syriam mittere, additis ei duabus legionibus, quo facilius ordinaret prouinciam. sed is breui frustratus est sua spe quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat, à Pompeianis veneno sublatus, & à Cæsarianis funeratus. Corpus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudæam remissum mandauit reponi in Regum conditoriis. Scipio vero iussu Pompeii securi percussit Alexandrum Aristobuli filium, eo quod aliquando contra Romanos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiam affectus est supplicio. fratres vero eius ad se recepit Ptolemæus Mennæus dynasta Chalcidis, quæ sita est in monte Lybano. nam misso Philippione filio Ascalonem ad vxorem Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se *Antigonum filium* & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde vero occiso prius eo Ptolemæus ipse duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non destitit.

He. & Ruffin. c. 14. al. 15. Aristobulus vinculis solutus veneno tollitur. Hedio & Ruffinus cap. 15. al. 16. Cadet filii Aristobuli.

CAP. XIV.

Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quam fideli Iudæorum opera adiutus sit.

POst Pompeii autem obitum & victoriam Cæsaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus vsui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idque mandato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valente transire per Pelusium, & circa Ascalonem hærente, Antipater ei se adiunxit cum armatis Iudæorum tribus millibus, egitq; cum Arabum primaribus vt & ipsi venirent auxilio: eiusq; potissimum opera è tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes pene vniuersæ. Mithridates vero motis è Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam na-

Hedio & Ruffinus Cap. 16. al. 17. Antipater Cæsari ex Syria auxilia conscribit.

nauit

uauit Antipater, primusque deiecta quadam muri parte aditum cæteris irrumpentibus in vrbem aperuit. & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum autem & Mithridatem properantes ad Cæsarem transitu arcebant Iudæi Ægyptii, qui regionem quę Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes suas traduxit, maxime cum ostendisset Hyrcani Pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos se pręberent Cæsari, eumque commeatibus iuuarent, & rebus exercitui necessariis. Qui moti autoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt. quod vbi audiuerunt qui Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt. & ille eo profectus hos quoque adiunxit suis partibus.

Antipater Mithridati in capiendo Pelusio operā nauat.

Iudæi Ægyptii ab Antipatro Cæsari consociati.

Memphis in Ægypto.

CAP. XV.

Antipatri res gesta & cum Cæsare amicitia.

POstquam autem ventum est ad Delta quod vocant, conflixit cum hoste circa locum qui castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrū cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbaturque cladem accepturum, nisi mature præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat, exemptis sociis periculo, Ægyptios iam vincentes coegisset terga vertere: qui adeo fugientibus institit, vt castra quoque hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longe à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater nō plus quinquaginta. Mithridates vero de his Cæsarem per literas certiorem reddidit, ingenue fassus Antipatrū & salutis sibi causam fuisse & victoriæ: ita vt Cæsar & tunc eum collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores contulit, tam in Hyrcanum quę confirmauit in Pontificatu, quam in Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli vero aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum venisse. Attestatur mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Asinii sic scribens: Post quam Mithridates in Ægyptum inuasit, & cum eo Hircanus Iudæorum Pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hipsicratis sic scribit: Mithridatem primo solum venisse accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum, tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse, in hisque Hyrcanum Pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem veniens, questus est de patris infortunio, quod propter ipsum veneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus. rogabatq; vt sui misereretur, paterno principatu eiecti. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quod per vim principatum gentis gererēt, nec abstinerēt ab ipsius iniuriis. Antipater vero causam suam egit diluens obiecta crimina: Antigonumque seditionis & nouarum rerum studiosum esse coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum verborum suorum testem adducens. Aristobulum autem merito Romam vinctum pertractum, perpetuum hostem & inimicum pop. Rom. Fratrem vero huius coniectum latrocinii debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum Cæsar oratione Antipatri motus, Hyrcanum Pontificem declarauit, Antipatro dynastiam quamcunq; ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

Hircanus Iudæorum Pontifex.

Strabo Asinius. Hipsicrates.

Antigonus apud Cæsarem Hyrcanū accusat.

Antipater obiecta crimina diluit.

Antipater Iudæa Procurator declaratus.

Ann. mūdi 3919. Ante Christū ann. 45.

CAP. XVI.

Cæsarii litera & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.

HIrcano vero etiam patriæ mœnia restituere permisit, roganti hanc gratiam. iacebant enim vsq; ad id tempus, ex quo à Pompeio fuerāt diruta. deditq; hac de re in vrbem literas ad consules, vt decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius Senatusconsulti exemplum sic habet. L. Valerius L.F. Pr. retulit ad Senatum Idib. Decembribus in æde Concordiæ, præsente L. Coponio L.F. & C. Papirio Quirino, de his quę Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothæi, legati Iudæorum viri optimi & socii nostri petierunt, renouantes veterem erga pop. Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumentum societatis attulerunt, æstimationis aureorum quinquaginta millium, & literas petierunt ad liberas ciuitates ac Reges, vt per regiones eorum atque portus secure possint iter facere. Placuit igitur Senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani Pontificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin & ab Athenienſibus honor habitus est Hyrcano, quæsitis beneficiis: miseruntque ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, Panemi mensis luna vigesima, oblatum est ducibus decretum Athenienſium, Egathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis vndecima, concilio Iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos & assessores ex populo. Dionysius Dionysii dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri Pontifex Iudęorum ac ethnarcha perpetua tam publice quam priuatim ciues nostros beneuolentia prosequitur, nullam bene merendi occasionem prætermittens: & quotquot Athenienſium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deueniunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idque multorum constat testimoniis: visum est nunc Theodosio Theodori referente, & populum de huius viri virtute commonefaciente, quam propensus sit ad benemerendum de nostris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergo corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum: & præconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus, dum nouæ tragœdiæ aguntur, & Panathenæis & Eleusiniis, & in gymnicis certaminibus: curæque esse nostris ducibus, vt dum ille in amicitia nostra perseuerat, vt quicquid in honorem eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exsequantur sedulo: quo perspicua sit omnib. populi nostri erga bonos viros gratitudo ac beneuolentia, & huiusmodi honoribus plures ad benemerendum de nobis inuitentur. Elegi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero, qui ad illum decretum hoc perferant, hortenturque vt acceptis his honoribus certet nobiscum beneficiis. & hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Hyrcanus Hierosolymis Cæsare permittente mœnia restituit.

Senatusconsultū Romanorum de renouando fœdere cū Iudæis.

Ab Athenienſibus honor Hyrcano habitus.

Hedio & Ruffinus cap. 17. al. 18.

Hedio & Ruffinus Cap. 18.

Porro Cæsar ordinatis rebus Syriæ cum classe profectus est. Antipater autem deducto Cæsare in Syriam reuersus ante omnia disiecta per Pompeium mœnia restituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compescuit, tum minis agens tum cōsiliis. Fore enim vt si Hyrcano contenti sint Principe, feliciter degant fruendo suis quisq; possessionibus: sin nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro Præside habituros dominum, Hyrcanum vero pro Rege tyrannum, tum Romanos atq; Cæsarem acerbos hostes pro Prin-

Cæsar ex Syria proficiscitur. Antipater in Iudæa nouarum rerū cupidos cōpescit.

cipi-

cipibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi constituerint. atq; his monitis ille regionem totam composuit.

An. mũdi 3911. Ante Christũ na. 93.

CAP. XVII.

Antipater ex filiis suis Herodi Galilæa, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod Sex. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.

Cæterum cum Hyrcanum stupidum ac segnẽ animaduerteret, Phasaelem è liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumuicinæ regioni ducem constituit, Herodi secundo Galilæam curandam commisit, etiam tum admodum adolescenti, nec excedenti annum quintumdecimum. quod tamẽ illi nihil obfuit, sed quia fuit generoso ingenio præditus, confestim occasionem inuenit quomodo posset virtutem suam ostendere. Comprehensum enim Ezeciam primarium latronem, & cæterorum ducem Syriæ fines incursare ac prædare solitum, affecit supplicio cum multis latrocinij sociis: quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam, nihil magis cupientes quam repurgari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eum hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi secure possessionibus. Quin & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæsaris & tum administranti Syriam. quapropter etiam Phasaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior: nihilque magis studuit quam gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum, omnia negocia publica per se obeundo, & in eis cum magna gratia versando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam, quo factum est, vt Antipater haud secus quam si rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore qualis non dedeceret dominum. Nec tamen rebus tam secundis more cæterorum hominum deprauatus est, quo minus Hyrcano fidem seruaret atque amicitiam. Cæterum optimates Iudæorum videntes eum cum filiis tantopere crescere, tam fauore gentis, quam Hyrcani pecuniis & percipiendis ex Iudæa reditibus, maligne erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat cum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano vt pecuniã eis mitteret, ipse huius muneris sibi vsurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam. Hæc Hyrcanus audiens adeo nihil curabat, vt gaudere etiam facto videretur. Sed maxime terrebat Iudæorum primates violentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidum, adeunteſque Hyrcanum aperte iam incusabant Antipatrum. Quousque tandem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non vides Antipatrum cum filiis succinctos principatus opibus, tibi vero præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue ista negligas, neue te securum putes, incolumitatis tuæ atque regni iuxta negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cum plerisque aliis interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis sceleſtum non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sententia iudicum. iste vero hoc ausus est, prius quam à te potestatem hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus est. accenderunt autem eius iram matres etiam eorum quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in templo non desinebant precibus suis tum regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram consessu iudicum facti sui rationem cogeretur reddere. Permotus igitur his hominem ad iudicium & dicendam causam euocat. at ille præ-

Antipater Phasaelo Hierosolymorum, Herodi Galilæa regimen committit. Ezechiã primariũ latronem cum socijs Herodes supplicio afficit. Sex. Cæsar administrator Syriæ. Phasaeli Reipublicæ forma. Antipater Hyrcano fidẽ seruat. Antipater Romanos sibi deuinctos, Iudæos vero inuisos reddit. Antipatrum & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accusant.

An. mũdi 3922. Ante Christũ na. 42.

Herodes in suis vocatus cũ comitatu cõparat.

Sext. Cæsar ad Hyrcanum vt Herodem absolueret, scribit.

Sameas Hyrcano reliquisq; Iudicib. eadem ab Herode imminentem prædicit.

Sameam Herodes in honore habet.

Herodes ab Hyrcano admonitus fugæ sibi cõsulit.

Alias cap. 21.

Sext. Cæsari Herodes pecuniam numerat.

Cœlesyria præfectus Hierosolyma inuadit, sed Antigoni patrui & Phaseli fratris hortatu obsidiõe soluit.

sto fuit præmonitus tamen à patre, vt non priuati more, sed cum comitatu ad se tuendũ idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodum existimabat sibi conducere, mediocrem, sed tamen sufficiẽtem sibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanum terreret, si plures adduceret, vel ipse sine tutela subiret iudicij periculum. Quin & Sex. Cæsar præses Syriæ scripsit ad Hyrcanum vt eum absolueret, minis si contra fecisset, additis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicum sententia feriretur, quandoquidem amabat eum non secus atque filium. Cumque constitisset ante iudicium vna cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorum qui absentem accusauerant, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum vnus quispiam Sameas nomine, vir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgẽs sic exorsus est: Equidem iudices, tuque rex, nec ipse vnquam vidi quenquam qui ad causam apud nos dicendam vocatus ad hunc modum comparuerit, nec vos puto posse proferre huiusmodi quempiam: sed quisquis hactenus apud hunc confessum iudicandum se præbuit, humilis venit & habitu timentis periculum, ac captantis misericordiam, attratus & promisso capillitio. at bonus iste Herodes cædis reus & tam graui obnoxius crimini, adstat hic purpuratus & crine bello-composito, cum armatis stipatoribus: vt si capitalem iuxta leges sententiã in eum tulerimus, nobis mactatis ipse euadat il'ata vi legibus. Verum isti non succenseo, quod maiorem incolumitatis suæ quam legum rationẽ habeat, sed vobis magis & regi qui hanc ei concessistis licentiam. Scitote tamen potentem esse Deum, & quod iste quem nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & vos aliquando & regem ipsum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes regnum adeptus illos Iudices & regem quoq; sustulit, excepto vno Samea, hunc enim in honore habuit propter iustitiam, & quia post obsessa vrbe ab Herode ac Sosio, admittendi Herodem autor fuit populo, negans propter peccata eos posse dominationẽ illius effugere: sicut suo loco dicetur. Porro Hyrcanus animaduertens Iudices propensiores ad damnandum Herodem, rem in sequentem diem distulit, & clam eum admonuit, vt fuga sibi consuleret. non enim esse remedium aliud. atq; ita ille secessit Damascum, quasi regem fugiens: cumq; conuenisset Sex. Cæsarem, & res suas in tuto collocasset, palam præ se tulit quod non esset comparuturus si denuo citaretur ad Iudices. Illi vero indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quod in ipsius perniciem hęc omnia tenderent: qui non ignorabat quidem eos vera monere, sed nihil expedire poterat per ignauiam & amentiam. Cæterum cum Sex. Cæsar accepta pecunia Herodem præfeciisset Cœlesyriæ, vehementer timuit ne ille contra se duceret. nec eum sua fefellit opinio. Iratus enim quod iussus sit causam dicere, veniebat cum exercitu: sed patris ac fratris occursu & precibus cohibitus est quo minus inuaderet Hierosolyma, placantium eum & rogantium, vt terruisse contentus, re ipsa læderet neminem, neue vlterius aduersus autorem suæ dignitatis procederet. Debere etiam eum non tam meminisse quod citatus sit, quam quod absolutus etiam, & gratiam habere quod nihil triste passus abierit incolumis. Cogitandum quoque quam periculosa sit belli alea, & quod Deus arbitratu suo his vel illis annuat victoriam: atq; eo minus tum eam esse sperandã, quando non solum contra regem suum & altorem bellum moueat, verum etiam bene meritum, ipse nulla affectus iniuria. nam si quid illi nunc obiiciat, non ipsius esse culpam sed consultorum non bonorum, qui ei opinionem crudelitatis concilient. Paruit his monitis Herodes, ratus sufficere sibi ad futuras spes, quod potentiam genti declarauerit. atq; eo tum in statu res fuerunt Iudaicæ.

daicæ. Cæterum Cæsar Romam reuersus expeditionem parabat in Africam contra Scipionem & Catonem. tum Hyrcanus per legatos eum rogauit, vt confirmaret cœptam societatem & amicitiam. Nunc videtur mihi operæprecium percensere omnes honores genti nostræ à Romanis imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quod tam ab Europæ quam ab Asiæ regibus obseruati fuerimus propter fidem ac fortitudinem. Quod autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicarum vel Macedonicarum rerum scriptoribus, quod ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdam barbaros, certe Romanorũ decretis contradicere nõ poterunt. nam hæc publice dedicata sunt in vrbibus, atque etiam in Capitolio, & columnis insculpta sint æreis. Quin & Iul. Cæsar apud Alexandriam atteſtatus est Iudæis inſcriptione columnæ æreæ, quod Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum. apponam etiam senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris, quæ ad Hyrcanum & nostram gentem attinent. C. Iulius Cæsar, Imp. & Pont. max. dictator iterum, Sidoniorum magistratibus, senatui & populo salutem. Si valetis, bene est, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis vestris monumentis reponatur, inscriptum græcis & latinis literis in ærea tabula. Est autem hoc. Iulius Cæsar Imp. iterum & Pont. max. de consilij sententia decreui. Quoniam Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus tam pace quam bello bonam ac fidelem operam in nostris negociis præstitit, sicut ei multi imperatores atteſtati sunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum 1500. militibus, & ad Mithridatem à me missus virtute cessit nemini: has ob causas Hyrcanũ filium Alexandri, & eius liberos ethnarchas Iudæorum esse iubeo, & pontificatum Iudæorum perpetuo retinere more patrio, esseq; ipsum & filios eius nostros socios, & re in amicorum nostrorum recipi numerum. Iura quoq; omnia pontificalia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit de Iudaica disciplina, iudicium penes ipsum esse. adhæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæsaris consulis, placita, concessa, decreta, sic habent: vt filij principatũ gentis Iudæorum, & donata sibi loca possideant: vt pontifex ipse ac ethnarcha Iudæorum iniuriam passis adsit: vtq; ad Hyrcanũ Alexandri filium Iudæorum pontificem mittantur legati acturi de societate & amicitia. dedicarique æream tabulam hæc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Ascalonem, in templis, inscriptis Romanis atq; Græcis literis: vtq; hoc decretum apud omnes omnium vrbium quæstores ac magistratus publicetur, quo pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæsar, imperator, dictator, consul, honoris, virtutis, & benignitatis causa, concessit in commodum S.P.Q. Romani, Hyrcanum Alexandri filium, eiusque filios Pontifices ac Sacerdotes esse Hierosolymorum totiusque gentis iure quo & maiores eorum hoc Sacerdotium gesserant. C. Cæsar quintum Coss. decreuit habere & munire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eam Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ethnarcham secundum suam voluntatem, & vt Iudæis secundo locationis anno de reditibus eorum subducant, immunesque sint ab angariis & vectigalibus. C. Cæsar imp. iterum, statuit vt singulis annis tributa pendant Hierosolymitani præter sua ciuitate loppe excepta, absque anno septimo, quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo, neque fructus arborum colligunt, neque seminant: vtq; in Sidone,

Hodie & Ruffinus cap. 19.

Hyrcani ad Cæsarẽ legati.

Iudæi a Ro. Asia & Europa regib' magnis honos habitus.

Iul. Cæsar apud Alexan. inscriptione columna aerea quod Iudæi, Alexandrina ciuitatis ius habeant atteſtatur.

Senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaru, de honorib', priuilegiis, præeminẽtiis, libertatibus, & immunitatib. Iudæorum.

An. mundi 3922. Ante Christum 42.

secundo quoque anno tributum reddant quartam partem fatorum: & adhæc Hyrcano eiusque filiis decimas persoluant, sicut hactenus eorum maioribus. Vtque nullus vel præfes, vel dux, vel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: neue militibus liceat pecunias ab his exigere, vel hybernorum vel quocunque alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcunque etiam postea parauerunt vel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quam ab initio habuerunt Iudæi, dum in populi Romani amicitiam reciperentur, placere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoque eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis filiis, tam ab eius agri aratoribus, quam vectigalium portus nomine, & eorum quæ Sidonem exportantur annua modiorum 20675. excepto anno septimo, quem vocant Sabbaticum, in quo neque arant, neque de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eum possederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S. P. Q. R. concessa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Romani possederant, placere senatui; vt Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. esseq; ius Hyrcano eiusque filiis, & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtque quotiescunque postulauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. Quartus. Cos. Quintus perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæisque tam in prouincia quam apud S. P. Q. R. & hoc nomine S. P. Q. R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filiisque Hyrcani à S. P. Q. R. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Coss. Patrianorum magistratibus S. P. Q. R. Accesserunt me in Delo Iudæi & quidam de coloniis Iudæorum, præsentibus etiam vestris legatis, & indicauerunt mihi decretum, quo vetatis eos vti patriis sacrificiis & ritibus. mihi vero non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetarique eos viuere suis moribus, & conferre pecunias in epulas ac sacrificia. quandoquidem nec Romæ hæc facere vetantur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neque pecunias conferre, neque conuiuia parare vetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos, si quod decretum fecistis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem & erga nos beneuolentiam. Post mortem autem Cæsaris Mar. Antonius, P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per vniuersam Asiam, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolabella Imperator Ephesiorum magistratibus S. P. Q. R. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuibus suis quod militare non possint, eo quod neq; arma gestare neq; iter facere eis fas sit diebus Sabbathis, neque victum more patrio possent sibi quærere.

Hyrcani legates Bf. Antonius & P. Dolabella in Senatum introducunt.

Dolabella Ephesiorũ ciuitati scribit.

Quamobrem ego quoque quemadmodũ alij ante me imperatores immunes eos volo à militia, permittoque vt patriis vtantur moribus, conuenientes sacrorum causa, sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. voloque vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouinciæ singulas. Atque Dolobella Hyrcano per literas roganti gratificatus est. L. autem Lentulus Coss. pro sententia dixit: Iudæos ciues Romanos templa Iudaica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergo esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas Octobris. Multa itaque exstant & alia huiusmodi senatus consulta & imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem nostram aliasque vrbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarum præsides, de quibus propter hæc, quæ hoc loco inseruimus, credere facile est his, qui nostra scripta candide lecturi sunt. Quando enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitiæ, ostensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc vsque durantibus, duraturisque in posterum, omnia hic apponere superuacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, vt de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos vera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæ per ea tempora nobis cum populo Romano intercessit amicitia & societas. Incidit autem eisdem temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius Bassus vnus è Pompeianis per insidias interfecto Sex. Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum venientibus cum equestribus ac pedestribus copiis: ad quos & Antipater misit auxilia cum filiis, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideoque repetendas pœnas ab eius interfectore iustum existimans. Id bellum dum trahitur, Marcus venit Sexti successor, & interim Cæsar ab his qui cum Cassio & Bruto coniurauerant in Senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cum dimidio, sicut & ab aliis scriptoribus memoriæ proditum est.

An. mũdi 3922. Ante Christũ ann. 42.

L. Lentulus Coss. pro Iudæis sententiã dixit.

Conclusio loquendi de Decretis.

Cecilius Bass⁹ Sex. Cæsarem interfecit.

Marcus Sex. successor in Syria.

Cæsar a Cassio & Bruto occisus.

CAP. XVIII.

Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.

BEllo deinde ciuili postcædem Cæsaris exorto, consularibus aliis alio discurrentibus ad partes exercitus, Cassius in Syriam vesit, occupaturus eum, qui circa Apamiam erat, exercitum: solutaque obsidione tam Marcum quam Bassum in suas partes pertraxit: obeundoque ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia. sed maxime Iudæam afflixit, plus quam septingentis argẽti talentis imperatis. Tum Antipater res vbique turbatas videns, partem eius pecuniæ duobus filiis exigendam committit, partem Malicho sibi parum amico, partem quibusdam aliis: & primus Herodes ex Galilæa quantum imperatum erat afferens, maximam apud Cassium gratiam iniit. prudens enim illi videbatur consilium, iam tum Romanorum alieno sumptu captare beneuolentiam. Sub aliis autem procuratoribus ipsæ ciuitates venum dabantur vna cum suis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Cassius hastæ subiecit. adeo autem exacerbatus erat, vt etiã Malichum interfecturus fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talentis de suo missis, furorem eius leniisset. At ille post Cassij discessum maxime insidiatus est Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi secu-

Hedio & Ruffinus cap. 20.

Cassius in Syriã venit, & pl⁹ quã 700. argenti talenta a Iudæis exigit.

Herodes Cassiũ ex Galilæa pecunia sibi deuincit.

Ann. mūdi 3923. Ante Christū ann. 41.

ritatem se paraturum existimans. nec tamen latuerunt Antipatrum eius consilia, nam cum hoc sensisset vltra Iordanem profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verum Malichus vir callidus inficiabatur insidias, deierans apud Antipatrum & filios, quod, Phasaelo Hierosolymorum præsidium tenente, Herode vero habente armorum custodiam, ne in mentem quidem sibi vnquam tale aliquid venerit. & videns non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidente. qui postquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus Antipatro insidiatur, deierat, & eidem reconciliatur.

CAP. XIX.

Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.

Cassius & Marcus Herodem Cœlesyria ducem faciunt.

SEd Antipater imprudens seruauit Malichum, vt se perderet. nam Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœlesyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus & pedestribus copiis, regnum etiam pollicitli post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæsarem. Malichus vero tum maxime timens Antipatrum, decreuit è medio tollere, corruptoque pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem, & assumpta armatorum manu suscepit ciuitatis gubernacula. Cæterum postquam Herodi ac Phasaelo innotuerunt structæ in parentem insidiæ, indignantibus illis Malichus strenue pernegauit omnia, atque hic fuit finis Antipatri, viri iusti ac pij, & patriæ amantissimi. Ex filiis autem alter Herodes confestim volebat patris mortem vlcisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaeli grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere. itaque accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum patetnæ necis conscium: seque vertit ad excolendum monumentum quod patri struxerat. Interim Herodes veniens Samariam, eamque nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersias ciuium dirimere, non multo autem post instante Hierosolymis festo, & ipse venit in vrbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit, ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremoniis profanam turbam superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu vrbem ingressus est, & Malichum vehementer perterruit. at ille solitarum artium non immemor palam lachrymabundus conquerebatur de Antipatri tanquã amici interitu, clam vero parabat sibi satellitium. quare visum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed vitandam suspicionem viciſſim comiter tractare Malichum.

Malichus Antipatrum veneno necari procurat.

CAP. XX.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

ATtamen Cassio de patris obitu significauit per literas: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlcisceretur parentis iniuriã: clam etiam mandauit tribunis apud Tyrum agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cumque capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronam & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse illic pœnas Malichum. at ille circa Tyrum Phœnices suspicione concepta, maiora moliri cogitauit: & quia filius eius obses in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam ab-

ducere: & occupato contra Antonium Cassio, gente ad defectionem concitata, sibi ipsi principatum eius acquirere. Sed consiliis eius fortuna aspirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandam cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cũ pugionibus occurrere. Illi vero egressi, & nacti eum prope vrbem in littore, confoderunt hominẽ, quo facto Hyrcanus adeo est attonitus, vt obmutuerit. tandem ægre ad se reuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malum enim virum fuisse & in tidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porro Cassio profecto è Syria, apud Iudæam tumultus exoritur. Felix enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes vero ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo prepeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primum compulsum, incolumitatem deinde pactum abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano expostulauit grauiter, quod post accepta à se multa beneficia, inimicis suis fauorem impenderet. nam frater Malichi tunc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longe munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

An. mũdi 3924, Ante Christũ na. 40.

Felix Hierosolymis Phasaelũ adoritur, a quo tamen superatur.

CAP. XXI.

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum, e Iudæa pellit.

ARistobuli autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecuniis Fabio exercitum comparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatem. hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidem adeptus, per Syriam quoque tyrannidem exercens, dispositis in ea præsidiis, atque etiam in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes Hlo profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum prosequebatur. His peractis occurrit Antigono, eumque prælio superat, & vix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honorauit quam populus. Iam enim gener per sponsionem ascitus erat in Hyrcani familiam, quo libẽtius eius tutelam susceperit, ductura Alexandri Aristobulo geniti filiam, Hyrcani vero ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium & duarum filiarum. Duxerat autem etiam ante vxorem è suis popularibus Dorem nomine, ex qua susceperat Antipatrum filiorum natu maximum.

Antigonũ Aristobuli filiũ Ptolemæ⁹ Mennæus adoptat.

Herodes Antigonũ ex Iudæa expellit.

Herodes Mariammẽ Hyrcani ex filia neptem duxit.

CAP. XXII.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecuniis eum sibi conciliat, quo factum est, vt illi accusatores eius non admiserit.

CÆterum Cassio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuicto, Cæsar inde in Gallias, Antonius in Asiam, proficiscitur, qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit Sbuiam, Aderant & Iudæorum primates Phasaelum & Herodem accusaturi, quasi in speciem solum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota potestas esset pe

Doris, Herodis uxor

An. mũdi 3924. Ante Christũ na. 40.

Pecunia corruptus Iudex.

Hyrcani & Iudæorum legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos a Cassio in libertatem vindicaret, rogat. Antoni' Hyrcano de Cassij & Bruti rebus & morte scribit.

M. Antonius Tyriorũ Magistratib. scribit, & vt Hyrcano ac Iudæis regionem, bona & libertatem ademptam restituerent iubet, salua tamen salmãdu.

nes hos fratres. Herodem vero Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat, quo factum est, vt ne ad colloquium quidem aduersarios eius admiserit. id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso autem Ephesum præsto fuit legatio missa Hyrcani pontificis & gentis nostræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans, vt quos Iudæos Cassius præter belli ius captiuos abduxerat, scriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret: & agros per Cassium ademptos genti restitueret. Quorũ postulata Antonius æqua existimans, confestim scripsit Hyrcano & Iudæis, simulq; ad Tyrios misit decretum hanc sententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum salutem. Si valetis bene est, ego & exercitus valemus. Lysimachus Pausaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi exposuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti sunt, declarantes quanta nos persequaris beneuolentia. quare cognitã non tam ex verbis quam operibus vestram amicitiam, & mores compositos ac pios, non complecti non possum. Ergo quoniam totam Asiam aduersarij nostri ac populi Rom. incursauerunt, nec sacratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iusiurandum præstitum seruantes: nos non tam priuatum nostrum negocium agentes, quã susceptã defensione Reipub. in diuini simul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus sol ipse auersatus videtur, & inuitis oculis spectasse perpetratum scelus in Cæsarem. Sed postquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priscam gigantum audãciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vsque ad mare montium vallo permunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, diis ipsis eorum iniusta molimina damnantibus victimus. & Brutus compulsus intra mœnia Philippensium, obsessusq; à nobis, addidit se Cassio socium exitij. qui postquam meritas pœnas dederũt, pace nos in posterum fruituros speramus, & Asiam conquietura à bellorum tumultibus. Iam enim nostra ope vniuersum Asiæ corpus velut è graui morbo recolligere se incipit. Cum igitur etiam de te cum tua gente augendo ornãdoq; cogitem, curæ mihi erit, quicquid in rem vestram fuerit. edictum etiam oppidatim proposui, vt quotquot vel liberi, vel serui sub hasta à C. Cassio Cassianisue venundati sunt, libere dimittãtur. Voloq; vt quæ mea & Dolabellæ benignitate vobis concessa sunt, ea perpetuo rata sint. Tyros quoque iubeo, vt iniuriam à vobis abstineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant, id totum restituant. Coronam autem quam misistis accepimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S. P. Q. R. Renunciatum est mihi Ephesi ab Hyrcani pontificis, ac ethnarchæ legatis, agros ipsorum ditionis vos occupasse, idque factum quo tempore nostri aduersarij tenuerũt eam prouinciam. Quoniam igitur pro imperio bello susceptο, iustitiæ pietatique prospicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiam vobis pacem esse cum nostris sociis: & quicquid ab aduersariis nostris accepistis, habere vos non permittimus, sed iubemus vos prioribus dominis reddere nemo enim eorum neque prouinciam à Senatu accepit neque exercitum, sed quę per vim corripuerunt, largiti sunt ministris suæ violentiæ. quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum censemus, vt socij nostri ea quæ ante habuerunt, nemine vetante retineant: vosque si quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, postquam C. Cassius bellum illicitum in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis: neue vllam vim interponatis, quo minus ad pristinos dominos redeant. quod si ali-

quid

quid iuris in eos prætenditis, quam primum ad ea loca venero, integrum vobis erit ius vestrum repetere, id quod etiam sociis nostris perzque integrum seruabimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S. P. Q. R. Edictum meum ad vos misi, quod volo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis ac Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi vt legi possit ab omnibus. M. Antonius Imperator ac triumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum statu alienam prouinciam & militem præsidiarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & vastauit Iudæorum gentem amicam popu Rom, insolentia eius nostris armis perdomita, iudiciis atque editis quæ ille perpetrauit, corrigimus, vt ablata restituantur nostris sociis, & siue corpora Iudæorum, siue bona diuedita sint, ista in libertatem, hæc ad pristinos reuertantur dominos. Qui vero contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientiæ conuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem vero exemplo Sidoniis, Antiochensibus, & Aradiis scripsit: visumque est hoc loco etiam hæc inserere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

An. mūdi 3924. Ante Christū na. 40.

CAP. XXIII.

Antonius in Syriam prouinciam veniens, Herodem cum Phasaele tetrarchas constituit.

POst hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiam, amoribus suis eū implicuit: quo tempore rursum ex tum e Iudæorum gente potentissimi venerunt ad eam, vt accusarent Herodem vna cum suis, electo ad hoc eloquentissimo quoque è suo numero. Iuuenum autem causam defendendam Messala suscepit, assistente sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius vero audita vtraque parte apud Daphnen, scisitatus est ex Hyrcano, vtra pars melius administraret rempublicam. Qui cum respondisset Herodem in hoc præstantiorem esse, Antonius qui iam ante familiariter diligebat iuuenes propter paternum hospitium, quo tempore cum Gabinio agēs patris eorum contraxerat amicitiam, hos ambos tetrarchas constituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoque in hoc scripsit, & ex eorum aduersariis quindecim coniecit in vincula, occisurus etiam nisi interfessisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed rursum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus, imperauit eius loci magistratui, vt in Iudæorum legatos nouatores rum animaduerteret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandum. Herodes vero ante vrbem diuersantes in littore accedens hortatus est eos vt se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculum, si contendere pergerent: quod illi contempserunt. moxque erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim fauciauerunt: reliqui vero domum refugientes posthac quieuerunt. Populo vero clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iussit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante sattapa qui multum apud eum poterat.

Hodie & Ruff. c. 21 Cleopatra in Ciliciā ad Antoniū venit. Herodes a centū Iudæis apud Antoniū accusat. Antoni Phasaelū & Herodē Tetrarchas constituit. Mille Iudæi Herodem accusaturi Tyrum conueniunt, qui partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur.

CAP. XXIV.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.

An. mūdi 3925. an. Chri. ca. 39. *Hedio & Ruff. c. 22 Antigonꝰ Parthu, ſi ab Hyrcano in ſuū regnum tranſferrent pecuniam pollicetur.*

DEinde mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturum ſe Parthis pollicitus eſt, ſi ab Hyrcano in illum regnum transferrent, & Herodem vna cum ſuis interfuerent. quæ tamen nō dedit, ſed Parthi nihilominus aſſerturi regnum Antigono, duxerūt versus Iudæam exercitum. Pacorus per maritima, ſatrapa per mediterranea. Pacorum excluſerunt Tyrij, ſed Sidonij & Ptolemaidenſes intromiſerunt. ille alam equitum in Iudæam ſpeculatum præmiſit, iuſſam etiam adiutare Antigonum eos ducebat pincerna regius, & ipſe Pacorus nomine. Adiungentibus autē ſe Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hoſtium inuadere, illi ſpem concepit poſſe ſe horum opera partem quandam regionis in poteſtatem redigere, quæ Drymos vocabatur: & quibuſdam eis occurrentibus perſuaſerunt viq; Hieroſolyma. Vbi adiungentibus ſe aliis iam multo auēti numero, aggreſſi ſunt oppugnare regiam, moxque ferentibus opem his qui fratrum partes ſequebantur, & pugna in foro conſerta, repulerunt hoſtem iuuenes: eoq; in templum compulſo, miſerunt armatos quoſdā in propinquas ædes, vt eis eſſent præſidio. in quos coortus populus, deſtitutos auxilio cum ipſis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo poſt Herodes vltus eſt, aduerſarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cumq; quotidianæ velitationes inter eos fierent, hoſtes expectabant conuenturas è tota regione turbas ad Pentecoſten, quam vocant, feſtiuitatem. Quæ dies poſtquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata ſunt, tam armatorum quam inermium: qui & templum & vrbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes ſeruabat cum paucis militibus. eius murum Phaſaelus cuſtodiebat. Herodes vero cum ſuorum cohortibus erupit in hoſtem agentem in ſuburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbem, partim in templum, partim etiam intra vallum quoddam in propinquo poſitum. in ea pugna & Phaſaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbem ingreſſus eſt, prætextu quidem quaſi ſeditionis compeſcendæ gratia, ſed reuera principatum illi attruere cupiens. quin poſtquam à Phaſaelo occurrente exceptus eſt hoſpitio, ſuaſit ei, vt legatus iret ad Barzapharnem, inſidias hoc pacto inſtruens. Ille nihil ſuſpicatus paruit, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, horrantēque vt potius Pacorum & alios ad ſe venientes opprimeret. Itaq; profecti ſunt in eam legationē Hyrcanus atq; Phaſaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducētis equitibus, ac decem liberis quos vocant, legatos eduxit. Vt vero in Galilæam ventum eſt, armati eis occurrunt, qui illis oppidis præerant: & Barzapharnes primum alacriter eos excipit donatque muneribus: deinde ſtruere inſidias incipit. Phaſaelus vero cum ſuo comitatu deductus eſt in propinquum iuxta mare diuerſorium. Vbi audito quod Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis eſſet pollicitus, ſuſpectos iam habuerunt barbaros. quidam etiam nūciauit, noctu illis parari inſidias, & etiam adhiberi cuſtodiam. Et cette cepiſſent eos, niſi expectaſſent donec relicti Hieroſolymis Parthi Herodem caperent, ne his ſublatis ille prætientiens effugeret. id quod verum eſſe mox apparuit, conſpectis cuſtodibus. quare non defuerunt qui hortarentur Phaſaelum, vt nihil amplius expectans conſcenſo equo ſe inde protiperet, præcipue Ofilius, qui id ſecretū cognouerat

Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis pollicetur. Pacorus equites Antigono in Iudæā mittit. Iudæi Carmelum montē incolentes, Antigono ſeſe adiungunt. Hieroſoſte. Herodes cum hoſtibus pugnat in ſuburbio. Pacorus Parthorū dux vrbē ingreſſus Phaſaelo vt legatꝰ iret ad Barzapharnem ſuadet. Parthi Hyrcanū & Phaſaelo inſidias ſtruunt.

erat e Saramalla Syrorum tunc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longe mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum recte facere, qui agitaret eiusmodi consilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures accepturum à se quam ab Antigono: & alioquin turpe esse legatos suam fidem secutos insontes interficere. At barbarus hæc audiens, deierabat non esse vera, & inanibus eum turbari suspicionibus: moxque ad Pacorum abiit. An. mũdi 3925. Ante Christũ na. 39.

CAP. XXV.

Parthi Hyrcanum & Phasaelum abducunt.

QVo profecto statim Parthorum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phasaelo, multum detestanti eorum periurii. ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, vt productũ extra muros cõprehenderet. Phasaelus vero miserat nuncios, qui indicarent Parthorum perfidiam, quos quoniam hostes interceperant, Herodes re cognita Pacorum adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos. qui cum scirent omnia, dolose dissimulabant: aiebantq; oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersariis, sed aduentare significaturos quam bene Phasaelo successerit. id Herodes non credidit, vt qui ex aliis de fratre capto audierat. quam eius suspicionẽ augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsata erat: huius monitis, licet aliis contẽnentibus liberter parebat, vtpote mulieris cordatissimæ. Interim dum Parthi quid faciendum sit consultant, quod non placeret aperte tantum virum aggredi, & rem in sequentem diem differunt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, vtcunque negarent alij, appetente vespera decreuit ad fugam vti hac opportunitate tẽporis, neq; diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubiis. Assumpto igitur armatorum quos circa se habebat subsidio, & impositis in iumenta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matreque sponsæ Hyrcani filia & fratre natu minimo, famulitioq; ac reliqua turba comitum, properabat versus Idumęam insciis hostibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui non tali rerum facie commotus fuisset ad misericordiam, fœminis infantulos suos trahentibus, & cũ lacrymis ac eiulato relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Verum Herodes obturato contra fæuientem fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundum singillatim accedens hortabatur ne moerori succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit repositа, quibus verbis accensi, conabantur calamitati resistere. interim minimum abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeo & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iamque gladium strinxerat volens se percutere, cum interuenti proximiorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimico rum iniuriis relinqueret. neque enim esse viri fortis, se vnoin libertatem asserto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remediis, pergebat institutum cursum petens castellum Massadam quam maximis compendiis. in quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imo ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggressi in

Hyrcanus & Phasaelus a Parthis capti,

Parthi Herodẽ quoque comprehendere cogitãt, ipse vero re cognita, ipsorũ manibus effugit.

Herodes suos in fuga consolatur.

Herodes vehiculo, quo mater erat, euerso fibi ipsi violentas manus infert cogitat.

An. mũdi 3925. Ante Christũ na. 39.

pugnam pertraxerunt. quibus victis & profligatis, quasi non ex necessitate, sed multo ante præparatus conflixisset, in eo loco vbi Iudæos vicit, postquam regno potitus est, regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiam oppido, quod Herodium vocari voluit. Postea vero quam ad Ressam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cum tantam turbam secum traherent, etiam absq; milite conductitio, Massada vero, ad quod castellum decretum erat confugere, tantam multitudinem non caperet. Maiorem igitur partem dimisit, numero supra nouem millia, iussit aliis alias per Idumæam salutem sibi quærere, additoq; viatico: expeditioribus autem quibusque, & suis intimis necessitudinibus assumptis in castellum ingressus est: depositisq; ibi cum suo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat. quod ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia necessaria suppeterēt, ipse properauit ad petram Arabiæ. Cæterum vbi dies illuxit, reliqua quidem omnia Hierosolymitanorū bona direpta sunt per Parthos vna cum ipsa regia, sola Hyrcani pecunia circiter trecenta talenta, intacta remansit. Herodis etiam facultatum magna pars euasit, præsertim quas ille mature prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, egressi agrum quoq; late populati sunt, & Mariſam vrbem opulentam euerterunt. atq; ita Antigonus in Iudæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaelum vinctos accepit. Vehementer autem tristatus est quod mulieres effugissent: quas Parthis tradere constituerat, & vna cum pecunia daturum se promiserat. Veritus deinde ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auricula, hoc agens ne ille propter hoc vitium ad recipiendum Pontificatum esset idoneus, quando lex hunc honorem non concedit nisi ei qui integro sit corpore. Sed maxime miranda est Phasaeli generositas, qui vbi se neci destinatum cognouit, non tam mortem indigne ferens, quam miserabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cum manus sibi inferre non posset propter vincula, allisso ad saxum capite vitam abrupit, quod illi tum in tali necessitate constituto, visum est honestissimum, adempta inimico potestate sæuiendi in se pro libidine. Fertur autem quod sauciato vehementer capite, Antigonus submissis Medicis, pro remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quam exhalaret animam, audito ex quadam mulierecula quod Herodes frater hostem euasisset, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem suæ necis post se relinquens, qui possit ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantium magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas. ad Arabum enim regem Malchum, multis suis beneficiis iam ante obligatum proficiscitur, cum maxime opus haberet, mutuam operam postulaturus, & accepturus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine sibi obnoxio. nondum enim certior factus de fratris interitu, dabat operam, vt eum quam primum ab hoste redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere. qua de causa etiam Phasaeli filium septennem secum ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (præexebat autem hoc suasu optimatum suorum ne debitam pecuniam redderet, vtque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se non venisse vt molestus esset cuiquam, sed vt colloqueretur cum rege de rebus necessariis. deinde cum consultius videretur discedere, valde moleste abiit Ægyptum versus iter ingressus. & tunc quidem in quoddā templum diuertit, vbi

Antigonꝰ Hyrcano auriculas amputat.

Phasaelꝰ allisō ad saxū capite vitā abrumpit.

Phasaelo Antigonꝰ pro remedio venenū mittit.

Herodes ad Malchū Arabum Regem pecuniā accepturꝰ proficiscitur.

Herodes regno excedere iussus, Romam pernauigat, vbi Antonio qua ipsi contigerant, recenset.

mul-

multos ex comitatu reliquerat. Sequenti vero die cum veniſſet Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitentia motus, & curſim inſecutus Herodem, nihil profecit. iã enim ille procul aberat verſus Peluſium properans. quo poſtquam peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magiſtratus eius loci conuenit, à quibus ob priſtinæ fortunæ reuerentiam honorifice in eam vrbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen efficere non potuit, ne Romam properaret, licet hyberno tempore, & parum tranquillis, vt nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde verſus Pamphyliã, & cum graui tempeſtate conflictatus, ægre in Rhodum euaſit, iactura etiam ſarcinarum facta. Vbi duo ex amicorũ cohorte ei præſto fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inueniſſet eam ciuitatem graniter afflictam bello quod contra Caſſium geſtum eſt, ne præſenti quidem inopia cohiberi potuit, quo minus vel ſupra vires eam refoueret: inſtructaque triremi & cum amicis conſcenſa, in Italiam Brundufium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ ſibi in Iudæa contigerant: & quod frater Phaſaelus à Parthis captus occiſus ſit, & Hyrcanus apud eoſdem captiuus detineatur, quodque Antigonum Regem conſtituiſſent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipſius familia ſeligere deſtinauerat, & quod eas noctu abſportaſſet non ſine labore, & ægre manus hoſtium euaſiſſet. & poſthæc omnia familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipſo per medias tempeſtates contemptis omnibus difficultatibus properante ad vnicum ſubſidium quod in illo haberet repoſitum.

An. mũdi 3925. an. Chriſti 39.

CAP. XXVI.

Herodes Romæ a Senatu Iudææ Rex declaratur.

Hodie & Ruff. c. 23 al. 25.

ANtonium vero mutatæ Herodis fortunæ commiſeratio ſubiit, reputantem quod etiam ab illo faſtigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cum paterni hoſpitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, ſi eius ope rex fieret, quemadmodum ante poteſtatem tetrarchæ conſecutus fuerat. ſed præcipue huc impellebat odium Antigoni, quem quod pro turbulento haberet ac Romanis infeſtiſſimo, ad iuuandum Herodem erat propenſior. Cæſar quoq; partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipſius toleratam, & hoſpitij ius ac reliquam beneuolentiam, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde ſtudioſum Herodis ſciebat, ad dignitatem ipſius tuendam & conatus promouendos erat paratiſſimus, conuocatoq; ſenatu Meſſala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem tam patris quam ipſius beneficia & ſtudiũ Romani nominis commorantes: ſimulq; accuſauerunt & hoſtem declarauerunt Antigonum, non ſolum ob vetera crimina, verum etiam quod contemptis Romanis à Parthis accepiſſet imperium. quibus rebus cum ſenatus eſſet offenſus, tum Antonius eum docuit, quod etiam ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq; mox omnium ſuffragiis approbatum eſt. Quo inſignius fuit Antonij erga illum ſtudium, nõ ſolum quia præter ipſius ſpem regnum ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc ſibi conceſſuros, ſolitos hunc honorem regio ſeruare generi: & ideo coniugis ſuæ fratri id petituro erat Alexandro nepoti ex patre Ariſtobuli, ex matre Hyrcani: ſed etiam quia intra ſeptem dies inſperata feliciterq; ornatum dimiſit ex Italia. Hunc adoleſcentem poſtea Herodes interfecit, vt ſuo loco indicabimus. Cæterum dimiſſo ſenatu, Antonius & Cæſar medium habentes Herodem exiuerunt, conſulibus

Herodem Antonij amore, Antigonum vero odio proſequitur. Cæſar Auguſti Herodu ſtudioſus. Herodes Roma in ſenatum intromiſſus, rex declaratur. Herodes Alexandro, coniugis ſuæ fratri regnũ petituro ipſemet eo petitus.

An. mũdi 3926. an. Chri. na. 31. *Antoni⁹ & Cæsar eũ Herode in Capitoliũ aſcẽdunt.*

cæteriſque magiſtratibus deducentibus, aſcenderuntq; in Capitolium ſacra ibi facturi & ſenatuſconſulta depoſituri: & nouus rex primo regni ſui die conuiuio exceptus eſt ab Antonio. atque hoc pacto ille regium faſtigium adeptus eſt CLXXXIIII. Olympiade, C. Domitio Caluino iterum, C. Aſinio Pollione Coſſ. Toto autem eius abſentiæ tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Maſada, abundantem quidem cætero commeatu, ſed laborantem aquarum inopia, ita vt hac de cauſa Ioſephus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchum iam pœnitere, quod parum officioſus in Herodem fuiſſet. id conſilium mutauit imbre noctu de cœlo dimiſſo. ciſternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: ſed haud ſecus quam diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrebant, & conferentes manus cum Antigonianis, modo aperte modo clam multos trucidabant. Interea Ventidius Romanorum dux, miſſus vt Parthos è Syria pelleret, poſt illorum abſceſſum in Iudęam venit, eo prætextu, quaſi Ioſepho laturus auxilium: ſed reuera hoc conſilio, vt pecuniã extorqueret ab Antigono. Poſitis igitur caſtris prope Hieroſolyma, ſatis magnã vim pecunię exegit ab eo. Quo facto ipſe quidem cum maiore copiarum parte receſſit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit: quem & ipſum placandum habuit Antigonus ne quid interim moleſtus eſſet, dum Parthi vt ipſe ſperabat, ſuccurrerent.

Herodis familia ab Antigono in Maſada oppugnata.

Ventidi⁹ prætextu quaſi Ioſepho laturꝰ auxiliũ, ſed reuera vt pecuniã extorqueret Antigono in Iudeam venit. Hedio & Ruf. c. 24 al. 26.

CAP. XXXII.

Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduerſus Antigonum.

INterim Herodes ex Italia reuerſus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis tum ex conductitio tum ex ſuæ gentis milite, properabat per Galilæam contra Antigonum, adiutus à Silone ac Ventidio ad quos Gellius ab Antonio miſſus fuerat cum mandatis vt Herodem in ſuum regnum deducerent, quamuis Ventidius tum forte deſtinabatur componendis ciuitatum tumultibus, quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo vero in Iudæa erat, ſed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur indies, & tota Galilæa paucis exceptis ſtabat ab eius partibus. ducẽti autem ei verſus Maſadam, quod neceſſe eſſet ſeruare cognationem in eo caſtello obſeſſam, impedimento fuit Ioppe: quam occupatam ab hoſte opus erat primum capere, ne quam hoſtilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hieroſolyma. qua occaſione arrepta Silo mouit exercitum: quem cum Iudæi perſequerentur, Herodes cum modica manu eius occurrit, & Iudæis profligatis Silonem ægre repugnantem ſeruauit. Capta deinde Ioppe properauit Maſadam ad liberandos obſidione domeſticos. Ex indigenis autem alij propter paternam amicitiam illi ſe adiungebant, alij propter ipſius gloriam, nonnulli quod amborum deuincti eſſent beneficiis: ſed maxima pars ob ſpes quas de confirmato iam rege conceperant. Augebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in tranſitu locis opportunis ſtruebat inſidias, & tamẽ nihil aut parum hoſtem lædebat his artibus. nam Herodes receptis è Maſada domeſticis, & capto Reſſa caſtello, petebat Hieroſolyma, ſequentibus Silonis militib. & multis Hieroſolymitanis eius potentia perterritis. Cumque ad occidentalem vrbis tractum caſtra poſuiſſet, qui hac parte diſpoſiti erant cuſtodes ſagittis eum impetebant & miſſilibus, deinde quibuſdam cateruatim excurrentibus, & ſtationes hoſtium infeſtantibus, Herodes caduceatorem clarigare iuſſit circa mœnia, ſe bono publico veniſſe, &

Herodes Ioppen oppugnat & capit.

Multi Herodi ſe ſe adiungunt.

Herodes Reſſa capto & e Maſada domeſticis receptu, Hieroſolyma ſuis.

ad ſa-

ad salutem vrbis, ne apertorum quidem inimicorum retaliaturum iniurias, sed etiam inimicissimorum in se peccata obliuioni traditurum. ad hæc Antigonus ita respondebat, verso sermone ad Silonem ac Rom. milites, iniquum eos facere qui Herodi regnum astruant, homini priuato & Idumæo, hoc est, semiiudæo, cum id morte gentis debeatur successioni generis. nam si offensi, quod ipse à Parthis regnum accepisset, ideo velint hoc auferre, non deesse multos ex regio genere, qui legitime possint id accipere, nihil de pop. Rom. male meriti, & sacerdotes insuper, quos iniquum sit priuari debitis honoribus. ad hunc modum ambobus inter se contendentibus, & vsq; conuicia prorumpentibus, Antigonus permisit suis vt arcerēt hostes a mœnibus: qui cum strenue iacularentur e turribus, facile eos fugauerunt. Tum vero Silonem largitione corruptum esse patuit. Iubornatis enim aliquot militibus e suis familiaribus, qui clamoribus largiores commeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abduciq; se in hyberna ad commodiora loca postularēt, vastis circa vrbē omnibus, quod Antigoniani amoliti essent vitę necessaria: turbari cœpit exercitus & parare abitum cōtra Herodes rogabat Silonis tam duces quā milites ne se desererent, missum tum à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo: sibi curæ futurum ne quid exercitus desideret, atque etiam vt abunde adsint quæcunque requirerent. post quas preces continuo dimissis suis per agros nullam Siloni discedendi ansam reliquam fecit: maior enim quam quisquam speraret rerum necessariarum allata est copia: familiaribus etiam suis apud Samariam agentibus imperauit, vt frumentum, vinum, oleum, pecora, & reliqua necessaria Hierichuntem comportarent, vt & in posterum inde suggeri possent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, sed continuo dimisit peragros qui per insidias frumentatores interciperent. qui sicut iussi sunt comparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, insessisque montibus, intenti obseruabant eos qui commeatus conuehērent. Nec Herodes interim segnis erat: sed assumptis X. cohortibus, quarum V. e Romanis totidem e Iudæis constabant, adiūctisq; mixti generis conductitiis & equitatu modico, Hierichuntem petiit: offendensque vrbem relictam ab habitatoribus, & D. ex his ad montium vertices confugisse cum familiis, hos quidem captos dimisit. Romani vero inuadentes vrbem diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus pretiosissimis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & Rom. exercitum hybernaturum in recens deditas regiones dimisit, Idumæam, Galilæam & Samariam. Antigonus quoque pro largitione obtinuit a Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddam acciperet, captans Antonij gratiam. atque ita Romani degebant in magna rerum copia, ab armis tantisper vacantes. Herodi vero otiari non libuit, sed misso in Idumæam Iosepho fratre cum M. peditibus & CCCC. equitibus, ipse in Samariam profectus, & depositis ibi matre cognatisque aliis quos e Masada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædam loca ab Antigono infesta præsidiis. cumq; Sephoris cœlo niugente peruenisset, Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus est rerum necessariarum copiam. Inde in latrones quosdam speluncarum recessus habitantes equitum alam immisit, cum peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à maleficiis. aberant autem non longe à vico qui Arbela dicitur. quadragesimo deinde die ipse venit cum toto exercitu, & magna audacia hoste occurrente, in sinistro aciei cornu laborati cœptum est, donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam vincentes coegit terga vertere, suos vero fugientes gradum sistere. nec hoc contentes profligatos & palantes vsque Iordanem persecutus est. atque ita

An. mūdi 3926. Ante Christū na. 38.

Herodes circa Hierosolymorū mania se bene publice & ad salutē vrbis venisse, clare gaudet.

Antigonꝰ Herodi, quod non ex stirpe regia progn.ꝰ, sed semi Iudæꝰ sit, exprobrat.

Herodes copias hostes a mœnib. arcet.

Silo quosdam qui Hierosolyma discedēdi ansā arripuerāt, iubornat.

Herodes cibaria exercitui procurat.

Antigonꝰ quosdam qui Herodianos frumētatores per insidias interciperent, mittit.

Romanus exercitus hybernarum dimissus.

Latrones.

An. mũdi 3927. an. Chri. na. 37. *Herodes in Galilæa cũ hostibus pugnat, eos vincit, ac vniuersam Galilæam in suas partes traducit.*

voluerſam Galilæam in partes ſuas traduxit, præter eos qui erant in ſpeluncarum receptaculis, numeratiſque virilim 150. drachmis, & proportione centurionibus, ſuos in hyberna dimiſit. Interea Silo ad eum venit cum ſuis ducibus, qui apud Antigonum in hybernis fuerant, illo nolente eos poſt vnum menſem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miſerat, qui iuberent eos ſublatis omnibus rebus ad victum neceſſariis in montes refugere, vt Romani præinopia fame perirent. at Herodes Pheroræ fratrum minimo commeatuum curam commiſit, iuſſo inſtaurare Alexandrium. Ille vero breui & militibus magnã neceſſariam rerum abundantiam præbuit, & caſtellum illud prius deſertum denuo condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In Syria vero Ventidius Silonem accerſens contra Parthos, iuſſit primum Herodi nauare operam, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios. At ille Silone ad eum miſſo, ipſe contra latrones in ſpeluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ ſpeluncæ ſitæ in præruptis montibus, anguſtis tramitibus acceſſibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cum totis habitabant familiis. Rex autem arcas in hunc vſum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis : eo quod nec inferne propter aſperitatem montis aſcendere daretur, nec ſuperne contra eos derepere. hæ arcæ completæ erant militibus haſtas falcatas geſtatibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demiſſio periculoſa erat propter immenſam altitudinem : & in ſpeluncis nõ deerant victui neceſſaria. vt vero demiſſæ ſunt arcæ ad earum oſtia, & nemo præ metu audebat progredi, quidam icutatus accinctus gladio, manu vtraque apprehenſa catena, qua arca ſuſtinebatur, demiſit ſe intra fauces morã impatiens, illis exire cunctantibus : & ad quandam cauernam accedens, primum iaculis multos intus confecit : deinde reſiſtere conatus falcata haſta attractos dabat in præceps, deinde penitius reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demum in arcam ſe recepit. cæteros vero eiulatum audientes pauor corripuit, & ſalutis deſperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniens, multique, rege per præconem pollicente veniam, deditionem fecerunt. Sequenti vero luce eodem vſi ſunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & ſubiecto igne antra incendendo. Intrat enim intus multa materies. Senex autem quidã deprehenſus intucũ vxore ac ſeptem filiis, rogatus ab eis vt ſe fugere hoſtem permitteret, ſtans ante hoſtium, primum quenque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam. deinde præcipitatis cadaueribus, poſtremo ſeipſum ſuperiecit mortem ſeruituti præferens, priſmo tamen in obſcuritatem Herodis multa iecit conuitia, licet rex e ſpecula quadam dextram porrigeret, & polliceretur veniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ ſunt. Rex autem Ptolemæo præpoſito ei regioni, in Samariam profectus eſt cum ſexcentis equitibus, & tribus millibus peditum, vt armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo ſua præfectura non bene ceſſit : nam inuaſus ab his qui & ante Galilæam turbauerant, interfectus eſt. quo facto receperunt ſe in paludes & loca inacceſſibilia, totum eum tractum rapinis infeſtantes & excurſionibus. Herodes autẽ reuerſus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnata ſupplicio tradidit, & arces ipſas diruit: atq; ita ſublatis rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis mulctauit. Interea cæſo in pugna Pacoro, & Parthis profligatis Vẽtidius Herodi in auxiliũ mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente

Antigonus Romanũ exercitũ alere recuſat. Venditius Silonẽ contra Parthos accerſit. Hedio & Ruff. c. 25 Herodes contra latrones in ſpelũcu degẽtes militẽ ducit. Herodes milites in arcu de vertice mõtu demittit. Senex qui dã vxorẽ ſuã cũ 7. liberis iugulat, poſtremo ſeipſum ſuperiecit mortem ſeruituti præferens, priſmo tamen in obſcuritatem Herodis multa iecit conuitia, licet rex e ſpecula quadam dextram porrigeret, & polliceretur veniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ ſunt. Rex autem Ptolemæo præpoſito ei regioni, in Samariam profectus eſt cum ſexcentis equitibus, & tribus millibus peditum, vt armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo ſua præfectura non bene ceſſit : nam inuaſus ab his qui & ante Galilæam turbauerant, interfectus eſt. quo facto receperunt ſe in paludes & loca inacceſſibilia, totum eum tractum rapinis infeſtantes & excurſionibus. Herodes autẽ reuerſus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnata ſupplicio tradidit, & arces ipſas diruit: atq; ita ſublatis rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis mulctauit. Interea cæſo in pugna Pacoro, & Parthis profligatis Vẽtidius Herodi in auxiliũ mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente

hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecuniis corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. at Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit hominem, sed perfunctorios glandibus impetitum arcuit, satis declarans suum animum. ille tum demum Herodem bene monuisse, & se obtemperantem errasse intellegēs, in Emaum tem vrbem se recepit: & in eo itinere quotquot Iudęorum ad manus ei venerunt, interfecit, nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam: nam decreuerat ea de causa adire Antonium, aliis sibi opus dictitans, quam his qui se magis quam hostem læderent. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendum Antigonum. Macharæa vero consecutus eum rogabat vt maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerenti bellum contra Antigonum. Itaque reconciliatus Macharæ multum roganti, relicto ipso Iosepho cū exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, neve cum Macharra contenderet. Ipse vero properauit ad Antonium oppugnantem Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quam equites. postquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis, qui cupientes adire Antonium, non audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus, bono animo esse iussis ducem se præbuit. statione autē altera procul à Samasata insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: vbi qua exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites, non moturi se loco donec viatorum agmen peruenisset in planiciem. Cumque iam primi pertransiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur ferme à quingentis equitibus, qui cum primos sibi occurrentes in fugam vertissent, tex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostem repulit, & excitatis suorum animis pugnam redintegrauit, reuertentibus qui paulo ante fugerant, ita vt vbiq; cæderentur barbari. Rex autem sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ non paucas gerebant farcinas, simulque mancipiis, cœptum iter prosecutus est. Et cum plures alii in propinquo campis saltu insidiantes in illos coorientur, hos quoq; cum valida suorum manu aggressus in fugam compulit: multisq; ex eorum numero cæsis securum sequentibus se iter præstitit. illi vero seruatorem eum & protectorem suum appellabant. Postquam autem prope Samosatam ventum est, exercitum instructum & ornatum ei honoris causa misit obuiā Antonius, propter adducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multumq; gaudisus eius aduentu, & cognitis quæ obiter gesserat, collaudata viri virtute, complexus est eum, & salutauit comiter, in summoque honore habuit, vt Regem recens à se declaratum. Antiocho autem paulo post id castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatoque ei Herodis negotio, in Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum Rege præmisit in Iudæam, ipse cum reliquo exercitu sequebatur. Interim absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorū fratris, quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Macharra quinque cohortibus versus Hierichuntem profectus ad demetendas eius agri fruges, in montibus castris locum cepit: & quia Rom. cohortes constabant è tyronibus non admodum rei militaris peritis, quod plerique è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorum difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnās occubuit. sex enim cohortes desideratæ sunt. Antigonus vero potitus cadauerib. Iosepho præcidit caput, 50. talentis à Phærora fratre redimendum.

Herodes a defectoribus in Galilæa pœnas exigit.

Ventidius cæso in pugna Pacoro Parthos profligat.

Macharæ multos Iudæos interficit.

Herodes Antoniū adire Macharā accusaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephū fratrem attribuit.

Herodes ad Antonium Samosatam oppugnātem proper at, in stinere multos barbaros trucidat.

Herodes ab Antonio et exercitu honorifice exceptus.

Sosio Antiochū prouinciam cum exercitu tradit ipseq; in Ægyptum proficiscitur.

An. mūdi 3928. Ante Christū na. 56.

Iosephus ab Antigono capt. Galilæa Herodē desciunt. Gitthem Macharē uastat. Herodes in Galilæam proficiscitur. Herodes Galilæos in castellis compellit Tricinium unius noctis spatio, nouā concitat. Herodes ab hostibus vulneratur. Antigonus Pappum ducē Samariā mittit. Pugna in ædibus. Herodes in cubiculo solus multis armatis ipsis ille fugā euadit. Herodes Pappi caput Pharaē fratri mittit. Herodes Hierosolyma oppugnat.

quo facto Galilæa à suis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacum demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Macharæ autem Gittham castellum muniebat. Regi vero apud Daphnen Antiochiæ suburbium fratris casus renunciatus est, iam ante tale aliquid expectanti propter quædam insomnia, quibus non obscure de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum montem peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam vnam Romanam legionem, Ptolemaidem petiit: vnde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. cui occurrentes hostes, prælio victi compulsi sunt in castellis vnde exiuerant pridie. quod primo mane oppugnare adortus, vi repentina tempestatis coactus est, infecta re, inde exercitum in proximos vicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui castellum tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoque properauit Hierichuntem, volens vlcisci fratris interitum. quo postquam venit, honoratissimum quemq; adhibuit ad conuiuium: peractaq; cœna dimissis conuiuis recepit se in cubiculum. Hic videre licuit res Regis à Deo nō negligi. Triclinium enim illud in quo cœnatum fuerat, iam vacuum sine cuiusquā noxa concidit: quo factum est, vt omnes Herodem Deo carum crederent, vt qui miraculose seruatus videretur è tanto periculo. Sequenti vero die cum hostium sex millia ad pugnam descendissent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorumque velites procursando iaculis & saxis feriebant regios, adeo vt ipsi quoque Regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porro Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abundare copiis, vt foris quoque posset bellum gerere. Sed ille Macharę se oppositi. Herodes vero occupatis quinque oppidis, præsidiariorum circiter 2000. in eis interfecit, & incensis oppidis cōtra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad vicum Isanas nomine: & confluentibus ad se multis à Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hostem præ audacia venire ad pugnam, collatis cum eo signis vicit egregie, & accensus vlciscendi fratris cupidine, sæuiendo instabat in vicum fugientib. Replens autem ædibus milite, & quibusdā in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis vidit omnia referta & cōstipata militibus. hos igitur saxis superne impetentes aceruatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quam videre innumera cadauera cumulata intra parietes, & hoc facinus maxime fregit hostium audaciam, ita vt non amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repente valida tempestas interuenisset, Regii victores petiissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonas de fuga ditipiebat, cogitans vrbem deserere. At Rex iam vespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatum abiit: vbi maximū discrimen adiit, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cum enim esset nudus, & vnius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostium armati, quos metus eo compulerat, dumque ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeo attoniti vt illæso Rege contenti essent sibiipsis fuga salutem quærere. Sequenti vero die præcilo Pappi inter ceteros occisi capite, misit illud Phasaræ in vltionem fratris: nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc vbi tempestas desæuiit, moto inde exercitu venit Hierosolyma, & castra prope vrbem metatus est, anno tertio postquā Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis qua maximę oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante templum fixit tentoria, volens sic ea quemadmodum

olim

olim Pompeius aggredi. & tribus aggeribus eiloco circumdatis, turres erexit adiutus operarum multitudine: & cæsa circumquaque materie, præpositisque huic operi viris idoneis, durante etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus. An. mundi 3929. Ante Christū nat. 36. *Herodes ducturus Alexandri filiam Samariā proficiscitur.*

CAP. XXVIII.

Antigonus a Sosio & Herode opprimitur.

PEractis vero nuptiis venit per Phœnicen Sosius, præmissisq; per mediterranea copiis, mox & ipse affuit habens secum multos tam peditum quam equitum. venit etiam Rex à Samaria, ad veterem exercitum non mediocrem accessionem adducēs. erant enim circiter 30000. omnes autem confluebant ad Hierosolymorum mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium, & Herodes pro se ipso bellum gerens, vt deiecto Antigono hoste pop. Rom. ipse pro eo ex senatusconsulto regnum acciperet. Intus autem certatim resistebant Iudæi ex tota ea regione collecti & conclusi intra mœnia, templum Domini iactantes, & fausta populo ominantes, non desesturum Deum suos in periculo: direptisque extra vrbem tam hominum quam equorum alimētis, per clancularia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obsessoribus. Cui rei Herodes ita prospexit, vt contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidiis, & commeatus additis præsidiis etiam è longinquo conueheret, vt breui necessaria victui abundarent in exercitu. ad hæc operarum frequentia facile absoluti sunt tres illiaggeres, æstas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. at obsessi intrepide repugnabant. conatus eorum eludentes variis artibus. excurrentes enim crebro, modo incepta, modo iam perfecta opera incendebant: & conferentes pugnam cum Romanis, nihilo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant. tum pro disiecto machinis muro intus recentem exstruebant, & cuniculis obuios agebant alio: cuniculos, vt nonnunquam sub terra manus conscererent. Vrentesque desperatione pro fortitudine ad extremum perducabant, idq; obsessi à tam numeroso exercitu, ipsi fame simul laborantes & inopia. nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem euaserunt in mœnia primum lectissimi viginti milites, deinde Sosii centurio, captus est enim primus murus die quadragesima, secundus vero quintadecima: & quædam porticus circa templum exustæ sunt, quas Herodes Antigonum incendisse calumniabatur, volens in eum concitare inuidiam populi. Capta vero exteriore templi parte & ima vrbe, Iudæi ad interiora templi & superiorem vrbem refugerunt: timentesque ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt has tantum sinerentur introducere. Rex vero annuit speram remissa tandem obstinatione cessuros. Vt vero spem suam frustratam vidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus vrbem expugnauit: moxque omnia repleta sunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduersam factionem exstirpare funditus: erat que cōtinua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuente supplices. non ætati vlli parcebatur, non sexui, ne imbelli quidem: & quamuis obstante Rege & precibus intercedente, nemo tamen

Herodes annonæ prospicit.

Iudæi obsessi intrepide repugnant.

Templi pars exterior & ima vrbis capta.

Iudæi ad interiora templi, & superiorē vrbem refugiant.

Hyerosolyma expugnata.

An. mũdi 3929. Ante Christũ na. 35.

temperabat à manibus: sed veluti furore perciti sæuiebant nullo ætatis discrimine. Antigonus quoque neque veteris neque recentis suæ fortunæ ratione satis habita descendit e turri, Sosioque ad genua procidit. & ille nihil miseratus mutatam eius fortunam, insultauit homini Antigonam appellans. non tamen incustoditum reliquit tanquam fœminam, sed vincto custodes addidit. Cæterum Herodes ueuictis hostibus, non minus negocii habuit in compescendis alienigenarum auxiliis. ruebat enim multitudo cõductitiorum ad vsurpandum nõ tanum solum, sed intimum etiam adytum. Rex vero alios precibus, alios minis, nonnullos & armis reprimebat, molestiorem clade victoriam existimans, si quid eorum quæ videri fas non est, veniret in conspectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per vrbem fieri, identidem Sosium rogitans, solitudinis se Regem Romani facturi essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cædibus: exiguumq; dicens sibi videri tantæ ciuium cædis precium, etiamsi totius orbis dominium contingerent. Illo vero referente pro expugnatione vrbis direptionem merito permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis. atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio vero etiam regia dedit munera, ita vt omnes bene nummati discederent. Ea clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidii Galli, CLXXXV. Olympiade, mense tertio, festis quibus solenne fit ieiunium, tanquam recurrente in idem temporis momentum, illata Iudæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem. Sosius autem consecrata Deo corona aurea, profectus est Hierosolymis, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Herodes autem veritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud Senatum iure secum contenderet, docens se regio natum sanguine, Herodem vero plebeium, & quod si ipse propter offensum Roman. pop. indignus esset qui regnet, certe filiis eius insontibus regnum debeatur: hæc inquam timens multis pecuniis induxit Antonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tum demum Herodes metu liberatus est. atq; Assamonæi principatus desiit post annum centesimum vigesimum sextum: quæ domus illustris fuit, & celebrata propter continuatum in ea gente honorem sacerdotii, facinoraque maiorum egregia, quibus propugnauerunt Iudæorum Rempublicam. Verum hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere, & subiecto Regibus. Atque hunc Assamonæorum

exitum à maioribus traditum

accepimus.

Antigonus Sosio subducit.

Herodes in compescendis alienigenarum auxiliis multũ negocii habet.

Direptio vrbis impedita.

Quando Hierosolyma expugnata.

Herodes multis pecuniis Antonium vt Antigonum tolleret, inducit.

Assamonæi principatus & pontificatus finis.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusquintus.

An. mūdi 3950. Ante Christū ñat. 34.

SVMMA CAPITVM LIBRI XV. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Expugnatis a Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes vero præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.*

II. *Quemodo Hyrcanus a Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.*

III. *Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multo post necandum curauit.*

IIII. *Cleopatra Iudæorum & Arabum regnu inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.*

V. *Cleopatra Reginæ in Iudæam aduentus.*

VI. *Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæs. Actiaco prælio victus est.*

VII. *De terræmotu, qui Iudæam concussit.*

VIII. *Herodis concio ad exercitum.*

IX. *Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.*

X. *Quemodo Herodes regnum etiam a Cæsare obtinuit.*

XI. *Herodes Mariammen calumniis oppressam interficit.*

XII. *De fame qua in Iudæam terram incubuit.*

XIII. *Cæsarea conditur.*

XIIII. *Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.*

CAP. I.

Expugnatis a Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes vero præcipuum quemq; ex amicorum eius cohorte interimit.

Hierosolymorum expugnationem Sosii ductu atque Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore volumine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum vrbanæ plebis etiam nondum regnū adepto fauerat, eos vicissim promouebat: aduersę autem factionis homines quotidianis absumebat supplicijs. in præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharisæus, & Sameas huius discipulus dum enim obsiderentur Hierosolyma, hi consulebant ciuibus, vt Herodem in vrbem reciperent, eamque ob rem gratiam illis habuit. Pollio vero hic olim, capitis reo Herode, Hyrcano cæterisque iudicibus prædixit opprobrans, quod absolutus eorum sententiis ab omnibus illis pœnas exigeret, quam prædictionem procedente tempore Deus euentu comprobauit. Tunc vero captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum congessit: à diuitibus quoque ablatæ pe-

Herodes fautores prombuet inimicos tollit. Pharisæi in honore habiti. Pollio Herodis tyrannidē prædicit.

colle-

An. mũdi 3930. Ante Christũ na. 34.

collecta magna vi auri ac argẽti, totum id Antonio eiusque amicis donauit. Interfecit etiam quadraginta quinque primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabãtur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri vel argẽti inueniebatur, id totum ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat, nam bona eorum auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebant propter tempus anni sabbatici, quo nobis nõ est fas serere. Cæterum Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctum seruare ad triumphum: sed vbi audiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiam eum securi percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribens. Antonius Antigonum Iudæum perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorumque primus affecit Regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos, vt Herodem pro illo Regem constitutum admitterent. nam ne tormentis quidem adigi poterant, vt appellatione Regis eum dignarẽtur: tanta apud eos fuit prioris Regis existimatio. quare visum est ignominiosa morte obscurare eius memoriã, & lenire publicum Herodis odium. Hæc Strabo. Hyrcanus autem Pontifex captiuus apud Parthos cognito quod Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex, deinde Rex fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi vitæ honestam mortem præferens, se ipse interfecit, sicut supra diximus.

Antigonus securi percutitur.

Strabo de Antigono.

Hedio & Ruffinus cap. 2.

Hyrcanus cognito quod Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur.

CAP. II.

Quomodo Hyrcanus a Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.

HYrcanum autem ad se perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatem generis comiter habuit: & vinculis solutum permisit Babylone degere, vbi magna erat Iudæorum frequentia. hi non aliter quã Pontifici ac Regi Hyrcano honorem habebant, nec hi solum, sed quantum Iudæorum vltra Euphratem habitat: ita vt non admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed postquam resciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis expectans, quod aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio Cœpit igitur de profectione consultare cum Iudæis, officii causa inuisere illum solitis: qui tamen, vt maneret ei suadebant, commemorantes obsequia sua & honores quos exhiberent non aliter quam vel Regi vel Pontifici: imo ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere posse, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec Reges solere meminisse accepti in priuata vita beneficii, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles. nec tamen his monitis Hyrcano potuerũt eximere patriæ desiderium. Herodes quoq; ei scripsit, rogaret Phraatẽ & eius regni Iudæos, ne sibi inuiderent communem cum genero futuram potestatem. nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam & altori & seruatori gratiæ: simulq; etiam ad ipsum Phraatem legatum misit Saramallam cum multis munerib. eblanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optime merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatẽ suam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorifice adiutum viatico cum

Hyrcanus Babylone a Iudæis ingens honor habetur.

Hyrcanus patria amans gratiam ab Herode expectat.

Saramalla Herodis legatus ad Phraatem Parthorũ Regem.

Hyrcanũ Herodes in summo honore habet.

ex-

excepisset, in summo honore habuit: primumque in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuiis semper honoratiorem cedendo, patremque appellitando, lactabat hominem quo minus suspicaretur insidias. quin & aliis artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filii, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alteram Mariammen Herodis coniugem, infigni pulchritudine fœminam. hæc iniquissime ferebat contemptum filium, quod eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendã fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligẽte, amicus eius Gellius ob quædam negocia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturã adolescentis simul & pulchritudinem, nec minus Mariammen Regiam coniugem, felicemq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit, vt depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim vt his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad illum transmisit. Gellius quoq; rem exaggetabat, affirmans eos sibi visos non mortali, sed plane diuino natos genere, volens Antonium in amorem pellicere. qui indecorũ ratus puellam Herodi nuptam accersere, atque etiam Cleopatræ suspiciones vitans, scripsit, vt aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens, nisi molestum videatur. Quę postquam relata sunt Herodi, non putauit tutum Aristobulum in ipso flore ætatis, videlicet decimumsextum agentem annum, ad hæc genere nobilissimũ mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde ptocliuem ad libidines, & huiusmodi voluptates vndecunque venantem impune propter potẽtiam. Rescripsit igitur, si vel pedem è regno suo moueret adolescens, fore vt cuncta compleantur bellicis tumultibus, ludęis nouationem rerum sub alio Rege sperantibus. hoc pacto cum satisfeciisset Antonia, decreuit non omnino adolescentem & Alexandram spernere, vxore etiam Mariamme assiduis precibus obtundente, vt fratri debitum pontificatum redderet, dicenteque ipsi quoque id fore commodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexandram inuectus est: eam & clam regno suo insidiatam, & per Cleopatram id agere, vt ope Antonii ad se regimen transferatur in puerum. idque tanto iniustius eam moliri, quod & filiam suam interim honore parto ptinare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ aliis parare, quod ipse quæ fisset multis sudoribus ac periculis, se tamen præteritorum libenter obliuisci, nec desinere pietatem erga eam cæterasque necessitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus sit. Hæc postquam elocutus est verbis meditatis quo magis fucum faceret mulieribus & amicorum consistorio. Alexandra vix sui compos, tum præ gaudio, tum quod se suspectã intelligeret, cœpit cum lachrymis pro se verba facere, falsa se pro Sacerdotio nihil non tentasse indignitatis & contẽptus impatientia: regnum autem negare se vel ambisse vnquam, vel eria si vltro offeretur, admissuram fuisse. Satis honoris sibi videri, quod filium eum ipso regnare videat, satisque ita consultum securitati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine, accipere se honorem filii, futuramq; posthac régi obsequen-

An. mũdi 3950. Ante Christum. 34.

Ananelo Herodes dat summum sacerdotiũ.

Alexandra per Cleopatrã filio pontificatũ ab Antonio petit.

Antonius ab Herode Aristobuli perit.

Causæ nõ missi Aristobuli.

Herodes in Alexãdram, vt ellã regno suo insidiantem in uehitur.

Alexandra sese excusat, & Herodi reconciliatur, dum pontificatum filio promittit

tem

An. mũdi 3930. Ante Christũ na. 34.

tissimam: veniamque præteritorum petere si quid fiducia generis & necessitudinis propter indignitatem rei egisset immodestius. Post hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis vicissim dexteris discesserunt, omni, vt tum videbatur, suspicione sublata.

CAP. III.

Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem pontificem declaratum non multo post necandum curauit.

Hedio & Ruffinus cap. 3.

TVm Rex confestim Pontificatum abrogat Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Assyrios, vt ante diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Hebraidudum notus familiariter. Eum adeptus, regnum, cum autoritate sua Pontificem fecisset, ipse postea deposuit quo familiam suam ponere et perturbatam, propter neglectas leges patrias. a ioquin honor hic semel assumptus solet esse perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, pro Iesu subrogato in hoc sacerdotium Menelao Onia. Secundo Aristobulus ab Hyrcano fratre eum honorem in se transtulit. Tertius Herodes Aristobulum adolescentem vix adhuc pontifici successorem dedit. atque ita tum visus est discordiæ domesticæ attulisse remedium nec tamen vt decebat post reconciliationem vacauit suspicionibus, veritus Alexandram ne in posterum quidem quieturam, si daretur rerum nouandarum occasio. Iussit igitur eam continere se intra regiam, & nihil pro potestate agere. ad hæc obseruabatur assidue, ita vt nihil Regem lateret, ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exasperabant eam, & incitabant ad odium. plena enim muliebri superbia suspectam se obseruari indignissime ferebat, malens quiduis potius pati, quam amissa licentia, honoris specie in seruitute & timore vitam degere. misit igitur ad Cleopatram literas, præsentem rerum suarum statum deplorans, & rogans, vt opem aliquam sibi afferat. Illa iussit eam vna cum filio clam in Ægyptum ad se confugere. quod consilium placuit, moxque tale quiddam comminiscitur. Paratis duabus sandapilis, in has se & filium inclusit, iussis famulis conscii, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum stabat nauigium, quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicum mulieris Æsopus ipsius seruus effutiuit, putans eum non insciam eius consilii. quo cognito Sabbion, qui hactenus inimicus Herodis erat, suspectus quasi socius insidiarum, quibus Antipater veneno sublatus est, arripuit occasionem conciliandæ sibi per hoc indicium regiæ beneuolentiæ: & ad eum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tentare negotium, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, non ausus ei mali quicquam facere. Verberabatur enim non cessaturam Cleopatram, odii tali ansa præbita. quare simulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. statuit tamen modis omnibus adolescentem tollere. sed interponenda erat mora, quo magis latentes insidiæ. Iamque instabat Scenopegia, festum apud nos cum primis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoque data est occasio per inuidiam, quo magis acceleraret quod semel statuerat. Postquam enim adolescens annum tum egressus decimumseptimum, sacris iuxta legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniasque decenter tractabat ipse eximia forma & statura quam pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem

Ananelo Herodes Pontificatum abrogat.

Pontificatus tribus abrogat.

Alexandra Herodi suspecta obseruatur.

Alexandra in Ægyptũ fugere cogitans a seruo proditur.

Aristobulo Herodes insidiatur.

præ se ferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secum etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas voces ac comprecationes, licentius quam sub tali Rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum, tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, vt, quod de adolescente decreuerat, perficeret. Itaq; peracta festiuitate dum apud Alexandram accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se paratum in eius gratiam iuueniliter colludere: cumq; loci eius natura esset æstuosior, cito defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulā erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primum spectabant natantes quosdam è sociis & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescens quoq; eis se immiscuit, amicorum quibus hoc datum erat negocium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterūt quam omnino aqua præfocatus sit. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimooctauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic casus vbi mulieribus renunciatus est, versa repente rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis: totamque vrbem rumore sparso mœror occupat, nulla nō domo calamitatem deflente tanquam propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quam etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpe ad inferendā sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, si forte superesse posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem dare, quod data opera negatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solum fingens, sed & lachrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulcritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimare conducere: sed potissimum hoc agebat, vt alienus videretur ab hoc crimine. Cæterum quod ad magnificentissimum funeris apparatum attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tam in exornando conditorio, quam in congerendis eo aromatibus & aliis rebus pretiosissimis, quo maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium.

An. mundi 4931. an. Christum nat. 33.

Aristobulus Herodis ductu submergitur, & ad Ananelū pontificatus redit.

Luctus ob mortē Aristobuli.

Animus Herodis hypocriticus.

CAP. IV.

Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

ALexandra tamen nullo modo emolliri potuit, sed indies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderii. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatræ indicat, simulq; filii sui miserabilem interitum. Illa vero iamdudum adiuuandi eam cupida, & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quam proprium curauit hoc negocium: nec vnquam destitit incitare Antonium ad vicissendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimam Regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquā Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturū causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidē ipse Herodes auctor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ

Alexandra Cleopatræ Herodis insidias, & filij miserabilem interitū indicat.

Ant. mũdi 3912. Ante Christũ na. 32.

odia metuens, indefinenter Antonium cõtra se irritantis, decreuit quidem parere: neque enim aliter facere poterat: sed commissa regni cura Iosepho patruo, clam ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorem, vt etiamsi post ipsius mortem aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebatque totum hoc negocium exhiberi sibi propter eius fœminę formã, in quam ille iam pridem fama cognitam accensus sit. atque his mandatis, non admodum læta sperans de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antonium. Porro Iosephus creditum sibi regni regimen administrans, & sæpissime Mariammen conueniens, partim propter negocia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius assueurationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eius affectum Regis eo proiectus est, vt mãdatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quod neq; sine ea viuere sustineret, neque vel morte ipsa ab ea diuiungi. quæ Iosephi verba mulieres non tam vt indubitatũ Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quam exhorruerunt illius tyrannicum animum, si vel mortuus sæuiret in earum capita. Interea per ciuitatem rumor ab inimicis Regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maxime. Alexandra etiam Iosephum hortata est, vt assumens eas ad signa legionis Romanę confugeret, quæ tum ad regni custodiam circa vrbem tendebat sub tribuno Iulio, sic enim primum si quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorum benèuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quiduis Mariammen si in Antonii conspectum venerit, atque etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione literæ ab Herode superuenerunt rumori contrariæ. quamprimum enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit, quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquiis indignationem viri leniit, vt minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ instigatio. negabat enim Antonius oportere Regem facti sui rationem reddere, alioqui ne Regem quidem futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse. idque ipsum etiam Cleopatræ aiebat conducibile, si non multum se misceret alienis imperiis. Hæc significabant Herodis literæ, reliquumque honorem quo se dignãretur Antonius, ad consessum adhibens & ad quotidiana conuiuia. idque non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quo regnum id sibi vsurparet, omnibus modis quærebat illum perdere. Sed quia iustum se præberet Antonius, nihil posthac expectandum grauius, venturumque breui constabilito tam regno quam amicitia. nec relictam Cleopatræ cupiditati vllam spem, quando Antonius pro eius postulatis Cœlesyriam ei concessisset, hac conditione, ne posthac Iudæam peteret, & vt inoleſta esse desineret. His literis redditis voluntas confugiendi ad Romanos euanuit. non tamen latuit id consilium, sed quamprimum deducto aliquantisper Antonio contra Parthos eunte, Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt, quid Alexandra cum suis voluerit, nec hoc cõtenta Salome, etiam maritum suum criminata est, Mariammes consuetudinem obiiciens. Hoc autem fecit propter simultatem veterem, quod Regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porro Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, statim perturbatus est, non ferens zelo-

Antonius Herodes muneribus placat, & amicitias suas fol. 44. esse scribit.

Rumor mortis Herodis per ciuitatem.

Herodes ad Antonium profecturus Iosepho, cui regni interim commendarat, coniugem necẽ mandat.

Iosephus & Mariamme apud Herodem accusantur.

typiæ stimulos, ægre tamen se continens, ne à recta ratione transuersum raperetur insanis affectibus, seorsim Mariammen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercii. illa vero pernegante factum cum deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionem adducente, Rex paulatim assentiendo placari se sinebat victus amore vxorio, ita vt postremo veniam peteret, quod temere fidem habuisset rumoribus: agebatque ei gratias pro seruata pudicitia, suum viciſſim amorem commemorans. tandem vt mos est amantium prorumpentibus lachrymis ruunt in complexus mutuos, cum tamen nondum vxori amoris sui fidem faceret, tantoque magis conaretur id efficere: tum illa, Non est, inquit, amantis mandate si quid ipsi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitem. Hoc verbo Rex velut ictus præ dolore confestim eam è complexu dimisit: vociferabaturque capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam cõstupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurum fuisse data sibi priuatim ac secero mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinem. atque ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægre, cohibuit se tamen. Veruntamen Iosephum ne in conspectum quidem admissum iussit interimi, & Alexandram vt malorum omnium causam, vinctam coniecit in custodiam.

Interea turbabantur res Syriæ, Cleopatra non desinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuique suam dynastiam, ipsi contribueret: multumque apud eum poterat irretitum suis amoribus. cumque natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primo fratrem, cui debebatur regni successio, veneno sustulit, agentem annum quintumdecimum. deinde Arsinoen sororem suam Ephesi in templo Dianæ supplicem interfecit per Antonium. Pecuniarũ etiam vbicunque spes affulgeret, neque templum neque sepulchrum, neq; asylum vllum vnquam violare dubitauit, modo ad illam redirent spolia quæsita vel sacrilegio: miscebatque sacra, profana, fas nefas, vt augeretur luctus vel iniquissimis, ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & voluptatib. deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri possent opibus. quamobrem & Antonium continue solicitabat, vt aliis ablata ipsi largiretur: & ingressa cum illo Syriam, statim cogitauit quomodo eam possessionem suam faceret. Nam Lysaniam Ptolemæi filium interfecit, causata eum studere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, adeptas suis Regibus. Verum ille erat quidem adeo deditus ei mulieri, vt non illecebris solum, sed etiam veneficiis eius captus videretur: puduit tamen eum tam insignis insuſtitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contristaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omnium nequissimus, partes de vtriusque regione ablatas ei largitus est: adhæc vrbes quotquot sunt intra fluuium Eleutherum vsque Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maioram ætate sciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

An. mundi 3932. an. Christum nat. 32.

Mariamme apud Herodem se excusat, eique reconciliatur.

Iosephum Herodes interfici, & Alexandram in carcerem conici iubet.

Herodis & Ruffinus emp. & Cleopatra Regina alieni appetens.

Cleopatra fratrẽ & sororẽ interficit.

Lysaniã Cleopatra interficit.

Cleopatra Antonij partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur.

CAP. VI.

Cleopatra Regina in Iudæam aduenit.

HAc assecuta Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vsque Euphratem prosecuta, reuertitur: obiterque adita Apamia & Damasco, etiam Iudæam ei libuit inuisere: vbi excepta ab Herode, concessam sibi Arabiæ partem & Hierichunti agri reditus ei

Cleopatra ad Antonium pernenit.

An. mũdi 3952. Ante Christũ na. 32.

locauit. Is & balſamum fert, quod vnguentorum longe precioſiſſimum ibi tantum prouenit, & eximiarum palmularũ vim maximam per hæc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetiit, mulier natura intemperans & dedita libidini, ac forte etiam amore tacta nonnihil: quamuis veriſimile ſit per ſtuprum quæſitam occaſionem ſtruendis inſidiis. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autem iam ante ei parum amicus, quod noſſet infeſtam ex æquo omnibus: tum vero etiam abhorrens tam proſtratam impudentiam, & reiecturus, ſi petulantius pergeret, renuit. deinde cum amicis conſultauit, num habens eam in ſua poteſtate deberet occidere ſic enim multis moleſtiis leuari poſſe eos, quibus vel hactenus infenſa fuerit, vel in poſterum futura ſit. quin & ipſi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura ſit, ſi in quam temporum difficultatem delapſus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignum cenſentes hominem in magnis verſantem negociis, in manifeſtum ſe periculum coniicere, & obiectantes ne quid ageret temere. Non enim hoc laturum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vtile. quin hoc ipſo augendum eius deſiderium, quod per vim atque inſidias amiſiſſe eam videbitur. nec ſupereſſe vel mediocrem excuſationem, quando mulier ſit omnium eius ætatis longe honoratiſſima, & ſi quid vtilitatis ex eius nece poſſit exiſtere, coniunctum ſit cum Antonii iniuria. vnde facile apparere, quam magna & immedicabilia mala exoritura ſint in regno & familia regis ipſius, cum nihil vetet recuſata illius illicita poſtulatione, res pro præſenti ſtatu recte diſponere. his deterrẽtes, & periculum probabilibus rationibus oſtendẽtes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille placata muneribus Regina, verſus Ægyptum eam deduxit. Cæterum Antonius ſubiugata Armenia Artabazem Tigranis filium cum filiis ſuis ſatrapis vinctum in Ægyptum miſit, munus Cleopatræ, & quicquid precioſum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus eſt Artaxias filiorum illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui poſt Archelaus & Nero Cæſar per vim à ſe pulſo iuniorem ipſius fratrem ſucceſſorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iuſte reddebat, parum tutum putans præberę Cleopatræ occaſionem maleuolentiæ.

Locauit. — *Mulier intemperãs & libidini dedita.*

Cleopatrã Herodes interficere conatur, quod eius amici auertunt.

Cleopatrã Antonius verſus Ægyptũ deducit. An. mũdi 3953. Ante Christũ na. 31.

Armenia Antonius regno potitur.

Hodie & Ruffinus cap. 5.

Arabs vero poſtquam eorum exactio ad Herodem ſpectare cœpit, aliquandiu ſoluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus, & ad dandum ſegnior vix partes quaſdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

CAP. VI.

Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius a Cæſare Actiaco prælio victus eſt.

Herodes Antonio contra Auguſtũ auxilia pollicetur.

QVam eius iniquitatem & iuris contemptum non ferens Herodes illaturus erat bellum, ni remoratus eſſet Romanorum contentionibus. cũ enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII. Olympiadem incidit, Cæſar de imperii ſumma decertaturus erat cum Antonio. Herodes vero multorum iam annorum poſſeſſor regionis pacatæ & refertę paſcuis ac pecoribus, nouis quoque abundans reditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remiſit, negans ſibi opus eſſe. verum quia tam ex ipſo quam ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iuſſit in illũ bellum vertere. nam & Regina hoc in rem ſuam fore exiſtimabat, ſi alter ab altero mutuis atteretẽtur cladibus. Igitur Antonii iuſſu reuerſus Herodes domi contiuuit exercitũ, cum quo mox inuaſit Arabiam equi-

Herodes ad bellum Arabicũ incitatur.

tatu simul & pedestribus copiis instructissimus, Diospolim petens quo occursuri erant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post acerrimum igitur conflictum penes Iudæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiés Herodes, duxit contra eos maximam exercitus sui partem. cumq; vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mittere moras & confestim in Arabas duceret. Faciebat autem eis animos, tam quod pulchre instructa aciem habere se crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregie vicerant. cum igitur ardor eorum vix cohiberi posse videretur, decrevit Rex vi alacritate militum, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie, quæ res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare conati, vt viderunt non posse ferri eorum audaciam, maiore ex parte in fugam versi sunt. actumque de eis fuisset, ni Athenio Herodem invasisset eiusq; exercitum. hic Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodem oderat, non imparatus pugnæ eventum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi vero vinci eos animaduertit, cum collectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suam putantes ex improuiso adortus magnam stragem edebat. Nam Iudæi viribus in professos hostes absumptis, tum vero etiam ob victoriam dissolutiores, facile hosti cedebant, multaque vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorum periti ores erant aduersarii. His igitur vehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iam fugientes. Nec vna erat exitij facies, paucique in castra quæsierunt. Rex vero videns eos viribus impares, citatu equo profectus est euocandos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in tempore, sed Iudæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex insperato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimũ aberant, & hostium validum exercitum opprimunt. Et illo tempore Herodes latrociniis cœpit agere & excursionibus in Arabiam, castra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, sed interim non mediocriter proficiebat suos labori affuefaciens, & continuis exercitijs præparans ad abolendam tandem ignominiam.

Ant. mũdi 3934. Ante Christũ ann. 30.

Pugna & victoria Herodis.

Cleopatræ dux fugit Herodem.

Arabes in prælio reuersi, fugientes trucidant, & castra capiunt.

CAP. VII.

De terræmotu, qui Iudæam concussit.

Hodie & Ruffinus cap. 6.

QVo tempore dum maxime apud Actium Antonius conflictaretur cum Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa tota quali numquam ante motu concussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum: quin & hominum oppressa sunt ruinis ædium circiter decem millia. militaris tamen multitudo nihil detrimenti accepit, vtpote sub diuo agitãs. hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncii gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum viribus, & extinctis hominibus, nulli iam superessent aduersarii. legatos itaque gentis, qui rebus afflictis pacem petituri venerant, comprehensos necauerunt, moxque magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitum. at illi non ausi aduentum eorum præstolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem, Rempub. negligere, nec multum à desperatione abesse videbantur. quos ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in se erat conando animum illis addere. cumq; generosiores quosdam in meliorem spem restituisset, tum demum ausus

Terræmotus in Iudæa, qui circiter 10 millia hominũ opprimit.

Arabes Iudæorũ legatos necant.

Iudæos propter diuinum passum mœstos, Herodes consolatur.

est etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis consolatus simul & cohortatus est.

CAP. VIII.

Herodis concio ad exercitum.

Herodes consolatur & cohortatur milites.

NOn ignoramus, viri fortissimi, multa hoc tempore nostros conatus emorata infortunia, quibus quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellum est pro foribus, & quæ hactenus acciderunt, talia sunt, vt vestra virtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monendi quo pacto retinere possitis pristinum robur animi, ac primum de bello verba faciam, declaraboq; nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorum iniuriis: id quod vel præcipue debet acuere vestram fortitudinem. deinde ostendam, nec hæc, quæ nos contristant, esse tam grauia quam videntur, & magnam nobis superesse spem victoriæ. ac primum de eo differam quod prius proposui, vosque ipsos testes eorum quæ dicturus sum faciam. Nostis enim ipsi Arabum iniustitiam, & quam sint erga alios quoq; omnes perfidi, nimirum genus hominum impium ac barbarum: sed nos præcipue semper infestauerunt, ob auaritiam & inuidiam perpetuis iniuriis nos lacessentes. Et tamen ne alia beneficia nostra in eam gentem collata commemorem, quis eos imminente Cleopatra de libertate periclitantes eripuit nisi nos? Mea enim cum Antonio coniunctio, & illius erga me beneuolentia in causa fuit, ne quid isti grauius paterentur, dum ille cauet committere quod & nobis suspectum esse posset: deinde postquam precibus illa euicit, vt de vtraq; regione portiones quædam ei decíderentur, in his quoq; dispensandis non cessauit mea industria: & datis de meo magnis muneribus, securitatem ambobus acquisiui meo vnius sumptu, dum ducenta talenta expendo, & pro aliis ducentis fideiubeo, pro reditib. eius ipsius terræ quam isti olim nostrã occupant. atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes esse, nec cuiquam vllam agrorum partem decidere certe in Arabum gratiam, qui nobis salutem suam debent, indignum erat quicquam expendere. Sed multo iniquius est, eos qui negare non possunt suam libertatẽ nostrum esse beneficium, & ob eam rem gratias nobis egerunt, fraudare nos debitis, præsertim amicos, & pacis tempore: quandoquidem fides etiam hosti seruanda, multo magis inter amicos locum habeat necesse est. at non inter tales quales isti sunt, qui nihil honestum putant, nisi cum lucro coniunctum, & iniuriam impunitatem esse debere, quæ lucri gratia committitur. Dubium ne igitur est, nostri officii esse iniustos iusto bello persequi, quod Deus ipse fieri vult, iubetque nos semper vicisci vim & iniuriam, maxime in bello non solum iusto, verum etiam necessario? quod enim confessione omnium tam grecorum quam barbarorum est crudelissimum, hoc cæsis nostris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci caduceatores sacros atque inuiolabiles esse volunt, & nostri honestissima, sanctissimaque legis præcepta per angelos, hoc est, nuncios à Deo acceperunt. hoc enim nomen & Deum in hominum notitiam adducere, & hostes hostib. conciliare potest. Quid igitur magis nefarium, quam legatos de iure agentes interficere? aut quæ illis post hoc facinus expectanda vel in bello prosperitas, vel in reliqua vita felicitas? ego sane non video. Dixerit forte aliquis: ius quidem & fas penes nos est, sed penes illos vires & maiores copiæ. verum isthæc oratio indigna est nostris hominibus. cum quibus enim iustitia est, cum illis etiam Deus. vbi autem Deus est, ibi nec multitudo nec fortitudo deesse potest. Sed age etiam per se vires nostras expendamus. Pri-

Causa belli contra Arabes.

Legati inuiolabiles.

Cum quibus iustitia, eum illo etiam Deus est.

ma pugna vicimus, in secunda primo congressu eos profligauimus, non ferentes nostram impressionem. victores deinde nos Athenio non indicto bello, sed ex insidiis aggressus est. verum hæc fortitudo eorum dicenda est, an insidiæ potius & secunda iniquitas? Cur igitur nobis minus sit animi, quibus oportebat esse plus spei? aut cur nobis timendi sint, qui quoties absque dolo certandum est semper succumbunt, quando vero vincere videntur, per iniustitiam hoc faciunt? Quid quod etiam si fortes quis eos existimet, hoc ipso magis ad virtutem excitari debet? non est enim generosi laus infirmissimum quemque aggredi, sed posse etiam fortes deuincere. Quod si quem domesticæ clades terrent, & terræmotus proximus, primum cogitet hoc ipsum esse quod Arabes decipit, putantes grauiorem quam re vera fuit: deinde non decere vt illis audaciæ, nobis timiditatis, eadem causa sit. Illi enim nunc audent non quod alicuius boni sibi sint conscii, sed quia nos afflictos credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fiducia, & nobis hoc ipso crescent animi, quod iam cum non ita ferocientibus pugnabimus: nam neque admodum afflicti sumus, neque vt quidam putat, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quod si Dei voluntate hoc factum est, mirum ni eiusdem voluntate cessabit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quod vero præsens bellum ei probetur vt iustum, ipse euidenter declarauit. Nonnullis enim per totam regionem terræmotu oppressis, vestrum qui arma gestatis neminì quicquam mali contigit, sed omnes estis incolumes, manifesto diuinæ voluntatis indicio, quod si populariter militasse tis vna cum liberis & vxoribus, neminem vestrum desideraretis. Hæc cogitantes, & quod maius est, habere vos Deum protectorem omni tempore, persequimini iusto bello gentem impiam, nec amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruantem, in occidendis legatis fortem, cum virtute res gerenda est, semper fugacem. His verbis Iudæorum animi non mediocriter accensi sunt ad prælium. Herodes autem sacris de more peractis, propere duxit eos vltra Iordanem contra Arabas: metatusque castra non procul hostibus, decreuit castellum inter vtrosque situm occupare: commodum sibi id ratus, siue pugnandum esset, siue castra in tutiorem locum transferēda. cumq; idem esset Arabum quoq; consilium, circa eum locum certamen contractum est. ac primum telis velitati eminus, deinde manus conseruerunt, vtrinq; nonnullis cadentibus, donec Arabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum momentum ad bene sperandum fuit, vt quia hostes certamen detrectabant, ausi sint vallum eorum diuellere ipsa castra expugnaturi. atq; ita coacti processerunt non satis bene structa acie, ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad pugnam afferentes: conseruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia necesse erat lacessenti hosti resistere. post diutinum igitur conflictum non paucis vtrinque cæsis, tandem Arabes in fugam versi sunt: Tanta autem strages impulsis semel edebatur, vt non solum hostium gladiis conficerentur, sed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alii proculcarentur, alii suis ipsorum telis se inuerent. itaque quinque millia desiderata sunt, cætera turba refugit quidem intra castra, sed nulla certa salutis spe, non tam commeatus quam aquæ penuria. Porro Iudæi quia non potuerunt vna cum fugientibus irrumpere, obsidione eos cinxerunt, & auxiliis aditus, & fugam obsessis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodem miserunt, primum pacem petentes, deinde quia sitis vrgebat, præsenti necessitati remedium. At ille non legatos, non pecuniam pro captiuis, nihil deniq; æquum admittebat, enixe cupiens facinorum in suos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaq; coacti

An. mundi 3931. an. Christi nat. 29.

Arabes ab Herode deuicti.

Arabes iterum compulsi, ab Herode pacem petunt.

An. mundi 3931. an. Christi nat. 29.

siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se vinciendos & in captiuitatem abigendos, ita vt intra quintam diem captisint ad quatuor millia. Sexta vero omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, vel certam cladem malentes, quam ita paulatim ignominiose opprimi. Quæ sententia postquam placuit, eruperunt è castris, sed parum idonei ad prælium, fractis tam viribus, quam animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt: domitaq; per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem egregium experti sunt, clientalem se dederunt.

CAP. IX.

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

Hodie & Rufinus cap. 7. Herodes Antonio deuicto subtristitiæ. Hyrcanũ Herodes è medio tollere statuit.

QVa felicitate ille multum elatus domum reuertitur, aucta ob rem bene gestam existimatione. Sed dum maxime res suas constabilisse videtur, summum discrimen adiit, Antonio apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actum de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici. nemo enim credebat impune ei fore tantam Antonii amicitiam. quo factum est vt amici quidem nihil dissimularẽt desperationem, inimici vero condolere se fingentes, clam gauderent, pollicentes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Ibi Herodes videns præter Hyrcanum neminem superesse regii generis, statuit eum è medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminem extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum volutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quod esset miti ingenio toto vitæ suæ tempore nullis se admiscuit negociis, omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attulisset, ea bene contentus. Verum Alexandra ambitiosa fœmina, & mutationi spem modeste ferre nesciens, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoq; caueret, seque speratæ fortunæ seruaret. consuluit deinde vt Malicho Arabiam ditione tenenti scriberet, petereturque ab eo tutelam & hospitium. Si enim contingat Herodẽ male mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit: deinde victus importunitate mulieris, interdiu noctuque eandem cantilenam de futurorum spe, deq; Herodis insidiis occinentis, ad Arabem literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptum erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltidem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finibus per trecenta stadia. Hæ literæ ideo Dositheo potissimum creditæ sunt, quod & Hyrcani cliens erat & filiæ & exosum ei Herodem non vna de causa videbatur verisimile. nam Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens præsentis Regis gratiam, ostendit ei epistolam. qui actis primum gratiis, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt cõplicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedulo exsecutus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos: missurumque instructam manum quæ eos tuto deducere valeat, & voluntati eius obsecuturũ per omnia. Postquam autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano,

Alexandra Hyrcanum patrem solicitat, & vt a Malicho tutelã petaret, monet.

Trecenta stadia, nouem miliaria Germanica.

roga-

rogauit eum, ecquid haberet cum Malicho fœderis. quo inficiante, prolatis in consistorio literis, occidi eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis commentariis scripta habentur: nam ab aliis traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimen, sed quasi regi infidiatum necatum esse. Scribunt enim sic in quodam conuiuio dissimulata suspicione quæ fuisse ex Hyrcano, nũ quas literas à Malicho accepisset. respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset, cumque respondisset, nihil præter quatuor iumenta quibus vectaretur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, moxq; hominem duci iussisse. Insontem autem periisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne iuuenis quidẽ vnquam vllam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tum quidem cum ipse principatu potiretur: sed tum quoque pleraque omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc vero iam octuagesimum annum excesserat, sciebatque opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictisque qui trans eum amnẽ in summo honore habuerant, in patriam postliminio rediit, vt sub illius potestate viueret, quo minus verisimile est eum molitum facinus à sua natura alienissimum, confictaque videtur hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani post variam fortunam, qua tota vita circumactus est. nam viuente etiam tum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouem annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cum in regnum successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompei ope restitutus. receptisque omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit. vnde aliquando post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ varietatem: & quod omnium est maxime miserabile, vt modo diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æqui amantissimus & perpetua modestia, imperiumque maxima ex parte per alios administrabat, amore otij & imperitiæ sibi conscius. Antipater certe atque Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum Herodes, Hyrcano sublato, ad Cæsarem propetans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectum habebat Alexandram, ne ea hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbaret. quare mandata regni cura Pheroræ suo fratri, & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Massada deposuit: iussitq; fratrem si quid sibi accidisset durius habenas regni retinere. Mariammen vero vxorem, quia propter simultatem cum matre eius & sorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit, commissa quæstori suo Ioseppho & Sohemo Iturzo castelli custodia, viris & ante semper fidissimis, & tunc honoris causa his mulieribus regiis adhibitis. Verum his quoq; mandatum dederat, vt si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnumque pro viribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

An. mũdi 3935. Ante Christũ na. 29.

Hyrcanũ Herodes occidi imperat.

Hyrcanus insons perit.

Hyrcani vita.

Herodis ad Cæsarẽ properantis mandata.

CAP. X.

Quomodo Herodes regnum etiam a Cæsare obtinuit.

His mandatis properauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quo postquam appulit, posito tãtum diademate, de cætero paratu regio

An. mũdi 1935. Ante Christũ na. 29.

nihil mutauit: admissusque ad colloquium, tum maxime ostendit animi sui magnitudinem, neque ad supplicationes, (vt in tali fortuna mos est) versus, neque preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepide. Fatebatur enim apud Cæsarem & amicitiam sibi interfuisse maximam cum Antonio, & totis viribus se conatum, vt penes illum esset rerum imperium: non armis quidem coniunctis quod tum distineretur bello Arabico, sed misso ad illum frumento simul atque pecuniis. nec tamen se hac parte sibiipsi satisfecisse professum enim amicum pro bene de se merito non opus solum, sed caput etiam & salutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certe hanc laudem suam esse, quod ne post Actiacam quidem cladem illum deseruerit, neque fortuna iam mutata aperte ad nouas spes se transtulerit. quo tempore si non auxilio, at consilio à se adiutum hominem, commonstrando quo vno modo seruari posset, nec omnia in ordinem redigi, videlicet si Cleopatram interficeret. hoc enim mature perpetrato, licebat illi in eius opes succedere, atque ita faciliores à te pacis conditiones impetrare. ille vero per incogitantiam cõsilium meum aspernatus est, atque hoc pacto tibi magis quam sibi consuluit. Nunc igitur si odio Antonij meum quoq; studium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenue fateri quanto illum amore prosecutus sim. quod si, amoto personarum respectu, hoc tantum in disquisitionem vocas, qualis sim amicus & quam memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem suam merebitur. His verbis cum magnam generositatem præ se ferret, non mediocriter allexit Cæsarem, virum liberalem ac magnificum: vt occasione dicendæ causæ paulatim insinuaret se in illius amicitiam. Quare diademate restituto hortatus eum, vt non minus suam quam quondam Antonij amicitiam coleret, in summo honore habuit, addens scripsisse Capidium, quantum apud monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo vbi præter spem acceptum se vidit Cæsari, & ope eius denuo confirmatum in regno, senatuseonsulto quoque per illum impetrato, deduxit eum in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinem. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui contra expectauerant attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiẽdum redeuntem ex Ægypto Cæsarem, qui postquam venit, omni regia magnificẽtia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoq; omnem hospitalitatem exhibuit, & rerum ad victum accommodarum copiam. quo factum est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vna obequitare solitus dum traducuntur copiæ, tractansque tum ipsum, tum amicos ministerio virorum CL. ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, non vinum, non aquam, qua miles tum magis etiam delectabatur. ipsum quidem Cæsarem talentis DCCC. donauit, adeoq; satisfactum est omnibus, vt luculentius etiam quam pro eius regni facultatibus tractatos se faterentur. quo magis amicitiæ promptaque ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursumque ab Ægypto redeuntes alios Romanorum primates tot officiis prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.

Herodes ad Cæsarẽ venit, eique beneficia in Antoniũ collata prædicat, similia in eum collaturus, si in amicitiam eum reciperet.

Hadio & Ruff. c 8. Cæsar Herodu principatum cõfirmat.

Herodes Cæsarem plurimis muneribꝰ donatum in Ægyptum deducit.

Herodes Cæsarem & exercitum honorifice excepit.

Cæsarem Herodes 800. talentis donat.

CAP.

CAP. XI.

Herodes Mariammen calùmniis oppressam interficit.

An. mũdi 3935. Ante Christũ na. 29.

SEd cum primum in regnum reuersus est, perturbatam familiam inuenit, infensamq; sibi vxorem Mariammen & socrum Alexandram. rata enim, id quod non immerito suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum conclusas, sed quasi in carcerem, ita, vt nec suis, nec alienis bonis frui possent, ægerrime ferebant. Mariamme quoque maritum simulare amorem credebat, quod id ei bonum esset atque commodum. sed nihil molestius ferebat, quam quod ne illo quidẽ defuncto spes relinqueb atur ipsam fore superstitem: nec vnquam excidebant mandata olim Iosepho data, ita vt omnibus modis demereri conaretur custodes, præcipue Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille vero principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto: deinde munusculis ac blanditiis muliebribus paulatim mollitus est: postremo effutiit omnia mandata regia, præsertim quod non speraret eum cum eadem potestate reuersurum. eam ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculum, & à mulieribus paratam gratiam, præsentem dignitatem, & in posterum facile retenturus. Quod si Herodem rebus ex sententia confectis redire contingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quam impotenter eam Rex amaret. His ille de causis à mandatis discessit. Mariamme vero iniquissimo animo tulit noua sibi semper alia ex aliis ab Herode nasci pericula: votaque faciebat, ne ille vnquam saluus reuerteretur, cogitans vitam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, aperte fassa quid se vereret. Ille enim cum præter spem magna ornatus fortuna appulisset, primæ, vt par erat, vxori lætum de hac re attulit nuncium; eamque solam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundissimã consuetudinem salutauit & complexus est. Mulier vero narrante eo suos successus, susq; deq; ferre videbatur, nec belle suũ affectũ occultabat: sed vt erat ingenuis minimeque fucatis moribus, ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationeque eius contristari magis quam gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam suspicionibus quam manifestis signis turbaretur. angebatur enim videns inexpectatam & apertam vxoris auersionem: quam molestiam præ amore ferre non valens, nec in ira, nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi ipse non constabat. iam hoc iam illo affectu distrahebatur. adeo animus inter amorem & odium ambigebat, vt cum sæpe cuperet punire mulieris superbiam, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quam ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ desiderium. Talibus curis æstuantem & sic erga Mariammen affectum, vt videre soror eius & mater, opportunissimum tempus se nactas putauerunt: moxque assiduis calumniis concitabant hominem, accendentes eius odium ac zelotypiam: quas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectam coniugem. peius tamen indies erga eam afficiebatur, magisque ac magis exasperabatur, dum neo illa curas suas occultat, & ipse amorem vertit in odium. Acfortasse iam tum sæuius in eam aliquid statuisset, ni commodum nunciatum esset, extinctis Antonio & Cleopatra, Cæsarem Ægypto potiri: cui obuiam properans familiam sic vt erat reliquit. Discedenti Mariammo commendauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei dominium impetrauit.

Herodis mandata Regia effutit.

Sohemus mandato Regia effutit.

Herodes a Mariãme vxore non blãde excipitur.

Herodes inexpectatã & apertã vxoris auersationem videns, cõtristatur.

Herodis mater ac soror Mariammen calumniis infectantur.

Antoni⁹ & Cleopatra extinguũtur.

Cæsar Ægypto potitur.

Sohemus ab Herode beneficiis ornatus.

Cæterum Herodes in Ægypto cum Cæsare congressus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficiis ornatus est.

qua-

An. mũ di 3935. Ante Christũ na. 29. *Hedio & Ruff. c 9.*

quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partem reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonisque turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorem accessio. Deducto deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunam quam foris propitiam, tam domi aduersam, maxime quod ad coniugium attinet, qua parte sibi ante videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo coniugis Mariammes amore quam qui ardentissime, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea fœmina cæteza pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrem quandam morositatem, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ, ita vt non habita Regiæ potentiæ ratione, non raro contumeliosius eum tractaret: quam tamen illi dissimulanter & moderate ferebat, licet soliam aperte & sorori eius & matri exprobrare humilitatem generis. quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: eæque suspiciones paulatim crescentes dura tulerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum. tandem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accersiit: hæc autem introgressa quidem est, sed vna cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indigne ferente, & vix ab ineundis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit, soror, submittit iamdudum subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo; & si amplius scisciteretur quale nam id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantum ministerium: quod si Rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse fileret. nihil enim illi fore periculi, hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atq; is composito vultu ingreditur, & quasi rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt amatorium Regi misceret. quo audito cum ille perturbaretur, ait pharmacum quoddam sibi oblatum, cuius ipse vim ignoret ideoque id renunciare, quod hoc & Regi & sibi tutius existimet. ad hæc verba Herodes, iam ante satis commotus, cum magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormẽtis examinauit, sciens quod sine illo nihil nec magnum nec paruum tentatum sit. qui cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respondit, hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat adhuc eo loquente exclamat Rex, Sohemum & sibi amicum & regno fidissimum non fuisse hęc proditurum, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos interce ssisset. mox q; Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorem vero causam suam iubet agere aduocato intimorum amicorum consilio, accusationem accuratam exorsus, & confictum veneficij crimen intentans. erat autem verbis immodicus, & iratior quam decorum iudicij postulat: quo factum est, vt, cum eum ita velle videret, omnium qui aderant suffragiis damnata fit. qua sententia prolata, ipsum tamen est tam ipsi quam aliis quibusdam præsentibus, non esse eius supplicium præcipitandum, sed includendam in aliquem regiæ carcerem. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operã, vt mulier sine mora necaretur: quo tanto facilius Regem perpulerunt, quod dicerent timendum esse aliquem motum in populo, si seretur viuam asseruari in carce. atq; ita Mariamme ducta est ad supplicium. Id con-

Sohemus propter Mariammen Herodi suspectũ interficitur.

Mariamme ab Herode accusata, omniũ suffragiis damnata in carcerẽ cõiicitur.

Mariamme Salome instinctu ad supplicium dꝛtur.

spicata

ſpitata Alexandra, & intelligens ſimilem exitum, ſibi expectandum ab Herode, omiſſa priſtina ferocia valde indecore mutata eſt. Volens enim oſtendere ſe non eſſe conſciam eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audientibus ſceleſtiſſimam & ingratam erga virum clamitans, dignamque tali exitio quæ auſa ſit tam immane facinus. non enim pro merito tractarum maritum amantiſſimum. Hæc illa turpiter fingente, & inuolatura vt videbatur capillos miſeræ, etiam alij merito damnabant ineptam eius ſimulationem, ſed in nemine hoc magis apparuit, quam in ipſa quæ ducebatur ad interitum. nam neque verbo vllo eam dignata eſt, neq; vel tantillum intempēriis eius perturbata, excelſo animo improbare ſe illius turpem dementiam vultu ſignificabat. ipſa intrepida ſpecie, ac ne colore quidē metu mortis mutato ibat generoſam indolem extremo quoq; ſuo tempore præferens. Ad hunc modū periit mulier & temperans & magnanima; ſed non ſatis modeſta, & paulo contentioſior. Cæterum formæ venuſtate, & comitate cum maieſtate coniuncta dici non poteſt quantum omnes ætatis ſuę fœminas ſuperauerit, quæ potiſſima cauſa fuit quo minus iucunde cum rege vitam degeret. Obſequiis enim ob amorem ab eo culta, & nihil moleſtum expectans, licentioſius æquo ſe gerebat. moleſte etiam ferebat ſuorum caſus, idque apud ipſum quoque fatebatur. Tandem effecit, vt exoſa eſſet regis & matri & ſorori, atque etiam illi ipſi, à quo ſolo nihil timebat. Ea peremptа impotentius etiam flagrare cœpit rex, iam ante miſere affectus, ſicut diximus. neque enim vulgari coniugum more amabat, ſed cum pene ad infamiam vſq; indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus effici potuit, ne indies magis ac magis eam diligeret. Tum vero maxime ſibi viſus eſt irato Deo tiecaſſe Mariammen, ſæpe inuocabat eius nomen, ſæpe etiam indecore lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis conuiuiis ac compotationibus, nihil tamen proficiebat quare & regni curam reliquit. adeoq; dolori ſuccubuit, vt ſæpe miniſtros iuberet vocare Mariammen, quaſi illa adhuc viueret. Sic affecto ſupernehit peſtilentia, quæ & plebis & putpuratorum maiorem partem abſtulit, omnibus irato Deo hanc immiſſem interpretantibus propter iniuſtum Reginæ ſupplicium. ita aucta Regis ægritudine poſtremo in ſolitudines ſe abdidit prætextu venationis, vbi afflictans ſe intra paucos dies grauem morbum contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nonnihil nec remedia quicquam proderant, ſed cum exacerbare potius malum viderentur, res minimum à deſperatione abfuit. itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera diætæ electio, permittebant ei quicqd appeteret, in incertum euentum ſalutem fortunæ committentes. Quo ſic apud Samariam, nunc Sebaſten, decumbente, Alexandra habitans tum Hieroſolymis re cognita conata eſt vrbis arces in ſuam poteſtatem redigere, alteram templo contiguam, alteram in ipſa vrbe ſitam. nam qui has obtinent, totam gentem habent obnoxiam: quia nec ſine his ſacrificia quotidiana poſſunt peragi, neque ludi ſine ſacrificiis degere, quibus vita citius contemnatur quam religio, præfectos igitur tentat, vt ſibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne forte illo defuncto occuparentur ab aliis quod ſi contingat eum ſanitatem recipere, interim à nemine tutius eas ſeruari quam à domeſticis. Hæc ſolicitatio non eſt æquis auribus accepta, ſed cum eſſent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandram oderant, nec fas putabant deſperare de ſalute principis. amici enim erant veteres, vnus etiam nepos regius, Achiabus nomine. quare cōtinuo per nunclos

Ann. mūdi 3936. Ante Chriſtū ann. 28.

Alexandra indecore ſe filia criminis nō conſcia vult oſtendere.

Herodes propter vxoris necem miſere affectꝰ.

Peſtilentia Hieroſolymis graſſatur.

Herodes grauem morbum contrahit.

Alexandra Herode abſente, vrbis arces in ſuam poteſtatem redigere conatur.

Herodis conſiliarij Alexandra inſtitutum ei per nuncios ſignificant.

An. mūdi 3936. Ante Christū na. 28.

Alexandra interfecta.

Costobarus Herodes in matrimoniū Salomen sororem dederat, Idumæa principatum inuadit.

Costobari intercessione seruatus.

Costobarus, Lysimachus, Antipater & Dositheus apud Herodem accusati.

Babæ liberi a Costobaro seruati.

Babæ liberi aliique accusati ab Herode interfecti.

de Alexandra significauerunt. ille sine mora eam iussit interfici: superatoque tandem morbo affectis & corporis viribus & animi sic efferatus est, vt quauis ex causa ad sæuiendum esset propensissimus. quamobrem ne ab intimis quidem amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro videlicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat Costobarus vnus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim erat sacerdotium Cozē numinis, quod tum religiose ab ea gente colebatur, priusquam sub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quamprimum regnum adeptus est, Idumææ ac Gazæ præposuit, data in matrimonium Salome sua sorore, cuius maritum Iosephum ipse interfecerat; vt iam dictum est. cōfelicitate præter spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est, vt regis imperata detrectaret, indignum ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitq; legationem ad Cleopatram, docens Idumæam semper maioribus eius reginæ paruisse, proinde nunc quoq; impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur, non quod Cleopatram mallet habere dominam, sed vt accisis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorū dominationem inuaderet. nam spē ei faciebat tam generis claritas, quam pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquam non intentus nec turpibus quidem lucris abstinebat, nimirum nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes re cognita interfecturus erat hominem, nisi intercessissent pro eo tam mater quam soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquam posthac illi fideret. orto deinde inter coniuges dissidio, Salome libellū repudij marito mittit præter legitimum morem patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autē ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verum illa magis ex propria licentia quam communi iure fecit diuortium, & ad fratrem se conferens, ait se prætulisse fraternam beneuolentiam coniugali fœderi, conspirasse enim eum ad res nouas moliendas cum Lysimacho, Antipatro, & Dositheo: suisq; rebus fidem astruebat per Babæ liberos, quos ille iam per 12. annos seruasset incolumes. Erat autem hoc verum, & tum præter omnem opinionem à rege auditum vehementer eius animum perculit. Quod enim ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos aliquando tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tēpore per obliuionem hoc omiserat. causa vero odiorum hæc fuit. Regnante Antigono dum Herodes obsideret Hierosolymam in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendum Herodem intra mœnia: sed obsistebant Babæ liberi pollentes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quod putarent eum regē magis esse e republica. Tandem capta vrbe per Herodē, Costobarus destinatus ad obseruandos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato rerum statu magnum monumentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit. Ac tunc quidem licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquam scire quo illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmium promittente indici, & modis omnibus eos perquirēte, ne tum quidem fateri voluit. Veritus enim nō impune sibi hoc fore post primam negationem, pergebat eos occultare, iam necessitate etiā non modo beneuolentia. Hæc postquā sororis indicio rex comperit, missis quibusdā ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam reliquū esset ex Hyrcani cognatione, sed

sublatis omnibus, quorum excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicquid vellet agere, nemine amplius resistente. Quo factum est, vt magis ac magis discederet à patriis ritibus, & peregrinis studiis veterū institutа corrumpere inuiolabilia: quorum tempore permagna facta est bonorum morum in deterius inclinatio, labante disciplina, qua antehac populus solebat contineri in officio. Ac primum athletica certamina quinto quoq; anno in honorem Cæsaris instituit, theatro Hierosolymis exstructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumq; sumptuoso opere conspicuum, sed alienum à Iudaicis moribus, apud quos nullus est horum vsus, nulla spectaculorum ostentatio. Ille tamē celebritatem hanc nobilissimam esse voluit, denunciatam circumuicinis atq; etiam longinquis gentibus: propositisq; præmiis magnis vndiq; athletarum cæterorumq; certatorum concursus factus est, confluxeruntq; exercitatissimi quiq, in hoc genere. euocabantur enim magnis præmiis non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, sed musici etiā præstantes, & qui vocantur thymelici: nec non quadrigarij ac trigarij, & qui singulis equis celetizontes cursum peragunt: magna contentione regis, ne quid desideraretur, quod vsquam in hoc genere sit spectabile. Theatrum ipsum per circuitum titulis erat ornatum Cæsaris, & trophæis deuictarum ab illo gentium, auro atq; argento collucentibus. quod vero ad instrumentum & apparatum attinet, non vestes preciosissimæ, non gemmæ raritate insignes deerant in his spectaculis: conquisitis etiam feris plurimis, leonibus cæterisq; vel robore spectandis, vel aliquo naturæ miraculo. hæ modo inter se, modo cum damnatis hominibus committebantur: quæ peregrinis quidem spectatoribus plurimū admirationis simul atq; delectationis afferebant, indigenis vero prorsus ad dissolutionem patriæ disciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impium existimabant, quām ex spectandis hominibus cum bestiis comparatis voluptatem crudelem captare homines: absurdum æque peregrinis artibus mutare instituta domestica. Sed nihil tam molestum fuit quam tropæa: quæ cum putarent armis contecta imagines, quarum vsus interdictus est nostris legibus, indignissime eas ferebant, a quibus cum eos sic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, sed blandis alloquiis conabatur hanc superstitionem eximere nihil tamen mouebantur, sed credentes eum grauiter peccare, vno ore exclamant: etiamsi reliqua omnia ferre oporteat, non laturos se intra vrbem hominum imagines: sic tropæa vocabant: hoc enim nefas esse. Herodes vero videns eos turbatos, & sine satisfactione nō facile cessuros, accitis ad se præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, ostensis tropæis, quidnam hoc esse putarent. cumq; reclamassent, hominum esse imagines, iubet detrahi ornatum appositiū, & ostendit nudos stipites. quo facto in risum vertitur indignatio cōcepta ex suspicione imaginum atque ita sedato multitudinis tumultu, plerique iam mutati æquo animo ferebant omnia. quidam tamen ne sic quidem destiterunt externos mores abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnū aliquod reipub. incommodum: putauerunt q; sui officij labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodem quicquam contra receptos mores inducere, & pro Rege hostem agere. ex his decem ciues coniurauerunt contempto periculo, ficasq; vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quam ad patiendū si quid assertoribus patrij moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati sunt cæteri. Hi communicatis consiliis in theatrum vadunt, sperantes nec ipsum regem improuisum impetum suum enasu-

An. mūdi 3959. Ante Christū nat. 25. *Hedio & Ruff. c. 10*

Herodes plurima peregrina instituta introducit.

Theatrū & Athletica certamina alia quæ spectacula ab Herode restituta.

Herodes ex spectaculis non magnam gratiā reportat.

Tropæa armis contecta imagines Iudæi putant.

Decē viri cōtra Herodē coniurant.

rum;

An. mũdi 3939. Ante Christũ na. 15.

rum, aut certe multos ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo in populi inuidiam adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbentes hæc facere statuerant. quidam vero ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam expiscatus, Regi theatrum ingressuro aperit. is non ignarus quantum odiorum sibi quotidie concitaret, recipit se in Regiam, & nominatim cõiuratos accersit: qui comprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerunt præsentem necessitatem ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito vultu sicas protulerunt, profitentes se recte ac pie coniurasse non propter priuatos affectus, aut sui commodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidem sibi intentata sustineat. hæc illi cum magna confidentia pro se attulissent, à Regiis abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo post delator eorum inuitus omnibus à quibusdam interfectus frustatim cõscisus est, & obiectus canibus, idque multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à conscii quibusdam mulierculis per tormenta expressa est confessio. tum vero autores eius facinoris cum totis familiis plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertens rex omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne forte hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cum igitur duas arces munitas in vrbe habetet, vnam in quaipsius erat Regia, alteram vero iuxta templum Antoniam à se communitam, visum est tertiam quoque munire Samariam, mutato nomine Sebasten, quæ foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem imposuit, olim Stratonis turrim dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo sorte lectis equitibus castellum condidit, & in Galilæa Gabalam, Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportune dispositis, adempta est vulgo leuissimis quibusque causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunq; clancularios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant vel recens ortos compescant. In primis autem Samariam cinsturus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quam è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maxime quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi, abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrosque eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initiis essent locupletes: firmissimũ deinde murum circumdedit, natura etiam accliuiores aditus, & præter veterem ambitum tantum spacij complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti stadiorum circuitus. in eius meditullio fanum sesquistadij amplitudine esse voluit, modis omnibus ornatissimum, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatem captans ex firmitate loci quo pro arce vti voluit, pulchritudine vero loci suæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturus ad posteros.

Herodes coniurationem explscatur.

Decem cõiurati necati, delator eorum interfectus frustatim cõscisus est.

Herodes Hierosolymis duas arces munit.

Antonia.

Samaria vel Sebaste.

Stratonis turris fit Cæsarea.

Gabala.

Esthmonitis.

Herodes ad seditiones compescendas in arces præsidia collocat.

CAp.

CAP. XII.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit.

An. mũdi 3942 an. Chri. na. 22. *Hodie & Ruf. c. 11 al. 10.*

EOdem anno qui fuit regni Herodis decimus tertius, maximę calamitates in eam regionem ingruerunt, siue ea fuit vindicta irati numinis, siue ita ferebant statæ temporum vicissitudines. Primũ siccitas diuturna obtinuit, inde insecuta est sterilitas, ne illis quidẽ fructibus prouenientibus, quos sponte sua terra solet edere. Postea per inopiam mutata victus ratione, morbi iam inualuerunt & pestilentia, succedentibus aliis post alias calamitatibus. Nam hoc ipsum pestem exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam sibi conuenientem nec alimentũ congruum habere poterant: & quotidie multis morientibus, etiam superstites per desperationem curam suorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque absumptis veteribus frugibus, & nullis in earum vicem subnascentibus, nihil spei reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, dum non vno anno etiam semina ipsa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter necessitas multa ad præsentẽ vsum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates suppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, absumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeoque omnia variis malis vastabantur, vt vix esset cui succurri posset. ad hæc accedebat populare in regem odium, quod fere soleat calamitatum culpa in eos reiici, penes quos est regimen Reipub. Cogitabat tamen aliquam medelam afferre tam difficili tempori, sed modũ vix expediebat, quod nec finitimi res ad victum necessarias venderent, eadem pressi inopia, nec pecuniarum tantum superesset, quantum posset omnibus sufficere. attamen videns opus esse vt omnes ad ferendam opem consilia conferrent, quicquid erat in regia supellectilis tam aureæ quam argenteæ, id totum concidit, nec laudatorum artificum parcens operibus, nec vasis ad vsum necessariis. inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæsare. Is licet obrutus multitudine ob talem necessitatem ad se confugientium, tamen quia priuatim amicus erat Herodi, & seruatos cupiebat eius subditos, præ aliis eis concessit frumenti exportationem, tam in emendo quam in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis salutem in eo fuerit. Porro Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia, non solum mutauit auersorum à se animos, verum etiam eximiam laudem beneficentiæ & prouidentiæ retulit. Nam primum his qui sibi ipsis frumentum quærere non poterant, diuisit omnibus accuratissime dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium vel aliam debilitatem cibos parare non valebant, his quoque prouidit adhibitis pistoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hyemis asperitatem prouidit, ne qui pericliterentur inopia vestium absumptis pecoribus, & lanis aliisque tegmentis deficientibus. Vbi vero etiam huic necessitati prospectum est, propinquis quoq; Syrorum vrbibus solicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus, quod sane & ipsi fuit commodum, terra mox vberem referente gratiã, vt omnibus alimenta suppeterent. & quamprimum segetes messi maturæ factæ sunt, ad LM. hominum quos ipse aluerat dimisit per agros: atque ita res pene perditas restituit sua diligentia, non mediocriter & subleuatis etiam finitimis qui eisdem laborabant difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quem non pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numerosiore familia, ad illum confugientes necessitati inueniebant remedium: ita

Siccitas diuturna & sterilitas in Iudæa.

Annona caritas morbos quoque induxit.

Herodes ex auro & argento suo supellectile pecuniã conficiens frumentũ pro ea cõparat.

Herodes aduectũ frumentũ populo distribuit.

An mũdi 3942. an. Chri. na. 22.

vt reuocatis ad rationem quæ in exercitu tantum insumpserat, reperta sint frumenti cororum decem millia. corus autem capit decem medimnos Atticos, intra regni vero sui pomeria 70. millia cororum expensa sunt, quæ quidem eius cura & tam opportune collata gratia tantum apud Iudæos valuit omnium sermone celebrata, vt positis odiis quicquid hactenus vel administrando regno, vel transgrediendis patriis ritibus peccauerat, libenter obliuiscerentur, bene compensatum putantes eius liberalitate, qua vsi sunt hoc difficillimo tempore. nec minor vel gratia vel gloria parta est apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen regis illustratum sit, & quantum damni domi acceptum est, tantum foris ad celebritatem nominis accreuerit. Cum enim in alienis necessitatibus tantam ostendisset magnanimitatem, omnes non qualis ante fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem tempore & auxilia misit Cæsari, quingentos selectos è suo satellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionem Arabicam, eorumque sæpe forti opera vsus est. Rebus igitur in pristinam felicitatem restitutis, regiam in superiori vrbis parte ædificauit, exstructis ædibus amplissimis, exornatisque auro & marmoribus & subsellis, vt magnum virorum numerũ possent capere: domibus etiam pro cuiusq; dignitate appellatione indita; vt vna diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugem deinde duxit amore correptus, ne distraheretur vagis voluptatibus. occasio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos cũ primis nobilis, habebatq; filiam omnium ætatis eius pulcherrimam: cuius forma cum vulgi sermonibus celebraretur, primum fama illius Herodes permotus est, deinde conspectæ amore captus, noluit vti sua potentia, ne tyrannice videretur agere; maluitq; in legitimum thorum puellam introducere. Cumq; Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus videretur, quod cupiditati suæ satisfaceret, id quod æquius visum est elegit, vt videlicet honoris accessione eum ornaret, mox igitur Iesu Phabetis filio Pontificatum abrogat, & successorẽ ei dat Simonem, atq; ita affinitatem cum illo cõrahit. Peractis deinde nuptiis nouũ castellum condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. distat autem à Hierosolymis circiter LX. stadiis, natura firmum, & ad excolendum idoneum. collis enim est leniter accliuis, at tollens se in manufactam altitudinem, habens mammæ specie circumferentiam: estque distinctus teretibus turribus; ascensu arduo qui per CC. gradus lapideos scanditur. intus autem diuersoria sunt regia, magnis impensis structa, tam ad firmitatem, quam ad pulchritudinem: & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ, tum propter alia, tum propter aquæductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificiis referta est ad iustæ vrbis magnitudinẽ, cui collis ille vice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex sententia, nullos amplius in regno suo motus timuit, duobus potissimum modis subditos in officio continens: timore suppliciorum quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis necessitatibus: cõmuniebatq; se accuratissime, quasi incolumitas sua pertineret etiam ad Rempublicam. Ciuitatibus se comem & humanum præbebat, dynastas per occasionem colebat, ad conciliandam sibi eorum gratiam munificentissimus, quod innatam haberet magnanimitatem regiam. Ita factũ est, vt cum apud omnes esset gratiosus, magnis rerum suarum incrementis augeretur. Hæc tamen ambitio studiumq; demerendi Cæsarem cum Romanis potentioribus causa fuit vt multum à patriis institutis decederet, & leges diuinas violaret, dum in honorem eorum vrbes condit

Iudæi Herodi propter beneficia fauent.

Cæsari Herodes quingentos ex suo satellitio mittit.

Regia Hierosolymis ædificata. Hegesip. & Ruff. c. 12

Herodes Iesu a Pontificatu remoto, Simonẽ cui etiam filiam duxit, subrogat.

Herodes accuratã diligentiã & sumptus non exiguos in structuras cõfert.

& templa exstruxit, licet non in solo Iudaico. hoc enim illi nequaquam laturi erant, quod nefas sit nostris staruas ac effigies more Græcorum colere. quapropter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excusans se Iudæis, quod non sponte, sed potentiorum iussu hæc faceret: & interim Cæsarem Romanosq; tanto magis sibi deuinciens, quod in eorum honorem à patriis consuetudinibus sustineret discedere. Sed præcipuus scopus erat vtilitas propria, & studium memoriæ propagandæ ad posteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis sumptibus parceret. An. mundi 3942. Ante Christum. 22.

CAP. XIII.

Cæsarea conditur.

ERgo cum animaduertisset in maritimis locum condendæ vrbi opportunissimum, cui pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnifice descripsit: & ædificiis marmoreis totam exornauit accuratissime, tam regiis palatiis quam priuatorum ciuium ædibus. & quod fuit omnium operosissimum, portum à tempestatibus tutum addidit, magnitudine Piræo parem, stationibus instructum & diuersoriis, admirandum structura, eo quod propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliunde magno sumptu conuehenda fuerit. Sita est hæc vrbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternauigatur, Dora inter & Ioppen, littorales vrbeculas, non satis portuosas quod Africo sint oppositæ. hic enim procellosis flatibus arenas in littus prouoluens, nullam stationem quietam esse patitur, ita vt plerunq; naues mercibus onustæ in salo ancoras iacere necesse habeant. Hanc locorum incommoditatem correcturus circulum portus circumduxit, quantum putaret magnæ classi recipiendę sufficere: & in viginti vlnarum profundū prægrandia saxa demisit, quorum pleraque pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis vero octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædam etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius spacij dimidium oppositum est frágendis fluctibus, inde procymation Græce dictum: reliquum sustinebat murum lapideum distinctum turribus, quarū maximæ & pulcherrimæ nomen Drusus à Druso Cæsaris priuigno immaturo fato defuncto. Ineunt & crebri fornices, nautarum diuersoria. Exscensus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi causa iucundissimus. Os autem portus patet versus septentrionem ventorum sereniissimum. crepido vero totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistens ad firmius resistendum fluctibus, à dextera autem duæ columnæ lapideæ cōiunctæ turri ex aduerso sitę pares celsitudine. Circum portum ædes continuata serie marmore politissimo exstructæ sunt, exstante in médio tumulo, in quo templum Cæsaris à longe conspicuum adnauigantibus, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, vnde nomē Cæsareæ, vrbi tam materia quam artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis non minus mirandæ, quæ paribus distantes interstitiis in mare exeunt, vna transuersa dirimente, vt imbrium & purgamentorum proluuies facilius in mare deferantur, & marini æstus, quoties accedunt subintrare possint, & totam vrbem subluere. Exstruxit etiam theatrum è saxo, à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimum, vnde late prospectus patet in maria. Atque hæc omnia duodecim annorum spacio sunt absoluta, Rege nec labori parcente nec sumptibus. Hæc iam altera vrbe post Sebasten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrum & Aristobulum, vt salutarent Cæsarem: eratque eis paratum hospitium apud

Stratonis turris, alias Cæsarea dicta, ab Herode ædificata. Pyræus Atheniensis portus. Dora & Ioppe non portuosa. Cæsarea portus.

Theatrū & amphitheatrū. Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam ad Cæsarem mittit.

An. mũdi 3942. Ante Christũ na. 22.

apud Pollionem Herodis studiosissimum, licebat tamen etiam Cæsaris vti hospitio. Excepit enim adolescentes summa humanitate, fecitque Herodi potestatem, vt arbitratu suo è filiis quemcunque vellet hæredem regni designaret, aucta prius noua accessione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus quidam conduxerat ditionem Lysaniæ, nec contentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. incolæ enim locorum eorum libenter rapto viuunt, assueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeo non vetabat, vt lucrorum etiam esset particeps, ab his male vexati propinquorum agriorum coloni, Varum prouinciæ præsidem querelis obtundebant, postulantes vt Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari. Ille rescripsit expugnanda esse latronum receptacula, & regionem eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore vt eius prouidentia caueretur in posterum, ne Trachonitæ vicinis vllas exhiberent molestias. alioquin difficile erat eos compescere iam assuetos his artibus victum quærere: vt qui nec oppida haberent nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarum refugia. habebant autem paratam aquæ & cibariorum copiã, vt externa vi petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominem admittentes, sed intus sunt amplissimi & supra quam credas capaces, plano solo desuper tecti. nam totus is locus constat petra aspera & nõ facile meabili, nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos populari nõ datur, ipsi inter se exercẽt latrocinia, nihil sibi non permittentes. Eam regionem postquam Herodes accepit à Cæsare, adhibitis ducibus ad eos penetrãs maleficia coercuit, & circumuicinis securitatem peperit. Zenodorus autem partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit.

Cæsar. Trachonitidis, Batanæa, & Auranitidis ditionẽ Herodis donat.

Zenodor⁹ ex raptu viuit.

Herodes latrones coercet. Hodie & Ruff. c. 15

Agrippa in Asiã missus.

Gadarenses Herodẽ accusaturos, Agrippa vinctos ad regem mittit.

Interea in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum, quod esset amicissimus, Herodes apud Mytilenem cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterum Gadarenses quidam Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad regem vinctos remisit. Arabes etiam iamdudum infensi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idque de causa, vt tum videbatur satis probabili. Zenodorus enim desperatis rebus suis, Auranitidem ditionis suæ partem illis elocauerat L. talentis annuis: quam quia donatio Cæsaris complectebatur, non patiebantur auferri, modo excursionibus ac vi eam sibi vindicantes, modo contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cum mature Herodes cognouisset, maluit tamen bonis rationibus occurrere quam hostiliter, ne daret occasionem nouis motibus. Decimoseptimo demum eius regni anno Cæsar venit in Syriam: moxque ladarenium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat, non prius se desistiturum quam quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cæsaris. ab hoc persuasi clamitabãt, idq; aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dediſſe videbant, quos rex deditos ab Agrippa acceperat. erat enim si quis alius, erga suos inexorabilis, ab alienis vero acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cum igitur de vi & rapinis eius, violatisq; ac dirutis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat causam

Auranitidis ditio a Zenodoro Arabibus elocata & a Cæsare Herodi donata est causa belli.

Cæsar in Syriã venit, apud eum Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant.

suam

suam dicere: Cæsar vero comiter illum tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congressi sunt, facta est horum mentio, deinde vero interruptum est hoc negotium. Gadarenses enim videntes quorsum Cæsar & amici eius tenderēt, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alij præcipitauerunt tormentorum metu: quidam etiam in flumen se iacientes necauerunt: atq; ita cum se ipsi prædamnaret viderentur, sine mora Cæsar Herodem absoluit. accessit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus enim præcordiis ruptis sanguine multo per secessum profluente apud Antiochiam Syriæ periit. Cæsar vero & huius portionem, sane nō contemnendam, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonem, complectitur Vlatham, Paneadem, & agros finitimos. adiunxit eum deinde rectoribus Syriæ, mandauitq; vt omnia ex eius sententia fierent. Denique eo tum felicitatis proiectus est Herodes, vt cum in toto, quam late patet, Romano imperio duo essent omnium potentissimi Cæsar & Agrippa, Cæsar post Agrippam nemini maiorem quam illi honorem haberet. Agrippa item post Cæsarem nemini. qua mutua beneuolentia fretus Pherorę suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis centum talentorum reditibus, vt etiam si quid fatale sibi accideret, in tuto essent res illius, neq; subiiceretur Herodis filiorum imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnum reuersus, in terra Zenodori elegantissimū ei templum construxit e marmore candido, prope Panium quod vocant. id spelunca est in monte amœnissima, eiq; subiecta in immēsum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus ei mons valde magnus imminet. sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis. hunc locum alioquin etiam celebrem ornauit templo exstructo in honorem Cæsaris. Tunc etiam tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prætextu quidem vt post sterilitatem se reficerent, re autem vera vt placaret eorum animos, offensos talibus regis operibus, quæ videbantur plane ad religionis & bonorum morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remedium attulit, occasiones turbelarum auferēs, & iubens sua quenq; agere negotia, vetitis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuiis, appositisq; etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contrafacetent propositis. nam multiclam & propalam abducebantur in castellum Hyrcaniam, ibiq; dabant supplicium: & dispositi erant tam in vrbe quam per itinera qui observarent conuenientes cuiuscunq; rei gratia. adeo enim hanc curam non negligebat, vt sæpe ipse plebeio cultu noctu misceret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarent eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam vero multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quod non discessuri essent à fide & officio. atque ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui vero liberius stomachabantur & cogi se indignabantur, eos quocunque pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit et iam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Samęq; sectatoribus plerisque: quod cum non impetrasset, non tamen in eos, vt in cæteros talem sæuiit. Pollionis reuerentia. remisit etiam hanc necessitatē his qui Essæi apud nos vocantur, genus hominum Pythagoreis Græcorum non absimile, de quibus alibi narraui prolixius. nunc prætereundum non videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de his opinionem Rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cum alias vitæ honestæ & probatæ hominum testimonio, tum vero diuinitus etiam concessum habens donum fatidici spiritus. hic cōspicatus Herodem etiam

An. mundi 3946. an. Christi. 18.

Zenodorus miserè periit.

Vlatha, Paneas aliaq; regiones Herodi donatæ.

Herodes a Cæsare & Agrippa, in magno honore habitus.

Pherora Herodis frater Cæsar tetrarchiam cō cedit.

Herodes prope Panium templum ædificat.

Herodes populum Sacramēto obstringit.

Pharisæum propter Pollionē & Samęā Herodes Sacramēto remittit.

Essæi Pythagoreis non absimiles.

Manahemus regnum futurū prædicit.

An. mũdi 3946. an. Chri. na. 18.

tum cum cæteris pueris ludum literarium frequentantem, Regem Iudæorum salutauit. ille putans se aut rideri, aut non satis notum esse homini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum Manahemus subridẽs, & blando plausu posteriora eius permulcẽs verius quam feriens, imo regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verborum, quę te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quam de iustitia & pietate & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius. eris enim tam diuini quam humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc verba non magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatem elatus, cum maxime vigeret, Manahemum accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante Rege num decem annos duraturum sit, & viginti inquit, & triginta: atque ita indeterminatum fatalem finem reliquit. Herodes vero vel hoc contentus, Manahemum data dextera dimisit, & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quod multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

Herodes Manahemũ de imperij diuturnitate rogat, & Essenos propter eã in precio habet.

10

20

CAP. XIV.

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.

Hodie & Ruf. c. 14 al. 11. Herodes Dei templũ denuo construere animo cõcipit.

DEcimo octauo autem sui regni anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximium aliud concepit animo, Dei templum denuo construere, ampliore ambitu & huic conueniente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omnium celeberrimum etiam ad posteritatis sempiternam memoriam. Cæterum veritus ne populum difficultate deterritũ minus ad hoc obsequẽtem haberet, aduocata concione, sic eum allocutus est: Non habeo necesse, viri tribules, vt vel gesta vel opera mea commemorẽ, quæ, ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & securitatis, quam mihi ornamenti & laudi attulerunt. scitis enim ipsi quod in maximis vestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione vobis prospexi: & quæ opera hactenus Deo iuuante absolui, vobis potissimum seruiunt, per quæ factum est, vt res Iudaicæ nunc magis quam vnquam antea floreant. quare, vt dicere cœpi, non opus est singillatim percensere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tum alias huic contributas regiones excolui mus: sed illud potius vobis nunc proponã, quod maxime vel ad regionis cultum vel ad regionis ornatum attinet. Templo huic, quod postliminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instauruerunt, desunt ad priscam altitudinem 60. cubita. tanto enim celsius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non stetit qn par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserunt Cyrus & Darius Hystaspis filius: sub quorum imperio quia illi tum vixerunt, sicut postea Macedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximum est, Romanorũ orbis dominorum amicitia, dabo operam vt quod maiores sub alieno nutu viuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum grate ac pie persoluam. Hæc tam inopinata oratione

Herodes populo sẽ templum exstructũrum, expouit.

10

20

30

40

50

omnium animi sunt attoniti, quod supra spem polliceri videretur: & angebantur magna solicitudine, ne forte demolitus vetus ædificium, nouum non posset absoluere. quare periculosum videbatur consiliũ, & conatus perdifficilis. Quod vbi animaduertit Rex, iussit eos bono animo esse. mansurum enim vetus templum integrum, nec demoliendum tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futuram fabricam necessaria. neque eos fefellit. Mille enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalib. suo sumptu vestitos, partim cæmentariæ, partim lignatiæ fabricæ non imperitos: hosque omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper templum exstruebat, longitudine centum cubitorũ, altitudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto post fidentibus fundamentis decesserunt, eosque denuo addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine viginti quinque cubitorum in longum, octo in altum, latitudine vero cubitorum duodecim, habebatque Basilicæ similitudinem, hinc & inde humilibus, media sui parte excelsum, a multis stadiis cõspicuum, maxime ex aduerso habitantibus aut aduentantibus. Ianua vero pene ipsi templo par, & superliminare aulæis variegatis ornabatur, floribus purpureis distinctis, & habentibus columnas intertextas, sub quarum capitibus vitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sane opus tam manus quam materiæ precio. Cinxit etiam totum templum amplissimis porticibus, quæ responderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum duæ validis muris fulciebantur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petricosus, arduus à vertice sensim versus orientale vrbis latus relupinus. huius verticem primus Solomon rex noster instinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit. cui versus austrum subiecta est vallis profunda. hic murus constat saxis grandibus plumbo inter se vinctis, complectens interius spatium, & in profundum descendens, vt miranda sit magnitudo & altitudo structuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte est conspicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam æquatum est vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta est, vt complanatis omnibus fieret area, & circum quadriporticus quatuor stadiorum circuitu, singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus, Interius deinde ipsum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quam longum est duplicem habet porticum spectantem ianuam templi sita in meditullio. Eam porticum priores reges adornauerant. Circa templum affixa erant spolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In septentrionalis lateris angulo arx erat firma & bene munita, opus Asamonæorum qui gentis sacerdotium simul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerunt, repositoriũ stolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, nisi Pontifice sactis operaturo. hanc Herodes in eo loco asseruauit, post cuius obitum in Romanorum potestate fuit, vsq; Tyberij Cæsaris tẽpora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierololymitis honorificentissimo hospitio receptus, quo gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit, vt iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fueruntq; Iudæi eius custodes vsq; Agrippæ Regis obitum post quem Cassius Longinus præses Syriæ, & Culpius Fadus Iudææ

Ann. mũdi 3947. Ante Christũ na. 17.

Iudæi veriti ne Herodes demolitus vetus ædificium nouum absoluere nõ posset, Herodes vetus templum manserũ, donec ad omnia materia cõparatur, promittit.

Materia ad fabricam templi necessaria.

Templũ ab Herode quomodo exstructum.

Stola Pontificia repositoriũ. Stola Pontificia in cuius potestate fuerit.

An. mũdi 3947. Ante Christũ na. 17. *Antonia, turris.*

procurator, iusserunt eos denuo stolam in Antoniam deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quemadmodum & antea missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecatuzi talem necessitatem: vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo Pontificis & præfectorum gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibant arcis & præsidij Romani præfectum, & recognito prius sigillo stolam accipiebant: ac mox peracto festo, reportatam in eundem locum, & in conspectu arcis præfecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere visum est. Sed tum Herodes hanc quoq; turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat. harum ab vna transitus erat in regiam per vallem in medio interiectam: duo ferebant in suburbia, postrema in vrbem, gradibus multis vsque imam vallem dispositis, & inde aliis sursum per accliue tendẽtibus. Vrbs enim sita erat in regione templi, theatrali specie, toro australi tractu in profundam vallem desinẽs. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab vtroque angulo æque distantem, & triplicem porticum basilicam longitudine ab orientali valle ad occidentalem pertingentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculum erat, si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quum vallis in immensum dehisceret, ita vt caligarent despicientium oculi, desuper præclara erat extructa porticus: cuius tecto conscenso si quis vtramq; altitudinem coniunctam contemplaretur, absque vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eis porticibus stabant paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quarum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusque columnæ, quam tam possent tres homines consertis inter se complecti brachiis: longitudo viginti septem pedum, subiecta spira duplici. Numerus vniuersarum fuit centum sexaginta duo, capitellis sculptis opere Corinthio pulchris vsque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita, vt in vnoquoque latere duæ pariẽs, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, stadij longitudine claudant inter se mediam, cuius latitudo sesquialtera, altitudo vero duplicata, tanto superabat vtramq;. Earũ lucanaria lignea, sculpturata figuris variis. Mediæ vero connexitas altius surgebat, excitato super epistylia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio commissuris oculos fallentibus. Atque hoc modo se habeba primus ambitus. interius vero non longo interstitio secundus, paucis gradibus scansilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ vetaret transgredi alienigenam, sub interminatione pœnæ capitis. hoc interius septum tam austrino quam septentrionali latere patebat ternis ianuis æquidistantibus, ab oriente vero vna magna, per quem intrarent cathi vna cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium vero spacium intimum, solis sacerdotibus accessibile. In eo templum erat & ante illud altare, in quo hostias immolare Deo soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: absolutoque octo annis reliquo ædificio, tandem etiam templum ipsum eorundem Sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo, omnibus gratias agentibus Deo pro tam celeriter finito opere, & regi pro accurato tã alacriter ne-

Porticus præalta super vallem extructa.

Interius septum quod Iudæu modo ingredi concessum erat.

Templũ dedicatũ.

gotio

gotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festinitate concelebrantibus. Ibi Rex trecentos boues Deo mactauit, & alii pro suis quisque facultatibus tantum victimarum, quantum vix comprehendi possit numero, fallente veram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatem absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterum Rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum vsum, vt occulte illuc posset ascendere, si quid per tumultum contra Regem vellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templum struebatur nunquam interdiu pluisse, noctu tantum imbribus descendentibus, ne interrumperetur ædificatio: eaque fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est vero absimile, si quis diuinam prouidentiam respiciat. Et de templo instaurato hactenus.

Ann. mundi 3955. Ante Christum nat. 9.

Templi dedicatio.

Crypta subterranea ab Antonia.

Templi ædificatio duram interdiu nunquam pluit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimussextus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pharoræ calumniis appetuntur.*

II. *Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.*

III. *Herodes ad Agrippam nauigat.*

IIII. *Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.*

V. *Herodes in Iudæam reuertitur.*

VI. *Domesticum dissidium inter Herodem & filios.*

VII. *Antipatro Roma degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.*

VIII. *Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.*

IX. *Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.*

X. *Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.*

XI. *Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis fodit.*

XII. *Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.*

XIII. *Trachonitarum defectio.*

XIIII. *Expeditio Herodis in Arabiam.*

XV. *Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.*

XVI. *Eurycles calumnia contra Herodis filios.*

XVII. *Herodis filii damnantur apud Berytum in concilio.*

An. mũdi 3965. Ante Christũ nat. 9. *Helio & Ruffinus cap. 1.*

CAP. I.

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pheroræ calumnias appetuntur.

INTER cæteras Reipublicæ curas ad se pertinere existimans Rex etiam priuatas iniurias, tam in vrbe quam in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quam ipse sanciit, vt perfossores parietum liceret vendere in seruitutem extra regni terminos: quod videbatur non tam ad pœnam maleficorum tendere, quam ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuersam viuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quam ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: videlicet furem quadruplum reddere: quod si non sit soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruiturem perpetuam, sed vindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic vulgo interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnã statuere, & tyrannicum quiddam magis quam Regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebaturque hoc nomine Rex omnium criminationibus inuidiosissimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, salutatũ Cæsarem, & ad inuisendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissime tractato filios reducendos domum reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquam reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studiis multitudinis, quod essent conspicui tum statura tum multis ornamentis animi, & modis omnibus Regium quiddam præ se ferrent ipsa specie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem Regis, cæterosque quorum calumniis Mariamme oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ, quum viderent non defore vltores materni interitus. Hinc igitur occasione arrepta, illos quoque calumniis appetunt, dedicitantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicii de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse cautam odii, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum Regem perferebant, contenti in vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis facile diuinabant exoriturum tantum odium, vt ne naturalibus quidem vinceretur affectibus.

10 20 30

CAP. II.

40

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.

SEd tum nondum frigescente paterna pietate Rex nihil mali suspicans in eo quo par erat honore illos habuit, & quod iam essent adulti, vxores eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexandro Archelai Cappadocum Regis filiam Glaphyram.

Post hæc audito quod Marcus Agrippa ex Italia rediisset in Asiam, profectus illo inuitauit eum in regnum suum, vt venire dignaretur ad amicum & hospitem: quo impetrato nihil prætermisit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiés eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quam amicis exhibens, apud Sebasten & Cęsarienſem portum, & in extructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In vrbem quoque Hierosolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter

50

An. mũdi 3966. Ante Christũ nat. 8. *Hadio & Ruffinus cap. 2. Marcus Agrippa ab Herode in regno circũuectũ*

omni-

omnibus amictu & cultu festiuo cum fastis acclamationibus. Agrippa autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset commoratus, apperente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vna cum amicis maximis honoratus muneribus. *Agrippa Hierosolymæ Hecatombē immolat.*

CAP. VII.

Herodes ad Agrippam nauigat.

REx autem exacto domi hyeme, instante vere rursum ad illum properauit, audito quod cum exercitu Bosporum peteret: factaque prætereuntem Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum: Sed repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot dieb. apud Chium hæsit: vbi & priuatim multos salutarum venientes regiis honoraui muneribus; & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quod propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abunde ad absoluendam sufficeret, hortatus vt quamprimum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primum Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud Sinopen Ponticam vrbem eum offendit, ex insperato visus cum classe appellere: fuitque gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidens esset argumentum fidei & amicitiæ, Regem intermissis propriis negociis præsto factum Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrem indiuisus ei hærebat Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorū particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter benevolentiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negociis, quorum causa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: sed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorem Phrygiam terrestri itinere peruenerunt Ephesum: & inde rursum Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere fere per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatibus. Solitus est enim non solum pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos sumptus facere in hospites: verum etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminem alium facilius voti compos factus est. Cumque etiam ipse magnanimus esset ac facilis ad concedendum ea, quæ neminem hæderent, non leue erat momentum & in Rege, incitante vel sponte currentem ad beneficentiam. Primum enim iratū Ilienſibus reconciliauit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & aliis item, quacunq; in re singulis opus esset, affuit. *Herodes Agrippæ pecuniam ad porticum vrbis reparandam confert.* *Agrippa Herodem honorifice excipit.* *Herodes cū in difficilibus tū in iucundis rebus solus Agrippæ proxim⁹.* *Agrippa Ephesum peruenit.* *Herodes plurimorum est apud Agrippam mediator.* *Agrippa Ilienſes reconciliati, & Chij immunitatē impetrās.*

CAP. VIII.

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant, conatus sibi adimere priuilegia per Romanos concessa. *Ionici Iudæi apud Agrip. de indigenarum iniuriis conquerūtur*

POstquam autem ventum est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorum eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatem questi sunt de indigenarum iniuriis, quod nec legibus suis eos viuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniam Hierosolyma mittere vetarent, adigerentq; se ad expeditiones & munia publica, conuertendamq; in eos sumptus sacram pecuniā, contra concessa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret,

An. mũdi 3956. Ante Christũ na. 8. *Nicolaus coram Agrippa pro Iudeis verba facit.*

Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui causam eorum ageret: qui coram Agrippa, assidentibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynastis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præstantissime, confugiendi ad potestatem maiorum opem incumbit necessitas, nobis vero etiam impetrandi quæ petimus adest fiducia. Neque enim aliud postulamus, quam quod iam ante vestra beneficentia concessum est: quodque hi nobis adimere conantur, qui æque ac nos vestro subiecti sunt imperio. Atqui si magnum est vestrum beneficium, digni sumus qui id retineamus, hoc ipso quod nos dignos eo iudicastis. sin parum, turpe fuerit ne parua quidem vos posse concedere. Quamobrem satis apparet nobis illatam iniuriam ad vos quoque pertinere, quorum isti & iudicia contemnere non verentur, & gratiam irritam reddere. Quod si ipsos aliquis interroget, malint ne vita carere, an patriis institutis, pompis, sacrificiis, festiuitatibus, quibus honores Deorum suorum concelebrant: sat scio quiduis potius passuros quam diuelli à patriis ritibus. Nam & bella pro religionibus vindicandis sæpenumero suscipiuntur, & huius qua per vos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuique licet suo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipsi nullo pacto sustinuerint, hoc aliis inferre conantur: quali vero non perinde sit, vel tuam vel alienam pietatem impedire ac lædere. Quin & aliud consideremus, estne vlla gens, aut ciuitas, aut populus, qui non summam suæ felicitatis in vestro principatu & Romana potentia collocet? estne qui vestram gratiam velit esse irritam? Nemo sane, qui modo sapiat. Nemo enim est, cuius id vel priuatim vel publice non referat. Atqui isti dum vestra nobis beneficia conantur auferre, ne sibi quidem ipsis vllum ius saluum relinquunt, eorum quæ vestra benignitas concessit, quæ tamen sunt inæstimabilia. Quale enim vel illud est, quod quum multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam vitam exigunt? Nostræ autem res, etiamsi nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis vestris subditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poscimus, nisi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per seipsum est inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nam Deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquam merito offendi debeat? imo quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Neque enim celamus præcepta vitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoque die ab omnibus aliis negociis vacantes, perdiscendis legibus operam damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus nostri quum per se quoque in disquisitionem vocati, nihil habeant reprehensibile, nunc vetustate etiam, contra quam multi opinantur, consecrati sunt: vt non possit non esse religio, tot seculis sancita deserere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per vim inferunt, Deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripientes, immunibus tributa imponentes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantum in religionis nostræ contumeliam, quam ipsi sciunt immerito se iniustis atque illicitis odiis prosequi. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo consulens, & beneuolentiam mutuam subditorum alit, & obsistit odiis. Has iniurias, Agrippa præstantissime, rogamus, vt à nobis prohibeas, vtque in posterum quoque detur nostris viuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersariis plus in nos liceat, quam nobis in illos. Id enim non solum

iustum

iustum est, sed concessum etiam vestra clementia: & extant de hac re multa senatusconsulta in Capitolio æreis tabulis consecrata, quæ hodie quoque leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atque beneuolentiam, & alioqui sacrosancta, etiamsi nullum nostrum præcessisset meritum: quandoquidem non solis nobis, sed ferme omnibus mortalibus, adeo nihil de pristinis beneficiis detrahitis, vt ea potius indies præter omnem spem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia percensere præsentis temporis angustia non patitur. Sed ne vane lactare videamur nostra officia, omissis præteritis satis testari potest vel Rex noster qui tibi assidet. quod enim ille beneuolentiæ aut officii genus familiæ vestræ non exhibuit? vbi fides eius desiderata est? quid non in honorem vestrum excogitauit? ad quam necessitatem non primus præsto affuit? Quid igitur prohibet nos quoque nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Ægypto gessit tum MM. militum auxiliariorum affuit: in quo ita se gessit, vt tam terrestribus quam nauali bus præliis nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus sit: cum potius à principio adducere debuerim literas quas ea de te imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantam tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibusve votis illum honoraueris: vtque populũ epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officiis delectatus sis: quę quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis, & tanti Romanorum principis, confirmatæ coram ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quam, vt quæ ipsi concessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi non patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se oppositi: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam depreceans. Nec illi inficiebantur, sed hoc solum facto prætexebant, quod onerosi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos eiues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patriis legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quod vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videantur. quare etiamsi plura petiissent, concessurum se fuisse quicquid saluis pop. Rom. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint, rata maneant, confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam, ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria viuentibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde post mutuos complexus vale dicto à Lesbo digressi sunt.

An. mũdi 3956. Ante Christũ ha. 8.

Agrippa Iudæorũ immunitatem confirmat.

Agrippa a Lesbo digressus.

CAP. V.

Herodes in Iudæam reuertitur.

Al. cã. 6. Herodes Hierosolyma redit, multitudinem in

REx igitur paucis post diebus secunda nauigatione vsus Cæsarem appulit, & inde Hierosolyma petiit: ibi aduocata in concionem tam vrbana multitudine, quam reliquis Iudæis, qui tum forte adesant, rationem eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem

concionẽ aduocat, rationem eu sua peregrinatio nis exponit, ac quartam tributorũ partem remittit.

Iudæis per Asiam degentibus. Commemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quã ne quid deesset subditis: & quo magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partem se remittere. Illi vero simul oratione simul munificentia Regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta Regi comprecati.

CAP. VI.

Domesticum dissidium inter Herodem & filios.

Hedio & Ruffinus cap. 3. al. 7.

INterim domesticum dissidium indies augebatur, Salome tanquam hæreditario odio adolescentes prosequente, atque ex præterito tacinore quo matrem eorum oppresserat, audaciam assumẽte, & hoc agente, ne quis superesset qui posset vlcisci mortem immeritæ. Nec deerat occasio quod adolescentes non optime erga patrem affecti viderentur, partim memoria materni interitus, partim dominandi cupidine. Rursum igitur vetera mala renouabantur, his in Salomen ac Pheroram conuicia iactantibus, illis vicissim odia & insidias contra adolescentes exercentibus, & cum esset odium mutuum, non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiam procaci lingua iram non dissimulant: illi contra malcuole ac astute calumniis viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quam mox erant apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu non deesse illis hoc argumento colligentes, quod nec puderet eos talis matris, & iniuste interfectam contendere. Iamque fabula erant totius ciuitatis, cunctis simplicitatem adolescentum miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modo vicem, sed suam quoque sortem miserabantur, quod necesse haberent cum infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio. atq; huic dissidio magnum incrementum absentia Regis addidit. Qui postquam reuersus est, & concionem illam apud populum habuit, mox tum à Pherora tum à Salome est monitus, imminere magnum periculum ab adolescentibus, palam iactantibus *non impune laturos qui matrem interfecissent.* his affinxerunt, Archelaum Cappadocem eis spem facere, quod ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrẽ accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est, tanto magis quod eadem & ab aliis renunciabantur: & per hæc anteactorũ admonebatur, quod propter domesticorũ dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuraque ex præteritis colligens, & maiorem aliquam calamitatem secuturam timens, plane confusus erat animo. Reuera enim quemadmodum foris supra spem fortuna vtebatur prosperitate, sic domi præter opinionem omnia male cedebant: vt merito ambigendum sit, possitne pensati tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraque, & intra priuatam fortunam consistere. Dum talibus curis intra se fluctuat, vidit esse alium filium, qui etiam tum priuatus erat, accersere, comprimendisque adolescentum ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quod vellet, sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illum conferre, sed ratus se filios Mariammes hoc pacto castigatiores redditurum, & minuendam eorum arrogantiam, si viderent non esse necesse, vt sibi solis seruetur tanti regni successio. quapropter hunc quasi succedaneum in domum induxit, pu-

Pherora ac Salome Alexandrum & Aristobulum apud Herodem accusant.

Herodis fortuna.

Herodes Antipatrum honoribus euehit.

tans

tans se iam prospexisse adolescentibus, vt posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longe aliter euenit. nam & illi factum hoc iniuriam suam interpretabantur: & Antipater tali erat ingenio, vt præter spem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatum iam ab illis per calumnias, & propensum ad hoc, vt (quod iste vehementer cupiebat) insensior etiam indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tamen cauens ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret: qui neque suspecti essent Regi, & fidem etiam propter amicitiam verbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiæ captabant: cumque per multas easque inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescentes magis etiam quam ante occasionem illis præbebant. nam & lachrymæ sæpe eis prorumpebant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patremq; iam aperte vt parum æquum amicis incusabant. quæ omnia malitiose ab Antipatri coniuratis obseruabantur, moxq; affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticum dissidium. Rex enim ægre hæc ferēs, & volens humiliare Mariammes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo victus, matrem eius in regiam induxit. Cæsari etiam sæpe pro eo scribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cum nauigaret ad salutandum Agrippam post decennalem administrationem Asiæ decessurum, solum ex aliis Antipatrum secum duxit: quem ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæsaris amicitiam: vt iam viderentur omnia per hunc agi, protrusis à principatu adolescentibus.

An. mūdi 3956. Ante Christū na. 8.

Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit.

Herodes Antipatrum commendat.

Agrippæ Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit.

CAP. VIII.

Antipatro Roma degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustris enim factus est Romę, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum molestę ferebat, quod non poterat fratres continuis vexare calumniis, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem se præberet erga Mariammes filios. Hæc assidue cogitans non desistebat à proposito: & absens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de incolumitate ipsius solicitus, sed reuera ad speratam regni successionem malis artibus viam sibi præmuniens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus esset adolescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretque ne quid per iram ageret temere, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga filios, quo postquam peruenit, non inuentum ibi Cęsarem Aquileiam vsque persecutus est: & cum venisset in colloquium, rogasseque, vt de infortunio suo vellet cognoscere, adductos coram filios accusauit insolentiæ rentatique veneficii, conquerens eo processisse illorum odia, vt per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum sibi per Cæsarem libera potestas permissa sit reliquendi eum successorem qui in pietate erga patrem sit constantior. illos vero etiamsi principatus non accedat, contentos esse patris exitio, idque etiam cum suæ vitæ periculo quærere: tam immane ac scelestum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Cæsari: & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem suo

Antipater Roma illustris fit.

Antipater Herodem in filios exacerbat.

Herodes Cæsarem Aquileiam vsque persequitur.

Herodes apud Cæsarem filios accusat.

An. mũdi 3956. Ante Christũ na. 8.

merito? quæ iniuria? aut quomodo eos æquum putate, vt quem ipſe principatum longo tempore per multa periculà quæſiſſet, eius non ſinant eſſe dominum, nec liberam poteſtatem permittant reliquendi eius cuiuſcunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium ſpectantibus maior fiat de pietatis officiis contentio: maxime cum ſaluo naturæ iure ne fas quidem ſit illis cogitare tale aliquid. neminem enim poſſe affectare potentis regnum, niſi qui eiuſdem optet interitum, quandoquidem viuo non detur ſuccedere. Se quidem nihil paſſum illis deeſſe, eorum quæ Regiis liberis ab amantiſſimo patre præſtari conueniat, non ornamenta, non miniſterium, non delicias, coniugia quoque procuraſſe illuſtriſſima, alteri ſuæ ſororis, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum ſit, ne poſt talia quidem auſa, patria ſe poteſtate in eos vſum, ſed ad communem benefactorem Cæſarem adduxiſſe, & decedentem ex iure vel patris violati, vel Regis per inſidias appetiti, ex æquo ſe cum eis apud talem arbitrum diſceptare. rogare tamen ne impune ſit illis tantum facinus, neve ipſe cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat poſt tam nefarios conatus ſolem inſpicere, & impunitatem auferre poſt proculcata pietatis ac humanitatis iuta omnia. Hæc crimina poſtquam Herodes magna vehementia filiis obiecit coram Cæſare, adoleſcentes, quin e loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum vero perorata cauſa toti in fletus effuſi ſunt, nullius quidem tantæ impietatis ſibi conſcii, grauem tamen accuſatorem patrem ſuſtinentes: quod neque decorum eſſet contra eum libere dicere, neque tutum cauſam ſuam deſerere. Quamobrem hærebant ancipites lachrymis ac gemitibus miſerationem ſibi quærentes, & hocipſo ſoliciti, ne viderentur perturbante conſcientia, defenſionem ſui expedire non poſſe, cum potius iuuenili imperitia & conſternatione impedirentur: quod tamen Cæſaris prudentiam non latuit, adeoque omnium quotquot aderant mouebant miſericordiam, vt ne pater quidem accuſator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

10

20

30

Al. ea. 9. Alexander & Ariſtobulus & omnes lachrymis etiam parentem ad miſericordiam commouẽt.

CAP. VIII.

Alexandri defenſio, & cum patre reconciliatio.

TVm iuuenes vbi obſeruauerunt & illum iam flecti & Cæſarem, cæterosque partim condolentes ſibi, partim etiam non temperantes à lachrymis, alter illorum Alexander verſa ad ipſum patrem oratione, ſic aggreſſus eſt obiecta diluere. Pater, quam beneuolo erga nos ſis animo, ſatis declarat hoc ipſum iudicium. Si enim aliquid triſte de nobis ſtatuiſſes, nunquam ad omnium ſeruatorem nos adduxiſſes. poteras enim vel pro regia, vel pro patria poteſtate in fontes animaduertere. cæterum adducere nos Romam, & hunc teſtem ac arbitrum facere, ſeruare volentis argumentum eſt. nemo enim ad fana ac templa adducit quem velit perdere. quod ſane cauſam noſtram aggrauat, qui quidem ipſi nos indignos vita cenſemus, ſi ſuſtinenda ſit læſæ erga talem parentem pietatis opinio. quanto enim ſatius mori innoxios, quam tanti ſceleris ſuſpectos viuere? Quare ſi veritati ſatis patrocinari poterimus, felices nos vel tuo iudicio, vel euaſo diſcrimine: quod ſi vincit calumnia, ſuperuacaneum fuerit nos ſolem hunc cernere. quid enim hoc non amota ſuſpicione profuerit? Videtur quidem in noſtram ætatem affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obſecro, an non idem crimen in quemuis noſtri ſimilem torqueri poſſit? Nihil enim prohibet quicunque Rex habeat liberos,

40

50

Alexander ſuo & fratris nomine parentis accuſationẽ diluit.

beros, defunctæ matri superstites, eos in suspicionem vocare, quasi patri struant insidias. Sed suspicio non sufficit in impietatis crimine. age proferat, qui potest, argumentum tentati facinoris, quod aliquam fidem calumniæ valeat astruere. Potestne quisquam indicare venenum paratum, aut coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas contra te literas? cum tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est diffidens inter se regia: & spes principatus, quem tu ais pietatis præmium, sæpe ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certe nullius facinoris conuinci possumus. calumnias autem refellere apud obturatas aures qui possumus? Sed liberius quasdam voces iecimus. At non in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrem aliquis nostrum defleuit? at non quia mortua sit, sed quia etiam post mortem, à quibus minime debuit, male audiat. Principatum affectamus quem pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regii contigerint, sicut re vera contigerunt, an non conatus noster est superuacuus? Sin minus, certe sperare licet. An te interfecto ab his exspectari posset successio, quos post tam atrox facinus nec terræ laturæ sint nec maria? Quid subditorum pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimum à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros contemneremus, posstne quisquam interfector tuus pœnam euadere incolumi Cæsare? Non tam impios genuisti, neque tam stultos, sed infortunatiores forte quam tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neque quod accuses habes, neq; quicquam deprehendisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidem facere? Quia mater periit. Sed illius fatū cautiores nos potius quam irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nunquam facta sunt? Quare ab omnium domino Cæsare, & nunc nostro arbitro, hoc tantum petimus, vt si reuera de nobis suspiciones potes ponere mi pater, viuamus quantumuis infelices. quid enim miserius quam temere in simulari criminis grauissimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate salua, nostram sententia damnemur. nec. n. vsque adeo cara nobis est vita, vt eam cum autoris molestia retinere velimus. His verbis & Cæsar ne ante quidem ad credendum calumniæ facilis, magis etiã flexus est, quod intentis in Herodem oculis ipsum quoque permoueri animaduerteret: & quotquot præsentes aderant solicitudo cepit de iuuenibus, non sine Regis inuidia apud omnes aulicos. nã absurditas calumniæ, iuuenumq; in ipso flore ætatis periclitantium miseratio, ad ferendam opem concitabat animos omnium: sed multo magis postquam tam cordate Alexander accusationi patris respondit, manentibus reis in eodem habitu, & præ mœstitia humentes oculos in terram demittentibus. Tandem alluxit spei nonnihil, vt videretur Rex ipse excusationis egere, qui sine vllis certis argumentis tam temere criminationem aggressus sit. Postremo Cæsar aliquantisper deliberandus, hoc ipso iuuenes alioqui insontes peccasse pronunciauit, quod non tales se parenti præstitissent, vt nulla posset in eos hærere suspicio. Herodem autem rogauit vt suspicati desineret, ac reconciliaretur filiis. Perinquum enim esse habere eum fidem talibus calumniis: & posse illos in posterum mederi offensis prioribus, & redintegrare mutuum amorem pristinum, si ab abolendas suspiciones veteres, vtrinque diligentius coleretur pietas. Post hanc admonitionem iuuenibus inuit. Quibus iam preces parantibus pater has non expectans ptior flentes vnum post alium complectitur, compatientibus omnibus, qui aderant tam ingenuis quam famulis. Tum igitur post actas Cæsari gratias vna dis-

Ee cesse.

Ann. mundi 3956. Ante Christiãna. 6.

Inuenum miseratio omnium animos concitat. Cæsar in hoc iudicio nec pectasse pronunciat, quod se à suspicione immunem nõ fecerunt, ac pœnitẽtia ad filios reconciliatur: hortatur Herodem filios reconciliatum.

An. mũdi 3956. Ante Christũ na. 8.

cesserunt, & cum eis Antipater simulans se gratulari reuersis in gratiã. sequentibus deinde diebus Herodes CCC. talentis Cæsarem donauit, munera edentem Romæ & congiarium diuidentem populo. Cæsar vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cypriis, & reliquum dimidium procurationi eius commisit: aliisque hospitalibus officiis honorato, liberam potestatem permisit eligendi successorem quemcunq; è filiis, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quod cum ille iam pararet facere, negauit se commissurum quin ille quamdiu viueret tam regnum haberet in potestate quam filios. His ita peractis Rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere. Cæterum Herodes & filii nauigãtes cum appulissent Eleusam oppidũ Ciliciæ, quod Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocum. Is excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est ob reconciliatos filios, & quod Alexander eius gener egregie refelliſſet obiecta crimina: datisque vicissim regiis muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templum concione, quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarrataque humanitate Cæsaris, & aliis rebus quas illos quoque scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicosque & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuncians filios post se regnaturos, primum Antipatrum, deinde ex Mariamme natos Alexandrum & Aristobulũ. Interim debere omnes se vnũ respicere, & pro Rege habere atq; domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experientiam magis est idonea, præsertim non deficientibus aliis facultatibus, quibus & subditi in officio continentur & liberi. milites quoque cum suis ducibus si se vnum respiciant, felicem vitam acturos absque vllis perturbationibus. His peroratis dimisit concionem, quibusdam recte visus dixisse, quibusdam secius. iniecta enim æmulatione inter filios, res omnino spectare ad aliquam mutationem videbantur.

Antipater se reuersis in gratiam, gratulari simulat.

Herodes 300. talẽtis Cæsarẽ donat.

Cæsar Herodi dimidium redituũ e Cypriu metallu donat.

Rebelles domãtur.

CAP. IX.

Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.

Hegesippus & Ruffinus cap. 5. al. 10.

PEr idem tempus perfecta est Cæsarea, decimo anno postquam ædificari cœpta est, regni vero anno octauo supra vigesimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. exciti enim sunt ad certamen artifices mutici, & athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac feratum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tam Romæ quam apud gentes cæteras. Consecratum est autem hoc quoque certamen Cæsari, instaurandũ per singula quinquennia. Hunc omnem apparatum Rex suo sumptu magna ambitione vndecunq; curauit conuehi multa in hoc conferente etiam vxore Cæsaris Iulia, & mittente permulta pretiosa ex Italia, vt omnibus computatis sumptib. ad D. talenta accederet. Congregata ingenti multitudine spectaculorum gratia, legationes quæ à diuersis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersoriis & mensis & continuis hilaritatibus, dum hominum frequentia spectaculis se totos dies oblectat, nocu vero conuiuiis & ostentatione magnificentiæ, cum insigni laude magnanimitatis regiæ. in omnibus enim studebat vt posteriora quæque maiorem admirationem sui facerent: fertutque ipsum sæpe Cæsarem & Agrippam dixisse, quod maior quam pro præsenti ditione esset Hero-

Cæsarea perfecta.

An. mũdi 3957. an. Christum na. 9.

Quinquẽnale certamen.

dis

dis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atque Ægypti imperio. Post hanc celebritatem & festos dies aliud oppidum exstruxit in campo qui dicitur Carpharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidum, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellum matrem suam nomine referens supra Hierichuntem condidit, cui Cyprον vocabulum imposuit, communito egregie & instructo amœnis domiciliis. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo, non minorem in ipsa vrbe, in defuncti monumentum Phasaelum vocatam, propugnaculum vrbis munitissimum. deinde eiusdem nominis oppidum circa vallem Hierichuntinam condidit, qua itur ad septentrionalia: quo factum est vt circumquaque situs ager antea pene desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phasaeliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tam Syriæ quam Græciæ, & vbicunque illum peregrinari contigit. plurimas enim adiuuit, aut exstructis publicis operibus, aut sicuti incœpta pendebant propter inopiam, pecuniis in absolutionem eorum erogatis. Inter hæc præcipua sunt quod Rhodiis Pythium templum suo sumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argenti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cæsare conditam habitantibus, maiorem partem publicorum operum suis perfecit impendiis. Antiochensibus vrbem Syriæ maximam habitantibus, secante mediam eius longitudinem platea, hanc ipsam vtroque latere ornauit porticibus, & viam eius subdiualem lapide polito strauit, non tam ad ornamentum vrbis quam ad incolarum commoda. Ludos etiam Olympios non satis respondentes suæ celebritati propter inopiam, adiunit attributis annuis reditibus, quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quæ ad decorandum tam frequentem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic alius quispiam miretur in vno homine tantam diuersitatem ingenii. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficentiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum natura beneficentissimum. ediuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos atque etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienum modestia. atque ita pugnantes inter se voluntates habuisse videbitur. Ego vero aliter credo, & vtrunque ab vna causa profectum existimo. Eo enim quod honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare quod esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis. nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando male quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire videbat difficile. neque enim poterat nisi vellet reditus minuere. itaque abutebatur suorum odio in suum commodum. nam si quis illorum non per omnia seruitutem toleraret, aut videretur velle dominationem eius excutere, in tales impotenter sæuiebat non aliter quam in hostes, nullo cognatorum aut amicorum discrimine, quod solus velles honorari ab omnib. Quam autem honoris cupidus fuerit, colligere licet ex his ipsis honoribus, quos ille Cæsari & Agrippæ cæterisq; eius amicis exhibuit. volebat enim exemplo esse suis, vt quemadmodum ipse præstantiores coleret, sic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto satis declarabat cuius rei natura esset appetentissimus. Sed Iudæis per leges patrias non licet hoc modo potentiores co-

An. mundi 3957. Ante Christum. *Cæsar & Agrippa Herodis magnanimitatem celebrant.*

Antipatris extructa.

Cyprον dictum.

Phasaelis turris & oppidum.

Pythium templum ab Herode extructum.

Olympii ludi.

Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit.

Herodes honoris cupidus.

An. mũdi 3917. an. Christ 7.

iere, quos necesse est maiorem rationem iusti & æqui habere quam officiorum talium: quibus satis incommodum erat quod non possent statuis & templis demereri Regis gratiam, & similibus adulationibus explere insanam cupiditatem gloriosi hominis. Atque hæc mihi causa videtur, cur Herodes erga familiares & consiliorum participes iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

CAP. XI.

Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.

Hodie & Rufinus c. 6. al. 7. Iudæi Asiatici & Cyrenenses afflicti, legatis ad Cæsarem missis immunitatẽ consequũtur.

ASiatici autem & Cyrenenses Iudæi multum affligebantur ab earum regionum ciuitatibus, qui cum à priscis Regibus accepissent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, quasi exportarent pecunias, & essent noxii reliquis ciuibus. Cumque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti sunt per legatos de eis apud Cæsarem conqueri. is rescripsit ad prouincias, placere vt Iudæis seruetur æquale ius cum aliis. cuius rescripti exemplar subiicimus, quo testatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres. Cæsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita censet. Quoniam Iudæorum gens semper fida & grata fuit pop. Rom. nec nunc tantum, sed superiori etiam tempore, præcipue patri meo Imp. Cæsari, sub Hyrcano Pontifice: placet mihi de communi iurati senatus sententia, Iudæos vti propriis ritibus ac legibus, sicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei Max. & fanis eorum ius asyli manere: liceatque eis votiuam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam nonam in parascene. Quod si quis deprehendatur furari sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religiosis, hunc teneri sacrilegii, & bona eius addici ærario Roman. pop. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marcium Censorinum, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem vniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyram. quod si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri pœna mulctabitur. Inscriptum est columnæ in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis vbicunque gentium degentibus sacram pecuniam ex veteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibente liceat. Hæc Cæsar. Agrippa quoque pro Iudæis scripsit in hunc modum. Agrippa Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo S. Pecuniæ sacræ, quæ Hierosolyma mitti solet more patrio, procurationem ac tutelam penes Iudæos esse volo in Asia: & si quis sacram Iudæorum pecuniam furatus ad Asyla confugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnam Iudæis, quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad præstanda vadimonia. M. Agrippa Cyrenæorum magistratibus & senatui salutem. Iudæi Cyrenenses, pro quibus iam Augustus scripsit Flauio Lybiæ præsidi, aliisque eius prouinciæ magistratibus, non esse vetandos mittere ex more sacram pecuniã Hierosolyma: conquesti sunt nunc apud me, vexari se improborum quotundam sycophantiis, & vetari hoc facere prætextu quorundam tributorum, quæ tamen non debentur. hos ego suo iuri suisque moribus relinqui iubeo. & si qua in vrbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui. C. Norbanus Flaccus proco. Sardianorum magistratibus S. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quo-

Agrippa Ephesiorũ magistratibus pro Iudæis scribit. Syllano Cyrenæorum magistratib.

que vobis scribo de hac re, ne vos lateat tam mea voluntas quam Cæsaris. Nec aliter Iulius Antonius procos. scripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. S. Asiam habitantes Iudæi Febr. Idib. reddenti mihi ius apud Ephesum indicauerunt, Cæsarem Aug. & Agrippam concessisse sibi vti patriis legibus & moribus, primitiasque suo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas absq; impedimento ad templum Dei maximi; rogaueruntque vt ab illis concessa meo consensu rata habeam. Quare scire vos volo, me quoque iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc apposuimus, vt, quoniam scripta nostra in Græcorum manus peruẽtura sunt, ostenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per potestates publicas vti patriis moribus, imo illorum consensu religione concessa Deum coleremus. quæ quidem eo crebrius inculco, vt spectam gentes exteras, & odium nostri, cuius nullam rationem habent idoneam, eorum animis eximam. nam moribus nulla gens eisdem vtitur perpetuo, sed oppidatim fere in his sit mutatio. Iustitia vero omnibus hominibus ex æquo comperit, res vtilissima tam Græcis quam barbaris, cuius maxima in nostris legibus habetur ratio, nosque omnibus, modo eas inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quamobrem rogatos omnes volumus, vt non tam nos ob diuersum vitæ genus horreant, quam complectantur ob virtutis studia. Hæc enim communis est omnib. & sine hac non potest humana vita consistere. Nunc ad historiæ contextum redeo.

Ann. mundi 3977. Ante Christ. ann. 7. C. Norbanus Flaccus pro Iudæis scribit. Iosephus Antonius Proconsul.

CAP. XI.

Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis subiit.

HErodes multum pecuniarum domi forisque profundens, audito quod Hyrcanus qui ante eum regnauit, recluso Dauidis sepulcro tria millia talentorum argenti extulisset, superesseque multo plura quæ possint quantumuis magnis sumptibus sufficere, multo tempore animum habuit idem aggredi. Tũc vero noctu apertum sepulchrum ingreditur, cum prius accurate cauisset ne hoc resciret populus, assumptis tantum amicorum fidissimis. Depositas tamen pecunias non inuenit sicut Hyrcanus, sed mundi pretiosi & aureorum ornamentorum vim magnam inde sustulit. his inuitatus ad diligẽtius scrutandum; interius processit, vsque ad conditoria corporum Solomonis ac Dauidis; vbi duos satellites amisit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progredios temere. quo casu territus exiuit, & tactus religione ad expiandum se in aditu sepulchri monumentum è candido marmore condidit sumptuosissimis impendiis, eius operis & Nicolaus illius temporis scriptor meminit, sed non item de descensu Regis, præter decorum id factum existimans: idque more suo fecit. Viui enim Regis hæc auribus dedit, captans gratiam, & ea tantum attingens quæ ad gloriam illius pertinere visa sunt. quin & multa eius aperte iniusta facinora aut alia specie affecta fucauit, aut, quantum potuit, occultare studuit: quandoquidem etiã crudelitati in Mariammen ac filios speciosam causam adstruere conatur, illam impudicitiæ, hos insidiarum patri paratarum insimulans: & hoc toto opere facit perpetuo, quæ recte ac iuste Rex gessit nimiis extollens laudibus, contraria vero diligenter excusans. Sed illi ob quam dixi causam danda venia, nõ tam ad posteritatis cognitionem, quam ad gratificandum suo Regi scribenti. Nos vero qui & generis propinquitate Asamonæos Reges contingimus, & sacerdotii honore

Hedio & Russinus cap. 7. al. ca. 12. Auri sacra fames

Herodes duos satellites in Dauidis monumento amittit.

Notatur Nicolaus Historiographus.

An. mūdi 3957. Ante Christū an. 7.

fungimur, turpe ducentes mendacium, incorrupte res gestas exponimus, salua reuerentia posterorum Regis illius, qui etiam nunc rerum potiuntur, maiorem tamen veritatis rationem habentes cum ipsorum quoque venia. Cæterum Herodis domus post violatum sepulchrū cœpit labi in deterius: siue diris vlcericibus, in eam partem incumbentib. quæ iam ante male habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt merito videri possit impietatis præmium. Diffidium enim erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua concertantia calumniis. Sed inter omnes eminebat Antipatri contra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuoluens illos falsis criminationibus, ipse patrociniũ eorum sæpe simulabat, vt approbata sua beneuolentia facilius iuuenes clam posset opprimere: atque talibus versutiis circumueniebat patrem, vt putaret hunc solum incolumitatis suæ curam gerere. quapropter etiam Ptolemæum procuratorem suum Rex Antipatro cõmendauit, & cum matre eius omnia communicauit consilia, adeo vt nihil nõ horum arbitratu gereret, & infensum eum redderent his quos exosos regi esse ipsorum intererat. Mariammes vero filii rem indies ferebant ægrius, propter nobilitatem indignantes suo loco se dimoueri ac deterioribus cedere, & tantum non in ordinem redigi. Quin & vxores ipsorum eisdem laborabant passionibus, quarum altera Alexandro nupta, Archelai filia Glaphyra odio mutuo prosequebatur Salomẽ, tum propter mariti amorem, tum quod insolentius se erga filiam eius gereret. ea nupta erat Aristobulo, quam illa sibi honore æquari ferebat muliebriter. atque hac altera contentione accedente, ne Pherorae quidem Regis frater alienus erat à discordia. habebat enim priuatam causam suspicionis & odii. Inciderat in amorem ancillæ propriæ tam insanum, vt oblatam sibi à Rege in coniugium filiam fastidiret, contentus ancillæ complexibus. Id ægerrime tulit Herodes, videns germanum affectum à se tot beneficiis, & pene regni socium, non respondere pietate mutua, & infortunatum se fratrem existimans: & cum non valeret Pheroram ad æquiorem mentem reducere, puellam collocauit cum Phasaeli filio. procedente deinde tempore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, conquestus de repulsa, alterius conditionem ei detulit, quæ Cypros nomine dicta est. Tum Ptolemæus Pherorae consulit, ne pergat fratrem cõtemnere, & ab amore turpi resipiscat, propter quem stultum se priuitare Regis amicitia, & in eius vicem odium ac tranquillitatis iacturam incurrere. Ille intelligens hoc sibi vtile, quod iam ante calumniis appetitus veniam à Rege consecutus fuerat, mulierem iam filii matrem ex se factam ablegat: & Regi pollicetur ducturum se filiam eius alteram: condixitq; diem 30. ad celebrandas nuptias, iureiurando interposito nihil sibi posthac cum ablegata fore commercii. elapso autem præfinito tempore in tantum amori succubuit, vt non staret pollicitis, & rursum reuolueretur ad priſtinam mulieris consuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, sed sæpius iaciebat voces quasdam, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionem hunc eius affectum fouerent calumniis. Iamque nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarũ turbarum accideret, commissis inter se necessitudinib. quas natura volebat esse carissimas. Nam & Salome infensa Mariammes filiis, ne filiam quidem nuptam Aristobulo adolescentum alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciens ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia: & si quid, vt assolet, offensiuncularum incideret, exacerbans multis suspicionibus, quo factũ est, vt secreta eorum expiscaretur omnia, & puellæ quoq; inuenem exosum redderet. illa vero in matris gratiam sæpe narrabat, quod illi quo-

Ioſephus ex pontificali Aſſamonæorum genere?

Diſſidiũ in domo Herodis.

Antipatri contra fratres artificioſa machinatio.

Rixæ meæ libros.

Pherorae Herodis filius in cõiugiũ oblata recuſat.

Salome filiam ad effutienda & prodenda ſecreta coniugum colloquia pelliciſ.

ties

ties soli essent, crebram mentionem Mariammes facerent, & odiose de patre loquerentur: minarenturque si principatus ipsis contingeret, reliquarum Regis vxorũ filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc enim conducibilem illis fore literaturam, cui tum darent operam. vxores etiam regias, si quando viderent matris ornamenta vsurpare, pro præsentibus deliciis vestituros se ciliciis, inclusas vbi ne solem quidem liceat aspicere. Hæc mox Salome Regi renunciabat: quæ ille tametsi permoleste ferret, emendare tamen malebat quam punire, maxime autem exasperabatur suspiçionibus, & indies seipso peior, omnibus omnium rumoribus credebat. attamen tunc obiurgatione filios castigasse contentus, & illorum responsione placatus aliquantisper quieuit Sed mox malum recruduit. Pheroras enim Alexandrum conuenit maxitum, vt diximus, Glaphyræ Archelai filiæ; aitq; se audisse ex Salome, Herodem ardenter amare Glaphyram, nec posse hunc affectum excutere, hoc audito iuuenis zelotypus vehementer exarduit: & quicquid honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiam filii, quod quidem fere quotidianum erat, in peiorem partem interpretabatur, suspicione concepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eam indignationem concoquere, sed adito patre cum lachrymis ei sermonem Pheroræ aperit. quamobrem ille magis adhuc turbatus est, non ferens insimulari se falso tam turpis criminis, multa quærens de suorum malicia, à quibus pro beneficiis talem reportaret gratiam. Mox que accersitum Pheroram adortus iurgio, pessime, inquit, omnium mortalium, eone ingratitudinis prolapsus es, vt talia de nobis vel dicas vel cogites? nonne deprehõdo inũ propositum, quod non conuiciotenus hæc dixisti filio, sed vt insidias & veneficia hoc pacto in caput meum strueres? Quis enim, nisi bono aliquo genio ductus vt iste, filius pateretur patrem suspectum impune ferre talem iniuriam? Vtrum tibi videris sermonem in animum, an in dextram eius gladium inseruisse, quo parentem conficeres? aut quid tibi voluisti, cum & ipsum & fratrem oderis, in me tantum calumniando simulans benevolentiam, & ea dicens quæ salua pietate ne cogitari quidem poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrem bene meritum animum, Et tu quidem quoad vixeris tua conscientia fruere: ego vero dabo operam, vt fim meis melior, neque dignas pœnas exigens, & maioribus quam digni sint beneficiis eos prosequens. Sic destomachante Rege Pheroras, cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & se ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nam forte aderat) composito ad verborum fidem vultu exclamat, non esse hæc sua, & omnes hoc vnum agere, vt eam inuisam Regi faciant, & de medio tollant Herodis amantissimam, & præuenientem ipsius pericula. nunc vero etiam maioribus se appeti insidiis. solam enim autorem fuisse fratri, vt, abiecta qua se oblectabat muliercula, filiam Regis duceret, & hanc esse causam odii. hæc illa loquente, simulq; capillos sibi vellente, & pectus plangente, species quidem negantis erat verisimilis, sed mala mens dissimulabatur gestu fictitio. Pheroras autem medius tenebatur, ne prætextũ quidem vllum sui facti inueniens, cum non inficiaretur se dixisse, & audisse eadem persuadere non posset. ea perturbatio non sine altercatione duravit aliquandiu. tandem Rex pertæsus & fratrem & sororem ablegauit: collaudataque filii temperantia, & quod hos sermones ad se detulisset, admodum sero ad curam corporis se contulit. Post hanc contentionem male audiebat Salome, quod videretur autor huius calumniæ: & vxores regiæ male ei volebant, quod scirent morosam & variabilem, & pro tempore nunc inimicam nunc benevolam.

An. mũdi 3957. Ante Christũ nat. 7.

Pheroras Herodem adum illũ ardenter amare Glaphyrã dicit, vehementer commouet.

Salome se purgat.

Effectus calumniarum.

An. mūdi 4956. an. Christum 7.

uolam. Semper igitur aliquid contra eam Herodi occinebant, arrepta occasione ex casu quodam fortuito. Erat Arabum Rex Obodas, homo segnis & ocio deditus: negocia vero eius administrabat Syllæus vir callidus, ætate florens & corporis specie. hic cum propter quædam negocia ad Herodem venisset, contemplatus vna cœnantem Salomen animū ad eam adhibuit: cōpertoq; esse viduam, venit cum ea in colloquiū. illa quæ deterius quam ante tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, non abhorrebat à nuptiis: & cum per eos dies frequentarentur conuiuia, existebant multa non mediócria signa, quod consensus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc vxores Regi non sine derisione referebant. Herodes autem non contentus suscitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnam obseruare, quomodo erga se inuicem affecti sint. ille renunciauit quod nutibus & mutuis aspectibus satis indicarent quo tenderent. Post hæc Araba iam suspectus abiit. elapsis deinde duobus aut tribus mensibus hanc ipsam ob causam reuersus, & collocutus de hac re cum Herode, postulauit, vt Salomen sibi collocaret. fore enim ei hanc affinitatem vtilem propter Arabum commercia, quorum principatum & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cum ille ad sororem retulisset, percontando an ei nubere fit animus, mulier facile assensum præbuit. postulantibus deinde vt Syllæus accenseretur in Iudæorum religionem, & tum demum vxorem duceret, alioqui non esse licitum: ille facere hoc non sustinuit, lapidandum se dicens à popularibus si faceret: atque ita re infecta discessit. ex eo tempore Pheroras Salomen insimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores Regiæ, dicentes eam consueuisse cum Arabe. Et puellam, quam fratri desponsaram ille domesticæ mulierculæ illecebris victus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiam collocaturus Salomes filio nato è Cōstabaro mutauit sententiam persuasus à Pherora, negante adolescentem amaturum talem socerum propter patris sui exdem, & æquius censente, vt ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominium. quod vbi is persuasit, impetrauit prioris offensę veniam. Mutatis igitur sponsalibus puella data est nuptum adolescentulo, additá C. talentorum dote. Nec interim cessabant turbæ domesticæ, imo augebantur etiam, à turpibus initiis progressæ vsque ad calamitates tristissimas. Erant in deliciis Herodi propter formam eunuchi tres, vnus à pocu'o alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiam in feriis regni negociis vti est solitus: hos quidam ad Regem detulit corruptos esse ab Alexandro filio accepta magna vi pecuniæ: & qua ītionibus examinati ecquid cū illo habuissent consuetudinis, rem fassi sunt: præterea nullius tentati contra patrem facinoris se esse conscios. admotis deinde acrioribus tormentis, victi necessitate, ministris magis magisq; in gratiam *Antipatri sæuientibus*, *aiunt* Alexandrum innatum *contra* parentem odium alere: hortatumq; eos vt Herodem desererent iam inutilem facientemq; fucum ætati, & senium dissimulātem tincto capillitio. quin potius ipsi adhiberent animum, potituro vel inuito patre regno debito, expectarentq; breui dignitatem primeriam. iam enim non tantum generis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationem omnia. staturos pro se multos duces militum, multos amicos Regios, paratos quiduis vel agere vel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem totum ira & timor occupat, quod filii verba & contumeliosa viderentur, & minacia: vtroque igitur exacerbatus verebatur, ne quid grauius contra se conflatum esset, quam vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quamobrem non ausus palam inquirere, per dimissos clanculatios exploratores rem gerebat,

Syllæus Arabs Salomen in uxorē petens repulsam patitur.

Herodes filiū Pherorę filio dat coniugem.

Odiū filii in patrem producitur.

rebat omnes ſuſpectos iuxta habens atque inuiſos, & in ſuſpicionibus etiam de immeritis ſecuritatem ſuam collocans: quarum adeo nullus erat finis, vt quo quiſque ei coniunctior eſſet, eo magis timeretur, vt tanto ad nocendum potentior. Cæteros cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominati à delatore ſat erat, moxq; ad ſuam ſecuritatem pertinere putabat illorum interitus. Poſtremo etiam domeſtici anxij de incolumitate propria in ſeipſos verſi ſunt, tutiſſimos rati, qui alios præuenirent calumniis, certiſſimumq; hoc ad ſalutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipſo aliorum in ſe conciebant inuidiam, videbantur que merito retaliandi, & ſic accipiendi, vt ipſi tractaſſent alios. Iamque etiam priuatas ſimultates hoc modo exercebant, moxque deprehenſi eadem patiebantur, occaſione contra inimicos ventes pro laqueo, quo paulo poſt ipſi comprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitentiam, eo quod multos conuictos tollerer, quod tamen non in hoc proderat, ne ſimilia poſthac faceret, ſed contentus erat delatores eorum pari mulctaſſe ſupplicio. Tantum erat tunc in aula regia perturbationum ac formidinum. Multis etiam intimis amicis denunciauit, ne vel in conſpectum ſuum venirent, vel intra limina palatij, maxime his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerãt. Andromacho enim & Gemello veteribus amicis, & qui quamplurimũ regem tam legationibus quam conſiliis iuuerant, filioſque eius inſtituerant, & maiorem cæteris habebant fiduciam, amicitiam renunciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander vtebatur familiariter: Gemello vero quod ipſum ſciret fauere inueni. nam & inter educatores ejus ac eruditores fuerat, ac Romanæ peregrinationis comes hæſerat. Neq; dubium eſt quin grauius in eos libenter ſtatuiſſet, ni obſtaret virorum claritas: quare contentus eſt tum ablegatis ademiſſe autoritatem, vt poſita proborum hominum reuerentia debacharetur licentius. Horum porro omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, conſiliorum ei ſocium ſe adiungens accendebat hominis ſæuitiam: & tunc videbatur egregie fungi officio, ſi daret operam, vt quicunq; reniti poſſent tollerentur de medio. Tunc igitur pulſo Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primum rex quotquot putabat Alexandro fidos exanimauit tormentis, num cuius tentati cõtra ſe facinoris eſſent conſcij. illi vero immoriebantur cruciatibus, quod nihil haberent dicere, atque hoc acrius incumbebatur quæſtionibus, quod præter opinionem nullum deprehendi poſſet ne cogitatum quidem maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quam à fide erga dominos & amicos diſcedere, vrgebaturque vt ſecreta perquirerentur apprehenſis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens, ait ſe non ſemel audiſſe iuuenem dicere, quoties laudaretur à proceritate ſtaturæ, aut ſagittandi peritia, cæteriſque virtutibus eximiis, hæc à natura ornamenta ſibi magis conceſſa quam beneficia. patrem enim præ inuidia his offendi omnibus. quapropter quando ſimul inambulent contra hi ſe de induſtria & ſubmitti, ne appareat proceſſior, & in venatoriis iaculationibus illo præſente deſtinata non ferire, quod norit genitoris ingenium non ferentis laudari filium. Hæc verba dum expenduntur intermiſſis tormentis adiecit, conſpiraſſe eum cum fratre Ariſtobulo, vt in venatione patri inſidias ſtrueret, quibus ſi ille eſſet oppreſſus, tam regnum poſtulaturus Romam perfugeret. Inuentæ ſunt etiam iuuenis literæ ad fratrem ſcriptæ, conquerenti: de patre, non recte factum, quod Antipatro addixiſſet agros, ex quibus ad eum redirent CC. talenta annua. Tum vero Herodes probabili vt ipſi

An. mũdi 3957. Ante Chriſtũ na. 7.

Herodes quibuſuis calumniis fidẽ adhibens multos iniuſte interficit.

Hedio & Ruff. c 8.

Herodes Andromacho & & Gemello amicitiam renunciat.

Antipater omniũ malorum fax.

Propter Alexandrũ multi tormentis examinãtur.

An. mūdi 3957. Ante Chriſtū na. 7.

videbatur, argumento confirmatus in ſuſpicione, Alexandro comprehenſo jubet iniici vincula: & rurſum incipit ſæuire, quamuis ne ipſe quidem auditis ſatis crederet. neq; enim excogitare poterat, cur deberet ab illis per inſidias appeti: & querelæ illæ pueriles cōtentiones videbantur, nec veriſimile poſt manifeſtum parricidiū voluiſſe eos Romam petere, quamobrem volens maius aliquod impietatis argumentum inuenire, ſoliciteque eauens, nec videretur filium temere damnaſſe ad vincula, & quæſtioni ſubiiciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos eorum nihil tale confeſſos interfecit. Cumq; tota regia tumultu, terrore aç tormentis perſtreperet, iuuenis quidam in tali neceſſitate conſtitutus dixit Alexandrum Romam ad amicos literas miſiſſe, rogantem, vt curarent ſe accerſiri à Cæſare, indicaturum de quibuſdam cōtra illum conſpirationibus, quando pater ſocietati Romanorū prætulerit Mithridatis Parthorū regis amicitiam, addidit habere eum venenum, quod apud Aſcalonem paratum ſit. His auditis Herodes credidit, cōſolantibus eum in calamitate adulatoribus, quod non temere quidquam faceret venenum tamen ſumma cura quæſitum nuſquā inuentum eſt. Cæterum Alexander oppreſſus malis adeo non ceſſit, neque inficiatus eſt, vt patrem exaſperaret amplius: ſiue volens pudefacere facilitatem eius ad credēdum calumniis: ſiue, vt, ſi forte crederet, inuolueret eum cum tota Regia magnis calamitatibus. Quatuor enim libellos à ſe conſcriptos ei miſit, negans opus eſſe tormentis plurib. ſtructas enim inſidias, participeſq; eorum eſſe Pheroram & amicorum fideliſſimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito ſe eſſe congreſſam, omneſq; eo tendere, vt, illo ſublato, optatam aſſequerentur licentiam. eiuſdem conſpirationis arguebantur & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis regi fidiſſimi, nec aliter quam rabie quadam occupati in ſe inuicem efferebantur homines pridem amiciſſimi, non defenſione, non coargutione expectata tantiſper dum veritas pateret, indicium præueniente ſupplicio. alij vinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius exſpectantes moras ipſius quam repræſentationem malorum ægrius ferebant: ingenſq; mœror ſe torpor fœdabat priſtinam felicitatem regiæ. Ne Herodem quidem ipſum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui quod nemini ſe auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: ſæpeq; illi obuerſabatur irruens gladio ſtricto filius, noctes atq; dies nihil aliud volutanti vt iam minimum abeſſet ab inſania.

10 20 30

Alexandri in vincula conjecti amici quæſtioni ſubiiciuntur.

Alexandrum quidā quod Romam contra patrem & amicos literas miſerit, accuſat.

Alexander indicatis etiam ſocijs facinoris perpetrandi, fatetur inſidias patri ſtructas.

Herodes in aula calūniis & cædib. referta vita ſua tadet.

CAP. XII.

Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

40

DVm ita Herodes animo angitur, Archelaus Cappadocum rex de filia & iuuene genero ſolicitus, tam amici quoq; vicem miſerans inuoluti tam perplexis & turbatis negociis, officij ſui putauit, profectionem ad eum ſuſcipere. Quem vbi ſicut audierat affectū inuenit, importunam rē putauit ſi obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore enim vt ille ex aduerſo contendens & excuſare ſe ſtudens exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationē commentus eſt qua res affectas componeret, indignatione verſa in iuuenem, aſſerēs regem nihil præter æquitatem, ſed omnia recte feciſſe: ſe quoq; direpturum illud coniugium, ac ne filiæ quidem parſurum, ſi ſceleris conſcia non feciſſet indicium. Tum Herodes vbi præter opinionem vidit hominem pro ſe læſo tam grauiter excandeſcere, aſperitate remiſſa, & factū ſuum iuſta æſtimatione volens expendere, paulatim ad paternos affectus rediit. Iamq; vtroq; flexo ad miſericordiam, quoties aliquis obiecta à iu-

50

Hedio & Ruff. c. 9. al. 13. Archelaꝰ Cappadocū rex, Herodis indignationē in genetū ſimulat eumq; ad paternos affectꝰ reducit.

uene crimina refelleret, ad iram commouebatur rex: postquam vero Archelaum quoq; accusationem aggredi vidit, lacrymis affectum prodens, rogabat illum ne nimiū indulgeret irę, neue propter iuuenis errorem coniugium dirimeret. Tum Cappadox nactus eum iam mitiorem, cœpit crimina transferre in amicos, qui deprauarent hominem iuuenē & rudem omnis maliciæ, præcipue fratrem regis vrgens suspicionibus. Nam cum & Pheroras in Herodis indignationem incurrisset, intelligens reconciliatorem neminē Archelao magis idoneum, atratus illum adiit, alia quoq; desperantis de salute signa præferens. qui non despexit preces supplicis, negans tamen sibi facile tam cito flectere offensum regis animum. Satius esse, vt ipse à fratre veniam peteret, prius confessus se fuisse causam horum omnium. eam confessionem profore maxime ad leniēdam iracundiam, ac tum demum se quoq; opportunius deprecatorem accessurum. paruit ille consilio, quod vtriq; cessit feliciter. nā & iuuenis præter opinionem exemptus est criminationibus, & Pheroram Archelaus reposuit in fratris gratiam: ipse quoque inita maxima gratia apud regem in tam difficili ipsius tempore, lætus in Cappadocia profectus est. nam & cum muneribus dimissus est pretiosissimis, & facile primum inter amicos locum obtinuit. Conuenit etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret, quandoquidem de hoc negotio Cæsari scripserat: fecerunt; simul iter vsque Antiochiam. ibi præsidem Syriæ Titium reconciliauit Archelao, atq; ita in Iudæam reuersus est.

Archelaus Alexandri crimina in amicos, præcipue vero in Pheroram trāsfert.

Pheroras Herodi sē causā per turbationū fuisse, ingenue fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur.

Herodes cū Archelao Antiochiā vsq; iter facit.

CAP. XIII.

Trachonitarum defectio.

An. mūdi 3958. Ante Christū na. 6.

ILle vero dum Romam profectus interim à regno abest, bellum Arabicum ex hac causa exortum est. Incolæ Trachonis, quam regionem Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, veriti exercere latrocinia, cogebantur in studiis agriculturæ mitius degere. hoc vitę genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus. tamen à principio cohercente rege abstinebant iniuriam ab accolis, non sine laude Herodis diligentiæ. Sed quando rex nauigauit in Italiam Alexandrum accusaturus & commendaturus Antipatrum Cæsari, Trachonitæ sparso rumore de eius interitu defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc tamen absente rege à ducibus eius sunt perdomiti. Cæterum ILL. ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratum Salomes coniugium. à quo cum munitum quendam locum accepissent habitandum, incursionibus non Iudæam tantum infestabant, sed totam Cœlesyriam, abigebantq; prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatem & securitatem maleficiis. Herodes autem reuersus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata suis à latronibus. cumq; non posset eos in potestatem suam redigere, quod essent sub tutela Arabum, necnamen iniuriam acceptam conquereretur, perlustrata Trachone interfecit illorum domesticos. quo facto illi irritatiores, maxime quod legem haberent quæ iuberet domesticorum cędem inultam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabant incursionibus. Tum res ad Præsides à Cæsare missos Saturninum & Volumnium rem detulit, latrones deposcens ad supplicium. illi hoc audito maiori manu se communire, perturbare omnia repentinis insultibus, agros simul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorum incidererent, vt bello quam latrocinio res esset similior. iam enim vsque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones

Arabici belli causa.

Trachonitis Herodi donatur a Cæsare. Aliter cap. 14.

Rebelles Arabes a ducibus Herodis perdomātur.

Latrones capti & puniti. Aliter cap. 15.

Herodes ab Arab. ēreditū repetit.

trones

An. mũdi 3958. Ante Christũ na. 6.

trones sibi dedi postulabat, & mutuum creditum repetebat exacto iam præstituto tempore, sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum commodauerat. Syllæus vero qui demisso à regimine Obodæ ipse administrabat omnia, inficiebatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de qua disceptabatur apud Saturnium & Volumnium Syriæ præsides. Tandem illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum spacium & debitum redderetur, & ex vtroque regno restituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorsus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quæcunque de causa profugus; verum Arabes conniti sunt latrones ad se recipere.

Saturnin⁹ & Volũnius Syria Præsides Herodi Arabes reconciliant.

Herodes Saturnino & Volũnio permittentibus cũ exercitu Arabiã inuadit, & Raptam castellum diruit, Nacebus cũ 25. Arabum cæsis.

CAP. XIV.

Expeditio Herodis in Arabiam.

CÆterum postquam aduenit præstitutus terminus, Syllæus nolens stare conuentis Romam profectus est: Herodes vero exsequebatur restitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contumaces armis persequi: collectoque exercitu inuasit Arabiam, septem mansiones emensus triduo. cumque peruenisset ad castellũ, in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit, ipsumq; munitionem nomine Raptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cum in auxilium eorum procurrisset dux Arabum Nacebus, commissum est prælium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum vero 25. cum ipso duce ceciderunt: reliqui in fugam compulsi sunt. Hoc modo latrones vltus Idumæorum tria millia in Trachonem deduxit, vt coercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas quibus eos certiores fecit, quod in contumaces tantum Arabas concesso ab eis iure vsus sit, nihilque egerit præterea: idque ipsorum inquisitione postea verum compertum est.

Idumæorũ 3000. in Trachonem deducit.

Hedio & Ruff. c. 10 al. 16.

CAP. XV.

Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.

SEd aliter Romam properatis nunciis Syllæo relatum est, suo more exaggerantibus omnia. is iam ante insinuatus in noticiam Cæsaris, forte tum circa palatium obuersans, his auditis confestim mutata veste atrata eum adiit, denarrans vt bello afflicta sit Arabia, totumq; regnum euersum ab Herode ingresso cum exercitu. ad hæc lacrymans querebatur cecidisse duo millia & quingentos Arabum primates, & in his amicum ac cognatum suum Nacebum, direptasque magnas opes apud Raptam repositas. atque hęc facta per contemptum Obodæ, qui nec copias paratas habuerit, neq; ducem, se absente, idoneum. Hæc dicente Syllæo, addenteque quod nec ipse hanc profectionem suscepturus erat, ni crederet Cæsari curæ esse pacem publicam omnium, neq; se domi præsente, Herodes nisi suo malo eam pacẽ violaturus. Cæsar hac querela commotus percontatus est ex Herodis amicis, qui tum aderant, & ex suorũ quibusdam recens reuersis è Syria, hoc tantum, an Herodes vllum exercitum extra regni sui fines eduxerit: Id enim cum illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditionis audire dignaretur, magis etiam iratus Herodi scripsit minaciter, se hactenus illo vsum tanquam amico, posthac habiturum eum pro subdito. Syllæus quoq; ea de re scripsit ad Arabas. His literis illi elati neq; latrones qui effugerant voluerunt dedere, neq; acceptam mutuo pecuniam persoluere, neq; pro pascuis quæ conduxerant, quicquam numerare, freti eo quod rex offendisset Cæsa-

Arabes & Trachonitæ sciõtes Herodi Cæsarem iratũ illi insultãt.

Cæsar ab Herode offensus.

rem.

rem. Quin & Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt in Idumæorum custodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam suis lucris quam vindictæ studentes miris modis in eos sæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso Cæsare minus iam habens vel fiduciæ vel audaciæ. legatos enim eius ad agendam regis sui causam missos primùm ne admisit quidem: iterum venientes dimisit infecto negocio. Quamobrem vehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cæsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto enim Obedæ in Arabum regnum successit Æneas; dictus Aretas mutato nomine. hunc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum vsurpare, multam pecuniam partitus iis aulicos, multa etiam Cæsari daturum se pollicitus: quem iratum sciebat Aretæ quod se inconsulto aulus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cum munetibus misit ad Cæsarem, & in his multorum talentorum cotonam auream. in his literis accusabat Syllæum; quod nequissimus seruus veneno sustulisset Obodam, quo etiam viuo inuasisset rerum administrationem, vxores Arabum adulterans, & constato ære alieno viam sibi ad occupandum principatum muniens. Cæsar autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatusq; eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabum indies se habebant deterius, turbatis omnibus, & componente neminem. nam regum alter nondum principatum suum constabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autem veritus ne, si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogebatur pessime ferre omnes iniurias. Postremò nullum finem vrgentibus malis inueniès, decreuit denuo Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare. in eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

An. mundi 3960. Ante Christum. 4.

Obeda defuncto Æneas in Arabum regnum succedit.

Cæsar Arabum legatos non audit.

Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem mittitur.

CAP. XVI.

Eurycles calumnia contra Herodis filios.

Hestiæo & Ruff. c. 1. al. 17.

PEr idem tempus dissidium cum filiis domesticum multò magis exacerbatum est. quamuis enim etiã ante nunquam prorsus vacarit suspitione, malo pernicioso regibus, tunc tamen id maxime ob talem causam inualuit. Eurycles quidam Lacedæmonius vir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & deliciis perditus, sed vtrunque vitium egregie dissimulans, vsus Herodis hospitio, datis muneribus & maioribus acceptis ad gratiam cum eo conuersatus effecit, vt reciperetur inter amicos præcipuos. is diuersabatur apud Antipatrum, Alexandro quoque propter crebros congressus familiaris. aiebat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyram obsequiis colere. cumq; videretur omnibus ex æquo deditus, obsecutabat quæcunque vel dicerentur vel fierent, vbicunque captans gratificandi per calumnias materiam. denique adeo se blãdis colloquiis insinuauit vnicuique, vt illi soli fidus videretur, cæteros ita tractare, prout amico esset commodum. his artibus ita sibi deuinxit Alexandrum, vt iuuenis putaret ei soli turo se posse querelas suas conferre. aperiebat igitur ei dolorem suum quod pater esset à se alienatior, causamque matris narrabat: & quod Antipater præcepta fratribus dignitate solus posset omnia. Hæc diutius ferenda non esse, patre iam talibus imbuto odiis, vt cum ipsis nec conuiuia nec colloquia communicare sustineat. Hæc ille, dolorem suum in finitimi amici, vt ei videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinem, & consultum ei velle, vt cauerêt ab Alexan-

Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiã sese ingessinuat.

Eurycli apud Alexandrũ sese insinuat.

Eurycles Alexandri dicta & facta observanti Antipatro & Herodi exponit.

dri

An. mūdi 3960. Ante Christū ann. 4.

dri insidias. non enim eum dissimulare animum, sed ipsis verbis præferre cupiditatem parricidij. Post hoc benevolentiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo pertinasus est, vt ad Herodem referret de hoc negocio. Rex narranti de Alexandri odio facilem aurem præbuit, & eo deductus est verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet: id quod sine mora declarauit. Eurycli enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prædicans, opēram etiam suam commemorauit quam vtilis ei fuerit ad concilianda patris gratiam: & ab eo quoque accepta pecunia, prius quam deprehenderetur hominis malicia, discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoque similibus artibus vteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porro Iudæorum Rex non iam ante contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula & scitcitans, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Coum communicasse cum Alexandro consilia. videbaturque nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, calumnijs nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad regem deferentibus, scilicet incolumitatis eius studio. Erant Herodi duo satellites, Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporum. hi propter quandam offensam pulsi è regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quod essent exercitatissimi, honorabantur pecuniis aliisque muneribus. Mox igitur Rex de his etiam suspicione concepta, tormenta admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandem aiunt se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facile enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & ante pene simile quiddam ei acciderat. Simulque indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quod eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est quod eos intra castellum reciperet, pollicitusque eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante filius eius accedens, vera esse dixit omnia: protulitque referentes manum Alexandri literas in hanc sententiam. Quamprimum Deo fauente perfecerimus quæ decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur, vt quemadmodum estis polliciti, nos in castellum recipiatis. His literis visis Herodes posthac pro indubitato habuit, paratas sibi à filiis insidias. Alexander autem dicebat Diophantum scribam imitatū suum characterem, effeque Antipatri malicia excogitatam illam schedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & post in similibus deprehēsus dedit supplicium. eos vero qui torti sunt ex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accusarent filios, vbi saxis sunt obruti. cumq; vulgus concirum simili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eo nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iamq; pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum sua. eorum alter Aristobulus præ anxietate etiam amitam suam ac socrum ad miserationem præsentis calamitatis, eiusq; autoris odium inuitans, An non tibi quoque, inquit, periculum imminet delatæ, quod spe nuptiarum Syllæum de omnibus quæ hic fiunt per literas significes. quæ verba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens vinciri eos iubet, & seorsum

Eurycles assumit ab Archelao pecuniam exturquet Herodes Alexandri & Aristobuli criminatorib⁹ auri præbet. Iucundus & Tyrannus se solicitare ab Alexandro, vt inter venādū Herodē interficerent, fatentur. Alexander ad Præfectum arcis Alexandrij, vt se reciperet, scribit. Diophāti scriba alterius characteres imitatur. Alexander & Aristobulus in carcerē coniecti. Aristobulus amitā suam ac socrū monet.

quenq;

quenq; quid contra patrem moliri fuit scripto prodere, hoc iussi facere scripserant, insidias quidem nec parasse se, nec cogitasse: sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modum suspecti & soliciti vinere. Eodem tempore cum venisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus è dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, acciuit ad se Alexandrum e vinculis: & rursum interrogauit de fuga, quonam & quomodo decreuissent, discedere, ad Archelaum. ille respondit, pollicitum quod inde Romam nos mitteret. Cæterum contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis inesse confictis aduersariorum criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum sociis examinaretur cautiùs: sed illis approperatam mortem per Antipatrum, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His dictis rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur num ignoraſſet paratas Herodi insidias. quo vt ventum est, cõtinuo mulier vinctum conspicata maritum, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clare ingemuit: iuueni quoq; manantibus lachrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorum poterant vel dicere vel facere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: qui potuit, inquit, non esse, carior mihi vita, & parens liberorum cõmunium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse conscium. quod si id aliquidad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minime oportuit, nihil nec ego cogitaui, nec tu es conscia: sed quod ad Archelaum abire, & inde Romam, decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à se Archelaum maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis vt inter nauigandum appellerent ad Eleusam oppidum Ciliciæ, & Archelão scripta de his redderent: & post expostulationem quod filiis conatuum fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerent. & si inuenerint à Nicolao placatum Cæsarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad conuincendos iuuenes scripta mittebantur. Igitur Archelaus pro se attulit, voluisse quidem excipere iuuenes, quod & ipsis & patri eorũ putaret vtile, ne quid ob suspiciones & dissidia durius in eos statueret: non tamen missurum fuisse ad Cæsarem, nec confirmaturum eos in maleuolentia: Romam autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæsarem, eiq; literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modum se habuit: quamprimum Romam venit & in palatium, præterea mandata quæ habebat, Syllæum accusandum suscepit. animaduertit enim dissidere inter se Arabas quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos plerosq; cognatos Obodæ manifeste coarguerunt ex ipsius literis interceptis per aduersarios.

Qua fortuita occasione Nicolaus vti non neglexit, studens Herodem reducere in gratiam Cæsaris. Sciebat enim si defensionem regis ordiretur, difficilem se habiturum iudicem: quod si accusaret Syllæum, non defore occasionem pro suo rege satisfaciendi. contestata igitur lite, & præfinita ad agendum die, Nicolaus assistentibus sibi Aretæ legatis acriter accusauit Syllæum interfectorem, asseuerans domini ac Regis sui multorumque Arabum, pecuniam etiam mutuatam ad perturbandam quietem publicam, matronasq; arguens corrupisse tam Romæ quam in Arabia. addidit his grauissimum crimen, circumuentum mẽdaciis eius Cæsarem, quem nihil veri de gestis ab Herodè docuerit. ad hunc accusationis locum postquam ventum est, Cæsar interlocutus ill. sit eum, o-

Ann. mũdi 3960. Ante Christũ na. 4.

Alexander Herodi quod ad Archelaum discedere decreuisset, fatetur.

Mela, Archelai Cappadocum regis filia.

Glaphyra, Alexandri coniunx, nũ paratus Herodi insidias ignoraſſet, interrogatur.

Archelaũ Herodi sese excusat.

Herodes Cæsari reconciliatus.

Hedir & Ruff. c. 12 al. 18.

Nicolaus Syllæum accusat, & Herodem etiam excusat.

An. mũdi 3960. Ante Christũ nat. 5.

missis cæteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitum in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neque captiuis abductis regionem deprædatus sit. Ad hæc Nicolaus, de his se vel maxime ait doceri posse, nihil horum aut certe minimam partem ita se haberi, quemadmodum ab illo relata sint, neque vllam mereri indignationem. His præter opinionem auditis cum Cæsar attentius auscultaret, ille primum indicauit ei de D. talentis mutuo sumptis, deque syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutum tempus pignora ex vniuersa regione capere: deinde non expeditionem hostilem hanc fuisse, sed executionem iuris & repetitionem debiti. id- 10

Expositio belli Arabici, & pecunia mutuo accepta.

que non propere actum quanquam permittente syngrapha, sed appellatis prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus: postremo apud Berytum in horum præsentia Syllæo per Cæsaris fortunam iurato, omnino intra triginta dies exhibiturum se & pecuniam, & Herodis perfugas, & cum horum nihil Syllæus præstitisset, aditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atque ita demum illum profectum in Arabiam. hoc est, inquit, illud bellum quod aduersarij tam tragice exaggerauerunt. quod tamen qui potest bellum vocari, permissu præsidum & ex pacto illarum post periurio violatos tum alios deos, tum in primis nomen Cæsaris? restat de captiuis iam dicere. Lattones 20

Trachonitæ latrones.

Trachonitæ XL. primum, mox plures, fugientes Herodem metu supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominum iniuriam, agrosque ei dedit, & prædarum fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurando tenebatur restituere cum mutuaticia pecunia ad præscriptum terminum. nec potest ostendere quenquam præter hos captum in Arabia: immo ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiam de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimum figmentum quod ad procurandam iræ tuam commentus est. Affirmo enim quod cum Arabum manus nos inuasisset, & vnus atque alter è nostris cecidisset, tum demum Herodes repugnare coactus Nacebum & cum eo XXV. non amplius occidit, quorum 30 singulis centuplicatis iste bis mille & quingentos cecidisse retulit. His motus Cæsar, vultu irato ad Syllæum versus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint. Hæsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngraphārum conditiones & rescripta præsidum, literæq; vtbium continentes querelas de latrociniis. Ad vltimum eo res deuenit, vt Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitens quod calumniis permotus durius scripsisset, hoc quoque Syllæo opprobrauerit, illius mendacils impulsum se discessisse ab officiis amicitiæ. In summa, remisit eum in prouinciam, vt postquam satisfeciſſet 40

Syllæus capitis damnatus. Herodi Augusti Arabiã quoque vult tradere, quod consilium ipsius literæ reddita mutant.

creditoribus, daret supplicii. Cæterum Aretæ indignari pergebat, quod regiam dignitatem ac potestatem vsurparet, priusquam à se acciperet. volebatq; Arabiam quoque Herodi tradere: sed hoc consilium mutauerunt redditæ ipsius literæ. Olympus enim & Volumnius cognito placitum esse Cæsarem, mox ita vt mãdatum erat obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis visum est non onerare insuper alio regno senem & infortunatum circa filios: admisissque legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis, quod Rex eorum temerarie Principatum sumpsisset, non expectata sua sententia, admisit munera & regnum ei autoritate sua confirmauit. Post hæc Herodi 50

Aretas ad Arabũ regem legatus. Hedio & Ruff. c. 13 al. 19.

iam reconciliatus scribit, dolere se vicem eius qui tales haberet filios, debereque eum, si quid contra pietatem ausi sint, vt in parricidas animaduertere, se enim liberam ei potestatem permittere. quod si tantum fugam meditati sunt, ipsum quoq; salua pietate oportere leni castiga-

tione

tione contentum esse. Quare suum consilium esse, vt indicto consistorio apud Berytum Romanorum domicilium, & adhibitis præsidibus cum rege Cappadocum Archelao, amicisque cæteris & viris illustribus, de communi sententia quid statuendum sit discipiat, atq; hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

An. mũdi 3961. Ante Christũ na. 3.

CAP. XVII.

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

Cæsar Augusti Herodi in parricidas animadvertere, liberam potestatẽ permittit.

QVa accepta Herodes supra modum gauisus est, tum quod rediisset in gratiam, tum propter concessam sibi statuendi de filiis potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, vt qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odiis. Ergo conuocat per nuncios quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, vel quod hominem oderat, vel quod vereretur ne obsisteret suo ꝓposito. & postquam Berytum conuenerunt, cum præsides, tum cæteri exciti è diuersis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane vico Sidoniorum detinuit, non longe ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse vero solus introgressus, coram consessu CL. virorũ, vsus est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quam patri parum decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans, non satis se explicabat, multaque furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiungebat indecore pater contra filios; litterasq; ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de inenuda fuga consilium, & conuicia signa offensi animi. ad quæ postquam ille peruenit vociferabatur quasi in confessis insidiis: remque exaggerabat deierans mori se malle quam audire talia. Postremo dicens sibi & à natura & à Cæsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: vt si cui accusato parentes manus imponant capiti, necesse habeant circumstantes saxis eum ferire, atque in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorum quoque calculos. Venire se tamen ad eos non tam vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quam vt per occasionem indignationi lustæ parentis suum addant suffragium, & exemplum edant ad posteros, non oportere tales insidias negligi. Hæc locuto rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erant in cõsilio videntes rem eo deuenisse vt nulla sit spes reconciliationis & gratiæ, potestatem eius confirmauerunt. Et primus Saturninus vir cõsularis; multisque defunctus honoribus, protulit sententiam moderatam circumstantiis: damnare se quidem Herodis filios, non tamen censere interficiendos, quod & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortuniis hoc maximum nõlit adlicere. Post illum ipsius tres filij, qui legati patris erant, eandem sententiã tuleruntꝰ Contra Voluminus capite plectendos pronunciat; qui tãm impij erga parentem fuerint! quem deinceps maior pars secuta est, vt omnino vidderentur addicti ad supplicium. Moxque inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quo cum Nicolaus appulisset à Roma veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filiis. Ille respondit videri consilia iuuenum impia, coniiciendosq; vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negocio, si ita videatur, occidendos; ne putetur plus iræ quam ratio-

Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat.

Herodes filios accusat.

Deut. 18. 21.

Saturninus eiusq; filij modo ætatem sententiã proferunt.

Voluminus & alij Herodis filios capite plectendos ostendunt.

Nicolaus Herodes quid Romæ sui amici sentirẽt de filiis interrogat.

An. mũdi 3961. Ante Christũ an. 3.

ni tribuere: sin cõtrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorumque amicorum sententiam. Tum rex diu multumque tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare fuisse. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filiis soliciti, euentum expectantes. valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cumq; dolerent eorum vicem, tamen nec loqui temere, nec audire dictum aliquod liberius vacabat periculo: sed in sinu misericordiam celantes, taciti dolorem dissimulabant. Vnus omnium vetus regis miles nomine Tiro, filium habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabant, ipse libere eloquebatur, & sæpe exclamare cogebatur in turba, periisse veritatem & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendaciis maliciam: eoq; tantam caliginem inductam negociis, vt ne grauissima quidem errata sua hominẽs animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat quod non sine ratione fortiter se gereret tali tempore, libenterque hæc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tanti mali expectatio potuisset à quouis commiserationis voces exprimere. Ille veto etiam ad regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui: quod vbi concessum est. Non possum, inquit, o rex, diutius ferre hanc anxietatem animi, quæ me cogit audaces voces & mihi periculosas promere, sed tibi, si velis, vtiles. Vbi nũc est tua mens? vbi animus ille semper hactenus quantumuis arduis par negociis? quænam hæc est tanta amicorum ac cognatorũ penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantum scelus sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur non dispicies? occidesne duos iuuenes è Regina vxore susceptos, & in omni virtute eximios, teipsum hac ætate cõmissurus vni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An nõ animaduertis tacitum vulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum? ad hæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis compatiuntur, & execrantur autores huius infortunij. Hæc primo sat æquis auribus accipiebat rex, admonitus tam suæ calamitatis, quam domesticorum perfidiæ. Sed illo immodeste ac militariter instante, & per simplicitatem non habente rationem temporis, turbatior iam & opprobrationem hanc magis quam admonitionem amicam existimans, fœcitatus quinam essent illi ægre ferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes, cum ipso Tyrone vinctos iussit seruari in carcere. Huius facti occasione Trypho quidam tonsor regis accedens eum ait se non semel à Tyrone solicitatum, vt inter curandum guttur ei nouacula præcideret, ostentans spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: moxq; tortus est & tonsor & Tyro cum filio, qui videns patrem sæuissime tractatum obstinate cruciatus perferre, nec tamen superesse vllam spem salutis ex crudelitate regis coniiciens, ait se indicaturum veritatem, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptaq; in hoc fide, dicebat conuenisse inter eos vt Tiro sua manu regem interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum. atque ita perpetrato facinore libenter quilibet passurum in Alexandri gratiam. His dictis patrem exemit cruciatibus, incertum veritate expressa an vt se ac genitorem hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autem electa ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorum supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, properauit exsequi statum propositum: & productis in conclonem trecentis ductoribus militum vna cum Tirone ac filio, tonso-

Tiro Herodẽ alloquitur, & dũ immoderate instat cũ ducib. & mittentibus in carcerẽ cõcitatur.

Tyro a regio tonsore & proprio filio se regi insidias struxisse, mentitur.

Aliter cap. 20.

req; iudice, omnes accusauit apud populum: in quos multitudo quicquid ad manum veniret coniiciens, ad vnum eos interfecit. Alexander autem & Aristobulus ducti Sebasten, ibi iussu patris sunt strangulati: & corpora eorum in Alexandrium recondita sunt, vbi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeo excreuisse, vt modum excedens ipsam naturam vicerit. Illud merito dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferenda, qui patrem longo tempore exasperatum tandem in odiū coniecerint immedicabile, an in ipsius duriciem & cupiditatem tam gloriæ quam dominationis immodicam, qui nullum ferret socium, malens omnia sub arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidē. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessario consequantur: eamq; vim fatum vocamus, quod nihil sit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem vt arduum leuiter attigisse sufficit, qui & nostris studiis nonnihil tribuit, & varietatis actionum causas examinat: quæ quidem contemplatio iam olim inclusa est legis nostræ voluminibus. Caterum ex duab. reliquis causis quod ad filios attinet, accusare quis posset eorum iuuenilē arrogantiam, & factum regium, quod nimium tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, malicioſe suspicaces, & linguæ temperare nescij, ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris autem plane pudendus error est & inexcusabilis, quod neque insidiarum structarum conuictos, neque vllis huius conatus argumentis deprehensis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solum gratioſos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitiis contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studiis. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cum securum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem vim, adeo non insidias extimescere debuerat. nunc tam cito eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud est quam argumentum impiæ licentiæ? maxime cum esset ea ætate, in quam excusatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neq; enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo casu, irritatum esse ad atrocius facinus. post longas vero cunctationes, & deliberationes postremo tale quippiam aggredi & perpetrare, sanguinarij animi est & obstinati in deterius. qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui ante videbantur clarissimi. quitametsi minus miserabiles erant, quod merito perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperantem sibi ex dibus. qua de re dicturi sumus in sequentibus.

An. mundi 3961. an. Christ. 3.

Tiro cum trecentis ducibus militum apud populum accusatus, interficitur.

Alexander & Aristobulus Sebastæ strangulati, in Alexandrio sepeliuntur.

Causæ harum calamitatū.

Fatum & prouidentia diuina.

Alexander & Aristobulus in quibus peccauerint.

Herodis error pudendus & inexcusabilis.

An. mūdi 3961. an. Chri. na. 3.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusseptimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. De Antipatri Herodis filij malicia.
II. De Zamari Iudaeo Babylonico.
III. Antipatri contra Herodem insidiae.
IIII. Herodes Antipatrum mittit ad Caesarem.
V. Pherora obitus.
VI. Pherora uxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.
VII. Antipater capitis damnatus in vincula coniicitur.
VIII. Herodis morbus & Iudaeorum seditio.
IX. Antipatri exitium.
X. Herodis mors, testamentum & funeratio.
XI. Populus seditionem mouet contra Archelaum.
XII. Seditio Iudaeorum contra Sabinū, & quomodo Varus auctores eius punisit.
XIII. Caesar Herodis testamentum confirmat.
XIV. De Pseudalexandro.
XV. Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

CAP. I.

De Antipatri Herodis filij malicia.

Hedio & Ruff. c. 1. Antipater fratribus sublatis populo & militibus insidiae. Antipater cū patre rei Iudaeorum administrat.

ANTIPATER autem sublatis fratribus agitatus diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbae spei satisfaciebat & in futurum auidae. Liberatus enim aemulorum metu qui possent in principatus societatem venire, in aliam maiorem difficultatem parandi sibi regni incidit, videlicet odium quo populariter inuisus erat omnibus. Huc accedebat quod illum magis etiam haberet solicitum, alienati militum animi à quibus pendebat regum securitas, si quando gens ipsa videretur nouarum rerum cupida. Quae mala suamet culpa sibi germanis oppressis conciliauit, & tamen haud aliter quam rex cum patre administrabat res Iudaeorum, credente se Herode eius fidei, & id factum quo supplicium merebatur, interpretante argumentum beneuolentiae, quasi saluti regis consulens illos prodidisset, non morem gerens odio, quo tam illos quam patrem prosequebatur: quandoquidem & illos propter patrem oderat totus infestus furiis: dabatque operam, vt nulli essent qui insidias eius detegerent, aut ad quos Herodes aperta vi petitus refugeret, sed tum longe magis stimulabatur coeptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quod si diutius vitam protraheret, periculum videbat, ne prodiret aliquo mo-

Antipater parentis vbinam die oret.

do ſuis technis patrem haberet infenſiſſimum. Ideo nullis parcebat ſumptibus in demerẽdis paternis amicis hominum odia beneficiis volens obruere, præcipue quotquot Romæ erant magnificentiſſimis muneribus ſibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem ipſius corrumpi poſſe donorum magnitudine: pariterque regis ſororem, nuptam viro inter amicos regis primario. erat enim callidiſſimus ad deuinciendos per beneuolentiæ ſpeciem hominum animos, & diſſimulandi odij ſummus artifex. Non tamen fallebat amitam, quæ iam ante perſpectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, & ideo machinis omnibus occurrebat eius malitiæ: quamuis filiam habebat nuptam eius auunculo, quam ipſe Antipater poſt Ariſtobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callæas vxorem duxerat, ſed nec affinitas hæc effecit, quo minus cognoſceretur eius malicia, ſicut nec prior illa conſanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen autem adnato Syllæo cupientem nubere, Herodes compulit ad Alexiæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recuſaret perſuadente, ne aperte inimica fratri fieret, iurato ni conſenſum præberet alienaturum ſe ab ea beneuolentiam, quare illa paruit autoritati vxoris Cæſareæ, alioquin etiam vtile danti conſilium. Per idem tempus remiſſa eſt ad patrem Cappadocum regis Archelai filia, quondam vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fiſco regio, ne quid ea de cauſa exoriretur controuerſiæ. Ipſe autem filiorum liberos educabat magna diligentia. Alexander enim è Glaphyra duos mares ſuſceperat, Ariſtobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquando præſentibus amicis commendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus eſt ne quid ſimile contingeret eorum liberis: ſed potius virtutibus cum ætate auctis, gratiam ſibi nutricationis reponerent, deſponſauit etiam futuras adultis vxores, maiori ex Alexandri filiis Pheroræ filiam: Ariſtobuli vero filio filiam Antipatri: & eiuſdem filiam itidem Antipatri filio. alteram autem filiam, Herodi ſuo filio, nato ex filia Pontificis. mos enim nobis eſt patrius, piures ſimul vxores habere. Hæc connubia rex procurauit miſeratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitans. Sed ille eundem erga pueros animum obtinuit, quem erga parentes ipſorum habuerat: ſolicitatus etiam regis circa eos cura, ne forte adulti officerent ſuæ potentiæ, Archelao quoque rege adiutante nepotulos, & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alterum filio ſuo coniugem. Eodem incitabatur propter ſtudia populi, miſerantis orbatos parentibus, & ipſum autorem eius calamitatis odio proſequẽtis, & parati aliquando per occaſionem deregere eius erga fratres malenolentiam. quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægre laturus ſi deberet eos habere poteſtatis participes: flexitque Herodem precibus, vt ipſi filiam Ariſtobuli ducere permitteret, & filio ſuo Pheroræ filiam. itaque præter eius ſententiam mutata ſunt pacta connubialia. Rex autem eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera ſummi Pontificis filia, ex qua puer natus eſt, patrem nomine referens. erant inter has & fratris filia, & conſobrina, ſed ſteriles. præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quam poſtea duxit regis fratrueles Ioſephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hieroſolymitana Herodẽ genuit & Philippũ, qui & ipſe Romæ educabatur: ex Pallade autem Phaſaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autem natu filias, Alexandri ex eadem matre ſorores,

Am. mũdi 3961. an. Chri. na. 3.

Antipater in demerendis paternis amicis, nullis ſumptib⁹ parcit.

Antipater amitã fallere nõ poteſt.

Salomen Herodes ad Alexæ coniugiũ compellit.

Glaphyra quõdã vxor Alexandri Archelai Cappadocum regis remiſſa Hedio & Ruff. c. 2.

Herodes filiorum liberos educat.

Archelai fratrũ liberos odit.

Antipater precibus Herodẽ vt pacta connubialia mutẽtur, flectit.

Herodis nouẽ vxores.

An. mūdi 3961. Ante Christū an. 3.

quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaelo fratris sui filio. atque hæc fuit Herodis progenies.

CAP. II.

De Zamari Iudæo Babylonico.

Herodes in Trachonitarū regione castellū condit, eique Zamarin Iudæum Babylonicū præficit.

VOlens deinde à Trachonitis tuta esse omnia, vicum Iudæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio condere, qui à suis esset præsidio, & vnde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cuique intellexisset forte fortuna virum Iudæum è Babylonia cum quingentis equitibus sagittariis & centum ferme cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiam quæ sita est ad Daphnen degere, vbi à Saturnino Præside Valatham castellum ad habitandum acceperat, accersiuit eum vna cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, vt ibi opponeretur infestatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium immunitatem promisit tam agris quam hominibus. His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptoq; agro castella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram. eratque hic vir pro obice contra Trachonitas indigenis, simulque Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergo petentibus, quo tutiores essent à latrociniis: multique vndique ad eum confluxerunt Iudæi obseruatores legis patriæ: & facta est ea regio valde populosa propter immunitatem quæ illis manfit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & nō diu ab eis exegit. porro magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauibus tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo alias suo tempore dicemus prolixius. Zamaris autem Babylonius quihanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregiis liberis superstitibus, & in his

Iacimus & Philippus Zamaris filij.

Iacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babylonia Reges stipare est solitus. is in extrema senectute decedens, filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti, si quis alius, deditum, regique Agrippæ ob hæc gratum & amicissimum: qui ab eo vniuersis suis copiis exercendis ac ductantis est præpositus.

CAP. III.

Antipatri contra Herodem insidiæ.

Hedio & Ruff. c. 3.

CÆterum in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callide tegens suam maliciam, & in omnibus facile fidem à parente impetrans: eratque omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quam ob potentiam. Sed præcipue Pheroras illum colebat, & ab eo vicissim colebatur, circumuentus à mulieribus Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui, & sorori, quāuis exosas haberet eas propter iniurias illatas filiabus suis virginibus. attamen ferendæ erant & absq; illis nihil facere poterat, res eius perquestigātibus, & mutuo se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrem: nam hæ quatuor mulieres cōsentiebant in omnibus. Sed Phetoræ cum Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellēte eos regis sorore, quæ iamdudū explorabat omnia,

Pheroras a mulieribus deceptus.

sciens

sciens eos in regis tantum perniciem conspirare, & parata eius rei inditium facere. qui vt cognouerunt mutuam suam amicitiam suspectam hoc nomine regi & inuisam, hoc contra excogitauerunt, vt non congrederentur in propatulo, fictisq; conuiciis simularent dissidium, maxime praesente Herode, aut alio quopiam qui ei renunciaturus id videretur: clam autem alerent & confirmarent mutuam benevolentiam: atque ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cum primo excogitatum est, nec postea cum coepit fieri. omnia enim perueftigabat. moxque ad fratrem affingens aliquid deferebat, videlicet occulta eorum conuenticula & clancularias consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciem, si mature sibi non prospiceret. In aliorum enim conspectu dissidentes & iactantes inter se conuicia, celare amicitiam: deinde quando soli sint consentire, dubio procul conspirantes in eos quibus occultam velint esse suam amicitiam. Haec illa & perueftigabat diligenter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per se nonnihil intelligentem, sed cohibentem se adhuc, quod suspectum haberet etiam sororis procliue ad calumnias ingenium. Erat enim quaedam Iudaeorum secta exactiorem patriae legis cognitionem sibi vendicans, quibus tanquam Deo, vt videri volebant caris, addictum erat hoc mulierum sodalitium. Hi Pharisaei vocantur genus hominum astutum, arrogans, & interdum regibus quoque infestum, vt eos etiam aperte impugnare non vereatur. nam cum tota gens Iudaeorum fidem suam iureiurando obligasset Regi & Caesari, hi solum non iurauerunt: excedentes sex millium numerum: quibus hoc nomine à rege mulctatis, Pheroras vxor pro eis mulctam persoluit. cui reponentes gratiam, quoniam credebantur futura praescire ex Dei colloquiis, praedicebant, decretum esse Deo regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & mari tum Pheroram ac communes liberos. Sed hoc quoque regi per Salomen innotuit, & quod aulicorum quosdam solicitarent muneribus atque corrũperent. qua in culpa Pharisaeorum aliquot deprehensos interfecit, praecipuos autores huius consilij, cumque his Bagoam eunuchũ, & suas delicias Carum, praestantissimae formae gratia sibi commendatum: & praeter hos quoscunq; è domestica familia cum Pharisaeis conspirasse ipsorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi parens & benefactor appellandus Regis, quem destinarent vaticinia. prospere enim cessura nouo regi omnia, constabiliendo successione prolis legitimae. Herodes porro conuictis Pharisaeis ac supplicio traditis amicorum consilium aduocat, & apud eos Pheroraevxori accusationem instituit, quod ipsius impulsu frater conditionem regiarum virginum sprenerit: id crimen ad suam etiam iniuriam pertinere affirmans, quod mulier ruptis legibus naturae inter fratres serat dissidia quibuscunque valeat, tam verbis, quam operibus. mulctam quoque contumacibus à se impositam illius personam esse impendiis, & in summa conciam esse totius recentis conspirationis. Recte igitur facturum Pheroram, si non expectatis fratris precibus sponte talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odijs: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura faciendа sit, aut fraternae coniunctionis ac benevolentiae, nec nisi illa reiecta, mansurum sit integrum germanitatis vinculum. Pheroras autem quamuis vehementi regis oratione grauaretur, tamen aiebat se & fraternae pietatis iura persancte culturum, & à coniugali caritate haudquaquam discessurum: emorique se malle, quam sine dilecta vxore viuere. Tum Herodes, licet grauis se iniuria existimaret affici, iratus tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius matri interdixisse Pherorae consuetudine,

An. mũdi 3963. an. Chri. na. 3.

Salome Herodi mulierũ aliorumq; consilia aperit.

Pharisaei astutu & arrogãtes.

Pharisaei regi nõ iurant, propterea mulctati.

Pheroras vxor pro eis mulctã persoluit, ob quod beneficium regnũ pollicetur.

Bagoas, Carus & alij ab Herode necati.

Hedio & Ruff. c. 4 Hero. Pheroras vxorẽ amissa eũ, vt si lã ableget iubet.

Pheroras vxorẽ dimittere recusat.

Herod. Antipatro Pheroras confuetudine, & mulierũ commenticulis interdicit.

An. mundi 3961. Ante Christum 43.

& vetuisse mulierum regiarum conuenticula. illi facturos se iussa Regis polliciti, per latentes quoties dabatur comessationes conueniebant, præcipue Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pherorę vxorem cum Antipatro quoque stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

CAP. IIII.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.

Antipatri Herodes ad Cæsarē mittit.

QVapropter suspectum habens patrem, & veritus ne vlterius serpendo eius odia ad se quoque peruenirent, scribit amicis Romæ degentibus rogans admoneant Herodem per literas, vt quam primum se ad Cæsarem mitteret, Quo facto Antipatrum Herodes misit cum pretiosissimis muneribus & testamento, in quo ipsum Antipatrum regem declarabat, aut, si ille prior vita discederet, Herodem natum sibi è filia summi pontificis. eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem Antipater eorundem criminum reum egit apud ipsum Cæsarem, quorum Nicolaus antea. accedebat & alter accusator Aretas, multorum honoratorum cædes apud Petram se inuito patratas obiiciens, maxime Sohemi hominis in omni virtute præstantissimi. quin & Cæsaris seruum Fabatum ab illo interfectum fuisse ob talem quandam causam. Erat in satellitio Herodis Corinthius, cuius fidei rex plurimum tribuere solitus est. Hunc Syllæus pecuniis corruptum eo perduxit, vt ei regis sui cædem sit pollicitus. hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, Regi mox indicauit: qui è Corinthio confessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simulque duos Arabas ab eòdem satellite insimulatos comprehendit, alterum virum principem, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse, vt Corinthum vrgerent crebris adhortationibus ad perpetrandum facinus, atque adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit, quo omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniendos transmisit.

Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarem accusat.

Aretas Syllæum, quod Fabatum alioqui interfecerit, accusat.

Infidiator vitæ regiæ deprehenditur.

CAP. V.

Pherorę obitus.

Iuramentū sancte seruatū.

PHeroram autem obstinate permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito iureiurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeo vt paulo post, decumbente rege, vocatus ad accipienda quædam secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquam absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepelit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quod moneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

Pherorę ægrotanti ab Herode visitatur, mortuus sepelitur.

CAP. VI.

Pherora vxor accusatur veneficii, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

An. mūdi 3961. Ante Christū nat. 3. *Hedio & Ruffinus cap. 5.*

PHerora mortuo Taphnitæ duo è libertis eius cariſſimi Herodem adeunt, rogantes ne inultam paterertur fratris mortem, vtque inquireret in miſerum eius & iniuſtum interitum. Quo attentius aurem ſimul ac fidem præbente illorum ſermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnaſſe ea die quæ morbi fuit initium, venenumque oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod guſtatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabiſſa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem vera Pheroræ lethiferum. ſunt enim Arabum mulieres veneficæ maximæ. hæc autem quæ tum inſimulabatur, dicebatur amicæ Syllæi familiariſſima. ad eam comparandi veneni cauſa profectæ fuerant vxoris Pheroræ mater & ſoror, & cum illa reuerſæ ſunt pridie quam ille cœnam lethiferam ſumeret. His auditis Rex ad iram concitatus, torſit ancillas earum, & quaſdã etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur, aut detegeret, poſtrema quædam dolore victa nihil aliud protulit, quam quod imprecata eſt Antipatri matri cruciatus ſimiles, quandoquidem ipſa cauſa eſſet præſentium tormentorum omnib. Hæc vox ad diligentiorem inquiſitionem Herodem permouit, ita vt exterqueret eorum ſecreta omnia, comeſſationesque illas & occulta conuenticula, tum ſermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidem reticente, centum talenta ſe accepiſſe ab eo, vt abſtineret Pheroræ colloquiis. Addebant ancillæ quanto patrem proſequeretur odio, vtq; ſæpenumero apud matrem de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipſe conſeneſceret, vt non multum ſe iuuare poſſet tam ſera ſucceſſio: ad hæc ſimul nutrizi multos fratres ac fratrum filios, vt ne ſperare quidem tuto liceat: quandoquidem iam nunc, ſi fatale quid ſibi accideret, fratri deſtinata ſit ſucceſſio, non filio: addere his ſolitum accuſationem ſæuitiæ, non temperantis nec à filiis: cuius metu Romam ſibi diſcedendum eſſe, Pheroræ vero in ſuam tetrarchiam. Hæc quia probe congruebant cum illis quæ ex ſorore antea Rex audierat, exempta eſt omnis dubitatio: deprehenſamq; in tam maliciosis conatibus Dotidem matrem Antipatri, ſpoliatam multorum talentorum ornamentis eiecit è Regia: & mulieribus ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus eſt placatior. Sed nihil magis eius contra filium indignationem commouit, quam Samarita Antipater, Antipatri filii procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confeſſus eſt, quod lethale venenũ Pheroræ tradidiſſet, quo, ſe abſente ac per hoc minime ſuſpecto, patrem tolleret. id venenum allatum ex Ægypto per Antiphilum vnum ex amicis Antipatri, miſſum deinde à Theudione auunculo ipſius Antipatri, fratre Dotidis: habeniique apud Pheroræ vxorem, à marito ad aſſeruandum acceptum. De quo rogata per Regem mulier, habere ſe faſſa eſt: & mox quaſi ad afferendum id properans, de tecto ſeipſam deiecit. nec tamen lethalis fuit caſus, quia forte in pedes cecidit. ex quo poſtquam ſe recollegit, Rege pollicito incolumitatem & ipſi & familiæ, ſi totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato, ſi quid per obſtinationem celare pergeret, iurauit ſe omnia dicturam ita vt acta ſint: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil omnino mentita eſt. Venenum id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ſibi opera fratris ſui, profeſſione medici. Theudio deinde in domum noſtram intulit, & ego ſeruaui acceptum à meo Pherora, ſed ab Antipatro tuo in ſuam perniciem comparatum. Poſt-

Pherora libertos vxorem veneficii accuſant.

Herodes Antipatri & mulierum ſecreta omnia exterquet.

Dotidem Antipatri matrē Herodes ejicit e Regia.

Antipater Samarita Herodi Antipatrum filium venenū paratum habere exponit.

Pherora vxor venenum ſe habere fatetur, & ſeipſam de tecto dejicit.

An. mũdi 3968. Ante Christũ na. 2.

quam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiose ad visendum eum & curandum venisti, motus ille & ad pietatem flexus tua beneuolentia, me accita, ô vxor, inquit, circumuenit me Antipater, dum pestiferis consiliis & veneficis ministeriis suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidem in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus es, video decedere, & mihi instare vitæ terminum. age ne fratricidali animo manes maiorum contaminem, me inspectante venenum illud exure. tum se sine mora prolatum, iuxta viri mandatum concremasse, paululo seruato, vt si post mariti mortem Rex eam tractare vellet durius, possit ei necessitati occurrere. Hæc elocuta venenum quoque vna cum pyxide in medium protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pontificis filia Regis vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter & ipsam Rex abiecit, & filium eius è testamento deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoque Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Mathiam Theophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se venenum, quod daret patroni sui matri & Pheroræ, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simulque venerunt ad Regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris reficarent de cæde Alexandri & Aristobuli, miserarenturq; fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabãtur in patriam, non ob aliud quam vt euocati fratrum interitus accessio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatum colebat amicitias, comparatis variis ornamentis ducentorum talentorum precio. Mirum autem est, quod, cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatum fit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio & viarum custodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.

Mariamme Herodes abiicit, filium eius e testamẽto delet, socero Simo. Boethi filio sacerdotio priuato Mathiam Theophili filium surrogat. Archelaũ & Philippus insimulant Antipatri accusantur.

CAP. VII.

Antipater capitis damnatus in vincula coniicitur.

Hedio & Ruffinus cap. 6. Herodes Antipatro amicas literas vt ab Roma domũ retrahat scribit. Celãderis in Cilicia.

CÆterum Herodes ad Antipatri literas, quibus significauerat rebus ex sententia peractis breui se rediturum in patriam, dissimulata ira insidiose rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simulque modice de matre eius questus est, pollicendo remissurum se querelas post aduentum illius: modisq; omnib. magnam caritatem præ se ferebat, veritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas vero quæ Pheroræ mortem nuncibant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam quod Pheroram amaret, quam quod ille morte præuentus, pollicita de patre veneno tollendo non præstiterat. Iam ad Cælenderim oppidum Ciliciæ peruenerat, cum dubitare cœpit de reditu, vehementer contristatus matris ignominia: & amicorum quoq; variabant sententiæ, aliis euentum alicubi expectare, aliis sine mora domum

nauigare consulentibus. facile enim dissoluturum criminationes omnium, quandoquidem nũc quoq; non aliunde quam ex illius absentia aduersarii audacia viresque ad calumniandum creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq; ad portum Sebastum, quem Herodes magno sumptu constructum sic appellauit in honorem Cæsaris. Iamq; manifestum erat incidisse Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius votis & fastis acclamationibus discedentem prosecuti fuerant: tunc vero contrariis votis licebat eum diuouere diris fraterni sanguinis vltricibus. Forte per idẽ tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc vero ab Herode in consiliũ de rebus agendis adhibitus. Quibus vna sedentibus superuenit Antipater omnium inscius, & ita vt erat purpuratus in regiam ingressus est. quo mox admisso, amicorum comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentem eius perculit, iam sentientem quo deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratũ fratricidium & cogitatum patricidiũ opprobrans, & Varum cognitorem ac iudicem in crastinum denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus abiit attonitus: moxq; obulas inuenit matrem & vxorem: hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum Rex fuerat. ab eis edoctus de omnib. parabat se, vt in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitisque in consessum vtrisque amicis, acciti sunt etiam cognati Regis & Salome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quique tormentis examinati fuerant: nouissimeque serui matris Antipatri capti paulo antequam ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicumq; ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat, ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quã cognosceret, sed defensioni rem integram seruaret: Rex vero postquam iussit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatem suam in procreãdis talibus liberis, quodq; senecta ætate incidissent in Antipatrum: enumeravit deinde curas educationis & institutionis, quamque benigne suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profecisse quo minus capitalibus appeteretur insidiis, vt regnum quod in re & patris voluntate cõtingere poterat, ante tempus in impietatis præmiũ cederet. Mirarique se Antipatrum quanam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorẽ enim principatus iam scripto testamento designatum fuisse: viuenti quoque sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talẽta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. talentorum viatico. Obiiciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue sontium idem accusator atq; imitator, siue innoxiorum circumuentor ac patricida fuerit se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indico, nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cum abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum, & pulchre eius negocii gnarum, vt prosequeretur quæ attinerent ad examinatos consciosq; & ad conuincendum filium. Sed ille præueniens, causamque suam exorsus dicere, hæc ipsa exempla paternæ benevolentiæ pro se adducebat, nimirum pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res opetam suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquũ esse, vt qui patrem eripuerit

Ab. mũdi 3962. Ante Christũ na. 2.

Sebastum portũ Herodes in honorem Cæsaris ædificat.

Antipater domũ reuersus a nemine excipitur.

Quintilius Varus Syriæ præfectꝰ.

Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat.

Antipater ab Herode accusatus.

An. mūdi 3962. Ante Christū na. 2.

Antipater parentis accusationem diluit.

ab aliorum insidiis, ipse nunc ejusdem reus agatur criminis, & testatæ iam dudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cum successionem designatus Rex haberet magis quam speraret, & nemine vetante bonorum esset particeps? neque enim probabile esse, affectatum cum periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem contemptâ certam infamiam, maxime cum is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam. neq; sepœnitere gestorum, quæ argumento sint quam incorrupte parentem diligat. Quæ vero in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extareque eius de hoc literas, quas periniquum sit inimicorum & improborū hominum post haberi calumniis, quibus nihil magis sit cordi, quam regiam familiam inter se committere nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquā habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoque torquendum offerebat nihil depreçans. His cum nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lachrymante Antipatro, & sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodesq; ipse quantumuis dissimulans fieret mitior: Nicolaus vt rogatus fuerat accusationem à Rege cœptam prosequeus, exaggerabat singula, profcrebatque testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus. ad hæc extollebat Regis de eo meritā in educandis ac instituendis filiis, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Neq; tamen æque mirandum fuisse priorum temerariam stultitiam, qui rudi ætate corrupti à malis consiliariis naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quam opum cupidine. Sed Antipatri stupendam esse tam sceleratam audaciam, qui sæuior nocentissimis bestiis, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus, quo minus crudelitatis eorum æmulator fieret. Atqui tuipse, inquit, ô Antipater, iudex fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. nec improbamus quod eos iusta indignatione prosecutus sis, imo miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facile colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrum feciſſe perniciem, vt detestando eorum maliciam, pietatis erga communem parentem opinionem tibi quæreres, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitius, quod tandem facere aggressus es. Dum enim fratres fontes addicis supplicio, & parcis eorum sociis, omnibus facis perspicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum posthac vti possis in opprimendo patre opera. itaque duplicem voluptatem cepisti tuis dignam moribus; alteram palam quasi re bene gesta gloriabundus sublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas insidias conando patrem subuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim vere detestatus esses illorum maliciam, nunquam imitandam tibi proposuisses. Nimirum hoc agebas illis artibus, vt dignioribus sublatis nullos haberes successionis æmulos, & tum demum fratricidio necem patris adderes, vt in occulto manerent insidiæ, quibus oppugnasti germanorum capita, & non solum ipse meritum supplicium effugeres, verum etiam miserum parentem pœnæ tuæ vicarium supponeres, inaudito ad hoc qui patricidio. & qualis nullum exemplū extat in omni hominum memoria. non enim qualicunque patri insidiatus es, sed amantissimo simul & indulgentissimo, iam Regiæ potestatis particeps, iam successor designatus,

Nicolaus Damascenus accusationem a Rege cœptam prosequitur.

tum

tum præsenti fruendi voluptate ante tempus permissa, tum in futurum spe testamento patris confirmata. Tu vero cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas, non contentus locietate patris indulgentissimi, nisi illi quoque suam partem præripere: & cuius te seruatorem verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, non ipse tantum scelestus, sed matri quoq; inurens eiusdem notam sceleris, & fratrum disturbans beneuolentiam, dissidiisq; miscens omnia: & post hæc ausus es patrem vocare bestiam, ipse venenatissimis quibusque bestiis nocentior, proprio veneno abutens in coniunctissimos, optimeque de te meritos, munienseque te custodibus ac variis tam virorum quam mulierum technis contra vnum senem, quasi non tua sola scelestia mens satis esset ad explendum odium. Et nunc post tortos tua causa viros & mulieres, seruos & ingenuos, post aperta coniuratorum indicia, audes veritati contradicere: & qui dum tum patrem speraſti e rebus humanis tollere, nunc quantum in te est conaris legem quoque contra tui similes scriptam abolere, simulque Vari æquitatem, omnemque, quanta est in rerum natura, iustitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos, vt fidem abroges patris tui seruatoribus? tibi scilicet in tormentis plus credendum est. Non liberabis Regem Vare à cognatorum iniuriis? non dabis neci hanc pessimam bestiam, pietatem ergà genitorem simulantem in fratrum pernicie; ac deinde vt solus regnet deprehensum in struendis illi capitalibus insidiis? Scis patricidium non priuatum esse crimen, sed publicam vitæ ac naturæ iniuriam, quod cogitatum etiam non minus quam perpetratum contaminet: imo quod qui non punit, & ipse in naturam parentem est iniurius. Post hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutiebat: consultos vates de regno, & sacris exitialibus imperitum Regis caput: tum libidinosas & sacrilegas Antipatri volutationes cum Pheroræ mulieribus: quæque ad testimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia: partim præmeditata, partim repentina necessitate expressa, atque hoc ipso certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri silentio texerant, post vetsam eius fortunam videntes accusationibus inimicorum obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen non ita alioquin odiis grauabatur, vt propriis sceleribus, hostili in patrem animo, disturbata fratrum concordia, communissis intestinis domesticis omnibus: vt qui nunquam nec odia iusta exercuerat, nec amicitiæ fidem coluerat, nisi quatenus videretur commodum. idq; cum iamdudum à multis esset obseruatum, quod quisque erat æquitatis amantior, eò grauior illi fuit aduersarius: & quamprimum tuto licuit, magnis vociferationibus tetum vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cumque vaſiorum eximinum proferrentur indicia, nihil tamen fitgi apparebat, quod neque ad Regis gratiam loquerentur, neque periculi metu silentio quicquam tegerent, sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri, eumque non tam ob patris securitatem, quam suomet ipsius merito de medio tollendum censerent & tradendum supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabant, verum etiam ipsi tanquam delatores plerique adcrant: ita vt licet calidissimus esset machinationum artifex & frontis pertinacissimæ, tamen ne hiscere quidem contra valeret. Postquam autem Nicolaus accusare eum & conuincere destitit, tum Varus potestatem ei dicendi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suam innocentiam. Sæpe enim nihil magis optate, & idem patrem quoque eius optare scire, quam ne ille in vllo obiecto deprehendere tur crimine. At ille prorsus in faciem & supplicabundus humi iacens, Deum conscientiæ suæ inspectorem obtestabatur, vt euidenti aliquo signo probatet alienum se ab

Ann. mundi 3961. Ante Christum ann. 2.

Parricidium publica vitæ ac naturæ iniuria.

Antipater à cunctis accusatur.

Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit.

Antipater inuocat iam suæ precib. ad Deum testatam facere conatur.

omni

Ab. mũdi 3962 Ante Christũ nã. 2.

omni culpa, nec quicquam vnquam molitum in patris perniciem. Is.n. est [illegible] malorum omnium, vt quoties nefarium aliquod facinus aggrediuntur, nihil non sibi permittant, nullo respectu diuini numinis: cum autem suis sceleribus inciderũt in periculum, tum demum illis in mentem venit Deus, per cuius inuocationem & testimonium volunt eripi fingentes se cuncta illius arbitrio permittere: Id quod tum quoq; Antipatro vsu euenit. qui cum ante omnia sic gessisset, quasi nullum numen interesset rebus mortalium, imminente vltione destitutus iuris præsidiis, ad diuinam confugiebat potentiam, se in hoc diuinitus seruatum asseuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deum tantum inuocante, videns alioqui nullum fore finem, iubet proferri venenum in medium, vt quanam vi præditum sit experimento posset colligere: quod mox allatum, & ad bibendum datum cuidam damnato capitis, sine mora necauit hominem. quo facto surgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiam profectus est, vbi plurimũ solebat degere, quod illic esset Syrorum regia. Herodes vero confestim vinxit filium, omnibus ignorantibus quænam fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia. coniectura tamen erat cuncta Regem facere ex illius sententia, coniecto deinde in carcerem, Romam Cæsari de eo significauit per literas, missis etiam qui coram eloquerentur mandata, docerentque quam scelerata sit hominis malicia. Per eosdem porro dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto missæ literæ: quibus solutis hæc in eis scripta Rex ipse comperit. Missi ad te Acmes literas, etiam cum vitæ meæ periculo. scis enim quod si deprehenderer, infestas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operam, vt rem geras [illegible]citer. Atq; hoc fuit argumentum huius epistolæ: Rex autem diligenter [illegible] iussiuit etiam alteram. ea tamen nusquã comparabat, & seruus Antipatri negabat se attulisse vllam præterea. & cum diutius hæreret, vnus e[illegible] micis Regiis animaduersa quadam futura in interiore serui tunica (nam duab. erat indutus) suspicatus est in ea plica celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: depromptaque est inde epistola hæc fere continens. Acme Antipatro. Scripsi patri tuo, quales iussisti literas: & adieci confictum exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominam meam missæ: qua lecta scio, pœnas ab ea, tanquã ab insidiatrice exiget. Ea vero quam à Salome scriptam videri volebant, Antipatri commentum erat suppositio Salomes nomine, ipsius arbitratu & commodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadem & Regi scripsit in hanc sententiam. Acme Regi Herodi. Cum mihi sit curæ, ne quid te lateat ad salutem tuam pertinẽs, inuentam Salomes epistolam, contra te scriptam, ad meam dominam, non sine periculo transscripsi, & ad te misi: in qua postulabat, vt sibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitę discrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant quę ad ipsum Antipatrum scripserat, significans se voluntati eius obsecutam, & literas ad Herodem misisse, & insertum his exemplar fictitiarum Salomes literarum ad suam dominam, quæ insidias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris Cæsaris, operamque hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem vteretur. Cæterum Herodes cognita hinc filii malicia, minimum abfuit quin illum euestigio tolleret, vt concitatorem turbelarum omnium, qui non solum suam & sororis salutem in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens & mori non recusans, si vllum extaret violatæ à se fidei argumentum idoneum. Rex autem accersito filio iubet illum cum fiducia

Venenum capitu dãnato ad bibendũ datum sine mora eum necat.

Herodis & Ioseph. cap. 7. Antipater in carcerem conicctus.

Herodes legatos ad Cæsarem mittit.

Antiphili litera ad Antipatrum.

Acmes litera ad Antipatrum.

Acmes litera ad Herodem.

Herodes odio in filium flagrat.

pro-

promere, si quid haberet quod pro se afferre posset: qui cum ad hæc ne hiscere quidem valeret, rogatus vt quando medius teneretur deprehensus in maleficio, saltem socios sceleris proderet, omnem culpam conferebat in Antiphilum, asium præterea nominabat neminem ibi Herodes vehementi dolore animi saucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæsaris tribunal parricidii causam diceret. Deinde veritus ne amicorū ope eriperetur periculo, ipsum quidem in vinculis vt ante retinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Cæsarem, simul indicans adiutum eum Acmes operâ, epistolarum quoque adiunctis exemplaribus. An. mūdi 3962. Ante Christū nat. 2. *Antipater omnē in Antiphilū culpam confert.*

CAP. VIII.

Herodis morbus & Iudaorum felicitas.

INterea dum legati instructi mandatis ac literis Romā properant, Rex morbo correptus testamentum condidit, successionem regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calumniis & Antipatri: Cæsarique legauit mille talenta, & vxori Iuliæ liberisque eius & amicis atque libertis talenta quingenta. Suis quoq; filiis distribuit pecunias & agros ac reditus, similiter etiā nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quam propter perpetuam & inconcussam beneuolentiam ditauit egregie. Desperata deinde salute, quod iam ad septuagesimum ætatis annum accederet, mirum in modū efferatus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnib. In causa erat opinio contemptus, quodq; existimaret gentem lætari suis infortuniis: quam opinionem confirmauit quorundam apud populum gratiosorum seditio, mota ex causa tali. Iudas Sariphæi filius & Mathias Margalothi doctissimi erant Iudæorum, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idque cari populo, quod iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operā quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quę Rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremo, præsentis morbi, videlicet, quod contemptis legibus multa nouare ausus sit. nam hac parte multis in rebus pietatem Regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum preciosum, aquilam auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrare animantium effigies. quamobrem doctores hi autores erant suis discipulis, vt aquilam illam detraherent. Etsi enim res videatur non catere periculo, tamen etiam iucundæ vitæ præponendum esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quandoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori, & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde recte facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio è præsenti vita discederent. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendam præmium laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tam viri quam fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus rumor superuenit extinctum Regem nuncians, & propensius iam ad facinus perpulit. itaque claro meridie ascendentes detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante congregata in templum multitudine. Quod vt renunciatum cognouit dux regius, maiorem ali-

Hedio & Iosephus cap. 8. Herodes morbo correptus testamentū condit, ac regni successionem filiis, nepotibus ac amicis relinquit. An. mū. 3963. à Christ. na. 1. *Herodes in fœnitentiæ, & amarulentus.*

Aquila aurea super maiorem templi portā. Contemptus mortis.

Aquilā auream detrahūt iuuenes securibus concidunt.

quam

An. mũdi 3962. Ante Christũ na. 2.

quam conſpirationem metuens, occurrit eo cum valida ſuorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & inuẽns in vulgum rudem & imparatum ac conglobatum temere, facile reliquis diſiectis & cedentibus circiter XL. iuuenes reſiſtere auſos comprehendit, cumque his autores facinoris Iudam & Mathiam turpe putantes cedere: omnesque ad Regem perduxit. Quo rogante quo freti auſi ſint ſacratam imaginem demere, aiunt ſe & deliberaſſe id multo antea, & deliberatum exſecutos, vt fortes viros decuit. Nam & honori diuino, inquiunt, ſuccurrimus, & legem cuius diſcipuli ſumus vindicauimus. Nec eſt quod mireris, ſi tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moſes autore & doctore Deo pertulit: nec recuſamus mortem ac ſupplicium quodcunque nobis intuleris, conſcii nos non ob maleficium, ſed pietatis cauſa hæc perpeti. Hæc illi non minorem animo quam verbis præferentes fortitudinem; æque tum ad conſtanter patiendum alacres; atq; ante ad fortiter agendum fuerant. Eos Rex vinctos miſit Hierichuntem: moxque accitis Iudæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores ſuos exhauſtos pro Repub. tum inſtauratum templum impendiis ingentibus, quale opus per CXXV. annos nemo Aſamonæorum Regum ad honorem Dei valuiſſet perficere. nec exſtructum id tantum à ſe, verum etiam ornatum votiuis muneribus ac donariis tali templo digniſſimis. ob hæc facta ſperaſſe ſe vel poſt obitum ſempiternam & memoriam & gloriam. nunc proh nefas viuo etiam ac ſuperſtiti pro beneficiis reponi iniuriam: & medio die inſpectante multitudine ſua dona ſacrata violari ac detrahi: quæ iniuria licet in ipſum intentata, rẽ tamen vera ad Deum magis pertineãt, cuius ſacra compilata ſint. Tum honoratiores quique veriti crudelitatem eius, ne forte efferatus in ſe quoque grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipſorum ſententia, vitetique ſibi; admiſſam eſſe rem dignam ſupplicio. Ille in cæteros mitior, Mathiæ Pontifici ademit ſacerdotium, quaſi non alieno ab hoc conſilio, eique ſucceſſorem dedit fratrem vxoris ſuæ Iozarum. Huius Mathiæ Pontificatu accidit etiam alium Pontificem ad vnum diem ſubſtitui, quã Iudæi populariter ieiunium celebrant. Nam Mathias ea nocte quæ præcedebat diem ieiunii, viſus eſt ſibi per ſomnium cum vxore congredi: & cum ob hoc ad rem diuinam faciendam non eſſet idoneus, Ioſephus Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationem ei datus eſt. Cæterum Herodes poſt mulctatum Mathiam ſacerdotio, alterum Mathiam ſeditionis authorem, eiusque ſocios viuos exuſſit: in quam noctem etiam defectus lunæ incidit. Regi vero morbus factus eſt grauior, pœnam impietatis exigente numine. Ienio enim calore torrebatur, qui non tam externo tactu deprehenderetur; quam intus populabatur viſcera. aderat & vehemens voracitas, cui neceſſe eſſet continuo cibos ſuggerere: ſimulq; vexabatur inteſtinorum exulceratione & colicis paſſionibus: pedes tumebant phlegmate humido & pellucido, ſimiliterque inguina. Ipſa quoque verenda putrefacta ſcatebant vermiculis, accedente fœdã nec minus moleſta tentigine, non ſine fœtore grauiſſimo. ſuper hæc omnia neruorum contractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrem conſtans erat inter viros diuinos & fatidicos opinio, Regem læſæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametſi grauius affligeretur, quam vt videretur poſſe morbo perferendo ſufficere, tamen euaſurum ſe ſperabat, acceſſendis medicis intentus, & medicamentis conquirendis vndique. profectus etiam vltra Iordanem fluuium, calidis aquis ſe fouebat apud Calliroen, quæ præter vim medicam potu quoq; iucundæ ſunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt: ibi de-

An. mũdi 3962. Ante Christũ na. 2. *Iudæ & Mathias ad Regem perducti euãtes ſe excuſant, eosq; vinctos Rex Hierichũtem mittit.* *Herodes Iudæorũ primores conuocat, eisq; facinus hoc cõmemorat.* *Mathias ſacerdotiũ adimitur in cuius locum Iozarus ſurrogatur.* *Ioſephus Ellemi per vnũ diem Pontifex.* *Iudæ Sariphæi & Mathiæ Margalothi ambuſti.* *Defectus lunæ.* *Hadio & Ruffinus cap. 9.* *Herodis morbus horrendus.*

medico-

medicorum consilio, immissus fouendus in refertum oleo solium, visus est illis iam agere animam. quare exorta comploratione familiarium excitatus & ad se reuersus, nullamq; amplius salutis spem superesse intelligens, donatiuum militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate vsus in duces atq; amicos, rursum Hierichuntem reuersus est: vbi atra bile prægrauante eo immanitatis prolapsus est, vt facinus animo conciperet longe atrocissimum. Nam cum è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conuenissent, euocatis minaci edicto pœnam capitis intentante nō parentibus, infensus ex æquo siue sontibus seu innoxiis, vniuersos conclusit in Circo: accita deinde Salome sorore, matitoque eius Alexa, ait instare sibi terminum vitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendum esse, quando iuxta communem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotam sibi esse Iudæorum mentem, quod optatam suam mortem lætis accepturi sint animis, quandoquidem vel à viuente etiam tum non abstinuissent contumelias. sed illorum esse officii, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere, nam si assensum consilio suo præbeant, fore suum funus longe quam aliorum Regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non ficte lugentibus. Ergo quamprimum viderint se exhalasse animam, debere eos clausam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitum, non prius vulgandum quam mandatum exsecuti sint, iubere deinde vt circumuentos vna omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, vel quod mandatorum fuerint memores, vel quod obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lachrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam, petq; omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatum vellent, eis contra pollicentibus daturos se operam, vt cuncta iuxta ipsius mandatum fierent. Hic sane etiamsi quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere vellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certe nouissima eius voluntate deprehendere potest, quam inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita discessurus, curabat vt ex singulis familiis vno aliquo sublato, totam gentem in luctum & calamitatem desiderium coniiceret, nec læsus à quoquam eorum nec valens eis quicquam obiicere: cum hi quibus vllum est virtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

An. mundi 3963. Ante Christū nat. 1.

Aqua calida apud Gallirōē quæ in lacum bituminis fœtorem effluunt.

Herodes donatiuū militibus distribui iubet.

Herodes nobiliores Iudæorū post obitū summa trucidari mādat.

Herodi a Roma literæ veniūt, quæ Augusto a Cæsare occisū & Herodi liberā potestatem Antipatri puniēdi relictā esse ostendunt.

CAP. IX.

Antipatri exitium.

DVm hæc mandata cognatis dat, superuenerunt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarum summa erat, Aemen ab irato Cæsare occisum esse, propter locatam Antipatro operam: ipsumq; Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: siue in exilium vellet eum pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est voluptate nuncii pœnæ Aemes, & permissæ sibi potestatis libere statuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc vero circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrasset quæ facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexteram: mox; denuo luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatiū, quasi Rege iam agente animam. quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus patrem vere

Antipatri punitū relictā esse ostendunt.

Herodes mala simul et bellum præsenti sibi ipsi moto violentas suffert cogitat. Achiabū nepotē vero ictum prohibet.

Ioseph. de bello Iud. lib. 1. cap. 29.

An. mũdi 3965. à Christ. na. 1. *Antipater iussu Herodis interficitur.*

vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet. cœpitq; cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. ille vero adeo non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtque solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam ante male affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitque vnum è satellitio fine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

CAP. X.

Herodis mors, testamentum & funerale.

Hegesip. & Russinus cap. 10. Herodis testamentum mutatum.

DEinde mutata voluntate mutauit etiam testamentum. Antipatrum enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilæa simul ac Perææ tetrarcham constituit: regnum vero Archelao largitus, Trachoniticam, Gauloniticam, Baraneam, & Paneada regiones tetrarchię nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phaselida Salomæ sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia, habita est & cæterorum cognatorum ratio, adundeque prospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cæsari quoque legauit argenti signati centies centena millia, præterque vasa tam aurea quam argentea, magnumque vestis pretiosæ numerum. Iuliæ autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. His ita ordinatis quinta die postquam Antipatrum filiũ occidit, vita defunctus est, post derrusum regno Antigonum anno 34. ex quo autem à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vir in omnes ex æquo sæuus, irę seruus, iuris dominus: fortuna autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnum assecutus est, & innumeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, vixitque longissimo tempore. quantum autem ad domesticos & filios attinet, hic quoque felix fuit sua sententia, oppressis inimicis & aduersariis, sed infelicissimis meo iudicio. Cæterum Salome & Alexas priusquam Regis mors innotesceret, in circo clausos domum suam quenque dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suamet ipsorum negocia: atque hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregataque in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primum legerunt literas eius scriptas ad milites, in quib. gratias eis agebat pro fide ac benevolentia, rogabatq; vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substituerat. Deinde Ptolemæus, cui anulus regis signatorius creditus fuerat, testamentum perlegit, quod non alias ratum habendũ esset, quam accedente consensu Cæsaris: moxque acclamatum est Regi Archelao, & milites cateruatim vna cum suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atq; operam, lætis ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Post hæc funus parabatur Regi, Archelao curante, vt exsequiæ patri fierent quam splendidissimæ, & omnem ornatum proferente vt in pompa comitaretur motruum. Ferebatur autem in lectica aurea, distincta variis gemmis pretiosis, & instrata purpura: corpus quoque amictum erat purpura, imposito capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptroq; in manu dextera. lecticã stipabant filii & cognatorum numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationum genera: primum satellites, deinde Thraces, post hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi velut ad prælium: reliqua

Hegesip. cap. 11. Herodis ad milites gratiarum actio. Archelao Regi acclamatur. Act. 12. Herodis exequiæ. Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt.

deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus. hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa processit Herodium vsque per octo stadia, vbi quemadmodum ante mandauerat sepultus est. Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus autem per septem dies iuxta patriam legem luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo multitudini præbito, in templum ascendit, & quacunque transiret excipiebatur gratulationibus ac fastis acclamationibus. Tum conscenso suggesto sublimis in aureo solio residens, accipiebat lætus gratulatricis voces fauoris indices, & ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebatque grates quod obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebaturq; parem pro eorum studiis gratiam: adhuc tamen abstinere se à Regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntem vltro offerente ambitiosum diadematis honorem se accipere voluisse, cum nondum constaret de legitimi collatoris animo. cæterum quam primum constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore vt benevolentia omnium videatur dignissimus: daturumque operam, vt per omnia patre suo sit illis commodior. Illi vero, sicut vulgus solet, rati primis diebus aperiri mentem huiusmodi potestates ineuntium, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eo maioribus eum ferebant laudibus, poscebantq; sibi ab illo beneficia: quidam vt leuius annuum tributum penderent: alii solutos dimitti quos Herodes non paucos vinxerat, & in his pleroſq; diu in carcere detinuerat: nonnulli vectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. postremo re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

An. mundi 3963. à Christ. na. 1. *Archelaë epulum multitudini præbet.*

Archelaë si a Cæsare in imperio constabilitus esset, curæ sibi fore benevolentia omnium videatur dignissimus pollicetur.

CAP. XI.

Populus seditionem monet contra Archelaum.

INterea Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per conuenticula deficiebant Mathiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam meta coerciti non aui fuerant luctu honorare aquilæ aureæ violatores recens neci traditos, tunc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabant conuicia, quasi in mortuorum solatium congregatiq; in vnum, in vindictam eorum ab Archelao deposcebant ad pœnam quosdam ex his qui cari Herodi fuerant, & ante omnia postulabant sacerdotium abrogari creato ab illo Pontifici, & subrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indigne ferret, compescere tamen placide conabatur, quod pararet profectionem ad Cæsarem, vt sententiam Cæsaris cognosceret. Itaq; misso ad eos magistro militum, per eum hortatus est, vt omisso vindictæ studio, considerarent legibus pœnas dedisse, quorum moleste ferrent interitum; ad hæc postulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia consilia poscere, opusque esse concordia, donec ad ipsos reuerteretur confirmatus Rex assensu Cæsaris. tum demum dispiciendum super his rebus, & statuendum de communi sententia: interim quiescerent, ne seditionis crimen incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamatum est strenue, periculum intentantibus quicunque conaretur verbis eos ad saniorem mentem reducere: quod plus suæ voluntati tribuerent, quam autoritati præsidentium, & indignum ducerēt si amicorum,

Hedio & Russinus cap. 12. al. 13. Mathiæ seditiosi et socios quos Herodes affecerat supplicio dolent: Herodi eorum in vindictam ab Archelaë deposcūt, & pœnas ei sacerdotium abrogari postulant.

An. mundi 3964. à Christ. na. 2.

quos viuo Herode amiserant, ne mortuo quidem illo impetraretur vltio. adeo enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarent, quod ipsis voluptatem allaturum videbatur, ne sui quidem periculi memores, dum inimicos lædere cupiunt: & cum multi ad eos à Rege mitterentur, qui partim ipsius nomine, partim ex sua persona verbis sedarent turbidos, neminem audire sustinebant, sed ad maiorem iram accendebantur, ausuri aliquid si maior accessisset numerus. Cumq; festum instaret, quo patrium Iudæis est vesci non fermentatis panibus (Pascha vocat monumentum veteris ex Ægypto effugii, quo summa alacritate maiorum solito populus mactat victimatum numerum, & infinita turba, nonnullique etiam extra regionis terminos habitantes cōfluunt religionis gratia) seditiosi deplorantes legis doctorum Iudæ ac Mathiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente victu, quem illos nō pudebat mendicato quærere. Tum Archelaus veritus ne ad grauius aliquid eorum insolētia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compescerent homines; priusquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos vt ad se adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebem exasperauerunt, & ferientes saxis plerosque occiderunt: tribunus cum paucis effugerunt saucii. quo perpetrato rursum sacris operati sunt. Archelaus porro de rerum summa periclitari sibi visus est, ni plebis impetum illum retunderet. itaque totum exercitum in eos immittit, simulque equites, qui & aduenas prohibērent occupasitibus templum succurrere, & quotquot ex eis peditum vim euasissent, iam in tuto se existimantes ferro exciperent. ab his equitibus ad tria millia vitorum cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconem edixit, vt omnes in sua discederent, illi metu grauioris mali festiuitate relicta abierunt, quamvis audaces & sine disciplina homines. Tum Archelaus ad mare descendit vna cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum multosq; ex amicis aliōs, & familia & regno commissis Philippi fratris sui fidei. Simul etiam profecta est Salome Herodis soror, ducens secum suam progeniem. alii quoque ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro parāda regia dignitate Archelao; re autem vera obnixuri ei potius, & præcipue perpetratum in templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsaream Sabinus procuratoꝛ Cæsaris in Syria, in Iudæam properans, ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus commodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiam neque arces oppugnauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsarea. Sed postquam alter Romam nauigauit, alter vetsus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petiit, & occupauit regiam. accitis deinde præfectis arcium & regiis procuratorib. rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integra, præterexentes ea se seruare Cæsari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen, quasi Archelao præferendus, eo quod prioribus testamenti tabulis successoꝛ regni destinatus fuerit, quę validiores deberent esse quam illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maxime illum ad affectandum regnum mouit Itenæus orator, vir eloquens,

Seditio in Paschatis festo.

Tria millia Iudæorū cæsa.

Archelaus Romam proficiscitur, multique eidem obnixuri eū comitantur.

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 14.

Sabinus Hierosolyma permouit.

Antipas Herodis filius parāti sibi regni spe Romam nauigat.

& diu versatus in regiis negociis. quapropter suadentibus quibusdam, vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio. qui postquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tam ipsius amore, quam Archelai odio, libertatem maximè cupientes, & degere sub Romano præside; quod si parum succederet, commodiorem sperantes Antipam quam Archelaum, studebãt illius partibus. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quibus accusabatur Archelaus. at ille per Ptolemæum Cæsari libellum obtulit, continentem ius suum & testamentum patris, simulque rationes pecuniarum Herodis obsignatas cum ipso anulo, atque ita euentum expectabat. qui perlectis his omnib. Variqueac Sabini literis, tum quantum pecuniarum esset ac annuorum redituum, præterea quę Antipas sibi regnum vendicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ suæ filium, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: moxque potestatem fecit dicere volentibus de præsenti negocio. Ibi tum primus exorditur Antipater Salomæ filius, vir facundissimus & infensissimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset, non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret; qui etiamsi essent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandum fuisse potestati legitimæ, non ipsi vsurpandum, siue Regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragiũ, siue priuato; quod esset peius etiam. quare immerito nunc eum ab ipso hunc sperare calculum, quem iam quantum in se fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos autoritate propria quosdam duces militiæ; quodq; sedisset in regio solio, & tanquam Rex ad quasdam causas determinasset, annuisseque postulatis populi, deniq; nihil non fecisset, quod per Cæsarem confirmatus posset facere. ab illo quoque dimissos, aiebat, eos, qui in circo inclusi fuerant: multaq; afferebat alia, partim vera, partim verisimilia propter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum potestatis fastigium. præterea neglectum patris luctum, & cõmessationes insequenti mox post eius obitum nocte celebratas: qua indignitate motum ad seditionem populum, videntem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam personatus lachrymas fingeret, per singulas autem noctes deliciis frueretur regiis. qui cum tam prauo ingenio sit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quam hactenus fuit erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare, & choreis tanquam in morte inimici, non patris, haudquaquam abesse ab immani scelere. nunc venire ad Cæsarem vt annuto eius regnum accipiat, cum iam ante non aliter se gessisset, quam si constabilitus Rex fuisset autoritate ipsius. maximè autem exaggerabatur in sacrato loco perpetrata cædes impia, idque die festo, quando tam hospites quam indigenæ victimarum more mactati sint, & fanum refertum cadaueribus, non ab extetno quopiam, sed ab eo qui legitimam Regis appellationem præferret, quo facilius tyrannicum suum ingenium exploret exercendis passim in omnes iniuriis. Quare ne per somnum quidem vnquam patrem, dum sanus esset, de hoc tibi post obitum substituendo Principe cogitasse, vt cuius mores haberet cognitos: immo in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatũ Antipam, hunc enim à patre ad regnum vocatum non animo ante corpus præmortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immo etiamsi iam tum tale de Archelao fuisset patris iudicium, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualis nam Rex

An. mũdi 3964. à Christ. nat. 3.

Antipater Salomæ filius apud Augustũ Cæsarem Archelaum accusat.

An. mũdi 3964. à Christ. na. 2.

futurus sit, qui autoritatem Cæsaris in confirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum Nicolaus contra afferebat pro Archelao cædem illam circa commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, quam ille coactus sit eos vi compescere: hoc magis culpabiles, quod nõ solum maliciam suam exercuissent, verum aliis etiam necessitatem fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidẽ infestatum Archelaum, sed reuera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetu contra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dummodo odio, quo prosequatur Archelaum, morem gereret. eorum igitur esse culpam, qui priores iniuria non abstinuerint, & aliorum arma ad defensionem sumpta in se protrauerint. Cætera quoque, de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens, nihil horum, nisi ex illorum sententia gestum, nec ea tam iniusta esse, quam ipsi videri velint, dum per hoc aliquid Archelao nocẽt. Tantam illis ineſſe cupidinem lædendi cognatum hominem, cum de patre bene meritum, tum ipsos omnibus semper prosecutum officiis. Testamentum certe à Rege mentis compote esse scriptum, & posteriores semper potiores esse tabulas, has vero tanto magis, quod Cæsari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode viuo affecti sint beneficiis, nunc extremam eius voluntatẽ violare conentur: quin potius viri amici ac socii, & omnia fidei suæ permittentis, testamentum ratum habiturum. multum enim interesse debere inter horum maliciam, & Cæsaris virtutem atque fidem toti orbi cognitam. quapropter non iudicaturum parum sanæ mentis decretum eius, qui probo filio successionem reliquerit, & insuper ad ipsius fidem confugerit: quandoquidem verisimile non sit in deligẽdo successore errasse, qui tam prudenter sententiæ Cæsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tum Cæsar Archelaum ad genus sibi accidentem erexit humanissime, dignum esse regno pronuncians: præ se ferens nihil se facturum, nisi testamento præscriptum, & Archelao ipsi commodum: videnſq; hac promissione confirmatum in spe iuuenem, nihil tum amplius super ea statuit: & dimisso concilio, solus secum dispiciebat, vnine regnum ratum faceret, an commune sineret Herodis genesi, præsertim cum omnes eius ope indigeant.

Archelaum Nicolaus excusat.

Cæsar Archelaũ regno dignũ pronuncias. Hedio & Ruffinus cap. 14.

CAP. XII.

Seditio Iudæorum contra Sabinũ, & quomodo Varus autores eius punierit.

Marthace Archelai mater moritur.

SEd priusquam quicquam certi de hac re determinatum sit, Marthace Archelai mater morbo vitam finiit, & à Varo Syriæ præside venerunt literæ defectionem Iudæorum significantes. Nam discessum inde Archelai secuti sunt magni in ea gente tumultus: ad quos compescendos cum Varus venisset, autoribus eius motus affectis supplicio, & maxima ex parte seditione compressa, reuertens Antiochiam legionem vnam reliquit Hierosolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit. quamprimum enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens vexabat Iu-

Varus seditiosos Hierosolymis compescit.

dæos, frenis relictis illic copiis, & parem se iam putans populo. nam armatis multis satellitib. contra Iudæos his vrebatur, molestans eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecuniæ Regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante pentecoste, sicut nos vocamus celebritatem quandam patriam, confluxerunt vndiq; multa millia non solum religionis gratia, verum etiam indigne ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offensa, sed è Galilæa quoque ac Idumæa, tum à Hierichunte & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitique trifariam hoc modo castra faciunt: pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumfidet: ab occidentali altera, qua sita erat domus Regia. Ita inclusos vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum, quibus decretum esset, aut mori, aut vincere, statim ad Varum misit literas, hortans vt properet, relictamque legionem præsenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse conscensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat, vt in Iudæos eruptionem faceret: & cum ne amicis quidem se auderet committere, postulabat, vt alii propter eius auaritiam mortis periculo se obiicerent. qui postquam progredi ausi sunt, confligitur fuit acerrimus. & quamuis strenue milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorum animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum porticus ascenderunt porticus quæ erat in extimo templi ambitu: vnde in aduersarios pugnantes, vel manumittebant, vel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælii. quin & sagittarii è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec valentes contra missilibus ad se pertingere, eoque facilius vincebant. atque hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clam subiiciunt porticibus: qui multis accedentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quod esset pice ac cera ob inaurationem peructa, facile correpta est incendio, quo lucanaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant, improuiso perierunt exitio, pars enim eum tecto ruente vna præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & vi mali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladiis confecti sunt. quod si aliqui refugientes qua ascenderant in tutum se recipere volebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quod inermibus nihil prodesset ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascenderent incolumis euaderet. Tum Romani qua se incendium remisit alii ab aliis prorrusi, penetrauerunt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum disperiit, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi vero duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna carorum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. facto tamen globo è pugnacissimis circumdederunt Regiam, incensuros se eam, & omnes intus occisuros minitantes, nisi quamprimum discederent: quod si mox abirent, impunitatem Sabino vna cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorum maxima pars stabat. Rufus quoq; & Gratus, qui sub se habebant tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum se transfulerunt: simulque equitatus qui Rufo duci parebat, nō mediocris sane ad rem Roman. accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabāt oppugnationi, muros suffodiēres cu-

An. mundi 3964. à Christ. na. 2. Al. 6. 15. Sabini auaritia. Hierosolymis ingentem seditionē in festo Pentecostes concitat.

Iudæorū cum Romanis acerrimus conflictus circa templum.

Iudæi per multi in lacunariis perunt. Sacra pecuniæ bona pars, militum furto disperit. Regia ab Iudæis obsessa. Rufus & Gratus Herodis exercitus Prafecti in Romanorū partes se trāsferunt.

An. mũdi 3964. à Christ. na. 2.

niculis, & aduersarios hortantes, vt abirent, neve diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiã alibi per Iudæam diuersis in locis innumeri tumultus exoriebantur, vt quemq;, aut lucri, aut vindictæ concitabat cupiditas. Duo enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc vero dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi; qui nusquã æquo loco eos sustinere ausus, vt veteranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quantum poterat asperitatibus accessu difficilibus. Quin & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis ditionẽ; & potitus eius armamentario, armatisque inde suis ad vnum omnibus, pecuniam quoque Regiam in illis locis occupauit: iamq; formidandus accolis spoliabat in quoscunque incideret, aspirans ad regnum, affectansque hoc fastigium non bonis artibus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita vbiq; turbatur, etiam Simon Herodis Regis seruus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius inprimis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusq; numerosis copiis, & Rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præ quouis alio, auspicatus potestatem diripiẽda ac incendenda Hierichuntina Regia: passimque crematis aliis Regis palatiis, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausurus videbatur, ni mature occursum fuisset. nam Gratus regiorum militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: vbi post acerrimum conflictum transamnani homines incompositi, & ferociter magis quã perite pugnantes deleti sunt: ipsum Simonem per angustias quasdam fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoque Iordani flumini apposita palatium Regium incensum est à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus tum furor per totam gentem grassabatur, eo quod proprium Regem non haberet, qui multitudinem bonis rationibus contineret in officio: qui vero externi ad castigandos seditiosos venerant, malum potius exacerbarent, graues superbia simul & auaritia. Quandoquidem & Athronges, vir nec maioribus claris prognatus, nec virtute aut opibus subnixus, sed pastor hactenus obscurissimus, vasto tantum corpore aut manuum robore insignis, attentauit dignitatem Regiam, paratus animæ periculo depaciscinocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, instrumentum, vt ipsis videbatur, idoneum ad occupandam tyrannidem, quod eorum quisque ductaret cohortem militum. magna enim ad eos turba confluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de reb. agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: duraturque diu potestas huius, & non inanis regis appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maxime in Romanos cædibus sæuiens & milites regios, vtrisq; ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odiũ in dies magis exasperabatur, imminebantque vbiq; omnibus, vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantẽ insidiis exceperunt: ductoremq; eius Asium centurionẽ cum quadraginta fortissimis peditib. telis con-

Ann. mũdi 3964. à Christ. na. 2.
Hedio & Ruffinus cap. 15.
Tumultꝰ in Iudæa varii.
Duo millia Herodiãi militũ bello regios impetunt.
Iudas Ezechiæ latronũ ductoris filius.
Simon Herodis seruus.
Gratꝰ cũ Simone cõfligit.
Simon obtruncatur
Iudæ in seditionibus quasi furiosi.
Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatem regiã attentat.

fixe.

fixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occasionem cõsererentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiã *An. mũdi 3965. A nat. Christ. 3*
inuoluerunt calamitatibus, tandem & ipsi capti sunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, vltimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam videns salutis spem reliquam, quod eius copię exhaustæ essent vel morbo vel continuis laboribus, accepta fide & iureiurando ipse quoq; Archelao se dedidit. sed id aliquando post factum est. Tunc vero Iudæa plena erat latrociniis, & vt quisque seditiosorũ cœtus coiuerat, passim reges creabantur in Reipublicæ perniciem, quod minima eius mali pars rediret ad Romanos: ipsi vero inter se diuturnis conflictabantur cædibus. Cæterum Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legioni, assumptis duabus reliquis, (nam tres in vniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxiliisq; regum ac tetrarcharum properabat in Iudęam vt obsessis succurreret, iussis qui præmittebantur conuenire. Ptolemaidem Berytiorum etiam vrbem præterueundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoque Petræus, amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum misit tam peditum quam equitum, postquam autem apud Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum vni tradidit ducendam contra Galilæos eius vrbis agro finitimos. qui regionem eorum ingressus, profligatis quotquot ausi sunt cum armis occurrere, Sephorim cepit. & venditis sub hasta incolis, vrbem absumpsit incendio. Ipse Varus versus Samariam progressus cum exercitu, à ciuitate quidem abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum contagio: castra autem posuit in quodam vico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. eum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoque eius infensi. inde progressi Sampho alium vicum iidem Arabes diripiunt, mox que incendunt quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædibus. Nam & Emmaus cremata est Vari iussu, in vindictam cæsorum ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus. Indecum appropinquaret Hierosolymis Iudæi qui legionem ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione, quam inspectabat, relicta. Hierosolymitani autem Iudæi graniter à Varo increpati, excusationem afferebant, populum quidem propter festum confluxisse, bellum vero non ex sua sententia sed ex conuenarum audacia susceptum: se adeo non oppugnasse Romanos, vt potius vna cum illis oppugnati fuerint. & iam ante obuiam ei processerant, Iosephus Herodis Regis nepos, Gratusque ac Rufus cum suis militibus, & Romani qui obsidionem tulerant. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subducens se etiam ex vrbe, ad mare profectus est. Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio receptos, alios vt fontes puniit, nonnullos dimisit incolumes: actique sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius non erat vsus amplius, quique contra eius voluntatem lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in vnum confluxisse, properauit vt eos deprehenderet. illi non ausi manus conserere, deditionem fecerunt arbitratu Achibi. Varus autem data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot regis Herodis necessarios animaduertit, quod nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefariis re-

Athronges cũ fratribus captus.

Hedio & Ruff. c. 16 Varus Sabino succurrit.

Sephoris capta eiusque incolæ sub hasta venditi.

Arus ab Arabib. incensus.

Sampho & Emmaus cremata.

Varo Hierosolyma peruenit, ac legionem obsessam liberat.

In defectionis autores animaduertitur.

An. mũ. 3966. A Christo nat. 4. *Herod. & Russ. c. 17 al. 16.*

mis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolyma eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autem Romæ aliud negocium exhibitum est tali de causa. Venit eo Vari permissu Iudæorum legatio, postulans, vt eis licear suis legibus viuere: erantque legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum vibem incolentium plus quam octo millia. cumque Cæsar conuocasset in ædem Apollinis magno sumptu à se exstructam concilium amicorum & primatorum ciuium, venerunt eo & legati, prosequente Iudæorum turba, & Archelaus cum amicorum comitatu. cognati autem regis, neque ab Archelao stabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauabantur, quod puderet eos coram Cæsare aduersari homini tam propinqua coniunctione necessitudine. Aderat & Philippus à Syria Vari hospitis veniens, ea potissimum de causa, vt fratris aduocatum ageret, cui Varus bene cupiebat: deinde nonnihil spesans, si impetrarent Iudæi potestatem viuendi suis legibus, fore vt, diuiso in Herodis progenie regno, ad ipsum quoque rediret pars aliqua. Data igitur Iudæorum legatis dicendi copia, postulantes non esse vlterius sub regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illum fuisse nominetenus. alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vsum ad subiectæ gentis perniciem, nec his contentum quasdam nouas ex suo commentum esse ingenio. Nec opus esse commemorari quam multis vitam ademisset, cum longe deterior fuerit conditio superstitum, quos non modo perpetua trunculētia & asperitate terruerit, sed bonis etiam eorum rapaces manus non abstinuerit. itaq; vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluisse, quo magis in suo regno opes exhauriret exactionibus: adegisseq; gentem suam ad extremam paupertatē, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis insuper bonis spoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos possessionibus. deinde cum annua tributa imposita sint per singulos, feorsum tamen placandam fuisse auiditatem amicorum eius & aulicorum, atque etiam seruorum, qui huiusmodi exigendis præessent, vt hoc pacto iniuriosam vexationem redimerent. Silentio enim prætereundas constuprationes virginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem hæc patientibus maximum sit solatium, si à quam paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter præfuisse Herodem, quam si sæuissimæ bestiæ in eos commissum fuisset imperium. Itaq; cum multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exstare in rerum monumētis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter merito ab eis Archelaum promptis studiis regem consalutatum, quod ita putarent, fieri non posse, quin quicunq; tandem Herodi succederet, moderatius multo tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratū luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandā sibi eius beneuolentiam. At illum, quasi timeret ne non videretur germana parentis sui soboles sine dilatione declarasse populatibus quid de se sentiendum sit, idq; priusquam confirmatus esset in potentia, cum totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editumq; mox subditis futuræ virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus adhuc seditionis reos se conetur peragere. & ius regni sibi vendicet? Postremo, summa postulatorum hęc fuit, vt mutata reipub. forma posthac sine regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum seditionibus dele-

Archelaō & Iudæorum legati coram Cæsare cōparent.

Iudæorū legati Herodis & Archelai accusant iniquitatem.

delectentur & rerum nouationibus, an obedire sciant præsidibus legitimis. His peroratis legatis Iudæorum, Nicolaus vtriq; patrocinatus est, dicens Herodem quidem, quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuētis accusationem attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ vero obiiciantur Archelao, ipsorum imputāda esse violentæ contumaciæ: qui cum affectassent res concessas legibus, & peccatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vicio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebant eos libenter agitari seditionibus, quod nesciāt parere legibus, esseq; gentem omnium peruicacissimam. Hæc Nicolaus.

An. mundi 3966. Ante Christ. 4. *Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.*

CAP. XIII.

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

CÆsar vero his auditis, dimisit concilium. Paucis deinde post diebus Archelaum non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, quam primum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic trāsamnana regio cessit cum Galilæa, & CC. talenta annua. Batanza vero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao vero Iudæa & Idumæa præterque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eo quod cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione cōprehendebantur vrbes, Stratonis turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nam Gazam, Galara & Hippon græcanici instituti vrbes Cæsar ob id separatas à regni erminis Syriæ contribuit. DC. autem talenta quotannis redibant è sua ditione ad Archelaum, atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotum & Phasaelida,, argentique signati quingenta millia, Cæsar largitus est in Ascalone palatium: præcipiebatque ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita sunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita vt testamento cauerat. Duæ deinde eius filiæ virgines præter relicta sibi à patre, accepere ex Cæsaris munificentia ducenta quinquagena signati argenti millia, & elocatæ sunt Pherorę filiis. imo totum etiam regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione cessit ipsius filiis, paucis aliquot vasis sibi reseruatis, non tam ob precium caris, quam ob amici memoriam.

Archelaū Cæsar ethnarchā constituit, regnique dimidium in duos Herodis filios Philippū & Antipam partitur.

Salome.

Herodis duæ filiæ virgines Pherorę filiis elocatæ.

CAP. XIV.

De Pseudalexandro.

HIs ita ordinatis per Cæsarem, inuenis quidam Iudæus genere, eductus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionem similitudinis, qua referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omniū quotquot vtrunque viderant oculis: atque hac via grassari copit ad regium fastigium: itaque ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius regiæ rerum gnarus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias illius institutione fingebat se Alexandrum illum Herodis filium, morti subtractum cuiusdam beneficio, cui demandatum sit eius

Hodie & Ruff. c. 18 alias c. 17 Pseudalexander.

inter-

An. mũ. 3966. A Christo nat. 4.

interficiendi negocium. ſuppoſitis enim necis ipſorum vicariis, & ſe ereptum & fratrem Ariſtobulum. His nugis inflatus, aliis quoq; non deſinebat fucum facere: cumq; Cretam appuliſſet, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem perſuaſit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melam inſulam: vbi magnam pecuniæ vim queſiuit prætextu regiæ proſapiæ. Et iam ſperans receptorum ſe paternum principatum, remuneraturumq; beneficos, Romam properat ſuis hoſpitibus deducentibus. cumq; adnauigaſſet Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis ſimili fauore exceptus eſt, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hoſpitij iure coniuncti, vel aliquo obſtricti erant beneficio. in cauſa fuit hominum natura rumorum auida, præſertim conciliãte formæ ſimilitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, perſuaſum erat hunc ipſum eſſe, non aliũ, idq; aliis non dubitabant aſſeuerare iureiurando interpoſito. Quod poſtquam Romam perlatum eſt, vniuerſa Iudæorum illic agentium multitudo profecta eſt obuiam, tam inſperatam ſalutem ad Dei referentes gratiam, & publico applauſu propter maternum genus excipientes hominem lectica geſtatum per vias. nihil enim ei ad regium cultum deerat, ſuppeditantibus ſumptum hoſpitibus: affluenteq; certatim multitudine, acclamabatur fauſtis ominationibus, vt fieri ſolet in re præter ſpem incolumi. Id vbi allatum eſt ad Cæſarem, nolebat fidem habere nuncio, quod ſciret Herodem non tam facile potuiſſe decipi in re tam ſeria: nonnihil tamẽ ſpemotus, Celadum vnum è ſuis libertis familiariter olim verſatum cum adoleſcentibus illo mittit, iuſſum vt Alexandrum in conſpectum ſuum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoſcendo aliis ſagacior. Non tamen imponi potuit Cæſari, quod non tanta eſſet ſimilitudo, vt etiã prudenter conſiderantes falleret. Pſeudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ ſolet bene natis & educatis contingere, quod ipſe non vixiſſet in tantis deliciis. Poſtquam igitur animaduertit conſpiraſſe in mendacia præceptorem atq; diſcipulum, & ex compoſito loquentibus adeſſe fiduciam, percontabatur quid factum eſſet ſimul erepto Ariſtobulo, aut cur nam ille non veniſſet, vt vna cum fratre eius tam præclaris natalibus debitũ repoſceret: Reſponſum eſt in Cypto cum manſiſſe, metu periculorum, quibus mare nauigantes expoſiti ſunt: vt ſi quid ipſis contigiſſet durius, non omnino Mariammes genus intercideret, ſed ſupereſſet ſaltem Ariſtobulus. Hæc illo aſſeuerante, ſimulq; concinente autore huius fabulæ, Cæſar ſeducto adoleſcente: Tibi, inquit, ſi non me quoque conaris fallere, merces erit impunitas, quod ad tuam ſalutem attinet: nunc age dicito quiſnam ſis, & quis te ad hæc audenda impulerit. neq; enim iſtius ætatis eſt tam inſidioſa malicia. Ibi ille, cum non poſſet aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo ſit compoſitum. Cæſar autem Pſeudalexandrum, vt pollicita ſeruaret, in remigum ordinem allegit, quod eſſet valido corpore: doctorem vero eius affecit ſupplicio. cæterum Meliis abunde magna mulcta fuit, quæ in fictitium Alexandrum fruſtra impenderant: atque ita cœptum Pſeudalexandri temerarium turpis conſecutus eſt exitus.

Pſeudalexander Romam peruenit.

Pſeudalexander Cæſari imponere nõ poteſt.

Pſeudalexandrũ Cæſar in remigum ordinem allegit.

CAP XV.

Archelaus iterum accuſatus Viennam relegatus eſt.

Hedio & Ruff. c 19 Alias cap. 18.

CÆterum Archelaus iam ethnarcha in Iudæum reuerſus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, inſimulato quod ſeditioſis conſenſerit: eamq; dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnifice reficit, aquarum quibus Nea

ra vicus inſudabatur; dimidio deriuato in palmetum recens à le in ſubiecto campo conſitum. nouum etiam vicum cõditum à ſe denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim Alexandri fratris ſui coniugem, & liberorum ex illo ſuſceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege ſeuentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu ſacerdotio potitus eſt, ſubrogato in viuentis locum Ieſu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæſarem, maxime cum ſcirent eum contra ipſius mãdatum feciſſe, à quo iuſſus fuerat ex æquo ac bono præeſſe ſubditis. Hoc audito Cæſar ira commotus accerſit procuratorem eius Romæ agentem, & ipſum Archelaum nominè: nec dignatus quicquam ſcribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adducito. qui acceleratâ nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicataque voluntate Cæſaris, ad profectionem hortatus eſt. Mox vbi venit, Cæſar auditis eius accuſatoribus & ipſius defenſione, miſit eum Viennam in exilium, quæ eſt vrbs Galliæ, multatum priùs omni pecunia. Sed priuſquam Romam euocatus eſt, amicis talé narrauit ſomnium. Viſus eſt ſibi videre decẽ ſpicas maturas tritico plenas à bobus abſumi: expergefactuſq; non contemnendam viſionem ratus, coniectores diuinos ſuper ea conſuluit. quibus diſſentientibus cum variaret interpretatio, Simon vir Eſſæus præfatus veniam, ait hanc viſionem Archelão ſignificare mutationem in deterius, boues enim ſignificare miſeriam, quod in perpetuis laboribus degat hoc animal. præterea rerum mutationem; quia terra horum opera vetſata nec locum eundem retineat nec faciem. cæterum decem illas ſpicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iamq; inſtare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc ſomnium interpretatus eſt: poſt cuius viſionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum miſſus à Cæſare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai regis filiæ. hæc, vt iam diximus, virgo nupſerat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quò à patre occiſo, iterum nupſit Iubæ regi Mauritaniæ. hoc quoq; defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Matiamme priore coniuge, tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelaõ tale ſomnium obuerſatum eſt. Viſa ſibi eſt Alexandrõ venientem complexu excipere præ gaudio. Illum vero expoſtulantem dicere, Confirmaſti, Glaphyra, vulgare illud dictum, non eſſe fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum patens, oblita noſtri amotis captæ es ſecundarum nuptiarum deſiderio. at ne ea quidem contumelia contẽta, auſa es cum tertio cubare ſponſo, tuſpiter & impudenter ingreſſa meam familiam, & nupta Archelão, fratrem meum habere maritum ſuſtinuiſti. At ego non obliuiſcar veteris tuæ benenolentiæ, neque liberabo ab hoc opprobrio, mihiq; te meam vindicabo. hoc ſomnium cum illa expoſuiſſet apud quaſdam familiares ſibi mulieres, poſt paucos dies vita functa eſt. quod ego ideo hic referendum putaui, quod ſermo ſit mihi de illis regibus: & alioqui res magni exempli videtur, certiſſimum immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui vero hæc videntur incredibilia, fruatur opinione ſua; & aliis non obſtrepat qui talibus excitãtur ad virtutis ſtudia. Cæterum ditione Archelai contributa Syriæ, miſſus eſt illo à Cæſare vir conſularis Quirinius, qui cenſum ageret per Syriam, & ipſius Archelai domum venderet.

An. mũdi 3966. A nato Chri. 4. *Pontificatus Ioazari abrogatus transfertur in Eleazarum; ab hoc in Ieſum Siæ.*

Archelaus condita.

Archelaus in exiliũ miſſus.

Archelai viſionem Simon vir Eſſæus interpretatur.

Glaphyræ ſomnium.

Quirinus Syriæ cenſor.

An. mũdi 3973. à Christ. na. 11.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusoctauus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVIII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quirinius ad censendam Syriam & Iudaam mittitur a Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudaam venit Coponius: & quomodo Iudæ Galilæus res nouas molitus est.*

II. *Quæ & quot secta apud Iudæos fuerint.*

III. *Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris condita.*

IIII. *Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.*

V. *Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.*

VI. *Vitellij aduentus, Hierosolyma, & quomodo a Tiberio mandata acceperit, vt impetratu ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.*

VII. *Herodis bellum quo ab Areta superatus est.*

VIII. *Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tyberij a Caio eius successore solutus sit.*

IX. *Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.*

X. *Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.*

XI. *Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.*

XII. *Quæ in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus.*

CAP. I.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudaam mittitur a Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudaam venit Coponius: & quomodo Iudæ Galilæus res nouas molitus est.

Hodie & Ruff. c. 1. Quirinus in Syria a Cæsare vt iura populis redderet, mittitur. Coponius Præfectus Syria. Census populi Iudaici. alias c. 1.

INTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum vsque profectus, & in primus clarus, à Cæsare mittitur in Syriam, vt iura populis redderet: facultatesque censeret omnium: & cum eo venit Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerum administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam venit iam attributam prouinciæ Syriæ, vt percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam rediget. Illi vero tametsi primum ægre ferrent mentionem descriptionis, non sunt tamen reluctati pertinaciter parendo autoritati Pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atque ita illius suasu sine controuersia census peractus est. Exstitit tamẽ post quidam Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariszo Saddoco, solicitabat ad defectionẽ populos, censum nihil aliud quam manifestam seruitutis professionem esse

dicti.

dictitans, & vniuersam gentem ad tuendam libertatem adhortans. Fore enim vt re bene gesta fortunis suis fruantur feliciter, & confirmati in earum possessione laudem quoque rebus suis consulant. Accipiebantur hæc pronis vulgi auribus, ita vt accenderentur ad audendum aliquid, atque ita dici vix potest, quantum hi viri totam gentem conturbauerint, dum omnia miscent cædibus & latrociniis, promiscuisque nullo amicorum aut inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaque conficientibus se mutuo ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne extraneus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames forte superueniens potuit eos compescere quo minus ſæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eo progressum est, vt hostilis flamma Dei templum inuaderet. Adeo periculosum est patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidem Iudas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuere, dum super tres prisinas sectas nouam quartam inducunt, & nouitatum cupidos affatim ad se contrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladium fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis differere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

An. mundi 3973. à Christ. na. 11.

Cædes latrocinia: seditio & fames in Iudæa.

Templū Hierosolymis incensum.

Iudas & Saddocus quartæ sectæ autores.

CAP. II.

Quæ & quot secta apud Iudæos fuerint.

Hæc & Ruf. c. 11. alius c. 5.

IVdæi patriæ sapientiæ studiosi iam inde à multis retro seculis in tres sectas erant diuisi, Essenorum, Sadducæorum, & eorum quæ Pharisæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Iudaici belli volumine à nobis dictum sit, tamen nunc quoq; paucis dicere non absre fuerit. Ergo Pharisæorū victus simplex est, nullis mollitus deliciis: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur pertinaciter. maiores natu venerantur, nec audent eis responsare monentibus aut obloqui. Fato quæcunque geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum vti dicentes, vt cum omnia fiant ex ipsius consilio, in hominē tamen sit voluntas accedendi ad virtutē aut vitium. Animas credāt esse immortales, & sub terris eorum iudicia fieri: tum præmia cuiq; contingere ex virtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad vitam reditum. per hæc placita magnam sibi autoritatem parauerunt apud populum, & quicquid ad solennes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantum habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ honestioris testimonium. At Sadducæorum opinio cū corpore extinguit simul & animas: nec aliud quicquam præter legem seruandum existimant. nam de sapientia cum præceptoribus disceptare ad virtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed fere dignitate præcipui. ex horum tamen sententia vix quicquam agitur. nam quoties magistratus licet inuiti suscipiunt, Pharisæorum decretis assentiuntur, ni facerent non ferendi à plebeiorum multitudine. Essenorum vero placitum vniuersitatis regimen citra exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam æque ac iustitiam omni cōtentione expetendum existimat. ad templum autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quod sanctioribus vtantur ceremoniis: quapropter excluſi à communi fano seorsum sacrificant: moribus alloqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miran-

Tres Iudæorū sectæ, de quibus libro 2. de bello Iudaico c 12

Pharisæorū dogma

Sadducæorū opinio.

Essenorū placita.

da etiam

An. mũdi 3973. à Christ. na. 11.

da etiam est eorum iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros longe superant, multis iam seculis tritis in eius continuis studiis. Facultates in cõmune possident, nec aliquis diues magis vtitur suis bonis, quam quiuis nihil possidens. Atq; hoc Instituto viuunt virorum supra quatuor millia, nec vxores habentium, nec seruos, quod alterum ad iniuriam communis naturæ pertinere censeant, alterum tranquillitati vitæ parum commodum. quare per se ipsi viuentes inuicem sibi ministrant. Quæstores creant viros probos ex sacerdotum numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis conficiant. In summa eandem fere victus rationem sequuntur, quam hi qui apud Dacos plisti nominantur. Quartæ autem studium sapientiæ sectantiũ viæ primus autor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Phariseis consentiunt, nisi quod constantissimo libertatis amore flagrant, credẽtes solum Deum dominum habendum ac Principem, & facilius vel exquisitissima pœnarum genera laturi vna cum cognatis suis ac carissimis, quam mortalem aliquem appellaturi dominum. quod quia multis sæpe spectatum scio, plura de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidem non inueniant mea verba, imo illud potius, ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequantur. quæ quidem animositas plurimum in gente nostra creuit accensa acerbissimis Gessij Flori iniuriis, quibus postremo effectum vt deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum sectis hæc sufficerent.

Plisti apud Dacos.

Iudas Galilæus quarta secta autor.

Gessij Flori iniuria.

CAP. III.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris condita.

Hedio & Ruff. c. 3.

Ananus Sethi filius in Ioazari Pontificis locum surrogatus, alias c. 6.

QVirinius autem vendicis & confiscatis Archelai facultatibus, peractoque censu, qui incidit in annum trigesimum septimum post victum à Cæsare in Actiaca pugna Antonium, cum mota esset contra Ioazarum Pontificem plebis seditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium substituit. Herodes vero & Philippus suæ quisque tetrarchiæ res ordinauit & composuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibus, fecit eam totius Galilææ caput & defensaculum. aliud deinde oppidum quod tunc Betaramphtha dicebatur, communiuit, nomine mutato Iuliada ab vxore Imperatoris appellauit, Philippus quoq; Paneada sitam ad Iordanis fontes, instruxit ædificiis, indito Cæsareæ nomine. Vico etiã Bethsaidæ in ripa lacus Genesarethini vrbis speciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæsaris filiæ cognominem esse voluit. Cæterum Coponio, quem cum Quirinio misimus, Iudæam administrante, huiusmodi quiddam accidit. In festo azymorum quod Pascha vocamus, mos est sacerdotibus post mediam noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quamprimum apertæ sunt, Samaritani quidam clam ingressi Hierosolyma, sparserunt ossa humana per porticus & per totum templum: quo factum est, vt posthac sacerdotes solito diligentiores custodias agerent. Paulo post Coponius Romam reuertitur, successore accepto M. Ambibulo, cuius tempore Salome Herodis regis vxor vita decedens Iuliæ Iamniam cum sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phaselidem, Archelaidemque plurimis palmeris consitam, quorum fructus est præstantissimus. Huic cessit Annius Rufus, quo præside Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum Imperator, præfuitque Reipublicæ annos quinquaginta septem, sex mensibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij socius & parti

Betaramphtha Iuliæ appellata.

Paneas.

Bethsaida.

Ossa humana per templum sparsa.

An. mũdi 3974. à Christ. na. 12.

ceps

ceps. Vixit autem annos septuaginta septem. Et Tiberius Nero priuignus succeſſit, Iuliæ filius, Romanorum imperator tertius: à quo quintus Iudæorum præſes miſſus eſt in Annij Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano ſacerdotio Iſmaelem Fabij filium iuſſit eſſe Pontificem: quo paulo poſt deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium eum honorem tranſtulit. Elapſo deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum tribuit. huic quoque anno in hac dignitate exacto, iuſſus eſt eam cedere Ioſepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita geſtis Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim: cui deinde Pontius Pilatus ſucceſſor miſſus eſt. Herodes porro tetrarcha receptus in amicitiã Tiberij, de ipſius nomine vrbem à ſe conditã vocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Geneſarethici: vnde non longe apud Emmauntem vicum ſunt aquæ calidæ. hæc partim à cõuenis, partim à Galilæis habitata eſt: quorum nonnulli eo migrare coacti ſunt, quidam etiã è nobilitate. ſedes illic ſibi optauerũt. quoq; maior eſſet frequẽtia ibi recepti ſunt ad incolendum etiam tenuiſſimi quiq; vndecunq; confluentes, & in his aliquot quos non ſatis conſtabat eſſe liberos. hos magnis immunitatibus ac beneficiis proſecutus adſtrinxit ad habitãdum, aliis domos, aliis agros largitus: quo minus horrerent ædificatam præter ritum patrium ſolo multis ſepulcris referto: cũ iuxta noſtras leges ad ſeptem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorum rex per inſidias ſublatus eſt à Phraatace filio, huiuſmodi de cauſa. Phraates habens legitimos liberos, ancillam Italici generis Thermuſam nomine, inter cætera dona à Cæſare miſſam, primum in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obſtupefactus præcellenti mulieris forma, ſuſcepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro etiam ſibi coniunxit. Quæ cum quicquid vellet regi perſuaderet, cogitans filio ſuo Parthorum regnum aſtruere, intellexit nihil ſe effectuam niſi ablegarentur legitimi Phraatis filij. Perſuaſit igitur matri, vt Romam eos obſides mitteret: quod illis ſine cunctatione faciẽdum fuit, patre voluntati Thermuſæ tãm obnoxio. Interea Phraataces ſolus domi ad regnum educabatur: qui cædioſum ratus expectare dum à patre decedente Principatum acciperet, cum matre contra eum conſpirauit, cum qua creditus eſt etiam ſtupri habere conſuetudinem. Ergo parricidio ſimul & inceſtu exoſus popularibus, prius quam confirmaret ſuas opes, per tumultum pulſus interiit. Tum vero nobiliſſimi Parthorum animaduertentes non poſſe ſine rege conſiſtere ipſorum Rempublicam, nec tamen volentes eligere alienum ab Arſacidarum ſanguine: putanteſque ſatis eſſe ſemel violatam regiam maieſtatem Italicæ mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, ſed ihuiſus multitudini propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis eſſet & ad iram proniſſimus. hunc coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio. ſolent enim perpetuo geſtare gladios. Vt vero à pluribus fertur, in venatione occiſus eſt. Legatione deinde miſſa Romam, petierunt regẽm vnum ex obſidibus, prælatuſque eſt Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quam ei duo maximi in terris offerebant, imperium, externum ſimul & domeſticum. Sed breuis pœnitentia ſubiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatum impatientiſſimos. dedignabantur enim facere imperata mancipij, ſic vocantes obſidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiã, non enim belli iure ſibi Regem impoſitum: ſed quod turpius ſit per pacis contumeliam. moxque vocant Artabanum in Media regnantem, Arſacidam genere. ille paruit

An. mũdi 3975. à Chriſt. na. 13.

An. mũdi 3977. à Chriſt. na. 15.

An. mũdi 3978. à Chriſt. na. 16.

An. mũdi 3979. à Chriſt. na. 17.

An. mũdi 3990. à Chriſt. na. 28.

Tiberius condita.

Phraates Partherũ rex, per inſidias a Phraatace filio ſublatus.

Thermuſa Phraatacis mater.

Phraataces interfectus.

Herodes a Parthis accitus in venatione occiditur.

An. mũdi 3990. à Christ. na. 28. *Vonones Parthorũ Rex ab Artabano pulsus.*

libenter, & præsto fuit cum exercitu: cui cum occurrisset Vonones, primum manente etiam tum in officio vulgo Parthorum, prælio victus Artabanus retro in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copiis Vononem ausum confligere vicit egregie, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copiis. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem aufugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super hoc negotio. Vt vero repulsam passus est a Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi comminationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quod potentiores Armeniorum Niphatem accolentes sequerentur factionem Artabani: Syllano Syriæ præsidi se dedidit, is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis autem Orodem vnum è suis filiis Artabanus regem imposuit. Per idem tempus cum Antiochus quoque Comagenæ rex fato concessit, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam redigi postulantibus, plebe contra cupiente sub rege vt ante viuere: quapropter Germanicus ex S. C. ad res orientis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam, Pisonis opera veneno sublatus est, sicut dicetur alias.

Vonones Syllano Syriæ Præfecto sese tradit.

Orodes rex Armeniæ.

Antiochi Rex Comagenæ.

Germanicus Pisonis opera sublatus.

CAP. IIII.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

Hedio & Ruff. 9. 1. alias c. 8.

PIlatus autem Iudææ Præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbem intulit ad legis nostræ contumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies. & ideo qui ante hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebant vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitum est ciuibus, magno agmine petierunt Cæsaream, vbi per multos dies supplices orauerunt præsidem, vt transferret illas imagines alio. Pilato vero pernegante se factuꝝ, quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto post die iussis clam in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quod aptissimus esset insidiis. ibi compellatus iterum de eodem negocio, signum dat militibus, vt eos circumueniant, mortem minitans nisi quamprimum quiescerent, & suam quisque domum discederent. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifeste præ se ferebant, vita sibi cariorem esse obseruationem legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam constans legum studium, continuo reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis, deinde aquæductum struere, aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma à ducentesimo stadio. id ægerrime tulit populus, & congregati per cœtus numerosos vsque ad multa hominum millia, vociferationibus conabantur eum deterrere à proposito. nonnulli vero ita vt fit apud inconditam multitudinem, etiam conuiciis lacessebant præsidem. at ille milites sub populari habitu clam armatos fustibus, iussit reliquam multitudinem corona cingere: & quamprimum vulgus cœpit iacere conuicia, dedit illis signum ex composito. illi supra quam mandatum erat vsi sint fustibus, tum seruatores & quietos cædentes nullo discrimine. ibi tam inclementer accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt sauci: atq; hoc modo compressa est seditio.

Pilatus signa cum Cæsaris effigie in vrbẽ infert, quæ dum populus aegre instat, Cæsaream transfert.

An. mũdi 3997. à Christ. na. 35. *Pilatus inductus aquas Hierosolymã, seditionem excitat.*

An mũdi 3999. à Christ. na. 37.

Eodem tempore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum eum fas est dicere. Erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: plurimosque tam de Iudæis quam de gentibus sectatores habuit. Christus hic erat: quem accusatum à nostræ gentis principibus, Pilatus cum addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio coperant. Apparuit enim eis tertia die vivus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerūt: & vsq; in hodiernum diē Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sacris Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier, non minus probitate morum quam natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa, vt quę esset in ipso ætatis flore, sed inprimis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fœmina quā quæ posset corrumpi muneribus, eo magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei pro vnica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositum non fefellit Iden libertam Mundi paternam, variis instructam, sed non probatis artibus, quæ indigne ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus. Cumque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene & accepta quantam petierat pecunia, nouum doli viam ingressa est, videns Paulinam non capi pecuniis. Sciens porro eam vehementer addictam Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Cōuentis aliquot ex eis sacerdotibus accepta fide silentij, & quod efficacissimum est, ostentato præmio, in præsens viginti quinq; millibus, & alteris totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans vt omnibus modis adniterentur eum reddere voti compotem. Illi auri cupidine tacti, benigne sunt polliciti, quorum natu maximus propere se ad Paulinam contulit. & admissus impetratoque absque arbitris colloquio, venire se ait missum ab Anubide captum ipsius forma, & iubente vt ad se veniat. Illa libenti animo accepit nuncium: moxq; iactabat se apud familiariter notas mulieres, quod dignata fit amore Anubidis: marito quoque indicat, condictam sibi cœnam & cubile Anubidis. Id eo facilius concessum est, quod cognita & probata esset viro pudicitia coniugis. Itaq; in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tempore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliantibus in latentem ibi Mundum incidit: totamq; eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoque magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamatæ forte fortuna obuius, o factum bene Paulina, inquit, quod & ducenta illa millia mihi seruasti, quæ poruisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ voluntati gessisti. Nihil enim mea refert, quod Mundum contempsisti, quandoquidem prætextu Anubidis optata voluptate expletus sum; atq; his dictis abiit. At mulier tum primum deprehenso flagitio, vestem sibi

Hedio & Ruff. c. 6. al. cap. 9.

An. mundi 3996. à Christ. nat. 34.

Iesus Christus a Pilato crucifixus.

Hedio & Ruff. c. 7. alias 8.

An. mundi 3996. à Christ. nat. 34. *Tiberius Isidis sacrificos & Idū in crucem agit.*

lacerat, & rectora ad maritū delata, obsecrat ne tam insigne iudibrium impunitum sinat. maritus porro imperatori totum significat. Tiberius postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, vnaque Iden inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: diruto-que templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim. Mundam autem mitioti pœna exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupiditis impotentiam referens. Et Isiacorum quidem facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi redderetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

CAP. V.

Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

Fuluia Roma 4. Iudais purpurā & aurū, vt in templum Hierosolymitanū deponerent, tradit. Samaritanos Tirahæ Garizim occupatores Pilatus vincit.

ERat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, alcitis in societatem tribus aliis per omnia sui similibus. His cum se in disciplinam dedisset Fuluia mulier nobilis amplexa legem Iudaicam, persuaserunt ei vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quo iam ante destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta questo cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito, quatuor millia militū miserunt in Sardiniam: plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, affecerunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu caruere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia commiscens ad plebis gratiam, iubens vt conuenirent in montem Garizim apud eam gentem sanctissimum, asseuerans se illic eis ostensurum sacra vasa refossa, quæ ibi Moses deposuerit. Illi credulo sumptis armis Tirathabam vicum insederunt, expectantes ibi confluentes cæteros, vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior cliuum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt. multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem & Syriæ Præsidem, Pilatumque cædis accusant, negantes defectionem fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia, quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter suscepit: quo prius quam perueniret, vita excessit Tiberius.

Vitellius Iudæa vectigal remittit.

CAP. VI.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo a Tiberio mandata acceperit, vt impetratu ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

Hedio & Ruff. c. 8. alias c. 12

VItellius autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificentissime, remisit ciuibus totum vectigal frūctuum venalium, & stolam eum omni ornatu Pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quem-

admo-

admodum & olim hoc ius habuerant. Sed eo tempore deponebatur in castello Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus Pontifex eius nominis primus exstructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum vtebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam, magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romanæ simul & Pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo Pontificum atque custodum sacri ærarij: præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis tertio ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quonam illa reponatur, aut quando proferatur in vsum Pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maxime si regium filium. His ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum reges magnis præmijs soliciauit ad inferendum quamprimum bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspiis immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobilissimi quique eius gentis ceciderunt vna cum regis filio & multis popularium millibus, regioque tota hac incursione vastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regiis ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quod ab optimatibus imminere periculum, habensque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentia fingerent prima quaq; occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petiit amicitiam Artabani: & assentiente illo, conuenerunt ad Euphratem Rex & Vitellius: vbi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisque satellitio. Postquam autem de fœdere conuenit, Herodes tetrarcha vtrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. nec multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorum quinque genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter vastitatem gigas cognominatus est. Posthæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellij literis, Cæsar rescripsit, omnia sibi iam ante esse cognita ex Herodis nunciis. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium per-

An. mundi 3999. à Christ. nat. 37.

Stola Pontificia in Castello Antonia deposita.

Vitellius in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis, Ionathæ Anani filij surrogat.

Gesta inter Vitellium & Artabanum Caspius Portus.

Armenia Parthi amittunt.

Artabanus a Dahis & Sacis in imperiu restitutus.

Vitellius cu Artabano fœdus facit.

Herodes in Euphratis medio cõuiuium.

Artabanus Tiberio filium Darium ob fidem mittit.

Herodes omnia rem gestam Cæsari aperit.

An. mũdi 3999. à Christ. nat. 37.

uenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obiit, anno Tiberij principatus vigesimo, quum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanææ, vir perpetuo modestus, & amator quietis ac ocij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domo progrederetur iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella, in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut sontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam ante sibi construxerat, magnifice ac sumptuose funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intra ipsius regionis terminos.

CAP. VII.

Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

Hodie & Ruff. c. 9. al. 13.

An. mũdi 4000 à Christ. nã. 38.

Herodes tetrarcha uxorem Areta filiã eiicit, & Herodiadis fratris uxorẽ abducit.

Herodis uxor in patriã adas pernoctat.

Herodis exercitus ab Arabibus cæsus.

Tiberius Vitellio vt Areta bellũ inferat scribit.

Hegesippus cap. 10. al. 14.

Ioannes Baptista ab Herode necatus.

INterea Herodem inter & Aretam regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes tetrarcha uxorem habebat Aretæ filiam, cũ qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genetrice natum alia, Simonis pontificis filia. Huius uxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli communis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius coniugio mentionem facere. Qua assentiente, conuenit inter eos, vt quam primum ille Roma reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactum, vt Aretæ filiam eiiciat. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquã expediuit negocia propter quæ venerat, domum reuersum uxor, comperto quid pactus sit cum Herodiade, dissimulanter rogat, vt se mittat Machæruntem, castrum situm in confiniis regionis Aretæ subditæ, quantum poterat celans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam ante curauerat apud Machæruntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parati, à præfecto eius excepta deducentibus Arabibus magna celeritate peruenit in ædes patris: eique indicauit Herodis animũ. Vnde simultate nata sequuta est de Gamalitici agri finibus contentio: & contractis utrinq; copiis bellum per legatos gestum est, cõmissoq. prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibusdam exulibus, qui pulsi e tetrarchia Philippi tunc merebant Herodis stipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio significat. Ille vero indigne ferens Aretæ audaciam, scribit Vitellio, vt ei bellum inferat, & aut viuum captum abducat, aut occisi caput ad se mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberij. Apud Iudæos autem fuit opinio, iusta vltione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannem, qui Baptista cognominatus est. Hunc enim tetrarcha necauit virum optimum, Iudæos excitantem ad virtutum studia, & in primis pietatis ac iustitiæ, simulque ad baptismi lauacrum: quod ita demum Deo gratum aiebat fore, si non ab vno tantum alteroue peccato abstineant, sed animis per iustitiam prius mundatis, addant & puritatem corporis. Quumq; magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes veritus, ne tanta hominis autoritas defectionem aliquam pareret, quod vererentur nihil non facturi ex eius cõsilio, iudicauit satius esse, prius, quam noui aliquid exoriretur, illum tollere, quam rebus turbatis, seram pœnitentiam agere, itaque vinctum missum in Machæruntem supradictam, illic occidi imperat. quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo per-

ditum

ditum esse Herodis exercitum. Vitellius autem ad bellum paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atque equitum auxiliis missis à sociis Regibus, properans versus Petram peruenit Ptolemaldem. Quumque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missoq; per magnum campum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascendit Hierosolyma, sacrificaturus Deo, in festiuitate, quæ tum instabat publica. Quo postquam ventum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta autem die, literis acceptis de obitu Tiberij, populum sacramento adegit, in fidem Caij noui principis: reuocataque ex itinere copias in hyberna dimisit, omisso bello propter delatum in alium imperium. Ferunt Aretam accepto expeditionis Vitellij nuncio collegisse ex augurijs, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus prius moriturum, vel qui bellum paret, vel cuius iussu paretur, vel eum contra quem mouendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetiit. Agrippa autem Aristobuli filius ante vnum annum Romam venerat, vt propter negotia quædam conueniret Cæsarem. Sed prius quam de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem, vel quod ad præsentem narrationem id pertineat: vel quo magis appareat, quantum valeat diuina prouidentia, quandoquidem absque pietate nihil prodest nunc numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles exceptis paucis periit: quod sane exemplo potest esse hominibus ad retundendam insolentiam: simulque in primis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium, quibus notus erat opinionem, ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam ante de ea re facta sit mentio, dicemus tamen hic quoq; diligentius. Herodi magno ex Mariamme Hyrcani filia natę sunt duæ filiæ, harum altera Salampsio nomine nupsit Phasaelo regis ex fratre Phasaelo nepoti, idque ex ipsius patris autoritate: altera vero dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus è Salampsione genuit quinq; liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram vero duxit Timius Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippę duos filios peperit, tres filias: Bernicen, Mariammen, Drusillam. Filij vero Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obiit. Cū horum patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Herodes & Aristobulus, simulque Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice vero neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quem vna cum Alexandro ab Herode occisum diximus. Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ prognatam ex Iosepho, qui regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulum. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesenorum regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine, & hi quidē ex tribus fratribus sunt progeniti. Herodias vero soror eorū nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamme filia Simonis Pontificis, ex quibus prognata est Salome: postquam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuo nupsit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore ad-

An. mundi 4001. à Christ. na. 39. *Hegesip. & Ruf. c. 11.*

Vitellius in Arabia regem mouet.

Vitellius Hierosolyma peruenit, & a Ionatha in fratrē eius Pontificatum transfert.

Caius Caligula posti Tiberij obitum Princeps Roma.

Aretas ex augurijs, impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit.

Herodis progenies.

An. mundi 4001. à Christ. 39.

huc ſuperſtite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autem filia Philippo nupſit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachoniridis. Quo ſine liberis defuncto Ariſtobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc poſteriore matrimonio nati ſunt filij tres, Herodes, Agrippa, Ariſtobulus. atque hæc eſt Phaſaeli & Salampſonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexander, quos dixi fuiſſe fratres Antipatri, ſine prole deceſſerunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius qui à patre necatus eſt, Alexandrum & Tigranem filios ſuſcepit è Glaphyra Archelai Cappadocum regis filia. ex his Tigranes apud Armenos regnans, tum apud Romanos delatus eſſet, ſine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex impoſitus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum regis filiam duxit Iotapen, & Leſidis in Cilicia rex à Veſpaſiano conſtitutus eſt. Progenies autē Alexandri mox ab initio ab inſtitutis patriis ad religionem Græcorum deſciuit. Reliquæ autem Herodis regis filiæ nulla relicta prole è vita exceſſerunt.

Hedio & Ruff. c. 12 ml. 15.

Percenſitis igitur Herodis poſteris, qui ad Agrippæ regni tempora pertigerunt, ſupereſt, vt narremus, quibus ille fortunis iactatus, poſtremo ad maximam dignitatem ac potentiam euaſerit,

Agrippa ab infima ſorte ad maximā dignitatem ac potentiā euectus.

CAP. VIII.

Nauigatio Agrippa ad Tiberium, & quomodo accuſatus vinctus ſit, vtq; poſt exceſſum Tyberij a Caio eius ſucceſſore ſolutus ſit.

Agrippa Romæ degēs ob liberalitatem immodicam ad inopiā redactus.

PAulo ante Herodis regis obitum, Agrippa Romæ degens, & per conuictum inſinuatus in familiaritatem Druſi Imperatoris Tiberij filij nactus eſt etiam amicitiam Antoniæ Druſi maioris coniugis, commendatione matris ſuæ Bernices, quæ apud illam erat in precio Cumq; natura eſſet liberalis & magnanimus, quam diu mater vixit, noluit ingenium ſuum exercere, ne in eius indignationem incideret: ſed poſtquam Bernice defuncta eſt, factus iam ſui arbitrij, partim quotidiani victus ſplendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipue in libertos Cæſaris, quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amiſſo filio vetuit amicos eius in cōſpectum ſuum venire, ne recrudeſceret per eos defuncti deſiderium. His de cauſis retro in Iudæam abiit re male geſta, profuſa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pecuniam redderent, & quidem multis ac importune vrgentibus. Quare nullum conſilium expediens & pudore præſentis ſtatus, feceſſit in caſtrum Idumææ Malatha, cogitā miſeram vitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius propoſitum vbi Cypros vxor perſenſit, omnibus modis id impedire conata eſt: ad ſororem quoq; eius Herodiadem ſcripſit, ſignificans & quid Agrippa decreuerit, & qua neceſſitate adactus: hortataque eſt eam, vt pro iure cognationis afferret auxilium, & ſe in hoc imitaretur, quæ quantum poſſet ſublenaret eius miſeriam, quamuis in lōge minoribus facultatibus. Accerſitus igitur à ſorore eiuſque coniuge, iuſſus eſt habitare Tiberiade, aſſignata certa pecunia vnde viueret, & magiſtratu eius ciuitatis in eum collato, quo eſſet honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea voluntate perſtitit, quamuis ne ſic quidem ſatisfieret propinqui. neceſſitatibus. Cum enim apud Tyrum in conuiuio largius indulſiſſent poculis, non

Cypros Agrippa vxor ad Herodiadem ſororē eius ſcribit, & auxilium petit.

Agrippa Tyberiade habitat.

tulit Agrippa contumeliam, exprobrante Herode inopiam, & quod suo sumptu hominem aleret. quare ad Flaccum virum consularem, & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo viuebat, iam ante habente apud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamē hac simultate, quo minus ex æquo vtrumque complecteretur proconsul. Sed Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quam & Flaccum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi. Damasceni cum Sidoniis contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccum, cognito quod Agrippa multum apud eum posset, rogauerunt vt adesset ipsorum partibus, polliciti magnam pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis facere. Aristobulus autem, quia pactos de pecunia senserat, fratrem apud Flaccum detulit. Et facta inquisitione ac deprehenso crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursumque ad extremam egestatem relapsus venit Ptolemaida, & quod non haberet vnde alias viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsyam suum libertum, vt quauis arte à fœnatoribus eam sumeret. Ille Protum Berniçæ Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter iam ante debere sibi nonnihil Agrippam asseuerans, extorsit à Marsya syngraphā viginti milliū drachmarum Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingentis, eo facilius, quod non poterat Agrigpa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id vbi comperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eo milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus est, dum adhuc Romæ ageret: atque ita imposita est illi manendi necessitas. & tunc quidem facturum se iussa simulat: sed quamprimum nox tetris incubuit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha poposcit mutuo ducenta Argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturum professus est, sed Cypro, coniugalem amorem in ea demiratus & virtutes cæteras. fideiussit mulier: & mox Alexãder quinque talentis fepræsentatis Alexandriæ, reliquam summā exhibiturum se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ veritus. Ita Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pedestri reuersa est. Cæterum Agrippa, postquam puteolos appulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, venire se officii causa significans, & potestatem accedendi eam insulam postulans. Tiberius nil cunctatus humanissime rescripsit, gratulans etiam ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præsentem excepit & amplexu & hospitio. Postridie Cæsar receptis literis ab Herennio, quod Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad constitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, fuga se è subiectis ipsius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademisset, ægre tulit; mandauitque cubicularijs non prius admitti hominem quam persoluto debito. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij postea principis matre petiit mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæsaris. quæ memor Bernices huius matris consuetudinis, familiariter. n. ea fuerat vsa, simulque educatum fuisse ipsum cum suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeoque conciliatus est Cæsari, vt is nepotem suum commendaret Agrippæ, mandaretq; vt progredientem semper comitaretur officii gratia. hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratiosum

An. mūdi 4001 à Christ. na. 39.

Herodes Agrippa inopiā exprobrat.

Agrippa ad Flaccū se confert.

Aristobulus Flaccū Agrippa infensum reddit.

Agrippa a Proto pecuniā mutuatur.

Agrippa noctu Alexandriā nauigat.

Agrippa Alexandria pecuniam mutuatur.

Agrippa ad Tiberium Cæsarem pernenit.

Agrippa ab Antonia trecēta millia mutuo petit.

Caius Agrippa cōmendatus.

An. mundi 4001. à Christ. nat. 39.

apud omnes, & honoratum ob parentis memoriam. Erat ibi forte Allus Samarita libertus Cæsaris. ab eo mutuatus decies centena millia, debitum Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium officiosius. A quo receptus in intimam amicitiam, quodam die dum vna gestatur incidit in confabulationem de Tiberio: & quia soli erant, precatus est Tiberio, vt quamprimum principatus locum Caio dignioni cederet. has voces excepit Eutychus, libertus Agrippæ & auriga: actum quidem siluit. Insimulatus deinde à patrono, quasi vestem ei furto subduxisset, sicut reuera subduxerat, & ex fuga retractus, cum perductus esset ad Pisonem vrbi præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam, quæ cuperet indicare Cæsari, ad salutem ipsius pertinentia: quapropter vinctus missus est Capreas. hunc Tiberius more suo, detinebat in vinculis, quod esset cunctator, si quis vnquam alius aut Rex aut tyrannus. nam neque legationes sine mora admittebat, & præsidibus prouinciarum vel procuratoribus successorem non mittebat, nisi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, moræ hanc rationem reddens amicis scirantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis cito dimissis alii denuo creati redeant, atque ita obruatur continuo excipiendis & dimittendis legationibus. Potestates autem semel cōstitutas ideo se sinere, vt parcatur subditis. cum enim natura omnis magistratus ad auaritiam sit pronior, eorum cui nullus certus sit præstitutus terminus, eo magis ad rapinā solicitare homines. itaque si diutius eo fruantur, exsatiatos lucris segniores ad rapiendum fieri. quod si successor immineat, non suffecturos eorum auiditati prouinciales, dum decessor tanto magis spoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum sibi putat reliquum. Vtebaturq; hac similitudine. Consauciati cuiusdam vulnera muscæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam forte fortuna præteriens miseratus est, putans languidiorem, quam vt illas posset arcere: accedensque propius, parabat eas depellere. orante autem saucio, vt sic eum sineret. quæsiuit alter causam, cur ita liberari ab hac molestia negligeret. tum ille: imo his abactis maiorem molestiam mihi faceres: nam hæ iam saturatæ sanguine remiserunt nonnihil. quod si recentes accederent & famelicæ, me iam ante pessime affectum facile perderent. quare se quoque aiebat hac ratione prouidere subditis, multorum rapacitate vexatis, qui more muscarū eos infestarent, maxime si ad innatam cupiditatem metus cito definēdi accederet. quod autem vera narrem de ingenio Tiberii, testatur mihi factum ipsius. nam cum duobus supra viginti annis obtinuerit imperiū, duos iit vniuersum ludæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatum. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Victorum quoq; causas ideo se aiebat sērius cognoscere, ne affecti supplicio cito leuentur malis, quæ meruerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multo grauius reddi illorū infortunium. Sane hæc fuit causa cur Eutychus tam diu egerit in vinculis, prius quā Cæsari aures ei præbere fit collibitū. Procedente deinde tempore à Capreis venit Tusculanum, stadiis fere centum ab vrbe diffitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognosceretque cuius accusaret patronum criminis. nam Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, quod Drusi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quod florente etiam tum ætate vidua recusarit alteras nuptias, licet hortante Augusto ad iterandum coniugium, in eoque vitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maxime deuinxerat hominem. Cum enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum vnus, vir valde potens,

Allus Agrippa mutuo dat pecuniam. Hodie & Rufinus cap. 11.

Eutychus Agrippā apud Cæsarem accusare cogitat.

Quare Tiberius potestates semel constitutas non facile mutauerit.

Quare Tiberius vinctorū causas serius cognouerit.

Antoniā Agrippa efficeret, vt tandē audiretur Eutychus rogat.

Antonia in magno apud Tiberiū honore habita.

tens, propter præfecturam prætorianorum militum, conſpirantib. multis ſenatoribus & libertis Cæſaris & viris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, vt minimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illuſtris opera fuit Antoniæ, per quam occurſum Seiani maliciæ. quamprimum enim intellexit inſidias compoſitas in principem, rem totam ei perſcripſit accuratiſſime: traditisq; literis Palanti ſeruorū ſuorum fidiſſimo, miſit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & ſocios conſilii: Antoniæque iam ante habitæ in precio, maiorem etiam in poſterum fidem habuit per omnia. Hac igitur hortante ad audiendum Eutychum, reſpondit Tiberius: Huic quidem ſi quid contra Agrippam mentitus ſit, præſentem pœnam ſufficere: ſed videndum illi eſſe, ne dum inconſultius à liberto pœnas expetit, inquiſitione facta, malum quod alteri molitur ſibiipſe conciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tanto magis vrgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica geſtari, præcedente ipſius nepote Caio vna cum Agrippa acceſſit propius: & pedibus eum comitata, petiit vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos teſtor Antonia, quod non ſponte, ſed tuis coactus precibus faciam quod facturus ſum. quo dicto Macroni Seiani ſucceſſori imperat Eutychum adducere, quo fine mora veniente, rogat eum Cæſar, quidnam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui reſpondit: Domine, vectabantur in curru Caius iſte & Agrippa, me ſedente illis ad pedes: vbi poſtmultos ſermones vtro citroque habitos, Agrippa his verbis ad Caium vſus eſt: O ſi iam tandem dies illa veniat, qua ſenex iſte decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obeſſe poſſet nepos eius Tiberius, quem tu facile opprimeres. Tum vero ad publicā orbis felicitatem mea quoq; priuatim accederet. His verbis Tiberius facile cæſdens, nonnihil etiam veteri offenſa motus, quod Agrippa iuſſus colere Tiberium ipſius ex Druſo nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propenſior: verſus ad Macronem, huic, inquit, inlice vincula. At Macro non ſatis intelligēs quemnam ille diceret (neq; enim de Agrippa ſuſpicari talę quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cęſar aliquantiſper geſtatus per circum, denuo Macronem appellans, an non, inquit, iuſſi, vt huic vincula iniicias? quo ſcitāte cui tandē, Agrippę, inquam, ille reſpondit. Agrippa vero ad preces verſus per memoriam filii, cuius cōſuetudine ſimul educatus, familiariſſime vſus fuerat, & per collata in adoleſcentem Tiberium officia rogabat veniam, ſed fruſtra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cumq; æſtus eſſet vehemens, & præ inopia vini ſitis eum vreret, conſpicatus quendam è Caii ſeruis, nomine Thaumaſtum, gerentem hydriam popoſcit potum: & cum libenter oblatum hauſiſſet, inquit, certe tuo bono puer exhibuiſti mihi hoc miniſterium: quamprimum enim hanc neceſſitatem euaſero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidem etiam vincto mihi non es grauatus miniſtrare vt antea, dum priſtina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, ſed gratiam ei repoſuit. nam regnū adeptus Thaumaſtum à Caio impetratum manumiſit, & bonorū ſuorum diſpenſatorem cōſtituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicięq; filiæ reliquit eadem miniſterii cōditione, apud quos in precio vſq; ad extremum diem habitus conſenuit. Sed id poſtea contigit. Tunc vero Agrippa vinctus ante Regiam ſtabat inter alios quoſdam æque vinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem, cui cum inſediſſet bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conſpicatus, ſcitatus eſt è milite quiſnā eſſet ille purpuratus: & cognito

An. mū. 4001. à Chriſtna. 39.

Seiani coſpiratione Antonia Cæſari patefacta.

Agrippa ad audiendum Eutychū inſtat, qua facie propter verba quędā ex vinculis ſunt iniecta.

Thaumaſtus Caiſeruus Agrippæ potum affert, cui his libertatem impetrat.

An. mūdi 4001. à Christ. nat. 39.

gnito Agrippam esse Iudæorum nobilissimum, roganit militem vt licerer sibi propius ad eum accedere. cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contristat te quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio, nec facile credes prope esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidentia. Sed testor patrios Deos, & qui hûic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quod nihil auribus tuis daturus sum, neque te inani consolatione lactaturus, non ignarus quod huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, quam si nunquam omnino auditæ fuissent. itaque æquum duxi, vel cum meo periculo interpretari tibi, quid dii portendant manifestis auspiciis. Fieri non potest quin confestim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad amplissimam dignitatem simul atq; potentiam peruenias, vsque ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miserabilis. Felicem quoq; habiturus es vitæ exitū, relictis in opum successione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc sunt quæ tibi cœlestes missa hac aue nunciant; cuius rei cum habeam præscientiam, visum est impartiri te hac lætitia, quo spe futuri cōmodi leuius feras præsens infortunium, proinde rogo, vt quamprimum felicitatem istam repræsentari tibi senties, des operam, vt nos quoque eripiamur ex his aduersitatibus. hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quā postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam: apud Maconem tamen obtinuit, vt in custodia seruaretur à militibus commodis moribus præditis, connictoremque haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis vtetetur lauacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum subleuaretur officiis. admittebanturq; ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur; & stragula quasi venalia circumferentes, noctu substernebant permissu militum, iam ante prænonitorum Macronis imperio. atque in hunc modum sex menses exegit in custodia. Cæterum Tiberius Capreas reuersus, primum languore modice tentatus est; inualescente deinde morbo iam male de se sperans, per Euodum libertorum suorum carissimum accersiit filios, quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum vnicum filium amiserat. supererat huius filius Tiberius cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchre excultus, adhæc gratiosus apud populum, propter paternarum virtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quod esset modestissimis moribus, comis in alloquiis, & nemini se præferens. quibus artibus non senatus modo ac populi fauorem sibi parauit, verum etiam quotquot vbique sunt prouincialium, quos partim affabilitate, partim officiis deuinxerat. quam ob rem defunctum omnes non honoris simulatione luxerunt, sed veris lachrymis prosecuti, tanquam in priuata quisque mœstitia. adeo citra omnem omnium offensam vixerat: quod & filio eius plurimum profuit, cum apud cæteros, tum maxime apud militarem multitudinem, quæ pro ipsius dignitate tuenda nullum periculum non aditura videbatur. at Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est deos patrios, vt manifesto aliquo indicio designarent futurum successorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed non ausus rem tam arduam tentare inconsultis numini-

Agrippæ German. quidā fortunæ florē tem & vitæ terminum prædicit.

Agrippa sex menses in custodia seruatus.

Tiberius in morbū lapsus, filios naturales & adoptiuos accersit.

Tiberius Gemellus Drusi filius.

Caius, Germanici filius gratiosus.

minibus. Itaq; augurium concepit, eum sibi succeſſurum, qui ſequenti mane prior ad ſalutandum ſe venerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, vt mox prima hora adoleſcentem adduceret, ratus Deum huic principatum annuere, ſed aliter viſum eſt cœleſti numini. nam cum imperator hæc volutans diluculo, iuſſiſſet Euodum cum filiis introuocare, qui prior aduenisſet, egreſſus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propoſiti ignarus ientaculo remoratus eſt. Tum Euodus, vocat te, inquit, pater: ſimulque introduxit iuuenem. Quo viſo imperator, cogitare cœpit diuinam prouidentiam, per quam ſibi adempta ſit poteſtas ſtatuendi, quæ decreuerat: ſentiensque diuerſum cordi eſſe ſuperis, non tam ſuam voluntatem irritam doluit, quam vicem infelicis nepotis, cui non ſatis eſſet principatum adimi, niſi etiam incolumitas in vltimum diſcrimen veniat: quandoquidem alio potentiore futuro, parum eum tutatura videbatur ſanguinis propinquitas in æmulatione potentiæ, altero non ante ſecurum putante ſuum principatum, quã ſi inſidiis præoccuparit alterum. erat enim Mathematicorum quoque diſciplinis addictior, iuxta quorum conſilia, in tota vita pleraque agere eſt ſolitus. nam & Galbam olim venientem conſpicatus verſus ad intimos quoſdam amicos, En, inquit, virum, futurum aliquando Romanorum principem. In ſumma, nemo Cæſarum vnquam tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoque magno mœrore affectus eſt ob id quod acciderat, non ſecus ac ſi nepotem iam extinctum cerneret: ſeque ipſum culpabat, qui confugiſſet ad huiuſmodi omina. cum enim liceret ei ſecuro è vita excedere, nunc corruptam ſibi hanc felicitatem præſcientia futuri chariſſimorum infortunii. Itaque quamuis turbatus inopinata principatus ſui ſucceſſione, inuitus & reclamante animo ſic Caium alloquitur. Fili, etiamſi Tiberius propiore conſanguinitate me contingat, tamen cum meum de te iudicium, tum vero deorum immortalium ſuffragium ſecutus, tibi in manus trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non ſis immemor beneuolentiæ noſtræ, qui tibi ſum tantæ felicitatis autor: & qua poteris gratiã mihi referas, amore complectendo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod poſt deos totum meum eſt, pores reponere, quam ſi illi non deſis, quẽ tibi natura voluit eſſe coniunctiſſimum. nam alioquin etiam ſcire te oportet, illo ſuperſtite ſtabilius fore tuum imperium: extincto vero, infelicitatis tibi adeſſe exordium. Periculoſa enim eſt ſolitudo dignitatis culmen obtinentibus: & qui in conſanguinitatis iura peccant, nunquã diuinam vltionem effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, ſed ficte. Quamprimum enim principatum aſſecutus eſt, fratrem iuxta illius præſagiũ ſuſtulit: & ipſe quoque aliquanto poſt coniuratorum inſidiis oppreſſus eſt. At Tiberius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt paucos dies obiit, cũ vixiſſet in imperio annis viginti duobus, menſibus quinq;, diebus tredecim. poſt quem Caius Reipub. præfuit, quartus in Imperatorum ſetie. Romani vero nunciato eius obitu, vehementer quidem gauiſi ſunt, non tamen audebant credere: non quod verum eſſe nuncium non cuperent, quod iamdudum magno redemiſſent libenter: ſed quod verebantur, ne tentati falſis nunciis, ſi intempeſtiue gaudium ſuum detegerent, delatorum opera in certiſſimam perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patriciorum ordinem grauius affixerat, quod eſſet iracundus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio plerosque proſequens, & pro innata ſæuitia mortem leuiſſimam pœnam exiſtimans. quapropter optatiſſimam hanc famam non ſunt viſi fronte hilari excipere, intelligentes

An. mſi. 4001. à Chriſt. na. 39. *Tiberius ex augurio ante obitũ Caiũ ſibi ſucceſſurum intelligit.*

Tiberius mathematicorũ diſciplinis addictior, Galbæ Romanorũ principatum prædicit.

Tiberius Caio Romanũ imperiũ, ac Tiberiũ fratrem commendat.

Caius Tiberiũ fratrem tollit.

Caius Caligula quartus Romanorum Imperator. Tyberius Tyrannus

quan-

An. mũdi 4001. à Christ. na. 39.

quantum ſubeſſet ſpei fruſtratę periculum. Marſyas vero Agrippæ libertus cognita morte Tiberii, curriculo ad patronum properauit, lætiſſimum ei nuncium afferens. quem cum offendiſſet petentem balneum, admoto capite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, leo, id ille ſatis intelligens, inopinatoq; perfuſus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officiis, tum pro hoc nuncio, quam tandem dignam gratiam referã, ſi modo vera nuncias? tum centurio qui cuſtodiæ præerat, animaduertẽs tam Marſyæ feſtinum aduentum, quam inſecutam illius verba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatusque accidiſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe conferrent. quibus primo cunctantibus, cum ille vrgere non deſineret, tandem Agrippa vt iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lauram apposuit. Sed dum epulis ſimul indulgetur & poculis, ecce ibi quidam ſuperueniẽs affert incolumem eſſe Tiberium, & breui in vrbem reuerſurum. quibus verbis territus grauiter centurio, capitalis culpæ ſibi conſcius, quod cum vincto lætum conuiuium iniiſſet nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc inſuper intonans. Tune impune falles mentitus mortem Cæſaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, ſolutum hactenus, & accuratius impoſterum cuſtodiri eum imperat: totamque eam noctem in his malis Agrippa exegit. poſtera vero die rumor de Tiberii morte increbuit, palam id iactantibus hominibus, quibus etiam ſacra hac de cauſa facientibus: moxque allatæ ſunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus ſenatui ſignificabat ſucceſſiſſe ſe in defuncti imperium: alteræ ad Piſonem vrbi præfectum, idem indicantes, mandantesque vt Agrippam è caſtris dimiſſum reſtitueret in id quod ante habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit poſtea: nam licet cuſtodiretur, tamen ſuo victitabat arbitrio. Cæterum Caius Romam reuerſus, Tiberii ſimul corpus referens, more ſolenni funus celebrauit ſumptuoſiſſime: & cum vellet Agrippam eadem die ſolutum dimittere, monitu Antoniæ ſuperſedit: non quod ea male vellet homini, ſed negabat decorum hanc feſtinationem, ne videretur hoc odio Tiberii facere, ſi confeſtim ſolueret quem ille vinxerat. elapſis tamen non multis diebus, acceſſitum ad ſe domum tonderi, veſtemque mutare præcipit. impoſito deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quæ Philippi fuerat, Regem conſtituit, adiecta Lyſaniæ quoque tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum miſit præſidem. Altero deinde anno Principatus Caii Cæſaris Agrippa petiit veniam nauigandi in ſuum regnum ordinandi eius gratia, reuerſurum ſe hoc peracto pollicitus. Quod vbi imperator annuit, præter omnium ſpem Rex apparuit, inſigni exemplo quanta ſit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præſentis felicitatis & egeſtatis priſtinæ. & alii quidem beatum prædicabant, qui ſpes ſuas ſecutus eſſet pertinaciter, alii vix credebant tantam felicitatem hominis.

Marſyas Agrippæ Tiberii mortẽ nunciat.

Roma rumor Tiberiũ eſſe in columem ſpargitur.

Caius Senatui ea Piſoni vr bi præfecto ſe in imperiũ defuncti ſucceſſiſſe ſignificat, & vt Agrippã a cuſtodia dimitterent, mãdat.

Tiberii funus.

Agrippã Caius tetrarchia Regem cõſtituit.

Agrippa in ſuum regnum nauigat, An. mũdi 4002. à Chriſt. na. 40.

CAP. IX.

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium miſſus eſt.

HErodias autem Agrippæ ſoror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Perææ, inuidebat fratri hãc potentiam, quem in celſiore quam mœſtum cerneret faſtigio: vrebat eam nimirum quod qui profugerat, non valens debita diſſoluere, tum reuerſus erat auctus dignitate ac fortunã tam ſplendida: hancque mutationem iniquiſſimo ferebat animo, præſertim quoties illum videret ornatum Regiis inſignibus per

Herodias Herodem maritum ad titulũ regiũ ambiendum hortatur.

turbas

turbas inuehi: adeoque non poterat imperare suis affectionibus, vt maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud vrbem ambienda erigeret: negans sibi vitam ferendam diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse vero filius Regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata vita contentus. Atque marite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore quam olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitum appete: neque ferendum puta existimatione cedere viro, qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neque per tuam patiaris ignauiam, vt illi videatur plus in pauperrate superfuisse ad quærendam ampliorem fortunam industriæ, quam tibi in tam opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censeri, qui paulo ante nisi tua misericordia non potuit viuere. Ergo Romam eamus, non parcentes nec labori, nec auri argentiue impendiis, quandoquidem non tam hæc seruare sit optabile, quam parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negocia: conabaturque eam in diuersam sententiam traducere. mulier contra quanto magis eum tergiuersari videbat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quam mariti extorqueret consensum, non valentis alias eius importunitatem excutere. itaque sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vna cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porro cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad resistendum: & quamprimum eos è portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum suum libertum ad Imperatorem cum muneribus, & literis scriptis contra Herodem: simulque mandauit, vt per occasionem amplius cum principe super hoc negocio differeret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione vsus, tantummodo à tergo relictus est, quod tum primum à Cæsare admisso superuenit, literasque reddidit. vterque enim Puteolos appulit, & Caius tum forte apud Baias repertus est. id oppidulum est Campaniæ, quinque ferme stadiis à Puteolis dissitum: vbi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisque superiorem vincere contendit magnificentia: inuitantibus eo lauacris calidis sponte è terra scaturientibus, tam ad farciendam corporum valetudinem, quam ad animos ocio relaxandos commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quod prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterum Artabano Partho faueret contra Cæii nouum imperium. argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentariis suis haberet tantum armorum, quantum instruendis vicorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus percontatus est Herodem, vera ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente, neque enim vera negare poterat: satis approbatam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit, pecuniam quoq; eius donans Agrippæ indici: Herodem vero perpetuo damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniam ei propriam concessit: & ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurum promisit. Ad hæc illa: tu quidem Imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est, quo minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo, vt cui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indi-

An. mundi 4002. à Christ. na. 40.

Herodes cum Herodiade Romam proficiscitur.

Agrippa Fortunatum cum muneribus & literis ad imperatorem mittit.

Baiæ sunt thermæ Campaniæ.

Herodes quod Artabano Parthо faueret accusatur.

Herodes exilio damnatur, eiusq; bona Agrippa tradun-

tur.

gnè

An. mūdi 4002. à Christ. na. 46.

gne ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atque hæc fuit vindicta, quam Deus tum intulit Herodiadi, fratris successus inuide ferenti, tum Herodi ad obsequendum vaniloquentiæ uxoris nimis facili. Caius porro primo ac sequenti sui principatus anno, Remp. administrauit egregie: moderateque se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit, & prouincialium, procedente vero tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem, & contumeliosus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores vsurpare ausus est.

Herodias Herodem vltro in exilio comitatur.

Caius diuinos honores sibi vsurpat. Hegesippus & Ruffinus cap. 15. al. 17. al. 18.

CAP. X.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

CVmque inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta esset seditio, terni ab vtraq; parte legati delecti ad Caium missi sunt, Apion vero Alexandrinorum legationis princeps, multa in Iudæos iactauit crimina, interque cætera quod Cæsarem non prosequerentur debitis honoribus. nam cum quam late patet orbis Romanus Cæsaribus exstruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomen Cæsaris. His acerbe inuecto Apione, multisque aliis quæ ad exasperandum Caium facerent, Philo è Iudæorum legatis potior, vir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophiæ, parabat causam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per itacundiam vix temperante ab iniuria. quapropter eiectus conuicio, versus ad Iudæos affectatores. Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

Apion Iudæos quod Cæsarem debitis honoribus non prosequerentur accusat. Philo a Cæsare repulsus, causam Deo committit. Alias ca. 19.

CAP. XI.

Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

CAius porro indigne ferens à solis Iudæis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium successurum Vitellio: iubetq; vt cum valido exercitu inuadat Iudæam: & si sponte id admittant, statuam eius in templo Dei collocet. quod si detrectent, bello deuictos imperata facere adigat. is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam, vt exsequeretur mandata Cæsaris: contractisque quantum potuit auxiliis, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo vere bellum illaturus: quod & Caio significauit per literas. qui collaudata eius industria, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam. Interim Iudæorum multa millia venerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quod si omnino decretum sit statuam in fano ponere, ipsos primum interficeret, ac tum demum suo arbitratu rem peragaret. nam quantisper superessent, non posse ferre violari legislatoris sui decreta, tot retro seculis obseruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ adfertis, forte valerent apud me aliquid, si meipsius consiliis & auspiciis rem gererem: nunc necesse est me subseruire decretis Cæsaris, quibus contrauenire impune non licet. Ad hæc Iudæi. Si tibi Petroni certum est à præscripto Caii non discedere, neque nos transgrediemur legis nostræ mandata, freti diuina potentia, & maiorum nostrorum virtutis æmuli: neque enim sumus adeo pusillanimes, vt quę nobis cœleste numen imperauit propo-

Petronius Caium in Syriam mittit. Iudæi Ptolemaidem ad Petronium perueniunt, deprecaturi ne quid contra leges patrias facere cogerentur.

sito

sito felicitatis præmio, ea præuaricemur intempestiua vitæ cupidine. quapropter feremus fortunam quamlibet, dummodo patriæ legis religio maneat incolumis: & parati sumus subire pericula, sperantes Deum nobis non defore, propter cuius honorem non refermidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quam tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simulque ob neglectas leges indignationem numinis, cuius vel te iudice potior quam Caii habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertēs eorum obstinatam pernicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cum amicis & famulitio properauit Tiberiadem, vt ex propinquo melius res Iudæorum dispiceret. Iudæi vero magnum timentes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret, neue sacratam vrbem pollueret vetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentis in consilium? Non pugnabimus, inquiunt, sed moriemur citius quam discedamus à legibus. simulq; procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cum maxime sementis esset tempora: quandoquidem certissimum illis erat propositum mortem potius quam statuam illam admittere. In hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorumque primatibus accedunt Petronium, rogantes vt consideraret obstinationem populi, neve illis despetandi ansam præberet: quin potius Caio scribat quanta pernicacia reclametur dedicationi statuæ: vtque relicto agriculturæ studio, de bello quidem nullæ virium fiducia non cogitent: sed parati sint mori potius quā tantam religionis labem in se admittere. ad hæc semente omissa instare latrocinia, dum non est vnde possint persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem, ne quid sæuius in eam gentem statuat, neve illi rebellandi materiam præbeat. Quod si non moueatur ab infestendi belli proposito, tum demum aggredlendum esse negocium. atque hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius vero partim deprecatoris respectu enixe vrgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim contentiosi Iudæorum propositi, ratus indignum tam multa hominum millia in gratiam insanientis Caii perdere, & cœleste numen suamque ipsius conscientiam teneritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorem vel suo periculo, non ignarus quam ille esset iracundo ingenio, & ad vindicandum prono, nisi quis quam primum furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiamsi ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum vertat cunctantius mandata exsequentem: esse tamen viri boni officium, pro incolumitate insontis tam numerosi populi, vel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem, postquam adesse vidit multa millia, progressus in concionem, ait expeditionem eam non à se vltro susceptam, sed mandato Cæsaris: cuius exsecutionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis, & alioqui conueniens esse, vt ab autoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. attamen vestræ, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio merito pro patriis legibus contendere. immo ne mihi quidē probatur, summi Dei templum temerari principum licentia, quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat vestram irreuocabilem sententiam, quantumque in me erit,

An. mūdi 4002. à Christ. na. 40.

Petronio Iudæi supplicant, ne sacratam vrbē vetitis imaginib. pollueret.

Aristobulus Agrippa Regis frater, & Elcias Magnus apud Petronium Iudæorū causam agunt.

Petronius Iudæis, si Caio scribere velle polliceatur eos q; ad agriculturam adhortatur.

An. mũdi 4002. à Christ. na. 40.

hortabor vt honestissimę vestrę voluntati assensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, tazit vt & religio vestra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullum sibi contrahat piaculum. Quod si offensus iram omnem in me verterit, patiar quoduis periculum, siue in corpus siue in vitam sæuire illi libeat, modo ne tam ingentem vestram multitudinem propter constantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quo suum quenque vocat negocium, & terram labore vestro colite. Legationem autem ipse in vrbem missurus sum, & quicquid in rem vestram potero, tam per me agam quam per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus vt agros colerent interim, & bono essent animo. & ille quidem sic populum pro sua virili consolatus est. Deus autem manifeste ostendit Petronio suam prouidentiam, quodque omnibus iuste atque honeste cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repente imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam serena die signis præmonstratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam siccitatem cœlitus pluuiam pene desperantibus, etiamsi nubes viderent, quæ toties spem eorum frustratæ fuerant. Quapropter terra tum præter solitum, præterque expectationem rigata largis imbribus, ludæis spes facta est non irritas fore preces Petronii. Quin & ipse præses magis etiam obstupefactus est, euidenter cernens curæ esse Deo res ludaicas, attestante tam insigni prodigio, vt nemo nisi impudens posset contradicere. cumque accurate super hoc negocio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam deiperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria. neue se ipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternumque apud eam sibi pararet improperium: id quoque adiecit, quam carus sit Deo populus, quamque manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam: Hæc Petronius. Rex autem Agrippa, qui tum forte Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitoque omni exquisitissimarum ac lauticiarum ac voluptatum genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne obsequium. is demiratus eius tam animum quam magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contenderet, volensque cum eo certare mutuis officiis, iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocantem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio, ne periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc video te, modo mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cum turpe mihi sit à te vinci officiis, quicquid hactenus per me cessatum est, iam pensabitur: tantumque ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat, enixe dabo operam, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benigne promittebat, ratus ampla latifundia postulaturũ, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille vero quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasionem aperuit, dicens neque olim propter priuatũ commodum præter mandatum Tiberii se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse, quam vnquam spe concipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solum meritis, sed cupiditatibus etiam abunde satisfactum est. ibi Caius atto-

Posſ diuturnã ac continuã siccitatem repẽte imber decidit.

Petronius ad Caium scribit.

Caiũ Agrippa Roma honorat, in cuius retributionem Caius aliquid petere iubet, qui nihil aliud quã vt mandatum Petronio datũ reuocet, rogat.

nitus

nitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa: Quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benigne mihi offers, equidem petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque gloriosum erit, si post innumeras alias, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatum reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, non ignarus quantum subesset periculum, quodque capitale esset placitis Caii contradicere. Imperator autem simul officiosa liberalitate delinitus, simul pudendam vanitatem ducens, si coram tot testibus vltro ad petendum prouocato, repente mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam virtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, suæque gentis tranquillitatem, quam incrementum dominationis aut reditum, fecit eum voti compotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriam in comparando exercitu, & in exsequendis mandatis quæ acceperat, quod autem ad statuam attineat, si quidem dedicata sit & posita, finendam esse, sin minus, non esse cur in eo negocio plus laboris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non possit voluntati eius contradicere. In hunc modũ Caius scripsit Petronio, priusquam ad defectionem spectare Iudæos cognosceret: allatis postea de rebellatione rumoribus, indigne ferens gentis audaciam, & contemptum imperii, homo omni dedecori obnoxius, nullamque rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imo ad felicitatem suam pertinere putans, si quam maxime affectioni huic indulgeret, denuo scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerunt Iudæorum munera quam mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio, quid de teipso statuere debeas semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidem est ad præfidem, non tamen Cæsare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita vt prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caii exitio. Deus enim non immemor fuit Petronii, & periculorum quæ propter ipsius honorem atque Iudæorum religionem subiit: sed amoto à Reipub. habenis Caio propter impie affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia, tam à Romanis quam à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eum prosequentibus, in quos potissimum Caius debacchari est solitus. Is extinctus est nõ multo post quam Petronio scripserat illam mortis denunciatricem epistolam. Causam autem propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ sint in eum insidiæ, procedente stilo significabimus. cæterum Petronio prius reddita sunt literæ de cæde imperatoris, ac tum demum superuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedem habiti sibi honoris persoluerit, & Iudæis præsentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

An. mũdi 4003. à Christ. na. 41.

Caius Petronio mãdata imperatoria negligenti, vt sibi ipsi manu inferat scribit.

Petronius prius de Caii morte literas, quam de nece sibi ipsi inferenda accipit.

CAP. XII.

Quæ in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus.

An. mũdi 4005. à Christ. na. 41. *Hedio & Ruffino cap. 16. al. ca. 20.*

Iudæorũ apud Mesopotamiã & Babyloniam graues motus.

Nearda, Nisibin Babyloniæ vrbes.

Asinæus et Anilæ Neardenses patria in locum quendam sẽ conferunt, ad quos ingens multitudo cõfluit.

Asinæus cum sociis a Babyloniæ satrapis ex improuiso oppressi.

Asinæus suos ad fortitudinem hortatur, & hostes fundit fugatq.

INciderunt in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædesque ac calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus: de quibus accurate tractaturus, causas etiam ab origine repetam. Nearda dicitur vrbs Babyloniæ, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere. ad hæc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. eidem flumini est & Nisibis apposita: quare Iudæi freti locorum natura, sacrum didragma quod Deo ex more solent offerre, cæteramque votiuam pecuniam, in his vrbibus deponebant tanquam in communi ærario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quæ deinde à multis hominum illo deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum suberat Babylonia. Ex his Iudæis erant Asinæus & Anilæus fratres, Neerdenses patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officinæ magister apud quem artem didicerant, quod serius aliquando ad operandum accessissent, castigauit verberibus. illi credentes se affectos iniuria, detractis armis quæ seruabantur in eius domus pariete, contulerunt se in quendam locum, vbi fluuius scinditur, vberem pascuis, & frugum fertilem, cæterorumque fructuum qui reponuntur in hyemem. ad eos mox confluxit iuuenum quisque egentissimus, quorum armis stipati pro ducibus se gerebant, nemine cohibente maleficia. cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, dimissis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum videlicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum sat erat, promittentes amicitiam morem sibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim si qua ingrueret: contra occisionem gregum ac pastorum, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coacti, mittebant eis quantumcunque poscerent. quo factum est vt aucta eorum potentia, validi essent ad incursandum quoslibet, nemoque vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeo vt ad Parthorum quoque Regem rumor hæc detulerit. Satrapa autem Babyloniæ postquam hæc audiuit, volens crescens adhuc malum opprimere, priusquam maius aliquod inde proueniret incommodum, collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, properauit contra eos cupiens ex improuiso opprimere: obsessaque palude suos iussit aliquantisper quiescere. postridie vero Iudæis sabbaticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negocio victos se abducturum, paulatim procedebat, vt de repente in eos irrueret. Asinæus vero qui tum forte positis prope se armis cum sociis desidebat in ocio. Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit, non qualis est passim pascentium, sed qui sessorem tergo vehant: nam & frenorum tonitum sentio, vereor ne circumuenti simus ab hostibus. sed procurrat aliquis speculatum, qui nobis quid immineat certo renunciet. optarim autem vana esse quæ diximus. moxque quidam profecti visum, celeriter redeunt, non falsam suspicionem fuisse referentes: adesse vltores acceptæ iniuriæ. ex insidiis se obrutos equitatu copioso velut pecora, ne ad repugnandum quidem paratos vetante propter ferias patria consuetudine. At Asinæus longe aliter quam speculatori videbatur statuit, non concedendam censens hanc volu-

pra-

ptatem hostibus, vt per ocium in se grassarentur cædibus: quin potius virtutis & præsentis necessitatis memores conniti debere, vt si ita fors ferat, non multi pereant: primusque correptis armis suo exemplo ad similem excitat audaciam, ad conserendas cum hoste manus eos animans. & quia contemptim veniebant rem factam se habere putantes, multis cæsis reliquos coegit terga vertere. Eius pugnæ postquam ad Parthorum Regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aspectum & colloquium: confestimque ad eos misit fidissimum è satellitibus, qui hæc verba illis referat: Regem Artabanum tametsi iniuriam eorum violentia in suo regno acceperit, indignationem tamen virtuti ipsorum remittere: mississeque se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offerret ipsius nomine, quod amicitiam eorum cuperet, sine fraude omni & insidiis. paratam esse Regis munificentiam, foreque vt hac sua virtute posthac Rege fauente vtantur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrem vero Anilæum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad Regem, & facile admissus est. Artabanus autem videns Anilæum solum venisse, rogauit curnam domi reliquisset Asinæum. cognitoque metu illum se continere intra palustria: per patrios deos deierauit, nihil eos se læsurum in fidem venientes: idque porrecta iuueni dextera sanciit, quod apud barbaros conuenturos certissimum est argumentum fiduciæ, nam post datam dextram apud eos nec fallere fas est, nec diffidere, cessantibus omnino suspicionibus. Tum quoque Artabanus hoc pacto remisit Anilæum, persuasurum fratri, vt simul veniat. Hoc autem agebat Rex, volens conciliatis sibi his fratribus per Iudæorum virtutem illas satrapias continere in officio, quæ videbantur ad defectionem spectare occupato Rege alibi. Verebatur enim, ne dum ipse rebelles perdomat, Asinæus auctis apud Babyloniam viribus, siue volentibus prouincialibus, siue inuitis non temperaret à maleficiis. Hoc igitur consilio illum accersiit. Asinæus vero facile à fratre in eam sententiam inductus est, præsertim commemorante quam luculente erga ipsos Rex affectus sit, quodque ad firmandam fidem iusiurandum interposuerit. quare primo quoque tempore ad Artabanum ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, inprimis miratus generosum Asinæi animum, quod videret breui statura hominem, & primo aspectu contemnenda specie, quasi nullius precii, apud amicos dictitans, nihil esse in tantillo corpore, quod tam vasto animo respondeat. & inter epulas ostenso magistro militum Abdagaso prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere soleat. Is cum rogasset, vt bona Regis venia liceret illum interficere, pœnasque tot maleficiorum de eo sumere, quibus Parthos læserat: negauit se hoc permissurum in hominem, qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurando adhibito. Quod si, inquit, vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absque meo consensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiam me inulto conarentur interficere. commendo autem tibi terram Babyloniam, & eam tuæ curæ tutam à latrociniis & illæsam custodias. mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus Asinæum dimittit, ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus: breuique in tantum auctus est, quantum ante eum nemo alius, à talibus exorsus initiis: nec contentus honoribus Babylonio-

An. mundi 4003. à Christ. nat. 41. *Artabanus ad Asinæum & Anilæum propter audaciam fociatem cũ illis inire mittit.*

Abdagasus Asinæum interficere vult, quod Artabanus permittere recusat. Artabanus Asinæo terrã Babyloniam commendat, datisque muneribus eum dimittit.

An. mũdi 4003. à Christ. na. 41.

rum, à Parthorum quoque obſeruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cum imperio. Adeo creuit eius autoritas vna cum potentia, vt Meſopotamia tota ab ipſius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quam neglecto priſtino virtutis ſtudio, contemptiſque inſtitutis patriis, voluptate victi dediderunt ſe externis libidinibus. Venerat forte in eas regiones Parthorum quidam dux cum coniuge, tam aliis dotibus, quam inſigni forma laudata vſque ad miraculum: hãc ſiue aſpectu, ſiue fama cognitam adamauit Aſinæi frater Anilæus: & cum neque ſuis imperare poſſet cupidinibus, neque vlla alia ſpes eſſet potiendi muliere, bello maritum eius petiit: primoq; conflictu cæſo Partho, vxor in victoris poteſtatem & thalamum peruenit: quod quidem magnarum calamitatũ tam ipſi quam fratri fuit principium. cum enim amiſſo priore marito captiua duceretur, ſimulacra patriorum numinum quæ gentilicio ritu & domi ſecum habere ſolebat & in itinere, clam inter cæteram ſupellectilem aduexerat. ea primum colebat ſine arbitris. Deinde in thorum recepta & nacta fiduciam, propalam operabatur ſacris quæ à defuncto acceperat. id factũ obiurgabatur ab amicis vtriuſque fratris primariis, indignum facinus dictitantibus, contra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductam vxorem barbaram, deditam impiis patriæ ſuæ ſuperſtitionibus. quare videndum ne dum nimium indulgerent voluptati corporis, à principatu excidant, quẽ diuino fauore cõſecuti ſint. Sed adeo nihil profectum eſt his admonitionibus, vt præcipuus quidam confoſſus ſit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus eſt fratribus eorumque ſociis, vlturum læſam & religionem & amicitiam, vtque ſimili & ipſi ab inimicis affligerentur exitio: illi quidem quod autores iniuriæ fuerint, hi quod patrocinatorem legum per ſummum nefas opprimi paſſi ſint. quamuis enim moleſte ferrent talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cui acceptam ferebant præſentem felicitatem. ſed indignationem eorum accendit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam ſacra Parthica: factoque concurſu ad Aſinæum vociferabantur in Anilæum: dicentes oportere eum, ſi prius parum poruit quid vtile ſit diſpicere, nunc certe errata corrigere, priuſquam id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt parum conueniẽs patriis ritibus: & ſuperſtitioſum numinis cultum quem mulier ſibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuriam. at ille quamuis agnoſceret peccatum fratris allaturum ſibi ac ſuis magnum aliquod incommodum, victus tamen germanitatis affectu facile ignoſcebat ſuccumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cum maiores indies concurſus ad eum & vociferationes fierent, tandem ſuper ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt reſipiſcat in poſterum, mulieremque domum ad cognatos ipſius remittat. nihil tamen hac admonitione effectum eſt: quia mulier ſentiens propter ſe murmur eſſe in populo, & verita ne Anilæo propter amorem ſui durius aliquid accideret, veneno Aſinæum ſuſtulit, ſecura quod ſub amatore iudice impune auferret hoc facinus. Cæterum Anilæus ad ſe vnum iam principatu redacto, cum exercitu fecit impetũ, in vicos Mithridatis viri apud Parthos nobiliſſimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eoſque magna præda abacta populatus eſt. nam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoraque & res alias, quibus fortunæ poſſunt auctiores fieri. Mithridates vero qui forte tum non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indigne ferens vltro ſe ab Anilæo laceſſitum iniuria, habitamque ludibrio ſuam dignitatem iudicans, excita iuuenum

Anilæus Parthorũ Ducẽ trucidat, eiuſque vxorem ducit.

Anilæus ob vxoris Idololatriã a Iudæis obiurgatus quẽdam confodit.

Anilæus apud Aſinæũ fratrem accuſatur, qui primũ conuincit, deinde dum eum reprehendit, Anilæi vxor veneno eum tollit.

Anilæus in Mithridatis vicos cũ exercitu impetum facit, eumq; noctu opprimit, & captũ ſecũ abducit.

manu,

manu, collectoque equitatu quam potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos aggredi, sabbato instante, quod illis religioso ocio colitur. qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdam vici incola, & inter cæteros diligenter edoctus, quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuium: iusso curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, vt inopinos opprimeret. quo delatus circa quartam vigiliam, partim sopitos occidit, partim artonitos fuga coegit salutem quærere. Mithridatem etiam viuum captum secum abduxit, nudum super asinum impositum, quæ apud Parthos grauissima habetur contumelia quem cum sic ad syluam quandam perduxisset, hortantibus amicis, vt illum interficeret, ipsi diuersum visum est, neganti occidendum virum genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. præteritas enim iniurias posse impetrare veniam, quamuis enim offensus sit Mithridates, habiturum tamen pro concessa incolumitate gratiam. quod si grauius in eum consulant, non quieturum Regem, nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone degentes vindicet: quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & vt ad illos sibi pateat refugium, si qua clades accidat, vt sunt belli vicissitudines. eam sententiam approbauit multitudo cætera, atque ita Mithridates dimittitur. qui domum reuersus, ab vxore exceptus est conuicio, quod Regis gener post acceptas à Iudæis tot tam insignes iniurias, nunc captiuus etiam vitam eis debere sustineret precariam. Aut igitur, inquit, pristinam virtutem recipe, aut deos testor, quibus curæ est Regum dignitas, me tua conditione non vsuram postea. ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum, ne diuortium faceret, inuitus quidem, coegit tamen quantas potuit copias, indignum seipse vita existimans, si homo Parthus Iudæis victoriam cederet. Anilæus vero vbi cognouit aduentare illum cum valido exercitu, turpe ducens continere se intra palustria, & sperãs fortunam contra hostes priori similem, fretusque milite iam assueto vincere, & ipse contra eduxit copias: cui præter veteranos multi tum etiam prædæ cupidine se adiunxerant, rati profligandum hostem quamprimum in conspectum venerit. progressos autem meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonaginta stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboreque itineris adeo fessos, vt arma ægre sustinerent, ipse recentibus viribus: confestimque in fugam versis tanta cædes secuta est, vt multa virorum millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenum, effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima victoria. Verum ad Anilæum breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui licentiam pluris quam propriam salutem facerent: itaque detrimentum quod acceperat in prælio, suppletum est duntaxat numero. neq; enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eo quod essent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum castella, lateque vastabant omnia. Tum Babylonii reliquique hostes miserunt Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum deposcerent ad supplicium. quod cum non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt. quibus tractationẽ de conditionibus pacis admittentibus, missi sunt tam ab illis quam à Babyloniis legati ad Anilæum. tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se ille continebat, clam noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impune quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum vero hoc metu exoneratus Babylonius populus, qui antehac non ausus erat odium effundere

An. mundi 4008. à Christ. na. 44.

Mithridatem Anilæus dimittit.

Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello impetat, accenditur.

Anilæus a Mithridate fugatus.

Ad Anilæũ ingẽs perditorũ hominum multitudo cõfluit, qui Babylonios inuadunt.

Anilæũ Babylonii ad supplicium deposcunt, qui oppressus interficitur.

Iudæi a Babyloniis afflicti Seleuciã migrant.

An. mũdi 4003. à Christ. 42.

in noſtros homines, cum quibus illi propter diuerſos ritus perpetuum eſt diſſidium, nunc his nunc illis prævalentibus: ſublato inquam Aniłzi ſodalitio, in Iudæos vndique coortus eſt. Itaque non ferentes eorum violentiam, & ſentientes ſe ad confligendum impares, nolentes cum eis habitare amplius, migrarunt Seleuciam vrbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. hæc commune eſt Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eo poſtquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti ſunt iniuria. ſexto autem anno peſte apud Babylonem graſſante, denuo inde migratum eſt, quam multitudinem excipiente Seleucia, ſecuta eſt Iudæos maior calamitas ex huiuſmodi cauſa. in hac vrbe ſemper Græcis male cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quo poſtquam à Iudæis migratum eſt, eorum fauore conditio Syrorum cœpit eſſe potior, aucta viris bellicoſis & periculorum contemptoribus. quare Græci ſuccumbentes, & videntes ſe non poſſe recuperare dignitatem priſtinam manente Iudæorum & Syrorum conſenſu, ſuos quiſque familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facile impetratum eſt. nam cum vtrinque primatibus commiſſum eſſet negocium, ſecuta eſt reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, ſi vtrique Iudæos communibus proſequerentur odiis: eosque ex improuiſo aggreſſi, occiderunt ſupra quinquaginta virorum millia: nec vllus euaſit, niſi ſi quem amici aut vicini ſeruauit miſericordia. hi deinde ſeceſſerunt Cteſiphontem vrbem Græcanicam vicinam Seleuciæ, vbi quotannis Rex hybernare eſt ſolitus, habens ibi maiorem ſupellectilis partem repoſitam: ibique ſedes fixerunt, tutos ſe rati Regiæ maieſtatis reuerentia. Cæterum Babyloniorum ac Seleucenſium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus eſt: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucenſibus conſpirauit in eorum perniciem. quo factum eſt, vt plerique in Neerdam & Niſibim ſe receperint, ſecuritatem ſuam reponentes in earum munitionibus, quæ alioquin etiam habitantur à viris bellicoſiſſimis. Atque ita ſe tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

Quinquaginta Iudæorum millia Seleucia occiſi.

Iudæi ſeruati Cteſiphontẽ ſecedunt.

Iudæi in Neerdam & Niſibim ſe recipiunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusnonus.

An. mũdi 4004 à Christ. nat. 42.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX. Antiquitatum Iudaicarum.

I. Quemodo Caius a Chareа cæsus est.
II. Quemodo Claudius principatum adeptus sit.
III. Dissidium inter Senatum & plebem.
IIII. Quemodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & adilla eius in Iudæorum gratiam.
V. Agrippa in Iudæam reditus.
VI. Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta.
VII. Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

CAP. I.

Quemodo Caius a Chærea cæsus est.

ALVS porro non in solos Iudæos Hierosolymis & in vicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra marique quam late Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quam quæ vnquam veterum monumentis sunt proditæ. Sed maxime Roma ipsa eius sæuitiam experta est, nihilo hac parte meliori conditione quam vrbes cæteræ, præsertim Senatores ac patricij cæteraque nobilitas: innumerisque iniuriis vexabantur qui vocantur equites opibus & dignitate senatoribus proximi, vtpote ex quorum ordine senatorum habeatur delectus: hi enim ignominiis afficiebantur & exiliis cædibusque & confiscationibus, quæ tum fere cædis accedebant præmium. Se vero pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à subditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in vrbe celeberrimum, Iouem eius præsidem appellatione fratris salutare ausus est. Aliis quoque operibus suam declarabat insaniam: quando à Puteolis vrbe Campaniæ ad Misenum alterum maritimum oppidum grauatus triremi traiicere, & alioquin ad suam dominationem pertinere existimans, si à mari eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab vno promonitorio ad alterum ponte iuncto medio sinus spacio, curru vltro citroque vectatus est: id enim demum iter dignum esse maiestate sui numinis. Templorum etiam Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atque statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid vbique terrarum pulcri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Romana vrbe spectari debere dictitans. his spoliis palatium suum, & hortos exornauit, aliosque suos secessus per Italiam, ad hæc Iouem, qui à loco, in quo vniuersis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Athenensis statuarij, ausus est iubere in vrbem transferri: quod tamen sa-

Hedio & Ruff. c. 1. Caij in Iudæos tyrannis. Caij in Senatores ac patricios sæuitia. Caius Iouis frater se appellat.

Caius templorum Græcanicorũ nullum inspoliatũ reliquit.

An. mũ. di 4004 à Christ. nat. 42.

Iouem Olympium Caius Memmiũ Regulum Romam transferre iubet.

Caius Iouis se comparat.

Caius licentiã seruis defuerendi suos dominos permittit & Pollux Claudiũ reũ facere audet.

Caio passim insidia struũtur.

Tres in Caij necẽ conspirationes factæ.

Æmiliꝰ Regulus. Cassius Chærea. Annius Minucianus.

Circenses ludi.

Caiꝰ multos tributorum ac vectigalium relaxationẽ petentes capite plectit.

ctum non esse architectis, apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negocium, negantibus loco moueri posse illæsum simulacrum & absque vitio. aiunt etiam prodigiis fidem excedentibus, Memmium vetitum, distulisse imperata facere: quæ ipse inseruit excusantibus cessationem suam literis. cumque capite luendum esset neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eo denique insaniæ prouectus est, vt natam sibi filiam in Capitolium delatam, in simulacri genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolem, in medio se relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeo vt Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patruum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem repleslet sycophantiis, & seruos erexisset contra dominos, passim illi tendebãtur insidiæ, alios ira stimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, aliis ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere volentibus. Certe ius publicum, nisi illo sublato saluum manere non potuit, præcipue nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accurate denarrare totum negocium, vel ideo vt argumentum sit diuinæ potentiæ, quod & in aduersis soletur homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta virtute in perpetuam corruant miseriam. Tres in illius necem conspirationes factæ sunt, quarum singulæ autores habebant viros fortissimos. nam Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorum opera illum tolleret. alterius Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoq; Minucianus nõ paucos ad opprimendum tyrannum conciuerat. His Caius inuisus erat. Regulo quidẽ quod is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita vt non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit, vel amicis. vel alioqui viris strenuis. Minucianus vero partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quod videret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chæreas non ferebat exprobratam sibi à Caio mollitiem, & alio qui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optime se putabat nece ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositũ, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. Ipes enim erat successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitam impendere. Sed Chæreus fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quod propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent. tum quoque contẽtione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorũ vociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multiq; hoc pacto capite plexi sunt. idq; tulit populus, & cessauit à clamoribus, exemplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quam pecuniæ, quod viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc magis etiam

Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & compescendam immanem Caij ferociam. Et sæpe quidem epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quod dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum vero exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat vocabulum. atque hæc faciebat, cum ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris vti amictu muliebri, Cincinnisque & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem, qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissime, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, esseturque cæteris tribunis ludibrio. nam aliaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore vt afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot adsciscere, iustam ita causam præferens. in his erat Popedius vir ordinis senatorij, omnibus fere perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator ocij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quod in Caium iecisset conuicia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cum aliis multis tum Popedio. quæ cum nollet amatorem suum fallo, vt erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam subiici, Tum Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædes & quæstiones iniungere, quod putaret hæc executurum inclementius, quo mollitiæ notam effugeret. Quintilia porro cum torquenda duceretur, conscio-rum cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens vt bono esset animo, neue ad tormenta ipsius expaueſceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. cumque illa perduraret, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilibus. Cuius miseratione indigne laceratæ imperator nonnihil flexus, Popedium absoluit, & pecuniis solatus est mulieris calamitatem, quam fortiter æque ac feliciter toleraue-rat. Id vero indignissime tulit Chærea, sic traduci putãs suam sæuitiam, quasi tam immodicam, vt ipsum Caium remedium eius adhibere oporteat. quamobrem sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorũ alij necati sunt, alij tormentis in tantum lacerati, vt ipsi visi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia: Tacente ad hæc Clemente, sed vultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum verbis non auso fugillare insaniam Cæsaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperij. harum, inquit, causa vulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur veritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis imo toti humano generi horũ malorum causa sumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finem imponere possimus eius tum in ciues, tum in reliquos subditos debachationibus, per tã fœda ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum, aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate, qui eorum tam animos, quam corpora, in seruitu-

An. mũdi 4004 à Christ. nat. 42. *Chæream multis ex causis in Caium incitatum.*

Popedium apud Cæsarẽ a Timidio delatus.

Quintiliã Caius torquere iubet, qua nihil fatetur, sed manu ribus affecta Popedius absoluitur.

Chæreas Clementẽ & Papiniũ alloquitur.

tem

An. mũ. di 4004 à Christ. nat. 42.

rem redigit, contaminanteſque nos quotidie cruore cæſorum & atrociſſimis quæſtionibus, donec ipſiusiuſſu ab aliis pari modo tractabimur, non enim hoc modo cariores ei reddimur, ſed ſuſpectiores potius. & alioqui aſſuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquieſcet prius quam nos quoque cæteris adiiciat: nimirum iam deſtinatos exitio, niſi mature proſpicimus & communi libertati, & noſtriſmet periculis. Clemens autem etſi approbaret Chæreæ ſententiam, tacere tamen eum iuſſit, ne ſparſis in plures his ſermonibus, & euulgato ante effectum conſilio, raperentur ad ſupplicium. exſpectãdum eſſe optabilem occaſionem fortuito alicunde offerendam. ſibi quidem ob ingraueſcentem iam ætatem non ſatis eſſe animi: & habere ſe tutiora conſilia: nam honeſtiora ne cogitari quidem poſſe. His dictis Clemens domum ſe recepit, ſecum agitans, quæ audierat, quæq; ipſe dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipſum tribunum properat, quem virum quod non contemnendum noſſet libertatiſque amatorem eximium, & ferentem ægre præſentem ſtatum reipublicę, expeditum aliquod ab eo expectans conſilium, decreuit eirem proponere, ſollicitus etiam ne per Clementem reſproderetur, & pmnem moram periculoſam exiſtimans in tanto negocio. hunc poſtquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam ante pari modo animatus, ideo tantum hactenus ſiluerat, quod cum nemine auderet communicare ſuam ſententiam: tunc vero opem etiam polliceri non modo ſolentium, magis etiam confirmatus eſt in propoſito. itaque rati non amplius cunctandum, ambo ad Minucianum ſe cõferunt, magnitudine animi ipſis ſimilem, & eodem accenſum virtutis ſtudio, Caio vero ſuſpectum propter necem Lepidi hominis Minuciano coniunctiſſimi, & inſuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præcæteris in tales ſæuire ſolitus: & iam ante ſignificationem aliquam inter ſe dederant, quæ tum agebantur iniquo ſe ferre animo. quamuis enim metus periculi non ſineret eos manifeſte proferre odium quo Caium proſequerentur, tamen occultus quidam eius rei ſenſus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præſtabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnemque laudem meritus, ſoliti etiam antea plurimum illi deferre, in eo quoque congreſſu poſtulabant, vt ipſe initium ſermonum faceret, ille rogauit Chæream, quod nam ſignum ea die ab imperatore accepiſſet. vulgatum enim erat per vrbem, quomodo ei ſoleret dandis ſignis illudere. ibi Chæreas, cupide arrepta occaſione, fretus Minuciani fide, at tu mihi, inquit, libertatem ſignum da: cui gratias habeo, quod me vltro properantem excitas, neq; mihi ampliori adhortatione opus eſt, ſiquidem tibi quoque idem placere video & priuſquam conueniremus iam ante conſenſimus. gladius hic quo accinctus ſum, ambabus ſufficiet, quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens ſequar quocunque iuſſeris, adiutus tua prudentia, nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus ſupereſt, à quo etiam ferrum ſolet efficaciam ſumere. ipſe certe totus feror in hoc negocium, ſecurus quid mihi poſt eueniat: quando quidem nec libet nec vacat de me priuatim diſpicere in publica ſeruitute patriæ, ſublatis legibus, & omnibus imminente à Caio pernicie. & dignus ſum opinor vel te iudice cui credatur hoc miniſterio, quando & tibi eadem probari video. Tum Minucianus ſic animatũ ſentiens, complexus hominem collaudatum hortatus eſt, vt pergeret, apprecatus vt ſuperi conatus eius ratos habeant: atque ita mutuum confirmati diuerſi abeunt. Ferunt hoc conſilium quodam omine fuiſſe firmatum.

Cornelius Sabinus.

Annius Minucianus.

Nam

Nam ingrediente curiam Chærea, vox cuiusdam è turba audita est incitans eum Diis iuuantibus destinata perficere. & primo suspicatus est rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intelexit incitari se, aut à quopiam conscio, aut voce Dei, cui curæ sunt res mortaliũ. iamq; multi participes insidiarum armati aderant & senatores & equites, simulq; militum quotquot erant conscij. nemo enim erat, qui non putaret necem Caij pertinere ad salutem publicam, & ideo pro se quisque dabant operam, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quam opere in exitium tyranni conspirantibus. Nam & Callistus his se adiunxit Caij libertus: qui vnus plurimum apud eum poterat, socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundansque pecuniis quas ex munerum corruptelis parauerat: vtebaturque immodice hac potentia, suspectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in semel destinatis pertinax. ipsi autem inter alias periculi causas hæc erat non postrema, quod esset pecuniosus nimium. quare ad Claudium clam desciscebat, colens eum, quod speraret successurum in imperium, & iam tum obsequiis captans eius gratiam, quo tandem apud illum quoque esset in precio nam & iactauit apud eum, iussum se, vt veneno ipsum tolleret, & hactenus semper commentum differendi causas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxisse in gratiam Claudij. nec enim ille si patruum necare voluisset, tulisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox repræsentatum fuisset meritum præmium. Claudius tamen qui diuino quodam fauore Caij furorem euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterum Chæreæ conatus differebantur indies consciorum quorundam segnicie nam ipse inultus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunum iudicans, etenim aggrediendi ascendentem in Capitolium ad mactandas pro filiæ salute victimas sæpe dabatur occasio: vel præcipitandi in forum è fastigio basilicæ, numinos inde aureos & argenteos spargentem populo: vel opprimendi celebrantem arcana sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet versaretur inter continuè præparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à diis seruari, sibi vni & animum esse & facultatem vel absq; ferro conficiendi hominem: adeo infensus erat coniuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi videbant quidem eum pro communi libertate solicitum, postulabant tamen paulisper differri negocium, ne, si parum succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus præcluderetur viris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. satius igitur esse dum ludi agantur in palatio adoriri facinus. hi celebrantur in honorem Cæsaris, qui primus dominationem à populo in se transtulit, & exstructa ante regem scena, conueniunt eo spectatum Romanorum nobiles vna cum vxoribus ac liberis, præsente etiam Principe. ibi conclusis tam multis millibus intra modicum spacium, conatũ facile successurum, non valentibus etiamsi velint succurrere protectoribus domesticis. Assensit Chæreas, decretumque est primo ludorum die rem aggredi: sed plus fortuna potuit quam consilium, ita vt vix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorum dies vltimus. tum Chæreas sociis conuocatis: multum inquit, elapsum est temporis quod nobis segnitiem exprobrat in honestis consiliis: quæ verendum est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiam sæuiat. An non videtis quod ad hunc modum nihil aliud fit quam libertatis detrimentum & tyrannidis acceſſio? cum debeamus nobis primum securitatem parare, deinde aliis perpetuam felicitatem, vnde ad nos & gloria maxi-

An. mundi 4004 à Christ. na. 42.

Chæream cum aliis quibusdã Caium tollere statuit. Callistus, Caij libertus, Claudio a Caio sæpe venena tollere iussum, significat.

Chæreæ occasionẽ aggrediẽdi Caiũ, expectat.

Finale cõfœderatorũ de Caio tollẽdo decretum.

Ann. mundi 4005. à Christ. nat. 43.

ma reditura sit. Illis vero tam honesto proposito non contradicentibus, cunctantibus tamen adhuc & per stuporem silentibus: quid, inquit, boni viri differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diem vltimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti visendæ gratia. pulcrum vero fuerit, si emittamus è manibus hoc propudium hominis, terra, marique triumphaturum de Romanorum ignauia. an non ignominiosum sit nos Ægyptio cuipiam libertatem oppressam non ferenti hanc gloriam cedere? ego certe deliberationes vestras non expectabo amplius, sed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet, quicquid fors ferat libentius perpessurus, quam vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes sine dilatione rem aggredi cuperent: moxque palatium armatus gladio petiit, quod ita mos sit accinctos tribunos signum ab imperatore petere, & forte ea die vices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem pertrudendo, dū quisq; locum spectandi præcipere nititur, magna voluptate hanc contentionē spectante Caio: quod nec senatoribus assignata essent loca nec equitibus, sed promiscue sedebant viri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus deinde imperator rem diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente victima contigit respergi cruore togam Asprenatis vnius è senatorū numero, quod ominosum ei fuit, licet tum risu exceptū à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Ferrur Caium ea die præter naturam suam fuisse affabilem, ita vt insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro consedit inter amicos in theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram versus subdiualem aream, alteram versus porticum, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato spectatorum consessu: qua parte erat cella quædam tabulatis interscpta, vbi mimi versabantur & Musici. cumque iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius vir prætorius submissa voce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij, tum Cluuitus, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorum exaudiat: alludens Homerico carmine. sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis constabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: moxque duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est, in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: & fabula acta est Cynera, in qua & ipse & eius filia Mirra occiditur: multumque fictitij cruoris fusum est tam circa crucifixum, quam circa Cyneram. quin & eundem diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius Rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterum Caio dubitante, permaneret ne vsq; finem spectaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iam enim Chæream egressum viderat, surrexit iturus ad confirmandum hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quo nam, inquit, bone vir? quem ille reueritus sedit denuo, sed vicit timor: & paulo post rursum surrexit: Caio non amplius retinente, quod enim putaret abire ad aliquid necessarium. Tum Asprenas etiam hortatus est Cæsarem, vt more solito lotus & pransus tum demum reuerteretur. cupiebat enim, vt conscius quod statutum erat peragi. Et iam

Augusto Cæsari Caius vt diuinam facit.

Asprenas Theatrū.

Batibius. Cluuitus.

Chæ-

Chæreaconiuratos disposuerat, vt suo quisque loco nauaret operam: ægreque moras ferebant, quod iam esset hora nona diei: & Chæreas volebat in theatrum reuerti, atque in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id fine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamē eam bene rependi libertate publica, iamq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum cōiurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volente: re autem vera captantes solitudinē quo facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minucianus fororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas. eos ipse sequebatur cum Paulo Asiatico. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam eum præstolabantur seruorum ministeria, & qua Claudius cum aliis præcesserat, deflexit ad infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorum domesticorum, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chæreas signum postulat. & illo probrosum quiddam dante, conuicio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tamen lethali vulnere: quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus consauciatus periret cruciabilius: mihi non sit verisimile, quia tale facinus non admittit lenta consilia. quod si hoc animo id fecit Chæreas, videtur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quam celeriter se ac suos eximere periculo: maxime quando non deerant qui Caio possent succurrere, nisi quam primum exhalaret animam. alioqui videbitur se & amicos potius quam illum affligere voluisse, cum posset re bene gesta clam se vltoribus eius subducere, non perdendo temere tempus, vel seipsum potius. Verum hæc quisque vt libuerit æstimet. Caius porro præ dolore vulneris, quod humerum inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus, neq; inuocauit opem amici vllius, siue quod nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantum edito, fuga se propripiebat vlterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret: moxq; circumsistentium vna vox erat, repete, atq; ita confecerunt eum illatis certatim crebris ictibus. extremum autē infligisse fertur Aquila, qui vltimum exitium illi attulit. autor autem facinoris merito Chæreas dicendus est, quamuis enim adhibuerit socios, omniū tamen primus id concepit animo, & modū perficiendi inuenit, primusq; ausus est consilium communicare cum aliis. quod vbi probari sensit, coniuratos in vnū contraxit vius eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cumq; res operam poscere, hic quoq; primus in eum irruit, & sua virtute cædem exorsus, trucidati cadauer proculcandum aliis præbuit. quapropter merito quicquid & à sociis perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ atq; virtuti, acceptum ferendum est. Sic Caius finiit multis confossus vulneribus. Quo interfecto Chæreas cum sociis recipere se qua venerant, videbat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quod non leue esset periculum occidisse imperatorem gratiosum apud insanam multitudinem, paratis ad vltionem militibus, siue quod angustæ erant viæ vbi patrata est cædes & refertæ famulis ac custodibus, qui omnes ea die præsto erant ad officium. proinde per aliam viam contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filiū Caium tum nocauerant. hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat, vt tamen excultum esset ædificiis per partes à singulis imperatoribus, quorum appellationem retinebant. iamque elapsi e turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dum in occulto esset casus Cæsaris.

An. mūdi 4005. à Christ. nat. 43.

Caius trucidatur.

Aquila Caio extremum ictum inflixit, Chæreas vero facinoris autor dicendus.

Chæreas cum sociis in Germanici ades se recipit.

An. mũdi 4005. à Christ. nat. 43.

Germani Cæsaru satellites.

Sabinus cũ Germanis satellitibus Cæsaru interfectores quærit.

Asprenas frustatim lacerat⁹.

Norban⁹. Anteius.

Qui homines Caij nocẽ inique animo tulerint.

De morte Cæsaris rumor diuersus.

saris. primi autem Germani senserunt eius interitum, cohors satellitum ex ea gente lectorum ad Principis custodiam: homines natura irascundi, vt quiuis alij barbari, quod plerunque quid fiat non intelligant, robusti corpore & primos hostium impetus excipere soliti, & magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunque partem incubuerint. hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt, non ipsius virtutibus rem metientes, sed suis commodis, quod gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorũ sibi comparans: mox q; duce Sabino (is non sua aut maiorum virtute, vt qui gladiator fuerat, sed insigni robore ad tribunatum prouectus est) strictis gladiis discurrebant per domos scrutabundi vbi nam laterent interfectores Cæsaris: & primum forte oblatum Asprenatem frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore victimæ rel perſam diximus, infausto sane auspicio. post hunc Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem videns, homo validus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: videbaturque non inultus moriturus, ni circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit, pertractus eo cupidine visendi Caij cadaueris, quem vehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium, occidit postremo missis illo militibus, pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo: verum audito tumultu latebras quæritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per iram fontes iuxta atque insontes trucidantium. & illi quidem tali fato absumpti sunt. cæterum postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quam fidei. quidam enim etsi perlibenter interitum eius acciperent, quem iamdudum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. aliis contra ideo nõ libebat credere, quia verum esse nolebant, atque etiam maius putabant, quam vt humana virtute posset effici. hi fere erant pueri ac fœminæ atque mancipia, tum nonnulli ex militibus: quod eius stipendia merentes simul exercerent tyrannidem, ministri superbiæ, concutientes optimum quenque ciuium, & prædarum participes. mulieres autem & iuuentus deliniti, vt solet vulgus, spectaculis, muneribus gladiatoriis, visceronibus, oblectamentisq; id genus aliis: quorum prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebant crudelitati & insaniæ Principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos, cõtra quos in eo paratum habebant præsidium. Facile enim erat fidẽ impetrare cõfictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatẽ solum assequi, sed & diuitias, q; delatoribus octaua cõfiscatorũ bonorum esset decreta. nobilium autẽ etiamsi quibus credibile fieret, vel q; aliquid præsentarent, vel q; verũ esse misere cupiebant, adeo nõ proferebant gaudium, vt ne audiuisse quidẽ se fingerent: alij ne spe frustrata, ditæ voluntatis pœnas luerent: insidiarũ alij conscij, & tãto magis præ se ferentes ignorantiam, ne forte suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerentur ad supplicium. nam & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, verum diligenter curari à Medicis. quo factum est, vt nemo audientium declararet suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis: aut contra infensi homini, & ideo nimis cupide etiam falsa pro veris credita communicare cum aliis putabantur. accessit & alius rumor, qui maxime nobilitatis obscurauit gaudium: eum contempto vulnerum periculo, sic vt erat cruentatum procurrisse in forum,

atque

atq; ibi concionari apud populum. Ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tam referre quo ipsi animo id facerent, quam quo factum id interpretarentur delatores & iudices. Sed postquam Germani strictis gladiis circumdedere theatrum, nemo spectatorum non putabat de se actum. & ad cuiusuis ingressum expauescebant quasi iamiam contrucidandi: hærebantq; inopes consilij, vt quibus nec manere tutum esset, nec egredi. tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur suppliciter deprecantium, & excusantium insidiarum ignorantiam, siue insidiæ illæ fuerint siue quid aliud. addebant & planctus & lachrymas, Deosque innocentiæ testes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præsentaneum vitæ periculum. His flexa est ira militum ne quid durius in spectatores consulerent: quandoquidem hoc ipsum quamuis furentibus immane videbatur, circumlata cæsorum cum Asprenate capita, & in ara deposita, quorum aspectu nihil miserabilius visum est spectatoribus, dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de se quoq; solicitis, quod incerti essent etiamnum an omnino periculum euaserint. itaque etiam qui iustissimis odiis Caium prosequebantur, non tamen sincerum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa spe euitandæ se miseris. Tandem Aruntius homo gratiosus qui vocalis erat vtpote præco rerum venalium, parauerat q; sibi ex eo quæstu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrum ingreditur habitu quam maxime ad luctum composito. quamuis enim infensissimus esset Caio, tamen vrgente præsenti discrimine ad dissimulandam lætitiam, præferens insignia mœroris omnia quibus vti mos est in cariss imorum desiderio, nunciat eius mortem, non passus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant. deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, simulque tribuni iubebant gladios recondere, significantes imperatoris interitum: quæ quidem certissima salus fuit constipatæ in theatro multitudinis & eorum qui quomodocunq; incidissent in Germanos: qui si aliquam spē incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio. adeo illum diligebant, vt suarum animarum iactura redemptam salutem eius cuperent nullo respectu calamitatis Reipub. itaque tum demum cognita eius morte cohibuerunt impetum quo in vindictam ruebant, vel quod iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impune sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersuro si forte ad eum rediret rerum regimen. Sic tandem Germanorum rabies sedata est, per Caij cædem paulo ante excita. Cæterum Chæreas qui valde timebat Minuciano, ne peteret in furentes Germanos incidens, singulos militum prensabat, de eo rogitans, precibusq; commendans eis salutem hominis: quo factum est vt ille vna cum Clemente ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, testatus id esse à Republica, eiq; senatus nomine gratias egerit, quod nec in deliberando consilium, nec in peragendo animus illi defuerit: dicens hanc esse naturam tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur vitæ exitum, vt inuisa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidisse, qui iam tum ante conspirationem initam legum contemptu & non ferendis iniuriis etiam amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cum reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iamque & in theatro spectatores tum multuabundi consuuexerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Arcyon medicus correptus vt curaret quosdam saucios, præterea parandorum remediorum dimisit proximos: re

An. mūdi 4005. à Christ. nat. 43.

Germani milites in theatrum veniunt.

Aruntius in theatro imperatoris interitū nunciat.

Germanorū rabies, per Caij cædē excita, sedata.

Chæreas Minucianus & Clemens, de Cæsaris nece colloquuntur.

Arcyon Medicus quosdam dimittit.

An. mũdi 4005. à Christ. nat. 43. *Senatus populusq; Caij trucidatores quaerit. Valerius Asiaticꝰ se Caij cædis autorẽ optat.*

autem vera vt ſeſe præſenti periculo eximerent. Interea ſenatus in curiam conuenit, populuſque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem ſerio, ſenatus vero tantum in ſpeciem. cumque Valerius Aſiaticus vir conſularis progreſſus eſſet ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæſaris, multis eum rogitantibus quiſnam eſſet eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Conſules autem edictum propoſuerunt, in quo continebatur Caij accuſatio, iubentes vt domum rediret tam populus quam milites, populo quidem magnam relaxationẽ pollicendo, militibus vero præmia ſi modo nihil turbarent & abſtinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exaſperati clade aliqua ciuitatem afficerent, neue ad rapinas verterentur & ſacrilegia. iam autem totus ſenatorum ordo conuenerat, præcipue qui cædis erant conſcij: audebantque ſperare aliquid, quaſi ad ſe deuoluto rerum modemandarum arbitrio.

CAP. II.

Quomodo Claudius principatum adeptus ſit.

Medio & Ruff. c. 2. Claudiũ milites in Principẽ eligunt.

IN hoc rerum ſtatu repente Claudius domi arripitur. Conuenientes in vnum milites, & collatis de rebus gerendis conſiliis, videbant populum non ſuffecturum tot vrgentibus negociis, ſi ad ipſum rediret rerum adminiſtratio: nec ſibi eam vtilem fore, ſi deſinerent eſſe miniſtri principatus & quodammodo ſocij. optimum igitur viſum eſt rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruum, nemini eorum qui tum in ſenatum coiuerant non præferendum, ſine natalium claritatis, ſiue liberalis eruditionis habenda eſſet ratio: qui conſtitutus in rerum faſtigio præmia cuiq; pro meritis decernat. hæc ſententia ſimul approbata eſt, & Claudius correptus à militibus. In ſenatu autem

Cn. Sẽtius Saturninus in Senatu orationẽ habet.

Cn. Sentius Saturninus nõ neſcius Claudium raptum, & inſtare virtutis certamẽ, quaſi protruſus, nec tamen inuitus, intrepide orationem dignam ingenuis & generoſis auditoribus exorſus eſt in hanc ferme ſententiam. Etſi incredibile videtur Quirites quod præter omnẽ ſpem nobis offertur poſt tam longum temporis ſpacium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quamdiu manuram & in poteſtate Deorum ſitam, quorum hoc munus eſt: ſed quæ in præſens certe exhilarare nos valeat, quicunque ſequatur exitus. bonis enim viris iucundum eſt vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veteriſque illius & florentis Reipublicæ aliquem guſtum capere. equidem priſcæ illius libertatis non memini, vt poſt eam ſublatam natus, præſentis ſane ſim cupidiſſimus, & felices exiſtimo quibus datum eſt in illa naſci atque inſtitui honeſtis ſtudiis: proximumque poſt Deos immortales honorem his viris habendum cenſeo, quorum virtute vel ſero tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas vtinam perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis vel hæc dies ſufficit, tam iunioribus noſtrum quam ſenioribus: his quia non omnino ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia virtutis exemplum recens propoſitum eſt, quod æmulari ſit longe pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus. quamobrem nihil nobis magis curandum eſt, quam vt cum virtute viuamus, quæ ſola libertatem parit ſuis cultoribus, mihi res veterum auditu tantum ſunt cognitæ. ex his vero quæ ipſi videre licuit, ſatis intelleri quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides, virtutem omnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos ſpiritus, metum contra atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, ſed ad arbitratum principum adminiſtrantur

Libertas res preciosa.

Libertas virtute paratur.

Tyrannides multa mala in ciuitates inuehũt. Iulius Cæſar.

omnia.

omnia. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi diminuit, & proculcatis legibus subuertit Rempublicam, oppresso iure seruiens suis cupiditatibus, nullum malorum genus est quo non attrita sit ciuitas, dum inter successores eius posteriori quisque præcedentem studet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbem generosis ciuibus: quod existimarent hoc ad suam pertinere securitatem, si rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non solum magnanimitatem premant, sed ipsos etiam perdant non vno mortis genere: idque cum multi iam deinceps in potestatis fastigio collocati fuerint, & singuli non ferendis grauaminibus oneranerint Rempublicam. Quorum vnus Caius qui hodie fato suo functus est, grauiora patrauit quam cæteri, non in ciues solum, sed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam suam iracundiam, & iniustas pœnas eis infligens, infensus diis simul & hominibus. Tyrannis enim non sufficit voluptatum studium & superbia, neque rapina & adulteria, sed præcipuum commodum ducunt, si inimicorum rotas exscindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos vlla iniuriarum potentia est efficax. etenim conscij sibi quam multis malis oppleuerint homines subditos, etiamsi illi contemptim ferant summa infortunium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores, ita demum securitatem sibi pollicentur, si illos possint omnino tollere. His malis leuari, & nemini nisi vobis inuicem obnoxij, id quod & præsentis concordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurate collapsum ciuitatis decus, & iusta cura Rempublicam in pristinam integritatem restituite. Liberum est sententias proferre de his quæ displicent, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrannidem aluit, quam istorum segnicies qui nulla in re libidini eius refragrati sunt? quietis enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante omnia vero tyranni interfectoribus honores quam maximos decernite: Chæreæ præsipue: qui vir diis fauentibus, tam consilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, vt pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quod illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic vero exso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Seatius, senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exurgens Trebellius Maximus, annulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus insculptam habens Caij effigiem: quod ille tum intentus alio non animaduerterat: statimque ea confracta est. Et iam nox processerat, cum Chæreas signum à consulibus petiit. atque illi libertatem dederunt. adeo autem mutatas res mirabantur, vt ipsis sibi vix satis crederent. tunc enim primum ex quo Reipub. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad consules rediit, penes quos ante Cæsares imperium fuit in milites. id acceptum Chæreas militibus tradidit his qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amantiores imperij legitimi quam tyrannidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, pauloque post etiam populus lætus ac spei plenus, multum sibi placens ob reuersam in pristinum statum Rempub. & Chæreæ nihil non tribuens. Is indigne ferens superesse vxorem Caij & filiam, mittit vnum e tribunis Iulium

An. mūdi 4005. à Christ. nat. 43.

Caius.

Adhortatio ad libertatem tuendam.

Chæreā pro facinore honos habēdus.

Chæreas a Consulibus signū petit.

Am. mūdi 4005. à Christ. na. 43. *Charea Iulio Lupo, vt Caij vxorē & filiā interficiat, mittit.*

Lupum, qui vtranque interficiat: ideo potissimum illi demandato hoc negocio, quod Clementis esset cognatus, & dignus vt in partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij a principio conscius. non deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele videretur sæuire in mulierem, quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingenio eiuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij contra illam potissimum malorum omnium causam asseuerabant, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniam, atque ita vnam venificam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia postremo vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum commodum. cumq; venisset in palatium offendit Cesoniam humi stratam iuxta mariti cadauer, inopem omnium quæ solent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum, afflictantem se cum iactare simul filia, nec alia vox eius audiebatur quam Caij accusatio, quod amantissimæ vxori non paruisset prænonenti toties. quod quidem tum ambiguum visum est, sicut nunc quoque duplicem interpretationem recipit: aliis sic intelligentibus, consuluisse eam vt rediret ad saniorem mentem, & in cines sæuire desineret, moderatumq; Principem ageret, ne forte prouocati eius crudelitate, parē ei vicem reponerent: aliis contra, instigasse eam maritum vt fine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum sit, suæ tamē securitati prospiceret. idq; tum exprobratum illi, quod etiam admonitus segnior fuerit. adeo in diuersum sensum trahebantur verba mulieris: quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, offenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat vt propius accederet: vtq; sensit cædis causa eum venisse, non magni pendentem verba nihil ad suum propositum facientia, confestim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & vrgens ne differret inceptæ à sociis fabulæ extremum actum addere. atq; ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulam: quod mox ipse factum renunciauit Charex. Ita Caius quarto sui principatus anno finiit, vir & ante principatum maleficus, voluptatibus deditus & fautor delatorum, periculorumq; metuens atq; ea de causa sanguinarius, vnicum fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinione affectans, populariq; assentatione depranatissimus: legum cancellos non secus quam vir tutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira stimularetur ad vindictam & supplicia: osor bonorum virorum omnium, quicquid collibuisset citra omnē contradictionem licere sibi postulatis. quare ne à sororis quidē germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredibilem & multis retro seculis inauditam libidinis licentiam. opus autem eius regale aut magnificum nullum etiam memorabile, aut excogitatum ad vtilitatem hominum, præter receptacula exstructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentariis ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuersiā maximum opus est, & vtilissimum nauigātib. ac ne id quidem absolutum etiam sed imperfectum manst remissa contētione operātium. In causa fuit studium rerum inutiliū, & quod pecuniam in priuatas suas voluptates insumere maluit, quā in publicam magnificentiam. alioquin orator facundus, & peritus vtriusq; literaturæ, tam Græcanicæ, quam patriæ: facileq; intelligebat omnia, ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & vel in maximis negociis suadendi facultate præditus si quis alius, quam vel ingenij felicitate, vel diutur-

Cesonia Caium quod vxori prænonenti non paruisset, accusat.

Caius vir maleficus

Caius libidinosus.

Caius receptacula nauibus extruit.

Caius oratoriæ facundiæ.

na exercitatione sibi parauerat. ad cuius laudis æmulationem magnos stimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc studiorum genere, à quo degenerasse in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat, nec tamen ei bona institutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem sibi accerseret: in tantum ardua res est eos sapere, quibus adest quidquis facientibus impunitas. Vsus enim honestissimis amicis à principio, quo facilius bonam opinionem sibi pararet, tandem eos à se alienauit vsurpata immodica licentia, quorum odiis indies glisc̃tibus postremo per insidias eorũdem oppressus est. Cæterum Claudius, vt supra dixi, cognito Caij casu, & hac de causa perturbatione totius palatij, de sua salute anxius latebat in quodam angulo, nullam periculi causam habens præter claritatem natalium. nam priuatam vitam agens permodeste se gesserat, vel mediocri statu contentus, literisq; se oblectabat Græcis maxime, omnẽ negotiorum denuntians strepitum. tum vero attonita vulgi multitudine regia referta discursantibus cum furore ac consternatione militibus, plebe quasi metu dominationis soluta vltro citroq; ruẽte temere, prætoriani qui portiones habentur inter reliquos milites, consultare cœperunt quid agendum sit, non tam soliciti de nece principis, quem interfectum existimabant: quam quomodo rebus suis prospicerent, Germanis in interfectores sæuientibus, sumet respectu magis quam vtilitatis publicæ. quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maxime cum videret circumferri Asprenatis & vna cum eo cæsorum capita. sedebat enim in quodam loco gradibus aliquot accessibili, obscuritate eius se occultans. ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non valens satis vultum eius discernere præ tenebris, hominem tamen esse videns, qui latere cupiat, propius accessit, licet rogatus vt discederet, & tandem protractum agnouit, inclamans alios sequẽtes, profecto hunc esse Germanicum, dignum qui vacantẽ imperatoris locu occuper. Tum Claudius videns eos paratos, vt se rapiant, metuensq; ne iubẽte Caio plecterentur capite, rogabat, vt sibi parcerent, innocentiam suam commemorans, & excusans se inscium rerum omnium. ad quæ Gratus subridens dextra prehensum sic alloquitur. Define de incolumitate esse solicitus, cũ potius debeas animum ad principatum erigere, quẽ Dij Caio sublato tuæ virtuti offerunt, orbem terrarum tandem respicientes fessum calamitatibus. quare age maiorum tuorum solium recipe. moxque attollunt eum in humeros non valentem præ metu simul ac gaudio pedibus insistere. iam enim complures prætoriani circa Gratum versabantur, ita vt quidam putantes Claudium rapi ad supplicium, miserarentur vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpe sub Caio adductus esset in vitæ periculum: quidã etiam dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verum militibus magis ac magis affluentibus, & diffugienti inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lectiearij fugerant, desperantes de salute domini quem raptum viderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem vbis, vt ferunt antiquissimam, & iam attentarent curam reipublicæ; maior etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno studio conantium eum ad principatum enchere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum, ad hæc fuccurrebant præcipuorum senatorum cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatum sit antè mutatum statum reipublicæ. quem quia in pristinum restitui iudicabãt impossibile, rursum non esse in rem suam videbant, si vnus quispiam citra ipsorum operam potiretur impe-

An. mundi 4005. à Christ. na. 43.

Hodie & Ruff. c. 3. Claudius fœmoris obstructi obtruditur Cæsarea dignitas.

Causa motus impellentes, vt Claudij in Imperatorẽ eligerent.

An. mundi 4005. à Christ. nat. 43.

rio, cum liceat proiecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferentes cõsultationes, cum aliis quoq; affluentibus communicabant. cumque idem omnibus probaretur, armatis cinctum sublimem in castra pertulerunt, vt ibi sine impedimento reliqua peragerent. diffidium autem inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutem effugere cupiunt: plebs contra hanc felicitatē eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatorium potestatem esse existimans, sibiq; aduersus potentiorum iniurias præsidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerunt, sperans huius opera cattituram se bellis ciuilibus, & aliis malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem affligerant. Senatus porro cognito, quod milites Claudium in castra transportauerint, lectos sui ordinis viros illo miserunt, qui eum doceant non esse per violentiam affectandum imperium: præstare vt senatui permittatur eorum Reipublicæ, & vnus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum aliis quomodo res administrari debeant: memineritq; quam misere rusticata sit ciuitas, vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, sub quo ipse in communi fuisset periculo: neque decere, vt qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte iterum pestis eius subiiciat. quapropter si senatui pareat, & cum laude ad pristinū reuertatur ocium solitam virtutem retinens, fore vt maximis cumuletur honoribus à liberis ciuibus, & opinionem optimi viri luctifaciat, qui non grauetur sub legibus pernices nunc præesse aliis, nunc subici. quod si nihil moris Caij exitu pergat in propositis, secerni obnixuros eius conatibus. nam & non contemnendum militum manum stare à suis partibus, & armorum superesse copiam seruitiorumq; multitudinē, quo cum opera in promptu sit. Sed præcipuā spem esse in Deorum auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleant: nihil autem honestius quam pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Proclus, amabo tribuni plebei: procumbentesque ad eius genua supplices orabant, ne ciuitatem in bellum ciuile cõlocaret. Et cum viderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules, rogabant, vt si principatum ambiret, malle eum à senatu recipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absque violentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capesseret.

Claudius sublimis in castra perfertur. Diffidium inter plebem & senatum. Senatus Claudio suadet vt imperiū delatum refugiat.

CAP. III.

Diffidium inter senatum & plebem.

PORro Claudius sciens senatus arrogantiam, modeste legatis respondit pro tempore: sed parum tutum ratus se in eorum fidem committere, fretus hortatibus militum operam impigram pollicentiū, incitatē etiam Agrippa decreuit principatum vltro oblatum non dimittere c manibus. Is enim postquam suæ dignitatis autorem Cæsarem examinem collocasset in lectulo, & composuisset, vt tum poterat, perfunctus hoc officio prodiit ad eius satellites, nuncians viuere quidem eum, sed quia crucietur vulneribus, nunc se medicos ea de causa petere. Cæterum vbi cognouit raptum esse à militibus Claudium, egre dimota turba ad eum peruasit, & nactus eum turbatum, pronumq; ad cedendam potestatem senatui, confirmauit hortatus, vt magno animo in retinendo principatu pergeret. Iamque vnus erat è fautoribus Claudij, cum accersitus à senatu, ignarum se omnium simulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniens, ex senatoribus quæsiuit quid de Claudio factum sit, quibus id quod verum erat respondentibus, & insuper ipsius sententiam

Claudius Principatum vltro oblatum deponere recusat. Hodie & Ruff. c. 4. al. 3. Claudius in proposito suo ab Agrippa confirmatur.

tiam de præsenti statu postulantibus: se quidem aiebat pro senatus dignitate nullum recusare periculum, suadere tamen, vt magis spectent vtilitatem reipublicæ, quam quæ in præsens grata videantur auribus. contendētibus enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamen descendentibus aliquid aduersum accidat. illis & arma sibi superesse dicentibus, & collaturos se pecuniam: nec deesse militem & posse armari seruitia vocata ad pileum: subiunxit rex: vtinam P. C. conatus vester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem vestram puto promere. scitis qui à Claudio stant veteranos esse & rei militaris longo vtu peritissimos: pro nobis autem erat mancipiorum præter omnem opinionem liberatorū colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus viris exercitatissimis. quamobrem mihi placet mitti ad Claudium qui ei deponere principatum suadeant, & ad eam legationem meipsum offero. hæc vbi persuasit, cum aliis aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationem senatus indicat: autorque fuit, vt responderet, sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit igitur mirum non videri, quod senatus ægre ferat subesse vnius arbitrio, expertus aliquot principum sæuitiam, nunc vero degustaturum eum etiam æquam ac moderatam dominationem, quæ nomē quidem principatus habeat, sed tenera omnia gerat de communi sententia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in varia temporum conditione nunquam ab honesto discessisse suis ipsis oculis viderint, cum his mandatis legati dimissi sunt: mox que concionem apud prætorianos habuit, sacramento adactos, vt in fide maneant, viritim q; diuisit quina drachmarum millia. sub diluculū autem Coss. senatum vocauerant in capitolini Iouis ædem: quorum alij delituerunt in vrbe, ne irent: alij rus mature sunt profecti, prævidentes quo nam res euasura esset, optantes q; tutam seruitutem cū ocio potius, quam ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum non amplius, quibus consultantibus de præsenti negocio, repente clamor militum pro foribus stantium tollitur, vnum imperatorem à senatu creari postulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium communicatum pluribus. & suam quidem sententiam proferebant de vni alicui committendo imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod senatui valde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. nec tamen deerant qui affectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatem q; coniunctam cum Cæsaribus. nam M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causatione nectentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuisset q; cædes quanta vix vnquam alias edita, si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu contendere. præsto enim erat gladiatorum non contemnēdus numerus, & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo sunt deterriti, quod vel sibi ipsis timerēt, vel populo. Deinde appetente iam die Chæreas cum sociis aderant allocuturi milites: quos illi cū viderent manu silentiū innuere, concionari nō passi sunt, omnibus vnū imperatorem, id q; sine dilatione poscentibus. Tum vero minime senatus poterat expedire constitutionē reipubl. militibus autoritatē eius contemnentibus, & interfectoribus Caij amplissimum ordinē militari insolentiæ cedere non patientibus. Tandē Chæreas nō continens iram, quod imperatorem peterent, daturum se ait, si quis signū afferret ab Eutycho. is erat auriga Prasin' Caio dilectissimus,

An. mūd. 4005. à Christ. nat. 43.

Agrippa senatoi suam sententiam exponit.

Agrippa cum aliis aliquot ad Claudium mittitur.

Claudij ad Legatos responsio.

Sacramentum militare.

Milites vnum imperatorē a Senatu creari postulant.

Quidam rerū fastigium affectant.

An. mūdi 4005. à Christ. na. 43.

cuius equitio ſtabulis extruendis ille viles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chæreas, multaq; alia, allaturum ſe Claudij caput minitans. indignum enim eſſe ſi poſt inſanum ſtulto principatum committant. At illi verbis eius nil moti, ſtrictis gladiis & ſublatis ſignis tendebant ad Claudium, adiuncturi ſe his qui iā ſacramento ipſius ſe obligauerant. ita ſenatus defertus eſt à ſuis propugnatoribus, & conſules ferme in priuatorum redacti ordinem, mœſtitia, ſtuporeque occupatis omnibus, nec ſcientibus quidnam agendum poſt irritatum in ſe Claudium, iamque pœnitentes alius in alium iactabant conuicia. Tum Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progreſſus, citius ſe eos omnes contrucidaturum ait, quam paſſurum, vt ſe inſpectante imperium committatur Claudio, & adſciſcatur vltronea ſeruitus: ſimulque Chæream obiurgabat, quod cum ptimus contempſiſſet Caium, nunc metu mortis videatur publicam libertatem prodere, quaſi vero ſine hac vlla volaptas vitæ poſſit eſſe viris fortibus. ille contra hac amiſſa ſibi certum ait mortis propoſitum, velle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in caſtris multi ſenatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendum Claudio, & inter cæteros alter conſul Q. Pompeius, eo magis inuiſus militibus, quod ſenatum ad libertatem hortatus fuerat. quamobrem ſtrictis eum inuadentes gladiis perpetraſſent ſedem, niſi fuiſſent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo aſſidere iuſſit ſuo lateri. ſed non idem honor habitus eſt reliquis ſenatoribus qui cum eo ſimul venerant: aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulſi dum illum ſalutare properant: Aponius vero diſceſſit ſaucius, & eorum nemo non periclitatus eſt. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio, vt mitius ſe erga ſenatores gereret: his enim ſublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iuſſitque eos conuenire in palatium, quo ipſe per mediam vrbem lectica dilatus eſt, deducentibus militibus non ſine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conſpicui proceſſerant in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipſe perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem ſententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per ſe videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum eſt, & exemplum erat ſtatuendum ſecuritati futurorum principum. ductus eſt igitur ad ſupplicium vna cum Lupo aliiſque compluribus. Fertur Chæream magno animo tuliſſe id infortunium, nihil mutato vultu ad indecorum habitum, atque etiam Lupo exprobrantem lacrymas. cumque is detracta veſte quæreretur de frigore, ille cauillatus eſt, Lupum nunquam offendi frigore. Et inſpectante corona eorum qui deduxerant, rogauit militem, num exercitatus eſſet ad cædes, & num acutum haberet gladium: poſtulauitq; eum quo ipſe Caium interfecerat. denique vno ictu feliciter periit. Lupus autem deiecto animo parū fortiter cervicem præbens pluribus ictibus demum confectus eſt. Paucis poſt diebus, quando ſolenne parentandi tempus rediit, pop. Rom. dum ſuorum quiſque manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ ſuam partem in ignem coniiciebant, apprecati vt propitius non iraſceretur ipſorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autem non ſolum abſolutus a Claudio, verum etiam permiſſus eandem quam ante præfectaturam gerere, iniquum ratus ſi à fide coniuratis data deſciſceret, in corpus adacto capulo tenus gladio ſuamet manu optatum quæſiuit interitum.

Milites ſublatis ſignis ad Claudiū tendunt.

Sabinus citius ſe contrucidaturum omnes, quā paſſurum, vt imperiū committatur Claudio, ait.

Q. Pompeius Conſul cæteris quibuſdā ad Claudiū peruenit.

Claudio Agrippa vt minus ſe erga ſenatores gereret, ſuadet.

In Caij interfectores animaduertitur.

Sabinus ſibi ipſi manus infert.

CAP. IIII.

Quemodo Claudius Agrippa paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudaeorum gratiam.

An. mundi 4001. à Christ. nat. 43. *Hodie & Ruffinus cap. 5. al. ca. 4.*

CLaudius porro ablegatis militibus quicunque suspecti esse poterãt, edictum proposuit, quo Agrippam in regno per Caium ante concesso confirmabat, collaudans simul eius operam & industriam: addita insuper Iudæa & Samaria, quod olim ad eius aui Herodis regnum pertinuissent. has igitur velut familiæ debitas restituit. Abilam autem & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lysaniæ fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in æs incisum est in vrbis foro medio. Antiochum autem suo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimisit etiam Alexandrum Lysimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniæ, quẽ Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsata fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, Rex virginẽ Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio. Per idẽ tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorum sub eius imperio vehementer oppressa, & multis iniuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos resumere: moxq; ad arma ventum est. Tum Claudius per epistolam mandat Ægypti præfidi, vt seditionem illam compescat: & ad preces Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit scriptum in hanc sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitum habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris cõsecutos à Regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus Regiis, post adiectamque imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata, per missos illo diuersis temporibus præsides, nullamque de eorum iure contrquersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permissumve eis ab Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locum alium suis suffragiis substituerent: vtq; quisque in suis ritibus maneat, neque cogatur religionem patriam deserere: cæterum Alexandrinos concitatos contra conciues suos Iudæos C. Cæs. temporibus, propter insolentem illius insaniam, dum contra patriam gentis religionem pro Deo coli ab eis postulat, & recusantibus infensus est: volo inconcussa esse iura eorum à Caii insania: eisque ius esse perseuerandi in patriis ritibus, iubeoque vtramque partem, quoad fieri potest, dare operam ne quid turbarum commoueatur, idque proposito hoc edicto ita statuo, atque hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale missum est: Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pont. max. trib. pot. Coss. designatus II. edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode Regibus mihi amicissimis, vt permitterem Iudæis in imperio nostro degentibus vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitãtibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatam populo Romano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem vrbem negare illis ius suum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebitque in posterum Iudæis per totum nostrum imperium, sparsim habitantibus vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neque conspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu vi-

Antiochi Rex Comagenæ.

Alexander Lysimachus Alabarcha.

Herodes, Agrippa frater, rex in Chalcide.

Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos.

Claudii pro Alexandrinis Iudæis edictum.

Claudii pro Iudæis per Romanum orbẽ edictum.

An. mũdi 4005. à Christ. na. 43.

uant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus, coloniis, & municipiis Italicis ac prouincialibus per magistratus publicari volo, ad Reges quoque atque dynastas transmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

Agrippa Claudius in regnũ suum mittit.

CAP. V.

Agrippa in Iudæam redit.

HIs edictis Alexandriam, & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit, quomodo in Iudæos animatus fuerit: moxque Agrippam ad curam sui regni misit auctum maioribus honoribus, commendatumque per literas præfidibus prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille, vt re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quę lege præscripta sunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & catenam auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ, quæ Regias manus vinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruere, & Deum valere illa erigere denuo. omnes enim admonebantur per hanc consecratam catenam, quod Agrippa leui de causa ptiuatus dignitate sit vinctus, pauloque post compedibus solutus splendidiorem quam ante principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium, vt celsissima quæque prolabantur facile, rursumque inclinata restituantur in pristinum fastigium. Rite igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium summouit à summo sacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorem duxerat, vt diximus. idem igitur, quod fratres & pater, sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Macedonum idem contigit tribus filiis Simonis pontificis, eius qui Onia patre prognatus est, vt supra meminimus. Constituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorum puto si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistratum autem præfecit toti suæ militiæ Silam, quem multorum & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo post Doritæ quidam inuenes natura temerarii religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quod ea res perditum iret institutæ patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præfidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægre ferens hoc facinus, vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fere sententiam.

Agrippa Iudæa adium tributum remittit. Silam, Doritæ in Iudæorũ synagoga Cæsari statuam ponũt, quod Agrippã & Petronium vehementer ad iracundiam commouet.

CAP. VI.

Epistola Petronii ad Dorienses pro Iudæis scripta.

PVblius Petronius, legatus Tiberii Claudii Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Dorienssium. Quoniam tam audax est quorundam vestrum insolentia, vt etiam contra edictum Claudii Cæs. Augusti Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quã in alieno, maxime in synagoga, cum iustum sit & imperatoris iudicio

Publi⁹ Petronius Dorienſibus ſcribit.

com-

comprobatum, vt sui quisque loci sit dominus: ne mea decreta commemorem post contemptam autoritatem Cæsaris, qui Iudæis non religionem tantum permisit, verumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam propriis magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centusionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni fontes indicent, deniq; opemum dent nequid turbæ aut rixæ exoriatur, quam quidam captare videntur: cum contra ego & mihi carissimus Rex Agrippa nihil æque curemus, quam ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quænam sit super hoc negocio voluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam ante satis notum omnibus, carissimus Rex Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suum postulans, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullam quæratis seditionum materiam, & cælestе numen suis quisque colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum errorem corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quis tale quippiam audeat. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere voluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam Rex beneficentiam libenter amplector, contentus tua voluntate, qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo pontificio. sed mihi sacrum illum amictum semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quam nunc reciperem, quod si quæris, ostendam qui honore hoc sit longe dignior. est mihi frater, & apud Deum, & apud te Rex innocentior, ab omnique peccatis hac mundior, quem autem tibi commendare, vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha, iuxta ipsius consilium fratri eius Matthiæ sacerdotium id detulit: nec ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

An. mūdi 4005. à Christ. na. 43.

Ionatha Ananis filio Pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiæ fratri deferri rogat.

Marsus Syriæ præfectus.

CAP. VII.

Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

Hodie & Rufinus cap. 7.

SIlla autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquam periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficillimos labores pro eo sæpe susceperat, freuus auiditia postulabat etiam paris honoris esse participes. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, semperq; licentius agebat cum eo. & in familiaribus colloquiis molestus erat interdum extollens se immodice, & sæpe prioris fortunæ aduersitates in memoriā reuocans, vt ostentaret quam studiosus ipsius cultor fuerit; nunquam non labores in eius gratiam exhaustos memorans, quæ cum sine modo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex tandem offenderetur immodica libertate hominis. inimicum enim est temporis inglorie acti memoria, & stultum est indesinenter exprobrare debitum. postremo in tantum exasperatus est Regis animus, vt iræ plus quam rationi tribuens nō contentus sit ademisse illi præfecturam, verumetiam vinctum in ipsius patriam adseruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consilium adhibita, reputauit quantum laborum vir ille pro se pertulisset: cumq; natalem suum celebraret, omnibus occupatis circa hilaritates ac

Sitas Agrippæ priorum fortuna aduersitates in memoriā reuocans, cum ita offendit, vt vinctū in ipsius patriam adseruandum miserit.

epu-

An. mũdi 4005. à Christ. na. 43.

epulas, accersiuit Silam, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille, vt erat moribus ingenuis, non dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocantibus se respondens, ad quem honorem me Rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neque enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia, nisi forte putat linguam mihi posthac fore minus liberam; imo fratus conscientia nunquam clamare desinam, è quantis eum eripuerim calamitatibus, quantum laborem tulerim, vt illi incolumitatem & honores pareremus; pro quibus officiis nunc præmium retuli vincula & obscurum carcerem. ego certe horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubens, vt eadem Regi referrent, qui cum videret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus autem ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permunit sumptu publico, latioresque & altiores quam antea fuerant reddidit; & fecisset adueršus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eam rem per literas. qui suspicatus motus aliquid noui, diligenter scripsit Agrippæ, vt à muniendæ vrbe desisteret: atque ille mox paruit. Erat autem is Rex adeo natus ad liberalitatem ac beneficiis demerendos populos, vt magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quæcunque munificentia gloriam, longe alius quam Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim malicioſus erat ac procliuis ad sæuitiam; & propter mutuum odium manifeste præferens erga Græcos maiorem quam erga Iudæos beneuolentiam: vt qui externas vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, alias balnea & theatra, alias templa & porticus exstruens: Iudæorum autem nullum oppidum ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec vlla liberalitate prosecutus est. Agrippa contra mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduersitatibus, quapropter libenter & continue degebat Hierosolymis, institutorum ac rituum patriæ seruator religiosissimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei præteribat absque sacrificio. Accidit aliquando vt quidam Hierosolymita legisperitus nomine Simon, aduocata concione per Regis absentiam agentis tum Cæsaream, criminaretur illum vt impurum & arcendum templi aditu, quod non nisi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi significauit per literas confestim accersiuit hominem: à quo forte fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, moxque sedata voce & placide, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tum Rex citius quam quisquam opinaretur reconciliatus est, clementiam magis quam iram decere Reges existimans, & lenitatem animi magis quam celsitudinem. itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximias ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus exstructo ibi theatro pulcherrimo, simulque æque magnifico amphitheatro, & ad hæc basinæis ac porticibus, nullis parcens impendiis, modo absolutam operibus pulcritudinem adderet. dedicatio quoque horum celebrata est splendidissime, exhibitis in theatro spectaculis, & musicorum omne genus certaminibus, aliaque voluptatum varietate: in amphitheatrum vero ad ostentandam magnificentiam inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam catervatim commissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duos cohortes fecit septingentorum quamq; hominum, vt illis per imaginem belli

Silã Agrippa ex carcere asseruit, qui indignationẽ non dissimulans in custodia relinquitur.

Agrippa Hierosolymorũ mœnia permunit.

Marcus Claudio, Agrippa scriberet, vt a muniendæ vrbis desisteret suadet.

Agrippa quam Herodes Iudæis magis fauet.

Simon legisperitus Regem criminatur, qui donatiua pro cæsar, eidem reconciliatur.

Al. ca. 6. Agrippa Berytũ ciuitatem eximiis ornamẽtis honorat.

decer-

decernentibus, pœna noxiorum in pacis voluptatem verteret, atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum pe-
tacta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. suspiciebatur autem ab aliis Regibus: venitque ad eum Antiochus Comagenæ Rex Emesenorum Sampsigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemonque Ponti regulus: & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis. hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinem, ne videretur indignus qui expeteretur à toi Regibus. quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses supervenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam, vsque ad septimum lapidem illi obuiam processit: quod quidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodem cum hospitibus curru vectus, suspectam præsidi reddederet tantam Regum concordiam. ratus enim id non esse è Republica, per idoneos nuncios mandauit singulis, vt sine mora discederent: qua re Agrippa vehementer offensus est, & Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Matthiæ vero adempto Pontificatu successorem dedit Elioneum Cithæi filium. Iamque tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cum peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cæsaris: ad quem festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat, ex tota prouincia. eius celebritatis die secunda processit mane in theatrum, amictus veste tota ex argento mirabili opere contexta, quæ radiis exorientis solis percussa, & diuinum quendam fulgorem emittens, venerationem cum horrore excutiebat spectantibus. moxque adulatores pernicioſi alius aliunde acclamantes Deum consalutabant, rogantes vt fauere tet propitius. hactenus enim vt hominem reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius. hanc impiam adulationem ille nec castigauit, nec repulit: pauloque post suspiciens, vidit supra caput suum bubonem funi extento insidentem: moxque vt sensit hunc esse calamitatis nuncium, qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit. secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia. conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitam relinquere iubeor, fatali necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortem rapior. Sed ferenda est voluntas cœlestis numinis. neq; enim male viximus, imo tanta felicitate, vt omnes me beatum prædicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur, propere igitur relato in regiam rumor sparsus est bţui esse moriturum, quamobrem confestim totus populus vna cum vxoribus atque liberis faccum indutus more patrio, supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatib. Rex autem in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu deinde per continuos quinq; dies nihil se remittente confectus vitam finiit, annum natus quartum supra quinquagesimum, postquam regnasset per septennium. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionem in Iudæa quoq; regnauit & Samaria simulq; Cæsaræa. ex annuis autem reditibus percipiebat cum plurimum ɪɔoo. myriades. nec his contentus, mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis non sufficiebat reditus, quod liberalitatem exerceret sine parsimonia. Cæterum priusquam euulgaretur Regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristobulum misertus, qui Silam consimulem amborum

An. mũ. 4005. à Christ. na. 43. *Herodio & Ruffinus cap. 8.*

Agrippa Marso Syriæ præsidi, dum quinque Reges ad se venientes discedere iubet, infensus.

Al ca. 7. Elioneus Cithæi filius pontifex.

Agrippa in theatro Deum cõsalutatur, Bubonẽ videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur.

Agrippa quam diu vixerit et regnauerit.

Mille & decem Myriades quindecim tenuasse.

ini-

An. mũdi 4009 à Christ. na. 47.

Herodes & Chelcias Silã interficiunt.

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. 8.

Agrippæ liberi superstites.

In Agrippã defunctũ Cæsarienses et Sebasteni cõuicia iactant.

Agrippa Agrippæ filius.

Al.ca.9.

Claudius Agrippã in regnũ mittere cogitat, quod alii dissuadẽt & Cuspiũ Fadũ Iudæa Præsidem declarant.

inimicum interficeret, quasi hoc à Rege mandatum acceperit. Atque hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites autem ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimum septimum: filiæ vero tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam virgines erant, Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorum Regis Antiochi. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasten beneficiorum eius obliti, pessimam ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum. militum quoque vulgus qui tum forte aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerũt in lupanaria, eisque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisque per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes prægaudio, quod ex obitu Regis conceperant. Atque hæc agentibus nec Agrippę recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarum conditor, quas portubus & templis magnificentissime ornauerat. Filius porro defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabaturque apud Claudium Cæsarem. qui audito Agrippæ obitu, & contumeliis quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerant, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. confestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul vt iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutum admodum adolescenti, & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrando sit impar, quodque etiam viriles grauare possit humeros. eumque visi essent æquum dicere, Cæsar præsidem Iudææ totiusque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriam, contumeliasque illatas adhuc inuenibus. alam vero Cæsariensium & Sebastenorum cum quinque illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militesque è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudium, vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside.

quamobrem Vespasianus victor, vt paulo post dicetur, eos ex illa regione alio transtulit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Vicesimus.

An. mūdi 4006 à Christ. nā. 47.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deque stola sacerdotali.*
II. *Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filii religionem Iudaicam complexi sint.*
III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punierit.*
IIII. *Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.*
V. *Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.*
VI. *Gesta Felicis Iudææ Præsidis.*
VII. *De procuratore Portio Feste, & de sicariis.*
VIII. *De procuratore Albino.*
IX. *Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniuriis, vt tandem coacti sint arma sumere.*

CAP. I.

Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deque stola sacerdotali.

Hedio & Rufinus cap. 1. Cassi⁹ Longinus Syriæ præfect.

DEfuncto Rege Agrippa, sicut superiore volumine diximus, Claudius Cæsar misit successorem Mario Cassium Longinum, memoriæ Regis amici hoc tribuens; à quo viuo adhuc per literas sæpe rogatus fuerat, vt Marsum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus autem qui procurator Cæsaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphensibus de Miæ vici finibus, refertis viris bellicosissimis. Ceperunt autem arma transamnenses sine consensu primatum & magistratuum, multosq; Philadelphensium interfecerāt. His cognitis Fadus vehementer iratus est, quod non expectassent suum iudicium, si putabant sibi factum à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temere ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus vinciti eos mandauit. horum vnum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo post capitis damnauit Tholomæum latronum principem vinctum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditque operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis deinde Pontificibus & Hierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, vt talarem tunicam & sacerdotalem stolam, quam solum summum Pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, vt esset in Romanorum potestate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum, (venerat & ipse Hierosolymam)

Fadus Iudæos Philadelphēsium propter Minni interfectores punit.

Annibæ supplicio affectus.

Amaramus & Eleazarus in exilium missi.

Tholomæus latronum princeps.

Ant. ca. 2.

cum

An. mũdi 4009 à Christ. na 47.

cum copiis, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primum vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolę seruandæ ius: deinde vt expectetur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros, vt legati mittantur, si prius darentur obsides. Quumque prompte liberos suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum forte apud Claudium agebat vt diximus, cognito qua de causa veniissent, rogauit Cæsarem, vt Iudęis sacræ stolæ custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negocio scribere. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus. cui responso talem epistolam addidit: Claudius Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos. designatus IIII. Imp. X. P.P. Hierosolymitanorum magistratibus, & senatui & populo, totique Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus piissimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes, quod sedulo genti vestræ prouideam, rogantesque enixe, vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum ante vir optimus & mihi charissimus Vitellius concesserat: vestræque voluntati annuo primum motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificer Herodi Regi, & iunioris Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritoque illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autem de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaelis, & Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto calendas Iulias. Rufo & Pompeio Syluano COSS. Eodem tempore & Herodes dynasta Chalcidis defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæsare potestatem in templum & sacrorum ærarium, iusq; eligendorum summorum Pontificum: impetrauitque hæc omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit, vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Cantharam in ordinem redacto, Iosepho Canei summum Pontificatum contulit.

Iudæi dãt obsides Cæsari.

Claudius Iudæis sacra stola custodiã concedit.

Al. ca. 3. Claudii Cæsaris ad Iudæos epistola.

Al. ca. 9. Herod. dynasta Chalcidis ius eligendorũ summorũ Pontificũ petit.

CAP. II.

Quemodo Helena Adiabenorum Regina & eius filii religionem Iudaicam complexi sint.

Hadio & Ruffinus cap. 2.

PEr idem tempus Adiabenorum Regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talem. Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in vxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde vt vna cubans, & manum reclinatam habens in vxoris vterum, vocem quandam sibi videretur audire, iubentem vt manum à ventre tolleret, neve præmeret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac voce ille tetritus, mox vt excitatus est, rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. Susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena, & alios filios ex aliis vxoribus, manifeste tamen omnem caritatem in hunc vnum contulit: vnde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odiis, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filiis, quod is affectus non à malicia procederet, sed quisque cupiebat patri esse quam carissimus. Izatem vero cui valde timebat à fraternis odiis, cumulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrũ quod Spasini vocant accolæ, commendans ei salutem filii. Is libenter

Monobazus ex Helena sorore duos filios suscipit.

Izates Abemerigi filiã Samachã ducit.

acce-

accepit adolescentem, quem complexus singulari benevolentia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, vnde luculentos reditus percipiebat. Porro Monobazus iam admodum senex, videns sibi superesse modicum vitæ spacium, concupiuit videre ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, eique donauit regionem quæ dicitur Carra, amomi feracissimam. in ea seruantur arcæ reliquiæ, qua Noë fertur euasisse diluuium, ostenduntur ibi hodie quoque videre volentibus. In hac regione Izates vixit vsq; ad patris obitum. Qui postquam fato functus est, Helena Regina accitis eadem die magnatibus suis & satrapis, ac præfectis militum, Non ignoratis, inquit, quod maritus meus hæredem sui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit dignissimum, attamen vestrum quoq; super hac re iudicium expecto. Beatus enim est non qui ab vno, sed qui plurium consensu principatum accipit. hæc illa, vt experiretur voluntatem concilii. Quibus auditis proceres, primum more suo Reginam adorauerũt, deinde probari sibi sententiam Reginæ dixerunt, libenterque parituros Izatæ, quem scirent merito & ex communi popularium voto, patrisque indicio prælarum cæteris fratribus. offerebantq; suam operam, vt primum fratres eius atque cognatos occiderent, quo securius nouo Regi pararetur imperium. sic enim liberum fore à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta benevolentia, differendam tamẽ fratrum eius necem censuit in aduentum filii, & expectandam ipsius sententiã. Tum proceres consuluerunt vt saltem vinctos asseruaret, donec ille veniat, quo magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maxime Regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & proregem fecit grandiorem filium Monobazum, impositio ei diademate, & dato patris annulo signatorio, simulque sampsera vt ipsi vocant: iussitque eum administrare Rempublicam, donec frater veniat. Is autem celeriter venit audito patris obitu, & vitro cedenti Monobazo fratri in principatum successit. Cæterum eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatẽ nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cum Izatæ innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem traduxit: accitumq; à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. forte autem acciderat vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo institutæ leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porro nouus Rex postquam in Adiabenam reuersus offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id ægerrime. & cum occidere hos aut vinctos seruare vetaret pietas, cõtra affectos insurta dimittere parum tutum videretur, ne quando de vindicta cogitarent patrem eorum vna cum filiis propriis Romam ad Claudium Cæsarem misit, partem ad Artabanum Parthum, futuros vtrobique obsides. cognito deinde quod mater multum delectaretur Iudæorum moribus, dedit opetam vt & ipse ad eam religionem transiret. cumque existimaret se non esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod postquam mater resciuit, conabatur impedire, periculosum esse dicitans. multum enim eam rem à Rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus desciscere cognoscerent: neque vllo pacto laturos Iudæum in regio solio. sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. Rex autem cum Anania contulit consilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum, nisi ab hoc proposito desisteret. timere enim se ne, si occulta proferrentur in vulgus, ipse arriperetur daturus pœnas vt autor omnium, qui non de-

An. mundi 4009 à Christ. na. 47. *Caron amomi feracissimo in qua Noe arca reliquiæ seruãtur.*

Izates ab Helena matre & magnatibus Rex creatur, et Monobazus remp. donec frater veniat administrare iubetur.

Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt.

Izates fratres ad Claudiũ Cæsarẽ & Artabanum mittit.

Izates a circumcisione Helenæ & Ananiæ deterrantur.

Ab. mūdi 4009 à Christ. an. 47.

cenda Regem docuerit. Licere autem ei etiam absque circumcisione Deum pie colere, si Iudæorum instituta placeant. in hoc enim magis situm religionem quam in circumcisione corporis: daturumque Deum veniam, si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur subditorum defectio. his verbis tum Regi persuasit quod voluit. Aliquanto autem post, nondum enim omnino hæc cupiditas excíderat, alius quidã Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valde peritus habitus, eum ad rem perficiẽdam impulit. ad saluandum enim Regem admissus, cum eum offendisset legentem sacra Mosis volumina: nescis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facies, nec enim satis est decreta eius nosse, sed præstat imperata facere. Quamdiu manebis incircumcisus? si nondum legisti legem circumcidi iubentem, nunc certe lege, vt scias quanta sit impietas hanc omittere. His auditis Rex non distulit negocium, sed secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iussus est: deinde accersita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum sit. quos continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res peruenisset ad vulgi notitiam, Rex Principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. sibi quoque videbant imminere periculum, vt conscíis & autoribus eius consilii. Sed Deus prouidit, ne euenirent quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit & eius liberos, in rebus dubiis & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quod ad se respicientibus, sibique vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena porro mater Regis videns res regni pacatas, & filium opinione omnium tam domesticorum quam exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est visendi Hierosolyma, templumque illud apud omnes mortales famosissimum, vt ibi DEVM adoraret, votiuasque victimas redderet. Et quia facile commeatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso viatico, descendit in Hierosolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportune eius aduentus ciuibus. cum enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, Regina Helena ex suis alios misit Alexandriam, comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horum Regum beneficia, quib. nostram ciuitatem inuerunt, dicentur postea. Cæterum Parthorum Rex Artabanus, cum sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutum manere in suo regno diutius, decreuit ad Izatem se conferre, eius consilio quæsiturus salutem, & si fieri posset etiam reditum in patriam. assumptis igitur cognatis & familiarib. circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quem propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hac verba erupit: ne despicias me Rex tuum supplicem, neve contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cum intelligas quibus omnes simus obnoxii casibus. Si enim me inultum fueris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc ille demisso vultu lachrymans. Izates

Izates Eleazarus vt se circumcideret persuadet.

Ad Deũ respicientibus, eiq; vni fidentibus, pietatis fructus integer manet.

Helena Hierosolyma proficiscitur.

Al ca. 6. Ibidem ei bos egenis distribuit.

Izates Iudæis pecuniam mittit.

Artabanus ab Izate auxilium petit.

autem

autem audito eius nomine, videnſque aſtare ſupplicem Artabanum, ab equo deſiliit, & bono, inquit, animo eſto Rex, nec turberis præſenti calamitate quaſi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœſtitia: inueniesque amicum & ſocium meliorem quam forte ſperaſti haſtenus. aut enim te in Parthorum regnum reſtituam, aut meum tibi eodem. hæc locutus impoſito in equum Artabano, ipſe eum comitabatur pedibus, vt maiori Regi hunc honorem exhibens. Id Parthus Rex tulit permoleſte, iurauitque per futuram ſuam fortunam ac dignitatē, deſcenſurum ſe, niſi ille rurſum aſcenderet & præcederet. Tum alter morem el geſturus in equum inſiliit, & perducto in ſuam regiam omnem honorem habuit, in conſeſſibus ac conuiuiis honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputansq; eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit etiam ad Parthos ſuadens vt ſuum Regem reciperent, fidem ſuam interponens, non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando, omnem illis dubitationem eximere. Parthi vero non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quod iam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim eſſe, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cum eſſet Alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio præditus, ſcribit ei vt accepta à ſe fide reuerteretur eo cepturus amiſſum dignitatis faſtigiū: à quo ille perſuaſus rediit. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izate opera in regnum ſuum reſtituetus eſt, vnde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, ſed affecit Izatem maximis qui apud ipſum haberentur honoribus. nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum Regibus. donauitque eiregionem magnam ac bonam, ademptam ditioni Regum Armeniæ, cui nomen eſt Niſibis. in ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam & Mygdoniam cognomine. Atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. Non multo poſt Artabanus moriens, regnum reliquit Vardani ſuo filio. hic ad Izatem profectus, ſuaſit ei vt vellet ſibi belli aduerſus Romanos gerendi eſſe ſocius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta eſſet Romanorum fortuna ac potentia, cenſebat illum tentare impoſſibilia. ad hæc quia quinque adoleſcentes filios miſerat, vt linguam noſtram & diſciplinas diligenter diſceret, ſimulque matrem adoraturam in templo, ſicut diximus, ſegnior erat, & Vardanem quoque ſonabatur deducere à propoſito, continenter denarrans ei Romanorum geſta & potentiam, ratus ſe hoc modo abſterſiturum eum à laceſcendi eos cupidine. Parthus autem his offenſus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo fruſtrante ſpes eius vaniſſimas. Parthi enim poſtquam cognouerunt mentem Vardanis, & quod Romanis bellum inferre ſtatuerit, illo cæſo principatum eius fratri Gotarzæ commiſerunt. huic quoque paulo poſt ſublato per inſidias Vologeſus frater ſucceſſit, qui duobus Germanis eodem ſocum patre genitis regna diſtribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porro Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga DEVM pietatem res proſperas ſuccedere, prædicarique eum paſſim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipſi cogitare de relinquenda religione patria, & aſſumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, ægre ferentes diſſimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem

An. mūdi 4009. à Chriſt. nat. 47. *Izates Artabano auxilium pollicetur. Izates ad Parthos ſcribit. Cinnamo Artabano amiſſum dignitatis faſtigium reſtituit. Izates ab Artabano maximis honoribus donis affectus. Antiochia & Mygdonia a Macedonibus condita. Vardanes Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates diſſuadet. Vardanes cæſo principatus Gotarzæ fratri commititur. Vologeſus Parthorū Rex.*

An. mundi 4009. à Christ. nat. 47.

expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ Regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum Regem susciperet: promittebantque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrii. itaque cum Arabe fodere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem venit. Cumque iam hostes in conspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus veniretur, omnes sui ex composito eum deserunt: tergaque vertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in autores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit: casisque plurimis reliquos veram fugam coegit capessere, ipsum Regem acriter persecutus in castrum Arsamum compulit: imperuque facto in mœnia, vi illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui Regis traditi, ne sic quidem quieuerunt: sed denuo scribunt Vologeso Regi Parthorum, rogantes vt Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suum Regem aiebant, eo quod patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus, cum nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetiit: bellum interminatus si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere: sciensque quod etiamsi ille imperata faceret, Parthus tamen non quieseret, decreuit totam rem Deo committere iacturus extremam de capite aleam: fretusque huius auxilio liberos & vxores, in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus expectabat aduentū hostium. Cumque Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahens copias opinione citius venisset, posuitque castra ad fluuium, qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longe inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copiis, contractis à toto imperio quam late patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minaberturque daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. hac referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longe potentiorem vniuersis mortalibus. atque ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi vna cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, teque merito solum & primum habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quam illorum repressurus audaciam, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potētiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus: illaque ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validam manum contempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio retrorsum cum exercitu abiit: ita, vt euidenter appareret Iza-

Adiabenorū magnates ob Abiæ Arabum Regis contra Izatē fidem faciunt.

Vologesum Parthorum regem procures, vt Izatem interficiat, rogant.

Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthiæ regionem mittit, iisque Vologesus cum exercitu occurrit.

tem

tem tum seruatum diuina prouidentia. Non multo autem post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimum, regni vigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post communis patris obitum. Mater porro Helena mortem eius compertam tulit grauiter, vt par erat orbatam amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit, cum audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem conueniendum sine mora profecta est: reuersaque in Adiabenam, non multo tempore Izates superuixit. Monobazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in exstructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab vrbe Hierosolymitana stadio distitis. Sed quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea.

An. mūdi 4010. à Christ. na. 48. *Izates moritur. Hodie & Ruffinus cap. 4. al. 5.*

Fado porro procuratore apud Iudæam præstigiator quidam nomine Theudas persuasit magnæ vulgi multitudini, vt assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuium. prophetam enim se iactabat, pollicens scissurum se verbo fluuium, & facilem præbiturum transitum, talique promissione permultis imposuit. At Fadus effecit, vt nihil lucri facerent ex sua insipientia, immissis in eos tumultuum equitum: qui ex impensiori irruentes ex his multos interemerunt, multos viuos ceperunt, & in ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspii Fadi tempore.

Theudas se verbo Iordanem scissurum pollicetur & eum assecla interficitur.

Hodie & Ruffinus cap. 1. al. ca. 2.

CAP. III.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punit.

Tiberius Alexander Iudæa Præses. Iacobus & Simon crucis supplicio affecti.

FAdo autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarchæ magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horum tempore magna illa fames Iudæam tenuit, quando Regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, vt iam dictum est. eodem tempore etiam filii Galilæi Iudæ, Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos sollicitabat ad defectionem à Rom. populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem Rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium primuit summo pontificio, eique succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater vita excessit octauo anno principatus Claudii, superstitibus tribus filiis: quorum Aristobulus ex priore vxore natus est, è Bernice vero fratris filia Berniciamus & Hyrcanus. eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum defiderati sunt, cuius causam primum explicabimus.

An. mūdi 4011. à Christ. na. 49. *Hodie & Ruffinus cap. 19. al. 10.*

CAP. IIII.

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.

In Paschæ festo miles genitalia nudans seditionem concitat, in qua viginti millia Iudæorum sunt extincti.

INstante Paschæ festo, per quod nostris hominibus vesci panibus infermentatis mos est, concurrentibus vndiq; ad solennitatem turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem vnam armatam stare supra templi porticus, cohibiturum tumultum si quis forte existeret. nam idem & alii ante illum præsides factita-

An. m6. 4077 à Christ. nat. 49.

uerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non se insectos, sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuicia, dicentes ab illo subuersum pertalantem illum militem. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter iritatus est: rogabat tamen, ve desinerent mouere seditionem festo tempore. cumq; illi adeo non parerent, vt maioribus etiam impeterent cum conuiciis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniam castellum templo imminens, vt supra docuimus. vulgaris autem multitudo viso aduentu militum territa, coepit magno impetu fugere, & cum essent angusti viarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendum, & conculcabant in angustiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: versaque in luctum festa laetitia, omnes sacrificiorum & precationum obliti, dediderunt se lamētis ac eiulatibus: tantam cladem intulit vnus militis impudētia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserat, in publica via centesimo ab vrbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientē aggressi sunt latrocinio, omnesq; eius diripuerūt sarcinas, quo audito Cumanus, confestim eo misit milites, iussos, vt vicos loco propinquos diriperent in hac populatione miles quidā libros Mosaicos in quodam vico inuentos protulit, eosq; laceruit in conspectu omnium, multis debacchatus & in legem & in gentem totam cōuiciis. Hoc vbi ad Iudæos perlatum est, facto concursu agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes, vt non suam, sed læsi numinis vlcisceretur iniuriam. Tum præses veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum violatorem legis securi feriit, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Stephanus Iudaeus seruus a Iudaeis in itinere spoliatur.

Mosaicos libros nolite quidā loedere, propterea Cumanus securi obtrit.

Hodie & Rufinus cap. 7. al. 11.

Samaritae aliquot Galilaeos Hierosolymam petentes, interficiunt.

CAP. V.

Seditio Samaritas inter & Iudaeos orta.

POst hæc inter Samaritas & Iudæos oritur diffidium initiis talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos, Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cum transirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorum desiderati sunt. Id indigne ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, horrantes, vt se in libertatem asserèrent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum vero fieri intolerabilem, si cum subditorum iniuriis cōiuncta sit. Cumque magistratus lenire eos conarentur, pollicerenturq; se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis autoribus sumeret: *vulgus contemptis pacificatoribus*, arma corripit, adscito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans vicos Samaritanorum incendiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam & quatuor cohortes peditum: armatisque etiam Samaritanis contrà Iudæos proficiscitur: quos assecutus multos perimit, plures vivos captos abducit. Tum vero Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt viderunt ad quantam calamitatem ventum sit, induti saccos, & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis eis ponentes diruendam patriam, templi incendium, liberosque cum vxoribus captiuos abducendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabantque vt mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisque

An. m6. 4014. à Christ. na. 52.

Galilaei se se vindicāt es Samaritanorū vices incendiis & rapinis vastant.

domos

domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones vero ad loca munita reuersi sunt denuo. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porro Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentem conuenium, & Iudæos accusant, quod vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægre ferre propriam iniuriam, quam contemptam Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniuriis prouincialium decernere: nunc ipsos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus. quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samaritiæ. Iudæi contra & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maxime in Cumanum, qui muneribus illorum corruptus, tantam cædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo vero post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset reos causam suam dicere, comperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quod & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro tribunali & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum aliis quatuor sociis Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses affecit supplicio. Ananiam vero summum Pontificem, & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atque Iudæorum, simulque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad Imperatorē, vt sub illo iudice decerneretur de his quas inter se habebāt controuersiis. Ipse veritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adiit Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populumque occupatum patrio festo & operantem sacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetiit. Cumanus porro & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem libertorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potentum videns, multis precib. obtinuisset ab Agrippina vxore Claudii, vt marito persuaderet legitime causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus permollitus, auditis partibus, vt compertum à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit. Cumanum vero mulctauit exilio. Celerem vero tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Post biennio imperii sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quę tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem vero ei abstulit, cum iam dynastia illius fuisset quadriennio. Hisdonationibus ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorum Regi circumciso sororem Drusillam. Epiphanes enim Antiochi regis filius recusauit eius nuptias, quod mutata sententia Iudæorum religionem amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. Mariammen quoque matrimonio coniunxit Archelao Chelcię filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multo post

Ann. mundi 4014. à Christ. nat. 52. *Hodie & Ruffinus cap. 8. al. 12.*

Samaritæ Iudæos accusant.

Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum referunt.

Dortus ob quatuor socios supplicio affectus.

Ananias, Aman', Cumanus, Celer alijq; non nulli Romā missi.

Al. c. 13.

Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorū causam cognoscat, precibus obtinet.

Hodie & Ruffinus cap. 9. al. ca. 14.

Claudius Felix Iudææ procurator.

Drusilla.

Mariamme.

Felix Drusillã a priore marito abducit.

dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix cum esset Iudææ procurator, visa hac fœminarum omnium pulcherrima, amore eius captus, Simonem amicum suum, Iudæum genere Cyprium, pro magno lenone gerentem ad eam misit, qui mulierem solicitaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet, bestam fore pollicens si non fastidiret hominem. illa male cõsulta volens euadere molestationes sororis Bernices, inuidentis sibi formæ præcellentiam, consensit calcata religione patria Felici nubere: natoque ex hoc marito filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cum vxore perierit Vesuuiani clade incendii tempore Titi Cæsaris, dicemus postea. Porro Bernice post Herodis obtitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquãto tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congredi, suasit Polemoni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se duceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maxime mulieris diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam, vt fertur discedente ab eo Bernice: qui mox desertus ab vxore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus est. Eodemque tempore etiam Mariamme dedignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos, tam opibus quam genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius. Cæterum Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis & octo mensibus, diebusque viginti fato functus est, asseuerantibus quibusdam sublatum esse vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus vero Domitius Ænobarbus vnus ex Romanis illustribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem vxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauij, nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex Pætina prima vxore sustulerat: quam Neroni collocauit sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autem verita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, volensq; principatum suo filio quærere, procurata, vt fertur, morte Claudij, confestim ad prætorianos milites misit præfectum eorum Burrum cum tribunis & libertorum potentissimis, qui Neronem ad eos perductum imperatorem consalutarent. At Nero principatum sic adeptus Britannicum clam veneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suam ferro propalam, hanc illi gratiam non pro natiuitate solum referens, verumetiam quod eius artibus ad imperium prouectus sit. Occidit & vxorem Octauiã, multosq; viros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. non desunt enim qui res Neronis scripserunt: quorum aliqui in gratiã eius, vt bene de se meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odiis, tam impudentibus mendaciis in eius famam debacchati sunt, vt merito damnandi sint in historia. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quando ne superiorum quidem imperatorum gesta scribentes rationem veritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus liceat vt libet scribere, quando delectari videntur hac licentia. nos vero quibus propositum est à veritate nusquam discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ vero nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquã obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitata.

Polemoni Cilicia vxori in matrimonio collocatur Bernice. An. mũdi 4018. à Christ. na. 56.

Mariãme Archelaũ dedignata in Demetrij thalamum migrat. Hedio & Ruffino ep. 10. clim 15.

Agrippina, Messalina & Petina Claudij vxores. Nero Imperator. An. mũdi 4019. à Christ. nat. 57.

Nero Tyrannus.

Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis

anno

amao, Regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autem Armeniæ dominium Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoq; idem princeps partem Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio. addita his & Iuliade trans Iordanem sita, agroq; eius habitato vicis 14.

Hodie & Ruf. c. 11.

Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius.

Agrippæ ditio ampliatur. Al. c. 16.

CAP. VI.

Gesta Felicis Iudææ præsidis.

CÆterum Iudææ res prolabebantur vsq; in deterius. tota enim referta erat latronũ receptaculis, & magicis præstigiatoribus imperitiq; vulgi seductoribus. quorum multos, sicut & latrones, Felix quotidie comprehensos afficiebat suppliciis: & in his Eleazarũ Dinæi filium qui non mediocrem latronum globum circa se habebat dolo viuum in potestatem suam redegit: data enim ei fide quod nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret. moxq; vinctum Romam transmisit. cumque odio prosequeretur Ionatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpe de administrandis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum invidia publica in ipsum rueret, ad cuius preces Cæsar hûc pro curatorem miserat, rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestiis interpellationibus. Graue enim est nocêdi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua de causa felix amicum Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiã præsidis præfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergo in vrbem ascenderunt sicis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac licentia sicarij per singula festa venitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas inimicitias, alios cõductos pecunia, idq; non modo in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere Deum tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma: temploq;, vt non amplius puro domicilio, Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentique cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigationes redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus inceſſabatur latrociniis.

Felix latrones, Magos vulgique seductores supplicijs afficit.

Eleazar Dynæi filius Romã missus.

Felix Ionathæ infidiatur. Lanione.

Impostores autem & Magi, turbas illectas post se trahebant in solitudines, pollicentes se diuinitus ostensuros eis clariſſima signa & prodigia: persuasaque multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet, qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinam aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere, stipatusque multis equitibus ac peditibus irrumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio: quorum quadringentis occisis, ducentos vinos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendiis. Apud Cæsarem quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quod vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere. id Syri non inficiebantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum iu-

Impostores & Magi.

Hodie & Ruff. c. 12 al. cap. 17

Pseudopropheta ex Ægypto Iudæas in Olineti monte prodit.

An. mũdi 4019. à Christ. na 57. *Hedio & Ruff. c. 13 alias c. 18 Cæsarea inter Iudæos & Syros, de pari iure ciuitatis ri xa.*

dæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptisq; ex vtraq; parte tumultus auctoribus affecerunt eos verberibus, atque hoc modo seditionem compresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitiis per contumeliam Syros lacessebant conuicio, qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eo quod plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos conuicia. deinde ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel saucia-rentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionem progressam vsq; ad belli speciem, prosiliens rogabat Iudæos, vt desiuerent: quibus non parentibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorum domos diuitiis refertas in prædam concessit militibus. Iudæorum vero honoratiores ac modestiores sibiipsis timentes rogauerunt Felicem, vt militibus receptui caneret, parceretq; iam & resipiscendi facultatem concederet: id quod præses indulsit eorum precibus. Per idem tempus Agrippa Rex summum Sacerdotium Ismaeli contulit Phabei filio: & ipsi summi pontifices dissidere cœperunt à sacerdotibus & primatibus Hierosolymitanorum ciuium, singuliq; incedebant stipati manu audacissimorum & seditiosorum hominum, conflictantesque inter se mutuis certabant conuiciis & lapidationibus: nec erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magistratibus. In tantum autem exarsit summorum pontificum impudentia, vt auderent seruos suos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquotque pauperiores e sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat violentia seditiosorum quam iustitia.

Ismael Phabei filius Pontifex. Pontificũ cum sacerdotibus dissidiũ.

CAP. VII.

De procuratore Portio Festo, & de sicariis.

Al. ca. 19 Felix accusatur.

Cæterum postquam Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cęsaream incolentium Romam profecti sunt Felicem accusaturi: dedisletq; omnino pœnas iniuriarum quibus Iudæos affecerat, nisi Nero eum donasset Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem.

Hedio & Ruff. c. 14 Seditio Iudæorũ Sicariũ.

Cæsarienſium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc vero Græcis epistolis scribendis præerat, magna pecunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis postea calamitatum nostrarũ omnium causæ ortæ sunt. Iudæi enim Cæsarienses vbi cognouerunt, quæ scripta sunt, magis etiam perstabant in seditionibus, donec initium belli conflatum est. Cum autem veniisset in Iudæam Festus, offendit totam afflictam à latronibus vicos passim populantibus. quorum ferocissimi appellati sicarij tũc ad maximum numerum excreuerant, vtentes gladiolis instar acinacis Persici, incuruis quales sicas Romani nominant, vnde latronibus ipsis cognomen est indi-tum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam dictũ est, festis diebus admixti turbæ vndiq; in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuisset tollebant de medio. aliquando etiam armati nuadebant inimicorum vicos, direptosq; tradebant incendio. Festus autem equestres & pedestres copias misit cõtra quendam impostorem magnum, qui homines post se trahebat in solitudinem, deceptos vanis

Festus imposterem magnum cũ assectis

pr[illegible] eius[illegible]e eius incolumes euasuri essent à malis omnibus.

vniuersi vna cum seductore ab immissis militibus oppressi sunt. Eodem tempore Agrippa rex exstruxit insigni amplitudine domum prope porticum in regia Hierosolymitana quæ Assamonæorum fuerat, sitam in edito loco vnde amœnissimus prospectus patebat contemplari vrbem volentibus, cuius voluptatis rex cupidus è cubiculo spectabat quicquid circa templum fieret. id vbi viderunt Hierosolymitani proceres, tulerunt indignissime. neq; enim leges nostræ concedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrem altum parietem exciauerunt supra exhedram, quæ erat in interiore templo versa ad solem occiduum. hæc non solum regi triclinij prospectum arcebat opposita, verum etiam occidentalis extra templum sitæ porticus, vbi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam, quo facto tum rex offensus est, quam Festus præses prouinciæ. qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificiis. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaeli summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc vxori suæ Poppeæ piæ fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam vero & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquam Agrippa rescisit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi Pont. filio.

An. mūdi 4020 à Christ. nat. 58. *Hedio & Ruff. c. 15 al. ca. 20.*

Agrippa exstructa prospectu priuatur a Iudæis.

Iosephus Cabi Simonis filius Pontifex.

CAP. VIII.

De procuratore Albino.

Albinus Iudæa Procurator. Aug. mūdi 4025 à Christ. nat. 63.

CÆsar autem de Festi morte accepto nuncio, Albinum in Iudæam misit præsidē. Rex vero Iosepho, iusso priuatam vitam agere, Sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi vocato Anano eodem quo pater nomine. Seniorem istum Ananum aiunt fuisse omnium felicissimum, vt qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad sacietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli ante summorum pontificum cōtigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summum pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seueriissimum, vt ante docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunum se nactum ratus mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, concilium iudicum aduocat: statutumq; coram eo fratrem Iesu Christi Iacobum nomine, & vna quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: missique ad regem clam nuncijs rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem recte egisse. Quidam etiam Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracunde scripsit pontifici, daturū sibi pœnas minitans. & Agrippa rex eam ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio concessit. Albinus porro, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiam adhibuit, vt pacaret prouinciam, interfectis multis sicariis. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & carior, honorabaturque ob liberalitatem ab omnibus: quotidieque Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoq; obeun-

Ananus, Anani filius Pontifex.

Anani 5. filij Pontificis. Hedio & Ruff. c. 16 al. ca. 21.

Iacobus lapidatur.

Ananus accusatur Iesus Anano succedit.

Sacerdotū decimas vi quidā auferunt.

tes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque pontifices faciebant similia, nemine valente compescere: multiq; sacerdotum quibus ante ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At ficarij die festo, qui tum supervenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperunt scribam ducis Eleazari. is erat Ananię pontificis filius. hunc vinctum abduxerunt, ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret: scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, vt ex eorum numero decem captiuos solueret. tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones enim semper aliquam artem comminiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam intercipierent, nec prius dimittebant quam è suis aliquot reciperent: auctiq; denuo magno numero & recepta audacia, totam eam regionem vastabant. Hoc tempore Agrippa Rex prolatis pomœriis Cæsareæ, quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & theatrum apud Berytios impendiis magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eum vsum ingenti vi pecuniæ. Frumētum enim donauit ei populo, & oleum viritim distribuit: totamque eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atq; expressis ad antiqua clarorum artificum archetypa imaginibus: & omnia pene sui regni ornamenta in eam ciuitatem transtulit: vnde magnam sibi apud subditos parauit inuidiā, quod suos spolians externam vrbem excoleret. eodem rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natum est inter vtrunq; dissidium. adscitis enim globis audacium iuuenum sæpe à conuiciis prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias exemplis facultatib. largitione plurimos sibi reconcilians. Costobarus quoque & Saulus suam quisq; eis ca se manum habebat sceleratorum hominū, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationem fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atque ex illo maxime tempore labare cœpit nostra Respubl. & indies in deterius ruere. Porro Albinus audito Gessium Florum sibi successurum venire, videri volēs gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erant in manifeste capitali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis conjecti erant in vincula, reductos in carcerem pecuniis mulctatos dimittebat alium post alium. atque in hunc modum vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat sacros hymnos in templo canere, adito Rege induxerunt eum precibus, vt aduocato concilio deceneret eis vsum stolæ lineæ, quæ tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam. neq; frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de consilij sententia permisit hymnorum cantoribus, vt depositio priore habitu, lineum vt voluerunt sumerent. Aliam etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministeriis, ipsorū precibus motus permisit sacros hymnos canendos edisscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nunquam violatæ absque piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus igitur cum videret esse in ocio circiter octodecim opificum millia, solitorum hactenus in templo ex operum mercedibus victū quærere, nolensq; sacram pecuniam repositam habere, ne quando Romanis præda fieret, simulq; opificibus inde profusum cupiens: quod vel vna hora operato statim merces repræsentaretur: suasit regi vt orientalem instauraret porticum. ea templi extima circumebat profundæ valli & anguste imminēs, ac proinde subaxa mu-

An. mūdi 4016. à Christ. na. 64.

Latrones Ananiæ cognatos captant.

Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata.

Berytij ab Agrippa multis donis affecti.

Ananias Costobarū & Saulū ad spoliādos infirmiores promptissimos.

Hodie & Ruff. c. 17 aliter c. 22

Albinus vinctos interimit.

Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.

Iudæum populus regi vt orientalem instauret porticum suadet.

ro qua-

ro quadringentos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde candidis: eratque cuiusque saxi longitudo cubitorum viginti, sex vero altitudo: opus Solomonis regis qui primus integrum templum condidit. Rex autem cuius curæ Claudiæ Cæs. fabricam templi commiserat, reputans quodcunque opus demoliri facile, reparari difficile, maxime talem porticum egentem & tempore longo & pecuniis plurimis, non annuit populi precibus: sed vrbem candido saxo consternere si liberet non vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio Pontificatum abrogatum concedit Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

An. mūdi 4026. à Christ. nat. 64.

Matthias Theophili filius Pontifex.

Conueniens videtur præsenti historiæ narrare de Pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorem admittantur, & quot vsq; ad finem eius belli fuerint. Primus igitur omnium hoc Dei sacerdotii gessisse fertur Mosis germanus Aaron Pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati, mansisse hunc honorem perpetuum. vnde consuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem Dei Pontificem fieri nisi descendentem ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel regibus oriundis alio genere. Fuerunt igitur vniuersi à primo Aarone vsq; Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt Pontificem, 83. numero, horum 13. præfuerunt sacris ab eo tempore quo primum in deserto Moses erexit Deo tabernaculum, vsque dum in Iudæam ventū est, vbi Deo templum ædificauit Rex Solomon. nam à principio pōtificibus nō succedebatur nisi mortuis. deinde viuentibus etiam subrogari cœperunt alij. Itaque hi 13. cum essent duorum Aaronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt: sub his primo penes optimates administratio fuit Reipublicæ, post ad monarchas, postremo ad reges transiit. ex quo autem die patres nostri ductu Mosis Ægyptum sunt egressi, vsque ad templum à Solomone rege conditum, elapsi sunt anni 612. post 13. illos Pontifices alij 38. secuti sunt à tempore Solomonis regis sibi succedentes vsque dum Nabuchodonosor Babyloniorum rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecum quoque Pontificem illo abduxit. horum Pontificatus tempus 466. annorum fuit, mensium sex, dierum decem, Rempublicam Iudæorum gubernantibus regibus. post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annum Cyrus Persarum rex dimissis Babylone Iudæis, & reuersis in antiquam patriam permisit templum denuo condere, quando Iesus Iosedoci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsque ad regem Antiochum Eupatora statum Reipubl. popularem rexerunt per annos 414. Cæterum iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia, primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum, vita simul priuauit & sacerdotio, repulsoque à sua successione eius filio, Iacimum constituit summum Pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia: quamobrem Onias defuncti Oniæ Pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in Heliopolitica præfectura Deo templum instar Hierosolymitani extruerent, seque illic Pontificem constituerent: de quo templo sæpe alias diximus. Iacimus autem triennio in Pontificatu exacto mortuus nemine successorem habuit, sed per septennium sine Pontifice mansit ciuitas. Dein postquam Asamonæorum familiæ Principatus nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt summum Pontificem, qui septennio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è

Pontifices in vniuersum 83.

Ionias Onia filius.

Iacimus.

Ionathan.

An. mũdi 4026. à Christ. nat. 64.

viuis fratet eius Simon obtinuit id ſacerdotium, cui dolo generi oppreſſo inter epulas, filius Hyrcanus in honore ſucceſſit. eum cum per vnum & triginta annos geſſiſſet, iam decrepitus ſucceſſori Iudæ reliquit ſuo filio, qui alio nomine Ariſtobulus eſt dictus. huic frater hæres fuit tam regni quam ſacerdotij, poſtquam ille ſumpto tum primum diademate vnum annum vtraque dignitate potitus eſt. Is nomine Alexander & ipſe regnum coniungens Pontificatui cum viginti ſeptem annis præfuiſſet rebus Iudaicis moriens Alexandræ vxori permiſit deligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactoque in regis poteſtate nouennio è viuis exceſſit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius Pontificatum tenuit. nam poſt matris obitum Ariſtobulus frater moto bello victum Pontificem ad priuatam vitam redegit, & ſibiipſe regnum ſimul vſurpauit ac ſacerdotium: exactiſque in vtraque dignitate tribus annis & totidem menſibus, cum ſuperueniens Pompeius vi cepiſſet Hieroſolyma, à victore vinctus Romam miſſus eſt cum liberis: & Hyrcanus reſtitutus in Pontificatum, principatum quoque ſuæ gentis accepit, ſed abſque diademate: præterque priores illos nouem, per alios 24. annos ſummum ſacerdotium obtinuit. Poſt quos completos Barzapharnes & Pacorus dynaſtæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eoque viuo abducto Ariſtobuli filium Antigonum regem conſtituunt: qui poſt tres annos & totidem menſes expugnatus ab Herode & Soſio, apud Antiochiam iuſſu Antonij, dedit ſupplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Aſamonæo genere creauit Pontifices, ſed eum honorem quibuſuis ex ſacerdotum ordine conceſſit etiam obſcuris, abſque vno Ariſtobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes ſuæ vxoris fratrem ob fauorem populi & Hyrcani aui memoriam ſummo ſacerdotio dignatus eſt. deinde veritus ne omnes in illum eſſent propenſiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piſcina vt ſupra diximus: neque poſtea vlli ex Aſſamonæorum poſteritate hoc ſacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui poſt illum cum poteſtate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vſque in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, conflagrauit, Pontificatum geſſerunt, in vniuerſum nuro viginti octo: tempuſque eorum ſacerdotij centum anni & ſeptem inſuper: quorum aliqui ſub Herode fuerunt & Archelao huius filio: de functis autem his penes optimates fuit Reſpub. collocatis in eius faſtigio Pontificibus: de quibus hactenus dixiſſe ſufficit.

Ariſtobulus ab Herode interfectus, ſupra lib. 15 cap. 3.

CAP. IX.

Quemodo Florus Albini ſucceſſor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti ſint arma ſumere.

Geſtius Florus Iudææ procurator. An. mũdi 4028. à Christ. na. 66.

GEſſius autem Florus Albino ſucceſſor à Nerone miſſus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenius erat genere, adduxitque ſecum Cleopatram coniugem non minus improbam, per quam vt Poppeæ Auguſtæ amicam, Iudææ adminiſtrationem impetrauerat. adeo vero poteſtate violenter abuſus eſt, vt Albinum Iudæi deſiderarent quaſi beneficum. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens: Florus contra quaſi ad oſtentandam miſſus maliciam, publice traducebat noſtræ gentis iniurias, nihil ſibi ad ſummam in rapinis & ſupplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad miſericordiam: nullis vnquam lucris ſatiabilis, vndecunque parua æque captans ac magna, vt etiam latronum eſſet particeps. multi enim illum

Geſtus Florus peior Albino.

quæ

quæstum exercebant securi de incolumitate, quam ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeoque nullus erat iniuriarum vel modus vel finis; vt miseri Iudæi non ferentes rapacem latronum insolentiam, cogerentur laribus relictis & patriis ceremoniis ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud barbaros se viuere posse commodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel vniuersos quam paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo vero Neronis imperij, bellum id cœptum est: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exacte cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atque hæc dicendi finem faciam de antiquitatibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quæque per tot secula Iudæis vel in Ægypto obuenerunt vel in Palæstina cæteraque Syria, tum quas clades ab Assyriis & Babyloniis accepimus, quoue modo tractati simus à Persis & Macedonibus, & postremo à Romano populo. his enim omnibus accurate descriptis etiam Pontificum successiones recensuimus continuatas per annorum duo millia. pari diligentia regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipublicæ monarcharumque potentiam. per omnia secuti autoritatem sacrorum voluminum, ita vt à principio sumus pollicciti, ausimque addere quod nemo alius scriptor, Iudæus, externusue potuisset hoc argumentum tanta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribulium meorum confessione disciplinas patrias egregie calleo, Græcanicæ quoque literaturæ non sine profectu dedi operam, quamuis exquisitam pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines non suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tantam assecuti sunt peritiam, vt eas etiam interpretari valeant. qua in re cum multi collocarint operam, vix vni succesſit atque alteri, quibus mox dignum præmium contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gestisque per totam vitam rebus pauca exponere, dum adhuc supersunt, qui vel attestari possunt vel coarguere: atque ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum vero sexaginta millibus. Quod si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus Domitiani Cæsaris, ætatis vero meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, quas habent de Deo eiusque essentia, & de legibus, quare per eas alia licent nobis facere, alia non liceat.

An. mundi 4030. à Christ. na. 68. *Florus belli Iudaici causa.* *Initium belli Iudaici.* *Antiq. Iudaicarum epilogus.*

Iosephus Hebraica & Graecanica literatura peritus.

Hoc volumen scriptum est anno mundi 4057. a nato Christ. 95

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI OPERE MEmorabilium fidelissimus ac locupletissimus.

A.

AARON mortuus fol. 94.
Aaronis virga germinat 93
Aaronis filii 77
Aaroni Mosis fratri sacerdotium confertur a Deo ibid.
Ab Atheniensibus honor Hyrcano habitus 376
Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit 25
Abrahamus primus verbi diuini concionator 23
Abrahamus egregius Astronomus 42
Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes 24
Abraham moritur ætatis an. 175. 31
Abrahami obedientia 28
Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in Ægypto haituram, pranunciat 25
Abaneth 75
Abel à Cain interfectus 15
Abdagasis Asinum interficere vult, quod Arrabanus permittere recusat 501
Abdon iudex 132
Abdemonus 828
Ab Apione quadam valdè frigidè conscripta 841
Abia ad Hebræos oratio, qua desertionem & impietatem eis exprobrat 224
Abenerus Neri filius Sauli filium Ieboshthum populi Regem constituit 171
Abenerus contra Iudæ tribum copias educit, cui Ioabus cum vniuerso Dauidis exercitu occurrit ibid.
Abenerus apud seniores populi, præfectos, militia, vt ad Dauidem desciscerent, loquitur 172
Abenerus à Davide comiter exceptus, amicè dimittitur 173
Abenerus ad Davidem in Hebronem mittit legatos, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent 172
Abenerus in fugam conuersus, Asael trucidat 171
Abesalomus sororem Thamaram solatur 184
Abesalomus vindicta opportunitatem expectat ibid.
Abesalomus patrem ac fratres ad solenne conuiuium inuitat, & Ammonem vino sepultum truncidari curat ibid.
Abesalomus reductus patris Dauidis conspectum deuitare iubetur 185
Abesalomus patris sui affectat regnum astutè sibi & callidè 185
Abesalomus Rex ab vniuersis salutatur ibid.
Abesalomus Iordanem trajcit 189
Abesalomus callide per mulierem à Ioabo subornatam reuocatur Hierosolyma 185
Abesalomi Hierosolym. nati liberi ibid.
Abesalomi columna mausolea 190
Abias contra Ieroboamum exercitum colligit 224
Abias victoria potitur ibid.
Abigæa Nabali vxor muneribus Dauidem placat 163
Abiathar manus Sauli elapsus, Dauidi patrio, & sacerdotum nunciat eadem 160
Abiatharus sacerdotali honore priuatur 208
Abilamarodochus Iechoniæ è vinculis dimittit 276
Abimelechus 79. fratres interficit 129
Abimelechus Thebas capit 130
Abimelechus in Sicimitas mouet 130
Abimelech Isaacum inuidia motus expellit 31
Abimelech amicitiam renouat cum Isaaco 32
Abimelechus amore Sara captus 27
Abimelechum mulier ferit, & armiger eum occidit 131
Abimelechum Sicimitæ expellunt 130
Abisaus 195
Acerra 210
Achas quintus ex fratribus antequam protrahi iuberetur, in medium prorumpit 874
Achab & Iosaphath in Syros mouent 235
Achab in prælio vulneratus moritur ibid.
Achabus ob dimissam ab ipso Adadum taxatur 233

*A*habus ingratiam recepto Adado fadus cum eo fecit 232
Achabus Eliam quærit 228
Achab 170. Athei Samariâ trucidati 247
Achabi sententia 230
Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambunt 235
Achabum Eliæ impietatis accusat 228
Achæi Deum & argentum templi Damascum Assyriorum Regi defert 256
Achæi Syrorum Deos templo Hierosolymorum clanculo edit ibid.
Achæa emendata 255
Achæa mors 256
Achar quædam ex præda contra Dei mandatum abscondit 115
Achor furtum deprehenditur & punitur 116
Achiæ Prophetæ Hieroboamum decem tribuum Regem futurum ostendit 218
Achimelechi sept. ditionis à Saule infidimulati apologia 159
Achitophel Ab Salomone, vt cum paternis pellicibus congrederetur, suadet 187
Abitophelis consilium: filio suadentis Davidem bello prosequendum Chusium se opponit 188
Achitophel, suo consilio exploso laqueo sibi vitam finit 189
Achitophel. d Absalomum deficit, cuius consilia ne succedant, David precatur 186
Acmes hæreses ad Antiquarium 462
Accusatio & Ejusdem falsa legatorum contra Iosephum 560
Acer, Martius 112
Adadus Damasci & Syrorum Rex à Davide prælio vincitur 178
Adamus iram Dei deprecatur 14
Adamæ & Evæ lapsus ibi.
Adami pœna ibi.
Adami ætas 930. annis 16
Adami Deum allequitur 14
Aderus Salomoni infestus 218
Aderus in Ægyptum profugit ibid.
Aderus à Pharaone Hemi vt sibi in patriam reuerti permittat, orat ibi
Aderus in Idumæam reuertitur, inde in Syriam se confert ibi.
Admirandi sumus, cæmq; fugere nefas simillimi quidem expectant 315
Ad Alexandrum sex millia hominum confluunt 360
Ad Lotham angeli iuerunt 26
Ad Manetonem de Mose maledicta responsio 838
Deum sufficientibus eius rationibus fidentibus pietatis fundamentum 530
Ad Antiochum ingens perditorum hominum multitudo confluit, qui Babylonios invadunt 503
Adhortatio ad contemnendam mortem, à tempore & rei statu desumpta 514
Adhortatio ad considerationem auxilii & beneficii Dei Israelitis exhibiti 147
Adhortatio ad libertatem tuendam 515
Ad Abenerum magnates cum Abia Arabum Rege contra Israelem fadus faciunt 232
Adiutores Salomonis in templo exadificando 197
Adoniæ cum Abisace coniugium expetit 204
Adonias interficitur ib.
Adonias ex comitio se propripiens ad altaris cornua confugit 199
Adonias affectat regnum 198
Adulterii leges & Zelotypiæ 83
Adultera accusatio contra Iosephum 42
Agar Saram contemnit 26
Agatharchidis de Iudæa testimonium 533
Agrippa ad Flaccum, Syriæ præsidem, scribit 489
Agrippa quam Herodes Iudæis magis faueret 524
Agrippa per Marsyam à Troto pecuniam mutuatur 469
Agrippa, dum Herennius Capito pecuniam ab eo extorquet, noctu Alexandriam navigat ibidem.
Agrippa cum aliis aliquot ad Claudium mittitur 519
Agrippa Hierosolymis Hecatomben immolat 427
Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causas cognoscat, precibus obtinet 535
Agrippa senatui suam sententiam exponit 518
Agrippa Fortunatum libertum cum muneribus & literis contra Herodem ad Imperatorem mittit 495
Agrippa à Lesbo digreditur 429
Agrippa ab Antonio Germanici & Claudii matre trecenta millia mutuo petit 469
Agrippa Iudæis adium tributum remittit 522
Agrippa Agrippæ filius 526
Agrippa Mariolyria præfidium quinq; regiones sevientes discedere iubet, infensus 525
Agrippa in theatro Deum consalutatur, Bubonem videt, & vt Germanicus prædixerat, quanto die moritur ibid
Agrippa quamdiu vixerit & regnaverit ibi
Agrippa summam fratribus extruit, unde cuilibet quæ circa templum fierent, contemplari poterat: Iudæi aliorum partem exciterunt, quæ Regis

Regis prosfectum arcet, & apud Neronem Toparchiam preciosum illum illi alium impetrant 589
Agrippa Tiberiade habitat 488
Agrippa in Italiam Puteolis, inde ad Tiberium Caesarem pervenit 489
Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto propter verba quadam ei vincula sunt iniecta 491
Agrippa Alexandria pecuniam mutuatur 489
Agrippa Iudaeorum immunitatem confirmat 429
Agrippa Berytiam civitatem eximiis ornamentis honorat 524
Agrippa e terrestri itinere Ephesum pervenit 427
Agrippa in Asiam navigat 429
Agrippa sex mensium custodia servatus 492
Agrippam in suum regnum navigat 494
Agrippa Romam digressi liberalitatem immodicam ad inopiam redactus 488
Agrippa Hierosolymorum muros permunit 524
Agrippa dignitas amplior 537
Agrippa Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit 431
Agrippa Germanus quidam fortunam florentem & vitae terminum praedicit 492
Agrippae liberi superstites 526
Agrippam Herodes apud Sinopen Ponticam urbem offendit, & ab eo honorifice excipitur 427
Agrippam Caius Tetrarchia Regem constituit 494
Agrippina Messalina & Paetina Claudii uxores 536
Agrippium 608
Aggaeus & Zacharias Prophetae 287
Aim expugnata atq; combusta 116
Albinus Iudaeae procurator 539
Alcimus sive Iacimus pontifex 330
Alcimus pontifex cum pertugii Iudam apud Demetrium accusat 330
Alcimus populi rem auram sibi concilians, eos qui sunt Iudae partium occidit ibi.
Alcimus Iudam apud Demetrium accusat 330
Alcimus pontifex moritur 331
Alexander in templo Hierosolymitano sacrificans, vaticinio de ipso Thamelo offenso maximam Iudaeae libertatem concalit 312
Alexander Aristobuli plurat contra Hyrcanum magnam manum congregat 586
Alexander & Aristobulus crebro matrem implorant, id quod Herodis animum succendit 613
Alexandere Herodi parenti Euchaitarum civitatem, & quod regnaturus futurus successor, tradere 614
Alexander ad DCCC. crucibus suffixi, & in eorundem conspectu uxores & liberos trucidari iubet 369
Alexander Thracida cognomen apud Iudaeos meruit 614
Alexander in vinculis quatuor libros adversus inimicos conscribit 614
Alexander Ptolemaeo, ut Zoilum tolleret, persuadet 307
Alexander 84
Alexander quartano febrium recursu fatigatus 582
Alexander suo & fratris nomine parentis actionem diuit 49
Alexander Hierosolyma obsidere volens, pontificem obviam eundem honorifice excipit, ob visionem eodem habitu ante oblatam 307
Alexander cum Demetrio armis decernit, curribusque conductitos multos amittit 306
Alexander & Aristobulus omnes lachrymas etiam parentum accusatorem ad misericordiam commouent 422
Alexander à Iudaeis bello petitus, potentissimorum in Bethoma oppugnat 306
Alexander coniugi quo modo se cure regnare posse ostendit 311
Alexander Aristobuli filius ad sectionem Iudaeos iterum reducit 587
Alexander Polyhistor 30
Alexander & Aristobulus à Salome ac Pheroras ad conuicia illecti, apud Herodem traducuntur 430
Alexander obiecta crimina non inficiatur, sed per scripturas parentis strictas insidias faciebatur, quarum Pheroras, Salome, Tridonis, & alii Regis fidelissimi participes essent 443.
Alexander per sex annos quinquaginta millia Iudaeorum interfecit 580
Alexander ad praefectum arcis Alexandrii, se recepit, scribit 446
Alexander Herodi, quod Archelaum discedere decreti, fatetur 447
Alexander victoriam ab Theodoro amittit 580
Alexander 100000. peditum & 1500. equitum congregat 586
Alexander Ionathan in suas partes traducere conatus pontificatus deferendo 337
Alexander Aristobuli filius principatum invadit 372
Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam

veniens, Ptolemaidem occupat 336
Alexander Rex Syriæ Cleopatram Philometoris filiam ducit 339
Alexander & Aristobulus in quibus peccauerint 451
Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eamque oppugnat 356
Alexander in conflictu cum Antiocho Grypho casus 352
Alexander alterum fratrem interficit, alterum in honore habet 356
Alexander à Gabino victus 373
Alexander dona Ionathæ mittit 341
Alexander post obitum Philippi Macedonum Rex 390
Alexander cum hostibus prælio decertat, & sex millia militum amittit 586
Alexander ab armis requiescit 581
Alexander & Aristobulus Sebaste strangulati in Alexandrium sepeliuntur 451
Alexander cum Obada rege Arabum congressus, totum exercitum amittit 581
Alexander Arabia & Amathunti castello bellum infert, illudque captum funditus eruit 580
Alexander Lysimachus Alabarcha 521
Alexandri & Aristobuli impatientia ibid.
Alexandri victi in Arabiam fuga, & cades 342
Alexandri cum Demetrio pugna & victoria 338
Alexandri copias Arabum Rex in fugam vertit, maximamq; partem trucidat 561
Alexandri familia magnum infortunium incurrit 364
Alexandri morbus 361
Alexandri mors 362
Alexandrum quidam quod Romam contra parentem ad amicos literas miserit, accusat 442.
Alexandrum filium Herodes timet 614
Alexandrum, Aristobuli fratrem Regina Regem constituit, qui è vestigio erudeliter agit 580
Alexandra Pharisæi uxor paret 399
Alexandra, Alexandri coniunx pietatis opinione principatum obtinet ibid.
Alexandra Herodi suspecta obseruatur 400
Alexandra in Ægyptum aufugere cogitat, insidiæ verò Herodi patefiunt ibid.
Alexandra sese excusat & Herodi reconciliatur, dum Pontificatum filio promittit ibid.
Alexandra Iudæa custellorum custodiam credit 363
Alexandra Hiero de absente vrbi arces in suam potestatem redigere conatur 413
Alexandra Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, Cleopatræ vt Pontificatum filio suo petat ab Antonio scribit 399
Alexandra Hyrcanum patrem sollicitat, & vt à Malcho tutelam peteret, monet 498
Alexandra moritur, & Hyrcanum regni successorem constituit 583
Alexandra Cleopatræ Herodis insidias, & filij miserabilem interitum indicat 401
Alexandra interfecta 414
Alexandra Damascum nulla re memorabili gesta, capit 582
Alexandra indecorè se filia criminis non confitiam vult extendere 413
Alexandrium & alia castella diruta 372
Alexandri mater 378
Alexandria pars ora maritima 461
Alani Mediam terram prædandi causa peruadunt 442
Allus Cæsaris libertus Agrippæ nutu dat pecuniam 450
Altare & vasa ad illud pertinentia 209
Altare æreum 215
Altitudo, longitudo & latitudo templi 202
Amalecita Dauidi Regem Saulem casum nunciat, & eius cædis argumenta armillas aureas & insigne regium affert 170
Amalecitæ mouent in Israelitas 67
Amalecitarum Rex Samuelis iussu interficitur 151
Amalecitarum gens expugnata, & incensa Sicella, prædam abegerunt 163
Amalecitas internecione delendos prædixit 68
Amalecitas plectendos 110
Amalecitas fundunt fugantque Israelitæ 67
Aman ab omnibus, exceptis Iudæis, adoratur 294
Aman odio & consilijs eius in Iudæos in comitio patefactis, suspenditur 298
Amor multitudinis erga Iosephum 561
Amos Rex Iudæ impius 263
Ammonitarum spolia 237
Amnon morbum simulans, patrem vt sororem ad se mittat, petit 184
Amnon sorori, vt sui copiam faceret, suadet ibidem
Amnon sororem reluctantem per vim opprimit, moxque exosam & fastiditam extrudit ibid.
Amnon, Dauidis filius, Thamaram, Absalonis sororem deperiens, in morbum incidit ibidem.
Amanis faculitates Mardochæo dantur 160

Amanij in Mardochaum odium 296
Antonius & Cæsar cum Herode in Capitolium ascendunt 211
Ammanitæ exterorum societate mercede impetrata in Dauidem copias parant 180
Ammanitæ & confœderati seipsos inuicem trucidãt 237
Amplitudo Iudææ 455
Amplitudo regni Israelitici 252
Amarinus Rex Israeliticus 227
Amarames futurus Moysi parens Deum orat pro Hebræis 53
Amarinus moritur, eiq; Achabus filius in regno succedit 227
Amorræi Hebræi fundunt fugantq; 95
Amorræorum terræ situs ibid.
Amasias a propheta propter idololatriam reprehenditur 251
Amasias Rex Hierosolymitanus 250
Amasia ab Israelitarum Rege captus, Hierosolyma diruta & templum spoliatum 252
Amasia Hierolymorum Regis in Ioam Israelitarum Regem expeditio 251
Amasiæ Idumæi victoria ibid.
Amasiæ cædes 252
Amathus diruta 359
Amathenorum Rex Dauidi societatem petit 179
Ananias Nebedæi filius, Camydæ pontifici succedit 234
Ananias Cestobarus & Saulus ad spoliandas infirmiores promptissimi 540
Ananias vnus ex legatis, vir malus & maleficus 571
Ananias, Ananus, Cumanus, Celer, aliiq; nonnulli Romam missi 535
Ananus apud Albinum accusatus 539
Ananus quinq; filios summi Dei pontificio potitos habet ibid.
Ananus Sethi filius in Ioazari pontificis locum surrogatus 480
Ananelo Herodes dat summum sacerdotium 399
Ananelo Herodes pontificatum abrogat 400
Anna Helcanæ vxor liberos à Deo petit 137
Anaxagoras 470
Anchus secum Dauidem contra Hebræos educit, qui à Palæstinorum ducibus reprobatur 167
Anchus Dauidem remittit ibid.
Anchus Dauidem cum sexcentorum cohorte euocat 165
Ancillas ingenui non ducant 106
Angelus Dei occurit Agar 28
Angeli Abrahamo filium nascsturum nunciant, & & delendos Sodomitas 26
Anni ætatis & regiminis, item virtutes & diuitiæ Dauidis 201
Annibas supplicio affectus: Amaramus & Eleazarus in exilium missi 527
Anilæus ob vxoris idololatriam à Iudæis obiurgatus quendam confodit 502
Anilæus in Mithridatis vices cum exercitu impetum facit, eumq; noctu opprimit, & captum secum abducit ibid.
Anilæus Parthorum Ducem trucidat, eiusq; vxorem ducit 373
Anilæus à Mithridate fugatus 503
Anilæum Babylonii ad supplicium deposcunt, qui oppressus interficitur ibid.
Anima mortali corpore uincta 445
Animus Herodis hypocriticus 491
Annius Minucianus 506
Annius Rufus Iudææ præfet 480
Annonæ caritas in Ægypto 51
Annonæ charitas principatu Claudij 87
Annus iobelus 83
Ananus apud Albinum accusatus 480
Antigonus auricula Hyrcani dentibus truncat 595
Antigonus Aristobuli filius ab Herode fugatus 593
Antigonus Massadam obtinet 597
Antigonus Parthus, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent pecuniam pollicetur 386
Antigonus quosdam, qui Herodianos frumentatores per insidias interciperent, mittit 391
Antigonus apud Aristobulum falsò accusatus 395
Antigonus à Parthis in Iudæam reductus Hircano, ne in regnum restitueretur, auriculas amputat 388
Antigonus Romanum exercitum alere recusat 392
Antigonus Herodi, quod non ex stirpe Regia prognatus, sed semiudæus sit, exprobrat 391
Antigonus Aristobuli filius apud Cæsarem Hircanũ & Antipatrum accusat 375
Antigonus securi obtruncatur 398
Antigonus, Aristobuli filius, ad Cæsarem, Pompeij studiosos de morte patrij accusaturus venit 589
Antigonus de fratre nihil mali suspicatur 579
Antigonus interficitur ibid.

Antigonus Hyrcanum & Antipatrum falsò accusat 589
Antigonus apud Aristobulum falsò accusatur 589
Antigoni in Iosephi cadaver immanitas 600
Antigonum Aristobuli filium Ptolemaus Mennæi adoptat 383
Antipater precibus Herodem, vt pacta connubialia mutentur, flectit 453
Antipater Malichi insidiis venenum bibit 592
Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum concitat 366
Antipater pecunia & donis hominum fauorem sibi conciliare conatur 620
Antipater Herodem & aulicos calumniis in fratres inflammat 713
Antipater omnium malorum fax 441
Antipater Cæsari ex Syria milites conscribit 374
Antipater Mithridatis in capiendo Pelusio operam nauat 375
Antipater obiecta crimina diluit 375
Antipater Iudææ procurator declaratus ibid.
Antipater contra Malichum colligit exercitum 591
Antipater præsens calumniis & absens per literas Herodem in filios exacerbat 431
Antipater Pherora mortem vehementer luget 625
Antipater Cæsarea omnibus inuisus ibid.
Antipatri expectatione regni cruciatur 621
Antipater in Iudæa nouarum rerum cupidos compescit 376
Antipater Idumæus 95. primum Antipas dictus ibid.
Antipater Phasaelo Hierosolymorum, Herodi Galilææ regimen committit 377
Antipater omnem in Antiphilum culpam confert 463
Antipater Gabinium Ptolemæum in Ægyptum reducentem adiuuat 372
Antipater exclusis reliquis fratribus patris successor declaratur 611
Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium 368
Antipater scriptoribus epistolarum, quas in fratrum perniciem simulat, ingentem pecuniæ summam erogat 624
Antipater Hyrcani pecuniis Romanos sibi deuinctos, Iudæos vero inuisos reddit 377
Antipater in demerendum paternis amicis nullis sumptibus parcit 453
Antipater Herodi accusatus 459
Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit 431
Antipater subditos suos, vt cum Hyrcano sentirent, admonet 589
Antipater cum copiis Alexandro obuiam proficiscitur 586
Antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum paratum habere, exponit 457
Antipater patrem vitam fortiter ratus, cum carcere custodie de missione agit, quod dum Herodes audit, sine mora eum occidere, & in Hyrcanie castello condi iubet 466
Antipater nocte cum Hyrcano ex ciuitate profugit, & ad Aretam Arabiæ Regem permeat 583
Antipater innocentiam suam precibus ad Deum testatam facere conatur 461
Antipater multa præclara facinora committit, & ad subeunda pro Cæsare pericula se offert 589
Antipater cum patre res Iudæorum administrat 452
Antipater fratribus sublatis populo & militibus inuisus ibid.
Antipater se reuersis in gratiam gratulari simulat 434
Antipater veste proiecta multitudinem vulnerum demonstrat 589
Antipater parentis accusationem diluit 460
Antipater Salomes filius apud Augustum Cæsarem Archelaum accusat 469
Antipater parentis vltimum diem optat 452
Antipatri patriæ muros reparat 589
Antipater a cunctis accusatur 461
Antipater amittam facere non potest 453
Antipater in carcerem conjectus 462
Antipater domum reuersus à nemine excipitur 459
Antipater Romæ illustris factus 431
Antipas Herodis filius parandi sibi regni ipse Romam nauigat 468
Antipatri coniunx nobilis ex Arabia fœmina 583
Antipatri in Alexandrum fratrem dolus & insidiæ 612
Antipatri in Archelaum & Philippum fratres insidiæ 624
Antipatri vxor & filii 374
Antipatri contra fratres artificiosa machinatio 438
Antipatrum & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accusant 377
Antipatrum Cæsar Romanæ ciuitate simul & immunitate donat 589

Antipatrum Herodes ad Cæsarem mittit 456
Antipatri extrucla 435
Antipatris 608
Antiochus abrogato Dei cultu, summa cum tyrannide subjugatis illis obtrudit, arcem in hoc præsidio imposito 319
Antiochus Magnus Rex Asiæ & Syriæ Iudæos vexat 313
Antiochus prius regno cum coniuge ac liberis egredi, quam cum Romanis pugnare decreuit 442
Antiochus in Iudæam irrumpere parat 323
Antiochus cæditur 442
Antiochus cum Cæsare reconciliatur ibid.
Antiochus cum Iudæis fœdus facit 329
Antiochus murum, quo templum septum erat, solo æquat ibid.
Antiochus suis civibus perfidus 437
Antiochus acceptis ab Hyrcano trecentis talentis ab obsidione discedit 578
Antiochus arcessiturus Samaritis, ab Aristobulo cæditur & fugatur 353
Antiochus Rex Damascenorum 360
Antiochus Seleucum fugat 39
Antiochus cum coniuge & filiabus in Ciliciam fugit 442
Antiochus Tryphonem ejectum Syria, in Dora obsidione cingit 349
Antiochus regno à fratre exuitur 361
Antiochus Gryphus accisus 359
Antiochi ad Zeuxidem epistola, in qua Iudæorum honorificam mentionem facit 314
Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt ibid.
Antiochus cur templi depradationem fecerit 463
Antiochus Philippum regni gubernatorem constituit, eig. Antiochum filium tradit 328
Antiochus urbe Hierosol. occupata templum spoliat 329
Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus 351
Antiochus squalidis factoribus conflictatus exspirat 410
Antiochus Lysiæ rerum administrationem, provincias & filium committens, in Persidem proficiscitur 323
Antiochus contra Iudæos in furorem vertitur ibid.
Antiochus cognito, quod Philippus usurpato sibi regno aduentaret e Perside, obsidione soluta illi occurrit 329
Antiochus Scenopegia gratia septem dierum indutias Iudæis concedit 351
Antiochus septem illustres pueros Hebræorum cum matre, Antiochiam abduci præcipit 478
Antiochus peditum sibi legiones ex Hebræorum numero congregat 480
Antiochus Iudæis sedulus magnæ calamitatis in Antiochia auctor 437
Antiochus septimi dei feriam Iudæis edicit ibid.
Antiochus Eupator cum copiis, in Iudæam proficiscitur 328
Antioch Epiphanes curru implicitus, morbum contrahit & moritur 327
Antiochus Ægypto cædere cogitur 320
Antiochus Hyrcanum in urbem compellit 360
Antiochus Triuna templum spoliare volens, Elymaida mouet, & turpiter inde se Babylonem recipit 327
Antiochus Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello aggreditur 359
Antiochus moritur, & principatum Antiocho filio relinquit 176
Antiochus post patris obitum cum numeroso exercitu Iudæorum fines ingreditur 576
Antiochus ad Hierosolymam proficiscitur, præsidium, qd ibi reliquit ib d.
Antiochus à Tobiæ filiis motus cum exercitu in Iudæam irrumpit, ac Hierosolyma desinit 575
Antiochus Epiphanes belli Iudaici fons & auctor 312
Antioch mores Iudaicos abrogat 576
Antiochus rex Comagenæ 264
Antiochi Magni in honorem templi edictum 314
Antiochi ad Ptolemæum de Iudæorum libertate epistola 313
Antiochi ad Eleazarum exhortatio 472
Antiochi mors & fames exercitui immissa 361
Antiochi & Iudæ pugna 328
Antiochum Cesennius Petus Syriæ administrator coram Cæsare accusat 442
Antiochus Demetrii fratrem Alexander timet 581
Antiochia Mygdonia à Macedonibus condita 290
Antiquitatum Iudaicarum Epilogus 296
Antiquitatum historia quinque millium annorum 449
Antonius Herodem & Phasaelum tetrarchas declarat 593
Antonius in Tyro commorat 5 ibid.
Antonius Antiochum ad Triumphum servare

volens, propter Iudæos seditiosos securi cum percutit 398
Antonius captiuos trucidat 594
Antonius multis donis ab Herode affectus 402
Antonius Phaselum & Herodem Tetrarchas constituit 385
Antonius Syrcano de Cassii & Bruti rebus & morte scribit 384
Antonius Herodis virtutem miratur 327
Antonius Cleopatra maritus 462
Antonius & Cleopatra extincti 411
Antonius Armenia regno potitur 404
Antonia in magno apud Tiberium honore habita 267
Antonium Herodes muneribus placat, & amicis res suas salvas esse scribit 402
Antonia turris 424
Antoniam Agrippa, efficeret, vt tandem audiretur Eutychus, rogat 267
Anteus 279
Apion contumeliosam Iudæorum insectationem, quasi mercedem Alexandrinis reddere voluisse videtur 461
Apion veram patriam & genus suum abiurat ibid.
Apion de Mose & gente Iudaica 460
Apion Iudæis seruitutem exprobrat 465
Apion seipsum laudat & magnificat ibid.
Apionis de Mose & templo Iudaico mendacium arguitur 461
Apologia Hyrcani apud Regem accusati 317
Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erumpit 358
Apollonius cum Ionatha prælium committit, & ab eo fugatur 340
Apollonius Syriæ Dux collecto exercitu Hierosolymam venit 474
Apostata à Matthia transfigitur 321
Apostatæ à religione Iudaica 320
Apostasia sacerdotum 301
Appianes per septennium Iudex 132
Apud Græcos nulla conscriptio poemate Homeri vetustior 449
Aquæ calidæ apud Callirhoe, quæ in lacum bituminis feracem effluunt 253
Aquarum calidarum fontes 440
Aquarum in Hebræorum exercitu penuria 127
Aquilo auertens flammam in Romanos abigit 444
Aquilo Cato extremum ictum inflixit, Chæreas vero sacinoris auctor dicendus 279
Aquila aurea super maiorem templi portam
Aquilam auream detractam iuuenes securibus concidunt ibid.
Ara suffumigatoria 74
Arabi Scauro reconciliatur 319
Arabes ardescente sitis vltrò se Iudæis tradunt 330
Arabes ab Herode deuicti 407
Arabes Herodu exercitum in fugam vertunt 329
Arabes Cæsare irato Herodi neque latrones dedere, neque pecuniam mutuo acceptam persoluere volunt 242
Arabes siti compulsi ab Herode pacem petunt 407
Arabes & Trachonitæ scientes Herodi Cæsarem iratum, illi insultant 242
Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidant, & castra capiunt 405
Arabes in fugam versi ibi.
Arabum circiter septem millia cadunt, priusquam in Herodis chetelam sese dedunt 130
Arabum contra Ioramum expeditio 130
Arabici belli causa 241
Arbores frugiferæ non excindendæ 110
Arborum de rege deligendo consilium 132
Arca Noe 16
Arca sacra à Palæstinis in fanum Dei sui Dagonis defertur 139
Arca in Cariathiarim transfertur 140
Arca Dei in templum transportatur 118
Arca sacra Bethsame peruenit 140
Arca in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur 177
Arcyon medicus quosdam dimittit 280
Architecti templi extruendi 104
Archelaus Herodi sese excusat 243
Archelaus fratrum liberos odit 247
Archelaus Herodem generum benignissime suscipit 333
Archelaus Herodem vltrò pro Alexandro deprecari compellit 336
Archelaus Rex Cappadocia in Iudæam ad Alexandrum generum venit 335
Archelaus & Herodes de liberis Alexandri deliberant ibi.
Archelaus Cappadocum Rex Herodem indignationem in generum simulat, eumque ad paternos affectus reducit 241
Archelaus à Cæsare in Imperio confirmatus esset, curæ sibi fore, vt benevolentia omnium videatur dignissimus pollicetur 254
Archelaus Alexandri crimina in amicos, præcipue verò in Theroam transfert. Theoras Archelaum reconciliatorem adit 241
Archelaus Romam proficiscitur, multique eidem obmixuri eum comitantur 235

Archelaus Ioazare Boethi filio pontificatum abrogat, eamque dignitatem in Eleazarum collocat 259
Archelaus epulum multitudini præbet 254
Archelaus & Iudæorum legati coram Cæsare comparent 258
Archelaus & Philippus instinctu Antipatri accusantur 249
Archelai condita 259
Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur 260
Archelao regi acclamatum 254
Archelaum accusatum Cæsar pecunia multat, eumq; Viennam in exilium mittit 260
Archelaum Cæsar ethnarcham constituit, regnique dimidium in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur 258. & 248
Archelaum Nicolaus excusat 255
Ardens studium in reparandu mœnibus 292
Ardentes faces in murum iaculantur 444
Aretas ad Arabum regem legatus 244
Aretas rex Cœlesyriæ 361
Aretas contra Aristobulum expeditionem suscipit, eumq; Hierosolyma confugere cogit 366
Aretas rex Arabum Gazæ auxilij spem ostendit 359
Aretas Hyrcano quinquaginta millia militum tradit 318
Aretas ex augurijs impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit 268
Aretas Syllæum, quod Fabatum alios; interfecerit accusat 248
Arietem ad victimam loco Isaci Deus offert Abrahamo 11
Aristobulus cum filio Pompeii studiosis peremptus 321
Aristobulus Roma reuersus Alexandrium denuo munire conatur 372
Aristobulus à Romanis in prælio vincitur ib.
Aristobulus captiuus cum Antigono filio Romam remittitur ibid.
Aristobulus Ituræa habitatores circumcisionem cæterosq; Iudaicos ritus admittit 356
Aristobulus Herodu ductu submergitur, & ad Ananelum pontificatus redit 401
Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiscitur 367
Aristobulus multa castella occupat 363
Aristobulus Herodu regu Chalcidu filius 537
Aristobulus & Hyrcanus à Iudæa apud Pompeium accusati 368
Aristobulus etiam; assecla Pharisæorum tyrannidé accusant 362
Aristobulus bello congredi cum Pompeio cogitat 584
Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt 365
Aristobulus vinculo solutus veneno tollitur 374
Aristobulus Antigonum in regni societatem admittit, cæteros in vincula conijcit, & matrem fame necat 355
Aristobulus ad Pompeium descendit 584
Aristobulus Damascum contra Ptolomæum mittitur 363
Aristobulus Antigonum fratrem interficit 355
Aristobulus Hyrcani filius post captiuitatem Babylonicam diadema sibi primus imponit 354
Aristobulus ex arce ad Pompeium descendit 369
Aristobulus castella Pompeio tradit ibid.
Aristobulus cum familia Romam vectus 586
Aristobulus uxoris humilitatem generu obijcit 613
Aristobulus matrem ac fratrem vinctos custodiæ tradit 579
Aristobulus matrem victam fame necat ibi.
Aristobulus fratrem Antigonum plurimum amat ibid.
Aristobulus seipsum regem declarat 582
Alexandra coniugem Aristobuli cum filijs carceri includit ib.
Aristobulus Flaccum Agrippæ fratri infensum reddit 266
Aristobulus amitam suam ac socrum monet 243
Aristobulus ab Herode interfectus, supra lib. 15. cap. 3. 296
Aristobulus elapsus Roma iterum turbas concitat 587.
Aristobulus eum Romanis dimicat ibid.
Aristobulus Agrippæ regis frater & Elciæ Magnus apud Petronium Iudæorum causam agunt 271
Aristobulus Hyrcani filius natu maior principatum in regnum transfert 578
Antigonus in honorem fratris in templum ascendit 579
Aristobulus Pompeio supplex occurrit 584
Aristobulus satellitibus vt Antigonum si eum armis aduret occiderent, præcipit 579
Aristobulus misere moritur ibid.
Aristobuli coram Pompeio apologia 368
Aristobuli coniunx versuta, Antigonum dolo trucidari curat 355
Aristobuli liberi remissi 372
Aristobuli necem cuncti deflent, præcipuè verò Alexandra, quæ nullam præ se fert suspicionem 218
Aristobuli cum Hyrcano fœdus 365
Aristobuli fratricidij pœna 355
Aristobuli apud matrem deprecatio 582
Aristobulo fratricidij pœnitudine morbus ingrauescit 579
Aristobulo Herodes insidiatur 400
Aristobulum in templo Arabs oppugnat 367

Aristobulum Pompeius descendere provocat 584
Aristobulum captivum Cæsar vinculo soluit 588
Aristocratia optimum regimen 104
Argumenta Iudæorum genus antiquitus Græcorum genere 481
Arma quibus Iosaphatus victoriam paravit 176
Artabarus Tiberio filium Darii obsidem & virum quinque cubitorum statura misit 256
Artabanus a Dahis & Sacis in imperium restitutus ibi.
Artabanus Asmæ terram Babyloniam commendat datma, munus summum fuit 273
Artaxanus ad Asinæum & Anilæum propter audaciam facietatem cum illis inire misit ibi.
Artaxanus ad Izatem se confert, auxiliumq; ab eo petit 289
Arumines in theatro Imperatoris interitum nunciat 280
Arx Apamia diruta 368
Asanus Rex Iudæ 119
Asanus Damascenos in Basanem concitat 120
Asanus Rex moritur ibi.
Asæ pietas 119
Asæ victoria ibi.
Asael Iehu frater Abenerem insequitur 90
Asiatici & Cyrenenses Iudæi ab earum regionum ærumnis multum affligebantur 237
Asinæus & Anilæus Nee de ses patria in locum quendam se conferunt, ad quos ingens multitudo confluit 273
Asinæus cum socio a Babylonia satrapi ex improviso oppressi ibid.
Asinæus suos ad fortitudinem hortatur, & hostes fundit, fugatq; ibid.
Asinius 375
Asmi apud Indos alios q; sapientes viros qui dicantur 463
Asamonæi Principatus & Pontificatus finis 396
Asalomita & Scyphopolita ob tributum non solutum puniti 516
Asphaltites lacus 24
Aspis serpentis 14
Assyrus 113
Assyriorum imperium dissolutum 262
Assuerus rex Persarum, Vasten ad convivium venire nolentem repudiat 293
Athenio Heros fem, cuius q; exercitum invadit 220
Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatem regiam attentat 257
Auranitidis ditio a Zenodoro Arabibus elocata & a Cæsare Herodi donata est causa belli 420
Aurum ab Arabibus incensum 257
Aureum dictu de hoc seculo 480
Augustus Herodem Syriæ procuratorem constituit 331
Augusto Cæsari Caius rem divinam facit 278
Assenes ibid.
Autoritas Simonis 348
Azaria Prophetæ ad populum adhortatio 120
Azymorum festum 61
Azoti propter aram ereptam horribiliter cruciantur 139
Ædificia ab Herode condita 607
Ædificatio Hierosolyma 452
Ægyptus unde dicta ibid.
Ægypti rex auxiliaturus Iudæis prælio vincitur 267
Ægypti regis de Iudæorum libertate ab Assyrio impetrata edictum 306
Ægypti & Æthiopiæ regina ad Salomonem venit 114
Ægyptii bestiarum natura repugnantes colunt 462
Ægyptiorum libido 24
Ægyptiorum rex in Æthiopiam fugit, eumque Æthiopum rex honorifice suscepit 452
Ægyptiorum sacerdotes circumciduntur, a porcinis carnibus abstinent 465
Ægyptiorum arma ventus in Hebræorum castra expulit 63
Ægyptiorum Idolatria 456
Ægyptiorum reges cur Pharaones dicti 115
Ægyptiorum rex in Æthiopes 55
Ægyptiorum erga Hebræos invidia 52
Æmilius Regulus 276
Ætas Saræ 127. anni 29
Æthiopes arma contra Asianum capiunt 419

B.

Baaras radix quomodo euellenda 440
Baalitarum mactatio 131
Baba liberis a Cellobare servati 414
Baba liberi a quinq; occulti ab Herode interfecti ibi.
Babylon a Cyro Persarum rege capta 277
Babylon a Semiramide non ædificata 454
Babylonia muri ex latere cocto & bitumine constructi ibi.
Babylonica captivitatis post septuaginta annos finis 289
Babyloniorum rex Herculem fortitudine & rerum gestarum magnitudine præcessit 454
Babyloniorum regis ad Ezechiam legatio 272
Bachides aciem instruit, & cum Iuda signa confert 332
Bachides cum 22000. militum Iuda occurrit ibi
Bachides Ionathan Sabbatho aggreditur, & duo milia militum amittit 334
Bachides copias contra Ionatham ducit 334

Bachides tratus transfugu dum Ionatha potestas ipsi non datur, quinquaginta ex eis interficit 335
Bachides indignationem in transfugas effundit, & quomodo exercitum sine ignominia posset reducere cogitat 336
Bachides magnam tyrannidem in Bethzecho exercet 339
Bachides cum Ionatha fœdus facit 336
Bachides Iudæ fautores interficit 334
Bachides multos sibi credentes interficit 330
Bachidis in Iudæos crudelitas 314
Bachidi Demetrius Alcimum commendat, eique vt Iudam internecione deleat, mandat 378
Bachidem Demetrius cum copijs in Iudæam mittit 332
Bagoas, Darus & alij ab Herode necati 248
Baiæ sunt thermæ Campaniæ, non procul à Puteolis 270
Baleth 113
Balthasar siue Naboandel Babyloniæ Rex 276
Balthasar manum è pariete prominentem & syllabas quasdam scribentem videt 277
Baal Tyriorum Deus 131
Balamus obiurgatur ab Angelo 96
Balamus ad Balacum perrexit ibid.
Balami resipiscentia 97
Balami de rebus futuris vaticinium ibid.
Balami aduersus Hebræos consilium ibid.
Balami asina loquitur 96
Balami de Israelitico populo vaticinium 97
Balacus iratus reprehendit Balamum ibi.
Balacus Moabitarum regis ad Madianitas legatio 96
Balamo Angelus resistit ibid.
Banaias 103
Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit ibid.
Banaias leonem exanimat ibid.
Baraus quatuordecim annis Israelitarum imperiũ tenuit 127
Baraus contra hostes Imperator designatur ibi.
Barasa oppugnata & concremata 326
Barum his e carcere dimissus 271
Basanes Remathonem captam munit 120
Basanis impietas ibid.
Basilica 113
Batibius 278
Bathillus se venenum attulisse fatetur 249
Belus primus rex Assyriorum 454
Beli sacerdotes interfecti 121
Bellum Adadi contra Achabum 122
Bellum inter Asaelem & eum 132
Belli Iudaici Præsidè Floro exorti ipsi Iudaï initium & seminarium 287
Belli leges 109
Beniamin vt reus capitur 47
Beniamita in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem proficiscitur, & hæc de re certiorem facit 91
Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas ducunt 124
Beniamitarum 25900 trucidantur, tantum sexcenti incolumes euadunt ibid.
Beniamitæ, vt virgines rapiant, conceditur ibid
Bernice, Agrippæ soror, cuius Herodes patruus & maritus Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur 292
Bernicen Salomes filiam Aristobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum regis filiam Alexandro Herodes vxores coniungit 426
Berytij ab Agrippa multis donis affecti 294
Berosius historiographus genere Chaldæus 453
Berosius de Nabuchodonosore 275
Berosus 23
Bersabee iuramenti puteus 27
Berzelaus Hierosolymam, patre eò proficisci nolente, cum Dauide contendit 192
Berzelai filius Salomoni Dauid commendat 105
Bezeleel & Eliab Architecti tabernaculi 71
Betachora 113
Betaramptha Iulias appellata 262
Bethsabe studium Adoniæ, sic suadente Nathane, Dauidi indicat 104
Bethsabe Regi se grauidam esse nuncias 181
Bethsura obsessa 328
Bethsuritæ deditionem faciunt 329
Bethsaida 262
Biblia Sathan abolere conatur 321
Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi 305
Boȝus Noemi & Ruth amicus 135
Boȝus, Ruth cognatum, eam vt ducat, hortatur 136
Boȝus ex Ruth Obedem Dauidi auum genuit ibi.
Boues triturantes 105
Buccina duæ ex argento fabrefactæ 84
Blasphemiarum inter Iudæos & Ægyptios causa 456

C.

CAin regione extorris 15
Cain Dei castigatione haud melior redditur ibi.
Cain hypocrytarum & scelestorum parens ibed.
Caduceatores ablegandi 109
Caius ad tria millia Iudæorum in seruitium abducit 320
C. Norbanus Flaccus pro Iudæis scribit 238
Caius Senatus ac Pisoni vrbis Præfecto se in imperium defuncti successio significat, & vt Agrippam è custodia dimitterent mandat 289

Caius Caligula quartus Romanorum Imperator. Tiberius Tyrannus 269
Caius Tiberium fratrem tollit ibid.
Caius Germanici filius, gratiosus 268
Caius Petronio mandata imperatoria negligente, vt sibipsi manus inferat scribit 272
Caius templorum Græcanicorum nullum inspoliatum relinquit 276
Caius Iouis fratrem se appellat 275
Caius vir maleficus 281
Caius orator facundus ibid.
Caius primo egregie Rempub. administrat, postea diuinos quoq; honores vsurpare audet 270
Cæi in Iudæos Tyrannis 275
Cæi in senatores ac patricios sæuitia ibid.
Caius licentiam serui deferendi suos dominos permittit, & Tollux Claudium reum facere audet 276
Caius Agrippæ commendatus 276
Caius multos tributorum ac vectigalium relevationem petentes capite plectit 276
Catus Caligula posi Tiberii obitum Princeps Roma. 265
Caius à Chærea trucidatus 278
Caius receptacula nauibus exstruit 281
Caius se Ioui comparat 276
Catum Agrippa Roma honorat, in cuius retributionem aliquid petere Caius iubet, qui nihil aliud, quam vt mandatum Petronio datum reuocet, rogat 272
Cæi stuprum & libidinis licentia 281
Caio passim insidiæ struebæ 276
Candelabrum aureum 36
Chananæorum gentem extirpandam 110
Chananæorum Reges mouent in Hebræos 117
Chananæorum ingens exercitus ib.
Chananæorum Reges omnes ad vnum trucidati ib.
Chananæorum regionem totam Iosua deuastat ib.
Chananæorum decem millia trucidantur, & Adonibezech capitur 121
Calamitas Iudæorum Scythopoli 445
Calamitates omnium à mundo condito cum Iudæorum collatæ, superantur 312
Callistus, Cæi libertus, Claudio à Caio se vt ipsum veneno tolleret suasum, significat 277
Chaldæorum ac Tyriorum scripta cum Iudæis consonant 454
Chasmona & Bosora 176
Camlysis reseriptum, in quo Iudæos ab ædificando templo deterret 228
Campus regius 25
Candelabra 111
Cantheri & Phialæ ibi.
Captiuitas Babylonica ab Esaia prædicta 262
Captiuitas Babylonica 270
Captiuitas, & per tempus obsidionis mortuorum numerus 439
Caprosaba Antipatri dicta 361
Carmen & gratiarum actio Mosis & Israelitarum pro præsenti liberatione 29
Carnibus cruentis Hebræi vescuntur 77
Carthago à Didone Pygmalionis sorore in Africa extructa 453
Cassius Herodi, si bellum desiisset Iudææ regnum delaturum pollicetur 323
Cassius in Syriam venit, & plus quàm septingenta argenti talenta à Iudæis exigit 381
Cassius Herodi, vt in Malicho mortem patris vlciscatur, rescribit 329
Cassius stipendium ciuitatibus indicit 322
Cassius & Marcius Herodem Cælesyriæ ducem faciunt 207
Cassius Longinus Syriæ Præses 287
Cassius Chærea 276
Cassii & Bruti dolo Iulius Cæsar interfectus 322
Cassius portus 264
Castra hostium à Samaritanis diripiuntur 128
Castella muniuntur 371
Castoris Iudæi dolus erga Titum 415
Catullus tria simul Iudæorum millia trucidat 448
Causa dissertationis apud Iudæos 449
Causa cur Iosephus hos libros contra Apionem conscripserit 471
Causa milites impellentes, vt Claudium in Imperatorem eligerent 282
Causæ impulsiuæ conscribendi hos libros 449
Causa, ob quas Iosephus has historias conscriptas, in lucem ediderit 1
Causa extructi templi 111
Causa belli contra Arabes 406
Cisius Sauli pater 74
Citharæ quis inuentor 7
Ciuitatem quis primus instituerit ibid.
Clades Ismaelu à Ioanne accepta 272
Cladei Alexandri 193
Claudius principatum vltro oblatum deponere recusat 282
Claudius in proposito suo ab Agrippa confirmatur 283
Claudius Felix Iudææ procurator 292
Claudius milites vt in fide maneant, sacramento adigit 283
Claudius Agrippam in regnum paternum mittere cogitat, quod alii dissuadent, & Cuspium Faduum Iudææ præsidem & regni totius declarat 284
Claudius Agrippæ Iudæam, Samariam, & Lysaniæ ditionem concedit ibid.
Claudius Iudæis sacra Stola custodiam Agrippæ in-

nioris rogatu concedit 268
Claudio venienti obtruditur Cæsarea dignitas 282
Claudius Tiberius Nero Romanorum Imperator 262
Claudius sublimiu in castra perfertur ibid.
Claudium fato functum 293
Claudii Cæsaris ad Iudæos epistola 288
Claudii pro Alexandrinis Iudæis edictum 284
Claudii pro Iudæis per Romanum orbē edictum ibi.
Claudii ad legatos responsio 283
Claudium Agrippa, vt magno animo in retinendo principatu pergeret, hortatur 283
Claudium milites in Principem eligunt 280
Crassus in Parthia perit 203
Crassus Parthu resistit ibid.
Crassus iuramenti dati violator 202
Crateres 111
Cratera aurea duo 309
Cratera argentea ibid.
Cæcilius Bassus Cæsarem interficit 381
Cædes assidua Hierosolymis 328
Cædes, latrocinia, seditio & fames in Iudæa 261
Cædes in Hierosolymis 328
Cædes cognatorum 42. Ochoziæ 132
Cædes filii Aristobuli 374
Cædes, latrocinia, seditio & fames in Iudæa 356
Cæsar in Syriam venit, apud eum Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant 420
Cæsar Augustus Herodi in Patricidas animaduertere liberam potestatem permittit 244
Cæsar Herodis ditionem ampliorem reddit 412
Cæsar Augustus Herodi studiosus 389
Cæsar è Syria proficiscitur. 376
Cæsar Ægypto potitur 411
Cæsar in hoc iuuenes peccasse pronunciat, quod se à suspitione immunes non seruauerint, ac parentem vt filiu reconcilietur, hortatur 236
Cæsar à Cassio & Bruto occisus 381
Cæsar ab Herode offensus 242
Cæsar Herodi dimidium redituum è Cypriis metallis donat 236
Cæsar Herodis Principatum confirmat 223
Cæsar Arabum legatos non audit 242
Cæsar Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis ditionem Herodi donat 420
Cæsar Archelaum regno dignum pronunciat 255
Cæsar & Agrippa Herodis magnanimitatem celebrant 236
Cæsar Augustus fato functus 262
Cæsaris ad Herodem responsio 606
Cæsari & Iuliæ Cæsaris uxori ab Herode legatum 254
Cæsari Herodes quingētos ex suo satellitio mittit 418
Cæsarem Herodes octingentis talentis donat 410
Cæsares 114
Cæsarea, Stratonis turris antea dicta, ab Herode cōdita 608
Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata 294
Cæsarea perfecta 236
Cæsarea inter Iudæos & Syros de pari iure ciuitatis rixa 293
Cæsarea portus 419
Chæreas cum sociis in Germanici ades se recepit 279
Chæreas Iulium Lupum vt Caii uxoris & filiam interficiat mittit 281
Chæreas à consulibus signum petit ibid.
Chæreas multis ex causis in Caium incitatus 276
Chæreas, Minutianus & Clemens, de Cæsaris nece colloquuntur 280
Chæreas cum aliis quibusdam Caium tollere statuit 277
Chæreas Clementem & Papinum alloquitur 276
Chæreas occasionem aggrediendi Caium expectat 277
Charemon historiographus 259
Charili antiqui Poëta de Iudæorum gente testimonium 455
Caron, amomi ferocissima, in qua Noa arca reliquæ seruantur 288
Chelcias & Ananias Cleopatræ copiis duces præpositi 353
Cherubini duo 110
Cherubim 47
Chebron & Marissa expugnata 327
Cestennius Antiochum subito inuadit 442
Cella in circuitu templi constructa 110
Chetomene 36
Celenderis in Cilicia 249
Clearchi Aristotelis discipuli de Iudæis testimonium 455
Cleopatra Regina alieni appetens 403
Cleopatra in Cilicium ad Antonium venit 385
Cleopatra fratrem & sororem interficit 403
Cleopatra contra filium exercitum parat 358
Cleopatra ad Antonium peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat 403
Cleopatra in cognationem suam sæuit 329
Cleopatra auaritia ibid.
Cleopatra in Herodem insidiæ ibid.
Cleopatra Antonius partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur 403
Cleopatram Herodes occidere conatur, quod eius amici auertunt 404
Cleopatram Antonius versus Ægyptum deducit ibid.

Creatio mundi 2
Censores 263
Centum legati Hierosol. reuersi 306
Certamen quinquennale 236
Cinnamus Artabano amissum dignitatis fastigium restituit 290
Citius Tiberiadis seditionis autor 302
Citius sinistram sui præscidit ibi.
Circa hostes quomodo agendum 468
Circa Maziaham vnus tantum locus, qui aggerum iactum excipere potest 444
Circenses ludi 276
Circumcisio instituta 9
Circumcisorum Magistratus 237
Ciuilis Germanos ad sobrietatem cogit 418
Ciuilis belli inter Hebræos initium 90
Cines in lauissa, Sauli & filiorum cadauera dempta sepelint 88
Ciuitatis munitiones ac turrium cautes, quas tyrannifer alimentum deseruerant, insuperabiles 435
Ciuium contra Iudæos ad Titum preces 439
Ciuibus directa bona restituuntur 307
Cyrus Nabonidem expellit à Babylon. 454
Cyrus Iudæis reditum in patriam vrbis ac templi ædificationem permittit 281
Cyri Persarum regis edictum ibid.
Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum ibid.
Cyri de Iudæis eorumq; templo decretum 287
Cyprus 608
Cypros, Agrippæ vxor, ad Herodiadem sororem eius scribit, & auxilium petit 266
Cypron condidit 237
Crimium à Iusto Iosepho obiectorum depulsio 307
Crypta subterranea ab Antonia 425
Cochlea 110
Columna duæ excitatæ 16
Columnæ duæ ingentes 110
Colle planum Dei cum Cain 15
Copiæ in partes duodecim congestæ 105
Cornutus Præfectus Syriæ 261
Comitas & benignitas Agrippæ erga Philippum 302
Contumacia grauis Israelitis à vera pietatis tramite exorbitantibus proposita 112
Concupiscentiæ sepulchra 85
Conditio obsidionis soluendæ à Ioabo proposita 194
Conflictus Ægyptiorum & Mithridatis ad Delta 375
Consonantia Iudæorum in religione & vita 467
Consentiæ labes 356
Contra mendacium impudenter expositum nihil dicendum 460
Contra furtum & vsuras 468
Contra illos, qui Mosen & Israelitas propter lepram profugisse ex Ægypto contendunt 83
Contra legislatores gentium 470
Contemptus mortis 252
Contractus Deo faciens 103
Conuiuium Iudæorum apud Ptolemæum, & eorundem ante cibum preces 310
Corban, donum Dei 454
Cores populum excitare aduersus Mosen conatur 89
Core factionem ducenti quinquaginta viri sequuntur 90
Corem cum 250. viris ignis absumit 92
Corinthus à Sylla, vt Herodem è medio tolleret, pecunia corruptus 248
Corona 111
Cornelius Sabinus 277
Chobis 49
Costobarus, Lysimachus, Antipater & Dositheus apud Herodem accusati 414
Costobarus, cui Herodes in matrimonium Salomem sororem dederat, Idumææ principatum inuadit ibid.
Cossobarus intercessione seruatus ibid.
Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectili referta 113
Cumanus Præfectus Iudææ 313
Cumanus multos Iudæos perimit, plures vinctos secum abducit 252
Cum quis iustitia, cum illo etiam Deus est 406
Cum capita conueniunt 107
Cur Iudæi animalia consueta sacrificent, nec carnibus suillis vescantur 465
Cur quidam historiographi Iudæorum mentionem omiserint 439
Cura pro sacerdotibus 292
Cura Dei pro suis 122
Chusi victoriæ nuncius ad Dauidem missus ab Acorma antecurritur 190
Chusi consilium, quod etiam Achitophelis reiecto, recipitur 188
Chusim simulatè offert Absalomo studium ac fidem suam 187
Custos carceris amicè agit cum Ioseph 42
Christi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tantum secundis se profitentur 258

D.

DAbaritteni Ptolemæi vxorem spoliant 301
Dalila meretrix è Samsone causam tanti roboris explorari conatur, & ter deluditur 134
Damascum & Aretas contra Alexandrum 317
Damascini à Dauide vincuntur 94
Dana extincta 325
Dan cum tribu à Chananæis pressa ibi.
Dan sibi locum inhabitandum quærunt ibid.

Daniel cum sociis ad honorem euectus 275
Daniel Regi somnium interpretatur 277
Daniel in lacum leonum coniicitur 278
Daniel Rex bona promissa exhibet 277
Daniel Regis somnium & interpretationem exponit 274
Daniele regi ab statuam adorare nolente, in ignem coni. Diuina prouidentia seruantur 275
Daniel ad Cyrum 279
Daniel uisio de ariete & hirco, per quos Medorum & Persarum regnum prefiguratum fuit ibid.
Daniel in lacu leonibus diuinitus 278
Daniel & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio & profectus 273
Daniel somnii, eiusq; interpretatio reuelatur 274
Darius tribus satellitibus tres quæstiones proponit 283
Darius se sacra vasa Hierosolymæ remissurum vouet ibid.
Darius Hystaspis filius Rex Persarum 282
Darius admonitus voti, templi restaurationem mandauit 284
Darii regis scriptum & mandatum de libertate, possessionibus, templo & sacrificio Iudæorum 285
Darius ad Syriæ Præfectos epistola 287
Dathan & Abiram contumaces 91
Dathan & Abiram absorbet terra 92
Dauid Philæos contra Palæstinorum incursiones defendit 83
Dauid tribus malis propositis pestem elegit 103
Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, eumq; omnes reditus Hierosolymam referre iubet 180
Dauid in siti crebro expetitam aquam bibere recusat 103
Dauid uxorem Michol ab Abenero ereptam 90
Dauid Hierosolyma partem inferiorem occupat 92
Dauid affectus factus Abisse cum recalescit 104
Dauid cognito Regis aduentu fugæ sibi consulit 84
Dauid a proposito Nabalum eruendi desistit 85
Dauid Ioabum cum lectissimo milite contra Ammanitas mittit 110
Dauid de Absalomi conatibus certior factus, cum suis Iordanem transit 188
Dauid contra Nabalum cum 400. armatis proficiscitur 85
Dauid Syriæ subiugatæ tributum imponit 179
Dauid in vitæ discrimen vocatus ab Abisse liberatur 194
Dauid Ammanitarum iniuriam fert indignissime, eamq; vlciscere cogitat 180
Dauid Abigaam Nabalis viduam ducit 85
Dauid Saulis nouo edictum suum declarat 86
Dauid cum sexcentorum manu & duabus uxoribus in Palæstinam ad Anchum Gittæ Regem se confert ibid.
Dauid Saritas & Amalecitas incursionibus infestat, de manubiis munera Regi mittit, eiq; meridionalem Iudæorum regionem se incursare persuadet ibid.
Dauid cum Goliad cogredi cupit 79
Dauid agnum raptum ex ore leonis recipit, ipsamq; ferum occidit 80
Dauid ursum trucidat ibid.
Dauid armis quibus ad pugnam à Saule instructus erat, deponit, funda armatus in hostem properat ibid.
Dauid hostem accedere, contemnitur ibid.
Dauid Saulis & Ionathæ necem deplorat 89
Dauid Amalecitam Saulis interfectorum affert supplicium ibid.
Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrans, à Iudæ tribu Rex declaratur ibid.
Dauid Iabenses quod Saulum cum filiis sepelissent, collaudat ibid.
Dauid se viuente Salomonem filium suum regnum assequi vetuit 104
Dauid Salomonem vt Deum colat, hortatur ibid.
Dauid Mahanaim pervenit, vbi cum summa reverentia ab optimatibus excipitur 159
Dauid arcam in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domus multis felicitatibus cumulatur 177
Dauid Semein occidi vetat 187
Dauid fame sua consulit nemine suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum 91
Dauid à Michol irridetur 177
Dauid Deo templum ædificare decernit ibid.
Dauid Deo pro promissa per Nathanem felicitate gratias agit ibid.
Dauid in Palæstinos mouet, eiq; bonam agrorum partem adimit ibid.
Dauid Sophenorum Regem vincit ibid.
Dauid à rege petit, vt agri partem ad incolendum ei cum suu attribueret, Rex Secellam ei donat 116
Dauid Ionathæ de patris insidiis conquestur, Ionathan autem parentem excusat 81
Dauid orat Ionathan, vt parentis erga se animum explicari & significare velit 82
Dauid Nobum ad Abimelechum sacerdotem pervenit ibid.
Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palæstinorum ad Anchum se confert ibid.
Dauid Regem Anchum timens furorem ac rabiem simulat ibid.
Dauid ad speluncam Adullamæ peruenit, vbi illius totæ cognationes nec non & alii multi ad eum se conferunt ibid.

Dauid ad Moabitarum Regem proficiscens, parentes ei commendat 83
Dauid ad Sarim oppidum peruenit ibid.
Dauid Memphibosto veniam, & dimidia partis bonorum Sibæ donatorum restitutionem promittit 192
Dauid oraculo monitus fugit 84
Dauid in cœnam cum suis se confert, quâ & Ionathas peruenies, eum consolatur, & fœdus cum eo renouat ibid.
Dauid Uriam accersit, eumq; vt profectus ad uxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit 181
Dauid Ioabo, vt in Uriam animaduertat, scribit ibid.
Dauid magnam vim ferri, æris & lignorum comportat 104
Dauid Amasæ veniam & vniuersarum copiarum Præfecturam concedit 191
Dauid Idumæos, vt viritim tributa persolueret, cogit 179
Dauid num quis ex Ionathæ genere superesset, scisitatur ibid.
Dauid lapsus peccatum, à Deo veniam consequitur 183
Dauid per septem dies, infantio ex Bethsabe suscepti vicem dolenter ferens, ieiunat ibi.
Dauid puerum extinctum sentiens, surgit, ac lotus ebunc capit ibid.
Dauid causam, cur mortuo puero cibum capiat, quorum nihil puero adhuc ægrotante fecerat, indicat ibid.
Dauid laciniam regii pallii præcidit 84
Dauid regi Saulo, quod sibi insonti insidias struat, exprobrat ibi.
Dauid cum toto populo Abenerum defletac luget & solennibus funeralibus ei parentat 91
Dauid Uriæ nece audita, trasci desinit 182
Dauid Bethsabe coniugem sibi asciscit, ex qua puer es nascitur ibid.
Dauid Principibus tribuum conuocatis Solomonem commendat 105
Dauid Chusim vt Achitophelis consilium sc opponeret, obnixe precatur 187
Dauid Hierosolymis excedit 185
Dauid fugiens sacerdotes in urbe manere vult, vt per eos, quid in ea agatur, cognoscat ibi.
Dauid Samuelis regis erga sese animum indicat 81
Dauid Salomonis Ioabum puniendum mandat 105
Dauid Deum consulit, numab Amalecitis uxores ac liberos recipere sit concessurus 87
Dauid ex Ægypto seruo ductore, Amalecitas assequitur 88
Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum stragem edit, omnemq; prædam recuperat ibi.
Dauid custodes impedimentorum, obstrepentibus pugnæ socijs, in præda partem admittit ibi.
Dauid cum duobus in hostium castra penetrans, Saulis spiculum & lecythum aqualem aufert 85
Dauid Sauli Imperatori Abenero quod regium spiculum & cœlata lecythus auferri passus sit exprobrat ibid.
Dauid Palæstinos magna eorum edita strage vincit 81
Dauid Leuitas numerat, eorumq; officia distribuit 105
Dauid Ioabum ad peragendum censum ire iubet 103
Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis eiicit, & ciuitatem Dauidis appellat 92
Dauid Syris occurrens, 47000. cum Sabeco eorum Imperatore cædit 179
Dauid vt plurimum propitium numen experitur 80
Dauid cognita filii cæde à Chusi, acriter eum defleat 100
Dauid proceres & præfectos comiter atq; benigne excipit 91
Dauid Rabbathæ vi captæ militi diripiendam permittit 66
Dauid pro innocente orat populo 103
Dauid poeta 195
Dauidis & Salomonis potentia 465
Dauidis legatis petentibus aliquid commeatus, dure respondetur à Nabale 85
Dauidis cum Goliatho ante congressum colloquium 80
Dauidis legati ad Ammonitarum Regem ob patris obitum consolandi causa missi, contumelioseiracundantur 180
Dauidis victoria de Goliatho 80
Dauidis ad Salomonem postremum alloquium 105
Dauidis filii ad patrem, Absalomus vero ad auum consurgit 185
Dauidis liberi Hierosol. suscepti 92
Dauidis adulteriorum 181
Dauidis concubinæ à filio stuprata, alijs traducuntur 193
Dauidis ob eladem acceptam indignatio 182
Dauidi omnes filios ab Absalomo cæsos nunciatur 184
Dauidi, vt prælijs abstineat, suadetur 194
Dauidem adesse volentè in exercitu amici prohibet 189
Dauidem Ionathas excusans, à parente spiculo petitur 62
Dauidici generis reges, quot & quamdiu regnauerint 207

De arca in qua fabulas legu Moses collocauit 73
De arca sacra consultatio 139
De adulterio & incestu 83
De adsentu Vespasiani in Galilæam & obsidione Iotapæ vide Iosephum lib. 4. cap. 5. de bello Iudaico 309
De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400. 23
De bello Iudaico quidam historias conscripsere 450
De bello Iudaico 313
Debitus vitæ finis Iudæorum 443
Debora & Baraeus in hostes mouent 127
Debora Prophetissa ibid.
De boue cornupeta 108
Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio 120
De Charmi filiis ipsorumq; progenie 21
De Cain & Abel fratribus 15
Decem coniurati necati, delator eorum interfectus frustratim concisus est 416
Decem præcepta & quomodo diuidenda 70
Decem Ægyptiplagæ 59
Decem viri contra Herodem conspirant 415
Decem hastæ arcæ labrorum 110
Decem labra rotunda ibi.
Decima egenorum 105
De Cleopatra vltima Alexandrinorum Regina, eiusq; scelestibus 462
Dei contemptus in quibus consistat 78
De Deo & prouidentia diuina 467
Deorum apud gentiles ingens numerus 469
De Isaci filiis Esaue & Iacobe, & nativitate eorum ac educatione 12
De Isaco legitimo Abrahami filio 11
De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo 13
De Ismaele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus 10
Defectus Lunæ 253
Defectionis Germanorum & Gallorum ab Romanis causa 438
Defectionu autores circiter duo millia in cruces actiibid.
De filiis Sem, tertii Noæ filii, & de progenie ipsorum & Abrahami 22
De funeribus mortuorum 468
Defuncti fratris vxor ducenda 106
Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur 352
Demetrius se promissus in amicitiam Ionathæ insinuare conatur 337
De morte Cæsaris rumor diuersus 279
Demetrius Iudæa in auxilium venit 316
Demetrius Philippi frater in Beroea oppugnat 360
Demetrius solicitat milites vt transfugiant Bachidem cum copiis contra Ionathan mittit 335
Demetrius Demetrii filius ex Creta in Ciliciam trajicit, Syriamq; occupare conatur 330
Demetrius Tripolim, aliasq; Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat 331
Demetrius Eucærus contra Alexandrum proficiscitur 360
Demetrius in Alexandrum mouet 336
Demetrius Eucærus à Ptolemæo Lathuro Damasci rex constitutus 359
Demetrius militum odium concitat stipendium pacis tempore minuendo 343
Demetrius in Asiam Parthorum Regem mouet, prælioq; superatus, capitur 346
Demetrius Nicanorem contra Iudam mittit 331
Demetrii ad Lasthenem diploma, in quo Iudæis immunitates promittit 342
Demetrius ad Ptolemæum de bibliotheca adhortatio 307
Demetrii duces iterum in Ionathan mouent: nihil sibi successurum videntes nocte discedunt 347
Demetrii & Alexandri pugnæ, qua Demetrius superat, Iudæi à Demetrio victore deficiunt 357
Demetrio in Parthia morbo absumpto Philippus tertius Syriæ regno potitur 360
Demetrio Antiochia adimitur 180
De mundi creatione, & elementorum dispositione 2
Deliberationis de arca sacra conclusio 140
De leprosis 82
De nuptiis 467
De Nayarais 93
De posteritate Adami, & decem ætatibus vsq; ad diluuium 3
Depulsio argumenti Apionis, Iudæos seditionis Alexandriæ causam extitisse 463
Depulsio figmenti Apionis de sex dierũ itinere 463
Descriptio donorum à Ptolemæo rege templo Hierosolymitano missorum 308
Descriptio speluncæ in qua latrones habitabant 399
Descriptio rationis & sapientiæ 473
De Sole, Luna, & Stellis Iosephi somnium 17
De Regis electione 104
De tabernaculo per Mosen in terra deserta facto, quod similitudinẽ templi portatilis referebat 34
Deus immensus 111
Deus non corporis formam, sed animi virtutes spectat 79
Deus Abrahamo filium pollicetur 25
Deus propter inobedientiam Sauli offenditur 78
Deus verax in promissis 112
De vxoribus ducendis 106
Dii alieni 103
Diluuium 16
Dimissio Israelitarum 134
Dinæ Iacobi filiæ historia 37

Dioeles 276
Diodorus cognomine Tryphon Apamenus à Malchó Arabe Antiochiũ Alexandri filiũ petit 185
Diophantes regis Notarius Alexandri nomine falsas literas conscribit 337
Diophantes scripta aliorũ characteres imitatur 243
Directio vribium credita 396
Discrimen Mosis & aliorum legislatorum 12
Dissidia Iudaeorum & civium Alexandrinorum in religione 463
Dissessio castrorum 84
Dissidium inter plebem & senatum 282
Dithalum in domo Herodis 238
Distinctio gubernationis in populo Israelitico 75
Diversa populi studia 120
Divisio agri Abrahami & Lothi 24
Divisis sacerdotum in 24. cognationes 105
Dixerat ante illi promissio 102
Dixus Ironi meminit 113
Dixus de Salomone ibid.
Docuit Saulo, se Davidem in Nabo apud Achimelechum vidisse significat 83
Dolabella Epirotarum civitati scribit 380
Dolor & voluptas aut faciunt aut impediunt passionem 862
Domicilium Abrahami 23
Domitia Domitiani Cæsaris vxor 569
Domitianus Titi frater 799
Dona inter pretibus dimissis data & Eleazaro missa 312
Dona Scauro data 367
Dora Phœnicia civitas & non Idumæa 849
Dora & Ioppe non portuosæ 419
Doris prior Herodis coniunx non ignobilis ex qua Antipatrum filium suscipit 593
Doris, Herodis vxor 383
Dorisdem Antipatri matrem Herodes eiicit è regia 457
Dorsa in Iudæorum Synagoga Cæsari statuam ponunt, quod Agrippam & Petronium vehementer ad iracundiam commouit 522
Dortus cum quatuor filiis supplicio affectus 535
Duodecim Israelis libri 28
Duo totius disciplina & moralis institutionis modi 53
Duo sacrificiorum genera 80
Duo de quibus agit Iosephus 824
Duo & viginti libri sacri 823
Duo cum Iudæis milita in tẽplo accumbunt 585
Duo ultima regio Cestio dare Iudæis cesserat 795
Duobus mulieres congrediuntur, quæ ad vnum se cõficiunt, & Abenesri partes succumbunt 171
Duæ tabulæ Mosis 71 (*sunt* 205
Duæ virtutes sese inuicẽ de insante permutato accu-

E.

Edictum quantum Manna quotidie quilibet colligeret 66
Edicto plebs coherenda, ne quicquam amplius ad tabernacula structuram conferant 71
Eglon Rex Moabitarum Israelitas subigit 126
Emortua dextra sanitas restituitur 128
Enosæ vrbs prima 15
Enochi finis in sacris literis non inuenitur inscriptus 19
Equus Iosephi literas affert 557
Equi Ægyptiaci 217
Ephramitribus mouet in Iaphten 132
Eleazarus 11
Eleazarus Pharisæus Hircano matris captiuitatem exprobrat 354
Eleazarus ad Antiochum adducitur 845
Eleazarus iram Dei in populum Iudaicum fatetur 811
Eleazarus ab Elephanto oppressus moritur 175
Eleasar 195
Eleazarus moritur 121
Eleazarus capitur, eumq; Dux nudum extendi & verberibus cædi præcipit 858
Eleazarus vitam gloria postponit 576
Eleazarus Iudæ frater Elephantem occidit 328
Eleazarus horribiliter flagellatur 869
Eleazarus Dinæi filius Romam missus 537
Eleazarus Iudæus audaciaferox & manu strenuus 806
Eleazari ad socios oratio 810
Eleazarus ad Antiochi exhortationẽ respondit 869
Eleazari constantia 870
Eleazari de immortalitate animæ oratio 812
Eleazarus Iudæi Romanorum crudelitatem exponit 814
Elias sicut Enochus ex hominibus exemptus 238
Elias pluuiam venturam prædicit 229
Elias Achabo & Iezabela vindictam diuinã prædicit 228
Elias ad Achabum venturam pluuiam ei indicaturus mittitur ibid.
Elias populi superstitionem arguit 229
Eliæ doctrina & officium miraculo confirmatur, victima igni cœlitus accensa ibid.
Eliam Deus in deserto alloquitur 230
Eliam cornua cibat 228
Eli Pontifex filii Ophni & Phinees nefarii 130
Eli sacerdotis tempore annona caritas 135 (130
Eli in Silo filiorum cædes & arcæ amissio prædicitur ibid.
Eli audita arcæ amissione exsistit ibid.
Eli Pontificis Genealogia & progenies ibid.
Elisæus in Dothaim hostibus cingitur 249
Elisæus pluuiam venturam & victoriã prædicit 239

Elisæus

Elisæus viduam vt ex ex oleo fidelia plurima vasa adimpleat, iubet 240
Elisæus ab Adado agrotante consulitur 243
Elisæi vocatio 230
Elisæi mors & cadaueruin ipsius momentum contacti resuscitatio 251
Elisæum Reges consulunt 239
Eliacimus Ioacimus nominatus Iuda Rex 265
Exercitum contra Ægyptios bellum 336
E Iudæa duodecim millia cadunt 378
Epaphroditus 11
Epicureorum error coarguitur 279
Ephraimitæ proditione occupant Bethel 122
Ephron oppidum expugnatum 326
Epilogus huius partis gentis Iudaeorum ex Ægypto non ortundum 838
Epilogus secundi libri contra Apionem 860
Epicedium à Ieremia Iosiæ scriptum 265
Epitome belli Iudaici 573
Epistola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazare Bibliorum petit interpretes 307 *dit* 387
Epicteles pecunia corruptus Scythopolim Iudæi prodebat 75
Esau sibi quoq; benedictionem postulat 32
Esau primogenitus ob lenticulam cedit 38
Esau Edom dictus ibid.
Esaias filii & posteri ibid.
Esdras Iudæos qui apud Babylonem degunt, conuocat 289
Esdras Hierosolyma Præfectus, vasa alia q; preciosa ex gazophylacii custodibus tradit 289
Esdræ lex & peritus ibid.
Esaiæ de Cyro vaticinium 281
Essen siue Legion 75
Essenorum placitum 641
Essenorum vita & mores 480
Esthmonitis 416
Esther puella fit Regina 239
Esther Regem pro Iudæis intercessura accedit 296
Ebutius contra Iosephum 513
Ebutius infecto negotio discedit 539
Eua mater omnium viuentium 13
Euæ pœna 14
Eurycles Alexandri dicta & facta obseruans Antipatro & Herodi exponit 445
Eurycles Lacon Alexandrum apud parentem clam accusat, autor q; necis ipsius existit 616
Eurycles amicitia simulata fallit Alexandrum, eiusq; fit proditor ibi.
Eurycles necii Alexandri & Aristobuli redempta opera, accusatoris partibus fungitur 617
Eurycles Alexandrum apud Herodem falsò accusat, & in pericula præcipitat ibid.
Euangelium Iudæis allatum 285
Euphrates 14
Eutyches Agrippæ libertus, herum apud Cæsarem accusare cogitat 490
Ex arca Noe animalia emittit 17
Excisio stirpis Nadabi 25
Excusatio historiographi, cur legum seriem inseruerit 103
Exemplum à Iudæis Cæsarea interfectis petitum 814
Exemplum, non semper patribus similes nasci filios 142
Exemplum vltionis diuinæ in Iezabela valde insigne 270
Explicatio nominis Moab & Ammon 27
Exploratores 24
Exploratores terræ Chanaan mittit Moses 85
Exploratores Israelitis terrorem incutiunt 86
Expositio belli Arabici & pecuniæ mutuo acceptæ 448
Externi Iudæi inferiorem ciuitatem occupant 501
Exteri quoq; vt exaudiantur in hoc loco precantur 212
Ex tribu Ephraim circiter 42000. cæsi 132
Extirpatio stirpis Basanis 227
Extirpatio Iudæorum Amani concessa 294
Extructio templi Solomoni mandatur 197
Ezechias ab Assyriorum rege deficit 257
Ezechiæ legati ad Israelitas azymorum festi celebrandi causa missi occiduntur 266
Ezechiæ in aduersis ad Deum refugium & per Esaiam insperatæ meliorisfortunæ erectio 260
Ezechiæ Regis Iudæ pietas 256
Ezechiæ mors 262
Ezechiam primarium latronem cum socijs Herodes supplicio affecit 377

F.

FAbatus procurator Cæsaris apud Herodem secretorum Sillæi proditor 622
Fabula de Ione & Pallade 857
Fabulæ superius recitatæ depulsio 846
Facinus detestandum Gabaenorum 112 (194
Fames ob iuramentum violatum, Israelitis immissa 68
Fames & pestilentia 268
Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri filium comederet 241
Fanum 210
Falsa matris ac sororis Herodis aduersus Mariammen accusatio 610
Falsi testis pœna 104
Fatum & prouidentia diuina 451
Fati necessitas insuperabilis 235
Fratres ob regnum decertantes certis conditionibus in concordiam redeunt 583 (vltio 300
Fratricidii à Ioanne Pontifice perpetrati taxatio &

Fadus à Iudæ sacerdotalem stolam, vt esset in Romanorum potestate postulat 528
Fadus Iudæos Philadelphensium propter Miani interfectores punit 227
Factus Dei cum Noe 18
Felix Hierosolymis Thasaelum adoritur, à quo tamen superatur 383
Felix Drusillam à priore marito abducit 536
Felix accusatur 538
Felix in Phasaelium exercitum mouet 592
Felix latrones Magos vulgiq; seductores supplicijs affixit 537
Festus impostorem magnum cum assectis opprimit 538
Festum azymorum 81
Festorum temporum receptis institutis 325
Filij pontificum ad Dauidem missi, in puteum sese abscondunt 188
Filij oblatio 355
Filij Chananæi 21
Fiducia Adadi in milite 231
Filiorum apud Iudæos educatio 824
Filiorum Israel numerus 51
Finale consideratorum de Caio tollendo decretum 509
Florus belli Iudaici causa 543
Fons Iordanis 607
Forma templi extruendi Salomoni datur 200
Forma & habitus Eliæ Prophetæ 238
Fortunæ monumentum 795
Fuga hostium ob terrorem à Deo immissum 242
Fuga & strages exercitus Absolomi 189
Funus Alexandri 362
Fuluia, Saturnini coniunx Romæ quatuor Iudæis purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponeret tradit, ipsi vero in proprios vsus conuertunt, quod dum Tiberius cognouit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet 484
Furtum 108
Fructus ad 100. annos incorrupti 811

G.

Gabala 416
Gabaonita ministerijs publicis deputati 116
Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum ibi.
Galeotarum ad Hebræos oratio ibid.
Gabareni Ioanni sese addicunt 551
Gabinius aliquot vrbes dirutas in Iudæa ædificari iubet 371
Gabinius Nabathæum pugna superat 387
Gabinium mater Alexandri beneficijs leuire studet 586
Gabinio bellum Parthis inferre parato Hyrcanus & Antipater suppetias ferunt 588
Gabinio pecuniam Pompeio ab Aristobulo promissam exacturo porta claudunturs 359
Gadara instaurata 370
Gadaram Alexander capit 318
Gadarenses Herodem accusaturos, Agrippa vinctos ad Regem mittit 420
Gales ab Abimeleche fugatus, à Sicimitis vrbe pellitur 130
Galata à Gomar oriundi 20
Galadenorum ad Israelitas legatio 145
Galilæi sese vindicantes Samaritanorum vicos incendio & rapinis vastant 534
Galilæi ab Herode deficiunt 394
Galilæi cum Tiberiensibus fœdati 566
Galilæi Tiberiada inuadere postulant 549
Galilæorum multitudo Iosephum, ne se deserat, petit 556
Galilæorũ erga Iosephum fides ac benevolentia 549
Galgal, libertas 115
Gamala in Romanorum fide perstans 546 & 547
Glaphyra Alexandri coniunx, num parata Herodi insidias ignorasset, interrogatur 447
Glaphyra vxor Alexandri suspitionem ante concepta oratione multum auget 613
Glaphyra quædam vxor Alexandri Archelai Cappadocum Regis missa 413
Glaphyræ somnium 477
Gratus cum aliis militibus Claudium latentem protrahit, eumq; vacantem Imperatoris locum occupare iubet 518
Grati cum Simone conflictus 472
Gratitudo Salomonis erga Hiromum pro accepto beneficio 214
Gratulatio Bethsamitarum super arca sacra 140
Gaudium beatorum in vita æterna 811
Græcorum de Iudæorum antiquitate testimonia 530
Græcorum cum Iudæis comparatio 823
Græcorum regionem innumeræ corruptiones inuadere 824
Gedeon per 40. annos regnat 129
Gedeon duos duces Zebim & Hezarbenim capit ibid.
Gedeon ad Madianitarum tentoria accedit, & ab illu somnio confirmatur 128
Gedeon cum trecentis viris pugnam adornat ibid.
Geon Nilus 14
Gedeon, vt Israelitas à Madianitis liberet, Deus mandat 128
Gedeonem exiguas copias Deus eligere iubet ibid.
Gellius Alexandræ vt Aristobuli & Mariammes effigies depictas ad Antonium mitteret, persuadet 404
Gemmarum in Pontificali ornatu miraculum 79
Genealogia Abrahami 82
Genealogia Noæ 16

Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt 467
Germani Cæsaris satellites 512
Germanicus Pisonis opera sublatus 48
Germanorum rabies per Cæsi cædem excitata, sedata 513
Gessius Florus Iudæa Procurator 54
Gessius Florus peior Albino ibid.
Gessii Flori iniuria 480
Gesta inter Vitellium & Artabanum 485
Gibea & alia Beniamitarum urbes incensa 124
Gaza oppugnata 357
Gazara 214
Gischala incensa atq; diruta 546
Godolia transfugarum dux 271
Godolia cædes, & plebis Masphatensis abductio 272
Gotholia omne semen regium tollit uno solummodo Ioaso, Ozochiæ filio seruato 247
Gotholiæ pœna 248
Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos 153
Goliath singulare certamen Hebræis denunciat ibi.

H.

Hebræorum origo 22
Hebræorum seruus anno septimo manumittendus 108
Hebræi mulierum cupidine ducti à patrum religione desciscunt 98
Hebræi in aciem proferunt aream fœderis 137
Hebræi iumentis & pecoribus hostium in prædam contra Dei mandatum abactis parcunt 150
Hebræi vallem ultra Iordanem sitam habitantes, relicto suo oppidi in munitissimas urbes confugiunt 169
Hebræi terram Amoræorum occupant 95
Hebræi pugnam parant aduersus Amoræos ib.
Hebræorum contra Moabitas victoria 239
Hebræorum ob Mosis obitum planctus 111
Hebræorum seruitus intolerabilis 52
Hebræorum libertas, & Chananæorum seruitus 215
Hebræos Chananæi cædunt 89
Hecatæus 23
Hecatæus Abderita cum Alexandro Rege nutritus 832
Helena Hierosolymis cibos egenis distribuit 530
Helena Adiabenorum Regina Hierosolyma proficiscitur ibid.
Helon per decennium iudex 132
Hermippi de Pythagoræ testimonium 830
Heroes tres per hostium castra excucurrunt in Bethlehem: aquam hauriunt & Davidi afferunt 195
Heroes Davidis 194
Herodes iterum cum Arabibus ad Cana Cœlesyriæ pugnat 467
Herodes in itinere ad Agrippam Chium peruenit, eique ingentem pecuniæ vim ad porticum vrbi reparandam confert 427
Herodes ex aurea & argentea suppellectile pecuniæ conficiens, frumentum pro ea comparat 417
Herodes prope Panium templum ædificat 421
Herodes apud apud Cæsarem filios accusat 449
Herodes vt alienus videretur Aristoteli nece eum honorifice sepelire curat 401
Herodes Regia capto & è Massada domesticis receptus Hierosolyma petit 390
Herodes cum Archelao Antiochiam vsque iter fecit 443
Herodes cum Galilæis pugna, eosq; victos in castellum compellit 394
Herodes in Trachonitarum regione castellum condit, eiq; Zamarin Iudæum Babylonicum præfecit 454
Herodes ab Hyrcano admonitus fugæ sibi consulit, & in iudicio amplius non comparet 378
Herodes ex Daphne Antiochiæ suburbio in Galilæam proficiscitur 394
Herodes inexpectatam & apertam vxoris auersationem videns, contristatur 411
Herodes nobiliores Iudæorum post obitum suum trucidari mandat 465
Herodes Massadam petens in itinere à Parthis impugnatur 388
Herodes anno primo à nato Christo moritur 466
Herodes Arabas sibi hostes esse deprehendit 396
Herodes cum magno vitæ discrimine Romam natauit ibid.
Herodes Romam profectus, Antonium conuenit ib.
Herodes Antonium & Cæsarem sibi benevolos inuenit ibid.
Herodes coram senatu Romano laudatur 517
Herodes circa Hierosolymorum mœnia se bono publico & ad salutem vrbis venisse, declarare iubet 391
Herodes Saturnino & Volumnio permittentibus cum exercitu Arabiam inuadit, & Reptam castellum diruit ibid.
Herodes Archelaum & cognatos pretiosissimis muneribus donat 616
Herodes Cassii amicus 591 (439
Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit
Herodes fratrem Iosephum in Iudæam mittit, ipse copias in Galilæam ducit, vrbemq; Sepphorim capit 391
Herodes Cassium ex Galilæa pecunia sibi denuncii 381

Herodes quadraginta quinq; ex Antigoni factione interfecit 398
Herodes vehiculo, in quo mater erat, euerso, sibipsi ne manus inferre cogitat 387
Herodes dona inuum militibus distribui iubet 461
Herodes ab Hyrcano in ius vocatus 590
Herodes Alexandro coniugi suæ fratri regnum petituros ipse ei eo portur 389
Herodes ante pugnam sacra Deo celebrat 605
Herodes hostes adoritur ibid.
Herodes omnem rem gestam prius quam Vitellii literæ superuenirent, Cæsari aperit 486
Herodes, Agrippæ frater Rex in Chalcide 521
Herodes Arabano Parthoq; iunctus 495
Herodes ad Pharam ægrotantem visendum venit, eoq; mortuo Hierosolyma sepelit, & pubico luctu honorat 456
Herodes Agrippæ inopiam exprobrat 489
Herodes à suis latrones depellit 590
Herodes per vniuersum ferè orbem claresc it 609
Herodi s venator summus ibid.
Herodes præter animi corporisq; virtutem fortuna prosperè secunda vsus est ibid.
Herodes Antipatrum filium expellit ciuitate, ac Hyrcanum auum coniugis interficit 610
Herodes Alexandrum & Aristobulum filios præfocari, cum Alexandro materno auo sepeliendos iubet 619
Herodes in Pheroram fratrem excitatur 615
Herodes suos in fugam & solatur 387
Herodes ab Arabibus latrones sibi dedi postulat, & pecuniam creditam repetit 444
Herodes Antipatri & mulierum secreta omnia extorquet 457
Herodes cum hostibus pugnat in suburbio 386
Herodes Romam navigat & Cæsarem Aquileiam vsq; persequitur 431
Herodes Antigonum ex Iudæa expellit 378
Herodes fauores suos promouet aduersa verò factionis homines quotidianis supplicijs assumit 397
Herodes conflat iam militum multitudinem, vt Hyrcanum regno deiunat in Hierosolyma ducit 590
Herodes contra latrones in speluncis degentes militē ducit 392
Herodes cum Antigono vera decernere in Samariam proficiscitur ibid.
Herodes Iesu à pontificatu remoto Simonem cuius etiam filiam duxit sibi rogat 418
Herodes constantinopolim capessit 416
Herodes ad Malichum Arabum regem pecuniam accepturus profecturus 388
Herodes malis pecuniis Antonium vt Antigonum tolleret, inducit 396
Herodes grauem morbum contrahit 413
Herodes morte correptus testamentum condit, ac regni successionem filiis, nepotibus ac amicis relinquit 465
Herodes populi partem dimittit cum reliquis Massadam petuenit 422
Herodes Antipatri matrem in regiam inducit, eamque Cæsari commendat 431
Herodes malum simul & cultellum posens sibipsi manus violentas inferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum prauenit 465
Herodes Sosio, Præfectis ac militibus ne vrbem diriperent pecuniam numerat 396
Herodes apud Dioßolam cum Arabibus pugnat, eoq; vincit 405
Herodes Iesu Phabetis filio pontificatum abrogat in cuius locum Simonem Boethi filium subrogat, eiusq; filiam in vxorem ducit 418
Herodes Antipatro Therora cosuetudinem & mulieribus conuenticula interdicit 457
Herodes, audito quod Hyrcanus recluso Dauidis sepulchro tria millia talentorum argenti extulisset, idem facere conatur 437
Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat 449
Herodes ad seditiosos compescendos in arces præsidia collocat 416
Herodes Antonio deuicto subtristis 408
Herodes odio in filium flagrat 468
Herodes Dei templum denuo construere animo concipit 422
Herodes Manahemum de imperii diuturnitate rogat, & Essenos propter eum in pretio habet ibi.
Herodes duliturus Alexandri filiam, Samariam proficiscitur 395
Herodes filiorum liberos educat 455
Herodes Pappi caput Theroræ fratri mittit 594
Herodes Hierosolyma oppugnat ibid.
Herodes à Cæsare & Agrippa in magno honore habitus 421
Herodes filiam quam Salomes filio nato è Costobaro collocaturus erat, Therora filio collocat 440
Herodes ad Cæsarem venit, eiq; beneficia in Antipatrum collata prædicat similia in eum collocaturus si in amicitiam eum reciperet 410
Herodes latrociniis agris agit & excursionibus in Arabiam 404
Herodes 300. talentis Cæsarem donat 430
Herodes in Italiam navigat, & liberos suos Romam domum reduxit 426
Herodes Syriæ & Græciæ vrbibus ingentem pecuniæ vim in ædificia contulit 430
Herodes dynastia Chalcidis in eligendorum summorum pontificum petit 528

Herodes multos in itinere adiuuat pecunia, plurimumq; est apud Agrippam mediator 427
Herodes quibusdam calumniis fidem adhibens, multos iniuste interficit 441
Herodes Cæsarem & exercitum honorificè excipit 410
Herodes Antoninum adire Macharam accusaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem attribuit 393
Herodes Chalcidis dynastia & Heliæas Silam interficiunt 526
Herodes Iudæorum primores conuocat, eiusq; facinus hoc commemorat 464
Herodes Hierosolyma redit in multitudinem in cõcionem aduocat, rationem eu sua peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partem remittit 429
Herodes duos satellites in Dauidi monumento amittit 437
Herodes ab Antonio & exercitu honorificè exceptus 393
Herodes ad Antonium Samosatam oppugnantem proficiscitur, in itinere multos barbaros trucidat ibid.
Herodes Antipatri blanditiis adductus, sponsalia reformat 621
Herodes Macharuntem magno muro ac turribus ampliat & munit 803
Herodes Cæsari reconciliatus 447
Herodes regno excedere iussus, in Ægyptum abit, dehinc in mari diu iactatus, tandem Romam peruenit, vbi Antonio quæ ipse contigerant, recenset 386
Herodes duplex periculum suspicans castellum sibi ad refugium parauit 811
Herodes Dauidis sepulchrum spoliat 437
Herodes Alexandri & Aristobuli criminationibus aurem præbet 446
Herodes a centum Iudæis apud Antonium accusatus 385
Herodes cum in difficilibus tum in iucundis rebus solus Agrippæ proximus 427
Herodes Hierosolymis, Phasaelus vero extra vrbem constitutus, in capitis discrimine versantur 594
Herodes in ius vocatus cum comitatu comparet 378
Herodes in compescendis alienigenarũ auxilijs multum negotij habet 377
Herodes in Galilæa cum hostibus pugnat, eos vincit, ac vniuersam Galilæam in suas partes traducit 394
Herodes consolatur & cohortatur milites 387
Herodes in senio impatiens & amarulentus 463
Herodes ex Italia domum reuersus contra Antigonũ copias ducit 390
Herodes a Parthis accitus in venatione occiditur 481
Herodes Mariammen Hyrcani ex filia neptem ducit 383
Herodes fratrem in Idumæam mittit, ipse copias in Galilæam ducit, vrbemq; Sepphoris capit 392
Herodes cibaria exercitui procurat 391
Herodes populum sacramento obstringit 421
Herodes Aristobulo Ananeli loci pontificatum conferre cogitat 400
Herodes si vis accusat 431
Herodes Pherora vxorem accusat, eumq; vt illam ableget, iubet 455
Herodes varia fortuna vsus 405
Herodes ab Antipatro patre persuasus à bello contra Hyrcanum desistit 591
Herodes Antonio contra Augustum auxilia pollicetur 404
Herodes filijs reconciliatus 433
Herodes à Mariamme vxore nõ blandè exceptus 411
Herodes plurima peregrina instituta introducit 415
Herodes nouam legem sancit, vt perfossores parietũ in seruitutem extra regni terminos vendere liceat 426
Herodes Hierosolymis duas arces munit Antoniam, quæ Samaria, quæ vel Sebaste.
Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat 459
Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exigit 393
Herodes in Alexandriam vt eius regno suo insidiatorem inuehitur 399
Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Ægyptum deduxit 419
Herodes tertiam tributorum partem remittit 418
Herodes Antonio rescribit, & causas cur Aristobulum mittere non possit, indicat 372
Herodes fortu bona, domi vero aduersa fortuna vtitur 43
Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam ad Cæsarem mittit 47
Herodes Antipatro amicas literas, vt eum Romam domum reuocet, scribit 43
Herodes Antipatrum ad minuendam sororum aliarumq; contra gantiam honoribus euehit 43
Herodes populo sua templũ extruendi exponit 44
Herodes ab hostibus vulneratur 2
Herodes Rex in Chalcide moritur, cui in regno Agrippa succedit 467
Herodes Antipatro, ne cum Pherora vel eius cognato coniuret, edicit 45
Herodes militibus de suis facultatibus multum pecuniæ largitur 6
Herodes a Salome motus vtrinque filium vincit, & separatos asseruari præcipit 61

Herodes contra Alexandrum & Aristobulum iudicium cogit ibid.
Herodes in iudicio filios accusat ibid.
Herodes Antipatrum præ reliquis filiis amauit, plurimaq; illi beneficia contulit 626
Herodes Scythorum ciuitatem capit 598
Herodes aduersus latrones in spelunciis degentes animum dirigit 599
Herodes Hierosolymam cingit obsidione ac præconis voce cui adhærerent declarari iubet 598
Herodes splendida oratione ad populum tribus filiis regni honorem attribuit 611
Herodes filiis non regnum, sed regni honorem tradit 612
Herodes ad filios orationem deflexit ibid.
Herodes orationem suam fratrum dissensionem radicitus non sustulit ibid.
Herodes nepotes desponsat 620
Herodes in Antigonum mouet 597
Herodes Pappum Antigoni militum Ducem obtruncat 602
Herodes coram Augusto dissimulatione remota verum ingenue fatetur 606
Herodes propter uxoru necem misere affectus 413
Herodes commeatus copiam parat 598
Herodes decem cohortibus comitatus Hierichunta peruenit ib.
Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat 441
Herodes Pheroram cum uxore eiicit 622
Herodes Turim maiorem portam fabricat 608
Herodes Iosepho, vt uxorem interficiat, clam mandat 610
Herodes Roma in Senatum intromissus, Rex declaratur 389
Herodes Alexandrum in vincula coniicit, & in amicorum eius tormenta pergit 615
Herodes Alexandrum apud Cæsarem accusat 611
Herodes Antipatri, vt reuersionem suam maturaret, scribit 625
Herodes vehiculoin quo mater erat, euerso, fibijpsi manus violentas inferre cogitat 387
Herodes clam nocte ad Idumæam proficiscitur 595
Herodes grassores in fuga Parthi Iudæos experiuntur ibid.
Herodes Doridem Alexandri matrem omni ornatu spoliatam expellit 623
Herodes ex spectaculis non magnam gratiam reportat 415
Herodes patris necem in Malicho cogitat vlcisci 598
Herodes accuratam diligentiam & sumptus non exiguos in structuras confert 417
Herodes magnifice sepelitur 630
Herodis in Augustum Cæsarem merita 606
Herodis regno Augustus Cæsar finitimo partem addit ibid.
Herodis de latrombus victoria 599
Herodis ex Mariamme liberi suscepti 610
Herodis conuiuium dimisso conuiuio confestim concidit 601
Herodis mater ac soror Mariammem calumnijs insectantur 412
Herodis ad milites perterritos oratio 604
Herodis proposituum Massada & Ioppe captis, Hierosolymam petere 597
Herodis in iudicio contra Antipatrum accusatio 626
Herodis consilium Alexandra instituum ei per nuncium significant 413
Herodis copias hostes a mœnibus arcent 391
Herodis legatos Cæsar infecto negotio dimittit 445
Herodis vxor in patris ades peruenit 486
Herodis duæ filiæ virgines Therora filio elocatæ 475
Herodis de Mariamme ac Iosepho supplicio 610
Herodis filij ex septem vxoribus suscepti 620
Herodis familia ab Antigono in Massada oppugnata 390
Herodis error puniendus & inexcusabilis 458
Herodis milites cum Iudæis per quinq; menses obsidionem toleruerant, ciuitatem irrumpunt 602
Herodis beneficentia & liberalitas in ciues 609
Herodis nouem vxores 453
Herodis coram Augusto Cæsare oratio 339
Herodis ad Cæsarem properantis mandata 489
Herodis tres Eunuchi, Alexandrum innatum contra parentem odium alere fatentur 442
Herodis progenies intra 100. annos penitus sublata 887
Herodis testamentum mutatum 446
Herodis ad milites gratiarum actio & testamentum lectum 466
Herodis in medio Euphratis conuiuium 485
Herodis regnum 416
Herodis morbus horrendus 464
Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur 467
Herodis fortitudo 598
Herodis erga Phasaelum fratrem amor 596
Herodi Augustus Arabiam quoque vult tradere, quod consilium ipsius litera reddita mutant 448
Herodi mortem fratris somnia manifesta significant 601
Herodis insidiæ structæ 595

Herodi à Roma litera veniunt, qua Acmen à Cæsare occisum, & Herodi liberam potestatem Antipatri puniendi relictam esse ostendunt 465
Herodi Antonius, vt Aristobulum ad se mitteret, scribit 400
Herodem in aula calumnijs & cædibus referta vita sua tædet 443
Herodem Antonius in Arabum bellum vertere iubet 406
Herodem Antonius ad se accersit, qui regni curam Iosepho committit, etij clam vt Mariammen interficeret, mandat 402
Herodem Romani Iudæorum Regem creant 597
Herodem Hyrcanus absoluit 590
Herodem Antonius amorè, Antigonum verò odio prosequitur 389
Herodias cui Imperator propter Agrippam fratrem pepercerat, Herodem vltro in exilio comitatur 496
Herodian 595
Herodium castellum pro rerum omnium copia ciuitas esse videbatur 609
Herodotus Halicarnassæus de Iudæorum circumcisione 831
Herodotus Ægyptiorum Regum nomina non recenset 215
Herodotus de Senacheribo 261
Hirami & Salomonis amicitia 842
Hirami & Salomonis problemata 827
Hirami Regis genealogia 828
Hyrcanus ab inuidu contra Antipatrum eius filios affligatur 590
Hyrcanus à Pharisæis ad Saducæos deficit 354
Hyrcanus expiscatus quid alij sint donaturi, plus reliquis omnibus donat, ob quod alio honorifico afficitur munere 318
Hyrcanus rursum ab improbis irritatur 690
Hyrcanus & Pharisæi hostes 354
Hyrcanus ingentem pecuniæ vim ex Dauidis monumento profert 351
Hyrcanus Pontifex declaratur 585
Hyrcanus munitum castrum edificat 319
Hyrcanus Alexandri filius, natu maximus Pontifex declaratur, post ad regiam dignitatem euehitur 582
Hyrcanus à fratribus in itinere circumuentus, strenuè se defendit, quosdam etiam è medio tollit 318
Hyrcanus moritur 354
Hyrcanus paternum honorem Pontificij assequitur 578
Hyrcanus cognito, quod Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur 983
Hyrcanus & Phasaelus à Parthis capti 387
Hyrcanus obsidet Samariam 353
Hyrcanus ingentem pecuniæ summam ex Dauidis sepulchro aufert 578
Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat 352
Hyrcanus assiduum cum Arabibus bellum gerit 319
Hyrcanus, dum fratres intestinis bellis laborant, in pace viuit 352
Hyrcanus Pontifex 362
Hyrcanus insons perit 409
Hyrcanus Samariam capit 353
Hyrcanus & Antipater Pompeij auxilium imploram 583
Hyrcanus patria amas gratiam ab Herode expetitas 398
Hyrcanus cum Antiocho soluta obsidione fœdus facit 351
Hyrcanus multas Syriæ vrbes capit, & templum in monte Garizim desolatur 351
Hyrcanus sibi ipsi manum infert 319
Hyrcanes & seni ores Reginam antecueniunt, & Aristobulum accusant 364
Hyrcanus Pontifex, Antipater vero Iudææ procurator declaratur 589
Hyrcani matris magnanimitas & constantia 578
Hyrcani sacerta 318
Hyrcani & Iudæorum legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos à Cassio captos in libertatem vindicaret, rogat 384
Hyrcani ad Cæsarem legati 379
Hyrcani ortus & indoles 316
Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in senatum introducunt 380
Hyrcani vita 409
Hyrcano Babylone à Iudæis ingens honor habetur 398
Hyrcano in templo per vocem filiorum de Antiocho victoria nunciatur 353
Hyrcanum Cæsar in pontificatu confirmat, Antipatrum eiusdem Romana donat 375
Hyrcanus Hierosolymis, Cæsare permittente, mœnia restituit 376
Hyrcanum Herodes occidi imperat 409
Hyrcanum Antipater vt ad Aretam Segem Arabiæ confugeret, eiusq; auxilio regnum repeteret, hortatur 383
Hyrcanum Herodes in summo honore habet 396
Hyrcanum Herodes è medio tollere statuit 499
Hieremias captiuitatem Babylonicam prædicit 365
Hieremias à Babylonio duce exemptus, è carcere magni pretij muneribus affigitur 271
Hieremias Hierosolymorum subuersionem prædicit 266

Hieremias quando vixerit 265
Hieremiæ liber exustus ibid.
Hieremiæ accusatio & absolutio 16.
Hieroboamus in Ægyptum profugit, ubi usque ad Salomonis obitum manet 219
Hieroboamus Salomonem infestat 218
Hierosolyma & templum depopulatur 122
Hierosolyma quondam Solyma vocata, cujus nominis & Homerus meminit 176
Hierosolyma ab Herode obsessa 602
Hierosolyma à Sulaco Ægyptiorum Rege spoliata 179
Hierosolyma Titus obsidet 573
Hierosoly ab Herode eo die, quo ante 27 annos à Pompeio expugnata 396
Hierosolyma quinquies prius capta, tunc iterum vastata est 797
Hierosolyma Rom. populo stipendiaria 370
Hierosolyma Judææ metropolis radicitus fundamentis eruta 815
Hierosolyma Pompeio partim tradita, partim obsessa 369
Hierosolyma per decem & octo menses obsessa, tandem capiuntur 269
Hierosolyma obsessa 268
Hierosolyma expugnata 395
Hierosolyma pars capta, eiusq; habitatores interfecti 181
Hierosolymis dolo captis, Judæi in Ægyptum abducuntur 305
Hierosolymitam legati in Galilæa haud accepti 557
Hierosolymorum mœnia absoluta 292
Hierosolymitanum templum lustratum 325
Hierosolymitana arx munita 335
Hierosolymitanorum legati in Iehu domicilium sese recipiunt 5.8
Hierosolymitanos fundit fugatq; Iesus 117
Hiericho 96
Hiericho capta, homines trucidati, urbs prostrata & incensa 115
Hierichuntis mœnia sponte sua collapsa 114
Hierichuntem ab habitantibus relictam, Romani diripiunt, inque ea Herodes præsidium reliquit 392
Hierichuntem speculatores explorant 113
Historia de uxore Leuitæ 122
Historia Nabuthi ob prædium Achabo denegatum lapidati 230
Historia de Antiocho Epiphane 320
Historia libri Exodi 52
Historia Deuteronomii 101
Historiarum Bibliicarum finis 510
Historiographi quidam perfidiam ac sacrilegium Antiochi tegere conantur 8.17
Historiographi quidam Hispaniam unam tantummodo esse vastitatem arbitrati sunt 824
Historia hujus conscribendæ causa 574
Historiographus qui dicendus 572
Historiographi Græci bellum Judaicum silentio pretereunt 572
Homicidæ lex 105
Homo sui interitus auctor non est 18
Homines ambitiosi & avaritiæ dediti, nihil non audent 173
Homines quidam nocentissimi necessitate debitorum forum & scripta publica concremant 800
Honor Mardochæo oblatus 297
Honor Danielis 277
Honor parentum 535
Honor magistratus 105
Honores mutant mores 160
Horrendus in hostium acie terræ motus 141
Horrenda fulmina in monte Syna 70
Hostiæ veteris Testamenti 854
Hostes sepeliendi 107
Holocaustoma 80
Humanæ vitæ terminus anni 220. 22
Hyspicrates 376

I.

Abes in Gilead, qua auxilium contra Benjamitas negaverant, destruitur 124
Jabin, Rex Chananæorum, Israelitas subjugat 126.
Jarimus & Philippus Zamaris filii 444
Jacob ioseph*um*, tanquam iam extinctum, luget 41
Jacob filios cum muneribus mittit in Ægyptum 46
Jacob propter absentem Simeonem & Benjamin ablegandum solicitus ibid.
Jacob defoßis *Labani Diis Bethel proficiscitur* 37
Jacobus & Simeon Judæ Galilæi filii, crucis supplicio affecti 532
Jacobus mercedis loco petit Rachelis coniugium 34
Jacob se sacrificaturum votum Deo facit, locumque nominat Bethel, id est, domicilium Dei 33
Jacob in Mesopotamiam pervenit Carras ad cognationem matris ibid.
Jacob ad Esau fratrem nuncios mittit 36
Jacob fratrem muneribus reconciliat ibid.
Jacob luctatur cum spectro, & vocatur Israel ibid.

Iacob Esau fratrem accedit 36
Iacob pervenit ad Scenas 37
Iacobus ætatis anno 147. moritur 51
Iacobus in Hebrone sepultus ibid.
Iacobus dum Ioseph natum ex filiis cognoscit, maximo perfunditur gaudio 50
Iacobus in Ægyptum filios frumentatum mittit 44
Iacobus cum uxoribus, filiis & gregibus insito socero proficiscitur 35
Iacobus quin expiraret præ nimia lætitia parum abfuit 51
Iacob septimus frater iunior cæteris ad supplicium ducitur 574
Iacobus Domini nostri Iesu Christi frater ad lapidandum traditus 539
Iacobus cum Pharaone Rege loquitur, & inhabitandam accipit Heliopolin 51
Iacobi ad Labani accusationem responsio 35
Iacobi contra Labanum accusatio 36
Iacobi cum Labano colloquium 34
Iacobi filii, præsertim Iuda, vt Beniamin peregrinationi committat, vrgent 46
Iacobi filii veniunt in Ægyptum, & Simeon liberatur ibid.
Iacobi cum Rachel colloquium 33
Iacobi progenies 56
Iacobi filii accusantur furti 47
Iacobo Rachelis loco Lia in thalamum inducitur 34
Iacobo Deus apud iuramenti puteum apparet 50
Iaddus Pontifex, cuius frater Manasses Sanaballetis filiam vxorem ducit 300
Iadonis prophetiam Ieroboamo Pseudopropheta offundat 221
Iael Siseram ferreo clauo interficit 127
Iaphtes dux Israelitarum creatur 131
Iaphtes legatos mittit ad Regem Ammanitarum ibid.
Iaphtes votum facit ibid.
Iaphtes Ammonitas fundit fugatq; ibid.
Iaphtes filiam mactat 132
Iaphtes moritur ibid.
Iapheti Noe primogeniti progenies 20
Iardes Sylua ab Romanis cincta 808
Iason & Menelaus seditionem concitant 320
Izathes in prodotores animaduertit, Arabes in fugam vertit, Arsamum vi capit, & Abia seipsum interficit 385
Izates fratres ad Claudium Cæsarem & Artabanum mittit ibid.
Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt ibid.
Izatem à circumcisione Helena & Ananias dehortantur ibid.
Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute sui populi 295
Ieiunium, precer & supplicatio Israelitarum in Maspha tim 141
Ieboshi caput ad Dauidem defertur 91
Iesus sordanem trasicit cum copijs 114
Iesus monumentum extruit ad Iordanem ibid.
Iesus exploratores mittit ad Hierichuntem 113
Iesus ab Antiocho Epiphane in Pontificem electus 319
Iesus sacerdotio priuatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur ibid.
Iesus cum copijs vrbem circumambulat 114
Iesus nemini præter Rachab parcere iubet ibi.
Iesus Pontifex & Zorobabel princeps altare ædificat 286
Iesus cum Gabaonitis fœdus facit 116
Iesus à Iosepho arte captus 550
Iesus Sie filius Pontifex 477
Iesus Iaronum princeps 550
Iesus Gamalielu filius Pontifex 541
Iosus Damnes Anano Pontifici succedit 539
Iesus Saphia filius Iosepho insidias struit 552
Iesus Christus a Pilato crucifixus 483
Ieremias suadet deditionem 266
Ieroboam idololatriæ suasor 220
Ieroboam impietas 223
Ieroboami contra Abiam, Iuda Regem, expeditio 224
Ieroboami mors 224
Ieroboami filia a grotante, mater ad Achiam Prophetam mittitur 223
Iethra Mosis soceri posteris ager attributus 131
Ieus in Regem vngitur, Deo sic mandante 244
Ieus Rex Israelis 230
Ieu posteris regnum promittitur 247
Iezabel 227
Iezabelem Elias fugit 230
Iezechiel templi vastationem prædicit 267
Iacobus præfecturæ sua metuens, Abnerum primo calumnijs, mox insidijs adortum, vita dolosè priuat 173
Ioabus iussu Regis Vriam in hostes mittit 152
Ioabus Dauidem per literas ad Rabatha excidium vocat 173
Ioabus & Abisaus vsq; ad solis occasum Abenerum persequuntur 171
Ioabus dato receptui signo suos cohibet 172
Ioabus contra Sabaum pauca copia, Amasa in colligendo exercitu cunctante mittitur 193
Ioabus Amasam iugulat 194
Ioabus Sabaum in vrbe Abelmachea circumuallat ibid.

Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias surrogatur 204
Ioabus Absalomum interimit 189
Ioabus incendio agri reuocatus, reconciliat Absalonum patri 185
Ioabus cum exercitu lugens vrbem ingreditur 190
Ioabi & Abisai acies 180
Ioabi victoria 181
Ioachimus siue Iechania rex Iuda 267
Ioannes in Giscbala 548
Ioannes Hyrcanus optime rebus per annos triginta tres administratis moritur 578
Ioannes apud Tiberiadem aquis calidis foueri cupit 551
Ioannes Iosephi successus animo fert iniquo 551
Ioannes Iosepho imperio abrogato Galilea praesse cupit 555
Ioannes Giscbala 809
Ioannes & Simon in cloacis inuenti capiuntur 797
Ioannes matris amore effeminatus victoriam amittit 577
Ioannes qui & Hyrcanus Simonis filius ib.
Ioannes Iuda frater ab Amorai filiis interfectus 335
Ioan. Iosephum interficere conatur 549
Ioannes lucri cupidus 548
Ioannis insidiae 549
Ioas Israelitarum & Samaria Rex 250
Ioasus Ioado Pontifice auxiliante in Regem creatur 247
Ioasi subiatio 250
Ioasi, viuente Ioado, pietas 248
Ioasi, Ioado mortuo, impietas, eiusq; per Trophetam taxatio 249
Iodes siue Ehud in Eglonis familiaritatem sese insinuat 226
Iodes Eglonem trucidat ibi.
Ionathas conuitio profugit 158
Ionathas & Dauid in agro conueniunt ib.
Ionathas 194
Ionathas prius verberatus vinus exuitus est 218
Iudas Iudae fratri communibus Iudaeorum suffragijs succedit 334
Ionas à ceto deuoratus ac reuomitus, Ninuitis praedicat 253
Ionathas Dauidem consolatur, mortem caeterorum negans, de solo Ammone diligentius perquirendum censet 185
Ionathas apud Machmam degit, patriaq; desertores punit 336
Ionathas amicitiam cum Dauide iureiurando confirmat 157
Ionathas Dauidi signa Regis animum declarantia constituit 158
Ionathas & Simon Hierosolyma & arcem reficiunt 346
Ionathas & Simon in Amorai filii Ioannis fratris mortem vlciscuntur 335
Ionathas legationem cum muneribus missa ad Demetrium, vt praesidia de Iudaea castellis euocet rogat 343
Ionas à Deo in Nini regnum proficiscens iussus naufragium conscendit, & in mare praecipitatur 252
Ionathas in Arabiam proficiscitur, & Nabathaeos vastat 346
Ionathas Demetrium muneribus placat 342
Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem denunciat, simulq; consulit, vt saluti suae fuga prospiciat 155
Ionathas parenti praeclara Dauidis res gestas commemorat, orans, ne tantopere in eiusmodi virum saeuiat ib.
Ionathas Dauidi mollitum patrem indicat 156
Ionathas Pontifex exercitum colligit 337
Ionathas ob accepta beneficia operam suam Tryphoni contra Demetrium offert & praebet 344
Ionathas Saduceos Hyrcanum contra Pharisaeos inflammat 356
Ionathas victos Azotum vsq; persequens, Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo exurens 342
Ionathas à Tryphone interficitur 348
Ionathas renouat amicitiam cum Romanis & Lacedaemonijs 345
Ionathas cum armigero clam hostium castra ingreditur 148
Ionathas in Palestinorū exercitu quosdam trucidat, reliqui se mulcem inuadunt, & dant se in fugam 148
Ionathas Ptolemaeo occurrit, & ab eo honorifice excipitur 340
Ionathas Ammoni dat consilium, quomodo optatae potiri valeat 184
Ionathas cum fratre in Bethlaga obsessus 336
Ionathas fugat Demetrij milites 345
Ionathas cum suis captus 562
Ionathas à Tryphone per insidias captus interficitur 577
Ionathas Ioanni, vt ad se veniat, scribit 562
Ionatha, Anani filio pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthia fratri deferri rogat 523
Ionatha & collegarum aduersus Iosephum consilia 562
Ionatha sociorum pars manibus interit, mox

nullis vinis capti ad Catullum perducuntur 818
Ionatha desiderium omnes Hierosolyma capit 347
Iosephus ex Gallia discedere cogitat 556
Iosephus Ionatha epistolas perlegit 559
Iosaphatus cultum verum renouat 237
Iosaphatus magistratus & iudices constituit 237
Iosaphati exercitus 233
Iosaphati cum Achabo in Syros expeditio ib.
Iosaphati mors 240
Iosaphatum Ieus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat, reprehendit 236
Iosephus & Azarias à Gorgia victi, ad duo millia militum amittunt 327
Iosephum in carcerem fratres includo 45
Iosephus Regis facultates recuperat 548
Iosephus bello Iudaico semper interfuit 823
Iosephus Roma belli Iudaici historiam conscripsit ibid.
Iosephus collegas Hierosol. remittit 548
Iosephus à Ionatha hortatu Catulli falsò accusatur 818
Iosephus cum quinque fratribus Pharaonem Regem accedit 51
Iosephus Ptolemaeo obuiam profectus, honorifice excipitur 315
Iosephus Iuda consilio Arabibus negotiatoribus venditur 40
Iosephus in Gallia mansurus annuit 556
Iosephus uxorem ducit in Aegypto, ex qua genuit Manassem & Ephraim 44
Iosephus a fratribus agnoscitur 49
Iosephus quintam fructuum partem Regi pendere iubet 51
Iosephus fratres tentat, vt parentis statum & Beniamin explorari queat 45
Iosephus hanc historiam non Hebraice, sed peregrina lingua, Graca nimirum conscripsit 11
Iosephus adulterium iterum deuitat 41
Iosephus vestibus muliebri relictis aufugit ibi.
Iosephus fratribus incognitus eos salutat & Beniamin 46
Iosephus fratres, num in aduersis Beniamin essent subsidio, tentat 47
Iosephus in carcerem coniicitur 42
Iosephus libros suos plurimis venum dedit 823
Iosephus Hyrcanum filium ad Ptolemaeum Regem mittit 317
Iosephus fratres Simeone retento dimittit 45
Iosephus & Mariamme apud Herodem accusantur 402
Iosephus libratur vinculo 43
Iosephus cum Tito Romam proficiscitur, & à Vespasiano honorifice excipitur 568
Iosephus Galilaea praeses septuaginta viros sibi adiungit 548
Iosephus in discrimen incidit 560
Ionatha eiq; adhaerentium dolus ib.
Iosephus Cabi Simonis filii pontifex 539
Iosephus seditionem absq; sanguine effuso compescit 559
Iosephus Sepphoritarum ciuitatem seruat 567
Iosephus consensu nauigio Tiberiada petit 553
Iosephus sacerdotibus captiuis absolutionem impetrat 545
Iosephus secum deliberat 566
Iosephus Galilaeorum primatibus Ionatha & Tiberiensium iniurias denarrat 562
Iosephus Hierosolymitanorum concilii iussu in Galilaea manet 547
Iosephus relicto Iusto ad historiam redit 565
Iosephus legatorum fucum intelligit 561
Iosephus Ellemi per vnum diem Pontifex 464
Iudas Sariphaei & Matthias Margaloth exusti ib.
Iosephus propter Tiberienses periculis exponitur 553
Iosephus seditiosos, vt à bello Romanis inferendo desistant, dehortatur, vnde in odium & suspicionem incidit 545
Iosephus in alio periculo versatur 552
Iosephus legatis iterum scribit 557
Iosephus muliebribus Herodis mandatum de Mariamme interficienda aperit 400
Iosephus frumentum in Galilaeam transmittit 551
Iosephus in Neapolitanum ibid.
Iosephus Tiberienses ex custodia dimittit 553
Iosephus ex Pontificali Asamaeorum genere 438
Iosephus Ptolemaeo spolia reddere conatur 551
Iosephus populum ad misericordiam monet ibid.
Iosephus tres in crucem suffixos liberat 562
Iosephus regio clam dimittit 553
Iosephus ipse bello Iudaico interfuit 570
Iosephus ex solitudine in vrbem redit, & Pharisaeorum placitis se addicit 549
Iosephus pene oppressus, insperato periculo euadit 561
Iosephus omnes Iudaeorum sectas cognoscit 544
Iosephus annos triginta natus, nulli muliebri vinculo infert, & nihil sibi obtrudi patitur 549
Iosephus Canes in Cantharo Pontificis surrogatus locum 528
Iosephus Tiberiadem capit 563
Ioseph. defectionis auctores iniectis vinculis Iodapatam mittit ibi.
Iosephus Hebraea & Graeca literatura peritus 543
Iosephus historiam hanc in Hebraica lingua ante conscripsit 557
Iosephus centum legatos Hierosolyma mittit 559

Iosephus insidias euadit 588
Iosephus regios in fugam compellit 567
Iosephus Matthiæ filius natus 544
Iosephus cum copijs contra Gabara proficiscitur 558
Iosephus in Galilæa vias obseruat ibid.
Iosephus suorum calumnijs appetitus 568
Iosephus cognominatus Caiphas Pontifex 460
Iosephus in Ægypto Potiphari venditur 41
Iosephus ætatis anno 119. moritur 52
Iosephi patientia in vinculis 42
Iosephi consilio tolerabilior euadit ventura sterilitas 44
Iosephi calliditas 557
Iosephi ossa 61
Iosephi libros quidam blasphemant 823
Iosephi ossa in Chananæam translata 52
Iosephi diuitiæ & liberi 316
Iosephi somnij interpretatio 39
Iosephi fratres cum tollere decernunt ib.
Iosephi fratres peccata in eum commissa deplorant 45
Iosephi somnium 39
Iosephi cum Iesu de 20. aureis rixa 561
Iosephi cum Iesu colloquium ibid.
Iosephi oratio & confessio coram aduersarijs 552
Iosephi ad Ionathan responsoriales 557
Iosephi infortunium hostibus animos addit 567
Iosephi erga hostes benignitas 549
Iosephi erga Iesum benignitas 550
Iosephi religionis cura ibi.
Iosephi ad Ionahan mandata 557
Iosephi naufragium 544
Iosephi stratorum mirabile 556
Iosephi stratagemata 553
Iosephi fratres eumq; feris deuoratum patri persuadent 40
Iosephi fratres in via Ægypti prehendunt 47
Iosephi ad lectorem adhortatio 12
Iosephi ad ciues Tiberienses adhortatio 548
Iosephus parentem totam significat 556
Iosepho Iesus bellum infert 550
Iosepho Tiberienses plebs sibi iuram vent 549
Iosepho perpetua Cæsarum beneuolentia manet 568
Iosephus Potipharis uxor secundas machinas admouet 41
Ioramus, Iosaphati filius, Rex Hierosolymorum 240
Ioramus Eliæo mortem minatur ibid.
Ioramus à Moabitarum Rege auxilium petit 239
Iorami cædes 245
Iorami scelera ab Elia per literas accusantur 244
Ioramj impietas 243
Ioramj expeditio in Ramatham 244
Ioramum Eliseus, vt Syrorum insidias caueat, admonet 240
Ioe Eliseus, à se Syros ter vincendos, prædicit 250
Iosias verum Dei cultum restaurat 265
Iosiæ Rex Iudæ ibid.
Iosephum Herodes interficit, & Alexandrum in carcerem coniicj iubet 402
Iontes Iudæi apud Agrippam de indigenarum iniurijs conqueruntur 427
Iosua in duas partes copias diuidit 117
Iosuæ diuidendam regionem, & duas tribus cum dimidia remittendas hortatur 118
Iosua ad metiendam & diuidendam terram quosdam mittit ibi.
Iosua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidiæ Manassis diuidit ibid.
Iosua vnicuiq; tribui, vt ex sua sorte Chananæorum reliquias tolleret, præcipit 119
Iosua Israelitarum dux designatur 67
Iosua & Caleb populum compescunt 86
Iosua moritur 121
Iosuæ domicilium ad Sicima ibid.
Iosuæ postrema ad seniores & magistratus Hebræorum adhortatio ibid.
Iosuæ adeos, qui ex regione vltra Iordanem stabant, oratio 119
Iosuæ ad Deum precatio 115
Iosuam Moses sibi successorem designat 100
Iosuam Moses hortatur 111
Iothan apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem obiicit 129
Iouem Olympium Caius Memmium Regulum homam transferre iubet 506
Ioazus Rex Iudæ 267
Iubal Musica inuentor 15
Iucundus & Tyrannus se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficient, fatentur 446
Iudaicus populus Regi, vt orientalem instauret porticum, suadet 540
Iudæ hostium phalangem trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur 338
Iudæ fœdus facit cum Romanis 332
Iudæ oppido egressus noctu in Bacchidis castra irruit 336
Iudæi Essæi vates 359
Iudæi Essæi prophetæ 579
Iudæi Hierosolyma se recipiunt, cum quibus sequitur Antiochus 29
Iudæi Lysiæ exercitum vincit 324
Iudæi ingenti præda potiuntur ibid.

Iudæa Alcimi potentia restitit 330
Iudas & Saddoctus quarta secta auctores 479
Iudæ fratres militib. numerosum exercitum aggredi cogitant 332
Iudas obsidet In lau in auxilium venit 326
Iudas quartus frater additur 871
Iudas assidue cum finitimis gentibus bellum gerit 325
Iudas copias inter fratres diuidit ibid.
Iudæ victu Simon confitus in Galilæa captiues liberat ibid.
Iudas prophæta Antiochi necem prædicit 579
Iudas eam copiam ad Bethzacharia regi obuiam profiscitur 328
Iudas & Ionathas Iudæi in oppido Galaditidis supplicia sumunt 326
Iudas Machabæus Apollonium prælio vincit 323
Iudas in Madian profectus 333
Iudas Machabæus arcem oppugnat 228
Iudas & Matthias cum 40. iuuenibus ad Regem perfugientes se excusant, eosq; vinctos Rex Hierosolymam mittit 464
Iudas Ezechiæ latronum ductoris filius 472
Iudas Saxiphæi filius Matthias Margalothi iuuentutis, vt opera quæ rex præter patria consuetudinem gerebat, tollerent, concitat 464. & 728
Iudas Galilæus quarta sectæ auctor 480
Iudæ ad Iosephum pro Beniamin oratio 48
Iudæ ad milites oratio 324
Iudæa tribus ad Iordanem vsq; Dauidi occurrit, & fonte fluminis vsq; tingit 191
Iudæa per 70 annos deserta 273
Iudæa vrbes 261
Iudæam finitimæ gentes, sicut & Tryphon inuadūt 574
Iudæos Dæmones elicit 206
Iudæorum nefaria tela versantes nihil ceremoniarū reuerentiæ 585
Iudæorum cæsis di Gamala se recipiunt, quo & Philippus se confert 547
Iudæi per munitum incunarii pereunt 390
Iudæi à Babylonia afflicti Seleuciam migrant 503
Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cuthæos referunt 535
Iudæi veriti, ne Herodes demolitus vetus ædificium nouum absoluere non posset, eu Herodes vetus illud manuisurum, donec ad nouum materia comparetur, promittit 423
Iudæi Ptolemaidem ad Petronium perueniunt, deuocati, ne quid contra leges patrias facere cogerentur 496
Iudæi dant obsides ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi 528
Iudæi in seditionibus quasi furiosi 472
Iudæi in Neerdam & Nisibim se recipiunt 504
Iudæi seruati Ctesiphontem succedunt ibi.
Iudæi necessitate ad Callum coacti 545
Iudæi Ægyptii in Onia regione ab Antipatro Cæsari consecrata 375
Iudæi solennia sacrificia, expeditionis tempore peragunt 370
Iudæi Syriorum, Idumæorum, & Thamicum vrbes tenent 361
Iudæi Carmelum montem incolentes, Antigono se adiungunt 386
Iudæi vlciscuntur inimicos suos 259
Iudæ octauo die circumcisionem celebrant, Arabes post decimum tertium annum 28
Iudæi in templum & superiorem vrbem refugiunt 398
Iudæi contra sicariorum temeritatem conueniunt 817
Iudæi vniuersis bonis in vnum congestis ignem immiciunt 815
Iudæi vndique collecti ad Godoliam Maspharam veniunt 276
Iudæi fidem eis olim à Regibus datam conseruauere 845
Iudæi cur olim pastores & captiui dicti 826
Iudæi obsessi intrepide repugnant 396
Iudæi ab Romanis victi 587
Iudæi è Babylone Hierosolyma proficiscuntur 285
Iudæi à profugis & penuria coacti Macedonica factioni se adiungunt 327
Iudæi prorsus nullas imagines ferunt 846
Iudæi è regione Galaditica in Iudæam traducti 326
Iudæi opprimuntur, quæ clade Matthias fit cautior 313
Iudæi templa & altaria fabricata destruunt 832
Iudæi Herodi propter beneficia fauent 418
Iudæorum mores & institutiones 573
Iudæorum legatio Romam 474
Iudæorum resp. mutatio 587
Iudæorum ad Darium legatio 288
Iudæorum agrum armis Samuel recuperat 141
Iudæorum leges antiquissimæ 860
Iudæorum cum Romanis conflictus 802
Iudæorum lex sceleratorum nouissima ibid.
Iudæorum contra Alexandrum constantia 832
Iudæorum & Lacedæmoniorum comparatio 857
Iudæorum propria cædis amor 815
Iudæorum octo millia, dum Alexander viuit, in exilio degunt 359

Iudaeorum è captiuitate Hierosolyma profectorum numerus 281
Iudaeorum 3000. prostrati 806
Iudaeorum in lege constantia 859
Iudaeorum in pugna constantia 602
Iudaeorum in Antiochia multitudo 799
Iudaeorum ad Ægyptum aduentum, eorundemque egressum ostendit Manethon 827
Iudaeorum ab Romanis captiuorum calamitas 515
Iudaeorum Pascha transitum significat 60
Iudaeorum ob decretum Regis luctus 295
Iudaeorum 1700. ab Rom. perempti 804
Iudaeorum gens multum totius orbis indigenis assemminata 798
Iudaeorum origo quasq; regiones errando peragrauerint, in hac historia repetitur 373
Iudaeorum apud Mesopotamiam & Babyloniam graues motus 500
Iudaeorum decem millia deditionem faciunt 474
Iudaei horâ sexta nobis est undecima vel duodecima meridiei 560
Iudaeorum cum Roman. acerrimus conflictus circa templum 471
Iudaeorum contra Alexandrum in festo die seditio 580
Iudaeorum in Alexandrum odium & exacerbatio ibid.
Iudæa calamitates ab exteris & incolis illata 545
Iudæa à Romanis Asia & Europa Regibus magnus honos habitus 379
Iudæi apud Antiochiam altera calamitas accidit 800
Iudæos quotannis hominem Gracum immolare debere 847
Iudæos propter damnum passum maestos Herodes cõsolatur 406
Iudicium contra Antipatrum, cui præsidet Varo 625
Iulius Cæsar 514
Iulius Cæsar apud Alexand. inscriptione columnæ aereæ, quod Iudæi Alexandrina ciuitatu ius habeant, atrestatur 379
Iulius Antonius proconſ. 437
Iupiter 558
Iura & libertates Iudæorum 843
Ius ciuitatis Antiochia Iudæis conseruatum 312
Iustitia est Dei potentia 104
Iustus belli fax 546.
Iustus populum ad defectionem irritat ibi.
Iustus de bello Iudaico nihil penitus scimus 564
Iustus Galilææ prouincia potiri cupit 566
Iustus Vespasiano ac Tito defuncto suam historiam edidit 565
Iustus ob facinora capitis damnatus ibid.
Iusti, Pisti filii ad multitudinem oratio 546
Iustum decapolitanorum primates deserunt 567
Iuuenum miseratio omnium animos concitat 438
Idololatria à Iosua extirpatio 263
Idumæi ab Hyrcano subiugati circumcisionem & ritus Iudaicos admittunt 852
Idumæi 810
Idumæorum apostasia 243
Immunitas à tributu Iudæis parata 348
Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege concessa 322
Impietas Achabi 226
Impietatis pœna 255
Impostores & Magi 537
Incredulitatis pœna 241
In Cæii interfectores animaduertitur 520
In ductum aut trium ore confisit veritas 559
In Arbela conuentus 562
Inguinis morbum Ægyptii Sabbatosim vocant 842
In spectaculo Cæsarea Iudæi 25000. par eunt 810
Iudorum sapientiæ professores seipsos concremant 833
Ingenti arcte fabricato Syluæ crebro murum pulsari iubet 811
In Hierolymis ædificatum est templum à Salomone Rege ante annos 143. & menses 8. quam Tyrii Carthaginem condidere 827
Integra mortuorum familia, & plena mortuis tecta 797
Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorifice excipiuntur 310
Ingenium Samaritarũ, ob quod merito Iudæis exosi 322
Iniquitatis vtq; delicti circa Deum causa 858
Intentio legum Iudaicarum 561
Indignatio Dei in Idololatras Chaldæos 218
In castello magno commeatus copia 811
Interius septum, quod Iudæos modo ingredi cõcessum erat 423
Iniusta Abimelechi cum tota familia cades 159
Insidiæ Hyrcano clam structæ 317
Instauratio templi 249
In Hebræorum castra coturnices DEVS immittit 66
In Alexandrum cistea coniecta 359
Ingens Hebræorum strages ob pestem à Deo immissam 196
Inobedientiæ Prophetæ pœna & sepultura 130
Instrumenta Musica Davidis 195
Infirmior turba ciuitate electa recipitur 351
In Iustum Historiographum Iosephum falsò insimulantem 563

Indulgentia nimia & lenitas mali in proposito confirmantur 310
In quibus victoria consistat 171
Inconstantia animi in hominibus 144
Ingens males ex penuria & caritate proueniens 51
Ingens praeda de Madianitis parta 100
In Agrippam defunctum Caesarienses & Sebastieni coniuria tactant 526
In Aegypto annona carius 44
in bellum qui mittendi 109
Incendium templi ac ciuitatis excidium 574
In Hiericho balsamum pretiosissimum prouent 802
Inimicitia Herodis cum liberis ex Mariamme susceptis 611
In Pascha festo miles genitalia nudans seditionem concitat, in qua 20000. Iudaeorum sunt extincti 532
In pugilu festis & sacrificiis quid obseruatur 82

Inuenta bona 101
Inuidia vitia & natura 277
In Zoar Lothus euadit 27
Iracundia & crudelitas Alexandri immoderata, qui octingentes captiuorum crucifigit 400
Iracundia materna filii succedunt 611
Iris signum foederis inter Deum & Noe 18
Iromus Salomoni ligna promittit, eorumq; vice frumentum petit 207
Irami legati ad Salomonem 206
Israelita possessionibus suis eiecti aliò traducuntur, regno Chusthai dato 257
Israelita Gabaa suadente ex tribu Iuda ac Beniamitica captiuos domum remittunt 255
Israelita ab Ammanitis & Palaestinis oppressi 131
Israel Tropheta populo victoriam pollicetur 245
Israelita copiarum partem in insidiis collocant, & vt impares paulatim pedem referunt 124
Israelita hostes, eorumque idola tollere iubentur 103

Israelita Pascha celebrant, terra frugibus fruuntur, & deficit Manna 114
Israelita quomodo in terra Canaan victuri 103
Israelita bellum omittunt 122
Israelita à Chusarte oppressi 125
Israelita mittunt ad Gabaenes, qui sontes ad supplicium deposcant 123
Israelita à Palaestinis superati 132
Israelita Samuelis filiorum iniquitates commemorant, eumque vt regem aliquem declaret, obnixe precantur 142
Israelita in deserto aqua penuria laborant 66
Israelita petitionis sua repulsam passi, à Roboamo deficiunt 220
Israelita ab Amato fusi fugatiq; 115
Israelita Chananaei non vno ictu deuicerunt 122
Israelita ad montem Sina perueniunt 86
Israelita in deserto 40. annis erraturi 86
Israelita 600. Beniamitas renouant 124
Israelita hostium copias terrent 147
Israelita incolumes per mare rubrum euadunt, quod Aegyptios inuoluit 64
Israelita absq; Dei mandato & Mosis cum hostibus congredi cogitant 88
Israelita in deserto coturnicū carnes impetrant 83
Israelita ab Aegyptiorum multitudine ad mare rubrum cinguntur 61
Israelita ex Aegypto discedunt ibid.
Israelita praedam optimam ap Amalecitis reportat
Israelita hostes insequuntur, & reges duos Orebum & Zebum occidunt 129
Israelita in Elym perueniunt, vbi contra Mosen ob commeatus penuriam murmur exoritur 64
Israelita Ionathan irato patri eripiunt 148
Israelita transito fluuio, altare super ripam Iordanis erigunt 119
Israelita lati certatim ad structuram tabernaculi conferunt 73
Israelita 40. annis Manna sustentati 66
Israelita in Raphidim perueniunt, vbi laborant sitis ibid.
Israelitarum aetatis annorum viginti, & supra vsq; ad annum 50. numerus 78
Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt 123
Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt ibid
Israelitarum paenitentia 149
Israelitarum Palaestini 4000. trucidant 137
Israelitis DEVS contra Syros victoriam pollicetur 232
Israelitis Gabaeni sontes non tradunt 123
Israelitas Aegyptii persequuntur 61
Israeliticum regnum Dauid iterum offertur 191
Israelitici populi ab Aegyptiis conclusi anxietas 61 62
Ismahel Deus exaudit 26
Ismahelem cum matre Abraham ablegat 28
Issamus 194

Isaac mactandus annum agit vigesimum quintum 28
Isaacrisus 87
Isaacus peruenit Gerara 81
Isaac Rebeccam vxorem ducit 80
Isaac mittit venatum Esau 82
Isaac Abrahamo promissus 26
Isaaci ad parentem responsio 29
Iter per saxum culuber dictum 864
Izates Monobazo fratri regni successionem relicta, moritur 531
Izates Deum inuocat, qui Dabai & Sacae in Parthicam regionem mittit, ut a Vologesa cum ea re certum occurrit 532
Izates ad Parthos scribit, & vt sanum regem recipe-rent, suadet 531
Izates Iudaï pecuniam mittit ib.
Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus 531
Izates ad Abemerigum Spasini regem missus, eius filiam Samsacham ducit 528
Izates ab Helena matre & magnatibus rex creatur & Monobazum rempub. donec frater veniat, administrare iubetur 529
Izates Artabanum consolatur, eiq; auxilium pollicetur 531
Izata Eleazarus, vt se circumcideret, persuadet 530

L.

Laban cum Iacobo fœdus sancit 36
Laban Iacobum persequitur, Deus vero à proposito eum deterret 35
Labani contra Iacobum accusatio ibid.
Labani contra Iacobum dolus 36
Laboserdschus 276
Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola 519
Lances 210
Lamiena 537
Latrones 891
Latrones capti & puniti 443
Latrones plerumq; ex Aniania cognatis quempiam intercipiunt, quem non nisi recepto aliquot è suis dimittunt 540
Laus & norten Iosaphati apud quos sunt 237
Laus Eleazari 869
Legatus regius honorifice exceptus, Iosephi libertatem apud suos prædicat 315
Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurum 367
Legati Syriæ, templi & vrbis muniendæ causam quærentes ad Iudæos missi 287
Legati inuiolabiles 406
Legatio Syri ad Achabum 231
Legati cum militibus ad Iosephum missi 555
Legari Tiberiadem in suam potestatem redigere constantur 567
Legatorum Hierosolymitanorum aduersus Iosephi consultatio 558
Lex septimi cuiusq; anni 83
Legis apud Iudæos exacta obseruatio 866
Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus 103
Legislatorum iniustitia 860
Leges gentium ibid.
Leges graues Iudæorum 897
Leges belli & consuetudines 41
Leui tribus ciuitas sacrata 85
Leuita vxorem in duodecim partes disceptam ad singulas tribus mittit 123
Leuitæ tribus in partes 24. diuiditur 199
Leuitica tribus hominibus Agrippa lineas tolere vsum decernit 541
Leprosi Samaritani hostium castra deserta esse significant 241
Legis tabulæ in arca 74
Lycurgus Lacedæmoniorum legislator 859
Libertas virtutes parantes, & pretiosa res est 514
Lia Zelphom adducit Iacobo 35
Liberi ob parentum iniquitatem non puniendi 109
Libertate seruata optima sepultura 813
Libya siue Aphrica 21
Libya denominatur Aphrica 30
Ligna pretiosa Salomonis allata 256
Lignarum confusio 19
Linum & lana 103
Lysanias Barzapharni, vt Antigonum in regnum inducat, Hyrcanumque deponat, persuadet 594
Lysaniam Cleopatra interficit 403
Lysias Antiochi filium regem constituit, eique Eupatoris cognomen imponit 177
Lysias iterum in Iudæam mouet, & quinque millia militum amittit 324
Lysimachus Apollodiri fratrem occidit, & Gazam Alexandro tradit 359
Lysimachus mendacii arguitur 839
Lethus cum suis seruatur 27
L. Lentulus consul pro Iudæis sententiam dicit 351
Lucius triginta dies 107
Lupus Iudæis templum claudit 217

M.

Machir tertiæ ex pueris adduci iubetur 851
Machara insquitas 600

Machara multos Iudaeorum interficit 393
Maccabaeum Antiochus atrocius distendi iubet 852
Macedonici militet relictis praesidiis Antiochiam se recipiunt 337
Madianitae Amalecitis socijs Israelitas magno praelio vincunt 127
Madianita & confoederati mutuis vulneribus cadunt 129
Madianitarum filia ad Hebraeorum castra perueniunt 49
Madianitarum filia Hebraeos ad idololatriam perducunt ibid.
Madianitarum & confoederatorum centum viginti millia trucidata 129
Magnus animus 19
Magna seditiosorum multitudo in cloacis deprehensa 798
Magedo 214
Mandatum Dauidis de parcendo filio 199
Mandatum Dauidis de transportanda area 177
Mandatis de arca, caeteraq; sacra supellectile in templum reponenda 197
Mandatum regium de statua adoranda 275
Mandatum de dimittendis exteris 290
Mandatum de sumptibus ad structuram templi prabendis 258
Mandatum de altari extruendo 196
Manna quid significet 66
Malichus Antipatro insidiatur, deierat, & eidem reconciliatur 382
Malchus beneficiorum Antipatri immemor 391
Malichus Antipatrum veneno necari procurat 382
Malichus Hyrcano se adiungit 392
Malichum tribunus Herodis interficiunt ibid.
Malle expugnata 326
Manna Israelitas Deus cibat 66
Manaemus Israelis Rex 254
Manahaseis 75
Manahemus regnum futurum praedixit 421
Manasses sacerdotium ob exteram si retineat feminam, ab eo removendus, sibi maestu boni negligit 301
Manasses urbem lustrat, & templum denuo conserat 163
Manasses in Babyloniam captus abducitur, & postquam resipuit, regno restituitur 262
Manasse votis sit compos 301
Manasse impietas & crudelitas 262
Manasse mors 263
Manochi angelus iterum apparet 132
Manethon Aegyptius historiographus 825. & 835
Manethonis & Charemonis historia comparatio 839
Manethonis figmenti depulsio 836
Manethonis de Aegyptiorum leprosis fabulosa ibid.
Manethonis & Charemonis historia discrepantia 839
Mar amatorem significat 64
Marcus Crassus reliquum templi aurum aufert 587
Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniam Hierosolymis ex templo aufert 373
M. Antonius Tyriorum magistratibus scribit, & vt Hyrcano ac Iudaeis regionem, bona & libertatem ademptam restituerent, iubet, salutis tamen saluandis 384
Marcus sexti successor in Syria 381
Marcus Agrippa 312
M. Antonius dux 386
M. Sexti successor 391
Mardochaus insidiatores Regis prodit 294
Mardocheus patruus Esther Babylone Susa migrat ibid.
Mariamme morosa femina 412
Mariamme ex odio Herodi, qua Hyrcano auis fecerat, obicit 610
Mariamme sese apud Herodem excusat, eiq; reconciliatur 403
Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragijs damnata in carcerem conicitur 412
Mariamme Archelaum dedignata in Demetrij thalamum migrat 536
Mariamme soror Mosis defuncta 94
Mariamme 535
Mariammen & Iosephum Herodes interfici iubet 611
Mare rubrum findituꝛ 81
Maris & decem labrorum vsus 269
Marsyas Agrippa Tiberij mortem nunciat 494
Marsus Syriae praefectus 323
Marthace Archelai mater moritur 470
Marsus Claudio Agrippa scribet, vt à bellum ineundo vrbe desistat suadet 526
Massada 595
Massadae situs 810
Masnaempthae 95
Massabaraneus ibi.
Mater septem cruciatur, antequam cruciaretur, excepit 576
Mater ambustos filios in poenas vltro concomitatur 578
Matris hortatus Iacob fratris benedictionem antenatis 32
Matris ad septem filios ante supplicium adhortatio 578

Matthias Theophili filius Pontifex 541
Matthias cum filiis aliisq; nonnullis in desertum se confert 332
Matthias idolorum cultum extirpat ibid.
Matthias filios ad pietatem, fortitudinem & concordiam adhortatur ibid.
Matthia & eius filiorum pietas & zelus 321
Matthia mors 323
Matthie sacerdotium ademptum, in cuius locum Iozarus surrogatur 464
Matthias Romanis sibi sociatis Antiocho bellum infert 576
Matthias seditiosi & soces, quos Herodes affecerat, supplicio desent: Herode charos in vindictam ab Archelao depositum, & Pontifici sacerdotium abrogari postulant 467
Maximum Dei lumen nefaria facta non latent 580
Magasthenes de Nabuchodonosore 276
Mela Archelai Capadocum Regis filius 447
Melchisedek Rex iustus 25
Memphis in Ægypto 375
Mempibosthus a calumniis Siba se purgat 192
Memphibosthus donatus paternis & assitis bonis mensa Dauidi adhibetur 180
Menander Historiographus Solomonis & Hiromi meminit 214
Menander de fame tempore Elie 228
Menandri Ephesii testimonium 827
Mendacii de iuramento depulsio 849
Mendacij à Possidonio & Apollonio in Iudeos conficti reiectio 846
Mensa aurea ponderis talenti magni 803
Mensa aurea 308
Mensa sacri panis 207
Mensa 74
Mensura 210
Mensuras & pondera Cain excogitat 15
Merces 109
Merces meretricis 103
Meretricis nuptia 106
Mesenes Amenophilis filius 839
Mesopotamita ultro ad Dauidem deditionem faciunt 181
Methir 75
Michaas vetus propheta 234
Michol Regis filia, Dauidem agrotare, persuadet 156
Michol se se, quod Dauidem eripuerit, excusat ibidem.
Milites sublatis signis ad Claudium tendunt 520
Milites vetus imperatorem a senatu creari postulat 519
Militare Iactamentum ibid.
Mille Iudæi Herodem accusaturi Tyrum conueniunt, quo partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur 385
Mille & quingenti sacerdotes Iudaorum decimas accipiunt 832
Mira Maccabæi victoria, vt post multos conflictus ne vnus quidem è Iudæis desideratus est 327
Mira hostium exacerbatio, per simultatis umbram facta 239
Miraculo vaticinium confirmatur 221
Mithridates Antipatrem apud Cæsarem laudat 375
Mithridates Orsanes 373
Mithridates Rex Ponti à Pharnace filio occisus 369
Mithridates Telusium proficiscitur, eoq; Antipatri ope potitur 578
Mithridates ab vxore, vt Arilaum bello impetat, accensus 503
Mithridatis de Ægyptijs victoria 581
Mithridatem Arilaus dimittit 503
Moabitæ ab Israelitis fusi fugatiq; 126
Moabita & Ammanita Iosaphato bellum inferunt 237
Moabitarum Rex filium proprium sacrificat 240
Moabitarum maxima strages 178
Monobazus Adiabenorum rex, cognomine Bazeus, ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izaten suscipit 528
Monumentum Ionatha 345
Morbus Alexandra & Aristobuli conatus 363
Morbus Exercia & vitæ proroganda per miraculum confirmatio 261
Mores Persarum 859
Mori liber apud Iudæos honor & gloria 815
Mors quarti fratris 874
Mors Isaaci, & sepultura in Hebrone 87
Mors Nabuchodonosoris 275
Mors Abia 225
Mors Ioramj 244
Mors Salomonis 219
Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit 205
Mors Sedecia 270
Mors Ptolemæi 342
Mors Neemia 295
Mors Alexandra 364
Mors nati maximi fratris 872
Mors Iosia 265
Mors Basanis, filij item in succedentis cades 226
Mors Apionis 851
Mors Iosephi 318
Mors septimi fratris 876
Mors Alexandri, & bella inter successores orta 304

Mos in Rege laudandus 297
Mos lustrandi populum 94
Mos Athenensium 859
Mos veteribus iurandi 31
Moses centesimo & vigesimo anno ætatis ablatus 111
Moses soceri consilium admittit 59
Moses conscenso Sina monte acceptas à DEO decem præceptorum tabulas ad populum reportat ibid.
Moses Deum erat, vt aquam vitiosam potabilem reddat 64
Moses in Madianitas movet 99
Moses & Aaron Deo supplicant 16
Moses populum, vt Deo totum se dedat, hortatur 64
Moses natus 53
Moses in flumen proicitur ibid.
Moses aquam effundit humi, quæ vertitur in sanguinem 57
Moses in Ægyptum ad liberandos Israelitas mittitur ibi.
Moses ex Madian in Ægyptum proficiscitur 58
Moses populum, vt animum ad Dei dona ac gratiam vertant, hortatur 65
Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat ibi.
Moses opem Dei implorat ibid.
Moses in Æthiopes movet 55
Moses in tabernaculo Deum consulit 79
Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat, hortatur 59
Moses vnde nominatus 54
Moses ab Abrahamo septimus ib.
Moses Thermuthin Pharaonis filia adoptivus filius ibid.
Moses ducem atque consultorem Deum habet 852
Moses diuina prouidentia morti eripitur 54
Moses ad Madianem profugit 56
Moses Raguelis sacerdotis filiabus fert opem contra pastores ibi.
Moses populum, vt nihil aliud quam victoriam cogitarent, hortatur 67
Moses leprosus non fuit 838
Moses Iudæi non, qui apud alios putantur Dij, propter appellationem videre ac blasphemare interdixit 857
Moses quoslibet legislatores antiquitate præcedit 852
Mosis & aliorum legislatorum comparatio ib.
Moses imperator bonus & vates 112
Moses virga petram ferit, & larga prosilit vnda 66
Mosis Israelitis codicem legem scriptas & institutæ continentem tradit 102
Moses Hebræos iusiurando ad legum custodiam astringit 110
Moses retro populum ducit in desertum 89
Moses Israelitarum idololatriam & voluptatem accusat 99
Moses ab Hebræis in Ægypto exceptus miraculo ejus exhibet 58
Moses Ægypti regem, vt Israelitas dimittat, hortatur ibid.
Moses à Moy, quod Ægyptiis aquam significat, dictus 838
Mosis vir maxima auctoritatis 86
Moses populum numerat 84
Mosis contra Apollonium & Lysimachum defensio 851
Mosis libri sacri in templo reperti 264
Mosis carmen & benedictio 110
Mosis & Hebræorum contra Æthiopas victoria 55
Moses ad Deum precatio 91
Mosis ad Israelitas oratio 70
Mosis virga in Draconem mutata 57
Mosis manus alba ibid.
Mosis ad Idumæos legatio 94
Mosis virga draconis Ægyptiorum virgas 57
Mosis ad Deum precatio 62
Moses vniuersos Iudæos ad legis auditionem congregari præcipit 853
Moses ad Corum seditiosam oratio 44
Mosis vita 852
Mosis ad Sehonem Amorræorum Regem legatio 94
Mosis ad populum Israeliticum ante obitum oratio 101
Moses ad Israelitas, vt Deo ipsius q; mandatis sint obedientes, adhortatio 51
Mosis duo filij, Gerson & Eleazarus 58
Moses insidiantur Ægyptii 56
Mosi Deus in rubo ardente apparet 57
Moses & Israelitas miraculis Deus convincit, vt ipsius promissionibus fidem habeant ibi.
Moses lapidibus obruendum clamant 90.
Moses Ægyptii exercitus ducem postulant 55
Moses Pharao propellit 60
Mulier intemperans & libidini dedita 454
Multi Iudæi à Romanis deficiunt 554
Multi Heroes sese adiungunt 212
Munera Solomoni allata, eiusque equitatus 217
Mutatio nominum vnde orta 21
Mures Azotiorum urbem vastant 139
Murmur populi contra Mosen 86
Mutuum dare ad vsuram Hebræorum nemini licet 107
Mutuum reddendum ibi.

N.

Naas Ammanitarum Rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert 145
Naamis post mariti & filiorum obitum cum Ruth in patriam redit 135
Nabal in tantum se coniicit mœrorem, vt tato corpore sideratus mortem obiret 163
Nabalus fatuus ibid.
Nabab gregibus à Dauide parcitur ibid.
Nabathaa regio 28
Nabathæi profligati 378
Nabrodes siue Nemroth 21
Nabuchodonosorus Babylonia Rex contra Ægyptum 266
Nabulasarus Nabuchodonosoris parens, Babyloniorum & Chaldæorum rex 822
Nabuchodonosor patri in regno succedit 828
Nabuchodonosor visionis oblatæ oblitus, magos ac vates accersit, eius mortem, ni indicarent, minatur 274
Nabuchodonosor regias extruit 829
Nabuchodonosorus fœdifragus 267
Nabuchodonosor Tyrum obsidet 830
Nabuchodonosor rebellantes imperio subiicit 828
Nabuchodonosoris successor 829
Nabuchodonosore Ioacimus tributa persoluit 266
Nabuchodonosori recepti in vrbem sauitia ibi.
Nacebus cum 25. Arabum cæsus 445
Nadab & Abiu Aaronis filii combusti 78
Nadabus Rex Israelis 225
Nathan Damidem, propria sententia damnatum, grauiter accusat, eiq; pœnas denunciat 240
Nauia & Cinnyra 210
Nauigatio & iter Vespasiani 796
Nearda Nisibi Babylonia vrbes 499
Neemias concessa potestate, populum ad reßituenda mœnia & templum, hortatur 291
Negligentia cultus diuini omnium malorum causa 220
Nephanus 194
Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicam exadificat 19
Nero Imperator. 535
Nero Tyrannus ibid.
Nebula in templo 210
Nicolaus Herodem & Archelaum excusat 475
Nicolaus Syllæum accusat, & Herodem excusat 447
Nicolaus historiographus regia Adadi, eiusq; cum Damide belli meminit 178
Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem dimißus 445
Nicolaus coram Agrippa pro Iudæis verba facit 428
Nicolaus Damascenus de arca Noe 18
Nicolaus Damascenus 23. 251
Nicolaus Damascenus accusationem à rege captam persequitur 460
Nicolaus ea tantum attingit, quæ ad Herodis gloriam pertinent, facinora aut alia specie asficta fucat, aut quantam potest, occultare studet 238
Nicolaum Herodes, quid Roma amici sentirent, de eius filijs interrogat 450
Nicanor populo, nisi Iudam sibi tradarent, se templum euersurum minatur 331
Nicanor hostem dissimulant, dolo Iudam intercipere conatur 331
Nicanorem & copias Iudas in fugam vertit ibid
Nicaule Ægypti, & Æthiopiæ Regina ad Salomonem venit 215
Niglisar 276
Nihil fuit antiquis temporibus, quod faceret Iudæis commercium Græcorum 824
Nisan vel Xanticus, nobis est Aprilis 17
Noba sacerdotum oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur 85
Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde derisorem diris deuouet 21
Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis 17
Noe in aliam regionem migrat 16
Noe precatur, ne DEVS terram iterum inundaret 18
Noe posteris vt terram colerent Deus mandat 19
Noe ætas 950. anni 18
Nomos, Lex, hoc vocabulum nusquam apud Homerum reperitur 851
Nomina Regum Ægyptiorum sibi succedentium 826
Nomina filiorum Iacobi & explicatio 84
Nomina regionum & gentium 20
Norbanus 512
Norma magistratus & legislatorum 12
Nouarum rerum studia Herostratum gliscunt 546
Nubes super tabernaculum 84
Nulla fides, pietasq; no in socero quidem 250
Numerus Iudæorum è Babylone profectorum 285
Numen deserto Saule ad Dauidem commigrat, quæ prophetare incipit 352

O.

Oba siue Soba 149
Obades Rex Arabum 439

Obedas Rex Arabum 359
Obedias centum Prophetas absconditos sustentat 228
Obeda defuncto Aeneas in Arabum regnum succedit 445
Obediam Elias Regi aduentum suum nunciare iubet 218
Obedientia erga magistratum 102
Obedientia militia Iudaeorum in Syria ingulata, 60000. in Aegypto peremptae 814
Odium filij in patrem proditur 440
Officium iudicum 104
Officia a Dauide distributa 194
Oges Rex cum exercitu trucidatur 95
Ochozias grauiter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur 238
Ochozias Achabs filius Rex Israelitarum ibi.
Ochozias absq; liberis discedens, Ioramo fratri succedenti locum facit 238
Ochozia Regis Hierosolymitani mors & sepultura 244
Ochozia milites attrahendi causa missi, ab igne consumuntur 238
Octauius Augustus Iulio successit 589
Olda prophetissa a Iosia consulitur 264
Olympij ludi 237
Omnia benenouolentia, imò natura calamitate cecidit 374
Omnia Graecorum noua: apud Aegyptios autem atque Chaldaeos & Phaenicas res gesta antiquissimam habent memoriae traditionem 820
Onias Pontifex Aegypti regem non soluendo tributum, ad iram commouet 314
Onias annuente Ptolemaeo in Aegypto oppidum & templum condit / 817
Onias Appollonij vitam oratione promeruit 866
Onias non acquiescens petitioni Iudaeorum lapidatur 367
Onias Pontificis filius in Aegypto templum Hierosolymitano simile extruit 320
Onias Pontifex, qui & Menelaus, a Rege abducitur 329
Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymis 303
Onias & post eum Simon filius Pontifex 318
Onias Pontificis Onia filius in Aegypto templum adificare molitur 338
Onias Pontifex ad Ptolemaeum effugit 575
Onia templum in Aegypto extructum 816
Opinionis Lysimachi depulsio 840
Opera Dei 854
Ophin & Phinees cum 30000. cadunt, & arca in hostium potestatem deuenit 137
Oppida refugii 101. & 119
Oppida curruum 578
Oppugnatio Ierusalem a Dauide suscipitur 175
Optimates Iudaeorum Thoasetum & Herodem accusatum veniunt 595
Oraculum a Ioanne petitur, quod tamen negligitur 272
Oratio serui Abrahami & Rebeccae 31
Oratio Salomonis, qua primum Deo pro accepto beneficio gratias agit, & vt in posterum cum conseruet, precatur 211
Oratio Dauidis in Iebusthi interfectores acerbissima, poenaq; illis irrogata 174
Oratio Abrahami ad Isaacum ante mactatum 29
Ordo castrorum cum tabernaculo 84
Ordo fabrorum ligariorum in Libano 207
Ordo commentariorum & aliorum operariorum ibidem
Ordinis & communium legum amatores mansuetudine atq; virtute praestant 891
Origo legum Iudaicarum 861
Origo legum apud Graecos 852
Origo nominis omnium rerum 16
Orodes Rex Armeniae. Antiochus Rex Comagenes 482
Oronna Iebusaeus 196
Oronna aream Dauidi donat ibid.
Ornamenta Salomonis regia 213
Orphanus Iebusaeus ciuis Hierosoly. amicus Dauidis 176
Osarsiphus postea Moses vocatus 839
Osarsiphus dux Anarii ibi.
Osea impietas & poena 256
Ossa humana per templum sparsa 262
Oza Dei arca manum admouens a vestigio expirat 177
Ozias vocationem suam transgressus punitur lepra, ob quam vrbe cedere cogitur 255
Ozias rex Iuda 253
Ozia expeditio & vrbis per eundem restauratio ibid.
Ozia diuitiae & exercitus ibid.

P.

PAcorus equites Antigono in Iudaeam mittit 386
Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus, Phasaelo, vt legatus iret ad Barzapharnem, suadet 386
Pacori dolus & insidiae 594
Palatium Tiberiade ab Herode extructum 548
Palatium Tiberiade incensum ibid.
Palaestina a Philistino nominata 21

Palæstini Saulis filiorum q. corpora crucibus affigunt 169
Palæstini in Davidem signa movent: partim occiduntur, partim in fugam vertuntur 176
Palæstini ingens exercitu multu confociatis Hebræis immiserant ibi.
Palæstini in Hebræos bellum parant 166
Palæstini Hebræorum regionem populantur 147
Palæstini terga vertunt 154
Palæstini in Israelitas signa movent 147
Palæstinorum triginta millia cæsa 154
Palæstinorum fuga 177
Palæstinos Ezechias vincit 257
Pancs propositionis 82
Pamphylium mare quomodo Alexandro cesserit, dum movetur in Persas 63
Paradisus 13
Pharao Hebræos graviboribus operum difficultatib. premit 58
Pharao Hebræorum masculos necari edicit 58
Pharaonis Ægyptiorum Regis somnium modus oblatum 43
Pharaonis somnium de 7. bobus ib.
Pharaoni prodigia exhibet Moses 58
Phaceias 254
Pharisæi regi non iurant, propterea multati Pherora uxor pro eis multam persolvit, ob quod beneficium regnum pollicentur 455
Pharisæi Alexandra regina insinuati, paulatim procuratores habentur, cunctisq; regis commodis fruuntur 582
Pharisæi administrationis regiæ consortes, quidi sunt sanguine 362
Pharisæi astuti & arrogantes 455
Pharisæorum dogma 479
Pharisæorum impia licentia 361
Pharisæorum invidia & accusatione temeraria multi boni trucidati 582
Phrahates Parthorum Rex per insidias à Phraataci filio sublatus 451
Phrahathes interficitur ib.
Phaselus benevolentiam Hierosolymis habitantiũ erga se auget 590
Phaselus ad saxum caput frangit 596
Phaselus abiis ad saxum capite vitam abrumpit 388
Phaselus & Herodes Antipatri filii 590
Phaselus Parthum & comitate & hospitio sibi quingentis equitibus recipit 594
Phaselus Felicem superat, Hyrcanoq; ingrati probrum obiicit 593
Phaselus turris & oppidum 435
Phaselus turris 608
Phaselus vuntas ibid.
Phaseli reip forma 177
Phaselo Antigonus pro remedio venenum immittit 588
Parthi Hierosolymitanorum bona diripiunt, & Maarisam urbem evertunt 588
Parthi Herodem quoque comprehendere cogitant, ipse vero re cognita ipsorum manibus effugit 587
Parhi Antigonum Regem constituunt 525
Parthi Hyrcano & Phaselo insidias struunt 586
Patricidium publica vitæ ac naturæ iniuria 468
Placidus contra Iosephum 536
Plantarum ante quartum annum fructus prohibiti 105
Pascha 14. Aprilis dies 81
Pascha celebratur 288
Paschatis celebratio 264
Pascha 7. filiorum & matris 864
Patricida 266
Pauimentum tanina, omniaq; alia templi auro illita 208
Pax nummi redimitur 254
Pax tempore Iosaphati 253
Phœnices & Cadmus Græcarum literarum inventores 521
Phœnicum de Iudæorum antiquitate testimonium 530
Præda populo distributa 116
Precatio Iosaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda 237
Precatio Esdræ pro Levitis, qui duxerant exteras 290
Præda ex bello capta 179
Precatio Solomonis ad Deum 211
Precibus & sacrificiis Nos Deum propitium reddit 18
Præda divisio 119
Prælium inter Antigoni milites, & Iosephum Herodis fratrem 597
Prælium inter Absalomum & Ioabum 189
Prælectio legis Mosaica 291
Præfecti & duces Solomonis 205
Præmium piorum doctorum 233
Præmium obedientium legi 56
Præsagium de Mose 58
Pecunia corruptus iudex 314
Pella diruta 512
Pegmatum fabricatio 802
Pentecoste 384
Per tribus & familias sortitio 144
Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moses moratur 71
Pestilentia Hierosolymis grassatur 413

Petr aquitas Arabia 595
Petronius primus de Caii morte literas, quam de ea sibi ipsi inferenda accipit 499
Petronius ad Caium scribit 498
Petronius Iudæi se Caio scribere velle polliceturq; eosq; ad agriculturam adhortatur 497
Petronium Caius in Syriam mittit, eiq; vt Iudæos eius statuam in templo Dei collocare abnuentes exercitu inuadat, mandat 496
Petronio Iudæi Tiberiadem occurrunt, supplicantes, ne sacratam vrbem vetitis imaginibus pollueret 497
Pheroras Herodi, se Cypron alteram ipsius filiam ducturum poll cetur, non stat promissis 438
Pheroræ Herodis filiam sibi in coniugium oblatam propter ancillam propriam fastidit ibi.
Pheroras Herodem, dum illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet 439
Pheroræ Herodi se causam perturbationum fuisse ingenue fatetur, & fratris Alexandro reconciliatur 443
Pheroræ ac Salome Alexandrum & Aristobulū apud Herodem accusant 428
Pheroras aura veste instructus cum lachrymis ad pedes fratris accidit, ac veniam petit 616
Pheroras, mediante Archelao Herodis iracundiam mitigat ibid.
Pheroras moritur, & Hierosolymis sepelitur 622
Pheroræ Salomæ hoc esse commentum ait, quæ tamen vehementer negat 436
Pheroræ a mulieribus deceptus 454
Pheroras vxorem dimittere recusat 456
Pheroræ Herodis fratris Cæsar tetrarchiam concedit 421
Pheroræ liberti vxorem veneficii accusant 456
Pheroræ comitis quid cum veneno sit actum, ingenue fatetur 623
Pilatus signa cum Cæsaris effigie in vrbem inferri, quæ anni populus acriter mistas, Cæsaream transferri 462
Pilatus apud Vitellium accusatus Romam mittitur 484
Pilatus inducturus aquas Hierosolymæ seditionem concitat 482
Pietas Iothami 254
Pietas Iosaphati 233
Pictores & plastæ Deorū multitudinis auctores 858
Pignus 107
Pij Israelitæ redeunt ad Roboamum 222
Pincerna somnii explicatio 42
Pierum doctorum in hac vita conditio 268
Pyræus Athenien sis portus 419
Pistorū somnium 43
Pistoris somnii enodatio ibid.
Pythium templum ab Herode extructum 435
Pythonissa Saulem vt mensa appositis vires resumeret, adigit 166
Philippus Herodis filius 474
Philippus Iacimi filius 554
Philippus ab Antiocho supplicio affectus 330
Philippus Herodis frater vir modestus & amator quietis moritur 486
Philippi Iacimi filii periculum 546
Philippi ditio Syriæ attributa 486
Philo Iudæorum legatus à Cæsare repulsus causam Deo committit 496
Philostratus 276
Phinees vxor Ioachaben parit & moritur 138
Phinees ad Rubenitas oratio 120
Phineés Zambriam & Cosbi vno ictu transfigit 99
Poison sive Gangres 14
Phiphus apud Dacos 481
Primus vini potentiam prædicat 152
Primitiæ frugum 81 & 105
Primogenitus ius suum retineat 106
Principes Israelitarum ingentem vim auri, argenti, æris & gemmarum ad templi structuram conferunt 105
Principum tribuum sacrificia & dona 79
Prisorum vita quamobrem prorogata, nunc non peragunt 19
Polybius Megalopolita de Scopa copiarum Ptolemæi duce 313
Pollio & Sameas Pharisæi apud Herodem in præcipuo honore 216
Pompeius templum oppugnare parat 370
Pompeius Hierosolyma oppugnat 369
Pompeius multas præclaras ciuitates ab imperio Iudæorum liberat 585
Pompeius in Aristobulum mouet 369
Pompeius Romano simul exercitu & Syriorum instructus Aristobulum petit 584
Pompeius in Syriam venit, eiq; Aristobulus insigne donum mittit 368
Pompeius templum ingressus nihil attingit 370
Pompeius illos qui maxime belli causa fuissent secutus, percussit 585
Pompeius Hyrcano pontificatum reddit 370
Pompeius vna cum suis comitibus sanctum sanctorum ingreditur 585
Pompeius in Vrbem venit, eiq; regia domus traditur: Aristobulus cum suis in templū concedit ib.
Pompeius fossamq; vallumq; replet, ac diem septimum obseruat ibid.
Pompeius vrbem qua ex parte facilior esset accessus, explorat ibid.
Pompeius Hierosolyma obsidione cingit ibid.

Pompeius aggeres turres imponit ibid.
Pompeius cum suis insanum irrumpit ibid.
Pompeii continentia ibid.
Pœna serpentis 14
Pœna furti iuxta legem Mosis 426
Pœna talionis 108
Pœna criminum qua furore capti Iudæi contra gentiles ausi fuerunt 313
Pœna vim inferentu virgini 855
Pœna Salomoni immittenda, ob Deos alienos receptos 218
Pœna mulieris pro virgine desponsata, talu postea non inuenta 106
Pœnitentia populi 86
Pontius Pilatus Iudeorum præses 450
Pontificis aurea corona triplex 76
Pontificis ornatus 75
Pontifices apud Iudæos à duobus millibus annis denominati filii à patre conscripti sunt 522
Pontifices Hierosolymitani 270
Pontifices in vniuersum octuaginta tres 541
Pontificum in populo Iudaico numerus & ordo 540
Progenies Aaron 541
Pontificum cum sacerdotibus dissidium 538
Populus in proseucham conuenit 560
Populus Israeliticus Deum de monte Sinai loquentem audit 70
Populus à Roboamo onerum mitigationem petit 219
Populus in proposito erandi Regem pertinaciter perseuerunt 143
Populum Rex dimittit 212
Pupedius apud Cæsarem à Timidio delatus 507
Porticus præcisa super vallem extructa 424
Porticus ante templum 208
Posi diuturnam ac continuam siccitatem reperiri imber decidit 498
Postremum capitulum contra quorundam derogationes & maledicta 834
Potentia ad salutem data 49
Potiphara vxor de concubitu Ioseph solicitat 41
Precetes Hebræorum Hebronem ad Danidem conueniunt, eumq; Regem declarant 176
Profunditas fundamentorum templi 207
Perfuga Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petunt 345
Progenies filiorum Gomar 20
Progenies filiorum Iauani ibid.
Progenies Chananæorum 21
Prophetia contra Basanem regem 226
Propheta ad Ieroboamum missus per mendacium reducitur 221
Prophetarum oracula veneranda 235
Propositio quam tractandam sumit Iosephus 822
1. *Ptolemæus Lagi* 844
2. *Ptolemæus Philadelphus* ibid.
3. *Ptolemæus Euergetes* ibid.
4. *Ptolemæus Philometor* ibid
5. *Ptolemæus Physcon in Iudæos grassari desinit* ibi.
Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, sciens plurimum Storgon naturalem valere, matrem & germanos, quos captos tenebat, in muris, ne ab oppugnatione desistat, præcipitandos locat 550
Ptolemæus Asia regnum filio oblatum Demetrio tradendum suadet 343
Ptolemæus Philometor Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit 342
Ptolemæus Epiphanes rex Ægypti, in Syria Regem mouet 313
Ptolemæus fratres Ioannis una cum matre occidit 578
Ptolemæus Dorymenis filius Gorgiæ & Nicanore in Iudæam mouent 324
Ptolemæis à Cleopatra obsessa & expugnata 398
Ptolemæis vi expugnata ibid.
Ptolemæus Lathurus rex Ægypti à matre Cleopatra è regno eiectus Ptolemaidenses auxilio venit 358
Ptolemæus Sepphorim aggreditur 357
Ptolemæus eiectus ex Ægypto 358
Ptolemæus Mannæus pecunia mulctatus 308
Ptolemæus Asochim Galilææ oppidum vi capit 357
Ptolemæus Philadelphus 17
Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incutiat, humanas carnes coquere iubet 318
Ptolemæus Herodis militum Dux interfectus 599
Ptolemæus Prafectus interficitur 394
Ptolemæus à Ptolemæo obsessa 317
Ptolemæi 215
ptolemæi erga Hyrcani matrem ac fratres crudelitas 578
Ptolemæi Epiphanis filii Philometor & Physcon 319
Ptolemæi sumptus & deliciæ in epulis donatiorem collata 310
Ptolemæi filius minorem Antigoni filiarum connubio sibi copulat, ob eamq; causam à patre occiditur 588
Ptolemæo à genero insidiæ structæ quæ etiã de causa filia ab eo abstracta, Demetrio promittitur 341
Publius Petronius Dorienfibus, vt eos qui Cæsaris statuam posuerint sibi mittant, scribit 523
Pueri leges ediscant 103
Puerorum constantia 870
Puerpera leges 83
Pugna inter Antiochum & Hyrcanum Hierosolymis in foro commissa 594
Pugna Hierosolymis inter Antigonũ & Herodẽ 359

Purificationes corporum 855
Purificationes in sacrificiis 854
Putei 103
phruræa festa 299
Pseudalexander 259 *Romam pervenit* ibid.
Cæsari imponere non potest ibid.
Pseudopropheta ex Ægypto Iudæos in Oliveti monte prodixit 537
Pseudoprophetæ placentia prædicunt 234

Q.

Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat 71
Qualis uxor sacerdotis ducenda 83
Quando ædificatio templi sit incepta 207
Quando potissimum Deus auxilium afferre soleat 62
Quando & quomodo iuramentum seruandum 124
Quando Iosephus volumen hoc conscripserit 543
Quare Tiberius potestates semel constitutas non facile mutauerit 490
Quare Moses Israelitas nõduxerit per Palæstinã 61
Quæ urbes Iudæi receperint inhabitandas 586 (565
Quatuor millia militũ à Ioanne ad Iosephũ deficiũt 1[illegible]
Quatuor Reges trucidati 1[illegible]
Quatuor Pacadyssi filiuli 14
Quæ in templo posita fuerunt 848
Quæ hostis potissimum in militia opponenda 141
Qui homines immundi 82
Qui homines ad sacerdotium electi 854
Qui homines Cainum necem in quo animo tulerint 513
Quid potissimum ex huius historia lectione peti debeat 12
Quid Gracorũ prudentissimi de Deo sapuerũt 812
Quidam rerum fastigium affectant 519
Quinq; Reges Sodomitarum 242
Quinquaginta Iudæorũ millia Seleucia occisi 504
Quirinus Syriæ censor 477
Quirinus vt ciuium facultates percenseret, & Archelai pecunias in suam potestatem redigeret, in Iudæam venit ibi.
Quirinus in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet, mittitur 478
Q. Pompeius Consul cum aliis quibusdam ad Claudium pervenit 520
Quintilius Varus Syriæ Præfectus 459
Quintilianus Cæsus torquere iubet, qua nihil fatetur, sed à Popedio muneribus affecto absoluitur 507
Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit 50
Quomodo Iudæi Iudæam occuparint, & urbem Hierosolymam ædificarint 540
Quando Hierosolyma expugnata 396
Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quam reliquam prædam victor reduxit 25
Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sinaï mõtem eduxit 64
Quomodo Esaus & Iacobus Isaaci filii diuisi erãt habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit 37
Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitiis eorum offensus 25
Quomodo Imperatores & Magistratus colendi 845
Quomodo è Chatura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit 30
Quomodo Ioseph hus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatis pronuncia in fratrum inuidiam incurrit 39
Quomodo Moyse duce Ægyptum reliquerunt 60
Quomodo Iosephus in Ægyptum venditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit 41

R.

Rabatha obsidione cingitur 181
Rachel ex partu moritur 37
Rachel insigni forma prædita 33
Rachel parentũ Deos auferit 35
Rachel Iacobo Balam adducit 34
Rachab explorators contegit 113
Raguel Mosi vnam ex filiabus nuptum tradit 56
Raguel ad Mosen, in desertum Sinai pervenit 62
Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices deligendos consulit 69
Raptaces conuocato Ezecia in colloquium, deditionem suadet 260
Ratio affectus domina 876
Ratio principatum pastoris obtinet 864
Ratio pertis cultoris officio fungitur ibid.
Razarus cum Adero hostis Salomonis 218
Rebellio Antiochensium & vltio subsecuta 348
Recitatio beneficiorum Herodis in filios collatorum 625
Reconciliatio inter Herodem & filios facta 611
Rex Arabum Antiochi militem ex improuiso inuasit 581
Rex Hierosolymitarum in Gabaonitas mouet 117
Rex cognito fratrum Iosephi aduentu lætatur 49
Rex & populus iuramento ad Dei cultum astringitur 248
Regis Persarum mandatum, vt nemo è domesticis inuocatus eum accederet 294
Regis erga Iudæos liberalitas 307
Regis ad septem fratres adhortatio 867
Reges pastores vocati 823
Regum Ægyptiorum cum pastoribus pacta 826
Regia Herodis 811
Regia Ieroboami 220
Regia ab Iudæis obsessa 471
Regia litera pro Iudæorum incolumitate 298
Regina domus, aliæq; aulæ 213

Regina domus, aliaq; aulæ 213
Regina calidum contra Antigonum consilium 74
Reformatio cultus Dei 257
Respublica forma Hierosolymis instituta 288
Religio in Israelitico populo renouata 226
Repetitio præceptorum legis 256
Res immundæ 82
Responsum diuinum ad Iosuæ preces 215
Responsum Syris legatis datum 232
Responsio Eleazari ad Ptolemæi literas 308
Responsio ad obiectionem de Asini capite 846
Restauratio cultus diuini 248
Rixa mulierebres 438
Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem æreorum numerum fecit 223
Roboamus moritur, eiq; Abias in regno succedit ibid.
Roboam apostatas vi retracturus à proposito abstinere iubetur 220
Roboami vrbes munitæ 222
Roboami vxores & liberi ibid.
Romanus exercitus hybernatum dimissus 391
Roma rumor Tiberium esse incolumem spargitur 494
Romani ex magnis diuitiis non minimam partem in ruinis inueniunt 602
Romani vrbe ac victoria potiuntur 846
Romani consilii fortitudinem & obstinatum contemptum mortis admirantur 817
Romæ ruinam funditus eruunt ciuitatem ac templum 796
Romani cloacas rimantes & sepulchra eruantes, multas opes inueniunt 794
Romani pugnam expectant 813
Romani vincunt & Aristobulum cum filio Romam perducunt 587
Romanorum in Iudæos humanitas 574
Romanorum gloria minuitur si quantum pro Hierosolymis dijudauerint aliquid derogatur 579
Romanorum de Iudæis triumphus 674
Romanorum notitia sero ad Græcos pervenit 824
Romanorum erga Iudæos magnanimitas & modestia 795
Ruben ad Iosephum pro se & fratribus depulsio 45
Ruben noctu venit ad puteum 40
Ruben fratrum necem reprobat ibid.
Ruben Iosephum in puteum præcipitandum ibiq; necandum suadet ibid.
Rubenitarum responsio 120
Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes se transferunt 471
Rumor vanus de Herodis morte sparsus 402
Ruta mirabilis magnitudinis 803
Ruth socrus suasu ad pedes Boꝛi cubat 236
Ruth in Bethlehem proficiscitur 235

S.

Saba regia obsidione cincta 56
Sabbathum 14
Sabbathum Iudæorum 832
Sabbaticus fluuius 802
Sabachus 129
Sabinus Herodis pecuniam & regiam occupaturus Hierosolyma peruenit 469 & 633
Sabinus in corpus adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum interitum quærit 518
Sabinus cum Germanis satellitibus Cæsaris interfectores quærit 512
Asprenas frustatim laceratus ib.
Sabinus se citius contrucidaturum, quam passurus vt imperium committatur Claudio ait 520
Sabini auaritia Hierosolymis ingentem seditionem in festo Pentecostes concitat 471
Sabæus homo seditiosus asserit Israelitas à Dauide 193
Sacra scriptura liberis à teneris vnguiculis proponenda 891
Sacerdotes in templo habitant, & vinum non bibunt 833
Sacerdotes arcam Dei, in qua decem præcepta tabulis lapideis inscripta asseruabantur, in sanctum locum deponunt 211
Sacerdotum tribus quatuor, quarum singulæ plus quam 5000. hominum habent 848
Sacerdotum in petragendis rabbis diuinis perseuerantia 900
Sacerdotum reditus 93
Sacra pecunia bona pars militum furto disperit 637
Sacrificium pro gratiarum actione 80
Sacrificium Cain & Abel 13
Sacrificium mensis Octobris 82
Sacrificium sponte sua accenditur 78
Sacrificium si quis sciens peccauit 80
Sacrificium & precatio Samuelis 141
Sacrificium Pentecostes 81
Sacrificia & festiuitates in regni Salomonis confirmatione instituta 299
Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis 80
Sacrificia 78
Sadoeus & Abiathares filios ad Dauidem mittunt 188
Sadoci Pontificis genealogia 203
Sadducæorum opinio 479
Salte ciuitas ad Orientē Bubastis frumentis posita 815
Salome filia ad effurienda & prodenda secreta coniugum colloquia pellicit 438
Salome 474
Salome & alia Herodis filia calumnias apparant, eosq; parenti infensos reddunt 426

Salome

Salome mortua 481
Salome male audit, & uxores regia male ei volunt 439
Salome hereditario odio Mariammæ filios prosequitur 430
Salome & Alexas in circo clausos Iudæos dimittunt 466
Salome Alexandra cognominata, Aristobuli uxor, Alexandrum Immæum Regem constituit 356
Saltu Ægyptios in suam potestatem redegit 825
Samæas populum consolatur 140
Samarita ab ædificatione templi Iudæos prohibent 282
Samarita templi ædificationem promouere volentes reuincuntur 286
Samarita templi ædificationem impedire cogitant ibid.
Samaritæ Iudæis infensi 288
Samarita rebus facundis Iudæorum amici 303
Samarita templi & urbis restaurationem impedire conantes magis promouent 287
Samarita aliquot Galilæos Hierosolyma petentes interficiunt 53
Samaritani Tirathabæ Garizim occupaturi conueniunt, quos Pilatus vincit, fundit, ac in fugam compellit 484
Samaritarum & aliarum ad Cambysen scripta de templi ædificatione auertenda 282
Samæas è Iudæis unus, Hyrcano reliquisq; Iudæis eadem ab Herode imminentia prædicit, cuius rei veritatem postea euentus comprobauit 375
Samæas Propheta Iudæorum impietatē arguit 222
Sampsæ & Emmaus cremata 473
Samson Ascalonitas aliquos trucidat, eius coniunx alteri nubet 133
Samson Palæstinorum fruges combussit ib.
Samson traditus Palæstinis 134
Samson asini maxilla mille viros interficit ibid.
Samson fontem impetrat precibus ibid.
Samson Gaza portas remulsas aufert ibid.
Samson natus 133
Samson Palæstinam virginem ducit ibi.
Samson leonem nudis manibus discerpit ibid.
Samson Thamnitis ænigma proponit ibid.
Samson sui roboris causam Dalila aperit, Palæstini oculis orbatum vinctumq; abducunt 135
Samson cum 3000. Palæstinorum moritur ibid.
Samson viginti annos regnat ibid.
Samsonis nativitatem angelus nunciat 132
Samsonis uxor Thamnitis aperit ænigma 133
Samuel Saulo in itinere euentum, vt ipsius verbis fidem habeat, prædicit 144
Samuel Saulum ad communionem deducit 143
Samuel Saulum obiurgat 151
Samuel Regem Saul accusat 147
Samuel Saulum ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefacit 149
Samuel Deum Saulo conciliare conatur 150
Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat 142
Samuel innocentiam suam populo testatam facit 146
Samuel populo peccata & ingratitudinem exprobrat ibid.
Samuel Saulo iram Dei & regni amissionem denūciat 151
Samuelis de hostibus victoria 143
Samuelis anima Saulo visa belli cum Palæstinis eventum prædicit 133
Samuelis mors & sepultura 162
Samuelis ad Israelitas oratio 140
Samuelis ad salutarem pœnitentiam adhortatio 141
Samuelis Prophetæ de Rege Saul ad populum oratio 144
Samuelis Dei Heli & filiorum pœnam ostendit 137
Samuelem populi voluntas contristat 140
Samuelem consolatur Deus ibi.
Samuelem Deus regem creare iubet ibid.
Samuelem Anna Helcana coniunx genuit 137
Samuelem Deus Bethlehem Dauidem in regem vngat, mittit 152
Samuelem Deus quem creaturum esset regem certiorem reddit 149
Samuelem Saulus accedit ibid.
Sanctuarium 72
Sanctum Sanctorum 73
Salpadæ filia paterni loci hæreditatem capiunt 100
Sapientia Abrahami 23
Sara Abrahamo in thalamo adducit Agar 25
Sara obitus Abrahami comitis 29
Saramalla Herodis legatus ad Tharaatem Parthorum regem 398
Sareptana vidua, Eliam suscipiens, oleum & farina non deficit 238
Saturninus & Volumnius Syriæ præsides Herodis Arabes reconciliant 241
Saturninus eius filio moderatam sententiam proferunt 449
Saul nomen suum apud omnes Hebræos inclytum reddit 146
Saul laudatur à populo ibid.
Saul Ammanitas & Naasen regem occidit ibid.
Saulus Dauidem in satellitium assumit 153 (150
Saul recensito milite in tribu Iuda 30000. inuenit

Saul Amalecitarum vrbes expugnat ibi.
Saulus Dauidi filiam Melcham siue Michol collocat 155
Saul Dauidem tollere cogitat 155
Saul malignum in Dauidem animum prodit 158
Saul contrà Dauidem profectus desistit 165
Saul contra Dei mandatum & Samuelis voluntatem vitiosum ad aliare offert 147
Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eiicit 165
Saulus Palæstinos cum copijs aduentare audiens ad oraculum Dei confugit ibid.
Saulus Pythonissam Samuelis animam excitare iubet ibid.
Saulus Samueli de necessitate sua conqueritur, eiq; consulit ib.
Saulus Dauidem in Cilla harentem obsidere conatur 161
Saulus cum filijs in Palæstinorum pugna reliquo exercitu fuso fugatoq; cadit 169
Saulus seipsum interficere molitur, eumq; inuenit Amalecita iussu ibid.
Saulus è subditorum conspectu sese subducit 144
Saul procera statura ibid.
Saul rex à populo declaratur ibi.
Saulus asinas amissas quærit 143
Saul Melcham prius Dauidi nuptam alii elocat 163
Saulus Dauidem remittit patri 153
Saulus regnauit annis 38 169
Saul Iabesitis auxilium promittit 144
Saul retinet regiam dignitatem ib.
Saul Dauidem timet 159
Saulus Abimelecho, quod Dauidem animo atq; cõmeatu instruxerit, exprobrat ibi.
Saulus in Dauidem spiculum eiaculatur 150
Saulus Dauidem Palæstinis interficiendum obtrudere dolo conatur 80
Saul Dauidi filia coniugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat ibi.
Saulus clam odit Dauidem ibid.
Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, vt sæpe hostibus obiectum aliquis casus e medio tolleret ibid.
Saul tria millia sibi & Ionatha filio satellitum conscribit 147
Saul Palæstinorum castrum expugnat ibid.
Saul Agagum Amalecitarum regem capit, & cõtra Dei mandatum seruat 150
Saul tumultum esse in castris Palæstinorum certior factus, eos adoritur 148
Saul se peccasse fatetur, ac veniam precatur 150
Saulus Samuelem retinere volens, vestimentum eius scindit 151
Saul Dauidu absentiam scisciatur, responso Ionathæ regu animum cognoscere cupit 198
Saul per sortes causam iratæ Dei perquirit 149
Saul primũ filiũ mori paratũ interficere conatur ib.
Saulus ob subitaneam tristitiam, viribus defecturus in humum collabitur 166
Saulus suam malitiam & Dauidu innocentiam agnoscit, eumq; rogat, vt ad regnum euectus ipsius familiam saluam esse pateretur 162
Saul semper victor 149
Saulus Dauidem collaudat, vtq; bono esset animo, & ad proprias ædes reuerteretur, hortatur 164
Saul armatos, qui Dauidem adsè pertrahant, mittit, qui prophetare incipiunt, tandem ipse quoque eò properans, agere Prophetam incipit 156
Saulus Dauidem insequitur, eumq; circumuentũ comprehendisset, nisi nuncio reuocatus fuisset 161
Saul Dauidam in Engedenorum agro quærit, specũcam in qua David cum sua cohorte delitescebat, ingreditur ibid.
Sauli ad amicos, Duces & tribules oratio, in qua Dauidem accusat 159
Sauli filia Dauidu amore capitur 154 (144
Sauli modestia & temperantia in regno suscipiendo
Sauli contra aduersarios lenitas 148
Sauli contra Ammanitas bellum ibid.
Sauli edictum, quod Ionathas insciis violat 145
Saulo Samuel regiam dignitatem annunciat 143
Saulum Samuel in regem vngit ibid.
Saulũ quida comitatur, quida verò contemnũt 145
Saulum Samuel iterum vngit in Galgala ibid.
Scabiosi ac leprosi Iudæas iuxta Lysimachi opinionem in pelagus deiectiẽdos, aut in loca deserta exponendos 840
Scala Iacobi 33
Scaurus trecentis talentis ab Aristobulo acceptis Hyrcanum & Arabes regione excedere iubet 583
Scaurus Cælesyria Præfectus 371
Scaurus Romanorum dux 583
Scytharum & Sarmatarũ impetus in Romanos 799
Scytha 859
Sebas 195
Sebaste expugnatà, diruta, eius q; habitatores abductí 576
Sebasten ciuitatem Aristobulus & Antigonus obsidione cingunt ibid.
Sebastum portum Herodes in honorem Cæsaris adficat 139
Sedecias in Hieremiæ petitum consilium, principum metu negligit 269
Sedecias à Pseudoprophetis seductus 267
Sedecias ad Ægyptios defecit ib.
Sedecias nocliu fuga sibi consulens à Babylonijs capitur 269
Sedecias rex Iuda ab aulicis & falsis Prophetis se

dictus Hieremiam non audit 267
Seditio inter Iudaos & Samaritas de templo 305. 339
Seditio Hierosolymis contra Herodem & Hyrcanum 592
Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum poena 82
Seditio in Taschatis festo 486
Seditio alia contra Mosen 91
Seditio in urbe Tiberiade 546
Seditio aduersus Iosephum 551
Seditio aduersus Mosen 89
Seditio in populo mortuo Iosephe 319
Seditio in urbe inter Aristobuli & Hyrcani socios 100
Seditio & defectio Tiberiensium 554
Seditio Alexandriae inter Iudaeos & Graecos 521
Seditionis Alexandrinae causa 545
Seditionem Gamala Iosephus concitat 554
Sedecias mori 250
Sehon Amoraeorum rex interfectus 96
Seleucus Gryphi filius cum Antiocho Cyzicenо bellum gerit 359
Seleucus & Nicanor 366
Semeis veniam consequitur 191
Semei quomodo puniendus 199
Semeae in Dauidem iniuria 187
Semet poena & mors 203
Semen mulieris (hoc est Christus) conteret caput serpentis 14
Senacherib iuramentum & eius violatio 259
Senatusconsultum Romanum de societate & amicitia Iudaeorum 332
Senatusconsulta & decreta Iulii Caesaris de honoribus, priuilegiis, praerogatiuis, libertatibus & immunitatibus Iudaeorum 379
Senatus Claudio suadet, vt imperium delatum resignet 518
Senatus populusq; Caii trucidatores quarit 514
Senex quidam vxorem suam cum septem liberis iugulat, postremo seipsum quoq; praecipitat 362
Seniorum consilium salutare 210
Sententia in filios Herodis 618
Septem viri è Sauli progenie adsupplicium Gabaonitis traduntur 194
Septem circa templum 210
Septem fratrum ad Antiochum oratio 869
Septuaginta interpretes 11 & 144
Sepultura Dauidis splendida 199
Sepphoris & Tiberias maximè Galilaeae urbes 414
Sepphoritarum diuertimen 514
Sepphoris capta eiusq; incolae sub hasta venditi ibi.
Sepphoris Galilaeae caput ibid.
Seron Coelesyriae praefectus in Iudam mouens ab eo fugatur 823
Scenopegia festum 213
Spectacula Caesarea celebrata 797
Seth Adami filius vir optimus 18
Sanctia Herodis 664
Sex. Caesari Herodes pecuniam numerat, Coelesyriae Praefectus Hierosolyma mandit, sed Antigoni patrui & Phasaeli fratris hortatu obsidionem soluit 378
Sex. Caesar ad Hyrcanum, vt Herodem absoluerет, scribit ibid.
Sex. Caesar administrator Syriae 377
Sextius frater acriter increpat Antiochum 87 &
Sexti fratrum magnanimitas ibid.
Sextum Caesarem Bassus dolo necat 595
Silla heri falso accusatis opibus patitur 827
Sibylla de Babylonica turri vaticinium 29
Siclus 77
Sicarii 539
Sicarii noua calamitatis autores 594
Sicima pascuis percommoda 34
Sicimita profugi in petra comburuntur 130
Siceitas diuturna & sterilitas in Iudaea 417
Sideritis 76
Signa legis 104
Significatio tabernaculi fabricae & sacerdotis ornatus 76
Silas Agrippa priorii fortuna aduersitates in memoriam reuocans, cum offendit vt vinctum in ipsius patriam ad seruandum miserit 523
Silla regis satellitum praefectus 567
Silam Agrippa ex carcere accersit, qui indignationem non dissimulans in custodia relinquitur 795
Silonis à Iudae pecunia corrupti dolus 558
Syllaeus capitis damnatus 445
Syllaeus Arabs cum Salomen in vxorem peteret repulsam patitur 444
Syllaeus Herodem apud Caesarem accusat 444. 456
Syllaeum Antipater Romae apud Caesarem accusat ibi.
Simon in cloacam sese demittit, eam subfodit, ac tuto emergere posse sperat 797
Simon Gioraa filius 810
Simon Ionathae frater Bethsuram occupat 344
Simon Ionathae frater conuocato in templum populo, se patris ac fratrum vestigia sequuturum pollicetur 347
Simon Ionathae Absalomi filius Ioppen, vt habitatores inde eiceret, mittit ibi.
Simeon & Leui Sicimitas contrucidant 97
Simon Ionathae frater Ioppen occupat 348
Simon Hierosolymorum arcem expugnat 348
Simon à Romanis captus 799
Simon proditor patriae 768
Simon legisperitus regem criminatur, qui dum veniam precatur, eidem reconciliatur 734

Simon satelles Ioſephum excitat 552
Simon obtruncatur 472
Simonem Ioſephus per inſidias capit & abducit 569
Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum ſurrogatur 522
Simon Herodis ſervus 472
Simonis ſidus Ptolemæi generi ſui captus & interfectus 578
Simon Camithi filius Pontifex 421
Simonis adverſus Ioſephum conſilium 554
Simonem & Ioannem & alios numero ſeptingentos vivos Titus ad Italiam portari præcepit 801
Syri cum Ammanitis in Davidem movent 181
Syri obſecrati Elisæus in Samariam ducit, eosque ſuadente Ioramo liberaliter ac ſplendide eos tractatos remittit 241
Siſſara cum ſuo exercitu trucidatur 127
Siſaræ ſive Siſſaræ præfectus exercitus 127
Socrates civis Athenienſis 559
Societas Davidis & Ioramı 376
Sodomitæ Deus excæcat 26
Sodomitarum clades ab Aſſyriis accepta 36
Sodomitarum flagitia 26
Sohemus ab Herode beneficiis ornatus 411
Sohemus propter Mariammen Herodi ſuſpectus interficitur 412
Sohemi mandata regia eſſutit 411
Solimotus conſiſtit 117
Solyma poſtea Hieroſolyma vocata 35
Salomon Chananæorum reliquias tributa pendere cogit 215
Salomon utrumq; puerum ſecari mandat 205
Salomon ex ſermone & geſtu mulierum matrem infantis vivi agnoſcit 204
Salomon poſt obitum Davidis Rex Iſraelis 203
Salomon a Hiromo fabros & operarios petit 206
Salomon Tyrio Regi ænigmata quædam explicat 214
Salomon conjurationum modos, quibus Dæmones fugantur, conſcripſit 218
Salomon ſapientiam a Deo petens tantùm, & divitias conſequitur 264
Salomon populum ad laudes Dei, gratiarum actionem & preces hortatur 212
Salomon Hiromo ingentem frumenti, olei & vini numerum mittit 218
Salomon Regina ænigmata cum prudentia explicat 216
Salomon exteras matrimonio ſibi jungens, ſeducitur 217
Salomon Ægyptiorum Regis filiam ducit uxorem, regnumq; confirmabilat 203
Salomon Hieroſolymis muros inſtaurat, & turres erigit 214
Salomon urbes aliquot condit 16.
Salomon Tyrio artificem accerſit 110
Salomon regina liberalitate remunerat 266
Salomon Davidi ex Berſabe natus 135
Salomonis in templi dedicatione ſacrificia 212
Salomonis ſolium ex ebore factum 213
Salomonis regia tredecim annis abſolvitur ibid.
Salomonis tempore pax viget 206
Salomonis ſumptus quotidiani ibid.
Salomonis currus & equites ibid.
Salomonis ſapientia & prudentia ibid.
Salomonis templum menſe Octobri conſecratum 210
Salomonis victima igne cæleſti abſumuntur 212
Salomonis claſſis 216
Salomoni Deus promittit bona 212
Salomoni plerique Reges exquiſita munera mittunt 217
Salomoni Deus in ſomniis oblatus, quod maxime cuperet, eum poſtulare jubet 264
Salomoni juramento regnum promittitur 198
Salomen Herodes ad Alexæ connubium compellit 455
Somnium Nabuchodonoſori, de quatuor Monarchiis mundi 274
Somnis Pharaonis enodatio 44
Soſius Antigonum capit 603
Soſius in templo coronam auream Deo conſecrat, & ad Antonium proficiſcitur 430
Stola pontificia in caſtello Antonia depoſita 435
Strabo 432
Stratonis turris & maritima Cæſarea nominata 359
Stola pontificia in cujus poteſtate fuerit 423
Stola Levitarum 216
Stirpi Achabi exciſæ 244
Stupri pœna 306
Suſacus magnis copiis Judæam invadit 322

T.

TAbernaculum in deſerto dedicatum primo die Aprilis anno ſecundo exitus ex Ægypto 73
Tabernaculi & ſacerdotum dedicatio ibid.
Tabernaculi diviſionis ſignificatio 73
Tabernaculorum feſtum 830
Thadamora ſive Palmira 233
Talentum 600. coronati 858
Tapſeitium truncidatio 334
Tharbu Æthiopum regis filia Moſis conjugium petit 56
Tharſus Pauli patria 20
Thaumaſius Cæſari ſervus potens libertate donatus 498
Theatrum & amphitheatrum 419
Theatrum & Athletica certamina aliaq; ſpectacula ab Herode inſtituta 415
Theatrium 51

Terra

Terra aranda. 105
Terramotus in Iudaea, qua circiter 10000. hominum opprimuntur. 405
Templum Hierosol. obsissum. 329
Templum integro triennio desertum. 325
Templum, regia, & urbs spoliata, incensa & diruta. 276
Templum dedicatum. 424
Templum aedificare caeptum. 286
Templum in partes duas diuisum. 303
Templum in monte Garizin. 303
Templum quando dedicatum. 288
Templum comedente Ptolemaeo in Aegypto aedificatur. 339
Templi de porticibus descriptio. 848
Templi Hierosolymitani diuitiae vnde. 378
Templi vasa e Babylone Hierosolyma remissa. 281
Templi pars exterior & ima vrbs capta. 395
Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit. 540
Templus exitus ex Aegypto. 61
Termini terra non mouendi. 104
Termuthi Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen. 58
Theophrastus. 830
Thesaurus ad templi structuram congestus. 198
Thesauri diuini custodes Mesis posteri. 199
Tiberius Mathematicorum disciplinam addictior Galbae Romanorum principatum praedixit. 493
Tiberius Caio Romanum imperium ac Tiberium fratrem commendat. ibid.
Tiberius Alexandri Iudaea praefecta. 532
Tiberius Ifidi sacrificos & Idam in crucem agit, & Mundum in exilium ablegat. 484
Tybery funus. 484
Tiberienses ob Iosephum amarulenta dicteria iaciunt. 563
Tiberienses Iosepho bellum inferre cogitant. 582
Tigris. 14
Tigranes. 493
Timotheus iterum copias contrahit, & a Iuda vincitur. 326
Timothei milites victi. ibid.
Tiro veteris Regis miles Herodis saeuitiam execratur. 619
Tiro Herodem alloquitur, & dum immodeste insectat, a discubis & militibus in carcerem coniicitur. 450
Tiro cum trecentis discipulis militum apud populum accusatus interficitur. ibid.
Tiro a Regis tensore & proprio filio se Regi insidiis struxisse accusatus. ibid.
Tironem cum filio Herodes comprehendi iubet. 619
Tyriorum annales & Menander de bello Salmanasaru contra Tyrios. 258
Tyrannides multis malis in ciuitates inuolauit. 514
Titus militibus agit gratias. 797
Titus fortibus militibus praemia polliceter. ibid.
Titus militibus praeda largiter distribuit. ibid.
Titus aduentus sui gratulatoria sacra celebrat. 802
Titus per omnes Syriae ciuitates magnificentissima spectacula celebrat. 804
Titus Hierosolyma excidium miseratur. ibid
Titus Vespasiani natalem celebrat. 801
Titi ad Antiochiam aduentus. 804
Titi erga populum misericordia. 871
Tormenta 871
Thucydides scrupulosissimam suis temporis historiam conscripsit. 821
Turris versus occidentem extructa. 810
Trabes & parietes auro incrustati. 208
Trachonita latrones. 448
Trachonita ab Herode deficientes Ducum opera imperata facere coguntur. 416
Trachonitis Herodi donatur a Caesare. 443
Translatio Bibliorum in Graecam linguam. 311
Translatio Israelitarum. 254
Tres in vrbe Tiberiade factiones. 546
Tres Iudaeorum secta, Pharisaei, Esseni, Sadducaei. 345
Trecenta stadia, nouem miliaria Germanica. 488
Tribus Ruben, Gad, & dimidia Manasse Amoritidem terram expetunt. 100
Tribunal. 254
Tribus Iuda, quod in scitu Israelitis regem reduxerit accusatio & excusatio. 193
Triclinium, in quo Herodes cum conuiuis canatus fuerat vacuum sine cuiusque noxa concidit. 294
Tria millia Iudaeorum caesa. 468
Typhon regno Antiochi per dolum potitur. 348
Typhon ad regnum erectus naturam suam ostendit. 349
Typhon fraudulenter spem fratri redimendi, propositis conditionibus facit Simoni. 348
Typhonis milites ei infesti, ad Cleopatram Demetrij vxorem deficiunt, qua Antiocho Soteri coniugium & regnum offert. 349

Typhonis cades. 349
Triumphi magnificentia. 804
Tropaea armis contectas imagines Iudaï putant. 450

V.

VAlerius Asiaticus so Caïj cadis autorem optat. 514
Valerius Gratus Iudaeorum praes. 484
Valles ingentes, in quibus templum fuit extructum, explentur. 210
Vardane caso principatu Gotarza eius fratri committitur. 531
Vologesius Parthorum Rex. ibid.
Varia historiographorum differentia. 4
Varus literas ferentem iniuste supplicio tradit. 146
Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit. 461
Varus Hierosolyma peruenit, ac legionem obsessam liberat. 473
Varus sedat. osos Hierosolymis compescit. 470
Varus sedatiosorum duces ad Caesarem mittit. 474
Vari tyrannis & regni cupido. 547
Vardanes post patris Artabani obitum Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates dissuadet. 531
Vas aheneum mare appellatum. 209
Vaticinium de exercitu Babylonico ducendo & reliquis Iudaeorum in captiuitatem abducendis. 272
Vaticinium de excidio Niniue. 254
Vaticinium de captiuitate Babylonica & inde liberatione. 262
Vaticinium de Adadi morte & regno Azaeli tradendo. 241
Vaticinium de Iudaeorum poena. 364
Vaticinium Hyrcani de filiis. 354
Vaticinium contra altare in Bethel. 220
Vectigalia Caelesyria Iosepho addicuntur. 315
Venenum capitu damnato ad bibendum datum sine mora eum necat. 462
Venenum. 108
Ventidius Romani militis dux pecuniam aufert Antigono. 597
Ventidius Silonem contra Parthos accersit. 392
Ventidius caso in pugna Pacoro Parthos profligat. 393
Veranium & Broscum Senatus ad Claudium mittit, qui eum non per violentiam imperium esse affectandum doceant. 517
Verbum Dei nunquam sine omni fructu. 257
Verbum Dei ad Iacobum. 28
Verborum Manethonis repetitio. 237
Veritas oraculorum diuinorum. 264
Veritas historia Iosephi. 207
Vertex fecundus, omnique planitie mollior. 811
Vespasianus Paci templum adificat. 806
Vespasianus & Agrippa Tyrum perueniunt. 567
Vespasiano Romani obuiam procedunt. 802
Vestes triumphales Vespasiani & Titi. 804
Vestes sacerdotales. 210
Viatores a pomis maturis non arcendi. 105
Via circa Hierosolyma silice strata. 217
Via per Iudaeam exercitui Aegyptio clausa vi aperitur. 261
Victima caelesti flamma absumpta, auxilij diuini indicium. 141
Victoria Alexandri a Dario reportata. 324
Victoria rationis. 870
Victoria Deo tribuenda. 128
Victoria Achabi a Syris reportata. 231
Virgo constuprata. 106
Vires regni Israelitici fractae & a Deo restauratae. 183
Virtus animae. 814
Virtus militum Davidis, Iosabi praesertim. 175
Violatio fidei & ultio eam subsecuta. 367
Vitellius in locum Iosephi Caiapha Pontificis Ionathanem Anani filium surrogat. 485
Vitellius Hierosolyma peruenit, & a Ionatha in fratrem eius Pontificatum transfert. 487
Vitellius Hierosolyma peruenit, Iudaïs vectigal remittit, eisque stolam sacerdotalem reddit. 484
Vitellius cum Artabano foedus facit. 485
Vites plantanda. 105
Vitula Ieroboami cur facta. 220
Vina pij principis imago. 264
Vologesium Parthorum regem proceres, vt Izatem interficiat, rogant. 532
Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronunciant. 449
Vonones Parthorum rex ab Artabano pulsus. 482
Vonones Sillano Syriae praefecto se tradit. ibid.
Vota & prandium ante triumphum. 804
Vltima verba Eleazari in igne. 870
Vltio diuina in Ethnicos sacra Bibliis vaticinates. 311
Vna nascendi & moriendi omnibus ratio. 876

Vnguentum sanctum. 73
Vrbi Romæ summa cum alacritate & claritate Vespasianum suscepit. 802
Vrbes Iudææ ademptæ. 371
Vria cum quibusdam assultum ad mœnia faciens a suis, vi mandatum illustrat, cum Ammarita erumperent, deserstur. 183
Vria cum aliquot alijs occumbit, quod mors regi pernunciata significatur. ibid.
Vxores Esau. 33

X.

Xanticus Macedonibus est Aprilis. 60
Xerxes Rex Persiæ. 288
Xerxes Iudam famat. 289

Z.

Zacharias lapidatur. 249
Zambrias. 99
Zambris adulterio Moseh orationem. ibid.
Zamaras ipsum succremat. 241
Zelota. 805
Zenobius omnes fere perit. 421
Zenodotus ex sapientibus. 420
Ziphæus rursus Davidem in eorum esse regione Samuelem certiorat. 164
Ziphæus Saulem Davidem in agro suo morari certiorem facit. 161
Zoilus Cynicus turrim Dorea Tyrannum. 857
Zoilus & Gabaël a Ptolemæo contra Iudæos auxilium petunt. ibid.
Zoilus captus. ibid.
Zorobabel ex erectione sua laudem & mercedem prædicationis patitur. 284
Zorobabel templum Hierosolymitanum cum præpollentem pietatem ostendens, mox veritatis stimulo palmam attribuit. ibid.
Zorobabel. 285

FINIS INDICIS.

IMPRESSVM FRANCOFVRTI AD MOENVM, PER WOLFFGANGVM RICHTERVM, IMPENSIS Ioannis Feyerabendij.

M. D. XCIX.

BIBLIOTHEK DER UNIVERSITÄT KARLSRUHE